

**СРПСКИ ДИЈАЛЕКТОЛОШКИ ЗБОРНИК
КЊИГА XXXV**

ACADÉMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS
ET
INSTITUT DE LA LANGUE SERBOCROATE

RECUEIL
DE DIALECTOLOGIE
SERBE
XXXV

TRAITÉS ET MATÉRIAUX

Comité de rédaction

*Dr Drago Ćupić, Dr Pavle Ivić, Dr Asim Peco
Dr Mitar Pešikan et Dr Slobodan Remetić*

Rédacteur en chef

PAVLE IVIĆ

BEOGRAD

1989

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
И
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКОХРВАТСКИ ЈЕЗИК

СРПСКИ
ДИЈАЛЕКТОЛОШКИ
ЗБОРНИК

XXXV
РАСПРАВЕ И ГРАЂА

Уређивачки одбор

*др Павле Ивић, др Асим Пецо, др Митар Пешикан
др Слободан Реметић и др Драго Ђупић*

Главни уредник

ПАВЛЕ ИВИЋ

БЕОГРАД

1989

Секретари часописа
др Слободан Реметић и мр Никола Рамић

У финансирању ове књиге учествовали су:

Републичка заједница науке СР Србије
и
СИЗ културе Пирот

Издају

Српска академија наука и уметности, Београд, Кнез-Михаилова 35/II

и

Институт за српскохрватски језик, Београд, Кнез-Михаилова 35/I

Штампа: „Студио плус“, Булевар АВНОЈ-а 179, 11070 Нови Београд

САДРЖАЈ

	Страна
Миле Томић: Речник радимског говора	1
Драгољуб Златковић: Фразеологија страха и наде у пиротском говору	175

МИЛЕ ТОМИЋ
РЕЧНИК РАДИМСКОГ ГОВОРА

УВОД

Лексички фонд говора Радимаца има српску структуру. Стране позајмице своде се на оне речи које су познате и другим српским говорима Баната, а то су облици турског, немачког и мађарског порекла, те сматрамо да није потребно упућивати на њихове етимоне. Мало је позајмица из румунског језика, чак осетно мање него у осталим српским говорима у Румунији. Код таквих лексема назначујемо румунске етимоне једино из разлога што би славистима теже било да дођу до румунских дијалектатских облика преко којих је, углавном, овај утицај извршен, а већина таквих речи не улази у речнике румунског стандардног језика.

Ако је тачно да се у оваквим реченицама доносе првенствено речи које су по облику или акценту различите од истих речи у књижевном језику, онда је оправдано што овде доносимо релативно већи број облика. И не само због тога. Ово је први покушај прикупљања лексичког блага једног српског говора који је вековима одвојен од матице. Радимња се први пут помиње 1277. године, али није сигурно да у њој у међувремену није било смене становништва. Док историчари не реше ово питање, дијалектолози су у овом моменту заузети око судбине локалних говора у савременом контексту културног и техничког прогреса. Сви се слажу да ће ту доћи до огромних промена, и то за кратко време. Говори са периферије најјаче су изложени таквим променама. Чак се ни сада не подудара говор старијих Радимаца са говором млађих генерација. То је, без икакве сумње, био најзначајнији моменат у нашој одлуци да овде донесемо све речи које смо забележили током двадесетак година у Радимњи, време је да се прикупи оно што још није нестало. А нестале, бар за дијалектологе.

Код именица доносимо номинатив, а уз њега и генитив јединице уколико одступа акцентом или има неку морфолошку посебност.

Код придева назначујемо облике за сва три рода неодређеног вида, у многим случајевима доносимо и облике одређеног вида.

Код заменица дати су сви облици номинатива јединице и множине.

Пошто се у говору не чувају облици инфинитива, а ни аориста (који су најближи инфинитивној основи), код глагола доносимо облике за 3. лице јединице презента, а у загради и облике за 3. лице множине презента, онда када се они разликују акцентом или се одликују неком морфолошком

особеношћу.

Облици типа *кад*, *каде*, *кадека*, *кадена* и сл. глосирани су заједно. Код неких речи доносимо и кратке контексте.

Речи које се по значењу и облику не разликују од одговарајућих лексема књижевног језика долазе, по азбучном реду, једна иза друге, а одвојене су повлакама. У тим случајевима доносимо мањи број примера или других коментара.

Дијалекатски материјал унет у речник бележили смо српскохрватском ћирилицом с тим што смо знаком *э* бележили полугласник *ь*, а знаком *ѕ* африкат *џ*. У азбучном реду знак *э* ставља се иза *а*, а *ѕ* иза *з*. Факултативно изговарање неког гласа, или групе гласова, означили смо њиховим писањем у загради. Од техничких скраћеница користили смо оне уобичајене, као што смо учинили и у анализи овог говора (види: *Говор Радимаца*, СДЗБ, ХХХИИ, Београд, 1987, стр. 303—474).

Иако овај Речник обухвата око 13 000 лексичких јединица са око 1000 варијанти, што би укупно значило око 14 000 облика, не можемо бити сигурни да смо прикупили све речи које се користе у овом говору или да смо уочили сва њихова значења.

А

a¹ везн. 1. а; Сирота, а бесна; Лењо, а ђавоско; Праји се да га не интересира, а с_јеним оком прежи на њу; Из тице изађе јаје, а из јајета кључ; Наћулим добро уши, а тамо неки кломбара; Ако неће, а ти је мани. 2. али; Ће ти дам, а мораш ома да ми вратиш.

a² прил. час; А оде, а тамо; А оће, а неће.

a³ узв. 1. а; А, нема да биде тако; А, ђаво те узо сас сотоном; А, Иво, дал ме чујеш? Се бојиш, а? А, ти дођи кад оћеш. 2. ала; А смо се смејали ко луда Јана; А смо се лепо провели; А је фино било; син. ал, ала.

аа узв. Аа, сад разумим! Аа, види куј ни дошо.

абар, абер (абара, абера) м. абер; Абера нема ди ју скита дете; Нема абера за ништа; и: хабер.

аван (авана) м. Туче у аван. — август м.

авијон (авијона) м. авион; син. кр(и)латица.

авли(ј)а ж. двориште; и: вавли(ј)а.

авлијски, -а, -о дворишни.

ага м. (рет.). — агроном (агронома) м.; инђилџ агроном.

ада везн. па; дакле; Ада, дошо си; Ада, муре су то.

адет (адета) м. (рет.). — адреса ж. — адресира (-ираду и -ирају); и: тресира. — аждаја ж. (и фиг., рет.). — азбука ж.

ај узв. хајде; Ај д_идемо; Ај ка_ти кажем; и: хај.

ај-ај узв. хај-хај; и: хај-хај.

аја узв. аја; не; Аја, неће то да видиш.

ајање с. хајање.

ајџир (ајџира) м. в. анџир.

ајд(е) узв. хајде; Ајде сас меном; Ајде једарет, ка_ти кажем; остали облици: ајдемо, ајдете и ајт(е); и: хајд(е).

ајдук (ајдука) м. 1. хајдук. 2. лопов. 3. убица; и: идук.

ајдучица ж. (фиг.) зла жена.

ајдучки, -а, -о хајдучки; Ајдучка трава; и: идучки, хајдучки.

- ајдучки прил. хајдучки; Ме гледа ајдучки; и: идучки.
 аје гл. хаје; и: хаје.
 ајка ж. хајка; Трајбери тѣраду ајку; и: хајка.
 а(ј)нпрен м. запршка.
 ајнфор (ајнфбра) м. део куће где се налази капија и куда се улази у двориште; Лѣти седимо под ајнфор; Врата од ајнфбра; У ајнфор имамо и астал и клупу.
 ајс узв. ајс; и: ајс.
 ајт(е) узв. 1. в. ајт(е). 2. аха; кад неко неког кара, трећи каже: Ајт, тако ти трѣба; и: хајт.
 ај-уј прил. без циља; Йде ај-уј; и: хај-хуј.
 ајне гл. 1. удари; Ће те ајнем, па ће се претурниш; Ајно га Бѣг „полудео је, није нормалан“. 2. (повр.) умири се, смири се; Ајни се једарѣт; Ајни се моје главѣ.
 ајнут, -а, -о ненормалан, луд; није ајнут „није луд“.
 ако¹, акос везн. ако; Ако ће биде кѣни; Ако ће падне киша на врѣме; и: акуз, акус, јако.
 ако² речца ако, не мари; Слабо те гледа сјн, а? Ајко!
 ајков м. ајков.
 ајт м. докуменат; Д_идѣш д_извѣдиш ајте (и ајтове); < рум. аст.
 акуз, акус везн. в. ако¹.
 ал везн. 1. али; Бјстро вино, ал слабо; Дѣбра нјива, ал далѣко је; и: али.
 2. или; Дѣ сѣм пѣт ал шѣс мѣтера жјта; сјн. или. 3. да ли; Ал да дѣѣм, ал да не дѣѣм; сјн. дал, да ли.
 ала ж. 1. ала. 2. прождрљиво биће; Тај је кѣ вѣ, вѣлика је тѣ ала.
 алѣ и ала узв. ала; Алѣ смо се скупили беѣари, па за кѣну нико ни не мѣри; и: лѣ.
 алѣл прил. халал; Алѣл ти бјло; Алѣл ти вѣра; и: халѣл.
 алѣрма ж. аларм; овде преко рум. алагмѣ.
 алѣт (алѣта) м. алат.
 алѣва ж. халва; Йде ко алѣва.
 алѣвалук м. в. арѣвалук.
 алѣја (алѣјѣ) ж. в. лѣја.
 али везн. 1. али; и: ал. 2. или; Д_остѣну двѣ али грј струка.
 алѣв м. валов; и: вѣлѣв.
 аловјт, -а, -о прождрљив; сјн. ајлосан, хѣлосан.
 алѣвчѣ с. (дем.) валовчић; и: валѣвчѣ.
 ајлосан, -сна, -сно в. аловјт; и: хѣлосан.
 алѣлѣрија ж. артиљерија.

- аљина ж. 1. капут; сако. 2. женска хаљина. 3. (у мн.) одело уопште.
 аљиница и аљиница (аљинице и аљинице) ж. (дем.) хаљиница.
 аљкав, -а, -о аљкав.
 ам м. хам; и: хам.
 ам узв. за опонашање лајања; и: хам.
 ама(н) речца за појачавање; Ама штогод ти душа жели; Аман то не може да биде.
 амбар м. — амбис (амбиса) м.
 амѣнда ж. новчана казна; < рум. amendă.
 амишан, -шна, -шно лаком, прождрљив; и: хамишан.
 амишно прил. лакомо, прождрљиво; и: хамишно.
 анализа (анализе) ж. анализа.
 анѓир (анѓира) м. пастув; Лута ко општински анѓир; и: ајѓир, јенѓир, ханѓир.
 андара-мандара прил. 1. на брзу руку. 2. површно.
 анђел м. в. анђо.
 анђелир (анђулира) м. инжењер; и: анђенир, инђелир, инђенир; преко рум. angelir, angepir, inginir.
 анђелирка ж. инжењерка; и: анђенирка, инђелирка, инђенирка.
 анђо (анђела) м. анђео; и: анђел.
 антлогар м. помоћник зидарима.
 аџуг м. одело; син. костим, одело.
 аџлог м. в. сџпор.
 ао, ао узв. ао; и: јао, јао.
 апав, -а, -о хабав, неуредан.
 апавица ж. хабава жена.
 апавко м. хабав мушкарац.
 апаво прил. хабаво, неуредно.
 апостол м. — апостолски, -а, -о. — апотека (апотеке) ж. — апотекар (апотекара) м.
 априкџ(ј)зла (априкџ(ј)зле) ж. кајсија; и: прекџзла, прикџзла.
 април (априла) м. април.
 апис м. хапис, затвор; и: хапс; син. арест, бувар, буварница, затвор, шћукавац.
 апси гл. хапси; син. арестира, затвори.
 ар м. ар; Ымам десет арй испод куће сас виноградом.
 арвалук м. част, напојница; и: алвалук.
 аргат м. аргатин.
 аргатише гл. аргатује; и: аргатује.

- аргатује гл. аргатује; и: аргатише.
 арђав, -а, -о лош, рђав; и: ерђав, рђав, хрђав.
 арђаво прил. лоше, рђаво; и: ерђаво, рђаво, хрђаво.
 арём (арёма) м. (рет.) харем.
 арест м. в. а̀пс; < рум. *arest*.
 арестира (-йраду, -йрају) гл. в. а̀пси; < рум. *a agesta*.
 арженийца ж. раж; и: ерженийца, раж, раженийца, рженийца, рэженийца.
 аринга ж. харинга; и: ринга.
 армоника ж. хармоника; и: армуника, румуника.
 армоникаш (армоникаша) м. хармоникаш; и: армуникаш, румуникаш.
 армуника ж. в. армоника.
 армуникаш (армуникаша) м. в. армоникаш.
 арпаџик м. арпаџик; и: ерпаџик, репаџик, рпаџик.
 артија ж. хартија.
 арти(ј)йца (арти(ј)йце) ж. (дем.) хартијица.
 арцовйта прид. само у изр. арцовйта недеља „период од Божића до Богојављења“.
 арш узв. којим се опомиње да нешто пече или боде.
 аршин (аршина) м. (рет.) аршин.
 аршлама и аршланка ж. аршлама, врста калемљене трешње.
 а(р)шџв м. ашов.
 асна (асне) ж. хасна, корист; и: хасна; син. кџрис.
 аснйра (-йраду, -йрају) гл. хасни; и: хаснйра; син. корйсти.
 аспирын (аспирйна) м. таблета; син. дугмџнце.
 астал (астала) м. сто; Седи з_асталом.
 асфалт м.
 асфалтира (-йраду, -йрају) гл.
 алфалгиран, -а, -о; и: сфалтиран.
 а̀т м. (рет.) добар коњ.
 а̀тар м. хатар.
 а̀у узв. ау; и: јау.
 аутомобйл (аутомобйла) м. терегна кола, аутомобил; син. камијџн.
 ауштук м. јастук на колима; син. јаштук.
 а̀х узв.
 ахӑ узв.; и: эхӑ.

ерђа м. в. рђа.
 ерђа (-аду, -ају) гл. в. рђа.
 ерђав, ерђава, ерђаво в. арђав.
 ерђаво прил. в. арђаво.
 ерженица ж. в. арженица.
 ерна ж. в. рна.
 ерпаџик м. в. арпаџик.
 ехџ узв. в. ахџ.

Б

ба, ба узв. ба.
 баба ж. 1. баба. 2. стара жена; Баба Даница, Баба Милева. 3. врста крвавице; баба и деда. 4. (мн.) бабе бабини јарци.
 баба (бабџ) м. (рет.) в. џтац.
 бабин, -а, -о бабин; Јџк кџ бабини зџби.
 бабџн, -а, -о в. џчев.
 бабица ж. 1. (дем.) бабица. 2. примаља, акушерка. 3. наковањ за откивање косе. 4. хлџпчић који се меси о даћама.
 баван (бавана) м. 1. балван. 2. телеграфски стџб; син. бандџра.
 бави (се) гл. задржава се; Да се не бавиш млоѓо по сџлу; Да не бавиш млоѓо.
 багра ж. — багрџм и багрџн м.; Цвџт од багрџма се јџ, он је јџко слаџак.
 — багрџмџр (багрџмџра) м. — баџва прил.; и: забаџва.
 баџвџџја м. и ж. баџвџџја.
 баџњџк, баџњџк и баџњџик м.
 Баџњџи_џан и Баџњџе_џан м.
 безаџџнија ж. 1. лоше дело, лош поступак. 2. гџжва, хаос. 3. неукусна шала.
 баја узв. неђу.
 бајаѓи и бајаѓе прил.; Кџ бајаѓе, не чџјеш.
 бајаљџица ж. — бајаљџе с.
 баје гл.; Бајџду од глаџџ, од џрока.
 бајџнџт (бајџнџта) м.
 бакџнџа и бакџнџча ж.; и: бџкџнџча, бџкџнџџа.
 бакар (баџра) м.
 баџаран, баџарџн, -рна, -рно, одр. баџарни; баџаран кџџ; баџарна жџџа; баџарни кџзан; и: баџарџн.
 бакрџчи само у изр. какџџ бакрџчи „ни говора, нипошто“.
 баџарџн, -а, -о в. баџаран.

бакшиш (бакшиша) м.

бал м.; Зйми праймо бало́ве.

ба́ла ж.; Му течу́ ба́ле; Јдш му йду ба́ле.

ба́лав, -а, -о и ба́лави, -а, -о (одр.); Ђока ба́лави.

ба́лавац и ба́ла́вко м.; в. и балаву́ра.

ба́лави гл.

ба́лавица ж.

балаву́ра м. и ж. балавац; балавица.

ба́ла́вче (ба́ла́вче́та) с.

ба́лега ж.

ба́лмеш само у изр. та́лмеш-ба́лмеш 1. неред, хаос. 2. помешано, измешано.

ба́лџн (ба́лџна) м. 1. балон, мехур. 2. стаклени балон.

ба́лса́м (ба́лса́ма) м. — балсамйра (-йраду, -йрају) гл. — ба́нак м. (код зидане пећи). — ба́нгалџз (ба́нгалџза) м. — ба́нда ж. 1. банда, лоповска дружина. 2. група свирача.

ба́ндџра (ба́ндџре) ж. телеграфски стуб; син. ба́ван.

ба́ндџцки прил. бандитски.

ба́не гл. — ба́нчи гл. (рет.).

ба́њ м. бањ; То кџшта леј и педесет ба́њи; Не да́м за то́ ни пет ба́њи.

ба́пка ж. пречага на лествама.

ба́пски, -а, -о; То су ба́пске при́че; ба́пски ђбичаји.

ба́р, ба́рам и ба́рем речца. — ба́ра ж. — ба́раба м. и ж. — бараба́р прил. — ба́рака ж. — ба́ракица и ба́рачица ж. (дем.).

ба́рен, -а, -о и ба́рени, -а, -о (одр.); То се ме́ћа у ба́рени кромпйр. — ба́рење с.

ба́ри гл. — ба́рица ж. (дем.).

ба́рјак (ба́рја́ка) м. 1. барјак, застава. 2. црквени барјак, литија; син. литија; Нџсу ба́рја́це на грџбље и пе́ваду.

ба́рџс (ба́рџса) м. велики чекић; < рум. baros.

ба́рут (ба́ру́та) м. — ба́рушты́на ж. (аугм.).

ба́с м. (глас, музички инструменат).

ба́са гл. — ба́самак (ба́самџка) м.

ба́ска ж. берета; < рум. basc, bască.

ба́скија ж. баскија.

ба́скија́ш (ба́скија́ша) м. ексер (за баскије).

ба́ски(ј)и́ца и ба́ски(ј)и́ца (ба́ски(ј)и́це и ба́ски(ј)и́це) ж. (дем.).

ба́стра ж.; Па́ла ба́стра; Уда́рила ба́стра; Уба́ила те ба́стра, дабџгда.

ба̀та (ба̀тѐ) м. 1. старији брат. 2. мало старији мушкарац; Дошђ је ба̀та-Бра̀нко. 3. одважан, храбар човек; Ба̀та је то̀, не бо̀ји се ђн од ни́кога са̀де.

ба̀так (ба̀та̀ка) м.; Са̀мо су мушкарци је́ли ба̀та̀це, а мѝ, дево̀јке, кри́ла, да штђ прѐ одлетѝмо из ку̀ће.

ба̀та̀л (ба̀та̀ла) м. 1. напуштено, необра̀ђено земљиште. 2. ован.

ба̀тали гл. — ба̀та̀че с. (дем.). — ба̀та̀чиѝ м. (дем.). — ба̀тѐрија ж. — ба̀ти́на ж. (штап). — ба̀ти́на ж. (ударац).

ба̀то̀за (ба̀то̀зе) ж. вршалица; < рум. batoză.

ба̀у узв. — ба̀ца (ба̀цаду и ба̀ца̀ју) гл. 1. баца; Се ба̀ца сас ка̀меном. 2. ставља; И пђсе ба̀цамо бра̀шна и во̀де и мѐшамо.

ба̀цака̀ се (-а̀ка̀дѹ се, -а̀ка̀ју се) гл. — ба̀ца̀кне се гл.

ба̀ци гл. 1. баци; син. ѝтне, ф̀рљи, ф̀рне. 2. стави; Сумпурѝшемо бу̀ре и ба̀цимо ви́но у њѐга; У тѐсто ба̀цимо је́дан са̀лицѝн.

ба̀ца ж.

ба̀ш речца; Ба̀ш је лѐпо; Ба̀ш ме бри́га; Не во̀лиду се ба̀ш такђ ја̀ко; Ба̀ш ми не трѐба.

ба̀шка прил.; Ја̀ живѝм ба̀шка од мо̀јга сѝна; Онѐ лѐпше мѐшамо ба̀шка.

бѐдније с. — бѐ узв. — бѐба (бѐбе) ж. — бѐга гл. — бѐгање с. — бѐгу̀нац (бѐгу̀нца) м. — бѐда (бѐде) ж. — бѐдан, -дна, -дно. — бѐди гл.

бѐдѝнује гл. надгледа; уга̀ђа; то̀ви; син. г̀вѝй.

бѐжање с.

бѐжи (бѐжидѹ) гл.; Бѐж ода̀вде.

безобра̀зан, -зна, -зно. — безобра̀злук м. — безобра̀зник м. — безобра̀зница ж. — бѐк м. — бѐкне и бѐкне (бѐкнеду и бѐкнеду, бѐкну и бѐкну) гл. — бѐкрија м. — бѐкрија̀ се (-ја̀ду се, -ја̀ју се) гл. — бѐкство с.

бѐла ж. бела свиња; бела овца; бела крава; бела кобила итд.

бѐла кобаси́ца ж. в. цигѐрња́ча.

бѐла недѐља (бѐле недѐље) ж. — бѐлај (бѐлаја) м. — бѐла̀нце (бѐла̀нчѐта) с.

бѐлац (бѐлца) м. 1. белац. 2. бео коњ.

бѐлег (бѐлега) м. — бѐлежи гл.

бѐли гл. 1. бели. 2. маже се помадом.

бѐли, -а, -о (одр.); бѐли лу̀кац; бѐли ку̀куруз.

бѐлило с. помада; син. пома̀да.

бѐли свѐт (бѐлога свѐта) м. непознато, удаљено место; Дошђ је из бѐлога свѐта, па ни заповѐда; Отишђ у бѐли свѐт, са̀мо да вѐ више не чу̀је.

бѐли се гл. 1. бели се, показује се (о дану, зори). 2. бледи, губи првобитну боју. 3. види се бео. 4. светли се.

бѐлица ж. бела трешња.

беличас, -ста, -сто беличаст.

бѣлка ж. белка, бѣла кокош.

бѣлкас, -ста, -сто белкаст.

бѣлѡв (бѣлѡва) м. — белолик, -ѡлика, -ѡлико.

белоликас, -ста, -сто белоликаст.

бѣлѡна ж. — белѡтак м.

бѣлѡцат само у изр. бѣо-бѣлѡцат „сасвим бѣо“.

бѣлѡга ж. врста слатководне рибе.

бѣо, бѣла, бѣло, од осталих облика: бѣљи, најбѣљи; Уватило му се нешто бѣло у ѡко; Ја сам ѡвек бјѡ бѣла врѡна; Обучѣна у бѣло. — бѣрба (бѣрбѣ) ж.

бѣрбер (бѣрбѣра) и бѣрбѣрин; Отишѡ је код бѣрбѣра да се бријѡ; Бѣрбѣри су први људи; син. брица.

бѣрбѣрница ж.

бѣрбѣров, -а, -о бѣрбѣринов; Тѡ је бѣрбѣрова кѡћа.

бѣрбѣрски, -а, -о бѣрбѣрски занѡт.

бѣре гл.; Бѣре виноград; Бѣремо кукуруз; ѐни ѡвек први бѣреду и нѡсиду да продаду на пијѡце.

бѣрза ж. црна берза, тајна трговина; и: црна бѣрза.

бѣриѡѡт м. — бѣс (бѣса) м.

бѣсан, -сна, -сно 1. бесан, болестан од беснила; Ѐде кѡ бѣсна кѡчка.
2. незадовољан, презасиѡен; Нѣ да јѣду све, бѣсни су ѡни.

бѣснѡ (-снѡду, -снѡ) гл.

бѣснѡк (бѣснѡка) м. лош човек.

бѣснѡло с. 1. беснило (болест). 2. бес, обест; Ка г_увѡти бѣснѡло, ш_њим не мѡж да разговѡраш.

бѣснѡца ж. лоша жена.

бѣспѡран, -рна, -рно. — бѣсплатан, -тна, -тно. — бѣсплатно прил.
— бѣспѡман, -мна, -мно. — бѣспѡмник м. — бѣспѡмница ж.

бѣсрѣћан, -ћна, -ћно несретан; син. несрѣћан, нетѡлијан, нетѡлишан.

бѣсрѣћник м. несретник; син. несрѣћник.

бѣсрѣћница ж. несретница; син. несрѣћница.

бѣстрага прил.; Ѐди бѣстрага, склѡни се с мѡје главѣ; Отишѡ је бѣстрага, кѡј зна дѡ_је.

бѣтѡн (бѣтѡна) м.

бетонѡра (-ѡраду, -ѡрају) гл.; Смо бетонѡрали ѡјнѡр и вавлију, сѡ_ће бетонѡрамо и пѡдрум. — бѣћѡр (бѣћѡра) м.

бѣћѡрац м. — бѣћѡри се гл.

бѣћѡрлук м.; Од бѣћѡрлука ѡбјѡнога, ће да полуди; Отишѡ је у бѣћѡрлук.

- бећарски, -а, -о. — бећарски прил. — бећаруша ж. — бечи (се) гл.
 беџikle ж. мн. и беџикли м. мн. бицикл; и: биџикле, биџикли.
 бешика ж. 1. бешика (мехур). 2. мехур (на кожи).
 бешикица (бешикиџе) ж. (дем.) мехурић (на кожи).
 бешиџав, -а, -о. 1. пун мехурића (на кожи). 2. као бешика, као мехурић.
 бешиџас, -ста, -сто као бешика, као мехур.
 бсџва (бсџве) ж. в. бусџва.
 биј гл. бих и би; Ја би реко да не вала; Ако би то.
 бибер м. — биберњаџа ж.
 библ(и)јотџека (библ(и)јотџеке) ж. библиотека.
 биџа (биџаду, биџају) гл.; Код нас биџаду велики мразови; Има кад биџаду
 поводе. — бивол м.; У наше село нема биволи, то нико не расте.
 биџолица ж. — биволски, -а, -о.
 биде гл. буде; Биди мџран; Ако бидемо сви кући; Ће бидемо добри; Било
 штџа да биде; Нека биде како је било; Биди Бог с нама; Било куј;
 Било какџ; Било ди; Било кад; Било како; Није бџд кући; Није бџд
 тунџка; Ћути, биће добро; и: буде.
 бије гл.; Га бије киша; Деџа бијеџу клепаџа; Страшно је бџд џтац; Би га
 бџд, ал не сме; Бију звџна за скупштинџу; Кад бије бџстра, све пропање;
 Ће га бије проклџесто; Мџти у ладовину, да га не бије сунџе; Ћавоска
 су то деџа, фџрт се бијеџу.
 биџ (биџа) м. 1. бик; Штџра ко џпштински биџ; Разапџње се ко биџ; Јџк ко
 биџ; Вџди крџву код биџа. 2. бик (лука); Ми кажемо бикџве од луџа.
 бикџв, -а, -о.
 билџт (билџта) м. (овде преко рум. билет); и: биџџт.
 биџе с.; Има биџе свакоџако, има тунџ свеџа и свџџега.
 биџка ж. — бина (бинџе) ж. — биџр(и)-биџр(и) узв. бир (за вабџење
 гушџића).
 биџра (биџраду, биџрају) гл.
 биџран, -а, -о избиран; Биџран пасџљ.
 биџраџ (биџраџа) м. пробираџ, биџраџ.
 биџраџи гл. пробираџи.
 биџре (биџрега) с. гушџе; Гуска излџџи биџриће; Гуска иде сес биџрићима на
 реку.
 биџрт м. крџма; син. бџдега.
 бирџаш (бирџаша) м. крџмар.
 бирџашџица ж. крџмарница.
 биџсер м. — биџсеран, -рна, -рно.
 биску(џ)ица (биску(џ)иџе) ж. бисквит; < рум. biscuiți.

- бйстар, -стра, -стро 1. бйстар, чист. 2. бйстар, оштроуман.
 бйстри и бйстрий (бйстриду и бйстридѹ, бйстру) гл.; Вино се бйстрий.
 бйстрина и бйстриѳа ж. — битанга м. и ж.
 битанга се (битангаду се, битангају се) гл. битанжи се; и: битангѹје (се).
 битангѹје (се) гл. в. битанга се.
 бйће с.; Ман_га и ѳн је живо бйће.
 бицйкле (бицйкала) и бицйкли (бицйкли, бицйкала) с. и ж. мн. в.
 бецйкле.
 бйч м. — бичйћ (бичйћа) м. (дем.). — бйчне гл.
 благ, -а, -о; благ дан „празник“. — благо (блага) с.
 благо узв.; Благо тебе, ймаш два сйна; Благо нама што је пала кйша.
 Благовести ж. мн. — благодаран, -рна, -рно. — благодари гл.
 — благодѹшан, -шна, -шно; син. добродѹшан. — благосйља (-сйљаду,
 -сйљају) гл. — благослов м. — благословен, -а, -о. — благослѳви
 гл. — блажи (се) гл. — блатнав, -а, -о. — блато с. — блебѳе
 гл. — блед, -а, -о. — бледй (бледйду, бледѹ) гл. — бледйло с.
 — бледѹнав, -а, -о. — блејање с. — бле(ј)й (бле(ј)йду, бле(ј)ѹ) гл.
 блекне гл. проговори, изговори (једну реч); Не мѳже ни да блекне.
 блене (се) гл.; Штā си (се) блено кѳ теле.
 блесав, -а, -о. — блесавйца ж. — блесавко м.
 блийњи, -а, -с (и -о) I прид. блийњи. II м. и ж. блийња родбина; блийњи
 комшија; блийњи пријатељ.
 близ м. само у изр. из бйза „из близине“.
 блийзак, -ска, -ско. — блийзанче (блийзанчѳта) (дем.) с.
 блийзнак (блийзнака) м.; Йма блийзнаце и Йма блийзнаце.
 блийзнака ж. блийзаница.
 блийзначе (блийзначѳта) с. (дем.) в. блийзанче.
 блийзни се гл.; Нѳке се ѳвце блийзиду, нѳке не.
 блийзо прил.; Седй блийзо до мене; Зйма је блийзо; Дѳђи мāло блийже; Између
 ове речи и наредне променљиве речи увек долази предлог: Повуко се
 блийзо до мене; Метѳ га блийзо до пѳнцера.
 блѳк м. (стамбени).
 блѳдан, -дна, -дно пресит, засићен.
 блѳди се (блѳдиду се и блѳдйду се, блѳду се) гл. бира, пробира; Лāко
 је нѳму да се блѳди кад йма свега и свāчѳга; Блѳдиду се ѳни, а ѳе
 тражу.
 блѳза (блѳзе) ж. — блѳзйца (блѳзйце) ж. (дем.).
 блѳшти гл. 1. сјаји, светли; Опет је пйјан, блѳштѹ му ѳчи. 2. широм је
 отворен; Затѳбри капйју, зār не вйдиш да блѳшти; син. ѳапй.
 блѳванак и блѳвѳтина м.

бљује гл.; Бљује крв; Ће да бљује и црева.

бљуџав, -а, -о.

бљуџкав, -а, -о бљуџаст.

ббџица ж. 1. зрно, бобица. 2. бобица (зноја). 3. кружић, бобица (на тканини); Свила на ббџице.

бобџнак (бобџнка) м. бомбона; Ће му купи деџа бобџнице; Ће ти испаднеду зуби од толики бобџнака.

ббг (ббга) м.; Ја сам мбј ббг, радим штџ ббгу; Нбје ббг врџна да ти бма вџди бчи; Нбка, нбка, вбди ббг; Ако ббг дџ, бб ббде; Те мблим кб ббга; Ббга_ми; Ббг_да_прбсти.

ббгџ м.

ббгџст(в)о с. богатство; и: ббгџштџна.

ббгат, ббгџта, ббгџто. — ббгџташ (ббгџташа) м. — ббгџти се гл. — ббгџтење с. — ббгџштџна ж.

ббгџње ж. мн.; Ыма мџле ббгџње и вџлике ббгџње.

ббгбвски, -а, -о. — ббгбвски прил.; Жбвб ббгбвски. — Ббгбвџвљење с. — ббгбвбљан, -љна, -љно.

ббгбџџа (-џџаду, -џџџу) гл. 1. непрестано брбља. 2. непрестано пребацује неком нешто; син. слбнка.

ббгуљ м. наказа.

ббдџ (ббдџдџ, ббдџ) гл.; Овџ крџва ббдџ.

ббдџџа (ббдџџџ) ж. бирџиџа; син. ббџрт; < рум. bodogă.

ббдџбџка ж. — ббдџбџкав, -а, -о; ббдџбџкава жџца.

ббжџствџн, -а, -о поббжан.

ббжб(џ)и и ббж(и)џи, -а, -џ (и -о); ббжб(џ)и грбб.

Ббжбџ (Ббжбџџа) м.; акценат Ббжбџ забележен само у контексту: Он кџже: Дббро вџче! Мб смо кџзџли: Дббро вџче Ббжбџ! — ббжбџџни и ббжбџџџи, -а, -џ (и -о).

ббжџа крџва ж. јелџнак.

ббжџр (ббжџра) м.

ббжбџ прил.; Нбје ббжбџ кољико вџлики.

ббж (ббжа) м.; Нбје одџмно добџд ббжа.

ббжав, -а, -о 1. ббжџдџсан; фџрбан. 2. црвен; Се мџте ббжава папрџка и се мџша; Ббжџво цвџџе.

ббжџдџџе гл.; син. фџрба.

бб(џ)џ се (бб(џ)џдџ се и бб(џ)џду се, бб(џ)се) гл. — бб(џ)џџа м. и ж. — ббкџл (ббкџла) м.

ббкџнџа и ббкџнџа ж. в. ббкџнџа.

ббкџџџа ж. — ббкџлук м. — ббкс м.

ббкџтер м. послужџтељ у општџнској упџрави.

боктерај (боктераја) м. служба и посао послужитеља (у општинској управи).
боктерица ж. послужитељица у општинској управи.

ббл м. — ббла (бблѐ) ж. 1. болест; Ббла т_ударила, да т_удари; и: ббља.
2. зараза; син. поредња.

бблан, -лна, -лно (рет.); син. бблесан.

бблес (бблести) ж. болест; син. ббла.

бблесан, -сна, -сно болестан.

болесник (болесника) м. — болесница ж. — болешљив, -а, -о. — болеш-
љивко м.

болешљивница ж. болешљива жена.

болештина ж. 1. болест. 2. зараза.

болй (-йду и -йдү, болү) гл. — болүје гл.

ббља (ббљѐ) ж. в. ббла.

ббље прил. — ббљка ж. — ббмба ж. — бомбардира (-йраду, -йрају) гл.

ббн м. признаница, потврда; < рум. von.

ббр (ббра) м. — ббра (ббрѐ) ж. — борави гл. — боранйја ж.; и: буранйја.
— ббрац м. — ббрба (ббрбѐ) ж.

бордѐљ (бордѐља) м. бурдѐљ; и: бурдѐљ.

бордѐ прид. непром. — борй се (-йду се, -йдү се, борү се) гл.
— бормашина (бормашинѐ) ж. — боровина ж.

борүга ж. канал, шанац за сливање воде; и: бурүга.

ббс, ббса, ббсо бос.

босанка ж. врста јабука; Шљиве ранке, јабуке босанке.

босйљак (босйљка) м. босиљак; конски босйљак „метвица“.

босйље с. зб. 1. босиљак. 2. у изр. смйље и босйље „свега и свачега“.

ббстан м. бостан.

ббћа (ббћѐ) м. теле; Шта си се загледо кб ббћа; син. тѐле.

ббц узв. — ббца ж.; син. кригла. — ббц(к)а гл. — ббцне гл. — бр
узв. — брабоњак (брабоњка) м.; и: прапоњак. — брава ж. — браво
узв. — брада (брадѐ) ж. — бр(а)даница ж. — брадва ж. — брадница
(брадйцѐ) ж. (дем.); Йма и он мало брадйцѐ. — бразда (браздѐ) ж.
— браздѐ (-ѐду, -ѐдү, -ѐју) и бразди гл. — браздѐш (браздѐша) м.
— браздйца (браздйцѐ) ж. (дем.). — бр(а)злѐтна ж. — брајко м.; Е,
мѐј брајко; Како си ми брајко? — брак м. — брале (брала и бралета)
м. (дем.). — брана (бранѐ) ж. — бранйк (бранйка) м.; син. забран.
— брани (се) гл. — брање с. — браон и браун прид. непром. — брѐт
м. — братйћ (братйћа) м. (дем.). — брѐтов, -а, -о. — браћа ж. зб.

брацки, -а, -о братски.

брацтво с. братство.

- брач м. — брачни, -чна, -чно (одр.); брачни кревет. — брашно с.
— брашњав, -а, -о.
- брба м. в. брбљавко.
- брбља (-аду и -аду, -ају) гл. — брбљавица и брбљивица ж.
- брбљавко и брбљивко м. брбљавац; и: брбљивац.
- брбљив, брбљива, брбљиво брбљав.
- брбљивац м. в. брбљавко.
- брвно с. — брдовић, -а, -о; и: бреговић. — брдовићо прил.; и: бреговићо.
— брдар (брдара) м. онај који прави и продаје ткачка брда.
- брдаров, -а, -о брдарев.
- брдило с. — брдо с. (брдо на разбоју). — брџ узв. — брџ (брџа) м.
— бреговић, -а, -о; и: брдовић. — бреговићо прил.; и: брдовићо.
— брежуљак (брежуљка) м. (дем.).
- б(р)ез предл. без; Брез да дџе; Без да трџба да с_опџре; Дошџ је без капе;
Је три сага без пџт минутџ.
- брџа ж. брџа.
- брџа (брџџ) м. и ж. име волу или крави шарене главе.
- брџкиња ж.
- брџме (брџмена) с.; Йде врџме, нџси брџме. — брџмена (жена); син. тџшка,
трџдна.
- брџнован, -а, -о. — брџнује гл.
- брџс (брџста) м. брџст.
- брџска ж. брџска.
- брџстџр (брџстџра) м. брџстак, брџстик.
- брџстџв, -а, -о. — брџстџвина ж. — брџца се гл. — брџцав, -а, -о.
— брџцне се гл. — брџе прил. комп. — брџз, -а, -о; На брџзу руку.
— брџџк (брџџка) м. — брџйна ж. — брџзо прил. — бригаџа (бригаџџ)
ж. — бригаџир (бригаџира) м. — бригаџш (бригаџша) м. само у
изр. Ни бригаџш га није „није га ни брига“. — брижљив, -а, -о.
— брижљиво прил. — бриџџ (се) (-аду (се), -ају (се)). — бриџџџне с.
— бриџџџч (бриџџџча) м. — бриџне (се) гл. — бриџсање с. — бриџтва ж.
— бриџтвица ж. (дем.).
- бриџџаш м. бриџес (панталоне).
- бриџца (бриџџџ) м. берберин; Мйта-бриџца.
- бриџше (се) гл.
- брџк м.; Пљџни му у брџк; Смеџџ се под брџк; Пљџцка под брџк и џути.
- брџка (брџкџ) м. — брџка (брџкаду, брџкају) гл. — брџља (брџљаду, брџљају) гл.
- брџља ж. и брџљак (брџљка) м. 1. штета. 2. неред, хаос. 3. непристојни
поступак, недело.
- брџљав, -а, -о и брџљави, -а, -о (одр.), брџљив, -а, -о и брџљиви, -а, -о (одр.)
брџљив.

- брљавица и брљивца ж. брљивица.
 брљавко и брљивко м. брљивко.
 брљиво прил. — брндџа ж. — брнка ж.
 брњи (брнџу, брну) гл. збрни.
 брџ м. број.
 број(е)ница ж. жица на разбоју.
 брџ(ј)и (-ј)ицу, -ју) гл.; Брџи данце „очекује скору смрт“. — бронз м.
 — брџш м.
 брстак (брстака) м. брсник.
 брсти (-стидџ, -стџ) гл. — бру(ј)и (-идџ и -иду, -јџ) гл.
 брук м. брух, кила (болест).
 брука ж. — брука (се) гл. — брус м. — бруси гл. — брусић (брусиха)
 м. (дем.).
 бруџ узв. боџ.
 бруца (се) гл. пруца (се), гура (се), тура (се).
 бруџка (се) гл. гура (се), тура (се).
 бруџне (се) гл. гурне (се), турне (се).
 бруџоњ (бруџоња) м. велики камен; и: бурџоњ.
 брчић (брчића) м. (дем.) брчић.
 брчка ж. бора (на лицу). — брчка (се) гл.
 брчкање с.
 брчкуљиш (брчкуљиша) м. брчкавица, бљузгавица.
 буба ж.; буба-Шваба.
 буба (бубаду, бубају) гл. 1. буба, удара. 2. буба, учи напамет.
 бубамара (бубамаре) ж. — бубин, -а, -о.
 бубица ж. 1. бубица. 2. свилена буба; Рани бубице; Бубице се завџаду.
 бубне гл. в. бупне.
 бубрег (бубрега и бубрега) и бубрек (бубрека) м.; Живџ ко бубрег у лџ;
 Извџдимо цигџрицу, бубреџе, срџе и цреџа; Свиња има бубреџе и
 цигџрицу, бубреџи су добри за кобасиџе.
 бубрежни, -а, -о (одр.). — бубуљица ж.
 буџа ж.; Се напунџо буџа.
 буџара ж. буџара, затвор; син. (х)џпс, џтвџр, фршеџт.
 Буџар и Буџарин м. — Буџарка ж. — буџарски, -а, -о. — буџарски прил.
 будак (будака) м.; Прџс је ко будак.
 будала м. и ж. — будан, -дна, -дно. — буде гл. — буди (се) гл. — буђ
 (буђа и буђи) м. и ж. и буђа ж. — буђа (-џџ, -џју) гл. — буђав, -а,
 -о. — буђави (се) гл.
 буђелџр (буђелџара) м.; син. шрџјток.

буџа ж. усна.

буџат, -а, -о и буџати, -а, -о (одр.) уснат.

буџова (буџовѣ) ж. зова; Пра̀или смо пу̀шке од буџовѣ, а та̀нѐћа од кудѣље;
и: бо̀ва, обо̀ва, обо̀ка.

буздукан (буздукана) м. буздован.

бу(ј)й гл. — бу̀ка ж. — бу̀ква ж. — бу̀квар м. буквар и књига уопште.
— букѣт (букѣта) м. — букља́ (-а̀дѹ, -а̀ју) гл.

букља̀нак м. неред; хрпа, гомила.

букне гл.

бу̀ков, -а, -о и бу̀кови, -а, -о (одр.); бу̀кова шѹма; бу̀ково др̀во.

буктй́ (-тй́дѹ, -тѹ) гл.

бу̀ла ж. (рет.); Повѣ̀зала се ко бу̀ла.

бу̀ља (бу̀љѣ) ж.

бу̀љй́ (бу̀љй́ду, бу̀љѹ) гл.; Се сакрјѹ и бу̀љй́ кроз плѹт; Бу̀љй́ очи.

бу̀љибаша и бу̀љубаша м.

бу̀љѹна ж. бу̀љина.

бу̀м узв. — бумба̀р (бумба̀ра) м. — бу̀на (бу̀нѣ) ж. — буня̀р (буня̀ра) м.
— бунгур м.

бунда̀ш (бунда̀ша) м. бунда.

бу̀ни (се) гл. — бу̀п узв. — бу̀пне гл.; и: бубне.

бу̀раг (бу̀рага) м.; Ће ви про̀спеду бу̀ра̀се.

бу̀рада (бу̀ради́) и бу̀реда (бу̀реди́) ж. зб. бурад.

бу̀ра̀нија ж. в. бо̀ра̀нија.

бу̀ргй́ја ж. — бурги(ј)йца́ (бурги(ј)йце́) и бургица́ (бургице́) ж. (дем.).
— бурде́љ (бурде́ља) м.; и: борде́љ.

бурду̀ш (бурду̀ша) м. дебелушко.

бу̀ре (бу̀рета) с. — бурѣ̀нце (бурѣ̀нце́та) с. (дем.). — бурја̀н (бурја̀на) м.
— бурма́ (бурме́) ж. — бурѹга́ ж. в. бо̀рѹга.

бу̀рцо̀њ (бу̀рцо̀ња) м. в. бруцо̀њ.

бу̀сен м. — бусѣ̀ње с. зб. — бут м. — бутина́ ж. — бу̀ћ узв. — бу̀ћка се
гл. — бу̀ћкуриш (бу̀ћкуриша) м. — бу̀ћне се гл.

бу̀ца (се) (бу̀цаду (се), бу̀цају (се)) гл. гура (се), тиска (се).

бу̀цов (бу̀цова) м. (риба). — бучй́ гл. — бу̀ца (бу̀це́) ж. — бу̀цак (бу̀цака)
м. — бу̀ши гл.

бу̀шка гл. бунѹ, подбу̀њава.

В

ва̀би гл. ва̀би.

ва̀блѐње с. ва̀блѐње.

вабне гл. вабне.

вавли(ј)а ж. в. авли(ј)а.

вагон (вагона) м. — вади гл. — вађење с. — важан, -жна, -жно. — ваји гл. — вајно прил.

важноћа ж. важност.

ваздан прил. вазда; увек; непрестано.

ваздув и ваздук м. ваздух.

вазна (вазнѐ) ж. ваза.

вај и вај узречица, поштапалица овај.

вај и вај узв. — вајка се (вајкаду се, вајкају се) гл.

ва(ј)линг (ва(ј)линга) м. велики кухињски суд.

ваки, -а, -о в. оваки.

вако прил. в. овако.

валџов м. в. алџов.

валџвче (валџвчѐта) с. (дем.) в. алџвче.

валцер м.

ваља (ваљаду, ваљају) гл.; Да ваља́м зна́м са́мо ја, да не ваља́м зна́ цџ свѐт. — ваља (се) (ваљаду (се), ваљају (се)) гл. 1. ваља (се), котура (се). 2. ваља, набија (сукно, чоју).

ваљавица ж.

ваљад(с) и ваљда (рет.) прил. ваљда.

ваљак м. 1. ваљак, справа за набијање, равнање. 2. ваљушак, ваљушка; Пџсе укџвамо ваљце, и јѐло је готџво; А, прајимо и ваљце сѐс купџсом. 3. мн. ваљци; Прајимо ваљце од сѐрме, завјемо сѐрму.

ваљан, -а, -о. — ваља́но прил. — ваља́о и ваља́о, -ља́ла, -ља́ло. — ваља́р (ваља́ра) м.

ваљкас, -ста, -сто ваљкаст.

вама (ваме) ж. в. царина; < рум. vama.

вамеш м. в. царинџр; < рум. vameş.

вампир (вампџра) м. вампир.

ванџѐље с. в. еванџѐље.

ва́ра (се) гл. — ва́ралица м. и ж. — ва́рен, -а, -о. — ва́риво с. — ва́рка (се) (ва́ркаду (се), ва́ркају (се)) гл. — ва́рница ж. — ва́рња́ча ж. — ва́рош (ва́роши) ж.; син. гра́д. — ва́роши́ца ж. (дем.).

ва́рџки, -а, -о; Купџџ ва́рџко одѐло; син. гра́цки.

васелина (васелине) ж. вазелин; преко рум. vaseLină.

Васкрѐсење и Вџскрѐсење, Воскрѐсење с. Васкрѐ.

ва́т м. и ва́та ж. вата; и: фџ́ат, фџ́ата.

ва́та (се) и ва́ћа (се) гл. хвата (се); и: фџ́ата (се), фџ́аћа (се).

ватѿран, -а, -о постављен ватом.

ватра ж. — ватраљ (ватраља) м. — ватрогасац (ватрогасца) м.

ваћање с. хватање; и: фћање.

ваш (ваши) ж. — ваш, -а, -с (и -о) зам. — вашар (вашара) м. — вашљив, -а, -о и вашљиви, -а, -о (одр.). — вашљивица и вашљивка ж. — вашљивко м. — вѣверица ж.; син. каћа. — вѣдар, -дра, -дро. — ведранце (ведранцѣта) с. и ведрица ж. (дем.). — вѣдри се гл. — вѣдро с. — вѣдро прил. — вѣћа ж. — вѣжба и вѣцба ж. — вѣжба (се) и вѣцба (се) гл. — вѣжбање и вѣцбање с. — вѣже (се) гл. — вѣз м. — вѣза ж. — вѣзан, -а, -о. — вѣзано прил. — вѣзање с. — вѣзѣ гл. — вѣзѣн, -а, -о. — вѣзива (се) (-иваду (се), -ивају (се)) гл. — вѣзује (се) гл. — вѣје гл. 1. веје (жито, пасуљ). 2. веје (о снегу). — вѣк м.; Цѣлог вѣка је била вредна.

вѣкла и вѣкна ж. векна.

вѣли (-иду, велу) гл.

вѣлики, -а, -о и вѣлики, -а, -о (одр.); Вѣлики пѣтак; Вѣлики четвртак; вѣлики прѣс.

вѣлича (-чаду, -чају) гл. — вѣличак -чка, -чко. — вѣличина ж. — вѣлички, -а, -о.

вѣљушка ж. в. виљушка.

вѣна (вѣнѣ) ж. крвна жила уопште.

вѣнац м.; Ју мѣту вѣнац и шлајер. — вѣне гл.

вѣнка ж. врста вејке од винове лозе са зрелим гроздовима (што се прикачује о гредама на тавану).

вѣнтил (вѣнтила) м. — вѣнча (се) (-аду (се), -ају (се)).

вѣнчан, -а, -о и вѣнчани, -а, -о (одр.); То му је вѣнчана жѣна; вѣнчани прѣстен.

вѣнчаница ж. (греда).

вѣнчање с.; Ка дођу сас вѣнчања дочѣкаду и тас и ташта.

вѣнчић и вѣнчић (вѣнчића) м. (дем.). — вѣо (вѣла) м.

вѣпар м.; Ми не држимо вѣпрѣве, ђма и ушкѡпимо.

вѣпрић (вѣпрића) м. (дем.).

вѣпров, -а, -о.

вѣра ж. 1. вера, религија. 2. веран, поуздан човек; Жѣна ти је вѣра и невѣра. — вѣран, -рна, -рно 1. веран, побожан. 2. веран, поуздан.

вѣрен, -а, -о. — вѣреник м. — вѣреница ж. — вересија ж. — вѣри (се) гл. — вери҃га ж. — веридба ж. — вѣрно прил. — вѣровање с. — веровѣтан и веројѣтан, -тна, -гно. — веровѣтно и веројѣтно прил. — вѣрује гл.

вѣрштет м. радионица (столарска, коларска).

вѣс (вѣсти) ж. вест.

- весели (се) (-елидѹ (се), -елѹ (се)) гл. — вѣсело прил. — веселѧк (веселѧка) м.
- веселѧка и веселѧнка ж. веселѧкиња.
- весѣље с. — вѣсла ж. — вѣсла гл. — веслѧр (веслѧра) м.
- вѣсо, вѣсѣла, вѣсѣло 1. вѣсео, раздраган. 2. вѣсео, припит; пијан.
- вѣтар м.; Мѣна се како бѣје вѣтар. — ветеринар (ветеринара) м. — ветрењача ж.; у селу нема ветрењаче, нити се памти да је икада било, али се каже: Иду ју уста кѡ ветрењача.
- ветри (се) (-иду (се) и -идѹ (се), ветрѹ (се)) гл. — ветрић (ветрића) м. (дем.). — ветровит, -а, -о. — ветровито прил.; Одѣ је јѧко ветровито.
- вѣћ, вѣћем, вѣћма I прил. вѣћ; Вѣћ си дошѡ; Вѣћ се смркло; Ракѣја је вѣћма врућа. II возн. вѣћ; Нѣсмо и ми видли, вѣћ они.
- вѣћина ж. — вѣчан, -чна, -чно. — вѣче с. непром. и вѣчер (вѣчери) ж. — вѣчѣра ж. — вѣчѣра гл. — вѣчерашњи, -а, -е (и -о). — Вѣчѣрњача ж. — вѣчѣрње с. — вѣчѣрњи, -а, -е (и -о). — вѣчит, вѣчита, вѣчито. — вѣчито прил. — вѣчно прил. — вѣша гл. — вѣшала ж. — вѣшѧлка ж. — вѣшање с.
- вѣшпла ж. вѣшплав.
- вѣшпла гл. испире рубље вѣшплавом.
- вѣшт, -а, -о. — вѣштѣна ж. — вѣшто прил. — ви зам.; остали облици: вѧс, вас, вѧма, ве, ви; нисмо забележили облик вам.
- вид м.; Изгубјѡ је вид, не види више.
- вида (видаду, видѧју) гл.
- видело с. 1. видело, светлост. 2. јавност; Све ћ_изѧђе на видело.
- види (се) гл.; Слабо види; Бѡг те видо сине, откѹд ти? Ни га видала од зимѹске.
- видљив, -а, -о. — Видовдан м. — виђа (се) (виђаду (се), виђѧју (се)). — виђен, -а, -о. — виђење с.
- вијолина (вијолинѣ) ж. виолина.
- вијѹга ж. — вијѹга гл. — вијѹгав, -а, -о. — виѧа ж.
- викање с.; Боли ме гѹша од толиког викања.
- викне гл. — виѧса ж. — виѧса гл. — виѧа ж.
- вила (вилѣ) ж.; Виле га знале; Ид_у_виле; Манѣ г_у_виле; син. милосниѧца, милостивна.
- вилѧјет прил. много; Йма вилѧјет гѹсаѧа; Дѡшло је вилѧјет свѣта; Йма и вилѧјет напоље.
- вилѣина косиѧа ж.
- вилѣица ж.; Штѧ си искѣзјѡ вилѣице.
- вилѹшка ж. — вилѹшчиѧа ж. (дем.). — вѣме (вѣмѣна) с. (дем.). — вѣменѣце (вѣменѣѧта) и вѣмѣце (вѣмѣѧта) с. (дем.). — вѣно с. — винѡград м. — вински, -а, -о; винско сѣрѧс. — вир м. — вирѣи

(вириду, виру) гл. — вири гл. — висибџаба (висибџе) ж. — висина ж.

висок, висџка, висџко и висџки, -а, -о (одр.); Висџи(ј)и је од тебе.

висџко прил.

висџа ж. висина.

виџо с. виџао (за предиво).

виџе гл.

више I предл.; Стоји му више главџе. II прил. више; Ни мање, ни више; Има више срџе нег пџмети; Добџо маџо више од тебе.

вишња ж.; Прајмо слџтко и од вишања, ал трџба мџго шеџера. — вишњи м. само у именичкој служби, Бог. — вишњица ж. (дем.).

Влџ (Влџа) м. Влах, Румун; мн. Влџси; син. Ромун, Румун.

влџа ж.; Повуџкло влџгу и иструлџло.

влџа (се) (влџаду (се), влџају (се)) гл. — влџа (влџе) ж. — влџање с. — влџан, -жна, -жно. — влџи (се) гл. — влџно прил.

Влџња ж. Влахиња, Румунка; син. Ромунка, Румунка.

влџно с. — влџ ж. и м. (предиво).

влџ (влџти) ж. власт; моџ.

влџт м. — влџтџ (влџаду, влџају) гл. 1. влџа, пушта влџти. 2. скупџа преостало влџе после кошења жита; Дџца влџају по њивџа.

влџе с. зб. — влџење с. — влџи (се) гл. — влџки, -а, -о; син. ромунски, румунски. — вџ (вџа) м. — вџа ж. — вџан, -дна, -дно. — вџен, вџена; вџено. — воденица ж. — воденичар м. — воденичарка ж. — воденички, -а, -о; воденички камен. — вџи гл. — вџир (вџира) м. — вџица ж. 1. (дем.) вџица. 2. вџица, света вода. — вџнав, -а, -о. — вџа м. — вџење с. — вџен, -а, -о. — вџење с. — вџња (вџње) ж.

вџ м.; Дошџ је сас вџом; Вџи се на вџ.

вџа (се) гл. — вџака (се) гл. — вџање с. — вџи (се) гл. — војник (војника) м. — војнички, -а, -о. — вџска (вџске) ж.

вџстина прил. ваистину; само у изр. Вџстина воскрџе; Вџстина се рџди, као одговор на Христос воскрџе односно Христос се рџди.

волџење с. вољење.

вџли (се) гл. — волџна м. и ж. (фиг.).

волуџски, -а, -о; волуџска кџла.

вџља ж.; Ни му вџља; Да му не квџримо вџљу.

вџљан, -љна, -љно; Није вџљан и штџа му мџжеш.

вџљен, -а, -о.

вџрта (се) гл. 1. вџрта, фџрта. 2. зафџркава (се). — вџртање с.

вџсак (вџска) м.; вџсак од пџџла.

- воће с. зб. — воћка ж. — воћст(в)о с.
 воштан и воштен, -а, -о; воштана свећа.
 вр (врја) м. врх; мн. врјови, врови; Се сече од врја да не расте висoko.
 врабац (врапца) м. врабац.
 врагу прил. до врага; Иди врагу; Отишо је врагу.
 вража (вражачу, вражачу) и врача (врачачу, врачачу) гл. — вражара и
 врачара ж. — вражина и врацбина ж. — вракница и вратница,
 вракнице и вратнице ж. — врања ж.; бела врања. — врањац м.
 — врањин, -а, -о; врањин лукац; врањино гњездо.
 врањ м.; Удари врањ на буре.
 врапче (врапчета) с. (дем.). — врапчи, врапчици, врапчији, -ија, -ије
 (-ијо).
 врат м.; Држи змију око врата.
 врата ж.; На собу има двоје врати и три пенцера.
 врати (се) гл.
 вратњи, -а, -е (и -о) вратни; вратње жиле.
 враћа (се) и врћа (се) гл. — врба (врбе) ж. — врбак (врбака) и врбар
 (врбара) м. — врбица (врбице) ж. (и дем.).
 врбље с. зб. врбак.
 врбов, -а, -о; Сигуран ко врбов клин.
 врви гл.; Врви ко мрави. — врда гл. — врба (се) (врбаду (се), врбају
 (се)) гл. — вредан, -дна, -дно; Вредан на оца.
 вреди (вредиду, вреду) гл.; То много вреди; Ништа ти не вреди.
 вредно прил. — вредноћа ж. — врећа (се) (врећачу (се), врећачу (се)) гл.
 — врежа (вреже) ж. — врежар (врежара) м. — врелина ж. — врело
 прил. — време (времена) с. — врење с. — врео, врò, врела, врело.
 — вр(е)тено с. — вретенце с. (дем.). — вречи (вречиду, вречу) гл.
 — врй (врйду и врйду, врй) гл. — врйсак (врйска) м. — врйсне гл.
 — врйштане с. — врйшти (врйшtidу, врйшту) гл. — врне (се) гл.
 — врпољи се гл. — врпца (врпце) ж.
 врснак (врснака), врсник (врсника) и вршњак (вршњака) м. врсник.
 врснакиња, врсница, вршњака, вршњакиња ж. вршњакиња.
 врста (врсте) ж. — врстйца (врстйце) ж. (дем.). — врти (се) гл.
 вртило с. вратило (на разбоју).
 вртина ж. споредни пут преко поља.
 врућ, -а, -е (и -о). — вруће прил. (и у именичкој служби); Кој шапуће
 изе вруће иза куће.
 врућина ж. — врцка (се) гл. — вршј (вршја) м. и вршјдба ж. — врше
 (вршеду, вршу) гл.
 втрорник м. уторак; и: трорник, утрорник, фтрорник.

вўнас(т), -то, -то.

вунен, вунѣна, вунѣно; вунѣне сѡклице. — вунѣца (вунѣцѣ) ж. — вўча ж.
— вучѣ (се) (вучѣду (се), вучў (се)) гл.

Г

гã узв. га.

гãвез м. кавез; и: кãвез.

гãвран и гãрван м. — гãвранов, -а, -о.

гаврãнче (гаврãнчѣта) с. гавранчић.

гãд м. 1. гад, прљавштина, гадост. 2. безвредна и мрска особа.

гãдан, -дна, -дно 1. гадан, одвратан. 2. тежак, непријатан. 3. зао;
непоштен. — гãди (се) гл.

гãдљив, -а, -о. — гãдно прил. — гãђа (се) (гãђаду (се), гãђãју (се)) гл.
— гãђãње с.

гãђãр (гãђãра) м. гãђãч; син. циљãр.

гãђснѣ с. гãђснѣ.

гãз (гãза) м. гас.

гãзда м. и ж.; гãзда чѡвек.

гãздарица ж. — гãздин, -а, -о. — гãздује гл. — гãзи (се) гл. — гãјдãш
(гãјдãша) м. — гãјде ж. мн. — гãјтан (гãјтãна) м. — галãнтан,
-тна, -тно. — галија ж.

гãлица ж. (сулфат).

гãлѡне (гãлѡнã) ж. мн. војнички ширит, галон; не употребљава се облик
за једину.

гãлѡп (гãлѡпа) м. — гãлѡпãра (-йраду, -йрãју) гл.

гãлѡша (гãлѡшѣ) ж. калоша; син. калѡчна.

гãљушка ж. ваљушка.

гãна (гãнаду, гãнãју) гл. — гãр м.; син. чãђ.

гãрав, гãрãва, гãрãво и гãрãви, -а, -о (одр.) 1. гãрав, чãђãв; син. чãђãв.
2. црнѡмãнãст; син. црнѡмãнãс. — гãрãви (се) гл.; син. чãђãви (се).

гãравуша ж. — гãри (њиву) гл. — гãрѡв (гãрѡва) м. — гãруша ж. — гãси
(се) гл. — гãтнãк, гãтнãик, гãћнãик м.

гãћãс, -ста, -сто (о голубу, петлу) гãћãст.

гãће (гãћа) ж. мн. — гãћѣце ж. мн. (дем.). — гãца (по блату, снегу) гл.
— гãцка гл. — гãче гл. — гãшѣње с.

г(в)ѡјзе с. гвожђе, железѡ.

г(в)ѡјѡден, г(в)ѡјѡдѣна, г(в)ѡјѡдѣно гвожден, железан.

г(в)ѡздурѣја ж. гвожђурија.

г(в)ѡјздурѣйна ж. (аугм.) гвожђурина.

гевйкт и гивйкт м. тег (за вагу).

гѣга се гл. — гѣца (гѣцѣ) м. — гѣцав, -а, -о и гѣцави, -а, -о (одр.).

гѣцавица ж. гѣцава женска особа.

гѣцавко м. 1. гѣцава мушка особа. 2. гѣцаво, закржљаво прасе.

гй узв. — гйба се гл. — гйга се гл. — гйне гл. — гйпс м. — гитара м.

гифтѣше гл. 1. части; гови; нахрани; напије. 2. (повр.) части се, једе и пије.

гйц узв. — гйца-гйца узв. (за вабљење свиња).

глава (главѣ) ж. — глават и глават, главата, главато и главати, -а, -о (одр.).

главица ж. 1. (дем.) главица. 2. главица купуса.

главичица и главичица (главичице и главичице) ж. (дем.). — главни, -а, -о (одр.). — главница (жита) ж. — главничав, -а, -о. — главно прил. — главѣра, главѣрда, главѣтина ж. (аугм.).

глад ж.; Ће поцркаду од глади.

гладан, -дна, -дно. — глади (се) гл. — гладило с. — гладнй (гладнйду, гладнѣ) гл. — гладнйца ж. и м. — гладѣје и гладѣје (гладѣједу и гладѣједу, гладѣју и гладѣју) гл. — глазура (глазурѣ) ж. — гланц м. — гланца гл. — гланцан, -а, -о.

гланц-папир (гланц-папйра) м. шмиргла.

глас м.

гласа (се) (гласадѣ (се), гласају (се)) гл. — гласање и гласање (гласања и гласања) с.

гласи гл. 1. гласи, звони (за умрлим). 2. гласи, звучи. 3. изгледа.

гласовйт, -а, -о. — глѣ и глѣ-глѣ узв. Глѣ, снѣга. — глѣда (се) гл.

гледѣлка ж. око (само у клетвама); Испале му гледѣлке, дабѣгда.

глѣди (се) (глѣдйду (се), глѣдѣ (се)) гл. 1. гледа (се). 2. види; Ово маче још не глѣди.

глѣћ (глѣћи, глѣћа) ж. и м. — глѣћѣса и глѣћѣше гл. — глѣћѣсан, -а, -о.

глѣто с. длето.

глип м. глиб.

глипа (глипаду, глипају) гл. глиби.

глиста (глистѣ) ж. — глоби и глобй (глобйду и глобйду, глобу и глобу) гл. — глог м. — глогйња ж. — глогов, -а, -о. — глогѣ гл.

гломба (гломбѣ) ж. кламфа.

глота ж. глота.

глоћйца ж. (дем.) малобројна породица.

глув, -а, -о и глуви, -а, -о (одр.) глув.

глуваѣра ж. сасвим глува жена.

глуви (глувиду, глуву) гл. — глудѡна ж. — гљива ж. — гљивица ж. (дем.). — гмиж гл. — гној м. — гнојав, -а, -о. — гнојене с. — гно(ј)и (се) (гно(ј)иду (се) и гно(ј)иду (се), гноју (се)) гл. — гњави (се) гл.

гњезди се гл. гнезди се.

гњездо с. гнездо.

гњетав и гњетав, -а, -о. — гњета гл. — гњечи гл.

гњив (гњивиду, гњиву) гл. гњије.

гњида ж. — гњурац (птица) м. — гњура (се) (гњураду (се), гњурају (се)) и гњури (се) гл. — гњурице (се) гл. — гѡ, гѡла, гѡло и гѡли, -а, -о (одр.). — говеда (говеда и говеди) с. зб. — говедар (говедара) м. — говедарѡв, -а, -о. — говедарка ж. — говедарски, -а, -о. — говедина и говеђина ж.

говеђи, -а, -е (и -о); говеђа супа; говеђо месо. — говече (говечета) с.

говѡй (говѡиду, говѡу) гл.; син. бединује.

говѡр м. — говоранција ж. — говорене с. — говори гл. — говорљив, -а, -о и говорљиви, -а, -о (одр.). — говорција (на свадби) м. — гѡд, гѡде, гѡдер речца. — гѡди и гѡди (гѡдиду и гѡдиду, гѡду и гѡду) гл. — гѡдина ж. — гѡдињи, -а, -е (и -о). — гѡдиште с. — гѡзба ж. — гѡјене с. — го(ј)и (се) (-ј)иду (се), -ју (се) гл.

гѡжник м. назив неке траве којом се хране свиње.

голице (се) гл. — голишав, -а, -о. — гѡлман м. — гологлав, -а, -о.

гологуша ж. кокошка голе гуше.

голомразица ж.

голотина ж. 1. голотина, голост. 2. беда, сиротина.

голдѡна ж. голота.

голуб м. — голубарник м. — голубица ж. — голубов, -а, -о. — голупче (голупчета) с. — голупчићи с. зб.

гѡлцат, -а, -о; само у изразима гѡ гѡлцат, гѡла гѡлцата, гѡло гѡлцато.

гѡља и гѡља (гѡље и гѡље) м.; Кум гѡља, а старѡјко рѡта; и гѡљш м.; син. рѡта.

гѡљш (гѡљша) м. 1. в. гоља. 2. брег без вегетације.

гомѡла ж. — гомѡла (се) (-ладу (се), -лају (се)) гл. — гомѡлица и гомѡлица (гомѡлице и гомѡлице) ж. (дем.).

гонѡш (гонѡша) м. гонѡлац (дивљачи при лову); син. трајбер.

гонѡ (-ниду, -ну) гл. — гѡр, гѡре, гѡрека, гѡрена, гѡренака прил. — гѡрак, -рка, -рко. — гѡрачне гл. — гѡре прил. комп. — гѡревина и гѡревина ж. — гѡрѡштина и гѡруштина ж. — гѡри (-риду, -ру) гл. — гѡри, -а, -е (комп.).

гѡркас, -ста, -сто горкаст.

гѳрко прил. — гѳрњак и гѳрњик (гѳрњика) (ветар) м. — гѳрњи, -а, -е (и -о). — гѳрун (гѳруна) и гѳрун (гѳруна) м. — гѳрушица и гѳрушица ж. — гѳрчй (гѳрчйду, гѳрчй) гл. — гѳрчйна ж.

гѳрчйца ж. гѳрка трешња.

гѳс (гѳста) м. гѳст.

гѳса (гѳсѳ) м. — гѳсйн, -а, -о. — гѳспа ж. — гѳспин, -а, -о. — гѳспод м. само у значењу Бог; Знѳ га гѳспод, али и: Знѳ га гѳспод Бѳг. — гѳспѳда ж. зб. — гѳсподѳр (гѳсподѳра) м. 1. гѳсподар, владар. 2. домаћин. 3. газда. 4. муж, супруг. — гѳсподѳрѳв, -а, -о. — гѳсподѳри гл. — гѳспѳ(ди)н м. — гѳспѳдинов, -а, -о.

гѳспѳчки, -а, -о гѳсподски.

гѳспѳчки прил. гѳсподски.

гѳстй (се) (-тйду (се), -тй (се)) гл. — гѳстов, -а, -о. — гѳстољубѳн, -бна, -бно и гѳстољубљйв, -а, -о. — гѳстѳпрйман, -мна, -мно и гѳстѳпрймљйв, -а, -о.

гѳтви гл. 1. готови, кува (јело). 2. готови, припрема, спрема; Гѳтви дѳва у шѳму.

гѳтвује гл. в. гѳтви.

гѳтѳв, -а, -о. — гѳтовйна ж. — гѳтѳво прил. и с.; Дошѳ је на гѳтѳво.

гѳша (гѳшѳ) м. гѳсподар, газда; Јѳ сам гѳша у мѳју кѳћу.

гѳшња ж. — гѳшћѳне с. — гѳрѳб м. — гѳрѳби (се) гл. — гѳрѳбљйв, -а, -о. — гѳрѳбљйвйца ж. — гѳрѳбљйвко м. — гѳрѳбов, -а, -о. — гѳрѳбовйна ж. — гр(а)бѳља и грѳбѳља ж. — гр(а)буља (-љадѳ, -љѳју) и грѳбуља (-љадѳ, -љѳју), грѳбљйше гл. — гр(а)буљйца (гр(а)буљйцѳ) и грѳбуљйца (грѳбуљйцѳ) ж. (дем.). — гѳрѳд м. (рет.) в. вѳрѳш. — гѳрѳд м. гѳрѳд, туча. — гр(а)дйна ж.

гр(а)дйнйца (гр(а)дйнйцѳ) ж. (дем.) 1. гѳрѳдйнйца, баштйца. 2. дѳчйји вртић, забавиште; ово друго значење прихваћено је из рум. grădiniță de sorii.

гѳрѳња ж. (за покривање куће); Сѳчѳмо гѳрѳћу, тѳшѳмо, склѳпймо дѳле, па тѳк пѳсе дйжѳмо на кѳћу. — гѳрѳћѳвйна (кућа, згѳрада) ж.

гѳрѳдѳр (гѳрѳдѳра) м. онај који чисти стаје и храни стоку; < рум. grăjdar.

гѳрѳкне гл. — гѳрѳкѳе гл. — гѳрѳм м. 1. грам. 2. мала количина нечѳга; и: дрѳм. — гѳрѳмѳфѳн (гѳрѳмѳфѳна) и гѳрѳмѳфѳн (гѳрѳмѳфѳна) м.; син. пѳтйфѳн. — гѳрѳна (гѳрѳнѳ) ж. — гѳрѳнѳ се (-ѳдѳ се, -ѳју се) гл. — гѳрѳнат, гѳрѳнѳта, гѳрѳнѳто.

гѳрѳнѳ(л)ѳ (гѳрѳнѳ(л)ѳ) ж. гѳрѳнат.

гѳрѳнйт (гѳрѳнйта) м. — гр(а)нйца ж. — гр(а)нйчѳр м. — гр(а)нйчѳрски, -а, -о. — гѳрѳнйчи се гл. — гѳрѳнйчйца ж. — гѳрѳнѳ с. зб.

гѳрѳон прид. непром. гѳрао.

гѳрѳорас, -ста, -сто гѳрѳораст.

гѳрѳѳрка ж. гѳрѳѳрѳста кокошка.

гратар (гратара) м. 1. роштиљ. 2. месо испечено на роштиљу; < рум. grătar.

грацки, -а, -о (рет.) градски; син. варошки.

грба (грбе) 1. ж. грба. 2. м. грбавко. — грбав, -а, -о и грбави, -а, -о (одр.). — грбавица и грбавка ж. — грбавко м. — грбина ж.

грбњача ж. крменадла; син. крменадла.

грбарица ж. жижак (у житу, граху, пасуљу).

грбаричав, -а, -о жижљив (о житу, граху, пасуљу).

гргурав, -а, -о. — гргурак м.; Ђма гргурце на косу. — грдан, -дна, -дно и грдни, -а, -о (одр.) 1. грдан, велик. 2. тежак; опасан (о мукама, ранама). — грди (се) гл. — грди (грдиду, грду) (о свињама) гл.

грдник м. несрећник.

грдница ж. несрећница.

грдно прил. — грдба ж. — грдсија ж. — грдња ж. — грђење с. — грбе (се) (-ѣду (се), -ѣу (се)) гл. 1. грбе (се). 2. пење се; Одједарет је поче да грбе уз брег. 3. бежи, трчи.

грбене (грбена) ж. мн. грбени.

грбло с. грбло.

грв и грј м. грех.

грѣда (грѣде) ж. — грѣдел м. — грѣица (грѣице) ж. (дем.). — грѣјање с. — грѣје (се) гл.

грѣјота, грѣјотина и гријота, гријотина ж. грехота.

грѣш м. — грѣшан, -шна, -шно. — грѣши гл. — грѣшка ж. — грѣшник м. — грѣшница ж. — грива и гривна ж. — гриз м. — гризе (се) (-изѣду (се), -изу (се)) гл. — гризне гл. — гризотак (гризотка) м. и гризотина ж.; и: огризотина.

гринц(ај) м. зелен, поврће (мрква, першун, паштрнак и сл.); син. зѣлен.

грифла (грифле) ж. писаљка (за таблицу).

грицка гл. — грицне гл. — Грк м. — Гркиња ж. — гркљан м. — гркне гл.; син. гөрчй. — грлат, -а, -о и грлати, -а, -о (одр.). — грли (се) гл. — грлић м. (дем.). — грлица ж. — грло с. — грљење с. — грми гл.

грмјава, грмјавина, грмљава, грмљавина, грмњава, грмњавина ж. грмљавина.

грне гл. појави се изненада.

гроб м. — гробар (гробара) м. — гробарѣв, -а, -о. — гробље с. — гробница ж. — грѣза ж. — грѣзан, -зна, -зно. — грѣз(д) (грѣзда) м. — гроздић (гроздића) м. (дем.). — грозѣв, -а, -о. — грѣзи се гл. — грозница ж. — грѣзно прил.

грѣје с. зб. грѣје.

- грђјница ж. 1. гроница; Грђјница те изђла. 2. лош човек, неваљалко; Он је велика грђјница; Грђјнице!
- грђкне гл. — грђктање с. — грђкће гл. — грђм м. — грђф м. (рет.) забележено само у примеру: Живй кђ грђф. — грђб, -а, -о.
- грђ(в)а (се) (грђ(в)аду (се), грђ(в)ају (се)) гл. 1. долази. 2. (повр.) мучи се; умара се.
- грђ(в)ање с. 1. долажење. 2. мучење; умор.
- грудата (жена) прид. — грудва ж. — грудва се гл. — груди ж. мн. — грудийћи (грудийћа) м. мн. (дем.).
- грђмбок и грђмбук м. грунтовница.
- грђнт м. — грђнтовница ж.
- груњаќ (груњаќа) м. грудњаќ (од крзна).
- група ж. — групa (се) (-аду (се), -ају (се)) и групйра (се) (-йраду (се), -йрају (се)) гл. — групйше (се) гл. — грушавина и грушевина ж. — грч м. — грчи (се) гл. — грчки, -а, -о. — гу узв. — губй (се) (-биду (се), -бу (се)) гл. — губйтак (губйтка) м. — гувно с.
- гугђче гл. гуче.
- гуда (гудђ) ж. — гудало с. — гудй (гудйду, гуду) гл. 1. свира, гуди. 2. грђкће (о свињи). — гђжва ж. — гђжва (се) (-аду (се), -ају (се)) гл. — гђжвање с. — гђжњђ црево с. — гузйца ж.
- гђка ж.; само у изр. Мйле, гђке те убйле, али значење ове речи није познато.
- гуљђње с.
- гуљи (се) гл. гули (се).
- гђме (гумђна и гђмета) с. гума.
- гђмен, гумђна, гумђно гђмен.
- гумђњаќа ж. селачка плетена ципела опшивена гумом.
- гунђа (-аду, -ају) гл. — гунђање с.
- гђне гл. гутне.
- гђра (се) (гђраду (се), гђрају (се)) гл. — гураб(л)йја ж. — гђрка (се) (гђркаду (се), гђркају (се)) гл. — гђрне (се) гл. — гурњава ж. — гђс(а)-гђс(а) и гђси-гђси узв. — гусан (гусана) м. — гђсан, -сна, -сно и гђс(т), -ста, -сто. — гусђница ж. — гђска ж. — гђскин, -а, -о. — гђслар м. (рет.). — гђсле ж. мн. — гђстйна ж.
- густйра гл. проба, окуси.
- густйш (густйша) м. — гутa (гутаду, гутају) гл. — гђче гл. — гђша ж. — гђшав, -а, -о и гђшави, -а, -о (одр.). — гђши (се) гл. — гушйца (гушйце) ж. — гђштер м.; зелђни гђштер.
- гђшчи, -а, -е (и -о) гушчији; гђшќа јаја; гђшќа пђрја.

Д

да везн.; Завуко се под дүшек да га не видимо. — да и да речца
 1. (потврдна) да, јесте; Да, све сам намирјо. 2. (жеља) да; Да је
 са срећом; Да сте ми живи и здрави. 3. са речцом „ли“; Да ли оћеду
 свй? Чешће долази до сажимања у: дал. 4. с презентом замењује увек
 инфинитив; Он ће да ради; Он ће да дође и сл. — да (се) (даду (се),
 дају (се)) гл.; Не да да радим ништа брез нѣга; Не даје се он.

дабѡм и дабѡмѣ прил. дабогме.

дава (се) (даваду (се), давају(се)) гл. — давање с. — дави (се) гл.
 — дављеник (дављеника) ж. — дављење с. — дада (даде) ж.
 — дадин, -а, -о. — даждењак (даждењака) м. — даје (даједу, дају)
 гл.; Давѡ сам капом и шаком.

дајка ж. породица; порекло; забележено само у псовкама: Дајку му нигѡву;
 Дајку ви вашу и сл.

дакле, даклем и даклен везн. дакле.

дал везн. да ли; син. ал; Нисам сигуран дал оће, дал неће; Дал се мѡже?
 далѣки, -а, -о и далѣки, -а, -о (одр.); нисмо забележили облик далеку;
 Далѣка му лепа кўна.

далѣко прил.

даљан, -љна, -љно 1. удаљен. 2. дуг; То је даљан пўт.

даље прил. 1. (комп.) даље. 2. још, више. — даљи, -а, -е (комп.).
 — даљина ж. — даљи (се) гл.

даљњи, -а, -о I даљи. II (у именичкој служби) они који станују далеко од
 нас; они који су са нама у некој даљој родбинској вези.

да(м)ф м. задах, непријатан мирис; смрад.

дан м. — данас, данаске, данаскена прил. — данас-сутра прил.
 — данашњи, -а, -с (и -о). — данашњица ж.

данга (дангѡ) ж. линија; шара; Штѡф на данге; Остале му данге на леђа
 од бйча.

дангўба ж. — дангўби (се) гл. — дан-данас и дан-данаске прил. — дан-
 данашњи, -а, -е (и -о). — Даница (звезда) ж.; син. Зорњаца.

данце (данцѡта) с. дно бурета.

данци м. мн. дани; Изйшли му данци; Брѡ(ј)й данце; Нѣма данце, ће
 да ўмре.

дању прил. — дар м. — дарезљив, -а, -о. — дари гл. — дарива (се) гл.
 — даровање с. — даровит, -а, -о. — дарује (се) гл. — даса (дасѡ) м.
 — даска ж. — дашчица ж. (дем.). — два бр. — двадесет и двајс бр.
 — двадесѡти, -а, -о и двајсти, -а, -о бр. — двадесѡтина и двајстина
 ж.

дванјс бр. дванаест.

дванјсти, -а, -о бр. дванаести.

двѣпѹт и двѣрѣт прил. — двѣ бр. — двѣста бр. — двожуче с. 1. двожуче.
2. материна маза.

двѡја зб. бр. двоје.

дво(ј)й (се) (-ј)идѹ (се), -јѹ (се) гл. двоји (се), одваја (се).

дво(ј)йца ж. — двѡјка (двѡјкѣ) (бројка) ж.

двѡјка ж. буре од два акова.

двѡјке ж. мн. близанци.

двокатница ж. — двоколина ж. — двометраш (двометраша) м. — двѡри
гл. — двоструко прил. — двоцѣвка ж.

дѣ (дѣду) гл. в. иде; Ће дѣм кѹћи.

дѣ узв.; Дѣ, штѣ ти ја мѡгу. — дебелй (се) (-лйдѹ (се), -лѹ (се)) гл.
— дебѣло прил. 1. дебело. 2. много; Дебѣло је плѣтјѡ. — дебѣљко м.
— дебѣљѹша ж. и м. — дебѣљѹшан, -шна, -шно. — дебѣљѹшас(т), -ста,
-сто. — дебѣљѹшко. — дебљѣ (се) (-ѣдѹ (се), -ѣју (се)) гл. — дебљйна
ж.

дѣбо, дебѣла, дебѣло дебео.

дѣведѣс(ет) бр. — дѣвер м. — дѣверов, -а, -о. — дѣверски, -а, -о.
— дѣверѹша ж. — дѣвет бр.

дѣветѣк (дѣветѣка) м. буре од дѣвет акова.

дѣвети, -а, -о бр. — дѣветйна ж. — дѣветка (бројка) ж.

дѣветнѣјс бр. дѣветнаест.

дѣветнѣјсти, -а, -о бр. дѣветнаести.

дѣвојачки, дѣвѡјачки и девојачки, -а, -о. — дѣвѡјка ж. — дѣвѡјкин, -а, -о.
— девојйца ж. — дѣда м. — дѣдин, -а, -о. — дѣдовина ж.

дѣк м. декаграм.

дѣклѣмѹје гл.; син. рѣцитује.

дѣкунг м. ров.

дѣлба (дѣлбѣ) и делйдба ж.

дѣлѣње с. дѣљење.

дѣли (се) гл. — делйја м. — дѣље гл. — дѣне гл.; Дѣне плѣс.

дѣније с. в. бдѣније.

дѣњак м. туце; Дѣњак нѡваца.

дѣѡ (дѣла) м. део.

дѣпѣша ж. (рет.) в. телйграм.

дѣре (се) гл. 1. дере (се); цепа се. 2. (повр.) виче; Штѣ се дѣреш?

дѣрѣктор и дирѣктор м. директор.

дѣрне (се) гл. — дѣсан, -сна, -сно и дѣсни, -а, -о (одр.). — десѣтак м.

десѣтѣк (десѣтѣка) м. и десѣтѣча ж. буре од десет акова.

десѐти, -а, -о бр. — десѐтина ж. — десѐтка ж. (бројка). — дѐси (се) гл. — деснаѐк (деснаѐка) и дешнаѐк (дешнаѐка) м. — дѐсно прил. — дѐталина и дѐтелина ж. — дѐте (дѐтѐта) с. — дѐтѐнце (дѐтѐнѐцѐта) с. (дем.). — дѐтѐтов, -а, -о.

дѐтињас, -ста, -сто дѐтињаст.

дѐтињи, -а, -е (и -о). — дѐтињи се гл. — дѐтињски, -а, -о. — дѐтињство с. — дѐтлий м.; син. чѐкавац. — дѐца (дѐца) ж. зб. — дѐцѐмбар и дѐцѐмбер м. — дѐцѐмбарски и дѐцѐмберски, -а, -о. — дѐци м. непром. — дѐчѐк (дѐчѐка) м. — дѐчи(ј)и и дѐчји, -а, -е (и -о). — дѐчјица ж. (дем.). — дѐчкић (дѐчкића) м. (дем.). — дѐчурлија ж. (аугм.). — дешѐва се (-ѐваду се, -ѐвају се) гл. — дешѐѐка ж.

дѐи прил. где; Дѐи ми драго; Дѐи који.

дѐиван м. — дѐиван, -вна, -вно. — дѐивно прил.

дѐивѐнче (дѐивѐнѐчѐта) с. (дем.) дѐивѐнчић.

дѐиви се гл.

дѐивљѐк (дѐивљѐка) м. 1. дѐивљѐк, груб, суров човек. 2. дѐивљи вепар. — дѐивљѐка ж. — дѐивљѐч ж. — дѐивљѐчина ж. — дѐивљѐчи се гл. — дѐивљѐй, -ѐ, -ѐ (и -о); нисмо забележили неодређени облик; дѐивљѐ гѐска; дѐивљѐ јѐбука; дѐивљѐ лѐза; дѐивљѐ плѐвка; дѐивљѐ рѐжа; дѐивљѐ свѐйна. — дѐивљѐйна ж. — дѐивно прил. — дѐивѐта ж. — дѐигне (се) гл.

дѐигѐд(е) прил. 1. негде. 2. ~~Било где.~~

дѐиже (се) гл. — дијамѐнт (дијамѐнта) м. 1. дијамѐнт. 2. столарска алатка за сечење стакла. — дѐика (дѐикѐ) м. — дѐикин, -а, -о. — дѐим м. — дѐими (се) гл.; Мѐтемо кобасице да се дѐимицу; Дѐимимо мрс. — Дѐимѐтровдан м. — дѐимљѐн, -а, -о. — дѐимљѐв и дѐимњѐв, -а, -о.

дѐимњѐк м. пчеларска алатка за дѐимљење.

дѐинамѐта ж. динамит.

дѐинар и дѐинер м. динар.

дѐинер (дѐинѐра) м. онај који је регрутован исте године са неким; Мѐи смо дѐинѐри.

дѐинѐка ж. — дѐинстује (се) гл.; Мѐсо се дѐинстује у мѐс. — дѐиња ж. — дѐира (се) (дѐираду (се), дѐирају (се)) гл. — дѐирѐк (дѐирѐка) м.

дѐирѐкт прил. директно; < рум. digest.

дѐирѐкѐија ж. правац; < рум. digestie; син. прѐвац.

дѐирне (се) гл. — дѐискуѐира (се) (-ѐираду (се), -ѐирају (се)) гл.

дѐискуѐија ж. дискусија; преко рум. discutie.

дѐиспензѐр м. диспанзер; преко рум. dispensar.

дѐисциплина (дѐисциплинѐ) ж. — дѐише гл.

дѐишто прил. гдешто.

дѐлаѐка ж. — дѐлаѐав, -а, -о и дѐлаѐави, -а, -о (одр.). — дѐлан м. — дѐлаѐица ж. (дем.). — дѐнѐ с. — до пред.; Мѐж да виѐчеш до Бѐга, нѐма ниѐко

да те чује; Позајми ми до сутра. — до прил.; Ово буре ваћа до сто литри; Можеш да седиш до пет сати.

доађа (доађаду, доађају) гл. долази.

доба с. непром. 1. доба, живот. 2. годишњи период; зймско доба; летње доба. 3. време у односу на ток ноћи; Седели смо до неко доба уноћ.
— добаџи (се) гл. — добар, -а, -о. — добаџи гл. — добаџује гл.
— добиџа (-џаду, -џају) и добиџа (-џаду, -џају) гл. — добиџање с. — доб(и)је гл.

добрина ж. доброта.

добро с. — добро прил. — доброволџан, -љна, -љно. — доброволџац (доброволџца) м. — доброволџно прил. — добродушан, -шна, -шно.
— добродушно прил.

добрџт(р)о 1. добро јутро. 2. с. срећа, добро.

добрџта и добрџћа ж. — доџаби гл.

доџађа (-ађаду, -ађају) гл. доводи.

доџађа (се) (-ађаду (се), -ађају (се)) гл. — доџађа (се) (-џаду (се), -џају (се)) гл.

доџати (се) и доџати (се) гл. дохвати (се).

доџаћа (се) и доџаћа (се) гл. дохваћа (се).

довде, довдека, довдекана, довдена и довденака прил. довде.

довдеде и довдеде (довдедеду и довдедеду, довдеду) гл. доведе.

довеђава (-аџаду, -аџају) и довеђаје, довеђа (се) (-џаду (се), -џају (се)) гл. доводи.

довезе и доведе (-езеде и -езедеду, -езу) гл. — довека прил. — доведче(р) прил.

Дџви м. мн. Духови.

доџиђења (у поздравима). — доџикне гл. — доџити (се) гл. — доџици гл.
— доџбно прил. — доџри (-џриду, -џри) гл. — доџрише (-џришеду, -џрише) гл.

доџриши гл. 1. доџриши, завриши. 2. напуни, стави до врха.

доџуче (се) (-учедеду (се), -учу (се)) гл. — доџађа се (-ађаду се, -ађају се) гл. — доџађај м. — доџађа се (-ађаду се, -ађају се) гл. — доџговор м. — доџди се гл. — доџдине прил. — доџори (-џриду, -џри) гл. — доџорчи (-џриду, -џри) гл. — доџраби гл. — доџради гл. — доџрађа (-џаду, -џају) и доџрађује гл. — доџура (се) (-џураду (се), -џурају (се)) гл. — доџа (-аду, -ају) гл. — доџава (-аџаду, -аџају) и доџаје (-аједеду, -аје) гл. — доџатак (доџатка) м. — доџија (-џијаду, -џијају) гл. — доџир м. — доџирне (се) гл. — доџола ж.

дође гл. 1. дође, стигне. 2. настане. 3. (безл.) прохте се. 4. налази се у сродству; Он ми дође ко брат од стрица.

доџли се (-елиду се, -елу се) гл. — доџиви (-џиву, -џиву) гл. — доџивотан, -тна, -тно. — доџивотно прил. — доџволи гл. — доџвољава (-аџаду, -аџају) и доџвољаје гл. — доџица (-џијаду,

-идају) гл. — дозна (се) (-аду (се), -ају (се)) гл. — дозвољ (оведу, -ову) гл. — дозри (-зриду, -зру) гл. — до(ј)и (до(ј)иду, до(ј)у) гл.

дојка ж. дојилица.

дојури гл. — док взн.; Благо вама док ме мене има.

док м. цвилех, грубо памучно платно; За лето аљине можемо да праимо и од дока; < рум. дос.

докаже гл. — доказ (доказа) м. — доказива (-иваду, -ивају) и доказује гл. — доклѣ, доклѣн и доклѣна прил. — доклѣ_гѣд(е) и доклѣ_гѣдена прил. — доколѣница ж; син. потколѣница. — докопа (се) гл. — докотрља (се) (-љаду (се), -љају (се)) гл. — докрадѣ се (-адѣду се, -аду се) гл. — доктор м.; Прѣ нисмо ишли по доктѣри.

докторѣја ж. лек; син. лѣк; < рум. doctorie.

докува (се) (-уваду (се), -увају (се)) гл. — дол(е), долека, долекана, долена и доленака прил. — долази гл.

долѣко прил. в. далѣко.

долетѣ (-тиду, -ту) гл. 1. долети. 2. дотрчи. — долива (-иваду, -ивају) гл. — доликује и доликује (-икуједу и -икуједу, -икују и -икују) гл. — долѣна ж.

долњи и долњи, -а, -е (и -о) доњи.

долѣ гл. долије; Пѣсе се долѣ маѣо вѣде и се кува.

дом м. 1. дом културе. 2. (рет.) кућа.

домакне (се) гл. 1. домакне (се), приближи (се). 2. дохвати.

домѣми (се) гл.

домѣни, -а, -е (и -о) I прид. домѣни, израђен, направљен у дому. II (у именичкој служби) м. мн. домѣни, укућани.

домѣнин м.

домѣница ж. 1. доманица, доманинова супруга. 2. незапослена жена.

домѣница ж. женска кућна хаљина. — домѣли (-ѣлиду, -ѣлу) гл. — домѣна ж. — дондѣ, дондѣка, дондѣна, дондѣнака прил. — донѣсе и донѣсѣ (-ѣседу и -ѣсѣду, -ѣсу) гл.

донѣшен и донѣшен, -а, -о донесен.

доњуши гл. — допада се гл. — допа(д)не се гл. — дописива се (-иваду се, -ивају се) и дописује се гл. — доплѣти гл. — доплаћајѣ (-ајѣду, -ајѣ) и доплаћива (-иваду, -ивају); — доплаћује гл. — доплетѣ (-тѣду, -ту) гл. — доплива гл. — допо(д)нѣ прил. — допрѣти гл. — допуни гл. — допуњава (-аваду, -авају) и допуњује гл.

дорѣсо, -сла, -сло дорастао.

дорѣстѣ (-ѣстѣду, -ѣсту) гл. — дѣсада ж. — дѣсѣдан, -дна, -дно. — дѣсѣд(е), дѣсѣдека, дѣсѣдена прил. — дѣсѣди (се) гл. — дѣсѣдно прил. — дѣсѣћајѣ (се) (-ајѣду (се), -ајѣ (се)) и дѣсѣћива (се) (-иваду (се), -ивају (се)), дѣсѣћује (се) гл. — дѣсѣли (се) гл. — дѣсѣљава

- (се) (-аваду (се), -авају (се)) и доселјајѐ (се) (-ајѐду (се), -ају (се)), доселјава (се) (-йваду (се), -йвају (се)), доселјује (се) гл. — досѐти се гл. — досѐћа се гл. — доскѐчи гл. — дослѐди гл. — досѐли гл. — досолѐава (-аваду, -авају) и досолѐајѐ (-ајѐду, -ају), досолјава (-йваду, -йвају), досолјује гл. — дѐста прил. — достѐгне гл. — дотѐкне гл. — дотѐра гл. — дотѐрајѐ (-ајѐду, -ају) и дотѐрѐва (-йваду, -йвају) гл. — дотѐрује гл. — дѐтлѐ, дѐтлѐка, дѐтлѐна, дѐтлѐнака прил.
- дотрчајѐ (-ајѐду, -ају) гл. дотрчава.
- дотрчѐй (-ичѐйу, -чѐу) гл. дотрчи.
- дѐцкан прил. касно.
- доцнѐй (-нѐйу, -нѐу) гл. — дочѐка гл. — дочѐкајѐ (-ајѐду, -ају) и дочѐкѐује гл. — дочѐпѐа (се) (-аду (се), -ају (се)) гл. — дошѐпне гл. — дошѐак (дошѐака) м. — дошѐака ж. — дошѐакѐв, -а, -о. — драг, -а, -о.
- драгѐна ж. назив неког цвећа.
- драго прил. драго.
- драм м. веома мала количина нечега; син. лѐчка.
- дрѐвен, дрѐвна, дрѐвно. — дрѐвѐне с. — дрѐвлѐник (дрѐвлѐника) и дрѐвлѐник (дрѐвлѐника) м. — дрѐво (дрѐвета, дрѐва) с. — дрѐвце (дрѐвѐта, дрѐвца) с. (дем.). — дрѐждѐй (дрѐждѐйду, дрѐждѐу) гл.
- дрѐје ж. зб. одећа.
- дрѐкне гл. — дрѐма (дрѐмаду, дрѐмају) и дрѐмља (дрѐмљаду, дрѐмљају), дрѐмље (дрѐмљѐду) гл. — дрѐма (дрѐмѐ) ж.
- дрѐмѐло с. бела цигерица код живине.
- дрѐмѐње с. — дрѐмуцка гл. — дрѐн м. — дрѐнак (грождѐ) м. — др(е)нѐвина ж.
- дрѐњар (дрѐњара) м. дрѐнак.
- др(е)нѐйна ж. — дрѐчѐй (-ѐчѐйду, -ѐчѐу) гл.
- дрѐша (дрѐшѐ) м. неурѐдан човек.
- дрѐши (се) гл. — дрѐжава ж. — дрѐжаван, -вна, -вно; На дрѐжаван трѐшак; и дрѐжавни, -а, -о (одр.). — дрѐжавски, -а, -о.
- дрѐжѐк (дрѐжѐка) м. дрѐжалѐ за школски прибор (оловке, гуму итд.).
- дрѐжалѐ с. — дрѐжѐй (се) (-жѐйу (се), -жѐу (се)) гл.
- дрѐик м. део кола; Кѐла имѐју прѐдњи и стрѐжни дрѐик.
- дрѐкѐља м. слаб и неурѐдан старац.
- дрѐктѐй (-тѐйу, -тѐу) и дрѐкѐне гл. дрѐкти.
- дрѐља ж.
- дрѐљав, -а, -о и дрѐљави, -а, -о (одр.).
- дрѐљавац (дрѐљавца) и дрѐљавко м. 1. неурѐдан човек. 2. млад, неискусан човек.
- дрѐљави гл. (о болесним очима) крмѐља.

дрљавка и дрљавица ж. 1. неуредна жена. 2. млада, неискусна женска особа.

дрма (се) гл. — дрнда (вуну) гл. — дрдори гл.

дрнка (дрнкаду, дрнкају) гл. брбља; досађује говорењем.

дрнут, -а, -о шашав.

дробиј (се) (-обиду (се), -обу (се)) гл. — дрља м. и ж. — дрпа (дрпаду, дрпају) гл. — дрпи гл. — дрпне гл. — дртина ж. (погрд.). — друг и другар (другара) м. — другарица ж. — другаров, -а, -о. — другарски, -а, -о. — другарски прил. — другри, -а, -о бр. — друго прил.

дружба ж. екипа дрвосеча.

дружи (се) гл. — дружина ж.; син. друш(т)во.

друкче и друкше прил. другачије.

друкчи, друкчији и друкши, -а, -е другачији.

друмар (друмара) м. — друшт(в)о с. — дрца (дрцаду, дрцају) гл. — дршка ж.

дубак (дупка) м. само у изр. у дубак, из дупка „дупке“.

дубе гл. — дуби (се) (дубиду (се), дубу (се)) гл. — дубина ж. — дубок, дубока, дубоко; дубоке ципеле „тешке ципеле, цокуле“. — дубоко прил. — дуба (дубаду, дубају) гл. — дубан (дубана) м. — дубанџија (пушач) м. — дубање с. — дубар м. и дубаре с. — дуг м. — дуга (дуге) ж. — дугачак, -чка, -чко. — дугмац(а) (дугмацџи) ж. зб. — дугме (дугмета) с. — дугменце (дугменцета) с. (дем.) 1. дугменце. 2. в. аспирин.

дугмета (дугметџи) и дугмећа (дугмећџи) с. зб.

дуго прил. — дугоје гл.

дуда (дуде) ж. овећа неспретна девојка.

дуж ж. — дуж предл.; дуж пута; дуж реке; дуж њива. — дужан, -жна, -жно. — дужи (се) гл. — дужина ж. — дукат (дуката) м.; сас дукатама. — дуксер м. — дулек (дулека) м. — дулече (дулечета) с. и дулечић м. (дем.).

дулечница и дулешница ж. дулечњак.

дум узв. — думдум м. (непром.). — дуня ж. — дуняц (дунца) м. — дуњџа (дуњџе) ж. (дем.). — дупи гл.; Ка ме дупџо, по сам на нос. — дупке прил. — дупло прил.; Пџ је док не види дупло. — дуплован, -а, -о. — дупловано прил. — дућан (дућана) м. — дућанџија м. — дућка гл.; Дућка ко теле. — дух м. само у изр. свети дух. — душа (душџе) ж. — душеван, -вна, -вно.

душек (душџа) м. дуња, перина за покривање.

душџа (душџе) ж. (дем.). — душман (душмана) м. — душманка ж. — душмански, -а, -о. — душмански прил.

душник м. (рег.) димњак.

Ђ

ђаво м. — ђаволски, -а, -о и ђавоџки, -а, -о. — ђаволство с. — ђак м.
ђапи (ђапиду, ђапу) гл. в. блѣшти 2.

ђачки, -а, -о ђачки.

ђем (ђема) м. цем; преко рум. gem.

ђенерал (ђенерала) м. — ђерам (ђерма) м. — ђерђев и ђерђев м.
— ђи(је) узв. — ђипа гл. — ђипање с. — ђипи гл. — ђипне
гл. — ђон м. — ђубре (ђубрета) с. и ђубрина ж. — ђубрѣвник
и ђубрѣвник м. — ђубрење с. — ђубри и ђубри (ђубриду и ђубриду,
ђубру и ђубру) гл. — ђубриво с. — ђувеч м. — ђурђевак (ђурђевка)
м.

ђурђевачки, -а, -о ђурђевдански.

Ђурђевдан м. Ђурђевдан.

ђурђевка ж. клисурско народно коло.

Ђурђица (Ђурђице) ж. Ђуриц.

ђутуре прил. ђутуре.

Е

е узв.; Ё, баш ме брѣга; Ё, ти знаш. — е узв.; Ё, мој брајко; Ё, како
је било? Ё, па дидѣм и ја кѣни. — еванђелије и еванђѣље с. и:
јеванђелије, јеванђѣље. — еве и ево речца; Евѣ ти га; Евѣ га; и: јѣве.
— егзерцир (егзерцира) м. (арх.). — еј узв. — екипа ж.

ѣкне гл. удари, лупи; Ка те ѣкнем с овѣм штапом; Ёкно те Бог дабогда.

ѣксплодѣра (-ѣраду, -ѣрају) гл.

ѣкстра прид. непром.; само у изр. ѣкстра соба „соба за госте“.

ѣктар м. хектар.

енѣ и ѣно речца; Енѣ ти син; Енѣ га Ива. — енѣ узв.; Енѣ га сад!

ѣнц м. хенц; и: хѣнц.

ѣрбовање с. наследовање; син. наследовање, следовање.

ѣрбује гл. наследује; син. наследује, следује.

ѣргѣла ж. ергѣла (коња).

ѣрцѣговѣц (ѣрцѣговѣца) м. — ѣрцѣговѣина ж. — ѣрцѣговѣка ж.

ѣспѣп (ѣспѣпа) м.

ѣтѣ и ѣто речца; Етѣ га тѣта; Етѣ ти га; и: итѣ.

ѣх узв.; Ёх, сѣне, сѣне. — ехѣ(ј) узв.; Ехѣ, знам ја тѣбе; Ехѣ, брале.

ѣц узв. за гоњење свиња; и: хѣц.

живѡплѡт м. живи плот.

живѡт (живѡта) м. — живѡтиња ж.

жигѡр(и)ја м. и ж. жгоља.

Жикино кѡло с. народно коло.

жйла ж. — жйлав, -а, -о. — жйлаво прил. — жипѡњ (жипѡња) и жупѡњ (жупѡња) м. — жйр м. — жйтар м. — жйто с. — жйца ж. — жљѡб м. — жљѡби гл. — жљѡзда (жљѡздѡ) ж.

жмѡре ж. мн. пржена проја у масти.

жмйрй (жмйрйду, жмйрй) гл. — жмурѡнке прил. — жмурй (-урйду, -урй) гл. — жмурне гл. — жњѡ (жњѡдй, жњй) гл. — жњѡтва ж. в. жѡтва. — жртвује (се) гл. — жубѡри гл. — жудѡц (жудѡца) м. жупанија; < рум. județ. — жудй (жудйду, жудй) гл. — жуљ м. — жумѡнце (жумѡнцѡта) с.; и: жуѡе. — жуња (жуњѡ) ж. (птица). — журѡне с. — жури (се) гл. — жуѡт, -а, -о и жуѡи, -а, -о (одр.). — жуѡй (се) (жуѡйду (се), жуѡй (се)) гл. — жуѡило с. и жуѡиња ж. — жуѡињав, -а, -о. — жуѡица ж. (болест). — жуѡтне гл.

жуѡто I прил. жуѡто. II с. непром. жуѡта одећа; жуѡт омот; жуѡто перје и сл.; обучѡен у жуѡто; увиђен у жуѡто.

жуѡтоклйуѡац (жуѡтоклйуѡаца) м. (фиг.). — жуѡћкас(т), -ста, -сто. — жуѡч (жуѡча и жуѡчи) м. и ж.

жуѡче (жуѡчета) с. в. жумѡнце.

3

з предл. в. с; Удѡрјо га з_главѡм у зйд.

за предл.; Плѡче за маму; Отишѡ је за цвѡће за чај; Јѡзик за зубе и ћуѡи.

забѡви се гл.; Немѡј да се забѡвиш млѡго код комшије. — забѡвља се гл.

— забѡда (-ѡдаду, -ѡдају) гл. — забѡдава прил.; и: баѡава. — забѡци

гл. — забѡчен, -а, -о. — забѡзѡкне се гл. — забѡлѡжи гл. — забйбери

гл. — забйја (-йјаду, -йјѡју) гл.

зѡбе гл. забије.

заблѡ(ј)й (се) (-ѡ(ј)йду (се), -ѡ(ј)й (се)) гл. — заблѡштй (се) (-ѡштйду, -ѡштй (се)) гл. — заббли (-ѡлйду, -ѡлй) гл. — забѡрѡви (се)

гл. — забѡрѡвља (се) гл. — забѡрѡвљен, -а, -о. — забрѡви гл.

— забрѡзди гл. — забран (забрѡна) м.; син. бранйк. — забрѡни гл.

— забрѡнѡјѡ и забрѡнйва (-йваду, -йвѡју), забрѡнйје гл. — забрѡкне

гл. — забрйне (се) гл. — забрйнѡва (се) (-ѡваду (се), -ѡвѡју (се)) и

забрйнѡјѡ (се), забрйнйје (се) гл. — забуни (се) гл. — забуњен, -а, -о.

— забуњйва (се) (-йваду (се), -йвѡју(се)) и забуњйје (се) гл. — завѡри

гл.

завѡти и зафѡти гл. захвати.

завѡћа и зафѡћа гл. захваћа.

завезйва (се) (-йваду (се), -йвѡју (се)) и завезйје (се) гл.

завезџтина ж. нешто завезано; чвор.

завејава (-ѡваду, -ѡвѡју) гл. — завеје гл.

завејџтина ж. завејано место.

завѡсла гл. — завѡстина ж. — завѡидан, -дна, -дно. — завѡиди гл. — завѡидљив, -а, -о. — завѡја (се) гл. — завијен, -а, -о. — завијено прил. — завијџтина ж. и завијџтак (завијџтка) м. — завѡисан, -сна, -сно. — завѡиси гл. — завѡисно прил. — завитлава (се) (-ѡваду (се), -ѡвѡју (се)) и завитлајѡ (се) гл. — завлаѡа (-ѡваду, -ѡвѡју) гл. — завѡј (завѡја) м.

завр(а)т(а) прил. иза врата.

заврѡисне и заврѡисне (-ѡиснеду и -ѡиснеду, -ѡисну и -ѡисну) гл. — заврѡне (се) гл. — заврѡти (се) (-врѡтиду (се), -врѡту (се)) гл.

заврѡтаљ (заврѡтља) м. заврѡтај.

заврѡјајѡ (се) гл. заврѡтава (се).

заврѡне (се) гл. — заврѡшава (се) (-ѡваду (се), -ѡвѡју (се)) и заврѡшајѡ (се) гл. — заврѡши (се) гл. — заврѡшѡва (се) (-ѡваду (се), -ѡвѡју (се)) и заврѡшѡје (се) гл. — заврѡшѡва (се) (-ѡваду (се), -ѡвѡју (се)) и заврѡшѡје (се) гл. — заврѡчѡ (се) гл. — загладу (се) гл. — заглажна (заглажњѡ) ж. — заглази гл.

заглашен, -а, -о (о бојама) затворен, таман.

заглавак (заглавка) м. — заглавац (заглавца) м. — заглави (се) гл. — заглављен, -а, -о. — заглеѡа (-ѡваду, -ѡвѡју) гл. — заглеѡа (се) (-ѡваду (се), -ѡвѡју (се)) гл. — заглеѡне (се) гл.

заглипи (се) гл. заглиби (се).

заговѡра (-ѡраду, -ѡрѡју) гл. изазива, подстиче.

заголице гл. заголица.

загонѡта (-ѡтаду, -ѡтѡју) гл. 1. досађује брбљањем. 2. приговара, замера.

загонѡтка ж. — загорѡи (-орѡидѡ, -ѡрѡ) гл. — загорѡчи (-орѡидѡ, -ѡрѡ) гл. — заграда ж. — заграѡи (се) гл. — заграѡјајѡ (се) и заграѡѡва (се) (-ѡваду (се), -ѡвѡју (се)), заграѡје (се) гл. — загрѡбѡ (-ѡбѡдѡ, -ѡбѡ) гл. — загрѡје (се) гл. — загрѡизѡ (се) (-ѡизѡду (се), -ѡизѡ (се)) гл. — загрѡли (се) гл. — загрѡми (-рѡмѡдѡ, -рѡмѡ) гл. — загрѡне (се) гл. — загрѡне (се) гл. — загрѡне (се) гл. — загрѡне се гл. — загуљен, -а, -о и загуљѡни, -а, -о (одр.).

загуљѡница ж. загуљѡна, настрана женска особа.

загуљѡнко м. загуљѡн, настран човек.

загуљѡи гл. 1. загули, огули мало. 2. замери, пребаци. — загуљѡје гл. — загуљѡши (се) гл. — заѡви (се) гл.

заѡдан прил. за јѡдан дан, у току јѡдног дана.

заѡѡтак (заѡѡтка) м. — заѡѡбља (-ѡбљаѡдѡ, -ѡбљаѡју) гл. — заѡѡва (се) (-ѡваду (се), -ѡвѡју (се)) гл. — заѡѡне гл. — заѡѡси (се) гл. — заѡѡја (-ѡјаѡдѡ, -ѡјаѡју) гл. — заѡѡми (се) гл. — заѡѡркајѡ (се) (-ѡјѡ-

ду (се), -ају (се) и задиркива (се) (-йваду (се), -йвају (се)), задиркује (се) гл. — задйше се гл.

задоби и задобје гл. задобије.

задобйја (-йјаду, -йјају) гл. — задовѡлан, -љна, -љно. — задовѡљи (се) гл. — задовѡлст(в)о с. — задѡцнй (-оцнйду, -ѡцнју) гл. — задоцњава (-аваду, -авају) и задоцњајѣ гл. — задрѣма (-ѣмаду, -ѣмају) гл. — задржи (се) (-држйду (се), -држју (се)) гл.

задрктй (-тйду, -тју) и задркће гл. задркти.

задруга ж. — задубѣ (се) гл. — задуби (се) гл. — задуба (се) (-убаду се, -убају (се)) гл. — задужи (се) гл.

задуша ж. даћа.

задушница и задушница ж.

зађе гл. 1. зађе (сунце). 2. изгуби се; нестане. 3. налети, уђе.

зажали (се) гл. — зажари (се) гл. — зажмүри (-урйду, -үрү) гл. — зажүти (се) (-утйду (се), -үтү (се)) гл. — зазвекће гл. — зазвѡнй (-онйду, -ѡнју) гл. — зазйца (-йцаду, -йцају) гл. — зазри (-рйду, -рју) гл. — заинати се гл. — заистйнски, -а, -о. — заистйнски прил. — зајази (се) гл. — зајам м.

зајац (зајца) м. зец; То су наши зајцови; и: зѣц.

заједно (рет.) и зајно(м) прил. — зајесѣни (се) гл. безл.

зајкиња ж. зечица.

зајми (се) гл. — зајүри се гл.

зајче (зајчета) с. и зајчйћ (зајчйћа и зајчйћа) м. (дем.) зече, зечйћ.

закади гл. — закалүђери се гл. — закачајѣ (се) (-ајѣду (се), -ајју (се)) и закачйва (се) (-йваду (се), -йвају (се)), закачүју (се) гл. — закачаљка ж. — закачи (се) гл. — закашље се гл.

закашљајѣ се (-ајѣду се, -ајју се) гл. закашљава се.

закашњајѣ (-ајѣду, -ајју) и закашњује гл. — закисели (се) гл. — закиша се гл. — заклати (се) гл. — заклѣтва ж. — заклиња се и заклиње се гл. — заклопац и заклопач (заклопача) м. — заклопи (се) гл. — заклүчача (се) (-учаду (се), -учају (се)) гл. — заклѡе (се) гл. — закон (закѡна) м. — закѡнски, -а, -о. — закѡпа (се) (-ѡпаду (се), -ѡпају (се)) гл. — закопава (-аваду, -авају) и закопајѣ (-ајѣду, -ајју) гл. — заклѡпчача (се) (-аду (се), -ају (се)) гл. — закѡти (се) гл. — закѡчи (се) гл. — закрпа ж. — закрпи гл.

зактѣва (-ѣваду, -ѣвају) гл. захтева.

закрүжи гл. — закрчй (-крчйду, -крчју) гл. — закрува (се) (-уваду (се), -увају (се)) гл. — закүне се (-унѣду се, -унү се) гл.

зал речца в. зәр.

залади (се) гл. захлади (се).

заладнй (се) гл. захладни (се).

залађива се и залађује се гл. безл. захлађује се.

залазак (заласка) м. — залази гл. — залама (-амаду, -амају) гл.
— заледи (се) гл.

залена, -о в. зџен.

залепи (се) гл. — залепљује (се) гл. — залечи (се) гл. — залива
(-йваду, -йвају) гл. — залог (залога) м. — залог(а) м. — заломи
гл. — залута (-утаду, -утају) гл. — залуби (се) гл. — залути (се)
гл. — замагли (се) гл. — замаже (се) гл.

замја (-аду, -ају) гл. замаше, замаха.

замара (се) (-араду (се), -арају (се) гл. — замасти гл. — замашан, -шна,
-шно. — замаши гл. — замедља (-аду, -ају) гл. — замени (се) гл.
— заменик м. — замери гл. — замеси гл. — замеша (-ешаду, -ешају)
гл. — замис(л)и (се) гл. — замисља (се) (-ишљаду (се), -ишљаја (се))
гл. — замка ж.

замлаћен, -а, -о шашав.

замносутра прил. накосутра.

замота (се) гл. — замрси (се) гл. — замршен, -а, -о.

замука ж. 1. оно што је мучно, тешко, непријатно. 2. мука, труд.

замукне гл. замукне, ућути.

замукне гл. непријатно му је, тешко му је, мучно му је.

замути (се) гл. — замуцкује гл. — занат (заната) м. — занатлија м.

занаци, -а, -о занатски.

занемари (се) гл. — занесе (се) и занесє (се) (-џседу (се) и -есєду (се), -џсу
(се) и -џсу (се)) гл. — занет, -а, -о. — занешен, -а, -о и занешен,
-а, -о. — занима (се) (-ймаду (се), -ймају (се)) гл. — занимање с.
— занимацџја ж. — заноктице ж. мн.

заномад и заномад прил. накјуче; и: преконбмад.

заобиколи гл. — заобилази гл. — за(о)ва ж. — за(о)вин, -а, -о.

заод (заода) м. заход (сунца).

заокружен, -а, -о. — заокружи гл. — заостане гл.

забтєм, забтџм и затџм прил. затим.

забштрєн, -а, -о. — забштри гл. — запад м. — западан, -на, -но и
западни, -а, -о (одр.). — западно прил. — запази гл. — запали (се)
гл. — запамти (се) и запанти (се) гл. — запани се гл. — запара
и запарина ж. — запари гл. — запат (запата) м. — запати (се)
гл. — запева гл. — запева (-џваду, -џвају) гл. — запевање с.
— запенуши (се) гл. — запєрак (запєрка) м. — запєтља (се) (-аду
(се), -ају (се)) гл.

запињача ж. запињач (на разбоју).

запиње (се) гл. — записује (се) гл. — запише (се) гл. — запита (се)
(-йтаду (се), -йтају (се)) гл. — заплаче се гл. — заплужи гл.

запне гл. 1. запне, потегне. 2. закључа.

заповѣда (-ѣдаду, -ѣдѣју) гл.

заповес (заповести) ж. заповест.

запѡнак (запѡнка) м. — запѡсти гл.

запошћѣње с. почетак поста.

запраши (се) гл. — запрепѡсти (се) гл. — запрѣти гл. — запрѣжи гл.
— запрѡси гл.

запрѣтак (запрѣтка) м. мало јаје; прво јаје које снесе пилка.

запршка ж. — заптй (се) (-тйдѹ (се), -тѹ (се)) гл. — заптйва (се) (-йваду (се), -йвѣју (се)) и заптйја (се) (-йјадѹ (се), -йјѣју (се)) гл. — заптивѣн, -а, -о. — запушѣч (запушѣча) м. — запуштѣн, -а, -о. — зѡр речца; и: зѡл. — зѡрада ж. — зѡради гл. — зѡрађйва (-йваду, -йвѣју) и зѡрађѹје гл. — зѡрази (се) гл. — зѡрастѣ гл. — зѡрати се гл. — зѡрђѡ (зѡрђѡду, зѡрђѡју) гл.

зѡрђѡн, -а, -о и зѡрђѡ, -ала, -ало зѡрђѡо.

зарѣже гл. — зѡрез (зѡрѣза) м. и зарезѡтина ж. — зарѣкне се гл. — зѡрије (се) гл. — зарѡби гл. — зарѡбљѣник (зарѡбљѣника) м. — зарѡви гл. — зарѡси гл. безл. — зарѹби гл. — зарѹдй (-удйдѹ, -удѹ) гл. — засѡди гл. — засвйра (-йраду, -йрѣју) гл. — засврѡй (-врѡйду, -врѡѹ) гл. — засѣбан, -бна, -бно. — засѣбно прил.; син. бѡшка. — засѣје гл. — засѣчѣ (-сѣдѹ, -сѣѹ) гл. — засйти (се) гл. — засјѡ(ј)й (-ѡ(ј)йду (се) и -ѡ(ј)йдѹ (се), -ѡ(ј)ѹ (се)) гл. — заслѡди гл. — заслужѡва (-ѡваду, -ѡвѣју) и заслужѡјѣ (-ѡјѣду, -ѡјѹ), заслужѹју гл. — заслѹжи гл. — заснѹје (основу на разбоју за ткање) гл. — засѡли гл. — заспе и заспи гл. — засрѡмй се (-ѡмйду се, -ѡмѹ се) гл.

зѡстѡлница ж. заставница (кревета).

застѡ(ј)й (-ѡ(ј)йдѹ, -ѡ(ј)ѹ) гл. остане, задржи се на истом месту извесно време.

заталѡсѡ се гл. — затѡмнй (се) (-амнйдѹ (се), -ѡмнѹ (се)) гл. — зѡтвор (зѡтѡвѡра) м.

зѡтѡврѡч (зѡтѡврѡча) м. лош ђак задржан у школи после часова.

зѡтѡрен, -а, -о. — зѡтѡренйк (зѡтѡренйка) м. — зѡтѡри (се) гл. — затѣгне (се) гл. — затѣгнут, -а, -о. — затѣкне (се) гл. — затѣше гл.

зѡтијѡ се (-јѡдѹ се, -јѡју се) и зѡти(ј)й се (-(ј)йдѹ се, -јѹ се) гл. смири се, утиша се, успокоји се.

зѡтѡ и зѡутѡ прил. — зѡтѡми (се) гл.; син. зѡтре (се), унйшти (се), ѹтре (се). — затрѡви се гл. — затрѡжи гл. — зѡтре (се) гл. — затрѣба гл. — затрѣсѣ (се) (-сѣдѹ (се), -сѣѹ (се)) гл. — затрѣне гл. — затрпѡ (се) (-ѡдѹ (се), -ѡју (се)) гл. — затрѹднй (-уднйдѹ и -уднйду, -уднѹ) гл. — затрчй (се) (-чйдѹ (се), -чѹ (се)) гл. — заћѹтй (се) (-утйдѹ (се), -ѹтѹ

(се)) гл. — заўвек прил. — заўзет, -а, -о. — заузйма гл. — заўзме гл. — заустави (се) гл. — зауставља (се) гл.

зафали (се) гл. захвали (се).

зафалјује (се) гл. захваљује (се).

зацрвѣни (се) (-снйду (се), -ѣну (се)) гл. — зацрњи (се) (-рнйду (се), -рну (се)) гл. — зачађави (се) гл. — зачѣшља (се) гл. — зачини гл. — зашива (-йваду, -йвају) гл. — зашйје гл. — зашйги гл. — зашкрйпй (-йпйду, -йпу) гл. — зашкрйпне гл. — зашрафује гл. — заштѣй (-ѣйду, -ѣду) гл. — зашто прил. — заштрљи гл. — зашўшка гл. — зашўшти (-уштиду, -ушту) гл. — због предл. — збогом речца; Збогом дйко да не вйди нйко.

збѡшто прил. зато што.

збрйне гл. — збрќа ж. — збрќа (се) (збрќаду (се), збрќају (се)) гл. — збрќка (се) гл.

збрќѡтина ж. брќка.

звѡт, -а, -о позван.

звѣйр (звѣйра) м. направа са звонцима (која се ставља на леђа коњима да би у ходу звонила).

звѣзда (звѣзде) ж.

звѣздыца ж. 1. (дем.) звездыца. 2. звездан (цвѣће).

звѣкѣе гл.; и: цвѣкѣе. — звѣкне гл. — звѣрй (-ерйду, -ѣрў) гл. — звѣрйни, -а, -е (и -о). — звѣр ж. и м. и звѣрка ж. — звѣчй (звѣчйду, звѣчу) гл. — звйждѡлка ж. — звйждй (звйждйду, звйждў) гл. — звйзне гл. — звонѡр (звонѡра) м. — звонй (-нйду, -нў) гл. — звѡно с. — звѡнце (звѡнцеѡта) с. (дем.). — звѡца гл. — звѡцне гл. — зврца гл. — зврцне гл. — звўк (звўка) м. — звўчй (звўчйду, звўчу) гл. — згѡди (се) гл. — згѡзи гл. — зглѡб м. — згнѣчи гл. — згѡдан, -дна, -дно. — згѡди гл.

згѡрег прил. лоше.

згѡрй (-орйду, -ѡрў) гл. — згрѡби (се) гл. — згрѡбави (се) гл. — згрѣје (се) гл. — згрѣши гл. — згрушѡ се гл. — згўжва (се) гл. — згўсне (се) гл. — згўсти (се) гл. — здѣне (се) гл.; Сѣно се здѣне у плѡс. — здрав, -а, -о. — здравље с. — здраво I прил.; здраво дѡбро; здраво рѡно. II узв. — здравцит, -а, -о прид., само у изр. здрав-здравцит. — здржй се (-жйду се, -жў се) гл.

здрйгѡсано прид. (о млеку) згрушено.

здрйгѡше се гл. (о млеку) згруша се.

здрѡби (се) (-обйду (се), -ѡбу (се)) гл. — здрўжи (се) гл. — здўпне гл. — зѣбѣ (зѣбѣду, зѣбу) гл. — зѣбња (зѣбње) ж. — зѣва (зѣваду, зѣвају) гл. — зѣвѡло с. (цвѣће). — зѣвне гл. — зѣза (се) гл. (вулг.). — зѣ(ј)тин (зѣ(ј)тына) м. — зѣка (зѣкѣ) м. — зѣкйн, -а, -о. — зѣлен м.; син. грйнц. — зѣлен, зѣлена, зѣлено. — зеленй (се) (-нйду (се), -нў (се)) гл. — зеленйло с.

зеленкас, -ста, -сто зеленкаст.

зелов (зелова) м. струк зеленог кукуруза.

зеље с. — земалски, -а, -о. — земљчка ж. — зёмља (зёмље и зёмље) и зёмња (зёмње и зёмње) ж. — зёмљан, зёмљана, зёмљано и зёмњан, зёмњаана, зёмњаано. — зёмљопис и зёмњопис м. — зёмљица (зёмљице и земљице) ж. (дем.).

зенгија и зингија ж. стрепен.

зеница ж. — зёт м. — зётов, -а, -о. — зец м.; и: зајац. — зече (зечета) с. (дем.). — зечи(ј)и, -а, -е (и -о). — зид (зида) м. — зида (зидаду, зидāju) гл. — зидар (зидара) м. — зидаров, -а, -о. — зидарски, -а, -о. — зидина ж. — з(и)ја (-јадү, -јају) гл. — зима (зиме) ж. — зимзелен м. (биљка). — зими прил. — зимљив, -а, -о. — зимница ж.

зимњи, -а, -е (и -о) зимски.

зимовник м. сточна храна за зиму.

зимски, -а, -о. — зимүје гл. — зимүс, зимүска и зимүске прил. — зине гл. — зјапй (-апйду, -апү) гл. — зламење и знамење с. — златан, -тна, -тно. — златно прил. дивно, прекрасно. — злато с. — злө с.

злөта ж. лоше зимско време; вејавица; < рум. zloată. — змај м. — змија ж.; црна змија; водена змија. — зми(ј)ин, -а, -о. — зми(ј)ица и зми(ј)ица (зми(ј)ице и зми(ј)ице) ж. (дем.). — змијурина ж. (аугм.). — зна (се) (-адү (се), -āju (се)) гл. — знак (знака) м. — знање с. — значај м. — значи гл. — значка ж. — знөј м.; Пробјө га знөј; Прөшли ме сви знөјеви. — зно(ј)й се (-јидү се, -јү се) гл.

зб, злө, злө зао.

зб (зоби и зоба) ж. и м. — зоби (-бидү, -бу) гл. — збница и збњача ж. — зовө (се) (-ведү (се), -вү (се)) гл. — звне гл. — збља (збље) ж. — збљин, -а, -о. — збра ж. — Збрњача ж.; син. Дөница.

збрт I м. брзина, хитрост (у раду). II прил. брзо, хитро.

зрак м. и зрака ж. — зрачи гл. — зрачица ж. (дем.). — зри (зридү, зрү) гл.

зрнас, -ста, -сто зрнаст.

зрневље с. зб. — зрно с. — зрнце (зрнцөта и зрнца) с. (дем.).

зрб, зрөла, зрөло зрео.

зуб (зуба) м. — зубат, зубөта, зубөто и зубати, -а, -о (одр.). — зубац (зупца) м. — зубйћ (зубйћа) м. (дем.). — зүјане с. — зү(ј)й (зү(ј)идү, зүјү) гл. — зүмбул и зүмбуль м. — зүца (се) гл. — зүцка (се) гл. — зүцне (се) гл.

И

и везн.

и речца; Нөки пут се и мөра да опрөстиш; није забелсжен као префикс.

и зам. 1. Ак мн. од ђни; Де да и вѣдим. 2. Дат мн. од ђни; Да и кѣш; Да и дѣш.

Ивѣдан м. Иваѣдан.

ивѣдан м. иваѣско цвеѣе.

ивандѣански, -а, -о иваѣдански.

ѣвер м. — ивѣре с. зб. — ѣвица ж. — ѣгла ж. — ѣглин, -а, -о. — ѣглица и иглица (ѣглице и иглицѣ) (дем.) ж.

иглица м. игла за везење.

ѣгра ж. — ѣгра гл. — игранка ж. — игрѣч (игрѣча) м. — игрѣчица ж.

ѣде гл.; Ођу дѣм мало кђни; Хѣј дѣмо; Д_идѣмо на свѣдбу; Ўте ви први; И ђн њѣ_дѣ.

идђк (идђка) м. в. ајдђк.

идђни, -а, -е (и -о) идуђни; За идуђу гђдину.

идђчки, -а, -о в. ајдђчки.

идђчки прил. в. ајдђчки.

ижѣкција ж. инјекција; < рум. injectie, ijestie.

ижљѣби гл. ижлеби.

ижмија (-ѣдђ, -ѣју) гл. изгњечи, учини меким.

из и ис предл. — иза предл. — ѣзабран, -а, -о. — изабѣре гл. — изаѣе гл. — изазѣва (-ѣваду, -ѣвају) гл. — изатка (-ѣдђ, -ѣју) гл. — избѣви (се) гл. — избѣвља (се) гл. — избалѣви (се) гл. — избѣци гл. — избацајѣ (-ѣјѣду, -ѣјђ) и избацајуе гл. — избѣгава и избѣгајѣ (-ѣјѣду, -ѣјђ) гл. — избѣгне гл.

избѣли (-ѣлиду, -ѣлђ) гл. побели, постане бео.

избѣли гл. избѣли, учини белим.

избѣја (-ѣјаду, -ѣјају) гл. — изб(и)је гл. — избѣстри гл. — избѣдѣи (-ѣлиду, -ѣлђ) гл. — избљѣје (се) гл. — избѣдѣ (се) (-ѣдѣдђ (се), -ѣдђ (се)) гл. — избѣцка гл. — избрѣзди (се) гл. — избрѣлѣ (се) гл. — избрѣше (се) гл. — избрѣ(ј)ѣ (-ѣ(ј)идђ, -ѣ(ј)ђ) гл. — избрѣти (-ѣидђ, -ѣтђ) гл. — избуба (-убаду, -убају) гл. — избубљи (се) гл.

избубца (-убаду, -убају) гл. измеша.

избубши гл. — извѣди (се) гл. — извѣли (се) гл. — извѣља (се) (-ѣљаду (се), -ѣљају (се)) гл. — изван предл. — извѣде и извѣдѣ (-ѣдѣду и -ѣдѣдђ, -ѣдђ) гл. — извѣжба (се) и извѣцба (се) гл. — извѣзѣ (-ѣзѣду, -ѣзђ) гл. украси везом. — извѣтри (се) (-ѣтридђ (се), -ѣтри (се)) гл. — извѣди гл. излечи. — извѣја (се) (-ѣјаду (се), -ѣјају (се)) гл. — извѣ(ј)е (се) гл.

извѣра (-ѣраду и -ѣрају, -ѣру) гл. извире.

извѣче (се) гл. — извѣлачи гл.

ѣзвод (ѣзвѣда) м. главица неког поврѣа која се остави за семе.

изволи гл. — Извор м. — Изворски, -а, -о. — изврда гл. — изврне (се) гл. — изврћа (се) гл. — изврши гл. — извукива (се) (-йваду (се), -йвāju (се)) гл. — извукљје (се) гл. — извучѣ (се) гл. — изгāзи (се) и изгāца (се) гл. — изгарави (се) гл. — изгāси (се) гл. — изгине гл. — изглаба (-āбаду, -āбāju) гл. — изглади (се) гл. — изгладни (-āднйду, -āднљ) гл. — изгланца гл. — Изглед м. — изглѣда (-ēдаду, -ēдāju) гл. — изглѣје (се) гл. — изгнāви (се) гл. — изгнѣчи и изгнѣца гл. — изговāра (се) (-āраду (се), -āрāju (се)) гл. — изговѣри (се) гл. — изгорй (се) (-орйдљ (се), -орљ (се)) гл. — изгрди (се) гл. — изгребѣ (се) (-ебѣдљ (се), -ебљ (се)) гл. — изгребѣна (-енāдљ, -енāju) гл. — изгрйѣѣ (се) (-йѣду (се) и -йѣдљ (се), -йљ (се)) гл. — изгрйцка гл. — изгрљ(в)а (се) (-љ(в)аду (се), -љ(в)āju (се)) гл. — изгљби (се) гл. — изгљбљен, -а, -о. — изгљжва (се) гл. — изгљра (се) (-љраду (се), -љрāju (се)) гл. — изгустйра (се) (-йраду (се), -йрāju (се)) гл. — издā (се) гл.

издāва (се) (-āваду (се), -āвāju (се)) и издāјѣ (се) гл. 1. издаје (се), одаје (се), чини (се) познатим. 2. доноси, објављује, издаје заповест. 3. подиже, пружа, додаје; Јā сам на кѣла, а ђн ми одоздѣ издāјѣ снопѣве.

издā(ј)ица ж. и м. — издāјник м. — издалѣка прил. — издāље прил. — издāљи се гл.

издāт (издāта) м. 1. лош човек. 2. љаво; Издāт те љзо.

издвāја (се) (-āјаду (се), -āјāju (се)) гл. — издвѣји (се) гл. — издѣли (се) гл. — издѣље гл. — издѣре (се) гл. — издйгне (се) гл. — издйже (се) гл. — издйми (се) гл.

издѣ(ј)и гл. одојити, отхранити дојѣћи својим млеком; Кѣ да га нйсам јā издо(ј)йла.

издржй (се) (-жйдљ (се), -жљ (се)) гл. — издржљив, -а, -о. — издрма гл. — издрѣби (-ѣбиду и -обйдљ, -ѣбу и -ѣбљ) гл. — издрпа (се) (-дрпаду (се), -дрпāju(се)) гл. — издубѣ (-убѣду, -убљ) гл. — издљва (се) (-љваду (се), -љвāju (се)) гл. — издљжи (се) гл.

изѣ (изѣдљ) гл. изједе; Немѣј д. изѣш свѣ.

изѣлица ж. и м. лош човек.

изиграва (се) (-āваду (се), -āвāju (се)) и изиграјѣ (се) (-āјѣду (се), -āјљ (се)) гл. — изйѣје гл. — изйлази гл. — изйјалови (се) гл. — изйјри гл. — изйјутра прил. — изкѣзи (се) и искѣзи (се) гл. — изкрāти и искрāти гл. — излāже гл. — Излаз (йзлāза) м. — излāзак (излāска) (сунца) м. — излāзи гл. — излāје (се) гл.

излāкне гл. олакне.

излāндра се (-āндраду се, -āндрāju се) гл. наскита се; нашета се.

излāпи гл. — излѣжй (се) (-ѣжйду (се), -ѣжљ (се)) (о пилићима) гл. — излѣжй (-жйду, -жљ) (у кревету) гл. — излѣма (-ѣмаду, -ѣмāju) гл. — излѣпи гл. — излѣтй (-етйдљ, -етљ) гл. — излѣчи (се) гл. — излйива (се) (-йваду (се), -йвāju (се)) гл. — излйизан, -а, -о. — излйињā сс (-ādљ сс, -āјљ сс) гл. — излудйра се (-йраду се, -йрāju

се) гл. — излукави се гл. — излупа (се) (-упаду (се), -упају (се)) гл.
— излуфтаира (-ираду, -ирају) гл.

изље (се) гл. — излије (се).

изљуби (се) гл. — изљуба (-љубаду, -љубају) гл. — изљуска гл.
— изљушти гл. — измаже (се) гл. — измакне (се) гл.

измалтерйше и измалтира (-ираду, -ирају) гл. омалтерише.

измасти (се) гл. измасти (се).

измаца (се) (-ацаду (се), -ацају (се)) гл. испрља (се).

измёд и измёу(у) предл.; Тамо разговараду они измёу њи. — измёла
(се) (-ёладу (се), -ёлају (се)) гл. — измёна (се) (-ёнаду (се), -ёнају
(се)) гл. — измёри (се) гл. — измёси гл. — измёша (се) (-ёшаду
(се), -ёшају (се)) гл. — измёшано прил. — измйлий (-илйиду, -илу) гл.
— измйри (се) гл.

измйси гл. измисли.

измйшла (-йшладу, -йшлају) гл. — измлати гл. — измёље (се) гл.
— измбли (се) гл. — измбљује гл. — измбта гл. — измотава (се)
(-аваду (се), -авају (се)) гл. — измрси (се) гл. — измүзё (-үзёду, -үзү)
гл. — измүти (се) гл. — измүћка гл. — измүчи (се) гл. — изнакази
(се) гл. — изневёри гл. — изнёгује гл. — изненада и изнёнада
прил. — изненади (се) гл. — изненађен, -а, -о. — изненађене с.
— изнервйра (се) (-ираду (се), -ирају (се)) гл.

изнёсе и изнёсё (-ёседу и -есёдү, -ёсу) гл. 1. изнесе (из, испред, на). 2. повр.
престане носити јаја (о живини); Кокбшка нёси јаја док се не изнёсё.

изнйкне гл. — изнёшен, -а, -о. — изнүтра прил. — избре гл. — избштри
гл. — изпүшти и испүшти гл.

изпцүје и испцүје гл. опсује све редом.

изравна (се) (-адү (се), -ају (се)) гл. — изравни (се) гл. — изради (се)
гл. — израдује (се) гл. — израђа (се) (-ађаду (се), -ађају (се)) гл.
— изрази (се) гл. — израни (се) гл. — израстё (-астёду, -астү) гл.
— израчунá (се) (-унáдү (се), -унáју (се)) гл. — изрёћа (се) (-ёћаду
(се), -ёћају (се)) гл. — изрёже гл. — изрёцка гл. — изрешёта (-етáдү,
-етáју) гл. — изриба (се) (-йбаду (се), -йбáју (се)) гл. — изрије гл.
— изркне (нос) гл. — изрбди (се) и изродй (се) (-бдиду (се) и -одйидү
(се), -бдү (се)) гл. — изрб(ј)и (се) (-б(ј)иду (се) и -о(ј)идү (се), -бју
(се)) гл. — изрбјга (се) (-бјгаду (се), -бјгају (се)) гл. — изрүжи (се)
гл. — изрүкује се гл. — изрүчи гл. — изүва (се) (-үваду (се), -үвају
(се)) гл.

изүје (се) гл. Штá си се изб, ући убувён.

изудара гл. — изујёда (-ёпаду, -ёпају) гл. — изумё (-умёдү, -умү) гл.
— изумёва (-ёваду, -ёвају) гл. — изүчи (се) гл.

ија, ијáо, ијб узв. 1. за изражавање бола. 2. за изражавање чуђења.

и(ј)ако везн. — йјү узв. — икбна ж. — иконйца (иконйцё) ж. (дем.).
— или везн.; в. и: ал. — илбвáча ж.

- иљада ж. хиљада.
 иљадарка ж. хиљадарка.
 иљадница (иљаднице) ж. хиљадница.
 йма гл. — имање с. — йме (имѣна) с.; йме и прѣйме. — ймендан м.
 именйше гл. именује, наводи по имену.
 именеѧк (именеѧка) м.; син. тйзуль, һйзуль. — именеѧка ж. — имуѧан,
 -ѧна, -ѧно. — инѧт (инѧта) м. — инѧти се гл. — инѧћѣње с.
 — инѧѧйја ж. и м. — инвалид м.
 инђелир (инђелира) и инђенир (инђенира) м. в. анђелир.
 инђелирка и инђенирка ж. в. анђелирка.
 йње с. — йпак реч за допуштање.
 ис предл. в. из; Ис почетка.
 исакѧти (се) гл. исакати (се).
 исапунйше (се) гл. насапунйше (се).
 исѣје гл. — исѣкне (се) гл.; Исѣкни нѣс; Исѣкни се; и: усѣкни (се).
 — исѣли (се) гл. — исѣца гл. — исѣцка гл. — исѣчѣ (се) гл.
 — исйтни гл. — исйше гл. — йска и йште гл. — искаља (се)
 (-ѧљаду (се), -ѧљају (се)) гл. — искара (-ѧраду, -ѧрају) гл. — иска-
 сѧпи гл.
 искѧча (-ѧчаду, -ѧчѧју) гл. прескаче (све).
 искашљајѣ се (-ѧјѣду се, -ѧјѣ се) гл. искашљује се.
 искашље се гл. искашље се.
 исквѧси се гл. — искйда (се) (-йдаду (се), -йдају (се)) гл. покида (се).
 искйда се гл. јако се једи; страшно се љути; јако је забринут; Йма да
 с_искйда ако не дѣнеш.
 искйсне (се) гл. укисели (се). — искйта се (-йтаду се, -йтају се) гл.
 — исклизне гл. — исклицѧ (-ѧдѣ, -ѧју) гл. — искомадйше и иско-
 матѧ (-ѧдѣ, -ѧју) гл. — искѣпа гл. — ископчѧ (-ѧдѣ, -ѧју) гл.
 — искорйсти гл. — искѣси гл. — искотрља (се) (-трљадѣ (се),
 -трљају (се)) гл.
 искрастѧ се (-ѧдѣ се, -ѧју се) гл. искрасти се.
 искрѣше гл. — искрйви (се) гл. — искрѣпи гл. — искрѣни гл. — искрѣй
 (-крѣйду и -крѣйдѣ, -крѣѣ) гл. — искрѣши гл. — искѣуља (-ѧдѣ, -ѧју)
 гл. — искѣса (-ѣсаду, -ѣсају) гл. — искѣша гл.; и: скѣша.
 искушѧјѣ (-ѧјѣду, -ѧјѣ) гл. искушава.
 испѧва се (-ѧваду се, -ѧвају се) гл. — испѧда гл.
 испѧ(д)не гл.; Да ми испѧну ђчи из главѣ ако те лѧжем.
 испѧра (-ѧраду, -ѧрају) гл. — испѧри (се) гл. — испѧрчѧ (-арчѧдѣ,
 -арчѧју) гл.
 испѧшѧ (-ѧшѧду, -ѧшѧју) гл. испашта.

испегла (-егладу, -еглају) гл. — испере гл. — испече (се) (-ечеду (се), -ечу (се)) гл.

испе гл. испије.

испица гл. — испире и испира гл. — испит м. — испита (-итаду, -итају) гл. — испитива (-иваду, -ивају) и испитије гл. — испише гл. — исплази (језик) гл. — исплата ж. — исплати гл. — исплехи (-ехиду, -еху) гл. — исплетех (-етеду, -ету) гл. — исплива гл. — исплеска гл. — испљује гл. — испљуска (се) (-ускаду (се), -ускају (се)) гл. — испљуцка гл. — исповѣда (-ѣдаду, -ѣдају) гл.; Нема да ти се исповѣдам тебе.

исповес (исповести) ж. исповест.

исповраћа гл. — испогани гл. — испод предл. — исподйже гл. — исполива (се) (-иваду (се), -ивају (се)) гл. — испопуца (се) гл. — испори гл. — испости се гл. — испочѣтка прил. — испочишти гл. — исправи се и испра(ј)и (се) гл. — испра(в)ља (се) гл. — испразни гл. — испрати гл. — испраћа гл. — испраћање ж. — испребива (-иваду, -ивају) и испребйја (-йјаду, -йјају) гл. — йспред предл., прил. — йспредех (-ѣдѣду, -ѣду) гл.

испрекача и испрекаче гл. прескаче (све редом).

испрекйда (се) (-йдаду (се), -йдају (се)) гл. — йспрепада (се) гл. — йспреповѣда (се) (-ѣдаду (се), -ѣдају (се)) и йсприповѣда (се) (-ѣдаду (се), -ѣдају (се)) гл. — йсприча (-йчаду, -йчају) гл. — йспрљи (се) гл. — йспрѣд (-ѣду, -ѣју) гл. — йспродѣва (-ѣваду, -ѣвају) и йспродѣж (-ѣјѣду, -ѣјју) гл. — йспроси гл. — йспрска (-рскаду, -рскају) гл. — йспрсне гл. — йспружи (се) гл. — йспуди гл. — йспуни (се) гл. — йспуња (-уњаду, -уњају) гл.

йспуца (се) гл.; Шљиве йспуцамо од кочица.

йспуши (се) гл. — йст(и), -а, -о. — йстањи (се) гл. — йстапка гл. — йстегљи (се) гл. — йстера гл. — йстерѣва (-ѣваду, -ѣвају) и йстерѣж (-ѣјѣду, -ѣјју), йстерује гл. — йстечех (-ечеду, -ечу) гл. — йстеше гл.

йстија прил. истиха.

йстина ж.; и: вйстина. — йстински и йстињски, -а, -о. — йстински и йстињски прил. — йстисне гл. — йстишти се (-иштиду се, -ишту се) гл. — йсто прил. — йстовѣра (-ѣраду, -ѣрају) гл. — йстоварѣж (-ѣјѣду, -ѣјју) и йстоварйва (-йваду, -йвају), йстоварује гл. — йстовѣри гл. — йсток м. — йстѣрија ж. — йсточан, -чна, -чно. — йстрѣне (се). — йстрѣби (се) гл. — йстрѣзни (се) гл. — йстрѣсех (се) (-ѣсѣду (се), -ѣсу (се)) гл. — йстрѣза гл. — йстрѣља (се) (-ѣду (се), -ѣју (се)) гл. — йстрѣшен, -а, -о. — йстрѣши (се) гл. — йстружех (-ужѣду, -ужју) гл. — йструли и йструлий (-улиду и -улију, -улу и -улу) гл.

йструћа се (-ућаду, -ућају) гл. намучи се премештајући се.

йстрчи (-чйду, -чу) гл. — йступи (се) гл. — йстура (-ураду, -урају) гл. — йструи гл. — йстуца гл. — йстуцка гл. — йстучех (се) (-учѣду

- (се), -учу (се)) гл. — исуче гл. — исуши (се) гл.
 исфйлује гл. напуни, надева (торте, колаче).
 исфйрца (-йрцаду, -йрцају) гл. прошије, уфйрца (све).
 исфрѝа гл. исече, посече (све на комаде).
 исфрља (-фрљаду, -фрљају) гл. баѝи, фрљи (све).
 исфука гл. 1. прогони, протера све. 2. истроши, потроши све.
 исфухка гл. умочи, спусти у неку течност за кратко време; Паприйке само
 исфухкамо два-три пут.
 и(с)цѝди (се) гл. исцѝди (се).
 и(с)цефјује (се) гл. исцефјује (се).
 итѝ и итѝ речца в. етѝ; Итѝ га.
 йтне (се) гл. хитне (се); син. баѝи (се), фрне (се).
 йћа (се) гл. хита (се); син. баѝа (се), фрља (се).
 йх узв. их.
 ицѝпа (се) (ицѝпаду (се), ицѝпају (се)) гл. исцепа (се).
 ицрпѝ (ицрпѝду, ицрпју) гл. исцрпе.
 ицурй (ицурйду, ицурју) гл. исцури.
 йш(а) узв. — ишѝра (-ѝраду, -ѝрају) гл. — ишйба гл. — ишкѝпи гл.
 иштукне гл. полуѝи; и: штукне.
 ишчѝка се гл. ишчека се.
 ишчекѝје се (-ѝјѝду се, -ѝјѝ се) гл. ишчекује се.
 ишчѝшља (се) гл. — ишчупѝ (се) (-ѝду (се), -ѝју (се)) гл.
 ишчупѝје (се) (-ѝјѝду (се), -ѝјѝ (се)) гл. ишчупава (се).

J

- ја зам.; Ђјде сас мѝнѝм; Мѝне ми се спава; Дај ми мѝне; Мѝне ме свй
 знају.
 јабац (јапца) м. глас, говор; Изгубјѝ је јабац „ућутао се“.
 јаблан (дрво) м. — јабука ж. — јабучар м. — јабучица и јабучица
 (јабучице и јабучицѝ) ж. — јѝви (се) гл. — јѝвља (се) (јѝвљаду
 (се), јѝвљају (се)) гл. — јѝвор м. — јѝгње (јѝгњѝта) с. — јѝгњѝнце
 (јѝгњѝнцѝта и јѝгњѝнца) с. (дем.). — јѝгњѝтина ж. — јѝгњѝћи, -а, -е
 (и -о). — јѝгњи (се) гл.
 јагода ж. дуд (дрво).
 јагодѝра ж. дудињѝк.
 јагодица (јагодицѝ) ж. 1. јагода (биљка и плод). 2. дудиња; бѝле јагодице;
 црне јагодице.
 јѝд м. пакао.
 јѝдеш м. јадац (у птица).

јадник м. — јадница ж. — јадно прил. — јазавац (јазавца) м.
— јазбина ж.

јазовина ж. јазбина јазавца.

јајас(т), -а, -о. — јаје (јајета) с. — јајце (јајцета) с. 1. (дем.) јајце. 2.
јаје. — јајк, -а, -о. — јајко прил. — јајна и јајња ж. — јако прил.
— јако везн. ако.

јакџа ж. јакота, јачина.

јали и јели везн. 1. или 2. да ли.

јалов, -а, -о. — јалови гл.; син. шкџпи, штрџи. — јаловица (земља) ж.

Јана (Јанџ) ж.; ово име сачувано је само у изр. луда Јана и лудајана „луда
жена; луд човек“.

јануар м. — јануарски, -а, -о. — јао и јау узв.; и: ђо, ијао. — јабка
(јабкаду, јајкају) и јабче гл. — јабкне и јаукне гл. — јара ж.
— јарам (јарма) м. — јаран м. — јарац (јарца) м. — јаре (јарета)
с.; Јарићи и јаранци не пасу на исто место. — јаребџа и јеребџа
ж. — јарџина ж. — јарџи, -а, -е (и -о).

јарина ж. вуна од козе.

јарица ж. — јармењача и јермењача ж. — јаруџа и јеруџа ж. — јарца сс
(-аду се, -ају се) гл. — јарцов, -а, -о и јарчев, -а, -о; Јарцово млеко је
скупо. — јарчевина ж. — јасан, -сна, -сно. — јасен м. — јасенов,
-а, -о. — јасеновина ж. — јасла ж. и јасле с. мн. — јаслице ж. мн.
(дем.). — јасмин (јасмина) м. — јасминџв, -а, -о. — јасно прил.
— јасноџа ж. — јастреб м.

јастук (јастука) м. 1. јастук. 2. јастук на колима; син. ауштук.

јастуче (јастучета) с. (дем.). — јастучић м. (дем.). — јато (птица) с.
— јаук м. — јауче гл. — јача (се) (-аду (се), -ају (се)) и јеча (се)
(-аду (се), -ају (се)) гл. — јачање и јечање с. — јачина ж.

јашење с. јахање.

јаши (се) гл. јаши (се).

јџ (јџу) гл. једе; Јџи сџнко, јџи; И ондак се сџдне да се је.

је, јеџе (су) гл.; Све је лепо.

је зам. Ак. од џна; Баш џће џу да је вџди.

јеванџелије и јеванџџље с. в. еванџелије.

јевџ и јевџ речца в. свџ.

јевџика и јеџџика ж. суџица.

јевџин и јеџџин, -а, -о. — јевџино и јеџџино прил. — јевџиноџа и
јеџџиноџа ж.

јевџичав и јеџџичав, -а, -о суџичав, туберкулозан.

јџд м. — јџдак, -тка, -тко. — јџдџпџт и јџдџпџт прил.

јџдан, је(д)на, је(д)но I бр. јџдан. II прид. неки. III ж. јџдна реч; Да ти
не кажем јџну, па ће се чуџиш.

једанџ бр. једанаест.

једанајстџна ж. једанаестина.

јџдар, -дра, -дро слабашан, немоћан.

јџдрџт прил. јџдаред, јџданпут.

јџдџ прил. — јџди (се) гл. — јџдинац (јџдинца) м. — јџдини, -а, -о.

јџдинџца ж. 1. јџдиница, јџдина кћи. 2. јџдиница, бројка, оцена, цифра за број јџдан.

јџдино везн.; Сви су се смџјали, јџдино су дџца ћутџла. — јџдинцат, -а, -о само у изр. јџдан јџдинцат. — јџ(д)нак, -а, -о. — јџ(д)нако прил. — јџ(д)но прил.; Ни ми било свџ јџно. — јџж (јџжа) м. — јџжџ се (јџжџдџ се и јџжџду се, јџжџ се) гл.

јџжџв, -а, -о јџжев.

јџзгро с. — јџзеро с. — јџзџрски, -а, -о. — јџзџрце (јџзџрца, јџзџрцџта) с. (дем.). — јџзик (јџзџика) м. — јџкне гл.

јџксер (јџксџра) м. ексер.

јџл(бо) и јџр(бо) везн. јџр.

јџлен (јџлџна) м. — јџлка ж.; син. крџскињ. — јџлкица ж. (дем.). — јџло с. — јџловџча и јџловџча (јџловџче и јџловџче) и јџловина ж.

јџнгџр (јџнгџра) м. в. анџџр.

јџс, јџст, јџсте и јџсте I узв. јџс. II гл. јџст, јџсте. — јџсенџс(ке) прил. — јџсенџшњи, -а, -е (и -о).

јџсџни прил. ујџсен, у току јџсени.

јџсџнка и јџсџњка, јџсџнџча ж. јџсења јџбука.

јџсџнски и јџсџњски, -а, -о.

јџсџнџк (јџсџнџка) (прасе) м.

јџсџњи, -а, -е (и -о); јџсџњо жџто.

јџспџп (јџспџпа) м. в. еспџп.

јџтко прил. јџтко.

јџто рџца в. џто.

јџтрџва ж. — јџтрџвин, -а, -о. — јџчам (јџчма) м. — јџчџ (јџчџду и јџчџдџ, јџчџ) гл. — јџчмен, јџчмџна, јџчмџно. — јџшан, -шна, -шно. — јџ узв.; Јџ, лџле мене. — јџј узв. — јџк прил.

јџн, јџна, јџни зам. в. џн, џна, џни.

јџн(д)ак прил. в. џн(д)ак.

јџпет прил. в. џпет.

јџрган (јџргџна) м. — јџргџнче (јџргџнчџта) с. (дем.). — јџргџнчџћ (јџргџнчџћна) с. (дем.). — јџргџван м. — јџргџванџв, -а, -о. — јџк узв. — јџш прил. — јџу и јџу узв.

јџ зам. Ак. од џна; јџј; Њџј да јџ дам.

југ м. — Југословѐн (Југословѐна) и Југословѐнац (Југословѐнца) м.
— Југословѐнка ж. — југословѐнски, -а, -о.

јуда м. лош човек; издајник.

јужан, -жна, -жно и јужни, -а, -о (одр.). — јужно прил. — јужј узв.

јули м. јул.

јулски, -а, -о. — јунак (јунака) м. — јунаков, -а, -о. — јунац (јунца) м.
— јуначки, -а, -о. — јуначки прил.

јуни м. јун.

јуница ж. — јунски, -а, -о. — јурдише гл. — јурење с. — јури (се) гл.
— јуриш м. — јуриша (-аџу, -ају) гл. — јурне гл. — јурњава ж.
— јутрашњи, -а, -е (и -о). — јутрење и јутрење (јутрења и јутрења)
с. — јутрењи и јутрењи, -а, -е (и -о). — јутро с. — јутрос(ке) прил.
— јуче(р) прил. — јучерашњи, -а, -е (и -о).

К

к предл.; Дошò је к нòни; Је дòшла мàло к сèбе; Спуштјò се са зидà
к аста̀лу. — ка̀баница ж. — ка̀вга (ка̀вгè) ж. — ка̀вез м. (рет.) в.
гàвез; — кавурма и каурма (кавурмè и каурмè) ж.

ка̀д м. 1. кад, ка̀ђење меса. 2. дим за ка̀ђење меса; Зака̀чимо мèсо и
напра̀имо ка̀д.

ка̀д(е), ка̀дека, ка̀дена прил., везн. — ка̀да (ка̀дè) ж. — ка̀дар, -дра,
-дро. — ка̀дгòд(е), ка̀дгòдека, ка̀дгòдена, ка̀дгòденака и ка̀ткòд(е),
ка̀ткòдека, ка̀ткòдена, ка̀ткòденака прил. — ка̀дèлница и ка̀диòница
ж. — ка̀дифа (ка̀дифè) ж. — ка̀ђење с. — ка̀же (се) гл. — ка̀жипрс(т)
м. — ка̀жњава (-а̀ваду, -а̀вају) гл. — ка̀за̀лька (на сагу) ж; и:
ска̀за̀лька. — ка̀зан (ка̀зана) (суд) м. — ка̀занче (ка̀занчèта) с. (дем.).
— ка̀занчић (ка̀занчића) м. (дем.). — ка̀занџија м. — ка̀зива
(-йваду, -йвају) и ка̀зује гл. — ка̀зивање с. — ка̀зна ж. — ка̀зни
гл. — ка̀јање с. — ка̀је се гл. — ка̀јмак (ка̀јмака) м. — ка̀јсија ж.

ка̀јш (ка̀јша) м. каиш.

ка̀кау (ка̀ка̀ва) и ка̀као (ка̀ка̀ва) м.

ка̀квй, -а̀, -ò и ка̀кй, -а̀, -ò зам.; Нисмо забележили облик ка̀кав; Ка̀кй му
дра̀ко; Ка̀квй гòд; ка̀кй-такй; ка̀кй òше; ка̀кй биде; ка̀кò иза̀ђе; нйје
бòзнà ка̀кй.

ка̀кй прил. непром.

ка̀ко I прил.; Ка̀ко си се лèпо обукла; Ка̀ко комè је дòбро; Ка̀ко си? II
везн.; Огишò је како је и дошò; Йма дòста врèмена од како нйсам бјò
код вàs.

ка̀кòгòд прил. — ка̀ко-такò прил.

ка̀лаише гл. калајише.

ка̀лај (ка̀лаја) м. — ка̀лами и ка̀лèми гл.

ка̀ланче (ка̀ланчèта) и ка̀лèнче (ка̀лèнчèта) с. (дем.) калем (за намотавање).

- калдара̄ш (калдараша) м. котлар; < рум. cǎldăraş.
 калем м. калем (за намотавање).
 калѝ(м)пер м. калопер.
 калѝчна ж. калѝча; син. галѝша.
 калпак м. капак на казану за печење ракије.
 калуђер м. — калуђерка ж. — калуђерски, -а, -о. — калуп (калупа)
 м. — калупи гл. — калупчић (калупчића) м. (дем.). — калфа м.
 — калфин, -а, -о. — калѝа (се) (каладу (се), калѝју (се)) гл. — калѝав,
 -а и калѝава, -о и калѝаво; калѝави, -а, -о (одр.).
 калѝвица ж. калѝава, прѝава жена.
 калѝавко м. калѝав, прѝав човек.
 камара I ж. камара. II прил. много. — камари гл. — камарица
 (камарице) ж. — камен м.; драги камен; плави камен; камен на
 бубрег. — камени, -а, -о. — каменић, -а, -о. — каменче (каменчета)
 с. (дем.). — каменчић (каменчића) (дем.). — каменићар (каменићара)
 м. — камениче с. зб.
 камијѝн (камијѝна) м. камион; син. аутомобил.
 камоли везн.; често с везн. а; Неће ни да те види, а камоли да ти дође.
 камѝија и канѝија ж. — канѝл (канѝала) м. — канѝлчић (канѝлчића) м.
 (дем.). — канѝп (канѝпа) м.
 кангар м. камгарн.
 канѝило с. — кани (се) гл.
 канице ж. мн. тканице.
 канта ж. — кантар (кантара) м. — кантари (се) гл. — кантарић м.
 (дем.).
 канфор м. камфор.
 канцелѝрија ж.
 канѝило с.; С клубада метемо на канѝила.
 канѝа ж. — капа ж. — капак (капѝака) м. — капара ж.
 капара̄ш (капараша) м. онај који капарише.
 капарише гл. — капѝла (капѝле) ж. — капетѝн (капетѝна) м.
 — капетѝнѝв, -а, -о. — капија ж. — капи(ј)ица (капи(ј)ице) ж.
 (дем.). — капитѝл (капитѝала) м. — капица ж. (дем.). — каплар
 м. — капѝа ж. — капѝе гл. — капѝица ж. (дем.). — капне гл.
 капѝв (капѝва) и копѝв (копѝва) м. ловачки пас.
 капсла ж. — капѝт (капѝта) м.; дугѝчки капѝт; кратки капѝт. — капѝтић
 (капѝтића) м. (дем.). — кѝра (се) (кѝраду (се), кѝрају (се)) гл.
 карѝба ж. карабе; реч је забележена само у изр. баба-карѝба „сасвим стара
 жена“; значење речи није познато.
 карѝбатак (карѝбатка) м. карабатак.

- каравана (караванѐ) ж. аутобус са апаратом за пројекцију филмова; < рум. *caravană* (*cinematografică*).
- караџер м. — караманка ж. — карамфил (карамфила) и каранфил (каранфила) м. — карамфилић и каранфилић м. (дем.). — каранџе с. — карбит (карбита) м. — карика ж. — каричица ж. (дем.). — карлица ж. — карличица (карличице) ж. (дем.). — карта ж. — карта се (картаду се, картāju се) гл. — картар (картара) и картарош, карташ (карташа) м. — картарски, -а, -о.
- картеља (картељѐ) ж. бон, тачкица, купон (за прехранбене производе, за одело и сл.); < рум. *cartelă*.
- картон (картона) м. — каса ж. — каса гл. — касане с. — касипи гл. — касипин м. — касипница ж. — касипски, -а, -о. — касипски прил.
- касарма ж. касарна.
- каска гл. — кастрола (кастролѐ) ж. — кастролица (кастролицѐ) ж. (дем.). — кат м. — катанац (катанца) м.
- катанџе (катанџѐта) с. и катанчић (катанчића) м. 1. (дем.) катанџе. 2. катанчице (цвеће).
- катедраља (катедраљѐ) ж. — катекџизам (катекџизма) м.; Учйли смо катекџизам, тѐ не попа учјѐ једарѐт недељно. — катѐлик м.
- катѐлица ж. католкиња.
- катрања ж. катран.
- катранџсан, -а, -о само у изр. црн катранџсан „јакѐ црн“.
- катранџше (се) гл. 1. катранише. 2. повр. поцрни као катран.
- катрањаџа ж. катраница.
- каћа (каћѐ) ж. веверица; син. вѐверица.
- каћуша ж. — кафа (кафѐ) ж. — кафен, кафѐна, кафѐно. — каца ж. — качица ж. (дем.). — качка ж. — качка се гл.
- качкало с. место за качканѐ свиња.
- качкање с. — качкѐт (качкѐта) м.
- каш м. млад сир; < рум. *caș*.
- кашаљ (кашља) ж.; магарѐћи кашаљ. — кашика ж. — кашичица (кашичице) ж. (дем.). — кашкавал (кашкавала) м. — кашљање и кашљање (кашљања и кашљања) с. — кашље (се) гл. — кашљив, -а, -о и кашљиви, -а, -о (одр.).
- кашљивко м. кашљивац.
- кашљица ж. слаб кашаљ.
- кашљуца (се) гл. — кашљуцање с. — кашљуцне (се) гл. — квадрат (квадрата и квадрата) м. — квадрант и квадрата, -тна, -тно; квадратни мѐтар. — кварѐње с. — квари (се) гл.
- кв(а)ртиљ (кв(а)ртиља) м. квартир.

- квасац (квасца) м. квас (за хлеб); син. кумлѡв.
- квит(а) прил. — квита ж. — квитѣра (се) (-йраду (се), -йрају (се)) гл.
— кѣзи (се) гл.
- кѣка (кѣкѣ) ж. 1. назив за старију сестру. 2. назив за старију женску особу.
кѣкѣше се гл. — кѣл и кѣљ м. — келераба (келерабѣ) ж. — кѣлнер м.
— кѣња се (кѣњаду се, кѣњају се) гл. — кѣпец (кѣпѣца) м. — кѣр м.
и кѣра (кѣрѣ) ж. (рет.), син. пцѣто.
- керефѣке ж. мн. непром., само у изр. праи керефѣке; изводи керефѣке
„криви се, мајмунише се“; смисао речи није познат.
- кѣрма (кѣрмѣ) ж. (пивски) квасац.
- кермѣн (кермѣна) м. кармин; син. пѣдра.
- керѡв (керѡва) м. — кѣса ж. — кѣсица ж. (дем.). — кѣц м. (карта).
— кѣцѣља и кицѣља ж. — кѣцѣљица и кѣцѣљица, кицѣљица и
кицѣљица (кѣцѣљице и кѣцѣљице, кицѣљице и кицѣљице) ж. (дем.).
- кѣчѣка и кичѣка ж. кѣчига.
- кида (се) гл. — киданѣ с. — кија се и кѣја се, кѣје се гл. — кија̀вица
ж. — кѣјанѣ с. — кѣка ж. — кѣко̀на се и кѣко̀ше се гл.
- кико̀нанѣ и кѣко̀шенѣ с. кѣкота̀нѣ.
- кила ж. 1. кила, килограм. 2. кила (болест). — кѣлав, -а, -о и кѣла̀ви,
-а, -о (одр.). — кѣла̀вица ж. неспретна женска особа. — кѣла̀вица ж.
(чекиѣ). — кѣла̀вко м. — кило̀мѣтар и кило̀мѣтер м. — кѣњи (се)
гл.
- кип м. слабо, истрошено људско тело; Од њѣга ј_остѡ са̀мо кип.
- кипѣи (кипѣиду, кипѣу) гл.
- кирија ж. 1. станарина. 2. најамни рад с властитом стоком.
- кир(и)ја̀ш (кир(и)ја̀ша) м. подстанар.
- кисало и кѣсело прил. — кѣсели се (кѣселиду се и кѣселидѣ се, кѣселу
се) гл. — кѣсѣљна ж. — кѣсѣљак (кѣсѣљака) м. — кѣси (кѣсиду,
кѣсу) гл.; син. цѣкне. — кѣсне гл. 1. кѣсне, прокишљава. 2. кѣси.
- кѣсо, кѣсала и кѣсела, кѣсало, кѣсело кѣсео.
- киѣт (за прозоре) м. — кѣта (цвећа) ж. — кѣти (се) гл. — кѣтица и
кѣчица ж. (дем.). — кѣћен, -а, -о. — кѣфла (кѣфлѣ) ж. — кѣц узв.
— кѣцош м. кѣцоша (се) (-адѣ се, -а̀ју се) гл. — кѣцошки, -а, -о.
— кѣцошки прил. — кѣчма ж. — кѣша ж. — кишѣвѣт и кишѡвѣт,
-а, -о. — кѣши гл. безл. — кѣшица ж.
- кѣјамет I прид. непром.; II прил. много. III м. (кѣјамѣта) гомила, велика
количина нечега.
- кѣла̀вѣр (кѣла̀вира) м. — кѣла̀денац (кѣла̀денца) м. — кѣла̀ди (дрва) гл.
— кѣла̀ди се гл.
- кѣландарѣче и кѣландарѣше гл. лупа, клопара, изазива буку.

клања се гл. — клас м. — класа (-аџу, -ају) гл. — класа ж; Из вуне видимо прву класу. — клати (се) гл. — клатно с. — клаћење с. — клацка (се) гл. — клацкање с. — клеветā гл. — клекне гл. — клѐ(м)пав, -а, -о. — клѐн м. — клѐнов, -а, -о. — клѐновина и клѐновина ж. — клѐпа (-ѐпаду, -ѐпају) гл. — клѐпало с. — клѐпетā (-аџу, -ају) и клѐпѐње гл. — клѐпетуша ж. — клѐпне гл. — клѐтва ж. — клѐчање и клѐчење с. — клѐчи (-ечиду, -ѐчу) гл. — клија (-аџу, -ају) гл. — клијање с. — клима (климѐ) ж. — клима (се) гл. — климав, -а, -о и климави, -а, -о (одр.). — климавко м. — климање с. — клин м.; Сигуран ко дрвѐни клин. — клисура ж. — клисурац (клицура) м. — клисурка ж. — клица ж. — клица (-аџу, -ају) гл. — клозѐт (клозѐта) м.; син. привада. — клокође гл.

кломбарā и клумбарā (-аџу, -ају) гл. клопара, лупара.

клопка ж; син. мишоловка. — клот прил. — клоца и кљоца гл. — клоцање и кљоцање с. — клоцне и кљоцне гл.

клубада (клубадї) ж. зб. клубад.

клубе (клубета) с. — клупа (крупѐ) ж. — клупица (крупичѐ) ж. (дем.). — клупчас(т), -ста, -сто. — клупче (крупчета) с.

кљѐкав, -а, -о немоћан, изнемогао, тром, спор.

кљѐкавица ж. немоћна, изнемогла, трома, спора женска особа.

кљѐкавко м. немоћна, изнемогла, трома, спора мушка особа.

кљѐкаво прил. немоћно, изнемогло, тромо, споро.

кљѐшта с. мн. и кљѐште ж. мн. клешта.

кљувї (-увиду, -уву) гл. 1. (о насађеном јајету) разбија се, пуца (због куцања изнутра). 2. (о још неизлеженим пилићима) кљуца, удара кљуном изнутра.

кљује гл. — кљука (се) гл. — кљун м. — кљунче (кљунчѐта) с. (дем.). — кљуц узв. — кљуца (се) гл. — кљуцање с. — кљуцка гл. — кљуцне гл. — кључ м. — кључā (-аџу, -ају) гл. — кључање с. — кључић (кључића) м. (дем.). — кмѐт м. (сеоски кнез) (рет.); син. кнѐз (кнѐза) м. — кнѐзов, -а, -о. — кнезује гл.

кнѐћи прил. предвечер, к ноћи.

кнїга ж. — кнїжица ж. (дем.). — кѐ (рет.) и кѐј, кѐј зам.

ко I везн. као; Сећам се, ко седимо ми ђѐ, а они пролазиду. II прил. кѐ; Она ми је кѐ сѐстра и кѐ маћи; Она ми дође кѐ нека тѐтка.

кобајаге и кѐ бајаге прил. — кобасица ж.; тånке кобасице; меснаѐ кобасице; бѐле кобасице. — кобац (кѐпца) м. — коби (кобиду, кобу) гл. — кобѐља се (-аџу се, -ају се) гл. — кобила ж. — кобилин, -а, -о. — кобилица (кобилицѐ) ж. (дем.). — ковач (ковача) м. — ковачија и ковачница ж. — ковачки, -а, -о.

ковачѐв, -а, -о ковачев.

ковѐр(а)т (ковѐрта) и кувѐр(а)т (кувѐрта) м. и ковѐрта, кувѐрта ж.

- ковила с.; не сећају се ове траве, реч је забележена само у изр. смислу и ковила у смислу „мед и млеко“, „свега и свачега“.
- код предл. — кожа ж. — кџица и кожица (кџице и кожице) ж. (дем.). кџњи, -а, -е (и -о).
- кожкар (кожкара) и кожкар (кожкара) м. кожар; < рум. сојосаг.
- кџу (кџува) м. кожух; За зџму ймамо кожџце.
- кожура (кожуре) ж.
- кожурица (кожурице) ж. (дем.) кожурица; кожица.
- кожџче (кожџчета) и кожџшче (кожџшчета) с. (дем.) кожџшчић.
- кџа ж. — козар (козара) м. — козарџв, -а, -о. — кџи се гл. — кџи(ј)и, -а, -е (и -о). — кџица и козица (кџице и козице).
- кџј, која, које и којџ, од осталих облика с кџм, с кџим, с кџимџ, комџ зам. 1. ко. 2. који; Које су ти вџле? Шта ти је?; Шта те спопало?
- ко(ј)гџд(с) зам. когод.
- ко(ј)й, -џ, -а зам. — кџка (кџке) ж. — кџка (се) (кџкаду (се), кџкају (се)) гл. — кџкица ж. — кокошарник м. — кокоши(ј)и, -а, -е (и -о).
- кокошињак (кокошињка) м. кокошија вашка.
- кокошињац (кокошињца) м. кокошије џубре.
- кокошињи, -а, -е (и -о). — кокошка ж. — кокошкин, -а, -о. — кџла (кџли) ж.; волџјска кџла; јена кџла дрџа. — кџлар м.
- кџларов, -а, -о коларев.
- кџларски, -а, -о. — кџлац (кџл)ца м. — колач (колача) м. — колачић и колачић (колачића и колачића) м. (дем.). — колџвка ж. — колџвчица ж. (дем.). — коленика и коленица (за пређу) ж. — колџно с. — колџнце (колџнца и колџнцџта) с. (дем.).
- колџра (колџре) ж. 1. колера. 2. неуредна женска особа. 3. неред; Код њџ у кџћу је цџла колџра.
- колџчка с. мн. и колџчке ж. мн. — колиба ж. — колибица и колибица (колибице и колибице) ж. (дем.).
- колики, -а, -о колик.
- колико прил.; Колико гџд џће; Колико је изашо напоље. — колийр (колийра) м. — колийца с. мн. и колийце ж. мн. (колийца) (дем.).
- колийчки, -а, -о количак.
- колийчко прил. колицно.
- количина ж. — кџло с. — коловџђа м. и ж. — колџна (колџне) ж.
- колџнџл (колџнџла) м. пуковник; < рум. colonei.
- кџље с. зб. — кџље (се) гл. — кџљиво с. — кџмац м. — командџ ж. — командџнт (командџнта) м. — командџир (командџира) м. — командџује гл. — комџрац (комџрца) м. — комџт (комџта) м. — комџта (-атџду, -џтају) гл. — комџтић (комџтића) м. (дем.).

комбџна ж. комбајн.

комбинезџн (комбинезџна) м. — комџ(н)дија ж. — комџ(н)дијџш (комџ(н)дијџша) м. — комџша се (-џшџду се, -џшџју се) гл. — комџн (комџна) м. — комџина ж.

комџнар (комџнара) м. дџмничар.

комџсија ж. — комџова прид.; комџова ракија. — комџовача и комџовица ж. — комџот м. — компџт (компџта) м. — комуџина и кумуџина ж. — комџија м. — комџи(ј)ин, -а, -о. — комџијски, -а, -о. — комџика ж. — комџилук м. — комџиница ж. — комџинка ж. — комџак (комџака) м. — комџац (комџа) м. — конџир (конџира) м. — ко(н)џерва (ко(н)џервџ) ж. — ко(н)џервџсан, -а, -о. — ко(н)џервџше гл. — комџ м. — комџски и комџски, -а, -о; комџски босџљак; комџски камен „плавџ камен“. — комџтра предл.

контрџши гл. контрџира, поступа на супротан начин.

контрџла (контрџлџ) ж. — контроџише гл.

конџџд (конџџда) и конџџт (конџџта) м. годиџњи одмор; < рум. concediu, conced.

комџ м. — комџак (комџака) м. — комџаник м. — комџаница ж. — комџић (комџића) м. (дем.).

комџов, -а, -о комџев.

копа (копаду, копају) гл. — копања ж. — копање с. — копањџца (копањџцџ) ж. (дем.).

коператџва (коператџвџ) и куператџва (куператџвџ) ж. сеоска робна кућа; < рум. cooperativă, cooperativă.

копиљџи се гл. роди ванбрачно дете.

копиљњак (копиљњака) м. копиџе.

копиња и купиња ж. купина.

копињар и копињар (копињара) м. купињак.

копира (-ираду, -ирају) гл.; и: прекопира. — копиџа ж. — копиџица ж. (дем.). — копџка гл. — коприџа ж.; мрџтва коприџа. — коприџар (коприџара) м. — коприџин, -а, -о. — коприџица и коприџица (коприџице и коприџицџ) ж. (дем.). — копџа ж. — копџица ж. (дем.).

кџр м. хор; и: џр, хџр.

кџра ж. — кџрак и кџрач м. — корџкне гл. — корџа (-џду, -џју) гл. — корџач (корџача) м. — корџен м. — корџење с. зб.

кџрис (кџристи) ж. корџст; син. џсна.

кџрисан, -сна, -сно корџстан. — кџрисно прил. — корџсти (се) гл. — корџтанџце (корџтанџца и корџтанџцџта) с. (дем.). — корџтар (корџтара) м. — корџто с. — корџица ж. (и дем.).

к(о)рмџанош м. корџилар.

кџрџв м. — кџрпа (кџрпџ) ж. (рет.). — кџс (птица) м.

- кѡс (кѡсти) ж. кост.
- кѡса ж. — кѡсат, -а, -о. — кѡсач (кѡсача) м. — кѡсачица ж. — кѡсачки, -а, -о. — кѡси (се) гл.
- кѡсийло с. део кѡсе (за кошење).
- кѡсийр (кѡсийра) м. — кѡсийри (се) гл.
- кѡсица ж. 1. (дем.) косица. 2. (вилаина) косица.
- кѡсо прил. — кѡсѡв м. — кѡстим (кѡстима) м.; син. ѡнцуг, одѡло. — кѡстур м.
- кѡта (кѡтѡ) ж. данак (у производима), откуп; < рум. cotă.
- кѡтарица ж. — кѡтарче (кѡтарчѡта) с. (дем.). — кѡти (се) (-тидѡ (се), -тѡ (се)) гл. — кѡтило с.
- кѡткодѡче гл. кокодаче.
- кѡткола прил. код кола (место у центру села где сељани празником играју); и: укѡло.
- кѡтлар (кѡтлѡра) м. котлар.
- кѡтларѡв, -а, -о котларев.
- кѡтларски, -а, -о. — кѡтлић (кѡтлића) м. (дем.).
- кѡтѡ (кѡтла) м. кѡтао (метални суд).
- кѡтрљѡ (се) (-ѡдѡ (се), -ѡју (се)) гл. — кѡтрљѡне с. — кѡтур м.
- кѡтурче (кѡтурчѡта) с. (дем.) кѡтурић.
- кѡцка ж. коцка.
- кѡцкан, -а, -о и кѡцкас, -ста, -сто коцкаст.
- кѡцкасто прил. — кѡцкица ж. (дем.). — кѡчи (се) гл. — кѡчија ж. и кѡчије ж. мн. — кѡчијѡш (кѡчијѡша) м.
- кѡчијѡшѡв, -а, -о кѡчијѡшев.
- кѡчијѡшки, -а, -о. — кѡчијѡшки прил. — кѡчина ж. — кѡчић (кѡчића) м. (дем.).
- кѡчица ж. коштица.
- кѡчка ж. квочка.
- кѡчниѡца ж. — кѡчѡпѡри се гл. — кѡш (млина) м. — кѡшѡва ж. — кѡшѡра (за овце) ж. — кѡшење с. — кѡшниѡца (за пчеле) ж. — кѡшта (кѡштаду, кѡштѡју) и кѡшћа (кѡшћаду, кѡшћѡју) гл.
- кѡштѡк (кѡштѡка) м.; Бѡјѡду кѡштѡк.
- кѡшто прил. као што; кѡшто је свѡдена.
- кѡштѡнац (кѡштѡнѡца) и кѡштѡнац (кѡштѡнѡца) м. — кѡшѡља ж.
- кѡшѡље (кѡшѡља) ж. мн. веш; У субѡту пѡремо кѡшѡље.
- кѡшѡљин, -а, -о. — кѡшѡљица (кѡшѡљице) ж. (дем.). — кѡшѡта ж. — кр и кр узв. — крѡва ж. — крѡвар (крѡвѡра) м. — кр(а)вѡта (кр(а)вѡте) ж. — крѡвин, -а, -о. — крѡвица ж. (дем.). — крѡвли, -а, -е (и -о). — крѡгна (крѡгне) ж. — крѡдѡ (се) (-ѡдѡду (се), -ѡдѡ (се)) гл.

— крадљивница ж. — крадљивко м. — крадом прил. — крађа ж.
— крај предл. — крај (краја) м. — крајцер (крајцера) (и новац
уопште) м. — крак м. — кракат, -а, -о. — краљ м. — краљевски,
-а, -о. — краљица ж.

краљов, -а, -о краљев.

краљски, -а, -о краљски.

краљуш (краљушта) м. крљушт; и: скраљуш.

краста ж. — крастав, -а, -о; крастава жаба. — краставац (краставца) м.

краставица ж. крастава женска особа.

краста̀вко м. крастава мушка особа.

краставчић м. (дем.). — крастица ж. (дем.). — кра́так, -тка, -тко.
— кра́ти (се) гл. — кра́тко прил. — кратко̀на ж. — краће́ње
с. — крџ (крџи) ж. — крџав, -а, -о. — крџави гл. — крџаво
прил. — крџари гл. — крџни, -а, -о. — крџник м. — крџница
ж. — крџнички прил. — крџно прил. — кревет (кревета) м.; У сџбу
имамо шифоњер и кревџе, то су брачни кревџи. — креветић м.
(дем.).

кревџици, -а, -о креветски.

креда (крџе) и крџа (крџе) ж. — креден(а)ц (кредџнца) м. — крекет
(крекета) м. — крекѐна и крекѐне гл. — кремен м. — крѐне (се) гл.

крептешин (крептешина) м. врста кинеске свиле.

крѐсање с. — крѐста ж. — крѐна (се) (крѐнаду (се), крѐнају (се)) и крѐне
(се) (крѐнеду (се), крѐну (се)) гл. — крѐцав, -а, -о.

крѐцне гл. кресне.

крецџина ж. бора.

крџ м. — крџа (се) гл. — крџчан, -чна, -чно. — кр(е)ча̀на ж.
— крџчање с. — крџчи (-џчиду, -џчу) гл.

крџчи гл. удаљује једну ногу од друге.

крџе (се) гл. — крџта̀лка ж. — крџти (-џтиду, -џту) гл. — крџљав,
-а, -о. — крџв, -а, -о. — крџвац (крџваца) м. — крџва ж. — крџви
(се) гл. — крџвина ж. — крџвица ж. — крџвљење и крџвљење с.
— крџвнина ж. — крџво прил. — крџвуда (-џдаду, -џдају и -џдају)
гл. — крџвудав, -а, -о. — крџвуда̀во прил. — крџгла (крџгле) ж.;
син. бџца.

криз м. гриз.

криза (кризе) ж. — крије (се) гл. — крик м. — крикне гл. — крилат,
-а, -о. — крило с. — крилице (крилица, крилицџта) с. (дем.).

крискињ м. в. јџлка.

Кри́стос (Кри́ста) м. в. Хри́стос; Од пре Кри́ста.

кричи (-ичиду, -ичу) гл. — кришка ж. — кришкица ж. (дем.). — крка
(кркаду, кркају) гл.

кркаче прил., само са предл. на: на кркаче; и: гргаче.

кркља (-адљ, -ају) гл. — кркљанац (кркљанца) м.

кркне гл. проговори, изговори једну једину реч; Не смѐ ни да кркне
испред њѐга.

кркѐри гл. — кркѐће гл. — кркће гл. — кркљша (риба) ж. — крља
(крљѐ) ж. — крља (се) (-адљ (се), -ају (се)) гл. — крма (крмѐ) ж.
— крмача ж. — крмачин, -а, -о. — крмачица (крмачицѐ) ж. (дем.).
— крменадла (крменадлѐ) ж.; син. грбњача. — крми гл.

крмњача ж. крвавица (кобасица).

крњ, -а, -е (и -о) прид. крњ.

крњав, -а, -о 1. (о носу) прѐаст. 2. прѐаста носа.

крњи (се) гл.

крѐз(а) предл.; Йдемо крѐз шљму и глѐдамо и лѐво и дѐсно; Ће дѐђе крѐз
јѐдан сат; Крѐза зид и Крѐза_зид.

крѐв м.

крѐзвухне (се) и крѐзвљчѐ (се) (-уљѐду (се), -уљљ (се)) гл. провуче се крѐз;
прође крѐз.

крѐзли, -а, -о провидан.

крѐзлий се (-ѐзлийду се и -ѐзлийдљ се, -ѐзлљ се) гл. провиди се.

крѐј (крѐја) м. — кро(ј)й (-о(ј)йидљ, -ојљ) гл. — кромпйр (кромпйра)
и крумпйр (крумпйра) м. — кромпйрић (кромпйрића) м. (дем.).
— кромпйрѐв, -а, -о.

крѐпок (крѐпка) м. прокоп, јарак.

крѐфна ж. — крпа ж. — крпа̀ра ж. — крпа̀ч (крпа̀ча) м. — крпи (се) гл.
— крпйгуз (трава) м. — крпица ж. (дем.). — крпљѐње с.

крѐс (крѐста) м. крст.

крѐсница (кошуљица) ж. — крстѐлница (суд) ж. — крстй (се) (-тйидљ (се),
-тљ (се)) гл. — крстйне ж. мн. — крстйтељ м.; само у изр. Свети
Јѐван крстйтељ. — крстйћ (крстйћа) м. (дем.). — крѐстов, -а, -о.

Крѐѐвдан м. Свети Јѐван.

крѐљш (крѐљша) м. бабица, хлѐпчић који се меси о даћи.

крѐт, -а, -о 1. крт. 2. чисто, без костију (о месу). — крѐтица ж. — крѐг
м. — крљжан, -жна, -жно. — крљжѐње с. — крљжи гл. — крљжић
(крљжића) м. (дем.). — крљжно прил. — крљна (крљнѐ) ж. — крљни
(се) гл. — крљница (крљницѐ) ж. (дем.). — крљнѐње (кукуруза)
с. — крљпан, -пна, -пно. — крљпица (соли) ж. — крљпно прил.
— крљт, -а, -о. — крљти (се) гл.

крљтне гл. постаје мало крљћи.

крљшка ж. 1. крушка. 2. сијалица за љепну лампу. — крљц узв. — крљцка
гл. — крљце гл. — крљаг (крљага) и крљак (крљака) м. — крљй
(крљйидљ, крљљ) гл. — крљчка (се) гл. — крљшй (се) гл. — крљшљйв,

-а, -о. — крштен, крштѣна, крштѣно и кршћен, -а, -о. — крштеница и кршћеница ж. — крштѣње и кршћѣње с. — ку(в)а (се) (ку(б)аду (се); ку(в)ају (се)) гл. — ку(в)ање (ку(в)ања) и ку(в)ање (ку(в)ања) с. — ку(в)ар м. — ку(в)арица ж. 1. куварица. 2. извезено платно које се прикачује у кухињи изнад пећи.

ку(в)арицин, -а, -о куваричин.

ку(в)арски, -а, -о. — кугла (куглѣ) ж. — куглица (куглицѣ) ж. (дем.). — куд(е), кудена, куденака, кудер прил. — кудѣља ж.; лѣтња кудѣља; јесѣна кудѣља. — кудѣљан, -љна, -љно и кудѣљни, -а, -о (сдр.). — кудѣљица ж. (дем.).

кудѣљчица ж. кудѣља, предиво за једну преслицу; И тако, кудѣља с_изгребѣна, прајмо кудѣљчице да мѣтемо на преслицу, да прѣдемо.

куди гл. — куђење с.

кујински, -а, -о кухињски; кујински нбж; кујинска сб.

куј зам. ко; Куј вечѣра рекѣје, фруштѣкује воде; Куј ће дође, ће дође; Како куј скочи из снѣга, тако га пцѣто увати; Донѣсѣ штѣ куја йма.

кује гл. кује.

кујка (кујкѣ) и кумача ж. пријатељица, другарица, посестрима која се стиче кумачањем.

кујна и кујња ж. кухиња.

кујница и кујница (кујницѣ и кујнице) ж. (дем.) кухињица.

кук м. — кука ж. — кука гл. — кукавац (кукавца) (птица) м. — кукавица (и фиг.) ж.

кукавицин, -а, -о кукавичин.

кукање с. кукање.

кукас, -ста, -сто кукаст.

кукица ж. — куков, -а, -о; на куково лѣто; куково гњѣздо. — кукољ (кукоља) м. — куку узв.

кукуњица (кукуњице) ж. клисурско народно коло.

кукурѣк (кукурѣка) м. — кукурѣкање и кукурѣкање с. — кукурѣкне и кукурѣкне гл. — кукурѣче и кукурѣче гл. — кукурѣжњи, -а, -с (и -о) и кукурѣзни, -а, -о. — кукурѣуз (кукурѣза) м. — кукурѣзов, -а, -о. — кукута ж. — кула (кулѣ) ж.

кулѣнт (кулѣнта) м. сусретљив, услужљив човек.

култура (културѣ) ж. — културан, -рна, -рно и културни, -а, -о (одр.). — кулук (кулѣка) м. — кулѣчи гл. — куља (кулѣ) ж. — куља (-адѣ, -ају) гл.

куљѣшѣр (куљѣшѣра) м. штапић за мешање качамака, куље.

кум (кума) м. — кума (кумѣ) ж.

кумача се (-ачадѣ се, -ачају се) гл. посестрими се, постаје кумача са другом девојком (на посебан начин).

кумачање с. здружење деце на посебан начин.

кумачин, -а, -о кумачин; кумачин понедељак „понедељак када се врши кумачање“.

кумачица ж. дем. од кумача.

кумџин, -а, -о. — кумџић (кумџића) м. (дем.). — кумџица (кумџице) ж. (дем.).

кумџићин, -а, -о кумџичин.

кумљов (кумљова) м. в. квасац.

кумлов, -а, -о; кумлова слама.

кумрија ж.

кумс(т) м. вештина.

кумст(в)о с. — кундак м. — кунџ (се) (-недџ (се), -нџ (се)) гл. — куња (куњаду, куњају) гл. — купа (купџ) (снопова) ж. — купа (се) (купаду (се), купају (се)) гл. — купање с. — купатило с. — купац м. (онај који купује). — купац (суд) м. — куппи гл. — куппи (се) гл. окупља (се). — куппица (куппице) ж. (дем.). — купплџај (купплџаја) м. — купован, -вна, -вно и куповни, -а, -о (одр.). — куповање с. — купује гл. — купус (купуса) м. — купусов, -а, -о. — кураж (куражи) ж. — куражан, -жна, -жно. — куражи (се) гл. — куражно прил. — курјак м.; Смо видли курјаце; Ѐма силни курјака. — курјаков, -а, -о.

курса ж. (међуградски) путнички аутобус; < рум. cursă.

курталџше се и куртулџше се гл. — куца (куцаду, куцају) гл. — кусне гл. — кутија ж. — кути(ј)ица (кути(ј)ице) ж. (дем.). — кутљача ж.; син. супача. — кутљачица (кутљачице) ж. (дем.). — кутњак и кутњик м. — кутњи само у изр. кутњи зуб. — кућа ж. — кућеван и кућован, -вна, -вно и кућевни, -а, -о (одр.).

кућеван, -вна, -вно кућеван, чуваран.

кућица ж. (дем.). — кућни, -а, -о и кућњи, -а, -с (и -о). — кућер (кућера) м. — кућерче (кућерчета) с. (дем.). — кућерчић м. (дем.). — куџ узв. — куџа (се) гл. — куџка (се) гл. — куџе с. — куџенце (куџенцета) с. (дем.). — куџина ж. — куџка ж. — куџа гл. — куџање с.

Л

ла узв. в. алă; Бже, ла си лџд.

лаба (лабе) ж. шапа; < рум. labă.

лабав, -а, -о. — лабави (се) гл. — лабаво прил. — лабуд м. — лав и лаф м. — лавица и лафица ж. — лавов и лафов, -а, -о. — лавор (лавора) м. — лаворџв, -а, -о. — лавски и лафски, -а, -о.

лафта и лафта ж. виолина.

лафташ (лафташа) и лафташ (лафташа) м. виолиниста.

- лагано прил. — лагaње с. — лагацко прил.
 лада (ладѐ) ж. хлад.
 ладан, -дна, -дно хладан.
 лади (се) гл. хлади (се).
 ладни (се) (ладнидү (се), ладнү (се)) гл. хладни (се).
 ладно прил. хладно.
 ладноћа ж. хладноћа.
 ладовина ж. хладовина.
 лађа ж. — лађар (лађара) м.
 лађарѓв, -а, -о лађарев.
 лађен, -а, -о хлађен.
 лађене с. хлађене.
 лађуца ж. (дем.). — лаж (лажи) ж. — лажара и лажљивца ж. — лаже (се) гл. — лажљив, -а, -о. — лажљивац (лажљивца) м. — лажљивко м. — лажѓв (лажѓва) м. — лажура ж. и м.
 лазарѓнац (лазарѓнца) м. в. разарѓнац.
 Лазарова субѓта ж. — лајање с.
 лајбер (лајбѓра) м. врста јелека.
 лаје гл. лаје.
 лајсна (лајснѓ) ж. летва, жиока.
 лак м. — лак, -а, -о; Лаку нѓћ. — лакат (лакта) м. — лакира (-ираду, -ирају) гл. — лакне гл. — лако прил. — лаком, -а, -о; син. хамишан. — лакомо прил.; син. хамишно. — лакоћа ж. — лакрдја ж. — лакрдијаш (лакрдијаша) м. — лала (лалѐ) I ж. лала (цвеће). II м. 1. чика. 2. старији брат. — лампа ж. — лампаш (лампаша) м. — лампин, -а, -о. — лампица ж. (дем.). — лан м. — ланац (ланца) м. 1. ланац. 2. оков. 3. мера за површину. — ландра (се) (ландраду (се), ландрaju (се)) гл.
 ландра ж. и м. ландраница; ландравац.
 ланен, ланѓна, ланѓно ланен.
 ланѓ прил. ланѓ.
 лански и ланьски, -а, -о.
 лапавица и лаповица ж.
 ларва ж.
 ларма ж.
 ларма (-адү, -aju) гл.
 ларманѓ с.
 ласта (ластѓ) ж.
 ластар (ластара) м.

ластин, -а, -о.

ластиш м.

лати (се) гл.

лаћа (се) гл.

леб и лебац (леба) м. хлеб.

лебни, -а, -о хлебни.

лебњак м. пешкир за хлеб.

лев и лѣј м.; в. и: лѣв, лѣј, лѣу.

левак (левака) (леворук) м. — левак (лѣвка) м. — левакиња и левача ж.
— леви, -а, -о. — лево прил.

левѡрвер м. револвер; и: револвер.

левча (лѣвче) ж. — лега (легаду, легāju) гл. — легане с. — легло с.
— легне гл.

легован, -а, -о плисиран.

легује гл. плисира.

лед м. — лёден, лёдена, лёдено. — лёдени (се) гл. — лёденица и лёденача ж. — лёдено прил. — лёдина ж. — лёђа ж. — лёђни, -а, -о и лёђни, -а, -е (и -о). — лёжане и лёжне с. лёжане. — лёжне (пилића) с. — лёжнеке и лёжнеки прил. — лёжи (лёжиду, лёжу) гл. лёжи; болује. — лёжи (се) (лёжиду (се), лёжу (се)) гл.; Кокѡшка лёжи дан-два на то јено јaje. — лёја (лёје) ж.; лёја лука. — ле(ј)ица (ле(ј)ице) ж. (дем.). — лёк м. — лёлѣ узв. — лёнија и лёнија ж. — лён, -а, -е (и -о). — лёни се гл. — лёнйвац (лёнйваца) м. — лёнйвица ж. — лёнйвко м. — лёнйр (лёнйра) м. — лёнйра (-йраду, -йрају) гл. — лёно прил. — лёнос(т) ж.

лёнчуга ж. и м. лёнчуга.

лёнчура ж. и м. лёнчура.

лёнштайна ж. и м. — лёп и лёп, -а, -о. — лёпи (се) гл. — лёпило с. — лёпина ж. — лёпиница (лёпинице) ж. (дем.). — лёплѣне с. — лёплыв, -а, -о. — лёпо и лёпо прил. — лёпѡка ж. — лёпѡта (лёпѡте и лёпѡтѣ) ж. — лёпѡтица и лёпѡтица (лёпѡтице и лёпѡтице) ж.

лёпушкас, -ста, -сто лёпушкаст.

лёпче (лёпчета) с. (дем.) хлепче.

лёпчи и лёпши, -а, -е (и -о) прил. комп. лёпши.

лёпчић и лёпчић (лёпчића и лёпчића) м. (дем.) хлепчић.

лёпшā (се) (-ādū (се), -āju (се)) гл. — лёпше и лёпшио прил. комп. — лёса (од прућа) ж. — лёсица и лёсица ж. — лёскѡвина ж. — лётење с. — лёти (-тидū, -тū) гл. — лёти прил. — лётија и лётија ж.; син. бāрјак.

лётир (лётира) и лётирак (лётирка) м. лёптир.

летирѡв, -а, -о лептиров.

лѣтњи, -а, -е (и -о). — лѣто с. — лѣтос, лѣтоска, лѣтоске прил.

летрѣйка ж. 1. сијалица. 2. цепна лампа.

летургѣја и литургѣја ж. — лецѣдер и лицѣдер м. — лѣчѣње с. — лѣчи (се) гл. — лѣчка и лѣчкѣ прил. — лѣш м. — лѣшка гл. — лешкарѣ гл. — ли речца. — ливѡда ж. — ливѡдица ж. (дем.).

ливче (ливчѣта) с. (дем.) листић.

лиже (се) гл. — лѣзѡње с. — лѣзне гл. — лијѡндер (лијѡндѣра) м. — ли(ј)е (се) гл. — лик м. — лика ж. — лила прид. не-пром. — лимонѡда и лимунѡда (лимонѡдѣ, лимунѡдѣ) ж. — лимун (лимунѡ) м. — лимунѡв, -а, -о. — лињѡ (се) (-ѡдѣ (се), -ѡју (се)) гл. — лињѡње с. — липѡ ж. — липѡр (липѡра) м. — липин, -а, -о; липин чѡј; — липѡв, -а, -о; липѡв цвѣт; липѡв чѡј.

липовѡк (липовѡка) м. 1. врста винове лозе и грожђа; бѣли липовѡк; црњи липовѡк. 2. мушкатла.

лис (листа) 1. лист. 2. лист ноге; До пѡлак листѡва нѡге.

лисац (лисца) м. (и фиг.) лисац.

лисийцин, -а, -о лисичин.

лисийче (лисийчѣта) с. — лисийчи(ј)и, -а, -е (и -о). — лиснѡт, -а, -о. — лисник м.

лисиѡча м. врста пите.

листа ж. — листѡ (се) (-ѡдѣ (се), -ѡју (се)) гл. — листић (листића) м. (дем.).

литар (литра) м. и литра ж. 1. литар. 2. мн. дечја игра са каменчићима.

литрица ж. — лице с. — лицитѡција ж. — личан, -чна, -чно. — личѣ (личидѣ, личѣ) гл. — лично прил. — личѡ ж. — личѡ с. зб. — лѡбѡна и лубѡна ж. — лѡбѡда ж. — лѡв м. — лѡвац (лѡвца) м. — лѡвѡчки, -а, -о. — лѡви (се) (лѡвидѣ (се), лѡвѣ (се)) гл. — лѡвљѣње с.

лѡгор м. талог (вина); Кѡд се вино стѡлѡжи, ѡнак га скинемо сѡс лѡгора.

лѡжа ж. плацѣнта, постѣљица.

ложѣ (ложидѣ, ложѣ) гл. — лѡза ж. — лѡзова и лѡзовѡча ж. — лѡј м. — лѡјан, лѡјѡна, лѡјѡно.

лѡјбер (лѡјбѣра) м. лист лѡворике.

лѡјница ж. лѡјѡница.

лѡјтра (лѡјтрѣ) ж. — лѡква ж. — лѡкна ж. — лѡла (лѡлѣ) ж. и м. — лѡла се (лѡладу се, лѡлѡју се) гл. — лѡм м. — лѡми се (лѡмидѣ (се), лѡмѣ (се)) гл. — лѡнац (лѡнца) м. — лѡнчѡр (лѡнчѡра) м. — лѡнче (лѡнчѣта) с. — лѡнчийћ (лѡнчийћа) м. (дем.). — лѡпѡр (лѡпѡра) м. — лѡпѡта ж. — лѡпѡтѡ (-ѡтѡдѣ, -ѡтѡју) гл.

лѡпѡтица ж. 1. (дем.) лѡпѡтица. 2. лѡпѡтица на воденичном колу. 3. лѡпѡтица (кост).

- лопов м. — лоповлук м. — лоповски, -а, -о. — лоповски прил. — лопта ж.
- лоптас, -ста, -сто лоптаст.
- лоптин, -а, -о. — лоптица ж. — лопуџа ж. и м. — лопуџара ж. и м. — лопуџина ж. — лорфа ж.
- лотовоз м. кола за превоз грожђа; буре у колима за превоз грожђа.
- лоче гл. — лош, -а, -е (и -о). — лоше и лошо прил. — лубеница ж. лубеницин, -а, -о лубеничин.
- лубеничица и лубеничица (лубеничице и лубеничице) ж. (дем.). — луг (цећ) м. — луд, -а, -о и луди, -а, -о (одр.). — луда ж. и м. — лудак (лудака) м. — лудй (лудиду, луду) гл. — лудило с. — лудира се (-ираду се, -ирају се) гл. — лудница ж. — лудо при.
- лудбрија ж. и лудос ж. лудост.
- лукав, -а, -о и лукави, -а, -о (одр.). — лукавица ж. — лукавко м. — лукаво прил. — лукавски, -а, -о. — лукавст(в)о с.
- лукац (лука) м. лук; бели лукац; црни лукац.
- лула ж. — лулица ж. (дем.). — лумпераж (лумпераја) м.; син. пијанка. — лумповање с. — лумпује гл.; син. пијанчи. — лупа (лупаду, лупају) гл. — лупање с.
- лупета (се) (-етаду (се), -етају (се)) гл. 1. лупета, брбља. 2. лупета, удара. 3. (поврат.) непрестано чини нешто.
- лупетање с. — лупне гл. — лупњава ж. — лута (лутаду, лутају) гл. — лутка ж. — луткин, -а, -о. — луткица ж. (дем.).
- луфт м. ваздух.
- луфтира (се) (-ираду (се), -ирају. (се)) гл. проветрава (се).
- луфтирање с. проветравање.
- луцёрка ж. луцёрка.
- луцкас, -ста, -сто луцкаст.
- луче (лучета) с. (дем.) луче.

Љ

- љев, љеј, љеу м. в. лев.
- љешник м. лешник.
- љйгав, -а, -о. — љйлак (љйљка) м.
- љока гл. 1. једе брзо, појудно. 2. мљаска.
- љос узв. — љосне гл. — љубав ж. — љубаван и љубован, -вна, -вно; љубавни и љубовни, -а, -о (одр.). — љубавник и љубовник м. — љубавница и љубовница ж. — љуби (се) гл.
- љубичас, -ста, -сто љубичаст.

- љубичица (љубичице) ж. — љубљење с. — љубопитљив, -а, -о. — људи (људй) м.
- љуља (се) (љуљаду (се), љуљају (се)) гл.; Он није Радимац, он није одѣ родјо, каже. А ја му кажем, с, мѡј браће, важно је да се љуљало, а не да се рѡдило.
- љуљање с. — љуљашка ж. — љуљне (се) гл. — љуска ж. — љуска (се) гл. — љут, -а, -о. — љути (се) гл. — љутина ж. — љутне гл. — љуто прил. — љуто прил. срдито. — љућење с.
- љуцки, -а, -о људски.
- љуцки прил. људски.
- љушти (се) гл. — љуштика ж. — љушћење с. — љушчица и љушчица (љушчице и љушчице) ж. (дем.).

М

- ма (маа и маха) м. мах; Изгубјо се ма; Кад у други ма, ете га.
- магазин (магазинна) м. 1. робна кућа. 2. стовариште; < рум. magazin.
- магазјонѣр (магазјонѣра) м. магазинер; < рум. magazinier.
- магарац (магараца) м. — магарѣнце (магарѣнцега) с. (дем.). — магарѣћи и магарѣњи, -а, -е (и -о). — магарѣца ж.
- магарѣцин, -а, -о магарѣчин.
- магарски, -а, -о. — магарчев, -а, -о. — магла ж. — маглин, -а, -о. — магнет (магнета) м. — мадеж м. — мадува и медува ж. — мађарац (мађараца) (игра) м.
- мађун (мађуна) м. мацун, пекмез; преко рум. mađun.
- маже (се) гл. 1. маже (се). 2. превлачи (се). 3. (фиг.) излупа, избије; И се мѣте да ме маже и рукама и ногама.
- мажен и мазан, -а, -о. — маза (мазе) ж. и м. — мазање с. — мазга ж. — мази (се) гл. — мазница ж. — мазнс гл. — мај м.
- маја (-аду, -ају) гл. маха, маше.
- мајалос м. мајска свечаност у природи.
- мајање с. — мајка ж. мати. — мајка (мајке) ж. бака. — мајкин, -а, -о мајкин, мајчин. — мајкин, -а, -о бакин.
- мајкица ж. (дем.) мајчица.
- мајмун (мајмуна) м. — мајмунѣца (мајмунѣце) ж. — мајмунѣше с. гл. — мајмунов, -а, -о. — мајмунски, -а, -о. — мајмунски прил. — мајмунче (мајмунчега) с. — мајор (мајора) м. — мајски, -а, -о. — мајстор м. — мајсторѣца ж. 1. мајсторица, жена мајстор. 2. кројачица.
- мајсторѣцин, -а, -о мајсторѣчин.
- мајсторѣше гл. — мајсторлук м. — мајсторов, -а, -о. — мајсторски, -а, -о. — мајсторски прил. — мајсторст(в)о с. — мајчин, -а, -о.

— мајчица и мајчица ж. (дем.). — маќ м.; Тај њ истѣра маќ на коњац. — маќѣзе ж. мн. — маќазице (маќазица) ж. мн. (дем.). — маќар I прил.; Могла је да остѣне маќар јѣну годину. II везн. Ако је маќар кој, није маќар штѣ; маќар ди; маќар каде; маќар какй; маќар колико.

маќарѣва ж. дизалица; < рум. пасага, пасагаѡа.

маќарѡне (маќарѡнѣ) ж. мн. маќарони.

маќлен (маќленѣ) м. маќлен.

маќлица ж. маќља.

маќне (се) гл. маќне (се).

маќнут, -а, -о ненормалан, шашав.

маќов, -а, -о. — маља (маљѣ) ж.; гѡрња маља; доња маља. — малаксѣ (-ѣдѣ, -ѣју) гл. — малаксѣва (-ѣваду, -ѣвају) и малаксѣјѣ (-ѣјѣду, -ѣјѣ) гл. — малаксѣвање с.

малаксѣлос (малаксѣлости) ж. малаксѣлост.

маљер м. недостатак, мана.

маљи, -а, -о; Маљи Ёскрс. — маљић и маљић (маљића и маљића) м. — маљ(о) прил.; Маљ по маљ; Ту долѣзиду, овѣко, маљ старйји. — малѡѡс прил. — маљтер м. — малтерйсање с. — малтерйше гл. — малтйра (-йраду, -йрају) гл. — маљѡйце прил. — маљ м. — маља ж. — маљав, маљава и маљѣва, маљаво и маљѣво. — мама (мамѣ) ж. — мамак (мамка) м. — мамац (мамца) м. — мами гл. — мамйин, -а, -о. — мамица ж. (дем.).

мамицин, -а, -о мамичин.

мамѣран, -рна, -рно. — мамѣрлук м.

мана (манѣ) ж. 1. бастра; Да н_удѣри нѣка мана, па свѣ пропѣне. 2. недостатак, мана.

манголица и мангулица ж.

мангуб (мангубѣ) м. мангуп.

мангѣпски, -а, -о. — мангѣпски прил. — мањдара, само у изр. ѣндара-мањдара „тандара-мањдара“.

мањди прил. ма где

манѡлиѡа (манѡлиѡнѣ) ж. манѡлиѡа.

мањѡла ж. крајник; син. скрајник.

манѣ (се) гл. манѣ (се).

манѣвра (манѣврѣ) ж. манѣвар.

мањ_кад(ѣ) прил. ма кад.

мањ_кој, мањ_која, мањ_којѣ и мањ_којѡ ма који.

мањ_какй, -ѣ, -ѡ ма какви.

мањ_како прил. ма како.

мановита прид., само у изр. мановита година „година у којој је бастра уништила усеве“.

мантава ж. мантавица.

мантија ж. (свештеничка) мантија.

мантил (мантила) м. и мантила (мантлѐ) ж. мантил.

ман_чи(ј)и, -а, -ѐ (и -ѓ) ма чији.

манџџла ж. манџџла.

мање прил. — мањи, -а, -е (и -о) (комп.). — мањи (се) гл.

маовина ж. маховина.

маор м. зидар; и: зидар.

марџа ж. — марамџа (марамџѐ) ж. (дем.). — марџче (марџчѐта) с. (дем.). — марџа ж. зб. — марџени, -а, -о. — марџенски, -а, -о. — марџинче (марџинчѐта) с. — марџин (марџина) м. и марџина (марџинѐ) ж. — маџи гл. — маџа ж.

Марковдан м. Свети Марко.

марљив, -а, -о. — марљиво прил. — м(а)рмелџа (м(а)рмелџѐ) ж. — мармор и мџмер м.

марѓџија и мерѓџија прид. непром. болестан.

март м. — марш м. — марш узв. — маршира (-џраду, -џрају) гл.

мас (масти) ж. маст.

масан, -сна, -сно. — маслџак (маслџка) (биџка) м. — маслен, маслџна, маслџно; маслџно сџрење. — масно прил. — маслија ж. — маснѓжа ж.

мџста (мџстѐ) ж. шира (од гроџа).

масти (се) гл. — мастило с. — маџер ж. — маџерин, -а, -о. — маџерица ж.

маџџе с. мн. (рет.). текстил; син. тканџна.

маџи (маџере) ж. — маџица (код пчела) ж. — маџор, -а, -о и маџори, -а, -о (одр.). — маџбрац (маџбџа) м. — маџбрење с. — маџори гл. — маџорка ж. — маџорко м.

маџија ж. маџежа.

маџи(ј)ин, -а, -о маџежински.

мауна и меуна ж. махуна.

маџ узв. — маџа (маџѐ) ж.

маџа (се) (маџаду (се), маџају (се)) гл. маџе (се), прџа (се).

маџак (маџка) м. — маџе (маџџета) с. — маџи(ј)и и маџџи, -а, -е (и -о); маџџи кашаљ. — маџка ж. — маџкин, -а, -о. — маџкица ж. — маџкѓв, -а, -о. — Маџар (Маџџа) м. — Маџџица ж. — Маџџрска ж. — маџџрски, -а, -о. — маџџанка (џабука) ж. — маџи се гл. — маџина (маџинѐ) ж. 1. маџина; маџа маџина „ауто“;

машина за бйбер; машина за месо; машина за ораше; машина за шећер; машина за сјање. 2. шибица. — машина ж. — машиница ж. (дем.).

м(ə)рѣ(ј) и морѣ(ј) узв. море.

меана ж. мсхана.

мебел (мебла) м. и мебло с. (собни) намештај.

мегдан (мегдана) м. — мед (меда) м. — медаља ж. — медан, -дна, -дно. — медвед (медведа) м. — меден, медена, медено. — медањак (медањака) м. (колач). — медља (-адү, -ају) гл. — медљан, медљана, медљано; медљана ракија.

медүва ж. мождина.

мећу) предл. — мећутим речца. — ме узв.

мез м. меза (мезе) ж. вуна или кудеља друге категорије.

мек, -а, -о мек.

механик м. механичар; преко рум. песапис.

мекаш и мекушац (мекушца) м. — мекше (мекешеду, мекешу) гл. — мекуша ж. — мекушав, -а, -о. — мекушан, -а, -о. — мекча (се) и мекча (се) (-адү (се), -ају (се)) гл. — мекше гл. — мекгеле ж. мн. — менђуша и минђуша ж. — менђушица (менђушице) и минђушица (минђушице) ж. — мена (се) (менаду (се), менају (се)) гл. — менање с. — мера ж. — мерење с. — мери (се) гл. — мерица ж. — мереше и миреше гл. — меродја и миродја (биљка) ж. — месан, -сна, -сно. — месец (месеца) м. — месечан, -чна, -чно. — месечина и месечина ж. — месечно прил. — меси гл. — Меснице и Месојече ж. — меснача ж. 1. меснача (кобасица). 2. колач са месом. — месо с. — местанце (местанцета) с. (дем.). — место с. — место предл. — мета (мете) ж. — метал (метала) м. — метар и метер (метра) м. 1. метар; метар квадратни. 2. мерица (за жито, брашно и сл.). — метил (метил) м. — метил се (-иладү се, -илају се) гл. — метилав, -а, -о. — метил се гл. — метља ж. — метлица ж. (дем.). — мет(н)е (се) гл. — мена и меше гл. — менава ж.

менање с. метање.

мецина и мицина ж. — мече (мечета) с. — мечка ж. и м. — мечкин, -а, -о. — меша (се) (мешаду (се), мешају (се)) гл. — мешавина и мешавина ж.

мешалка ж. мешалица.

мешање с. — мешавито прил. — ми зам. — мигне гл. — мизерија ж. — ми(ј)е (се) гл. — милење с. — милји (милјадү и милјадү, милү) гл. — мили, -а, -о. — милијарда ж.

милијон (милијона) м. милион.

милиметар (милиметра) м. — мило прил. — миловање с.

милос (милости) ж. милост.

милосан, -сна, -сно милостан.

милосниџа и милостиџна ж. вила; син. вџла.

милостџв, -а, -о. — милостџиво прил. — милостџиња ж.

милођна ж. милота.

милује (се) гл.

миље с.; само у изр. миље и босџилје „свега и свачега“; значење речи није познато.

миџна ж. 1. мина. 2. рудник; ово друго значење преко рум. mină.

минџр (минџера) м. рудар; < рум. miner.

минџира (-џраду, -џрају) гл. — минџт (минџта) м. — миџо, миџла, миџло; облик за мушки род сасвим се ретко сусреће, место њега долази миџи. — миџр м. — миџраз м. (рет.); син. тџл. — миџран, -рна, -рно; Миџран ко мува. — миџри (се) гл. — миџрис м. — миџрисав, -а, -о. — миџрисне гл. — миџрно прил. — миџрнођна ж. — миџрује гл. — миџс(л)и (се) гл.

миџта (миџтџ) ж. мито.

миџти гл. — миџтраљџз м. — миџћџне с. — миџц и миџца узв. — миџц само у изр. миџц по миџц „мало по мало“. — миџца (миџцџ) ж. — миџш м. — миџшић (миџшића) м.

миџшџи, -а, -е (и -о) миџшиџи.

миџшовкиџна ж. миџшџакиџна.

миџшоловџка ж. (рет.); син. клџпка. — мџјау узв. — мџјауче гл. — мџлад, -а, -о и мџлади, -а, -о (одр.). — мџлада ж. 1. мџлада, девојка на дан свог венчања. 2. недавно удата жена; И бабе старе дџрују мџладџма мџладама нџвце. — мџладеж ж. зб. — Мџладџнци м. — мџлади (се) гл. — мџладџка и мџладџица ж. — мџладџић (мџладџића) м. — мџладџићки, -а, -о. — мџладџићки прил. — мџладо прил. — мџладожења м. — мџладожењин, -а, -о. — мџладџољџк, -а, -о и мџладољџкас, -ста, -сто.

мџладос (мџладџости) ж. мџладџост.

мџлађе с. мџлађа (трава).

мџлађари (мџлађарџа) м. мн. мџладице.

мџлађуи, -а, -е (и -о) (комп.). — мџлак, -а, -о. — мџлакне гл. — мџлако прил. — мџлатџа (-џдџу, -џју) гл. — мџлатџара гл. — мџлатџи гл. — мџлаћџне с. — мџлачи гл. — мџлачиџка и мџлечиџка ж. — мџлеко с.; О_тице мџлеко џма тунџка. — мџлџчан, -чна, -чно. — мџљиво с.

мџлођо прил. много.

мџлођење с. множење.

мџлоџи (-џидџу, -џју) гл. мноџи.

мџлацџка гл. мџљаска.

мџљџтав, -а, -о мџљџтав.

мџљџтаџвица ж. мџљџтаџвица.

мљитавко м. млитавко.

мљитаво прил. млитаво.

могућ, -а, -е (и -о). — могућан, -ћна, -ћно. — могуће и могућо прил.
— могућно прил. — мбда (мбдѐ) ж. — мбдар, -дра, -дро. — модел
(моделѐ) м.; син. мустра. — моделише гл. — модѐран, -рна, -рно.
— модѐрно прил.; Нбси се модѐрно. — модрѐне с. — модри (се)
(-дриду (се), -дру (се)) гл. — модрило с. — модрица ж. — модро
прил.

можѐит прил. можебит.

мѐж(да) прил. — мѐже гл. — мѐзак (мѐзга) м. — мѐј, мѐја, мѐје и мѐјо
зам. — мѐкар, -кра, -кро. — мѐкри (мѐкриду, мѐкру и мѐкру) гл.
— мѐлба (мѐлбѐ) (рег.) и молбѐница ж. — мѐли (се) гл. — молѐтва
ж. — мѐловање с. — мѐлује гл. — мѐлац (мѐльца) м. — мѐмак
(мѐмка) м. — момѐчки, -а, -о. — момѐчки прил. — момента(л)но
прил. — момкѐв, -а, -о. — момковање с. — момкува (-уваду, -увају)
и момкује гл.

момчадија ж. зб. момчад.

момчић (момчића) м. (дем.). — мѐра (мѐрѐ) ж. — мѐра (мѐраду, мѐрају)
гл. — мѐрање с. — мѐре (мѐра, мѐрета) с. — мѐри узв. — морнаѐр
(морнаѐра) м. — мѐрски, -а, -о. — мѐруна ж. — мѐта (се) гл.
— мѐтив (мѐтива) м. — мѐтѐжа ж. — мѐтичица (мѐтичицѐ) ж. (дем.).
— мѐтка ж. — мѐткица ж. (дем.). — мѐтовило с. — мѐтѐр (мѐтѐра)
м.

мотѐрбицикли м. непром. мотоцикл.

мѐћ (мѐћи) ж. — мѐћан, -ћна, -но. — мѐћно прил. — мѐчвар ж.
— мѐчваран, -рна, -рно.

мѐчило с. маст, вода и со којим се прелива печење на ражњу.

мрѐв м. и мрѐвка ж. — мрѐвињак (мрѐвињка) м. — мрѐвињи, -а, -е (и
-о). — мрѐз м. — мрѐзов, -а, -о. — мрѐк м. — мрѐчан, -чна, -чно.
— мрѐчи (се) гл. — мрѐва ж. — мрѐда (се) гл. — мрѐдање с. — мрѐдне
(се) гл. — мрѐжа ж. — мрѐжица ж. (дем.).

мрѐзго с. језгро.

мрѐжња (мрѐжњѐ) ж. — мрѐји (се) (мрѐјду (се), мрѐју (се)) гл. — мрѐк, -а, -о.
— мрѐка (се) (мрѐкаду (се), мрѐкају (се)) гл. — мрѐља ж. — мрѐљав и
мрѐљив, -а, -о. — мрѐљавица и мрѐљивица ж. — мрѐљавко и мрѐљивко
м. — мрѐмља (-ѐду, -ѐју) гл. — мрѐмѐри гл. — мрѐмѐше гл. — мрѐс
м. — мрѐсан, -сна, -сно. — мрѐси гл. — мрѐсноћа ж. — мрѐтав, -тва,
-тво; мрѐтва кѐс; мрѐтва копрѐва. — мрѐтвац (мрѐтваца) м.

мрѐтвацѐв, -а, -о мрѐтвачев.

мрѐтвачки, -а, -о. — мрѐтво прил.

мрѐточина ж. мрѐцина.

мрѐцина ж. — мрѐшав, -а, -о. — мрѐшави гл. — мрѐшављење с. — мрѐшаво
прил. — мрѐшти се гл.

мршћене с. мрштење.

мѹ узв. — мѹва ж. — мѹва се (мѹваду се, мѹвају се) гл. — мѹвање с.
мѹварина ж. мувар.

Мудавец (Мудавца) м. становник села Стара Молдава (Мудава) или пореклом из тога села.

Мудавка ж. становница села Стара Молдава или пореклом из тог села.

мѹдар, -дра, -дро. — мѹдрац (мудраца) м.

мѹдрос (мѹдрости) ж. мудрост.

мудрѹна ж. мудрота.

мудрѹје гл. — мѹж м. — мѹжа ж.

мѹжење с. музење.

мужих (мужиха) м. (дем.) мужих.

мѹждв, -а, -о мужев.

мѹзе (мѹзеду, мѹзѹ) гл. — музика ж. — музиканац (музиканца) и музикант м. — мѹка ж. — мѹкне гл. — мѹла ж. и м. — мѹљ м. — мѹља (мѹљаду, мѹљају) гл. — мунѹиѹа ж. — мѹња (мѹње) ж. — мѹнѹвѹт, -а, -о. — мѹнѹвѹто прил. — мѹстра ж.; Да му се н. изгѹби мѹстра; син. модел. — мѹтав, -а, -о и мѹтави, -а, -о (одр.). — мѹтавиѹа ж. — мѹтавко м.

мѹтавски прил. прстима (говорити).

мѹтан, -тна, -тно и мѹтни, -а, -о (одр.). — мѹти (се) гл. — мѹтљаќ (мѹтљака) м.

мѹтмел м. најситније самлевено брашно.

мѹћак (мѹћка) м. 1. мућак, покварено јаје. 2. шипак, вига. 3. ништа. — мѹћка (се) гл. — мѹћне (се) гл. — мѹчениќ (мѹченика) м. — мѹчениѹа ж. — мѹчење с. — мѹчи (се) гл. — мѹщиѹа ж. — мушќара ж. — мушќарац (мушќарца) м. — мушќараѹа ж. — мушќарски прил. — мушќарчић (мушќарчића) м. (дем.). — мушќат(л)а ж.; син. липоваќ. — мѹшки, -а, -о. — мѹшки прил. — мѹшко (мѹшкога) м.; Мѹшко неће да опере, да очисти. — мѹшмула ж.; у говору често има значење „нешто немогуће, непостојеће, нешто што се тешко може набавити“; Овд нећеш, онд не вѹлиш, дал дћеш мѹшмуле да ти донѹсем. — муштерѹја ж. и м.

Н

на и на узв. — на предл.; Стално су сѹдови раширени н. астал; Не чѹје на јѹно уво. — набабурѹ (-урѹду и -урѹѹ, -ѹрѹ) гл. — набави гл. — набавља гл. — набављање с. — набавца (-авцаду, -авцају) гл. — набѹди гл. — набѹре гл. — набѹчи гл. — набѹва (се) (-ѹваду (се), -ѹвају (се)) гл. — набѹвање с. — набѹвач (набѹвача) и набѹјач (набѹјача) м. — набѹвѹен и набѹјѹен, -а, -о. — набѹја (се) (-ѹјаду (се), -ѹјају (се)) гл. — набобрѹен и набубрѹен, -а, -о. — набобрѹено

и набубрѣно прил. — набббрий (-обридѹ, -ббру) и набубрий (-убридѹ, -убру) гл. — наббѹ м.

наббѹжник м. набијач (на разбоју).

набраја (-ајаду, -ајају) гл. — набрѣкне гл. — набрѣцава се (-ѣцаваду се, -ѣцавају се) и набрѣцајѣ се (-ајѣду се, -ајју се), набрѣцѹје се гл. — набрѣцавање и набрѣцајвање с. — набрѣцне се гл. — набрѣ(ј)и (-ѣ(ј)иду, -ѣјѹ) гл. — набрѣба (се) (-рѣбаду (се), -рѣбају (се)) гл. — набрѣрен, -а, -о и набрѣрени, -а, -о (одр.).

набрѣрница ж. она која је набурена.

набрѣренко м. — набурено прил. — набурри се гл. — наваби (се) гл. — навади гл. — навала ж. — навали (се) гл. — навалѣа (се) (-аљаду (се), -аљају (се)) гл. — навалѣајѣ (се) (-ајѣду (се), -ајју (се)) и навалѣива (се) (-иваду (се), -ивају (се)), навалѣѹје (се) гл. — навалѣивање с. — навѣде и навѣдѣ (-ѣдеду, -ѣдѹ, -ѣду, -ѣдѹ) гл.; Да те не навѣдѣ на неку бѣду. — навѣћава (-аваду, -авају) и навѣћајѣ (-ајѣду, -ајју), навѣћѹје гл. — навѣже гл. — навѣзѣ (-ѣзѣду, -ѣзѹ) гл. — навѣзѣива (-иваду, -ивају) и навѣзѹје гл. — навѣје гл. — навѣк прил. — навѣче прил.

навѣче (навѣча) с. навечерје, вече уочи кућног свеца; Свеца је сутрадан, навѣче ти је данас.

навѣја (-ијаду, -ијају) гл. — навѣика гл. — навѣикајѣ (се) (-ајѣду (се), -ајју (се)) и навѣикѣва (се) (-иваду (се), -ивају (се)) гл. — навѣикне (се) гл. — навѣикѹје (се) гл. — навѣикса гл. — навѣиљак (навѣиљка) м. — навѣиче се гл.

навѣје (се) гл. навѣје (се).

навѣлажи (се) гл. — навѣлака (на јастуку) ж.

навѣлатѣ (-атѣдѹ, -атѣју) гл. прикупи преостало влаће након кошења живота; Навѣлатѣ сам пун цѣк живота.

навѣр предл. наврх.

навѣрат (мах) м.; Покушѣ је у два навѣрата. — навѣрати гл. — навѣрат-нанос прил. — навѣри (-вридѹ, -врѹ) гл.

навѣрне гл. 1. наврне, заврне. 2. наврне, калѣми.

навѣрѣа и навѣрѣе гл. 1. навѣрѣе, зарѣе. 2. навѣрѣе, калѣми.

навѣршен, -а, -о. — навѣрши гл.

навѣкѣва (-иваду, -ивају) и навѣкѹје гл. ставља што преко нечега вукући.

навѣчѣ (-учѣду, -учѹ) гл. — нагаћа (-аћаду, -аћају) гл. — нагаћи гл. — нагарѣви (се) гл. — нагиња (се) и нагиње (се) гл. — наглас прил. — наглѣда се гл. — наглѣв, наглѣва, наглѣво. — нагне (се) гл. — наговѣра (-араду, -арају) гл. — наговѣри гл. — нагомилѣа (се) (-аѣду (се), -ајју (се)) гл. — нагомилѣава (се) (-аваду (се), -авају (се)) и нагомилѣајѣ (се) (-ајѣду (се), -ајју (се)) гл. — нагомилѣавање с. — нагр(а)буси и нагрѣбуси гл. — награда ж. — награди гл. 1. награди, додели награду. 2. награди (разбој). — награђива

(-йваду, -йвāju) и награђује гл. 1. награђује, додељује награде.
2. награђује (разбој). — награ(ј)ише гл. — награћа, нагрћа и на-
грће гл.

нагргаче прил. накркаче.

нагрди (се) гл. — нагрђен, -а, -о. — нагрѣбѣ (се) (-ѣдѹ (се), -ѣбѹ (се)) гл.
— нагрѣје (се) гл. — нагрѣзѣ (се) (-йзѣду (се), -йзѹ (се)) гл. — нагрне
гл.

нагуз, нагуске и нугуз прил. натрашке.

нагура (се) (-ураду (се), -урају (се)) гл. — над предл. — нада (надѣ) ж.
— нада се (нададу се, надāju се) гл. — надане с.

надвиши гл. надвиси.

надѣне гл. — надѣмак (надѣмка) м.; син. шписнаме и шпицнаме.
— надѣми (се) гл. — надѣмљен, -а, -о. — надјача (-ачадѹ,
-ачāju) гл. — надјачава (-авадѹ, -авāju) и надјачајѣ (-ајѣду, -ајјѹ)
гл. — надмаши гл. — надѣ(ј)и (надѣ(ј)иду, надѣју) гл. — надр-
ља (-дрљаду, -дрљају) гл. — надрѣби гл. — надѹва (се) (-ува-
ду (се), -увају (се)) гл. — надувѣн и надујѣн, -а, -о.

надѹпка се гл. 1. надѹпка се, насише се. 2. напије се, опије се.

нађе (се) гл. — нађубри гл. — нађуљи (се) гл. — наздрѣви гл.
— наздрѣвља гл. — наздрѣвље прил. — назѣб (назѣба) м. — назѣбѣ
(-ѣбѣду, -ѣбѹ) гл. — назйда (-йдаду, -йдају) гл. — назначи гл.
— найгра се (-йграду се, -йграју се) гл. — найде се гл. — найђе
гл. — наизнаниче и наниче прил. — најближњи, -а, -е (и -о) прид.
суп.; Наша најближња фамилија.

најачи, -а, -е (и -о) прид. суп. најјачи.

најѣбли, -а, -е прид. суп. — најбрже прил. суп. — најјши се гл.
— највѣћи, -а, -е (и -о) прид. суп. — највише прил. суп. — најѣри,
-а, -е прид. суп.

најѣбцијије прил. суп. најкасније.

најѣ се (најѣдѹ се) гл. најѣде се.

најѣдѣмпѹт и најѣдѣнпѹт прил. најѣданпут.

најѣдѣрѣт прил. најѣдарѣд.

најѣди (се) гл. — најѣдно прил. — најѣжи се гл.

најѣфтинијије прил. суп. најѣфтинијије.

најзад прил. најзад.

најкварц м. најгвирец, врста зачина.

најкраће и најкраћо прил. суп. — најлон м. — најлонски, -а, -о.
— најмање прил. суп. — најмањи, -а, -е (и -о) прид. суп. — најпрѣ
прил. — најскупле прил. суп. — најскупли, -а, -е (и -о) прид. суп.
— најстарији, -а, -е прид. суп. — најјури гл. — најчѣше прил.
суп. — накажен, -а, -о. — наказ (наказа и наказа) м. — накази
(се) гл. — накалами гл. — накарада ж. — накарадан, -дна,

-дно. — накарáди (се) гл. — накарáдно прил. — накашља се гл.
— накашљива се (-йваду се, -йвáју се) и накашљује се гл. — наквáси
(се) гл. — накйда (се) гл.

накис прил. накисело.

накисне гл. накисне.

накисо, -сла, -сло накисео.

накйти (се) гл. — накйћен, -а, -о. — накйћено прил. — наклáња
се гл. — наклáти (се) гл. — наклéчй (се) (-ечйдў (се), -éчў (се))
гл. — наклўка (се) гл. — наклўца се гл. — наковаљ и наковањ
м. — накóнче (накóнчета) с. — накóси (се) гл. — накострéши се
гл. — накóти (се) гл. — накотрљá (се) (-трљáдў (се), -трљáју (се))
гл. — накочопéри се гл. — накрéше (се) гл. — накрив, -а, -о.
— накрйви (се) гл. — накрйвљен, -а, -о. — накриво прил. — накрá
се (-крáду се, -крáју се) гл. — накрс прил. — накрáца (-крáду,
-крáју) гл. — накрши гл. — накўка се гл. — накупива (се) (-йваду
(се), -йвáју (се)) и накупўје (се) гл. — налáзи (се) гл. — налáје се гл.
— налéгне (се) гл. — налéжй (се) (-éжйду (се), -éжў (се)) (излеже много
пилића; излеже се у великој количини) гл. — належй се (-ежйдў се,
-ежў се) (засити се лежања) гл. — налéпи (се) гл. — налéтй (се)
(-етйдў (се), -étў (се)) гл. — налива (-йваду, -йвáју) и налија
(-йјаду, -йјáју) гл. — налик прид. непром.; прил. — наликује и
наликўје (-йкуједу и -икўједу, -йкују и -икўју) гл. — налицка се гл.
— налйче и нанйче прил.

налђе и наље гл. налије.

налóжи гл. — налóка се гл. — налóми гл. — налўдй (се) (-удйдў (се),
-йдў (се)) гл. — налўпа (се) (-ўпаду (се), -ўпáју (се)) гл. — налўта
(се) (-ўтаду (се), -ўтáју (се)) гл.

налўка (се) и налўка (се), нашлўка (се) и нашлўка (се) (-лўкаду (се) и
-лўкаду (се), -лўкају (се) и -лўкáју (се)) гл. налије (се), опије (се).

налўкан и налўкан, нашлўкан и нашлўкан, -а, -о пијан.

налўља се (-лўяду се, -лўáју се) гл. налўља се.

налўцка се гл. налўска се.

налўби се гл. — налўти (се) гл. — налўшти (се) гл.

на́м прил. на ум; само у реченицама типа: Не узймља на́м; Нйсу ўзели
на́м и сл. у смислу „не примећйје“, „нйсу приметйли“.

нама́же (се) гл. — нама́ми (се) гл. — нама́сти (се) гл. — нама́ни гл.
— нама́њйва (-ёњйваду, -ёњйвáју) гл. — на́мёра ж. — намерáва
(-áваду, -áвáју) и намерáјё (-áјёду, -áјў) гл. — на́мёри (се) гл.
— на́мёрно прил. — намёси гл.

наме́те (се) (-éтеду (се) и -етéдў (се), -étў (се)) гл. наметне (се).

наме́ћа (се) и наме́ће (се) гл. намеће (се).

наме́шти (се) гл. намести (се).

- намешћа (се) (-ешћаду (се), -ешћажу (се)) гл. намешта (се).
 намешћане с. намештање.
 намешћен, -а, -о намештен.
 намешћено прил. намештено.
 намигне гл. — намигњује и намигује гл. — намири гл. — намирива (-ириваду, -ириважу) и намирује гл.
 намийти гл. подмити.
 намлаћи гл. — намље гл.
 намложй (се) (-ожиду (се), -ожу (се)) гл. намножи (се).
 намбли се гл. — намбкри (се) гл. — намбта (се) гл. — намршти се гл. — намучи (се) гл. — нанна (нане) ж. — нанесе и нанесе (-еседу, -еседу, -есе) гл. — нанйже (се) гл. — нанйн, -а, -о. — наново прил. — нанос, само у изр. наврат-нанос. — нанос (наноса) м. — наноћ прил. — нањуши гл. — нањушка гл.
 наоблак прил. прилично облачно.
 наоблачење с. — наоблачи се гл. безл. — наоблачаје се и наоблачйва се гл. безл.
 набди се гл. находи се.
 наоколо прил.; и: оконоколо.
 наопако и наопоко, напоко прил. наопако.
 наора ж. нафора.
 наоружа (се) (-аду (се), -ажу (се)) гл. — наоружава (се) (-аваду (се), -аважу (се)) и наоружаје (се) (-ажеду (се), -ажу (се)) гл. — наочаре ж. мн. — наочице прил. — набштри (се) гл. — напабирчи гл. — напад (напада) м. — нападне (се) гл. — напамет прил. — напара (се) (-араду (се), -аражу (се)) гл. — напари (се) гл.
 напас (напасти) ж. напаст.
 напасе (се) (-аседу (се), -асу (се)) гл. — напати (се) гл. — напет, -а, -о. — напеца (се) гл. — напешачи се гл. — напйња (се) гл.; Ђаволи га напйњаду. — напйпа гл. — напйпка гл. — напйше (се) гл.
 напиштбљи (се) гл. набруси (се).
 напје (се) гл. напије (се).
 напландује се гл. — напласти гл.
 наплат (наплата) м. наплатак; Обруч стегне наплаце, а наплаци дођу на спйце.
 наплаћи гл. — наплаћива (-иваду, -иважу) и наплаћује гл. — наплёвй (-ёвйду, -ёву) гл. — наплете (-етеду, -ету) гл. — наплёшак (наплёшка) м. — наплйва се гл. — наплбди (се) гл. — наплйчка (се) гл. — наплб(ј)и (се) гл. — напола, наполак и наполе прил. — напоље прил.; Йдем мало напоље. — напомене и напомене гл. — напомиња и напомиње гл. — напоследку прил. — направа ж. — направи и

напра́(ј)и гл. — напраши (се) гл. — напре́гне (се) гл. — напре́гнут, -а, -о. — напре́дак (напре́тка) м.

напре́дак и напре́т прил. напред.

напре́дање с. — напре́де (се) (-ѣдеду (се), -ѣдѹ (се)) гл. — напре́дује гл. — напреко прил.

напре́чес прил. напречац.

нап́ржи (се) гл. — наприпове́да (се) (-ѣдаду (се), -ѣдају (се)) гл. — нап́рйча (се) (-йчаду (се), -йчају (се)) гл. — нап́рси (се) гл. — нап́ротив речца; прил. — нап́рстак (нап́рстака) и нап́рстен, нап́рстењак (нап́рстењака) м. нап́рстак (навлака). — нап́рти (се) гл. — напудерйше (се) гл. — нап́уди гл. — нап́укне гл. — нап́умпа (-умпаду, -умпају) гл. — нап́уни (се) гл. — нап́уња (се) гл. — напут́ује се гл. — нап́уца се гл. — нап́уши се гл. — нап́ушти гл.

нап́ушћа (-ушћаду, -ушћају) гл. напуста.

напцу́је се гл. напсује се.

на́рав (на́рави, на́рава) ж. и м.; Има ружну на́рав; Има га́дан на́рав. — на́равно прил. — на́ради се гл. — на́рађа (се) (-ађаду (се), -ађају (се)) гл. — наразговára се (-араду се, -арају се) гл. — на́рамак (на́рамка) м.

на́рамица ж. дрвени штап који се пребацује преко рамена и на чијим се крајевима прикачује ведро или корпа.

на́рани (се) гл. — на́расте (-а́стеду, -а́стѹ) гл. — на́редба ж. — на́реди (се) гл. — на́ређа (се) (-а́ђаду (се), -а́ђају (се)) гл. — на́ређење с. — на́ређива (се) (-йваду (се), -йвају (се)) и на́ређује (се) гл. — на́реже гл. — на́рецка гл. — на́рика се (-йкаду се, -йкају се) гл. — на́род (на́рѡда) м. — на́рѡди (се) гл. — на́рѡдни, -а, -о. — на́рѡ(ј)и се гл.

на́рѡцки, -а, -о народски.

на́рѡцки прил. народски.

на́рѡчи́то прил. — на́рѡби гл. — на́рѡжи (се) гл. — на́рѡквица ж. (рет.). — на́руку прил. — на́румѣни (се) (-енидѹ (се), -ѣнѹ (се)) гл. — на́руча (се) (-учаду (се), -учају (се)) гл. — на́руче прил. — на́ручен, -а, -о. — на́ручи гл. — на́ручива (-йваду, -йвају) и на́ручу́је гл. — на́сад (на́сада) м.

наса́ди (се) гл. 1. насади (кокошку, гуску). 2. повр. насади се (о кокошки, гуски) 3. повр. смести се. 4. повр. набоде се, натакне се. 5. повр. превари се.

насађива (-йваду, -йвају) и насађу́је гл. — наседѣ се гл. — насека́ра се (-ирадѹ се, -ирају се) гл. — насе́ца гл. — насе́цка гл. — насе́че (се) гл. — на́сипа (се) гл. — на́сипше се гл.

наскáча се гл. наскаче се.

наскы́та се (-йтаду се, -йтају се) гл. — наслáди (се) гл. — на́слан, -а, -о. — наслáња (се) гл. — наслáнање с. — наслéди гл.; син. ёрбује. — наслéдник м. — наслéдница ж. — наслé(д)ство и наслéдсто с.

— наслѣдује и наслѣђује гл.; и: слѣдује. — наслика гл. — насликује гл. — наслон (наслѡна) м. — наслѡни (се) гл. — наслужи се гл. — наслѡти гл. — наслуђајѣ (-ајѣду, -ајѣ) и наслуђива (-иваду, -ивају), наслуђује гл. — насмејан, -а, -о. — насмејано прил. — насмѣ(ј)ѣ се (-ѣ(ј)ѣду се, -ѣјѣ се) гл. — насмѣшен, -а, -о. — насмѣши се гл. — насѡли гл. — насѡва се (-аваду се, -авају се) гл. — насрѣд и насрѣт предл. — настѡвак (настѡвка) м. — настѡви (се) гл. — настѡвља (се) гл. — настѡни се гл. — настојѡва (-аваду, -авају) гл. — настрађа (-ададу, -адају) гл.

настрану прил. на страну, даље; Склѡни тѡ настрану, да ми не смеђа.

насуво прил. — натакне (се) гл. — натѡнѡне прил. — натѡрош и нотѡрош м.

натѣгѡча и нетѣгѡча ж. натѣга (за течност).

натѣгне гл. — натѣже гл. — натѣра гл. — натѣрајѣ (-ајѣду, -ајѣ) и натѣрива (-иваду, -ивају), натѣрѣје гл. — натѣска гл. — наткѡ (-ѡдѣ, -ѡју) гл. — натмѣри се гл. — натовѡри (се) гл. — натѡчи гл. — натрѡжи се гл.

натрак прил. натраг.

натрашке и натрѡке прил. — натрѣсѣ (-ѣсѣду, -ѣсу) гл. — натрѣљѡ (се) (-ѡдѣ (се), -ѡју (се)) гл. — натроје прил.

натрѡнка (се) (-ѡнкаду (се), -ѡнкају (се)) и натѡтка (се) гл. натрѡнта (се). натрпѡ (се) (-трпѡдѣ (се), -трпѡју (се)) гл. — натрпан, -а, -о. — натрпѣ се (-трпѣдѣ се, -трпѣ се) гл.

натртѡће се гл. набрѡља се.

натрђен, -а, -о 1. натрђен; испугчен; натрђен пѣнѡер. 2. нерасположен. 3. неразуман.

натрђи (се) гл. — натрђукује гл. — натрђуљѣ (-уљѣдѣ, -уљѣ) гл.

натрђућа се (-уђаду се, -уђају се) гл. живи дуго време по туђим куђама; премѣшта се из куће у кућу; Натрђуђала сам се по туђѣ кућа.

натруцка се гл. — натружи се гл. — натручѣ (-учѣду, -учѣ) гл. — нађвѣ (нађви) ж. мн. — нађвице ж. мн. (дем.).

нађуљи гл. нађули; Нађуљи дѡбро уши.

наудѡра (се) гл. 1. мирише (на нешто); почиње да смрди. 2. наудара се.

науди гл. — наужива се (-иваду се, -ивају се) гл. — наузѣма се гл. — научен, -а, -о. — научи (се) гл.

нађѡли (се) гл. нађвали (се).

нађѡта (се) и нађѡћа (се) гл. нађвата (се).

нађрѡка гл. насече.

нађрѡкне гл. насече (малу количину нечега).

нађталѣин (нађталѣина) и нађтѣлѣин (нађтѣлѣина) м. — наѡврѡц(к)а (се) гл. — наѡѣди гл. — наѡѣпа (-ѣпаду, -ѣпају) гл. — наѡѣри се гл.

- нацйцка (се) гл. натовари (се).
- нацрвѣнй (се) (-енйду (се), -ѣнй (се)) гл. — нацрнй (се) (-црнйду (се), -црнй (се)) гл. — нацрта (-цртаду, -цртају) гл. — начамй се (-амйду се, -амй се) гл.
- начвака (се) (-акаду (се), -акају (се)) гл. упрља (се), умаже (се).
- начин (начйна) м.; На леп начин. — начйни (се) гл. — начисто прил. — начйтә се (-итәду (се), -йтәју (се)) гл. — начйчка (се) (-йчкаду (се), -йчкају (се)) гл. — начне гл. — начүди се гл. — начүдо прил.; Вйдо се начүдо ш.њймә.
- начүка се гл. чука дуго време; издовољи се чукајући.
- наш, -а, -е (и -о) зам. — нашәли се гл. — нашәра (-әраду, -әрају) гл. — нашәта се (-әтаду се, -әтају се) гл.
- наширок, -а, -о прилично широк.
- нашироко прил. — нашкөди гл. — нашлынгује гл.
- нашпәра (-әраду, -әрају) гл. уштеди.
- наштймује гл. наштимује.
- наштйкује гл. навезе.
- наштйрка гл. — наштрйка гл.
- наштрљй гл. наоштри; Наштрљй ми ма́ло плајвез.
- не речца. — небеса (небеса́) с. мн.; само у изр. до небеса́; у небеса́; и: ўнебес, ўнебеса. — небесан, -сна, -сно и небесни, -а, -о (одр.). — небески, -а, -о. — небо с. — неваљалац (неваљалца) и неваљанац (неваљанца) м. — неваљалица и неваљанйца ж. — неваљалко и неваљанко м. — неваљан, -а, -о и неваљани, -а, -о (одр.), неваљашан, -шна, -шно.
- неваљө, -ля́ла, -ля́ло и неваля́ли, -а, -о (одр.) неваљао.
- невен (невена́) м. — невѣра ж. — невѣран, -рна, -рно. — невѣрник м. — невѣрница ж. — невѣрно прил. — невидљыв, -а, -о. — невйѣен, -а, -о. — невө́ля ж.
- неволя́ш (неволя́ша) м. сиромах, бедник.
- не́га ж. — не́где прил. — не́го возн. — не́говање с. — не́гује (се) гл. — неде́ља ж. — неде́љни, -а, -о и неде́љни, -а, -е (и -о). — неди́рнут, -а, -о. — недово́љан, -љна, -љно. — недово́љно прил. — недонө́шче (недонө́шчета) с. — не́дра (не́дра и неда́рә) с. мн. — не́жан, -жна, -жно. — неже́њен, -о. — не́жно прил. — незадово́љан, -љна, -љно.
- незаја́жен, -а, -о незаја́жлив.
- незапа́нћен, -а, -о незапамћен.
- незаслү́жен, -а, -о. — незгө́да ж. — неизгла́ћен, -а, -о. — неиспла́ћен, -а, -о. — не́к(а) речца. — не́кад(е), не́кадена и не́кадер прил.
- не́каки, -а, -о зам. некакав.

некако прил. — неки, -а, -о прил. — нека (неско, око) прил.; Било је ту неко пет коли дрва. — неколико прил.

некршћен, -а, -о некрштен.

некршћеник (некршћеника) и некршћенџак (некршћенџака) м. некрштеник.

некршћеница ж. некрштеница.

нел везн. не ли; није ли; Нел ти реко да ме чекаш?

нема (немаду, немају) гл. нема.

нема (неме) ж. немање, несташаца.

немање с. — Немац (Немца) м.; син. Шваба. — Немачка ж.; син. Швапска. — немачки, -а, -о; син. швапски. — немачки прил.; син. швапски. — немаштина ж. — немиран, -рна, -рно. — немирно прил. — Немјца ж.; син. Швабјца, Швапкиња. — немј, немјте речца. — немчари гл. — небичан, -чна, -чно. — небично прил. — неожњен, -о. — недзбиљан, -љна, -љно. — недзбиљно прил.

неотѣн(к)е и неотѣн(к)и прил. нехотице.

неочекјван, -а, -о. — неочекјвано прил. — непажљив, -а, -о. — непажљиво прил. — непажња (непажње) ж. — непанћен и непамћен, -а, -о. — неписмен, неписмѣна, неписмѣно. — неплодан, -дна, -дно. — неповерѣне с. — непознаник м. — непознат, -а, -о. — непокрѣтан, -тна, -тно. — непомічан, -чна, -чно. — неправда ж. — непредвјен, -а, -о. — непрекјдан, -дна, -дно. — непрекјдно прил.

непрестално прил. непрестано; син. форт.

непријатан, -тна, -тно. — непријатељ м. — непријатељски, -а, -о. — непријатељски прил. — непријатељст(в)о с. — неприлика ж. — непримѣтно прил. — непце (непца и непцета) с. — неразвјјен, -а, -о. — неразумљив, -а, -о. — неразумљиво прил. — нерв. м.; Има нерве „нервозан је“. — нервѣра (се) (-ѣраду (се), -ѣрају (се)) гл. — нервозан и нервозан, -зна, -зно. — нерѣшен, -а, -о. — нерѣшено прил.

неродјља ж. (жена) нероткиња.

несаница ж. несаница.

несвѣсан, -сна, -сно несвестан.

несвѣсно прил. — несјгуран, -рна, -рно. — несјгурно прил.

несјгурнос (несјгурности) ж. несјгурност.

неслан, -а, -о. — неслано прил. — несмотрен, -а, -о. — неспреман, -мна, -мно. — несређен, -а, -о. — несређа ж.; син. неталија. — несређан, -ћна, -ћно; син. неталишан. — несређник м. — несређница ж. — несређно прил. — нестaje гл. — несташан, -шна, -шно. — несташаца ж. — нестрпљење с. — нестрп(љ)ив, -а, -о. — нестрпљиво м. — нестрпљиво прил. — несуђен, -а, -о. — несуђеник (несуђеника) м. — несуђеница ж. — нетакнут, -а, -о.

неталија ж. несрећа.

неталијан (само за м. р.) несрећан.

неталишан, -шна, -шно несрећан.

нетачан, -чна, -чно. — нетачно прил. — неће (нећеду, неће) гл.
— неуглађен, -а, -о. — неудата. — неупућен, -а, -о. — неутралан,
-лна, -лно.

неџ м. мрежа.

неџа и неџује гл. плете (завесе, мреже и сл.).

неџи(ј)и, -а, -е (и -о) зам. неџији.

нечистиџи (нечистиџога) м. ђаво.

нечовечански прил. — нешта и нешто зам. — ни и нит(и) везн., речца.
— нивелира (-ираду, -ирају) гл. — нигде прил. — ниже прил. комп.
— ниже (се) гл. — низ (низа) м. низ. — низ (низе) ж. низина. — низ
предл. — низабога прил. — низак, -ска, -ско. — низашта и низашто
прил. — низбрдан, -дна, -дно. — низбрдица ж. — низбрдо прил.
— низводни, -а, -о (одр.). — низводно прил. — низина ж. — није
(нису) гл. — ниједампџт и ниједанпџт, ниједарџт прил. — ниједан,
-дна, -дно. — нијад(е), нијадена, нијадер прил. — нијакав, -к(в)а,
-к(в)о и нијаки, -а, -о. — нијако прил. — ники и нико зам. — ни-
не гл. — нијсица ж.

нималчиџе прил. нималко.

нимало прил. нимало.

нина (нине и нинџе) ж. стрина, тета.

ниоткуд прил.; Ништа ниоткуд. — нипошто прил. — нисам (нису) гл.
— ниско прил. — нит и нита (ните и нити) ж. (на разбоју). — нитџе
гл. — нитна ж. — ниче гл. — ничи(ј)и, -а, -е (и -о) зам. — нишан
(нишана) м.; Ђе га узме на нишан и ђе д. упали пушку. — нишани гл.
(рет.); син. циља. — ништа (ничџега) зам. — но везн. — нџ, нџ узв.
— нџв, -а, -о. — нџвац (нџваца) м. — новџмбар и новџмбер (новџмбра)
м. — новџмбарски, -а, -о. — нџвина и нџвине ж. — новџна (новост)
ж. — нџво прил. — новогодџшњи, -а, -е (и -о). — новорођџнџе
(новорођџнџџета) с.

нџвос (нџвости) ж. новост.

нџвџат и нџвџит, -а, -о, само у изр. нџв нџвџат; нџва нџвџата и сл.
— нџвџан, нџвџана, нџвџано. — новџић (новџића) м. — нџга ж.
— нџгаџица ж. — нџгаџе (нџгаџа) ж. мн. — нџгат, нџгата, нџгато
и нџгати, -а, -о (одр.). — нџгица ж. (дем.). — нџж м. — нџжић
(нџжића) м. (дем.). — нџжица ж. (дем.). — нџздр(а)џа ж. — нџкат
(нџката) м. — нџкшир м. и нџша ж. — нџрма (нџрме) ж. — нормалан,
-лна, -лно. — нормално прил. — нџс (нџса) м. — нџсат, нџсата,
нџсато и нџсати, -а, -о (одр.). — нџсач (нџсача) (онај који носи носила)
м. — нџси (се) гл. — нџсила (нџсила) с. мн. — нџсић (нџсића)
м. (дем.). — нџћ (нџћи) ж. — нџћас, нџћаске, нџћаскена прил.

— ноћашњи, -а, -е (и -о). — ноћене с. — ноћий (ноћиду, ноћу) гл.
— ноћива (-иваду, -ивају) гл. — ноћиште с. — ноћни и ноћњи,
ноћна, ноћно; Ноћно дба. — ноћу прил. — ноћује гл.

ношаћи, -а, -е (и -о) за ношење; свакидашњи.

ношење с. — нуди (се) гл. — нужан, -жна, -жно. — нужда ж. — нужно
прил.

нуз предл. уз; и: уз.

нула ж. нула.

нумера ж. 1. дом, кућа; породица. 2. број куће; Отишли у другу кућу, у
другу нумеру.

Њ

ње зам. (од она). — њега зам. (од он). — његов и њигов, -а, -о.
— ње(ј)зин, њо(ј)зин, њо(ј)ни и њон, -а, -о. — њен, -а, -о зам.
— њива ж. — њивица ж. (дем.). — њим, њиме зам. — њима
зам. — њин, -а, -о зам. — њој зам. — њом зам. — њу зам.
— њуши (се) гл. — њушка (се) гл. — њушка (њушке) ж. — њушкање
с. — њушкица (њушкице) ж. (дем.).

О

о предл.; Дшли су о Божћу; То је било о Ускрсу. — о узв. — обавеза
ж. — обавезан, -зна, -зно. — обавезно прил. — обавести гл.

обада ж. обод (на шеширу).

обадва м. и с. непром. и обадве ж. непром. — обадвоје и ободвоје м. и с.
или м. и ж. — обадво(ј)ица и ободво(ј)ица м. — обазира се (-ираду
се, -ирају се) гл. — обакареше се гл. — обала ж. — обалави (се)
гл. — обара (се) (-араду (се), -арају (се)) гл. — обарање с. — обари
гл. — обга ж. — обдарен, -а, -о. — обдари гл. — обдарива (-иваду,
-ивају) и обдарује гл. — обеди гл. — обећива (-иваду, -ивају) и
обећује гл. — обезбеди (се) гл. — обезобрази се гл. — обере гл.

оберлих (оберлихта) м. прозорче.

обеси (се) гл. — обећа (-аду, -ају) гл. — обешава (-аваду, -авају) и обешаје
гл. — обешање с. — обешенак (обешенака) м.

обсџа (обсџе) и обсџка (обсџке) ж. в. бусџа.

обива (-иваду, -ивају) и обивја (-иваду, -ивају) гл. Обивамо куделју
од пџдџера. — обиве гл. — обилажење с. — обилази (се) гл.
— обистри (се) гл. — обичава (-аваду, -авају) гл. — обичај м.
— обичан, -чна, -чно. — обично прил. — објасни гл. — објашњава
(-аваду, -авају) и објашњаје (-аједу, -ају) гл. — објашњавање с.
— објашњење с.

обје (обједу, обју) гл. обије.

- облак (облака) м. — облачак (облачка) м. (дем.). — облачан, -чна, -чно. — облачи се гл. безл. — облачина ж. — облачић м. (дем.). — обљизни (се) гл. — обљик м. — обљога ж. — обљожи (се) гл. — обогати (се) гл. — обогаћене с. — обогаћива (се) (-иваду (се), -ивају (се)) и обогаћаје (се) (-аједу (се), -ају (се)), обогаћује (се) гл.
- ободѐ (се) (-одѐду (се), -оду (се)) гл. в. уבודѐ (се).
- обојадити гл. — обдјак (обдјка) м. и обдјка ж.; Носили су опанце и обдјце. — обо(ј)ица ж. — оббор м. — обдори (се) гл.; и: убдори (се). — обради гл. — обрадује (се) гл. — обрађива (-иваду, -ивају) и обрађује гл.
- ображен, -а, -о уображен.
- образ (образа) м. — обрамица и обраница ж.
- обрата ж. обртај, окретање (плуга у другу бразду).
- обрати (се) гл. — обраћа (се) гл. — обрџне (се) гл. — обрија (се) (-аду (се), -ају (се)) гл. — обрџше (се) гл. — обрне (се) гл. — обртањ (обртања, обртња) м. — обрћа (се) и обрће (се) гл.
- обрћан, -а, -о обрћан.
- обрћање с. обрћање.
- обрџи гл. — обрџка (се) гл.; и: убрџка (се). — обрџч (обрџча) м. — обува (се) (-уваду (се), -увају (се)) гл.; и: убува (се). — обување с.; и: убување.
- обуђа (се) (-аду (се), -ају (се)) гл. в. убуђа (се).
- обуђави (се) гл. в. убуђави (се).
- обује (се) и обује (се) (обуједу (се) и обуједу (се), обују (се) и обују (се)) гл.; и: убује (се). — обукива (се) (-иваду (се), -ивају (се)) и обукује (се) гл. — обућа ж.; и: убућа. — обућница (обућнице и обућнице) ж. (дем.). — обучѐ (се) (-учѐду (се), -учу (се)) гл.; и: убуѐ (се).
- обућати гл. обухвати.
- обућаћа гл. обухваћа.
- овај, ова, ово зам. — оваки, -а, -о; и: ваки. — овако прил.; и: вако. — овамо, овамока, овамона, овамонака прил.
- овампџири се гл. в. повампџири се.
- ован (овна) м. — овас (овса) м. — овдашњи, -а, -е (и -о). — о(в)дѐ, о(в)дѐка, о(в)дѐкана, о(в)дѐна, о(в)дѐнака и о(в)денакана прил. — овѐдри се гл. безл. — овѐјан, -а, -о. — овѐје гл.
- овѐшпла гл. испере рубље вѐшплавом.
- овџ, овѐ, ова зам. — овџок, -а, -о. — овџић (овџића) м. (дем.). — овџићи, -а, -е (и -о). — овџов, -а, -о. — овогодџишњи, -а, -е (и -о). — овољики, -а, -о. — овољико прил. — овољицки, -а, -о и овољичак, -чка, -чка, овољишан, -шна, -шно. — овољицко прил. — овољицни, -а, -о. — овољицно прил. — овољички, -а, -о. — овољичко прил. — овољишно прил. — оврѐмени се гл. безл. — оврѐше гл. — овсен, овсѐна, овсѐно. — овуд(е), овудека, овудекана, овудена, овуденак(а), овудер прил. — овца (овце) ж. — овчар (овчара) м. — овчарица

бдвр прелл. одврх.

одвркне гл. — одврне (се) гл. — одврћа (се) и одврће (се) гл.

одвукива (се) и одвукуже (се) гл. 1. одвлачи, вуче. 2. повр. одлази.

одвучѐ (се) (-учѐду (се), -учѹ (се)) гл. — одговара (-араду, -арају) гл.
— одговарање с. — одговор м. — одговори гл. — одгбрѐ прил.
— одгрисѐ (-исѐду, -исѹ) гл. — одгрне (се) гл. — одгрћа и одгрће
гл. — одгѹра (-ѹраду, -ѹрају) гл. — одгѹрне гл. — одсбља (се) (-аѹ
(се), -ају (се)) гл. — одѐва (се) (-ѐваду (се), -ѐвају (се)) гл.; *Kū he mājka da t_odeva „teshko tebi“*. — одѐвање с. — одѐжда ж. — одѐли
(се) гл. — одѐло с. — одѐлице (одѐлица и одѐлицѐта) с. (дем.). — одѐне
(се) гл.

бдѐне с. ходање; Ми се надѹле нѐге од толиког бдѐња.

одѐре (се) гл. одере (се).

бди гл. ходи; *Ќди овамо; Ќте код нас.*

одигне гл. — одиже гл. — одише гл.

одјакне гл. мало одјача.

одјача (-ачаѹ, -ачају) гл. — одјаши гл. — одједампѹт и одједанпѹт
прил.

одједарѐт прил. одједаред.

бдјек м. — одјекива (-иваду, -ивају) и одјекуже гл. — одјекне гл.
— одјѐчи (-ѐчиѹду, -ѐчѹ) гл. — одјѹри гл. — одлаже гл. — одлази
гл. — одлаје гл. — одлежи (-ежидѹ, -ежѹ) гл.; *Треба да одлежи цѐ
мѐсец у крѐвет.*

одлѐжи (-сжидѹ, -сжѹ) гл. излеже (пилиће).

одлѐпи (се) гл. — одлепљива (се) (-иваду (се), -ивају (се)) и одлепљуже
(се) гл. — одлѐти (-етидѹ, -ѐтѹ) гл. — одлѐгне гл. — одликује (се)
гл. — бдличан, -чна, -чно. — бдлично прил. — о(д)лѹби (се) гл.;
и: улѹби (се). — одлѹчи (се) гл. — одлѹчива (се) (-иваду (се), -ивају
(се)) и одлѹчѹје (се) гл.

бдље (се) гл. одлије (се).

одлѹшти (се) гл. одлѹшти (се).

б(д)ма прил. одмах; и: хб(д)ма.

одмалена и одмалени прил. — одмара (се) (-араду (се), -арају (се))
гл. — одмѐрава (-ѐраваду, -ѐравају) гл. — одмѐри гл. — одмилји
(-илјиду, -илјѹ) гл. — бдмор м. — бдморан, -рна, -рно. — одмѐрен,
-а, -о. — одмѐри (се) гл. — одмѐта (се) гл. — одмѐзне (се) гл.
— одмѐси (се) гл.

однапрѐт прил. однапред.

однатрак прил. однатраг.

однатрашке прил. однатрашке.

однесајѐ (-ајѐду, -ајѹ) и однесива (-иваду, -ивају) гл. односи.

однесе и однесе (-есеу и -есеу, -есу) гл. — одобрава (-аваду, -авају) и одобраје гл. — одбри гл. — одовуд(е), одовудека, одовудена и одовут прил. — одозгѡр, одозгѡре, одозгѡрека, одозгѡрена прил. — одоздѡ(л), одоздѡлѡ, одоздѡлѡка, одоздѡлѡена, оздѡ(л), оздѡлѡ, оздѡлѡка, оздѡлѡена прил. — одѡка и одѡке прид. — одонуд(е), одонудека, одонудена и одонут прил. — одостраг(а) прил. — одрѡни (се) гл.

одрасо, -сла, -сло одрастао.

одрасте гл. — одреди гл. — одређива (-иваду, -ивају) и одређује гл. — одреќне се гл. — одрешаје (се) и одрешива (се) (-иваду (се), -ивају (се)), одрешује (се) гл. — одрешен, -а, -о. — одрешено прил. — одрѡши (се) гл. — одржава (се) (-аваду (се), -авају (се)) гл. — одржавѡне с. — одржи (се) (одржиду (се), одржу (се)) гл. — одрѡни (се) гл. — одроњава (се) (-аваду (се), -авају (се)) и одроњаје (се) (-ајѡду (се), -ају (се)) гл. — одроњавање с. — одрпа (се) (одрпаду (се), одрпају (се)) гл. — одрпѡница ж. — одрпѡнко м. — одрт, -а, -о. — одруби гл. — одува (се) (-уваду (се), -увају (се)) гл. — одувек прил. — одуговлачи (се) гл. — одужи (се) гл. — одужује (се) гл. — одузима гл. — одузимање с. — одузме гл. — одупира се (-ираду се, -ирају се) и одупире се (-ирѡду се) гл. — одучи (се) гл.

одфрака гл. насече, исече на комаде.

одфраќне и отфраќне гл. одсече једно парче, један део.

о(д)шећује гл. оцени.

о(д)шрафи гл. — о(д)шрафљује и о(д)шрафује гл.

осѡбе (осѡбеу, осѡбу) и осѡбе (осѡбеу, осѡбу) гл. — ожали гл. — ождрѡби (се) гл. — ожѡднѡи (-ѡднѡду и -ѡднѡу, -ѡднѡу) гл.

ожелићује гл. очекује; жели; нада се нечему.

ожѡни (се) гл. — ожѡнен, -а, -о; и: жѡнен. — оживѡи (оживѡду и оживѡу, оживѡу) гл. — оживѡни се гл. — ожуљи (се) гл. — ожути (ожутицу и ожутиду, ожуту) гл. — озбиљан, -љна, -љно. — озбиљно прил.

озгѡр, озгѡре, озгорѡка, озгорѡена прил. озго.

оздѡ(л), оздѡлѡ, оздолѡка, оздолѡена прил. — оздрѡви гл. — озслѡни (-снѡду, -снѡу) гл. — озѡда (-ѡдаду, -ѡдају) гл. — озѡмче (озѡмчеѡа) с. — озлѡди (се) гл. — ознѡчи гл. — ознѡ(ј)и (се) гл.

озѡвне се гл. одзѡвне се.

ѡј, ѡј узв. ој.

ѡјаве (ѡјаве) ж. нарочито у мн. и само у изр. узме (неќсм) ѡјаве „потчини некога; надвлада некога“; Сѡн ти ѡзо ѡјаве, а ти ћутиш.

ојѡгњи (се) гл. — ојѡк, -а, -о. — ојѡлови (се) гл. — ојѡча (се) (-ѡду (се), -ѡју (се)) гл. — ојѡсѡни се гл. безл. — ојѡфѡтини (се) и ојѡфѡниѡа (се) (-ѡнѡду (се), -ѡнѡју (се)) гл. — ѡка ж. — ѡкади гл. — ѡкалѡпи гл. — ѡкамени се гл. — ѡкамењен, -а, -о. — ѡкѡни се гл.

окѡти, -а, -о (одр.) који има крупне очи, великих очију.

- ока́чи (се) гл. — окйлави (се) гл. — окйсели (се) гл. — окйти (се) гл.
— окиша́ се гл. безл.; и: укиша́ се.
- окиши́ца (окиши́цѐ) ж. врста ситног пасуља.
- окла́гйја и окле́гйја ж. — окле́ва (се) (-ѣваду (се), -ѣвају (се)) гл.
— окле́вање с. — окли́зне гл. — окљу́ви (-увиду, -уву) гл. — о́кно
(на прозору) с. — о́ко с. — око I предл.; II о́ко прил. — о́кзи (се)
гл. — о́кола и о́коло I прил.; II предл. — околи́на ж.
- околи́ш (околи́ша) м. опкољавање.
- око́наоколо прил. в. наоколо.
- око́па гл. — окопа́ва (-аваду, -авају) и окопа́је (-аједу, -ају) гл.
- окопи́љи (се) гл. окопили (се).
- окопч́а (-аду, -ају) гл. откопча.
- окра́јак (окра́јка) м.; и: у(с)кра́јак. — окрва́ви (се) гл. — окрѐне (се) гл.
— о́кретан, -тна, -тно. — о́крѣтање с.
- о́кретно с. непром. модерна игра (валцер, танго и сл.).
- окрѐћа (се) гл. окрѐће (се).
- окрѐча гл. окречи.
- окрѐше гл. — окрѐви гл. — окривља́ва (-аваду, -авају) и окривљу́је гл.
— окрѐњи (се) гл. — окрѐпи (се) гл.
- о́круг прил. о́коло.
- окру́гал и окру́го, -гла, -гло округао.
- окру́жи (се) гл. — окру́ни гл. — окру́ти се гл.; и: укру́ти се. — о́кршај
м. — октѐбар (октѐбра) и октѐбер (октѐбера), октѐмбар (октѐмбара),
октѐмбер (октѐмбера) м. — октѐбарски и октѐберски, октѐмбарски,
октѐмберски, -а, -о. — оку́ди гл. — оку́је (се) гл. — оку́ка гл.
— о́кука ж. — оку́њи се гл.; и: укў́њи (се). — оку́па (се) (-у́паду (се),
-у́пају (се)) гл.
- окупаци́ја ж. 1. део сеоске шуме где је забрањена сеча дрва. 2. занимање;
посао, рад.
- оку́пи (се) гл. — оку́пља (се) (-у́пљаду (се), -у́пљају (се)) гл.
- оку́са (-у́саду, -у́сају) гл. покуса.
- оку́си гл. — оку́ћи се гл.; и: уку́ћи се. — оку́ша и оку́ша́ гл. — о́кце
(о́кцета) с. — ола́бави (се) гл.
- ола́ди (се) гл. охлади (се).
- ола́ј (ола́ја) м. 1. уље (за мотор). 2. (рет.) зејтин, уље.
- ола́дниј (се) (-а́днийду (се) и -аднийду (се), -а́дну́ (се)) гл. охлади (се).
- ола́кне гл. одлакне.
- олако при. олако.
- ола́коми се гл. полакоми се.

олакша (се) (-аду (се), -ају (се)) гл. 1. олакша, учини лакшим. 2. (и повр.) постаје лакшим. 3. роди, породи. 4. повр. породи се.

олакшано прил. — олакшање с. 1. олакшање, побољшање; задовољство. 2. порођај. — одледени се гл. — олени се гл.; и: улени се. — олѣпи гл. — олийже (се) гл. — олийна (се) (-аду (се), -ају (се)) гл. — олийста (-аду, -ају) гл. — олишави се гл. — олован, -вна, -вно. — олово с.

олџница ж. жижак; свећница; кандило.

олтър (олтара) м. — олтърски, -а, -о.

олтовање с. калемљење; син. пѣлцовање.

олтује гл. калеми; син. пѣлцује.

олуја (олује) ж. олуја.

олукави се гл. постане лукав; и: улукави се.

олупа (се) (-упаду (се), -упају (се)) гл. — олүшти (се) гл.

ома(н) прил. одмах.

омагли се гл. безл. замагли се.

омаже гл. омази (се) гл. — омакне (се) гл. — омакн, -а, -о. — омаљави се гл. — омами (се) гл. — омарина и оморина ж. — омасти (се) гл. — оматори гл. — омекне гл. — омекча (се) и омекша (се) (-аду (се), -ају (се)) гл.; и: умекша (се). — омекшава (се) и омекшаје (се) гл. — омекшање с.; и: умекшање. — омерйше (се) гл. — ометилџа се и ометилџави се, ометилџи се гл. — омитари се гл. — омлидина ж. — омладинец (омладинца) м. (рет.). — омладинка ж. — омлиати гл. — омлитави гл. — омџа гл. — омрази (се) гл. — омрзне (се) гл. — омркне гл. — омрси (се) гл. — омртви гл.; и: умртви. — омршава гл. — омүтави гл. — он, она, оно, они, оне, она зам. — онај, она, онџ, онй, онџ, она зам. — онакав, -ква, -кво (рет.) и онаки, -а, -о зам. — онако прил. — онам(о), онамока, онамона, онамонака прил.

он(д)ак прил. онда.

ондџ, ондџка, ондџкана, ондџна, ондџнака, онденакања прил. — онесвѣсти (се) гл.

онесвештаје (се) (-ајџу (се), -ајџу (се)) гл. онесвештава (се).

онолики, -а, -о зам. — онолико прил. — онолицки, -а, -о. — онолицни, -а, -о. — онолицно прил. — оноличак, -чка, -чко. — онолички, -а, -о. — ономад прил. — онүд(е), онүдека, онүдекана, онүдена, онүденака, онүдер, онүдерак прил. — онүши (се) гл. — онүшка (се) гл. — оп(а) узв.; опа-цүпа. — опџи гл. — опџа гл. — опџали гл. — опамѣти (се) гл. — опџанак (опџанка) м.; имџали смо опџанце мүтаве и опџанце идүчке. — опџанчър (опџанчара) м. — опџанчийн (опџанчийна) м. (дем.). — опџара (се) (-џараду (се), -џарају (се)) гл. — опџари (се) гл.; и: упџари (се).

опарлџи (се) гл. упарлџи (се).

опасан, -сна, -сно. — опасан и опашен, -а, -о (око појаса). — опасе гл.
— опасно прил.

опа-цу̀па узв. хопа-цу̀па; и: хопа-цу̀па.

опаше (се) гл. — опѣва (-ѣваду, -ѣвају) гл.; Иде кѣша, уби мѣша, дође шѣва
да г_опѣва. — опекотина ж. — опѣло с. — опељѣши гл. — операција
(хирушка) ж.

опердаши гл. излупа, изудара.

опѣре (се) гл. — оперише (се) гл. — опет прил., возн.; и: јопет. — опѣче
(се) гл. — опијани (се) гл. — опипа (се) гл. — опирача ж. — опише
гл.

опје (се) гл. опије (се); син. наљѣка (се).

о(п)ка̀ља (се) (-а̀љаду (се), -а̀љају (се)) и о(п)ко̀љава (се) (-а̀ваду (се),
-а̀вају (се)) гл. — о(п)кла̀да ж. — о(п)кла̀ди (се) гл. — опко̀ли
гл. — оплавѣтнѣи (се) (-етнѣиду (се), -етнѣу (се)) и оплавѣи гл. — о-
плакне гл. — оплѣви (-ѣвиду, -ѣвиу) гл. — оплѣте гл. — оплѣнак
(оплѣнка) м. и оплѣнка ж. — оплѣчка гл. — оплѣска (-ѣскаду,
-ѣскају) гл. — оплѣсне гл. — опо(ј)и (-о(ј)иду, -о(ј)иу) гл. — опо-
мѣне (се) гл. — опомѣне (се) гл. — опра̀ви (се) и опра̀(ј)и (се)
гл. — опра̀вља (се) гл. — опра̀(в)љен, -а, -о. — опра̀си (се) гл.
— опра̀ши (се) гл.

опра̀шња (се) (-а̀шњаду (се), -а̀шњају (се)) гл. опра̀шња (се).

опрѐде (-ѣдеду, -ѣдиу) гл. — опрѐдели (се) гл. — опрѐзан, -зна, -зно.
— опрѐзно прил.

опритѣр (опритѣра) м. ланац којим се привезује врх руке за комот и служи
као кочница; < рум. opritor.

опрѣли (се) гл. опрѣли (се).

опропа̀сти (се) гл. в. упропа̀сти (се).

опро̀сти (се) гл.

опрошња̀ва (се) (-а̀ваду (се), -а̀вају (се)) и опрошња̀је (се) гл.

опрошња̀не с. опроштење.

опрѣти (се) гл. — опрѣтен, -а, -о. — о(п)терѣти (се) гл.

опуди (се) гл. в. упуди (се).

опусти (-устиду, -усту) гл. — опустѣши гл. — опута ж.

опути (се) гл. в. упути (се).

опушти (се) гл. опусти (се).

опу̀ђе гл. опсује.

ѣпширан, -рна, -рно. — ѣпширно прил.

ѣпше гл. опшије.

ѣпштина ж. — општинѣр (општинѣра) м. — ѣпштински, -а, -о.

ѣр (ѣра) м. хор; и: кѣр, хѣр.

ѣра (ѣра и ѣраја) м. орах; у колѣче меѣмо ма̀к и ѣра̀се.

ораница и ораћница ж. — орање с. — ораћи, -а, -с (и -о). — орач (орача)
м.

ордонанца м. ордонанс; < рум. ordonanță.

оре гл. оре.

орѣвина ж. ораховина.

орѣже гл. ореже.

орѣјка ж. врста јечма за сточну храну; < рум. orzoaică.

ори узв. при певању и пијанчењу.

орлић (орлића) м. (дем.). — бр(л)ѡв, -а, -о. — ѡрман (ормана) м.
— орманче (орманчета) с. (дем.). — орманчић (орманчића) м. (дем.).

орѡ (ѡрла) м. орао.

орѡни гл. — орѡси (се) гл. — ортак (ортака) м. — ортакиња ж.
— ортакѡв, -а, -о. — ортакује (се) и ортачи (се) гл. — ортачење
с. — ортачки, -а, -о. — ортачки прил. — ѡружан, -а, -о. — оружье
с. — оружни (-ужниѡу, -ужну) гл. — орумени (се) (-ениѡу (се), -ѡну
(се)).

ѡрш узв. за изражавање опасности од ватре, од вреле воде.

осакати (се) гл. — ѡсам бр. — осамдѡсет бр. — осами се гл. — осамљен,
-а, -о.

осамнајс бр. осамнаест.

осане гл. осакне.

осваја (-ајаду, -ајају) гл. — осване гл. — освануће с. — освањива и
освањује гл. — освѡдѡчи гл. — освѡжи (се) гл. — освѡсти (се) гл.
— ѡсвета ж. — освѡти (се) гл. — осветлење и осветљење с. — осветли
(-етлиѡу, -ѡтлу) гл. — освѡшта гл. — освѡшћава (-аваду, -авају)
и освѡшћаје гл. — освѡ(ј)и гл. — освѡне (се) гл. — осѡделица
ж. — осѡди (-ѡдиѡу, -ѡѡу) гл. — осѡкне (се) гл. — осѡти (се) гл.
— осѡтљив, -а, -о. — осѡћа (се) гл. — осѡћање с. — осигура (се)
(-ураѡу (се), -урају (се)) гл. — осигурава (се) (-аваду (се), -авају (се))
и осигураје (се) гл. — осигуран, -а, -о. — осигурано прил. — осим
предл.

осипне гл. осипљиви; и: усипне.

осирѡмаши гл. — осирѡти гл. — осипше гл. — ѡскудан, -дна, -дно.
— оскуѡва (-ѡваду, -ѡвају) гл. — оскуѡвање с. — ѡскудица ж.
— ѡскудно прил. — ослаби гл. — ослади (се) гл. — ослања (се)
гл. — ослобѡди (се) гл. — ослѡни (се) гл. — ослушкѡје гл. — осмак
(осмака) (буре) м. — осмешкаје се и осмешкѡје се гл. — ѡсми, -а, -о
бр. — осмина ж. — осмица ж. — осмуди (се) гл. 1. осмуди (се).
2. удари, лупи (некога). — оснажи (се) гл. — оснива (се) (-иваду
(се), -ивају (се) гл. — ѡснова (на разбоју) ж. — оснује (прећу при
ткању) гл. — ѡснује (оснује, формира) гл. — оснутак (оснутка) (у
ткању) м. — ѡсоба ж. — особина ж. — осрамй (се) гл. — осрамѡти
(се) (-отйѡу (се), -ѡту (се)) гл. — осрѡдне и осрѡдно прил. — остави

(се) гл. — оставља (се) гл. — остали, -е, -а. — остане гл. — остари гл. — остатак (остатка) м. — оствари (се) гл.

остра прил. од страха.

остраг(а) прил. — остро с. — острвце (острвица, острвицета) с. (дем.). — острйжѐ гл. — оструготине ж. мн. — осуди гл. — осуђеник (осуђеника) м. — осуђеников, -а, -о. — осуђеница ж. — осуђује гл. — осунча се (-аду се, -ају се) гл. — осурй (-урйду, -урй) гл. — осуше гл. — осуши (се) гл. — осушен, -а, -о.

от предл. в. од.

отава ж. — отад(е), отадека, отадена прил.

ота(ј)й (ота(ј)йду, отајй) гл. (о бурегу) пропушта течност.

отамни гл. — отањи (се) гл. — отараси се гл. — отац (оца) м.; син. баба, таџа. — отвор м. — отворен, -а, -о. — отворено прил. — отвореножут, -а, -о. — отворенозелен, отворенозелена, отворенозелено. — отвореноплав, -а, -о. — отвори (се) гл. — отврдне гл.

отџгли се гл. отџгли се.

отџгне (се) гл. — отежава (се) (-аваду (се), -аважу (се)) гл. — отеже (се) гл.

отџкне гл. в. утџкне.

отџл (отџла) м. хотел.

отџла (отџлѐ) ж. врста винове лозе и гроџџа.

отџли (се) гл. — отџра гл.

отџрећен, -а, -о опџрећен.

отџчѐ (-џџду, -џџу) гл. — отџше гл.

отй(д)не гл. отиде.

отйња (се) (-њаду (се), -йњају (се)) гл. в. утйња (се).

отйсне гл. отисне.

отйчке прил. мало пре.

отка (-аду, -ажу) гл. — откад(е), откадека, откадена прил. — откако прил. — откачи (се) гл. — откйда (се) (-йдаду (се)) гл. — откйне (се) гл. — откључа (се) (-учаду (се), -учажу (се)) гл. — откџпа гл. — откопав (аваду, -аважу) и откопажѐ (-ажџду, -ажу) гл. — откйва (се) (-йваду (се), -йвају (се)) гл.

открје (се) гл. открије (се).

откуд(е), откудека, откудена прил. откудгџд(е), откудгџдека, откудгџдена прил. — откупи гл. — отме (се) гл. — отџпи (се) гл. — отџпли (се) гл.

отопљајѐ се (-ажџду се, -ажу се) гл. отопљава се.

от(т)пада гл. — от(т)падне гл. — от(т)пџва гл. — отпрати гл. — отпратиња гл. — отпратиље прил. — от(т)пушти (се) гл.

о(т)пушта (се) (-ушћаду (се), -ушћају (се)) гл. отпушта (се).

отрѓне (се) гл. — отрѓби (се) гл. — отрѓзни (се) гл. — отрѓсѐ (се) гл.
— отрѣсине ж. мн.

отри прил. од три (конца, жице).

отрне (се) гл. утрне (се); и: утрне (се).

отров м. и отрова ж. — отрован, -а, -о. — отровање с. — отровно
прил. — отрѣми (се) гл. — отрпа (отрпаду, отрпају) гл. — отрси
гл. — отрује (се) гл. — отруљи (-уљиду, -уљу) гл. — отрца (се)
(отрцаду (се), отрцају (се)) гл.

отсвѣра (-ѣраду, -ѣрају) гл. одсвѣра.

отсвѣд(е), отсвѣдека, отсвѣдекана, отсвѣдена, отсвѣденака прил. одсвѣд.

о(т)сѣчѐ (се) (-ѣчѣду (се), -ѣчу (се)) гл. одсече (се).

о(т)сѣчен, -а, -о одсечен.

о(т)скаче гл. одскаче.

о(т)скѣчи гл. одскѣчи.

о(т)слѣжи гл. одслужи.

отѣд(е), отѣдека, отѣдекана, отѣдена, отѣденака прил. — отѣђава (се)
(-ѣваду (се), -ѣвају (се)) и отѣђајѐ (се) гл. — отѣђи (се) гл. — отѣ-
ђује (се) гл. — отѣпи (се) гл.; и: утѣпи (се) гл. — отѣра (се) (-ѣраду
(се), -ѣрају (се)) гл.; и: утѣра (се). — отѣри (се) гл.; и: утѣри
(се). — отѣчѐ (отѣчѣду, отѣчу) гл.

о(т)цѣпи гл. оцеци.

ѣне гл. хоће.

оћелѣви гл. — оћѣрави и оћорѣви гл. — оћѣрба (-ѣрбаду, -ѣрбају) гл.;
и: ућѣрба. — оћѣцир (оћѣцира) м. — ѣх и ѣф узв. — охѣ узв.
— охѣ-хо узв.

оцѣили (се) гл. в. опрѣси (се).

оцѣди (се) гл. — оцѣни гл. — оцѣњѣва (-ѣваду, -ѣвају) и оцѣњује гл.

оцѣја(ј)и (-ѣја(ј)иду, -ѣјају) гл. оцѣја.

оцрѣни (-ѣниду, -ѣну) гл. — оцрѣни (оцрѣниду, оцрѣну) гл.

оцѣри гл. отѣури.

очѣрсне (се) гл.; и: учѣрсне (се). — очѣвршѣва (се) (-ѣваду (се), -ѣвају
(се)) и очѣвршѣјѐ (се) (-ѣјѣду (се), -ѣјају (се)) гл.; и: учѣвршѣјѐ (се).
— ѣчев, -а, -о. — ѣчевина ж. — ѣчекѣјѐ (-ѣјѣду, -ѣјају) и ѣчекѣје (се)
гл. — Оченѣш (Оченѣша) м. — ѣчѣпи гл.; и: учѣпи.

ѣчетири прил. од чѣтири (конца, жице).

ѣчѣсне (се) гл. — ѣчѣша (се) гл. — ѣчѣшља (се) гл. — ѣчи (ѣчију) с. мн.
— ѣчѣсти (се) гл. — ѣчитѣ (-ѣду, -ѣју) гл. — ѣчни, -а, -о. — ѣчњак
м.

ѣчу(в) (ѣчу(в)а) м. очух.

- очупа (-аџу, -ају) гл. — бџак (оџака) м.; Кромпири се саду у оџаце.
— оџачић м. (дем.). — ошамари гл. — ошамути (се) гл. — ошашави
гл. — ошибне гл. — ошине гл.
- ошта прил., везн. где; о чему; Ошта си га закачјо? Учјко је јексер ошта је
закачјо тџрбу.
- оштар, -тра, -тро. — оштета ж. — оштети (се) гл. — оштећава (се) (-аваду
(се), -авају (се)) и оштећајџе (се) гл. — оштећење с. — оштри (оштриџу,
оштрџу) гл.
- оштрика гл. оплете, исплете.
- оштро прил. оштро.
- оштџкне гл. полуди; и: поштџкне, уштџкне.
- оштџцује гл. 1. искреше, окреше (гране, ластаре). 2. подреже (браду,
бркове).
- ошџгави се гл. ошџгави се.

II

- па I везн.; Однеси па се врати; Бџг па кџм; Прво се је сџпа па пџсе печење.
II речца; Од сџпе па до печења; Па, ми нисмо криви; Па, већ сам
ти каџџ. — пабирак (пабирка) м. — пабирчи гл. — павит (павита)
м. — павлака ж. — пада гл. — падање с. — падина ж. — па(д)не
гл.; Мене ми пџ сан. — пажљив, -а, -о. — пажљиво прил. — пажња
(пажње) ж. — пазар (пазара) м. — пазаран, -рна, -рно; пазаран дан.
— пазарење с. — пазари гл. — пазии (се) гл.
- пазу(к) м. и пазука ж. пазух; под пазуку.
- пајван (пајвана) м. — пакао (пакла) м. — пакџт (пакџта) м. — пакло
с.; пакло цигара.
- пакос (пакости) ж. пакост.
- пакосан, -сна, -сно пакостан.
- пакосник м. — пакосница ж. — пакосно прил. — пакује (се) гл.
— паламџда ж.
- паланџџри гл. премеџе ствари; претура.
- палаџа (палаџе) ж. — палац (палца) м. — пали (се) гл. — палија ж.
— палица ж. — палуџа и полџга ж. — палчев, -а, -о. — палчић
(палчића) м. (дем.). — палџба (палџбе) ж. — памџт ж. — памџтан,
-тна, -тно.
- памџтљиви, -а, -о уображен.
- памџтљивица ж. уображеница.
- памџтљивко м. уображенко.
- памџти и панти гл. — памџтивџк (памџтивџка) и панџтивџк (панџтивџка) м.
— памџћење и пантићење с. — памџк (памџка) м. — памџчан, -чна,
-чно.

памучас, -ста, -сто памучаст.

панкљика и пантљика ж. — панталбоне (панталбнѧ) ж. мн. — панталоннице (панталонницѧ) ж. мн. (дем.). — Пантелѧј (Пантелѧја) и Пантелија м. — пањ (пања) м.

паор м. сељак.

паорка ж. сељанка.

паорски, -а, -о сељачки.

папагѧл (папагѧла) м. папагај.

папагѧлски, -а, -о папагајски.

папак и папак (папка и папка) и папоњак (папоњка и папоњака) м.

папарѧш (папарѧша) м. густо скувани пасуљ, јанија од пасуља.

папѧр (папѧра) м. — папрат м. — папѧрка ж.; папѧрка бѧјава „црвена папѧрка“. — папѧркѧш (папѧркѧша) м. — папѧча ж. — папучица (папучицѧ) ж. (дем.). — паѧр м. — паѧра ж. — паѧра (паѧраду, паѧрају) гл. — паѧра ж., обично у мн. паѧре. — п(а)рабѧба ж. — паѧрада (паѧрадѧ) ж. — п(а)радѧла м. — паѧраѧра се (-ѧраду се, -ѧрају се) гл. — паѧрализа (паѧрализѧ) ж.; син. шлог. — паѧрализѧра се (-ѧраду се, -ѧрају се) и паѧралише се гл.; син. шлогѧра се. — паѧрампаѧрче (паѧрампаѧрчѧта) и паѧранпаѧрче (паѧранпаѧрчѧта) с. — паѧран, -рна, -рно и паѧрни, -а, -о (одр.).

паѧрсник м. мангуп, враголан.

паѧрсница ж. мангупица.

паѧрстос м. парастос.

паѧршен, -а, -о запуштен, напуштен.

паѧшено прил. запуштено, напуштено.

паѧрашѧта ж. падобран; < рум. parașută.

паѧрашутѧс (паѧрашутѧста) м. падобранац; < рум. parașutist.

паѧрашутѧра (се) (-ѧраду (се), -ѧрају (се)) гл. спушта (се) падобраном; < рум. a parașuta.

паѧрење (врелом водом) с. — паѧрење (спаривање) с. — паѧри (се) гл. — паѧрица ж. (дем.). — паѧрк м.

паѧркѧт (паѧркѧта) м. паркет; и: пуркѧт.

паѧрлѧжи гл. парложи.

паѧрѧке (паѧрѧкѧ) ж. мн. золуфи.

паѧртизан (паѧртизанѧ) м. — паѧртизанка ж. — паѧртизански, -а, -о. — паѧртија ж. 1. партија (организација). 2. скипа, група; Деѧца се нижеду по две-три паѧртије.

паѧрѧфѧм (паѧрѧфѧма) и паѧрѧфѧн (паѧрѧфѧна) м. паѧрѧфѧм.

паѧрѧцѧла (паѧрѧцѧлѧ) ж. — паѧрѧцѧлѧ (-слаѧду, -ѧлају) гл. — паѧрѧчѧ (-ѧѧду, -ѧју) гл.

паѧрѧчада (паѧрѧѧѧй) ж. зб. парчад.

- пәрче (пәрчѣта) с. — пәрчѣнце (пәрчѣнцѣта) с. (дем.). — пәрчѣтѣ (-стадѹ, -ѣтајѹ) гл. — пѣс (пѣса) м. (рет.) в. пѣто. — пасира (-ираду, -ирајѹ) гл. — пѣсош м. — пѣсторак (пѣсторка) м. — пѣсторка ж. — пѣсује гл.
- пасула ж. двоглед.
- пасуљ (пасуља) м. пасуљ.
- пасуљѣвина ж. лѹске пасуља.
- пасуљница (пасуљницѣ) ж. — пасуљницѣта с. — пѣти (се) гл.
- патифон (патифонa) м. грамофон.
- патлицѣн (патлицѣна) и петлицѣн (петлицѣна) м.; глави патлицѣн. — пѣтник м. — пѣтница ж. — пѣтња (пѣтњѣ) ж. — пѣтос м. — пѣтосане с. — пѣтше гл.
- патр(а)ницѣ (патр(а)ница) и петрницѣ (петрница) ж. мн. врста јѣла од укуваног пшеничног брашна.
- патрѣтни, -а, -о квадратни.
- патрѣжѣл и петрѣжѣл м. першун.
- патрѣна (патрѣнѣ) ж. — патуљак (патуљка) м.
- патуљци (патуљца) м. мн. вуна лошег квалитета (што остаје после гребенања).
- пѣхеник м. — пѣхеница ж. — пѣхене с. — пѣук м.; Ыма пѣуце по тавѣну.
- пауљница ж. пахуљница.
- паун (пауна) м. — паунница ж. — паунѣв, -а, -о. — пѣучина ж. — пѣцка ж. — пѣцѣв м.
- пѣчна ж. патика.
- пѣша (пѣше) ж.; Мѣрва иде на пѣшу и Мѣрва иде у пѣшу.
- пѣша м.; Живи ко пѣша.
- пѣша (пѣшѣ) м. пашанац.
- пѣшин, -а, -о који припада пашанцу.
- пѣшканац (пѣшканца и пѣшканаца) м. пашканат, пастрнак.
- пѣва гл. — пѣванѣ с.; прво пѣванѣ пѣтла. — пѣвац (пѣвца) и пѣјац (пѣјца) м. — пѣвач (пѣвача) м. — пѣвачица ж. — пѣвачки, -а, -о; пѣвачко друштво. — пѣвѹцка гл. — пѣга ж. — пѣгав, -а, -о. — пѣгавац (пѣгавца) м. — пѣгавица ж. — пѣгла (пѣгладу, пѣглајѹ) гл.
- пѣглај м. пѣгла.
- пѣглање и пѣглање с. — пѣд (пѣди) и пѣда (пѣде) ж. — пѣдаљ м. — пѣда се гл. — пѣдала (пѣдалѣ) ж. — пѣдалѣ (-аладѹ, -алајѹ) и пѣдалира (-ираду, -ирајѹ) гл.
- пѣдѣсет бр.
- пѣдѣсет бр. око пѣдѣсет; Дѣно ни пѣдѣсет цигаља.

пѣдне се гл. ђипи, скочи.

пѣкар м. — пѣкара и пѣкарница ж. — пѣкаров, -а, -о. — пѣкарски, -а, -о. — пѣкља и пѣтља ж. — пекља (се) и петља (се) (-адѹ се), -ају (се) гл. — пекљање и петљање с. — пѣкмез (пекмѣза) м. — пѣлен (пелѣна) м. — пелѣна ж. — пелѣница ж. (дем.).

пѣлц м. пелцер, калем.

пѣлцер м. калемљена винова лоза и грожђе од те лозе.

пѣлцовање с. 1. калемљење; син. ђлтовање. 2. пелцовање, вакцинисање.

пѣлцује гл. 1. калеми; син. ђлтује. 2. пелцује, вакцинише.

пелѣшка ж. шкољка за врачање.

Пѣмац (Пѣмца) м. Чех.

Пѣмкиња ж. Чехиња.

Пѣмска ж. Чешка; Чехословачка.

пѣмски, -а, -о чешки

пѣна ж. — пензија ж. — пензионѣше (се) и пензионѣра (се), пензјонѣше (се) гл.

пензјонѣр (пензјонѣра) м. пензионер.

пензјонѣрка ж. пензионерка.

пѣни се гл. пени се.

пенкало с. налив-перо.

пенушав, -а, -о. — пенуши (се) и пењушу (се) гл. — пѣнце (пѣнцѣта) с.

пѣнцер м. прозор.

пѣнцира (-ѣраду, -ѣрају) гл. пенцетира.

пѣње (се) гл. — пепелѣра ж. — пепелѣв, -а, -о. — пѣпѣто прид. непром.

пѣпо (пѣпѣла) м. пѣпо.

пѣрвајз м. перваз.

пѣре (се) гл. — перѣца (перѣцѣ) ж.

перѣнца и пѣринца ж. пѣринач.

перјѣница ж. — пѣрје с. зб. — пѣро с.

персијѣнка ж. шубара (од јагњеће коже).

персона (персонѣ) ж. — пѣртла ж. — перунѣка ж. — пѣрут (пѣрути и пѣрута) м. и ж. — перутѣ се (-утѣдѹ се, -утѣју се) гл. — перушка ж. — пѣрце (пѣрцѣта) с. — пѣсак (пѣска) м. — песковѣт, -а, -о. — пѣсма и пѣсна ж. — пѣсмица ж. (дем.). — пѣсник м. — пѣсницѣ ж. — пѣсто и пѣстѣтина, пѣт стѣтина бр. — пѣт бр. — пѣта (пѣтѣ) ж. — пѣтак (пѣтка) м.

петѣк (петѣка) м. и петѣч(к)а ж. петѣкиња, буре од пет ѣкова.

петѣлка ж. — пѣти, -а, -о бр. — петѣна ж. — петѣца ж. 1. пѣтица (број). 2. (дем.) пѣтица, мала пѣта. 3. пѣтица (оцена).

Пѣтка и Петковѣча ж. Света Петка.

петлић (петлића) м. и петличе (петличета) с. (дем.). — пѣт(л)ѡв, -а, -о.
— петљанац (петљанца) м. — петљика и петљица ж.

петнајс бр. петнаест.

петнајсти, -а, -о бр. петнаести.

пѣтњи, -а, -е (и -о) петњи; Запјње из пѣтњи жила.

петѡ (пѣтла) м. петао.

петѡв, -а, -о петлов.

петѡрица ж. — петѡро с. непром. — петѡвача и петѡвка (јабука, крушка) ж. — Петѡвдан м. — петролѣј (петролѣја) м. — пѣћ ж. (рет.) в. фуруна, шпѡрет. — пѣћина ж. — пѣц узв. — пѣца гл. — пѣцка гл. — пѣцне гл. — пѣчѣ (се) (пѣчѣдѣ (се), пѣчѣ (се)) гл. — пѣчен, пѣчена, пѣчено. — пѣчење с.

пѣчѣс и пѣшѣс бр. пет-шест.

пѣчурка ж. — пѣшадѣја ж. — пѣшак (пѣшака) м. — пѣшачење с. — пѣшачи гл.

пѣшѣтина ж. група од око пет-шест лица.

пѣшке прил. — пѣшкѣр (пѣшкѣра) м. — пѣшкѣрић (пѣшкѣрића) м. (дем.). — пѣи и пѣи узв. — пѣвара ж. — пѣво с. — пѣјавица ж. — пѣјан, пѣјана, пѣјано и пѣјани, -а, -о (одр.). — пѣјандѣра м. и ж. — пѣјаница м. и ж. пѣјанка ж.; син. лумпѣрај. — пѣјанст(в)о с. — пѣјанчи гл.; син. лумпује. — пѣјаћа (вода). — пѣ(и)јаче с. — пѣје гл. — пѣју узв. — пѣјукне гл. — пѣјуцне гл. — пѣ(ј)уче гл. — пѣксла ж. — пѣ(к)тѣје и пѣфтѣје ж. мн.

пѣктѡше се, пѣтијѡше се, пѣфтѡше се гл. згусне се, постаје пѣтије.

пѣла (пѣлѣ) ж. турпија.

пѣлѣ (пѣлѣдѣ, пѣлѣју) гл. виче пѣла-гѣса (на бадње вече).

пѣлаве (пѣлава) ж. мн. пѣлав.

пѣла-гѣса узв. при пѣлању (на бадње вече).

пѣлање с. викање пѣла-гѣса (на бадње вече).

пѣлад ж. зб. — пѣладѣја и пѣладѣја, пѣлиња (пѣлиња) ж. зб. — пѣле (пѣлета) с. — пѣленце (пѣленцѣта) с. (дем.). — пѣлетина и пѣлѣћина ж. — пѣлѣћи, -а, -е (и -о). — пѣлићи (пѣлића) м. мн. — пѣлка ж. — пѣлѣр (пѣлѣра) м. — пѣлѣрење с. — пѣлѣри гл. — пѣлѣј гл.

пѣнтер м. бачвар.

пѣнтерѣј (пѣнтерѣја) м. бачварски занат.

пѣпав, -а, -о и пѣпави, -а, -о (одр.). — пѣпавица ж. — пѣпавко м. — пѣпање с. — пѣпка (се) гл. — пѣпљѣв, -а, -о. — пѣпљѣи гл. — пѣрѣвина ж. — пѣрѣ(ј) (пѣрѣја) м. — пѣриј гл. — пѣрка (пѣркаду, пѣркају) гл.

пѣрѡњ (пѣрѡња) м. велики клин.

пис узв. — писак (писака) м. — писамце (писамцѣта) и писанце (писанцѣта) с. — писане с. — пискав, -а, -о. — пискаво прил. — пискара (-араѣу, -арају) гл. — писмен, -а, -о. — писмено прил. — писмо с. — писменце (писменца и писменцѣта) с. (дем.). — писне гл. — пита (се) (питаду (се), питају (се)) гл. — питање с. — питом, -а, -о и питоман, -мна, -мно. — пише с. — пишу-пиу узв.

пицигањ (пицигања) м. врсте птице.

пише гл. — пиштаљка ж. — пиштање с. — пишти гл. — пиштољ (пиштоља) м.

пиштољина ж. 1. мочварно место; влажан терен. 2. неваљалац.

плав, -а, -о и плави, -а, -о (одр.); плави камен; плави патлиџан. — плаветан, -тна, -тно. — плаветнило с. — плави (се) гл.

плавјез и плајвез м. оловка.

плаво прил. — плавоња (во) м. — плавуша ж. — плази гл. — плакане с. — пламен (пламена) м. — пламичак (пламичка) м. (дем.). — пламти (-амтиду, -амту) и планти (-антиду, -анту) гл. — план (плана) м. — планциште с. — пландује гл. — планина ж. — планиница (планинице) ж. (дем.). — планински, -а, -о. — планира (-ираду, -ирају) гл. — плански, -а, -о. — плане гл.

плас (пласта) м. пласт.

пласти гл. — пласта (платѣ) и плаћа (плаћѣ) ж. (рет.). — плати гл. — платнен, -а, -о. — платно с. — плаћа (-аћаду, -аћају) гл. — плаћање с. — плафон (плафона) м. — плац м. — плач м. — плаче гл. — плачљив, -а, -о. — плачљивица ж. — плачљивко м. — плашење с. — плаши (се) гл. — плашљив, -а, -о. — плашљивица ж. — плашљивко м. — плашљиво прил. — плева ж. — плевит (-ѣвиду, -ѣву) гл. — плевљење с.

плѣк м. 1. лим, плех; и: табла. 2. плех, плитка посуда за печење; Ымамо плѣкове диј печемо мѣсо.

плѣкан, плѣкана, плѣкано и плѣкани, -а, -о (одр.) лимен, плехан.

плѣме (племѣна) с. — плѣара ж. — плѣтѣ (-ѣтѣду, -ѣту) гл.

плѣтѣњаџа ж. плетена женска ципела.

плѣтиво с. — плива гл. — пливач (пливача) м. — пливачица ж.

плизав, -а, -о клизав.

плизаво прил. клизаво.

плизајка и плизалка ж. клизалка.

плизи (-изиду, -изу) гл. клизи.

плитак, -тка, -тко. — плићак (плићака) м. — плѣвак (плѣвка) (на поворци) м.

плован (плована) м. патак.

плѣви (-овиду, -ову) гл. пловни (на површини неке течности).

плѡвка ж. патка.

плѡвче (плѡвчета) с. пловче.

плѡвчи, -а, -е (и -о) пловчији.

плѡвчићи м. мн. — плѡд (плѡда) м. — плѡдан, -дна, -дно. — плодй (се) (-одидѹ (се), -одѹ (се)) гл. — плѡдно прил. — плѡт (плѡта) м. — плѡтна (од теста за колаче) ж. — плѡча ж.

плѡчас, -ста, -сто плѡчаст.

плѡчица ж. (дем.). — плѹг и плѹк м. — плѹгује и плѹжи гл. — плѹжење с. — плѹжни и плѹжни, -а, -е.

плѹмукшир м. саксија (за цвеће).

плѹта ж.; штопло од плѹте. — плѹћа с. мн. — плѹчка ж. — плѹчка гл. — плѹс узв. — плѹсак (плѹска) м. — плѹска гл. — плѹскање с. — плѹсне гл. — плѹснат, -а, -о. — плѹванак (плѹванка) м. — плѹвање с. — плѹвачка ж.

плѹ(в)ѡтак (плѹ(в)ѡтка) м. плѹвотина.

плѹје (се) гл. — плѹне гл. — плѹс узв. — плѹсак (плѹска) м. — плѹска (се) и плѹска (се) гл. — плѹсне (се) гл. — плѹц узв. — плѹца гл. — плѹцка гл. — плѹцне гл. — плѹштање с. — плѹшти (-уштидѹ, -уштѹ) гл. — по предл. — по ж, м. и с. и пола, половина ж. — по, пол, пола, полак прил.

поађа (-ађаду, -ађају) гл. похађа.

поапси гл. похапси.

поађави (се) гл. полочи (се)

побаца (се) (-ацаду (се), -ацају (се)) гл. — побациа (-ацаду, -ацају) гл. — побегне гл. — победа ж. — победи гл. — победник м. — побеђен, -а, -о. — побеђаје и побеђује гл. — побележи гл. — побели (-слидѹ, -слѹ) гл. — побере гл. — побесни (-енидѹ, -еснѹ) гл. — побива (се) (-иваду (се), -ивају (се)) гл.

пѡбје (се) гл. побије (се).

поб.лссави гл. — побѡгу речца. — побѡде (се) гл. — побѡжан, -жна, -жно. — побѡли (се) (-слидѹ (се), -одѹ (се)) гл. — побра (пѡбрѣ) и поца (пѡцѣ) м. — побрѡтим м. — побрѡне се гл. — побрѡка (се) (-брѡкаду (се), -брѡкају (се)) гл. — побрѡви (се) и побрѡви (се) гл. — побѡна ж. — побѡни (се) гл. — побѡши гл. — повѡди гл. — повѡли (се) гл. — повѡља (се) (-ѡљаду (се), -ѡљају (се)) гл. — повѡмпири се гл. — повѡде и повѡде гл. — повѡже (се) гл. — повѡз (повѡза) м. — повѡзѡје (се) (-ѡзѡду (се), -ѡзѡју (се)) и повѡзује (се) гл. — повѡзан, -а, -о. — повѡзѡча (за главу) ж. — повѡзе гл.

повѡзива (-иваду, -ивају) гл. повѡзује.

повѡзивање с. — поверљив, -а, -о. — поверљиво прил. — повѡрује гл.

повѡсма ж. повѡсмо.

поветарац (поветарца) м. — повећа (се) гл. — повећава (се) (-аваду (се), -авају (се)) и повећаје (се) гл. — повећање с. — повећа гл. — повјаја (се) (-йјаду (се), -йјају(се)) гл. — повјајање с. — повјакне гл. — повјриј гл. — повјче гл. — повишава (-аваду, -авају) и повишаје гл. — повише прил. — повиши гл. — повлажи гл. — повлачи гл. — повода ж. — пвдј (пвдја) м. — пвдјник м. — пвдјница ж.

пвдрка ж. конач на удицу.

поврати (се) гл. — повраћа (се) и поврће (се) гл. — поврви гл. — повреди (се) гл. — повређаје (се) и повређује (се) гл. — поврне (се) гл. — површе гл. — површина ж. — повуче (се) гл. — повучен, -а, -о. — повучено прил. — погађа (се) (-ађаду (се), -ађају (се)) гл. — погази гл. — поган м. и ж. — поганац (поганца) и поганко м. — погани (се) гл.

поганија ж. поганство.

поганица ж. — погано прил. — погански, -а, -о. — погаси (се) гл. — погача ж. — погачица и погачица (погачице и погачице) ж. (дем.). — погине гл. — погиња (се) (-ињаду (се), -ињају (се)) гл. — поглади (се) гл. — поглед (погледа) м. — погледа (се) гл. — поглѐ(д)не (се) гл. — погне (се) гл. — погнут, -а, -о. — погњави гл. — погњечи (се) гл. — погоди (се) гл. — погори (-ориџу, -орију) гл. — пограби гл. — погрбави се гл. — погрби се гл. — погрди гл. — погреб (погрѐба) м. — погрѐбе (се) (-ѐбџу (се), -ѐбју (се)) гл. — погрѐбѐна (-ѐнаџу, -ѐнају) гл. — погрѐје (се) гл. — погрешан, -шна, -шно. — погрѐши гл. — погрѐшно прил. — погуби (се) гл. — погуби (се) гл. — под предл.

пддалски и подалѐки, -а, -о подалек.

пддалско и подалѐко прил. — подапиња (се) и подапиње (се) гл. — подапињање с. — подапне (се) гл. — подапира (се) и подапире (се) гл. — подапирѐње с. — подбџни гл. — подбуњаје (-ајџу, -ајју) и подбуњива (-йваду, -йвају) гл. — пдвала ж. — пдвали гл. — подваљива (-йваду, -йвају) и подваљује гл. — подвѐже (се) гл. — подвѐзача ж. — подвѐзује (се) гл. — подвикива (-йваду, -йвају) и подвикјује гл. — подвикне гл.

пдвје (се) гл. подвије (се).

пдводан, -дна, -дно. — пдводно и пдвддно, пдводу прил. — пдвучѐ (-учѐду, -учју) гл. — по(д)грѐје (се) гл. — подгрѐзе (се) гл. — подгубник и подгубњак м. — пддела ж. — подѐли (се) гл.

подѐље гл. одеље.

подѐси (се) гл. — подѐтиња (се) (-ињаџу (се), -ињају (се)) и подѐтињи (се) гл. — подѐшава (се) (-аваду (се), -авају (се)) и подѐшаје (се) (-ајџу (се), -ајју (се)) гл. — подѐмни и поѐмни, -а, -о. — подивља (-аџу, -ајју) гл. — подивљаџи (се) гл. — подивгне (се) гл. — подиже (се) гл. — подижање с. — подија (се) (-йваду (се), -йвају (се)) гл. — пддлога ж.

- пòдље (се) гл. подлије (се).
- подмеси гл. — подмѐт(н)е (се) гл.
- подмећава (-аваду, -авају) и подмећајѐ, подмећује гл. подметава.
- подмигује гл. — подмигне гл. — подмири гл. — подмити гл.
— подмићива (-иваду, -ивају) и подмићајѐ (-ајѐду, -ају), подмићује
гл. — по(д)млади (се) гл. — по(д)млаћива (се) (-иваду (се), -ивају
(се)) и по(д)млаћује (се) гл. — по(д)млаћивање с. — пò(д)нѐ с.
непром. — поднѐсе и поднѐсѐ (-ѐседу и есѐду, -ѐсу) гл. — поднòжица
(на разбоју) ж. — поднòси (се) гл. — подò(ј)и гл. — подòле прил.
— подразумѐ (-умѐду, -уму) гл. — подразумѐва (-ѐваду, -ѐвају) гл.
- по(д)рãни гл. потхрани.
- по(д)рãни гл. — подрѐже гл. — подрѐва (-аваду, -авају) и подрѐјѐ
(-ајѐду, -ају) гл. — подрѐжи (-дрѐиду, -дрѐжу) гл. — подрѐгање
с. — подрѐма гл. — подрѐби гл. — подрѐпа (-дрѐпаду, -дрѐпају) гл.
— по(д)рѐуби гл. — пòдруга (жена) ж. — пòдруке прил. — пòдрум
(пòдрума) м. — пòдрумче (пòдрумчѐта) с. (дем.). — пòдрумчић
(пòдрумчића) м. (дем.). — пòдршка ж. — пòдугачак, -чка, -чко.
— пòдудãра (се) гл. — пòдуже прил. — пòдупира (се) (-ираду (се),
-ирају (се)) и пòдупире (се) (-иреду (се)) гл. — пòдѐпре (се) гл.
— пòдшиша (се) и потшиша (се) (-ишаду (се), -ишају (се)), по(д)штѐцује
(се) гл. — пòђе гл. — пòжали (се) гл. — пòждѐре гл. — пò(ж)дригãјѐ
(се) (-ајѐду (се), -ају (се)) и пò(ж)дригује (се) гл. — пò(ж)дригне (се) гл.
— пòжѐли (-елиду, -елу) гл. — пòживи (-ивиду, -иву) гл. — пòжњѐ
(-жњãду, -жњу) гл. — пòжури (се) гл. — пòжути (-утиду, уту) гл.
— пòзãјми (се) гл. — пòзãјмљива (се) (-иваду (се), -ивају (се)) и
пòзãјмљује (се) гл. — пòзакòље гл. — пòзакòпа гл. — пòзãмашан,
-шна, -шно. — пòзãмашно прил. — пòзãспе (обично само у мн.)
гл. — пòзатвãра (се) (-ãраду (се), -ãрају (се)) гл. — пòзван и
пòзват, -а, -о. — пòздрав м. — пòздрãви (се) гл. — пòздрãвља
(се) гл. — пòздрãвљање с. — пòзелѐни (-ениду, -ену) гл. — пòзида
(-идаду, -идају) гл. — пòзлãти гл. — пòзлãнен, -а, -о. — пòзлаћива
(-иваду, -ивају) и пòзлаћује гл. — пòзлѐди (се) гл. — пòзнãвã-
ње с. — пòзнãјѐ (се) гл. — пòзнаник м. — пòзнаница ж.
— пòзнã(н)ст(в)о с. — пòзнã (се) (-ãду (се), -ãју (се)) гл.
— пòзнат, -а, -о. — пòзнато прил. — пòзòвѐ (-овѐду, -ову) гл.
— пòзòвне гл. — пòйгра (-играду, -играју) гл.
- поизблѐзо прил. поизблѐза.
- поиздãље прил. — поизудãјѐ (се) (-ајѐду (се), -ају (се)) гл.
- поискãча (-ãчаду, -ãчају) гл. поискãче.
- поискида (се) (-идаду (се), -идају (се)) гл. 1. искида (се), поискѐда (се).
2. повр. јакò се лути.
- поистѐра гл. — поистрѐзни се гл.
- поита гл. похита.
- појãви се гл. — појãвљãјѐ се и појãвљива се (-иваду се, -ивају се),

појављује се гл. — појагњи се гл. — појам (појма) м.; немам појма.
— појање (у цркви) с. — појас м.; гб до појаса. — појача (се) (-ачаду
(се), -ачају (се)) гл. — појачава (се) (-аваду (се), -авају (се)) и појачаје
(се) (-аједу (се), -ају (се)) гл. — појачање с.

поје (поједу) гл. поједе.

поједини, -а, -о поједини.

појефтјини и појефтјини (-иниду и -иниду, -ину) гл. појевтини.

по(ј)здер (по(ј)здера) м. — по(ј)и (се) (-јиду (се), -ју (се)) гл. — по(ј)и
(по(ј)иду, поју) (у цркви) гл. — појури гл. — појутрица ж.
— покади гл. — покаже (се) гл. — показива (се) (-иваду (се), -ивају
(се)) и показује (се) гл.

покайт (покайта) м. суботар.

покајан, -а, -о. — покајано прил. — покајање с. — покаје (се) гл.
— покалуђери (се) гл. — покани (се) гл. — покањива (се) (-иваду
(се), -ивају (се)) гл. — покара (се) (-араду (се), -арају (се)) гл.
— покаткад прил. — покашља се и покашље се гл. — покашљује
се гл. — покварен, -а, -о. — поквари (се) гл. — покваси (се) гл.
— покида (се) гл. — покипи (-ипиду, -ипу) гл. — покити (се) гл.
— покладе ж. мн. — поклања (се) гл. — поклањање с. — поклапа
(се) (-ападу (се), -апају (се)) гл. — поклати (се) гл. — поклон м.
— поклопи (се) гл. — поклопац (поклопца) м. и поклопица ж.
— поклопи гл. — поклуца гл.

поковање с. поховање.

покој и покoј (покоја) м.; За покoј душе. — покo(ј)и, -а, -е (и -о) зам.
— покoјни, -а, -о. — покoјник м. — покoјников, -а, -о. — покoјница
ж. — покoпа гл. — покорaва (се) (-аваду (се), -авају (се)) и покорaје
(се) гл. — покоран, -рна, -рно. — покoри (се) гл. — покoрно
прил. — покoси гл. — покoраде (-адеду, -аду) гл. — покoрај предл.
— покoрaтак, -тка, -тко. — покoрати (се) гл. — покoраћи, -а, -е (и
-о) комп. — покoрене (се) гл. — покoрет м. — покoретан, -тна, -тно.
— покoрeтање с. — покoрeћа (се) (-eћаду (се), -eћају (се)) и покoрeће
(се) гл. — покoрива (се) (-иваду (се), -ивају (се)) и покoрива (се) (-иваду
(се), -ивају (се)) гл. — покoривање с. — покoривач (покoривача) м.

покрје (се) гл. покрије (се).

покрoв м. — покрoвац (покрoвца) м. — покрoпи гл. — покрoши (се) гл.
— покуди гл. — покуља (-уљаду, -уљају) гл.

покује гл. покује.

покуњен, -а, -о. — покуњено прил. — покуњни се гл. — покупи (се) гл.
— покупује гл. — покус узв. само у изр. хoкус-покус „има и нема“;
„ба је ту, ба није“. — покуса (-усаду, -усају) гл. — покућанст(в)о с.
— покушава (-аваду, -авају) и покушаваје гл.

пол прил. пола; два й_пол.

пoла ж. половина ћилима, чаршава (која се тка одједном); Док се не

- изатка једна пола, п_ондак друга пола.
- полагано прил. — полагане с. — полагачко и полачко прил. — полаже гл. — полаз и полазак (полаза и поласка) м. — полази гл. — полакоми се гл.
- полани прил. преклани.
- полански, -а, -о преклански.
- полѣга (-ѣгаду, -ѣгају) гл. — полѣгане с. — полѣгне (се) гл. — полѣдица ж. — полѣпи (се) гл. — полѣпчѣ (се) и полѣпшѣ (се) (-ѣду (се), -ѣју (се)) гл. — полѣгарац (полѣгѣраца) м. — полѣгѣрче (полѣгѣрчѣта) с. — полѣтѣй (-ѣтѣду, -ѣтѣју) гл. — полѣтѣйка и полѣтѣйка.
- полѣчка прил. в. помало.
- полива (се) (-иваду (се), -ивају (се)) гл. — поливање с. — полиже гл. — политѣр (за намештај) м. — политѣра (-иваду, -ивају) (намештај) гл. — полица ж.; син. рафт.
- полбѣр (полбѣра) и пулбѣр (пулбѣра) м. џемпер; син. свѣдер.
- пблог (пблѣга) м. — пблѣжај м. — пблѣжен, -а, -о. — пблѣжи гл. — пблѣка гл. — пблѣми (се) гл.
- полотѣк (полотѣка) м. буре од пола акова.
- полудѣй (-удѣду, -удѣју) гл. — полупѣа (-упѣду, -упѣју) гл. — полутѣк (полутѣка) м. — полутѣна ж. — полутѣка (у фудбалу) ж. — полѣна ж. — полѣница (полѣницѣ) и полѣниѣца (полѣниѣцѣ) ж. (дем.). — полѣнѣче (полѣнѣчѣта) с. — полѣе с.
- полѣе (се) гл. полије (се).
- полѣски и полѣски, -а, -о. — полѣубѣц (полѣупѣца) м. — полѣубѣи (се) гл. — полѣуѣла (се) (-уѣладу (се), -уѣлају (се)) гл. — помѣдише (се) гл. — помѣже (се) гл. (пружа помоћ). — помѣже (измаже) гл.
- помѣја (-ајаду, -ајају) гл. очисти од прашине, од паучине.
- помѣкне (се) гл. — помало прил. — помѣми (се) гл. — помѣњи, -а, -е (и -о). — помѣранѣца, помѣранѣца и помѣранѣца ж. — помѣн м.; Нѣма ни помѣна од нѣга. — помѣне и помѣни гл. — помѣри (се) гл. — помѣрише и помѣрише гл. — помѣша (се) (-ѣшаду (се), -ѣшају (се)) гл. — помѣлиј (-илѣду, -илѣју) гл. — помѣлује гл. — помѣниѣа (-иѣаду, -иѣају) и помѣниѣе (-иѣѣду) гл. — помѣниѣе с. — помѣриѣе с. — помѣри (се) гл. — помѣлати гл. — помѣлати гл. — помѣлѣжи и помѣнѣжи гл. — помѣогне (се) гл.; Помѣз Бѣг! Бѣг ти помѣго. — помѣдри гл. — помѣли (се) гл.
- помѣта гл. омота.
- помѣоћ ж. — помѣоћник (помѣоћника) м. — помѣоћница ж. — помѣоћу предл. — помѣре гл. — помѣрѣне гл. — помѣрѣси (се) гл. — помѣрѣѣне с. — помѣрѣѣна ж. — помѣузѣ (-узѣду, -узѣју) гл. — помѣути (се) гл. — помѣуѣиѣа (се) (-иваду (се), -ивају (се)) гл. — помѣуѣи с. гл. — помѣвѣла (се) (-ѣвѣладу (се), -ѣвѣлају (се)) гл. — помѣвѣлаѣне с. — помѣвѣлаѣч (помѣвѣлаѣча) м. — помѣвѣлаѣча и помѣвѣлаѣчица

ж. — понáјвише прил. — понáша се (-áшаду се, -áшáју се) гл.
— понáшање с. — понéгде прил.

понедòник и понедèлник м. понедељак.

понèки, -а, -о. — понекипòт прил. — понèсе и понèсè (-èседу и -есèдý, -èсу) гл.

понесáјè (-áједу, -áјý) и понесíва (-íваду, -íвáју) гл. понаша.

понестáне гл. — понèшто прил. — понижа́ва (се) (-áваду (се), -áвáју (се)) и понижа́јè (се) (-áједу (се), -áјý (се)) гл. — понижа́вање с. — пониже́ње с. — пòнйзан, -зна, -зно. — понйзи (се) гл. — понйшти (се) гл. — понòви (се) гл. — пòново прил. — пòнос (пòнòса) м. — пòнòсан, -сна, -сно. — понòси (се) гл. — пòнòсно прил. — пòноћ (пòнòћи) ж. — пòнòћни, -а, -о и пòнòћњи, -а, -е (и -о). — поношл́йив, -а, -о и поношл́йиви, -а, -о (одр.)

поношл́йивица ж. поношл́йива жена.

поношл́йивко м. поношл́йивац.

пòнска прид. пољска; само у изр. пòнска јáгодица.

понуђáјè (се) (-áједу (се), -áјý (се)) и понуђíва (се) (-íваду (се), -íвáју (се)), понуђýје (се) гл. — поња́ва ж. — поња́вица ж. (дем.).

пòоде ж. мн. походе.

поòре гл. — пòпа (пòпè) м. — попáда гл. — попадíја ж. — попадí (ј)ин, -а, -о. — попадíца (попадíцè) ж. — попáли гл. — попáра (-áраду, -áрáју) гл. — попáри гл. — попáсè гл. — попатòше гл. — попèва гл. — попèгла (-èгладу, -èглáју) гл. — попíк (попíка) м. — пòпйн, -а, -о. — попíпа гл. — пописýје гл. — попише гл.

пòпје гл. поније.

пòплава ж. — поплáви гл. — поплáвий (-áвийду, -áвý) (учини плавим) гл. — поплèвий (-èвийду, -èвý) гл. — пòпов, попòва, попòво. — поповíна ж. — пòповски, -а, -о. — попòнац (попòнца) м. — попра́ви (се) гл. — попра́вља (се) гл. — пòпреко прил. — пòпречан, -чна, -чно. — пòпречке прил. — пòпречно прил. — попри́ча (-йчаду, -йчáју) гл. — попр́ска (-пр́саду, -пр́скáју) гл.

попрш́ти гл. 1. попрска. 2. растури, разбаца.

попуди гл. — попýни (се) гл. — попуња́ва (се) (-áваду (се), -áвáју (се)) и попуња́јè (се) (-áједу (се), -áјý (се)) гл. — попуња́вање с. — попу́ца (се) гл. — попу́ши гл. — попу́шта (-уштаду, -уштáју) и попуш́а (-уш́аду, -уш́áју) гл. — попуш́тање и попуш́ћање с.

попу́шти гл. попусти.

порáвнá (-áдý, -áју) гл. поравна.

поравња́ва (-áваду, -áвáју) и поравња́јè (-áједу, -áјý) гл. поравнава.

поравња́ње с. поравнање.

порађá (се) (-áђаду (се), -áђáју (се)) гл. — поразб́ива (-íваду, -íвáју) и поразб́ија (-йјаду, -йјáју) гл. — поразбóлий се гл. — поразговáра

(се) (-ѡраду (се), -ѡрају (се)) гл. — пораздѡјѣ гл. — поразийѣ се гл. — поразилѡзи се гл. — поразмисли (се) гл. — поразрѣди (се) гл. — порѡстѣ гл. — порастѡра (-ѡраду, -ѡрају) гл. — пѡред и пѡрет прил.

порѣдња (порѣдњѣ) ж. зараза; син. бѡља, болетина.

порѣђа (се) (-ѣђаду (се), -ѣђају (се)) гл. — порѣже гл. — порѣкло с. — порѣчка се гл. — порй (порйду, пору) гл. — пѡрод (пѡрода) м. — порѡди (се) гл. — породилѡ ж. — порѡдица ж. — пѡрођај м. — порѡни гл. — порѡси гл. — пѡрта (црквена) ж. — пѡруб (пѡруба) м. — поруби гл. — поруди (-удйду, -уду) гл.; Кад поруду трѣшне. — поружний (-ужнийду, -ужну) гл. — пѡрука ж. — порумѣни (се) (-енйду (се), -ѣну (се)) гл. — поручѡјѣ (-ѡјѣду, -ѡју) и поручује гл. — поручен, -а, -о. — поручи гл. — поручује гл. — поруши (се) гл. — порцелѡн (порцелѡна) и порцулѡн (порцулѡна) и пурцулѡн (пурцулѡна) м. — порцелѡнски и порцулѡнски, пурцулѡнски, -а, -о. — пѡрција ж. 1. оброк, порција. 2. порез.

пѡс (пѡста) м. пост.

пѡс, пѡс(л)е, пѡс(л)ем, пѡс(л)ена, пѡс(л)енак, пѡс(л)енака прил., предл. — посѡвѣтује (се) гл. — посавйја (-йјаду, -йјѡју) гл. — посѡди (се) гл. — посѡђива (се) (-йваду (се), -йвѡју (се)) и посѡђује (се) гл.

посѡкрје (се) гл. посакрије (се).

пѡсан, -сна, -сно и пѡсни, -а, -о (одр.) постан.

посведѡчи гл. — посвѡ(ј)и гл. — посѣда (-ѣдаду, -ѣдѡју) гл. — посѣди (-ѣдйду, -ѣду) (посѣди, остане мало) гл. — посѣдй (-ѣдйду, -ѣду) (постане сед) гл. — посѣје гл. — посѣти гл. — посеђѡјѣ (-ѡјѣду, -ѡју) и посеђива (-йваду, -йвѡју) и посеђује гл. — посѣчѣ (се) (-ѣчѣду (се), -ѣчу (се)) гл. — посйпа гл. — посйше гл. — поскѡче гл. — посклѡња (се) гл. — поскѡчи гл. — поскупљѡ (-ѡдѡ, -ѡју) гл. — поскура ж. — поскурица ж. и поскурник, поскурник (поскурника, поскурника), поскурњѡк м. — послѣдњи, -а, -е (и -о). — послѡвица ж. — пѡслуга ж. — пѡслужѣне с. — пѡслужи (се) гл.

пѡслужива (се) (-йваду (се), -йвѡју (се)) гл. пѡслужује (се).

пѡслуша гл. послуша.

пѡсме и пѡцме с. подсмех.

посмѣва се и поцмѣва се (-ѣваду се, -ѣвѡју се) гл. подсмѣва се.

посмѣвѡње и поцмѣвѡње с. подсмѣвѡње.

посмешкује се гл. подсмешкује се.

посмешљив и поцмешљив, -а, -о подсмешљив.

посмешљиво и поцмешљиво прил. подсмешљиво.

посѡ (пѡсла) м. посао.

посѡли гл. посולי.

пѡспе гл.; обично само у мн. поспи.

посра́мй (се) и посрамо́тй (се) (-отйду (се), -ѳту (се)) гл. — посре́бри
 гл. — посре́д предл. — поср́кне гл. — поср́не гл. — поср́че
 гл. — по́става ж. — поста́ви гл. — поста́вља гл. — поста́кне гл.
 — поста́не гл.

посте́ља ж. постеле́ина.

пѳсти гл. — постй́гне гл. — постй́же гл. — по́сто прил.; сто́ по́сто;
 и: ѳсто. — постѳ(ј)й (-ѳ(ј)йду, -ѳју) гл. — постра́да (-ададу,
 -ада́ју) гл. — пострѳ́ља (-ѳљаду, -ѳља́ју) гл. — пострй́же (-йжеду,
 -йжу) гл. — пострѳ́же (-ѳжеду, -ѳжу) гл. — постѳпа (-упаду, -упа́ју)
 гл. — постѳпи гл. — по́суда ж. — посу́ђе с. зб. — посу́мња
 (-умњаду, -умња́ју) гл. — посу́ри (-урйду, -уру) гл. — посу́ши (се)
 гл. — пота́внй и пота́мнй гл. — пота́јан, -јна, -јно.

пота́(ј)й (-а(ј)йду, -а́ју) гл. (о бурету) почи́не да пропушта течност, почи́не
 да цури.

пота́јник м. — пота́кне гл. — потама́ни гл. — потамња́је (-а́једу,
 -а́ју) и потамња́је гл. — пота́пка гл. — пота́плја (-а́плјаду, -а́плја́ју)
 гл. — пота́плјање с. — пота́пша гл. — потѳ́глы гл. — потѳ́гне гл.
 — по́тез (по́теза) м.

потѳ́м прил. потѳ́м.

потѳ́ра гл. — по́тера ж.

потѳ́ца гл. утекне; обично само у мн.

потѳ́че (-ече́ду, -ече́у) гл. потече.

потй́јо прил. комп. потй́хо.

потй́сне гл. — потй́штѳн, -а, -о. — по́тка (за ткање) ж. — потка́же гл.
 — поткй́ва (-йваду, -йва́ју) гл. — поткѳ́вица ж. — потколѳ́ница ж.
 — поткѳ́па гл. — поткопа́ва (-аваду, -ава́ју) и поткопа́је (-а́једу, -а́ју)
 гл. — поткра́дѳ (се) (-адѳду (се), -адѳ (се)) гл. — поткреса́ва (-аваду,
 -ава́ју) и поткреса́је (-а́једу, -а́ју) гл. — поткрѳ́ше гл. — поткѳ́пи гл.
 — потова́ри (се) гл. — по́ток (потѳ́ка) м. — потѳ́мст(в)о и потѳ́нст(в)о
 с. — потѳ́не гл. — по́топ (по́топа) м. — потѳ́пи (се) гл. — потѳ́чиѳ
 м. (дем.). — потпа́ли гл. — потпа́не гл. — потпа́ше (се) гл.

потпа́шѳје (се) гл. потпа́сује (се).

по́тпир м. иверје (за паљење ватре).

потписй́ва (се) (-йваду (се), -йва́ју (се)) и потпису́је (се) гл. — потпи́ше
 (се) гл. — потпома́же (се) гл. — потпомѳ́гне (се) гл. — потпѳ́н,
 -а, -о. — по(т)пѳ́ни гл. — потпѳ́но прил. — по(т)пѳ́ња
 (-уњаду, -уња́ју) гл. — по(т)пѳ́њава (-аваду, -ава́ју) и по(т)пѳ́ња-
 је (-а́једу, -а́ју) гл. — по́трага ж. — потра́жи гл. — потра́жња
 (потра́жње) ж. — потрѳ́шке прил. — потр́гне гл. — по́треба ж.
 — потре́ба (потре́баду) гл. — по́требан, -бна, -бно. — по́требно прил.
 — потрѳ́се (се) гл. — потрѳ́фи (се) гл. — потр́за гл. — потрља́
 (-адѳу, -а́ју) гл. — потрѳ́ши (се) гл. — потрпа́ (-трпа́ду, -трпа́ју)
 гл. — потр́си гл. — по́тре (се) гл. — потрѳ́ди се гл. — потр́чи

- (-чидѹ, -чѹ) гл.
 потсѣчѣ (-ѣчѣду, -ѣчѹ) гл. подсече.
 потстрижѣ (-йжѣду, -йжѹ) гл. подстриже.
 потѹри се гл. — потѹжи се гл. — потѹра (-ѹраду, -ѹрајѹ) гл. — потѹри гл.
 потурчѣњак (потурчѣњака) м. потурченик.
 потѹрчи (се) гл. — потѹчѣ (се) гл.
 по(т)цири (се) гл. подсири (се).
 потшиша (се) (-йшаду (се), -йшајѹ (се) гл. подшиша (се).
 поћутѹи (-ѹтиду, -ѹтѹ) гл. — поубија (се) (-йјаду (се), -йјајѹ (се)) гл. — поудажѣ (се) гл. — поудара гл. — поѹчи (се) гл.
 поѳала ж. похвала
 поѳали (се) гл. похвали (се).
 поѳальѹје (се) гл. похваљује (се).
 поѳарба (-арбаду, -арбајѹ) гл. пофарба.
 поѳата (се) и поѳаћа (се) гл. похвата (се).
 поѳали гл. повуче, потргне.
 поѳѣни гл. потцени.
 поѳѣњива (-йваду, -йвајѹ) и поѳѣњује гл. потѳѣњује.
 поѳѣњивање с. потѳѣњивање.
 поѳѣпа (се) (-ѣпаду (се), -ѣпајѹ (се) гл.
 поѳѣпка гл.
 поѳрвѣни (-ѣниду, -ѣнѹ) гл. — поѳрка гл. — поѳркава (-аваду, -авајѹ) и поѳркајѣ (-ајѣду, -ајѹ) гл. — поѳрѣни (-ѳрѣду, -ѳрѣнѹ) гл. — поѳрѣјѣ (-ајѣду, -ајѹ) и поѳрѣјује гл. — поѳѹри гл. — поѳађави гл. — поѳасти (се) гл. — поѳѣка гл. — поѳѣм и поѳѣм, поѳѣмѣ везн. — поѳѣтак (поѳѣтка) м. — поѳѣтник м. — поѳѣтница ж. — поѳѣша (се) гл. — поѳѣшла (се) гл.
 поѳѣни (се) гл. потѳѣни (се).
 поѳѣња и поѳѣње гл. — поѳѣњава (-аваду, -авајѹ) и поѳѣњајѣ гл.
 поѳѣњен, -а, -о потѳѣњен.
 поѳѣсти гл. — поѳѣта (се) (-йтаду (се), -йтајѹ (се)) гл. — поѳѣне гл. — поѳѣпа (се) (-аѹ (се), -ајѹ (се)) гл. — поѳѣли (се) гл. — поѳѣље и поѳѣшље гл. — поѳѣшави (се) гл. — поѳѣшли гл. — поѳѣта (се) (-ѣтаду (се), -ѣтајѹ (се)) гл. — поѳѣри гл. — поѳѣширок, -а, -о. — поѳѣшиша (-йшаду, -йшајѹ) гл. — поѳѣшѣни гл. — поѳѣшта ж. — поѳѣтапа (се) (-ападу (се), -апајѹ (се)) гл. — поѳѣтар (поѳѣтара) м.
 поѳѣтарѣца ж. поѳѣтарка.
 поѳѣтарѣцин, -а, -о поѳѣтарѣкин.
 поѳѣтарѣв, -а, -о поѳѣтарѣв.

поштáрски, -а, -о. — поштéдй (-éдйду, -éдй) гл. — поштен, поштéна, поштéно. — поштéње с. — пошто везн., прил. — поштован, -а, -о. — поштовáње с. — поштује (се) гл.

поштýкне гл. полуди; и: оштýкне, уштýкне.

поштýца гл. — пошýми гл. — пошумлáва (-áваду, -áвају) гл. — пр узв. за зауставлáње коња.

прá (прá и прáа) м. прах.

прáв, -а, -о. — прáвац (прáвца) м. — прáвда ж. — прáвда (се) (-áвдаду (се), -áвдáју (се)) гл. — прáвдáње с. — прáведан, -дна, -дно. — прáведно прил. — прáви, -а, -о (прави, истински; онакав какав треба да буде). — прáви (се) и прá(ј)и (се) гл. — прáвилан, -лна, -лно. — прáвилно прил. — прáвило с. — прá(в)лєн и прá(ј)єн, -а, -о. — прá(в)лєње и прá(ј)єње с. — прáво прил. — прáво с. — правослáван, -вна, -вно. — правослáвац (правослáвца) м. — правослáвка ж. — прáвцат(и) и прáвцит(и), -а, -о, само у изр. типа прáв-прáвцит. — прáг (прáга) м. — прáдеда и прáндеда м. — прáжњење с. — прáзан, -зна, -зно. — прáзни (се) гл. — прáзник м. — прáзнина ж. — прáзно прил. — прáзновање с. — прáзнýје (се) гл. — прам и према предл.; Он је млáд прам мéне. — прáнгйја (топ) ж. — прáње с.

прáпоњак (прáпоњка) и прáпорак (прáпорка) м. брабоњак; и: брабоњак.

прáсе (прáсета) с. — прáсєнце (прáсєнцэта) с. (дем.). — прáсєње с. — прáсєћи, -а, -е (и -о).

прáсєћина ж. прáсєтина.

прáси (се) гл. — прáсийћи м. мн. — прáти (се) и прáћна (се) гл. — прáтња (прáтњэ) ж. — прáунук (праунýка) м. — праунýка ж.

прáци (прáцију) м. мн. прáсци. Рáстéмо прáце.

прáшак (прáшка) м. 1. прáшак, нешто врло ситно. 2. лек у облику прáшка. 3. прáшење (копање).

прáшење с. 1. прáшење (копање). 2. дизање прáшине.

прáши гл. 1. прáши, диже прáшину. 2. прáши, копа.

прáшйдба ж. — пр(а)шйна и прэшйна ж. — прáшлйв, -а, -о. — прáшта (се) (-áштаду (се), -áштáју (се)) и прáшћа (се) (-áшћаду (се), -áшћáју (се)) гл. — прáштáње и прáшћáње с. — првэнац (првэнца) м.

прáви, -а, -о I бр. прáви. II прид. најбољи, прáви. III м. прáви дан у месецу.

прáвина ж. — прáво прил. — прáвцат(и), -а, -о и прáвцит(и), -а, -о, само у изр. типа прáв-прáвцит. — прáгав, -а, -о. — прáгáвица ж. — прáгáво м. — прáгáво прил. — пре предл. — прэ (раније) прил. — прэбáци (се) гл. — прэбáцива (се) (-йваду (се), -йвáју (се)) и прэбáцýје (се) гл. — прэбэгне гл. — прэбэре гл. — прэбйва (се) (-йваду (се), -йвáју (се)) и прэбйја (се) (-йјáду (се), -йјáју (се)) гл. — прэбйра (-йраду, -йрáју (се)) гл. — прэбйрáч (прэбйрáча) и прэбйрáч (прэбйрáча) м.

проблѣд(н)и и проблѣд(н)и (-ѣд(н)иду, -ѣд(н)у) гл. — приближава (се) и приближава (се), приближава (се) (-ѣваду (се), -ѣвају (се)) и приближује (се) и приближује (се), приближује (се) гл. — преблйжи (се) и приближи (се), приближи (се) гл. — преболй (-олиду, -олу) гл. — пребраја (-ѣјаду, -ѣјају) гл. — пребранац (пребранца) м. — пребрйне гл.; пребрйне брйгу.

пребува (се) (-уваду (се), -увају (се)) гл. преобува (се).

пробуди (се) и пробуди (се) гл. пробуди (се).

пробучѣ (се) и пробучѣ (се) гл. преобуче (се).

пробуши (се) и пробуши (се) гл. — превали (се) гл. — прѣвара ж. — преварѣнт (преварѣнта) м. — пр(е)вѣри (се) гл. — преварйва (се) (-йваду (се), -йвају (се)) и преварује (се) гл.

пр(е)вѣти (се) и пр(е)фѣти (се), привѣти (се), прифѣти (се) гл. прихвати (се).

пр(е)вѣћа (се) и пр(е)фѣћа (се), привѣћа (се), прифѣћа (се) гл. прихвата (се).

пр(е)вѣћање и пр(е)фѣћање, привѣћање, прифѣћање с. прихваћање.

превѣде (се) и провѣде (се) гл.

превѣђајѣ (се) и провѣђајѣ (се) (-ѣјѣду (се), -ѣјѣ (се)) и пр(е)вѣђйва (се) (-йваду (се), -йвају (се)) гл. проводи (се).

превѣзе (се) и превѣзѣ (се) (-ѣзѣду (се), -ѣзѣду (се), -ѣзу (се)) гл. — превѣје (се) гл. — превѣне (се) гл.

превѣчѣра гл. 1. заврши вечерање. 2. вечера нешто на брзину.

превйја (се) (-йјаду (се), -йјају (се)) гл. — превйјање с. — превйше прил. прѣвје (се) гл. превйје (се).

превлѣда (-ѣдаду, -ѣдају) гл. — прѣвлака ж. — превѣзи гл. — преврне (се) гл.

преврћа (се) и преврће (се) гл. преврће (се).

преврши (се) гл. преврши (се).

превукйва (-йваду, -йвају) и превукује гл. превлачи.

превучѣ гл. — прѣгѣзи гл. — прѣглѣднй (-ѣднйду, -ѣднй) гл. — прѣглѣд (прѣглѣда) м. — прѣглѣда гл.

прѣглѣда гл. нема, гледа у друге који имају.

прѣглѣдй и проглѣдй (-ѣдйду, -ѣдй) гл. — прѣгѣѣви и пригѣѣви гл. — прѣгѣѣчи и пригѣѣчи гл. — прѣговѣра и приговѣра (-ѣраду, -ѣрају) гл. — прѣговѣрање и проговѣрање с.

прѣговѣри гл. 1. проговори. 2. приговори.

прѣгѣји се гл. — прѣгѣрй (-орйду, -орй) гл. — прѣгѣраби гл. — прѣгѣрада ж. — прѣгѣради гл. — прѣгѣрађйва (-йваду, -йвају) и прѣгѣрађује гл. — прѣгѣрѣје (се) гл. — прѣгѣрйзѣ гл. — прѣгѣрйли гл. — прѣгѣрне гл.

прѣгрш (прѣгрши) м. прѣгршт.

прегуне и прогуне гл. — прегуња и прогуња гл. — прегута и прогута гл. — пред I предл. пред. II прил. само у вези са „да“; Прѣ да пѣне мрѣк; Прѣ да дође мѣмак и млада, спрѣму наконче. — прѣдѣ (се) гл. — прѣдѣје (се) (-ѣјѣду (се), -ѣјѣ (се)) гл. — прѣдвечѣ(р) и прѣдвечѣ(р) прил. — прѣдвиди гл. — прѣдвѣ(ј)и гл. — прѣдѣ гл.

прѣдзору и прѣзору прил. у саму зору.

прѣйка (у цркви) ж. — прѣйкује (у цркви) гл. — прѣдлаже гл. — прѣдлог (прѣдлога) м. — прѣдложи гл. — прѣдњак м. — прѣдњи, -а, -е (и -о). — прѣдомис(л)и се гл. — прѣдомисла се (-ишладу се, -ишлају се) гл. — прѣдосѣти (се) гл. — прѣдосѣћа (се) гл. — прѣдосѣћање с. — прѣдѣме гл. — прѣђа ж. — прѣђашни и прѣђашни, -а, -е; прѣђашњи и прѣђашњи, -а, -е (и -о). — прѣђе и прѣђе гл. — прѣђица ж. — прѣђали гл. — прѣдѣре и прѣдѣре гл. — прѣђи (-ѣјиду, -ѣјѣ) гл. — прѣживѣ (-ивѣду, -ивѣ) гл. — прѣжив(љ)а (-ив(љ)аду, -ив(љ)ају) и прѣживље (прѣживљѣду) гл.

през предл. в. брез.

презасити (се) гл. — презив(љ)а и прозив(љ)а, презивље и прозивље (се) (-ив(љ)аду (се), -ив(љ)ају (се)) гл. — презив(љ)ање и прозив(љ)ање с. — презимѣ (презимѣна) с. — презимѣй (-имѣду, -имѣ) гл. — презри (-езриду, -езру) гл.

презрѣ, -зрѣла, -зрѣло презрео.

прѣјави (се) и пријави (се) гл. пријави (се).

прѣје (се) (прѣјѣду (се)) гл. прѣједе (се).

прѣјѣри и пројѣри гл. пројѣри.

прѣкада ж. даћа.

прѣкади гл. — прѣкаже и прикаже гл.

прѣказаније и приказаније с. приказа, утвара.

пр(е)каја ж. прекаја (воденица за пшеницу).

прѣкаје се гл. покаје се.

прѣкали се гл. прекали (се).

прѣкани гл. покани (да једе).

прѣкид (прѣкида) м. — прѣкида (се) (-идаду (се), -идају (се)) гл. — прѣкине (се) гл. — прѣкипи (-ипѣду, -ипѣ) гл. — прѣкисели (се) гл. — прѣкисне гл. — прѣкичѣр прил. — прѣклѣни прил. — прѣклѣнски, -а, -о. — прѣклѣпа (се) (-ѣпаду (се), -ѣпају (се)) гл. — прѣклѣни и приклѣни гл. — прѣклѣпи гл. — прѣкључѣ и прѣкључѣ (-ѣдѣ, -ѣју) гл. — прѣко предл.

прѣко предл. 1. прѣко, на другој страни. 2. у Србији, на десној обали Дунава; Прѣ смо трговали прѣко; Идемо прѣко за дан, па се ѣма врати́мо; Прѣко се не говори кѣ код нас. 3. љутито, оштро; Погледа га прѣко.

прѣкѣзла и прикѣзла ж. в. априкѣзла.

преконбмад прил. в. заномад.

прекопа гл. — прекопава (-аваду, -авају) и прекопајѐ (-ајѐду, -ајју) гл.
— прекопира (-ираду, -ирају) гл.; и: копира. — прекорачава (-аваду,
-авају) и прекорачајѐ гл. — прекорачи гл. — прекосутра прил.
— прекрѐсан, -сна, -сно. — прекрѐти и прикрѐти гл. — прекраћује
и прикраћује гл.

прѐкрје гл. прекрије.

прекрѐ(ј)и гл. — прекрѐсти (се) гл. — прекрѐчи гл. — прекрѐши гл.
— прекрѐшѐа (се) гл. — прекрѐва (-уваду, -увају) гл.

прелѐди (се) и прелѐдни (се) гл. прелѐди (се).

прѐлаз (прѐлаза) м. — прѐлази гл. — прѐлама (се) гл. — прѐламѐње с.
— прѐлѐгне и прилѐгне гл. — прѐлежи гл.

прѐлѐжи (-ѐжиду, -ѐжу) гл. (о квочки) напусти гнездо; Кад је прѐлѐжѐла
кѐчка, мѐтемо другу.

прѐлѐти (-ѐтиду, -ѐту) гл. — прѐлива (се) (-йваду (се), -йвају (се)) гл.
— прѐливање с. — прѐлиже (се) гл.

прѐлика и прилика ж. 1. прилика, случајно превозно средство. 2. повољан
тренутак. 3. пар, онај који неком одговара. 4. пример; Он, на
прѐлику, да кажемо, нија мѐго да дѐје.

прѐлистава (-аваду, -авају) и прѐлистајѐ гл. — прѐличан и приличан,
-чна, -чно. — прѐлично и прилично прил. — прѐлѐми (се) гл.
— прѐља (жена) ж.

прѐље (се) гл. прѐлије (се).

прѐмаже гл. — прѐмазује гл. — пр(е)макне (се) гл. — прѐмами и
прѐмаши гл. — прѐмаши гл.

прѐмени (се) гл. 1. промени (се). 2. преобуче (се). 3. прѐнови (се).

прѐмѐнѐва (се) (-йваду (се), -йвају (се)) и прѐмѐњује (се) гл. 1. промѐњује
(се). 2. прѐоблачива (се). 3. прѐнавља (се).

прѐмѐри гл. — прѐмерѐва (-йваду, -йвају) и (ретко) прѐмерѐва (-аваду,
-авају), прѐмерује гл. — прѐмерѐвање и (ретко) прѐмерѐвање с.
— прѐмѐша и прѐмѐша гл. — прѐмѐшта (се) и прѐмѐшѐа (се) гл.
— прѐмѐштѐње и прѐмѐшѐње с.

прѐмѐшѐај м. прѐмѐштај.

прѐмѐс(л)и (се) гл. — прѐмѐшѐља (се) (-йшљаду (се), -йшљају (се)) гл.
— прѐмѐга гл. — прѐмотѐва (-аваду, -авају) и прѐмотѐјѐ (-ајѐду,
-ајју) гл. — прѐмре гл. — прѐмрѐзне и прѐмрѐзне гл. — прѐнавља
(се) (-ављаду (се), -ављају (се)) гл.

прѐнајѐ се (прѐнајѐду се) гл. прѐнајѐде се.

прѐнаша (-ашаду, -ашају) и прѐнесѐва, прѐнесѐва (-йваду, -йвају),
прѐнесѐјѐ и прѐнесѐјѐ, прѐнесује и прѐнесује гл. — прѐнерѐжен, -а, -о.
— прѐнерѐжено прил. — прѐнерѐзи (се) гл. — пр(е)нѐсе и пр(е)нѐсѐ
(-ѐседу и -ѐсѐду, -ѐсу) и прѐнѐсе, прѐнѐсѐ гл. 1. прѐнесе, постави;

донесе. 2. (о живини) почне изнова да носи јаја. — пр(е)нџи (се) гл. — пр(е)нџи гл. — пренџиште с. — Преображење с. — преокрѣне (се) гл. — преокрѣна (се) (-ѣнаду (се), -ѣнају (се)) и преокрѣне (се) (-ѣнеду (се)) гл. — пребре гл. — прѣпад (прѣпада) м. — прѣпа(д)не се гл.

препамѣти гл. полуди.

препѣти и пропѣти гл. — препѣше (се) гл. — препѣлица ж. — препрѣчѣ (се) гл. — препечѣница ж. — препешачи гл. — прѣпије се гл. — препиња (се) и препиње (се) гл. — препињање с. — преписива (-йваду, -йвѣју) и преписује гл. — препише гл. — преплѣти се гл. — преплаћива (се) (-йваду (се), -йвѣју (се)) и преплаћује (се) гл. — преплашен, -а, -о. — преплашено прил. — преплаши (се) гл. — прѣплѣше гл. — прѣплива гл. — прѣпне (се) гл. — пр(е)повѣда и приповѣда, проповѣда (-ѣдаду, -ѣдѣју) гл. — пр(е)повѣтка и проповѣтка, проповѣтка ж. — прѣп(д)нѣ прил. — прѣпознѣ (се) (-ѣдѣ (се), -ѣдѣју (се)) гл. — прѣпознава (се) (-ѣваду (се), -ѣвѣју (се)) и прѣпознѣје (се) (-ѣјѣду (се), -ѣјѣју (се)) гл. — прѣполџи (се) гл. — прѣпорука ж. — прѣпоручи (се) гл. — прѣпоручива (се) (-йваду (се), -йвѣју (се)) и прѣпоручује (се) гл.

прѣрати гл. испрати (до извесног места).

прѣрѣда (-ѣдаду, -ѣдѣју) гл. — прѣрѣдан, -а, -о. — прѣрѣка ж. — прѣрѣчи (се) гл. — прѣрѣжи гл. — прѣрѣчава (-ѣваду, -ѣвѣју) гл. — прѣрѣча (-йчаду, -йчѣју) гл. — прѣрѣдѣ (-одѣду, -одѣју) гл. — прѣрѣдѣје (-ѣјѣду, -ѣјѣју) гл. — прѣрѣкне гл. — прѣрѣни (се) гл. — прѣради (се) гл. — прѣраћива (се) (-йваду (се), -йвѣју (се)) и прѣраћује (се) гл. — прѣрани гл.

прѣрани (се) гл. прѣхрани (се).

прѣрасо, -сла, -сло прѣрастао.

прѣрастѣ гл. — прѣрачунѣ (-унѣду, -унѣју) гл. — прѣрѣдак, -тка, -тко. — прѣрѣже гл.

прѣрѣча (-учаду, -учѣју) гл. 1. заврши рѣчавање. 2. рѣча нешто мало, на брзину.

прѣрушава (се) (-ѣваду (се), -ѣвѣју (се)) и прѣрушује (се) гл. — прѣруши (се) гл. — прѣса ж. — прѣсавија (се) (-йјаду (се), -йјѣју (се)) гл.

прѣсѣвје (се) гл. прѣсавије (се).

прѣсѣди гл. — прѣсѣћива (-йваду, -йвѣју) и прѣсѣћује гл.

прѣсамѣти гл. разуме, схвати.

прѣсан, -сна, -сно прѣсан.

прѣсѣпи и прѣсѣпи гл. разуме, схвати.

прѣсѣчѣ (се) гл. — прѣсѣдне гл. — прѣсѣјѣва (-ѣваду, -ѣвѣју) гл. — прѣсѣје и прѣсѣје гл. — прѣсѣли (се) гл. — прѣсѣљава (се) (-ѣваду (се), -ѣвѣју (се)) гл. — прѣсѣчѣ (се) (-ѣчѣду (се), -ѣчѣју (се)) гл. — прѣсѣити (се) гл.

префирца (-йрцаду, -йрцају) гл. прошије, заврши фирцање.

префрйган, -а, -о. — прецвѣтӑ и процвѣтӑ (-ѣтӑдѹ, -ѣтӑју) гл. — прецѣди (се) и процѣди (се) гл.

прецѣдник м. председник.

прѣци м. мн. непром. — прецр̆кне гл. — прецрта (-цртаду, -цртају) гл. — прѣче прил. комп.; прѣко прѣче, на̀около б̆лйжс. — прѣчека и причека гл. — прѣчѣпи (се) и причѣпи (се) гл.

прѣчес (прѣчѣс(т)а) и прйчес (прйчѣс(т)а) м.; Умро је на прѣчес.

прѣчѣсти (се) и причѣсти (се) гл. — прѣчеш̆йва (се) и причеш̆йва (се) (-йваду (се), -йвӑју (се)), прѣчеш̆ћѹје (се) и причеш̆ћѹје (се) гл. — прѣчи гл. — прѣчйста прид. само у изр. Прѣчйста Марйја. — прѣчйсти и прочйсти гл. — прѣчит̆ӑ и прочит̆ӑ (-ӑдѹ, -ӑју) гл. — прѣчиш̆ћава и прочиш̆ћава (-аваду, -авӑју), прѣчиш̆ћајѣ и прочиш̆ћајѣ, прѣчиш̆ћѹје и прочиш̆ћѹје гл. — прѣчука и причука гл. — прешйва (-йваду, -йвӑју) гл. — прешйје и прешје гл.

прештѣпује гл. прошије све.

пржење с. — пр̆жи (се) гл. — при предл. — прибави гл. — прибавља гл.

приб̆ари (се) гл. мало (се) обари.

приб̆ере (се) гл. прибере (се).

прив̆ада (прив̆адѣ) и прив̆ата (прив̆атѣ) ж. нужник.

прйватан, -тна, -тно. — прйватник м. — прйватно прил. — привѣже (се) гл. — привезйва (-йваду, -йвӑју) и привезѹје гл. — привикйва (се) (-йваду (се), -йвӑју (се)) и привикѹје (се) гл. — привйкне (се) гл. — привлачи (се) гл. — привучѣ (се) гл. — приговорн гл. — приграби гл. — прйдѣ прил. — придр̆жава (се) (-аваду (се), -авӑју (се)) и придр̆жѹје (се) гл. — придр̆жй (се) гл. — призн̆ӑ (-ӑдѹ, -ӑју) гл. — призн̆ава (-аваду, -авӑју) и призн̆ајѣ гл. — призн̆ање с. — прйзнат, -а, -о. — прйзнато прил. — прйӂа (-ӑдѹ, -ӑју) гл. — прйјатан, -тна, -тно. — прйјател̆ м. — прйјатѣлица ж. — прйјатѣлка ж.

прйјатѣлов, -а, -о. — прйјатѣлски, -а, -о. — прйјатѣлст(в)о с. — прйјатно прил. — при(ј)йн, -а, -о. — при(ј)йца (при(ј)йцѣ) ж. (дем.). — прйка м. — прйкачи гл. — прикл̆опи (се) гл. — прикѹје гл. — прикѹпи (се) гл. — прикупља (се) (-упљаду (се), -упљӑју (се)) гл. — прилази гл. — прилѣпи (се) гл. — прилеп̆йва (се) (-йваду (се), -йвӑју (се)) гл. — приликѹје гл. — прилйчй (-йчйду, -йчѹ) гл. — прйлог (прйлог̆а) м. — прилог̆и гл. — прилѹби (се) гл. — прилѹблен, -а, -о.

прйм (прйма) м. први инструменат у тамбурашком оркестру. — прйма (се) (-ймаду (се), -ймӑју (се)) гл. — прим̆акне (се) гл. — примамл̆йва (-йваду, -йвӑју) и примамлѹје гл. — прим̆ање с.

примаш (примаша) м. примаш, први инструментист у тамбурашком оркестру.

примедба ж. — пример (примёра) м. — примёран, -рна, -рно. — примёрно прил. — примети гл. — примећује гл. — прими (се) гл. — примбра (-браду, -брају) гл. — приморава (-аваду, -авају) гл. — принуђи гл. — принуђава (-аваду, -авају) и принуђаје гл. — припада гл. — припази гл. — припали гл.

припање гл. припадне.

припитоми (се) гл. — припомогне гл. — припомоћ ж.

припрос, -ста, -сто припрост.

приредба ж. — природа ж. — природан, -дна, -дно. — природно прил. — приручи гл. — присваја (-ајаду, -ајају) гл. — присво(ј)и гл. — присилан, -лна, -лно. — присили гл. — присилно прил. — присиљава (-аваду, -авају) и присиљаје (-аједу, -ајју) гл. — прислони (се) гл. — прислушкива (-иваду, -ивају) и прислушкује гл. — пр(и)стајање с. — пристегне гл. — пристигне гл. — пристиге гл. — пристојан, -јна, -јно. — присто(ј)и (-о(ј)иду, -ојју) гл. — пристојно прил. — присуств(в)о с. — притакне гл. — притвори гл. — притекне гл. — притисак (притиска) м. — пр(и)тискање с. — притка ж. — прича ж. — прича (се) (-ичаду (се), -ичају (се)) гл. — причање с. — причврсти гл. — причекива (-иваду, -ивају) и причекује гл. — причува (-уваду, -увају) гл.

приш (пришта) м. 1. пришт. 2. немирно дете.

пришје гл. пришије.

пркосан, -сна, -сно. — пркоси гл. — прљевина ж. — прљни (се) гл.

прне гл. прхне.

проба (пробѐ) ж. — проба (-обаду, -обају) гл. — пробад и пробод ж. — пробада (-ададу, -адају) гл. — пробадање с. — пробећари се гл. — пробива (се) (-иваду (се), -ивају (се)) и пробија (се) (-ијаду (се), -ијају (се)) гл. — пробивање и пробијање с. — пробистри (се).

пробје (се) гл. пробије (се).

пробде (-одеду, -одеју) гл. — пробуђива (се) (-иваду (се), -ивају (се)) и пробуђује (се) гл. — провађа (се) (-ађаду (се), -ађају (се)) гл. — провађање с. — провала ж. — провали (се) гл. — проваља (се) гл. — проваљива (се) (-иваду (се), -ивају (се)) и проваљује (се) гл. — проваљивање с. — проведрава се и проведраје се гл. — проведри се гл. — провезе (се) и провезе (се) (-езеду (се) и -езеде (се), -езу (се)) гл. — провје гл. — провене гл. — проверава (-аваду, -авају) гл. — проверавање с. — провери гл. — повесели се гл. — проветрава (се) (-аваду (се), -авају (се)) и проветраје (се) гл. — проветри (се) (-етриду (се), -етрије (се)) гл. — провидан, -дна, -дно. — провиди (се) гл. — провири гл. — првод (првода) м.

проводач (проводача) м. проводација.

проводација м. и ж. — проври (-вриду, -врѹ) гл. — провуче (се) гл. — прогласи (се) гл. — проглашава (се) гл. — проговори гл. — прогони гл.

прѳграм м. приредба.

прѳда (се) (-аду (се), -ају (се)) гл. — продавац (продавца) м. — продавачица ж.

продавцѳв, -а, -о продавчев.

прѳдаја ж. — прѳдре гл. — прѳрма (се) гл. — прѳубе (се) (-убеу (се), -убѹ (се)) гл. — прѳуби (се) гл. — прѳува (-уваду, -увају) гл. — прѳужава (се) (-аваду (се), -авају (се)) гл. — прѳужавање с. — прѳужетак (прѳужетка) гл. — прѳужи (се) гл. — прѳужива (се) (-иваду (се), -ивају (се)) гл. — проживи (-ивиду, -ивѹ) гл. — прѳзѳб (прѳзѳба) м. — прѳзѳбе и прѳзѳбе (-ѳбеу, -ѳбѹ) гл. — прѳзу(ј)и гл. — прѳизвод м. — прѳизводи гл. — прѳизводња (прѳизводњѳ) ж. — прѳја (прѳје) ж.

прѳ(ј)ица и прѳ(ј)ица (прѳ(ј)ице и прѳ(ј)ице) ж. (дем.) мала прѳја.

прѳкѳпѳи (-ипиду, -ипѹ) гл. — прѳкѳсне гл. — прѳкишњава (-аваду, -авају) и прѳкишњаје (-ајѳду, -ајѹ) гл. — прѳклет, -а, -о. — прѳклето прил. — прѳкле(т)ст(в)о с. — прѳклија (-ијаду, -ијају) гл. — прѳклиња (се) и прѳклиње (се) гл. — прѳкопа гл. — прѳкопава (-аваду, -авају) и прѳкопаје гл. — прѳкраде се (-адеу се, -аду се) гл. — прѳкрчи гл. — прѳкува (-уваду, -увају) гл. — прѳкуља (-аду, -ају) гл. — прѳкунѳ (-унѳду, -унѹ) гл. — прѳлаз (прѳлаза) м. — прѳлази гл. — прѳлежи (-ежиду, -ежѹ) гл. — прѳлѳни се гл. — прѳлѳти (-етиду, -етѹ) гл. — прѳлѳтни и прѳлѳтѳни, -а, -е (и -о). — прѳлѳтѳс(ке) прил. — прѳлећ (прѳлећи и прѳлећа) с. и ж. и прѳлеће с.; Дошло прѳлећ. — прѳлећан, -ћна, -ћно и прѳлѳћни, -а, -е (и -о) (одр.). — прѳлива (се) (-иваду (се), -ивају (се)) гл. — прѳливање с. — прѳлиже (се) гл. — прѳлиснѳ и прѳлиста гл. — прѳлѳла се (-аваду се, -авају се) гл. — прѳлѳмпује (се) гл.

прѳље (се) гл. пролије (се).

прѳмази се гл. — прѳмаја ж. — прѳмакне гл. — прѳмашај м. — прѳмашаје и прѳмашѹје, прѳмаши гл. — прѳмена ж. — прѳмени (се) гл.

прѳмењѳв, -а, -о променљѳв.

прѳмери гл. — прѳмеси гл. — прѳмис(л)и (се) гл. — прѳрѳда се гл. — прѳмува се (-уваду се, -увају се) гл. — прѳмѹкне гл.

прѳмѹко, -кла, -кло прѳмукао.

прѳмѹћка гл. — прѳмѹчи (се) гл. — прѳнађе гл. — прѳналази гл.

прѳбди гл. прѳхода.

прѳпада гл. — прѳпадање с. — прѳпа(д)не гл. — прѳпѳлица м. и ж. — прѳпамѳти се гл.

прѠпас (прѠпаса) м. и ж. пропаст.

пропешачи гл. — пропијанчи се гл.

прѠпје се гл. пропије се.

прѠпис м. — пропѠре гл. — пропѠши гл. — пропѠшти гл. — пропѠшта и пропѠшћа (-уштаду, -ушћаду, -уштају, -ушћају) гл. — прорачунā (-унāдѠ, -унāју) гл. — прорѠди (се) гл. — прорѠђива (се) (-иваду (се), -ивāју (се)) и прорѠђује (се) гл. — прорѠћтā (-ћтāдѠ, -ћтāју) гл. — прѠрок (прѠрока) м. — просвѠти гл. — просѠди (-Ѡдиду, -ѠдѠ) гл. — прѠси гл. — просипа (се) и просипље (се) гл. — просипање с. — прѠсјак м. — просјачки, -а, -о. — проскита се (-йтаду се, -йтāју се) гл.

проскурник м. проскурњак.

прѠслава ж. — прослави (се) гл. — прослāвља (се) гл.

прѠслук (прослѠка) м. прслук; Мушкарци нѠсу прѠслѠце.

прѠслѠче (прѠслѠчета) с. (дем.) прѠслѠче.

прѠс(т), -ста, -сто. — прѠстāк (прѠстāка) и прѠстуљ м. — прѠсти гл.; БѠг да га прѠсти. — прѠстира (се) (-йраду (се), -йрāју (се)) гл. — прѠстирāч (прѠстирāча) м. — прѠсто прил. — прѠстор (прѠстора) м.

прѠстѠћа ж. простота.

прѠстран, -а, -о. — прѠстрано прил. — прѠстре (се) гл. — прѠспе (се) гл. — просѠши (се) гл. — прѠта (прѠтѠ) м. — прѠтāњи (се) гл. — прѠтѠгне (се) гл. — прѠтѠра гл. — прѠтерйва (се) (-йваду (се), -йвāју (се)) и прѠтерйје (се) гл. — прѠтив, прѠтиву предл., прил.; и: спрѠтив. — прѠтиван, -вна, -вно. — прѠтиви се гл. — прѠтивник м. — прѠтивница ж. — прѠтивно прил.; и: спрѠтивно. — прѠтиврѠчи (се) гл. — прѠткā (-āдѠ, -āју) гл. — прѠтолмāчи и прѠтумāчи гл. — прѠтѠпли гл. — прѠтрљā (-трљāдѠ, -трљāју) гл. — прѠтрѠй (-трѠйдѠ, -трѠѠ) гл.

прѠђутй (-ђутйду, -ђутѠ) гл. не узима у обзир; не реагује; опрѠсти.

прѠфѠсор м. — прѠфѠсорка ж.

прѠфѠт (прѠфѠта) м. нужник.

процāк (процāка) м. (рет.) војнички ранац.

процѠни гл.; син. прошѠцује. — прѠцеп (прѠцѠпа) м. — процѠри (-Ѡриду, -ѠрѠ) гл. — процѠје (се) гл.

прошвѠрцује гл. прокријумчари.

прошѠвина ж. — прошѠта (се) (-ћтаду (се), -ћтāју (се)) гл.

прошйдба ж. просидба.

прошири (се) гл. — проширйва (се) (-йваду (се), -йвāју (се)) и проширйје (се) гл. — прѠшли, -а, -о. — прѠшло прил.

прѠшлос (прѠшлости) ж. прошлост.

пробштене прид., само у изр. пробштене покладе.

простудира (се) (-ираду (се), -ирају (се)) гл. простудира; размисли.

прошћава (-аваду, -авају) гл. проштава.

прошћење с. проштење.

прошуња се (-уњаду се, -уњају се) гл. прошуња се.

прџс (прџста) м. прџст.

прска (се) (прскаду (се), прскају (се)) гл. — прсне гл. — прстен м. — престенише се гл. — прстење с. зб. — прстић (прстића) м. (дем.). — прт (прта) м. — прти (се) гл. — пртина ж. — пртља (се) (-адџ (се), -ају (се)) гл.

пртљанац (пртљанца) м. неред.

пруга (пругѐ) ж. — пружа (се) (-ужаду (се), -ужају (се)) гл. — пружи (се) гл. — прџт (прута) м. — прутић (прутића) м. (дем.). — прџћа (се) гл.; и: бруца се. — прџе с. зб. — прџ узв. за гоњење јарца.

прчевина ж. мирис специфичан јарцу.

пршти (прштиду, пршту) гл. — псѐто и пцѐто с. — псѐћи и пцѐћи, псѐћи, пцѐћи, -а, -е (и -о). — псѐћи(ј)и и пцѐћи(ј)и, -а, -е (и -о). — пси и пци (псију, пцију) м. мн. — псѐвање и пцѐвање с. — псѐвка и пцѐвка ж. — псѐје (се) и пције (се) гл. — пс(т) узв.

пуало и пувало с. лењ човек.

пудар (пудара) м. — пударѐв, -а, -о. — пуди (се) гл. — пудљив, -а, -о. — пудљивица ж. — пудљивко м.

пудра (пудре) ж. пудер.

пудра (се) (-адџ (се), -ају (се)) гл. — пџж м. — пџжић (пџжића) м. (дем.). — пуза се гл. — пузавац (пузавца) м. — пузање с. — пуки, -а, -о; пуки ђац. — пџкне гл. — пу(к)нџтина ж. — пџмпа ж. — пџмпа гл. — пџмпање с. — пџн, -а, -о. — пџначак, -чка, -чко. — пџндраве м. мн., само у изр. има пџндраве „немиран је“. — пџнђа ж. — пџнђица и пџнђица (пџнђице и пџнђице) ж. (дем.). — пџни (се) гл. — пџнцат(и) и пџнцит(и), -а, -о, само у изр. типа пџн пџнцат. — пџпавац (пџпавца) и пџповац (пџповца) м. — пџпак (пџпка) м. — пџпољ и пџпољак (пџпољка), пџпоњак (пџпоњка), пџпуљак (пџпуљка), пџпуњак (пџпуњка) м. — пџпуља (-адџ, -ају) гл.

пуркѐт (пуркѐта) м. в. паркѐт.

пус, -ста, -сто пуст.

пуснић (пуснића) м. — пусница ж. — пџстиња ж. — пџсто прил.

пустџлина м. и ж. пуснић; пусница.

пустош м. — пустошење с. — пустоши гл. — пџт (пџта) м. — пџт, пџта као прил. — путања ж. — путањица (путањице) ж. (дем.).

путѐла (путѐлѐ) ж. стаклена боца.

пўтер (пўтєра) м. маслац.

пўтник м. — пўтница ж. — пўтнички, -а, -о. — пўтовање с. — пўтўје гл. — пўф узв. — пўфка гл. — пўца (се) гл. — пўцаљка ж. — пўцањ (пўцња) м. — пўцкара гл. — пўцњава ж. — пўшач (пўшача) м.; син. дуванџија. — пўшенє с. — пўши (се) гл. — пўшка ж. — пўшкара гл.

пўшта (се) и пўшћа (се) (пўштаду (се) и пўшћаду (се), пўштáју (се) и пўшћа́ју (се)) гл. — пўштање и пўшћање с.

пўшти (се) гл. пусти (се).

пчєла ж.; и: чєла. — пчелáр (пчелáра) м.; и: челáр.

Р

рáбош м. 1. (рет.) рáбош (комад дрвета са зарезима). 2. (по народном предању) стражарење на улазу у гробље које ноћу врши последњи сахрањени; Ѐма двє недєље кáко нýко нýје ўмро, сирџма Јџва јџш мбра да стој на рáбош; Дáј бџж да стýгнеш на рáбош.

рáбар, -бра, -бро храбар.

рáбрєње с. храбрєње.

рáбри (се) гл. храбри (се).

рáбро прил. храбро.

рáван, -вна, -вно. — равнá (се), равнá (се) и рамнá (се) (-áдў (се), -áју (се)) гл. — равни гл. — равник и рáоник м. — равница ж. — равниџица ж. (дем.). — равнó и рáмно прил. — равнóдушан и рамнóдушан, -шна, -шно. — равнóдушнó и рамнóдушнó прил. — равнóтєжа и рамнóтєжа (равнóтєжє и рамнóтєжє) ж. — равнáње с. — рáга м. и ж. — рáд м. (рет.) и рáдња (рáднє) ж. — рáд, -а, -о. — рáдан, -дна, -дно и рáдни, -а, -о (одр.); рáдан дáн. — рáденик и рáџеник м. — рáденица и рáџеница ж. — ради предл.; ради сєбе; ради тџга; ради дєцá. — рáди гл.; Рáдјџ сам цєлџг живџта.

рáдијџ с. радио.

рáднý, -а, -е (и -о) радни.

рáдо прил. радо.

рáдџс (рáдџсти) ж. радџст.

рáдџсан, -сна, -сно радџсан.

рáдџсно прил. — рáдује (се) гл. — рáђа (се) (рáђаду (се), рáђáју (се)) гл. — рáђáње с. — рáж (рáжа) м. (рет.) и рáженица, рáженица (ж.) и: арженица. — рáжáли (се) гл. — рáжáлости (се) гл. — рáжáљєно прил. — рáжањ (рáжња) м.; јáгње на рáжањ. — рáжари (се) гл. — рáжен, -а, -о. — раз и рас предл. — рáзабєре (се) гл. — рáзáбýра (се) гл. — рáзáпýна (се) и рáзáпýнє (се) гл.; Дєре се кџ да га ђáволи рáзáпýнý.

рáзарєнац (рáзарєнца) м. назарєнац; и: лáзарєнац.

- разбегне се гл. — разбесни се (-еснидѹ (се), -ѣснѹ (се)) гл.
- разбечи се гл. широко отвори очи, избечи се.
- разбива (се) (-иваду (се), -ивају (се)) и разбија (се) (-ијаду (се), -ијају (се)) гл. — разбијање с. — разбиистри (се) гл.
- разбје (се) гл. разбије (се).
- разблажава (се) (-аваду (се), -авају (се)) гл. — разблажи (се) гл.
- разбобика се (-икаду се, -икају (се)) гл. разузда се, распаше се.
- разбѡј (за ткање) м. — разбѡјник м. — разбѡлий (се) (-олийдѹ (се), -ѡлѹ (се)) гл. — разбѹди (се) гл. — разва̀ли (се) гл. — развалина ж. — разва̀ља (се) гл. — разва̀љајѣ (се) и разва̀љива (се) (-иваду (се), -ивају (се)), разва̀љује (се) гл. — разведе (се) гл. — разведен и разведѣн, разведѣна, разведѣно. — разведра̀ва се и разведра̀јаѣ се гл. безл. — разведра̀вање с. — разведри се гл. — разведе (се) гл. — развеза̀јаѣ (се) и развеза̀ива (се) (-иваду (се), -ивају (се)), развеза̀јује (се) гл. — развенча̀ (се) (-аѹ (се), -ају (се)) гл. — развенча̀ва (се) (-аваду (се), -авају (се)) гл. — развенча̀ње с. — развесѣли (се) гл. — развија (се) гл. — развиче се гл.
- развје (се) гл. развије (се).
- развла̀жи (се) гл. — развла̀чи (се) гл. — развѡј м. — разврне гл.
- развр̀на гл. развр̀не.
- разгѡзи (се) гл. — разгласи (се) гл. — разглаша̀ва (се) (-аваду (се), -авају (се)) и разглаша̀јаѣ (се) гл. — разгледа (-ѣдаду, -ѣдају) гл. — разговѡра (се) (-ѡраду (се), -ѡрају (се)) гл. — разговѡрање с. — разговор м. — разгѡлий (се) (-олийдѹ (се), -ѡлѹ (се)) гл. — разголийша̀ се (-иша̀дѹ се, -иша̀ју (се)) гл. — разгорй се (-орйдѹ се, -ѡрѹ се) гл. — разгра̀би гл. — разгранѡ (се) (-анадѹ (се), -анају (се)) гл. — разгрѣје (се) гл. — разда̀ (-аѹ, -ају) гл. — разда̀ва (-аваду, -авају) и разда̀јаѣ гл. — разда̀вање с. — разда̀љен, -а, -о. — разда̀љн (се) гл. — разда̀љива (се) (-иваду (се), -ивају (се)) и разда̀љује (се) гл. — разда̀љина ж. — разда̀ни се гл. — разда̀њива се и разда̀њује се гл. — раздва̀ја (се) (-ајаду (се), -ајају (се)) гл. — раздва̀јање с. — раздво̀јено прил. — раздво̀(ј)и (се) гл. — раздела ж. — раздели (се) гл. — раздѣлак (раздѣлка) (косе) м. — раздѣре (се) гл. — раздрѣша̀јаѣ (се) и раздрѣшу̀је (се) гл. — раздрѣши (се) гл. — раздрѣма (се) гл. — раздѹва (се) (-уваду (се), -увају (се)) гл. — раздѹжи (се) гл. — раздѹжива (се) (-иваду (се), -ивају (се)) и раздѹжу̀је (се) гл. — разйгра (се) (-йграду (се), -йграју (се)) гл. — разйѣ се гл. — разила̀зи се гл. — разја̀пй (се) гл.
- разјѣ се (разјѣдѹ се) гл. разјѣде се.
- разјѹри (се) гл. разјѹри (се).
- разла̀ди (се) гл. расхлади (се).
- разла̀јаѣ (се) и разла̀жива (се) (-иваду (се), -ивају (се)), разла̀жу̀је (се) гл. расхлажу̀је (се).

разлѣжи се гл. — разлива (се) (-иваду (се), -ивају (се)) гл. — разливање с. — рāзлѣка ж. — разликује и разликује (-икуједу (се), -икуједу (се), -икују (се), -икују (се)) гл. — разлѣста се гл. — различан, -чна, -чно. — различно прил. — разлог (разлōга) м.

разлѣка (се) гл. разлѣче (се).

разлѣкан, -а, -о. — разлѣми (се) гл. — разлѣпа (се) (-упаду (се), -упају (се)) гл.

разлѣ (се) гл. разлије (се).

разлѣула (се) (-уљаду (се), -уљају (се)) гл. — разлѣути (се) гл. — разлѣућено прил. — разлѣгли се гл. безл. — разлѣже гл. — разлѣжен, -а, -о. — разлѣжено прил. — разлѣзи (се) гл. — разлѣкне (се) гл. — рāзмeна ж. — рāзмeни (се) гл. — рāзмeри гл. — рāзмeси гл. — рāзмeсѣје гл. — рāзмeша (-ѣшаду, -ѣшају) гл. — рāзмѣс(л)и (се) гл. — рāзмѣшља (се) (-ишљаду (се), -ишљају (се)) гл. — рāзмѣшљање с. — рāзмлāчи (се) гл. — рāзмлōжи (се) и рāзмнōжи (се) гл. — рāзмōта (се) гл. — рāзмрāда (се) гл. — рāзмрси (се) гл. — рāзмрсѣје (се) и рāзмршāјe (се) гл. — рāзмрѣти (се) гл. — рāзмрѣтка гл. — рāзнeсе и рāзнeсe (-ѣседу и -сeсeдѣ, -ѣсу) гл. — рāзни, -а, -о (одр.). — рāзно прил. — рāзнобѣјан, -јна, -јно. — рāзнобѣјно прил.

разноврсан, -сна, -сно разноврстан.

разноврсно прил. — разнолѣко прил. — разнорāзни, -а, -о. — разнорāзно прил. — разоблāчи се гл. безл. — разрe гл. — разоружā (се) (-āдѣ (се), -āју (се)) гл. — разочāра (се) (-āраду (се), -āрāју (се)) гл. — разрāди гл. — рāзред (рāзрeда) м. — разрeди (се) гл. — разрeђāјe (се) и разрeђѣје (се) гл. — разрeже гл. — разрeзāјe (-āјeду, -āјѣ) и разрeзѣје гл. — разрeши (се) гл. — разрѣје гл. — рāзрeк, -а, -о. — рāзрeкo прил. — разрѣши гл. — рāзрeдā (се) (-āдѣ (се), -āјѣ (се)) гл. — рāзум (рāзѣма) м. — рāзѣман, -мна, -мно. — рāзѣмe (се) и рāзѣмѣи (се) (-умeдѣ (се), -умѣ (се) и -умидѣ (се), -умѣ (се)) гл. — рāзѣмeвāње с. — рāзѣмѣив, -а, -о. — рāзѣмѣиво прил. — рāј (рāја) м. — рāја (рāјe) ж. (рет.).

рāјон и рeјон (рāјoна и рeјoна) м. рāјон (административна јединица).

рāјски, -а, -о. — рāк м. — рāка ж.

рāкaстō(л) (рāкaстoлa) м. рāгaстoв.

рāкија и рeкија, рeкија ж.; Пѣјан чoвек од рāкије љвек пāне сас лѣцом на дoлe, а од вѣна љвек на лeђa или на стрāну. — рāкијāш (рāкијāшa) м. — рāки(ј)ин, -а, -о. — рāки(ј)ица (рāки(ј)ицe) ж. (дем.). — рāки(ј)ски, -а, -о. — рāлица ж. — рāло с. — рāм. м. — рāмe (рāмeна и рāмeна) с.; Нoсимo на рāмeнe. — рāмлā и рāмлe, рāмнā и рāмнe гл. — рāмпаш м. — рāн, -а, -о и рāни, -а, -о (одр.). — рāна ж.

рāна (рāнe) ж. рāнa.

рāнaц (рāнцa) м. — рāнгa (рāнгe) ж.

Ранџел м. Арханџеловдан.

рани (се) гл. храни (се).

рани (се) гл. — ранка ж. забележено само као атрибут; трешња ранка; шљива ранка; јабука ранка и сл. — рано прил. — рањеник м. — рањеников, -а, -о. — рањеница ж. — рањење с.

рапав, -а, -о храпав.

рапаус м. одмор; вољно (у војсци); < рум. гергаус.

рапаџик м. в. арпаџик.

раса ж. — расад (расада) м. — расади гл. — расадник м.; стаклен расадник; откријен расадник. — расадница ж. — расађаје (-аједу, -ају) и расађива (-иваду, -ивају), расађује гл. — расађивање с. — расан, -сна, -сно. — расани (се) гл. — расањаје (се) (-аједу (се), -ају (се)) и расањива (се) (-иваду (се), -ивају (се)), расањује (се) гл. — расеје гл. — расели (се) гл. — раселјава (се) (-аваду (се), -авају (се)) и раселјаје (се) (-аједу (се), -ају (се)) гл. — расече (се) (-ечеду (се), -ечу (се)) гл. — расипа (се) гл. — раскваси (се) гл. — раскйда (се) (-идаду (се), -идају (се)) гл. — раскине (се) гл. — раскйра (се) и рескйра (се) (-йраду (се), -йрају (се)) гл. — раскйсели (се) гл. — расклапа (се) (-ападу (се), -апају (се)) гл. — расклапање с. — расклима (се). — расклинка (се) (-инкаду (се), -инкају (се)) гл. — расклоп (расклопа) м. — расклопи (се) гл.

раскомата (-атаду, -атају) и раскомати гл. раскомада.

раскопа гл. — раскопава (-аваду, -авају) и раскопаје (-аједу, -ају) гл. — раскопча (се) (-аду (се), -ају (се)) гл. — раскопчава (се) (-аваду (се), -авају (се)) и раскопчаје (се) (-аједу (се), -ају (се)) гл. — раскопчавање с. — раскош (раскоша) м. — раскошан, -шна, -шно. — раскошно прил. — раскрвави (се) гл. — раскречи (се) гл. — раскршица ж. — раскрчи (-крчицу, -крчу) гл. — раскрши гл. — раскува (се) (-уваду (се), -увају (се)) гл. — расо(л) м. — расоли (се) гл.; Метемо сир у воду да се мало расоли. — распада се гл. — расп(д)не (се) гл. — распакује (се) гл. — распали (се) гл. — распара (се) гл. — распари (се) гл. — распарча (се) (-аду (се), -ају (се)) гл. — распасује (се) гл. — распаше (се) гл. — распева (се) гл. — распетла (се) (-аду (се), -ају (се)) гл. — распита се (-итаду се, -итају се) гл. — распитаје се (-аједу се, -ају се) и распитива (се) (-иваду се, -ивају се), распитује се гл. — распитови се гл. — расплакан, -а, -о. — расплакано прил. — расплаче (се) гл. — расплет (се) (-етеду (се), -ету (се)) гл. — расплди (се) гл. — расподела ж. — расподели (се) гл. — распозна (се) (-аду (се), -ају (се)) гл. — распознаје (-аједу, -ају) гл. — располага (-агаду, -агају) гл. — располагање с. — располаже гл. — располови (се) гл. — расподжен, -а, -о. — расположење с. — расподжи (се) гл. — располути (се) гл. — распореди (се) гл. — распоређаје (се) (-аједу (се), -ају (се)) и распоређује гл. — распори (се) гл. — распрвави (се) гл. — распрвава (се) гл. — расприча се (-ичаду се, -ичају

- се) гл. — распродā (-ādŭ, -āju) гл. — распродāјē (-āједу, -āјѹ) гл.
 — распространи се гл. — распрска се (-прскаду се, -прскāју се) гл.
 — распрсне се гл. — распршти (се) гл. — распукне се гл. — распуст
 (распуста) м. — распуца се гл.
- распушти (се) гл. распусти (се).
- распушћа (се) (-ушћаду (се), -ушћāју (се)) гл.
- распушћен, -а, -о распуштен.
- распушћеник (распушћеника) м. распуштеник.
- распушћеница ж. распуштеница.
- распушћено прил. распуштено.
- расрди (се) гл. — раст м.
- раст м. храст.
- растāви (се) гл. — растāвља (се) гл. — растāвљање с. — растāкне гл.
 — растāне се гл. — растāњи (се) гл. — растāра (се) (-āраду (се),
 -āрају (се)) гл. — раствор (раствора) м. — раствори (се) гл. — растē
 гл.
- растēгли (се) гл. растегли (се).
- растēгне (се) гл. — растēже (се) гл. — растēра гл. — растресāјē (-āједу,
 -āјѹ) и растресива (-йваду, -йвāју), растресѹје гл.
- растѻв, -а, -о храстов.
- растовāра (се) (-āраду (се), -āрају (се)) гл. — растоварāјē (се) и растоварива
 (се) (-йваду (се), -йвāју (се)), растоварѹје (се) гл. — растовāри (се) гл.
 — растоваривāње с.
- растовāча и растовивна ж. храстовина.
- растојāње с. — растѻпи (се) гл. — растѻпли се гл. — расторāн и
 ресторāн (расторāна и ресторāна) м. — растѻчи гл. — растргне (се)
 гл. — растрѻзни (се) гл. — растрѻсē (се) (-ѻседу (се), -ѻсѹ (се)) гл.
 — растрза (се) гл. — растрљā (-трљадѹ, -трљāју) гл. — растрѻши гл.
 — растрси гл. — растужен, -а, -о. — растужи (се) гл. — растумāчи
 гл. — растура (се) (-ураду (се), -урāју (се)) гл. — растурање с.
 — растури (се) гл. — расуди гл. — расуђѹје гл.
- расуло с. и м. 1. неуредан, прљав човек, 2. расипник.
- расуши се гл. — ра(с)цвѻтā (се) (-ādŭ (се), -āју (се)) гл. — ра(с)цвѻпа (се)
 (-ѻпаду (се), -ѻпāју (се)) гл. — ра(с)цвѻпи (се) гл. — ра(с)цвѻпка гл.
 — ра(с)цвѻпљен и рѻ(с)цвѻпљен, -а, -о. — рāt м. — рātни, -а, -о.
 — рātс прил., само у изр. типа: Рātс_ти било; Рātс_ти и живѻта
 и свѻгā и сл. — рātсийла се (-йваду се, -йвāју се) гл. — рātuје гл.
- рāф(т) (рāфа и рāфта) м. полица.
- ра(х)āt (ра(х)āта) м. рахат-локум.
- рāчица ж. — рачѹн (рачѹна) м. — рачунā (се) (-ādŭ (се), -āју (се)) гл.
 — рачунāљка ж. — рачуница ж. — рашива (се) (-йваду (се), -йвāју

(се) гл. — рашивање с. — рашије (се) и рашје (се) гл. — рашири (се) гл. — раширива (се) (-иваду (се), -ивају (се)) и раширује (се) гл. — раширивање с. — рашпа и рашпла ж. — рашрафи (се) гл.

рашрафује (се) гл. рашрафљује (се).

раштрка (се) (-тркаду (се), -тркају (се)) гл. — раштркан, -а, -о. — раштркано прил. — ра(ш)чѣпи (се) гл. — ра(ш)чепрка (-пркаду, -пркају) гл. — ра(ш)черѣчи гл. — ра(ш)чѣшља (се) гл. — ра(ш)чисти (се) и рѣ(ш)чисти (се) гл. — ра(ш)чишћава (се) (-ћаваду (се), -ћавају (се)) и ра(ш)чишћаје (се) (-аједу (се); -ају (се)) гл. — ра(ш)члани гл. — ра(ш)чупа (-упаду, -упају) гл.

рѣња и рња ж. ноздрва.

рѣпаџик м. в. арпаџик.

рѣшница ж. млин за кафу.

рѣва се гл. — рѣа ж.; и: ѣрѣа. — рѣа (рѣаду, рѣају) гл.; и: ѣрѣа, зѣрѣа.

рѣѣв, рѣѣва, рѣѣво в. арѣѣв.

рѣѣво прил. в. арѣѣво.

рѣбарце с. (дем.). — рѣбран, -а, -о и рѣбр(а)ни, -а, -о (одр.).

рѣбрас, -ста, -сто ребраст.

рѣбро с. ребро.

рѣблвер м. (рет.) в. лѣблвер.

рѣвљкав, -а, -о непријатног укуса.

регемѣнта и регимѣнта ж. — регрут (регрута) м. — регрутаџија ж. — регрутира (-ираду, -ирају) гл.; син. рѣкује. — регрутирање с.; и: рѣковање.

регруџки, -а, -о регрутски.

регулише гл. оре дубоко (за сађење винове лозе).

рѣд (рѣда) м. — рѣдак, -тка, -тко. — рѣдѣр (рѣдѣра) м. — рѣдѣрѣв, -а, -о.

рѣди гл. 1. обавѣштава све редом. 2. разрѣђује.

рѣдић (рѣдића) м. (дем.). — рѣдѣван, -вна, -вно. — рѣдѣвно прил. — рѣдом прил. — рѣдуша ж. — рѣђа (се) (рѣђаду (се), рѣђају (се)) гл. — рѣђање с. — рѣђе прил. комп. — рѣђи, -а, -е (и -о) прил. комп. — рѣже гл. — рѣжење с. — р(е)жи гл. — рѣз м. — рѣза ж. — рѣзѣлка ж. — рѣзѣнац (рѣзѣнца) м., обично у мн. рѣзѣнци и рѣзѣнице. — рѣзање с. — рѣзѣрѣва (рѣзѣрѣвѣ) ж. — рѣзѣй гл. — рѣзѣтина ж. — рѣзѣлтѣт (рѣзѣлтѣта) м.

рѣјав, -а, -о рѣхав.

рѣка ж. — рѣкне гл.

рѣко узрѣчица, поштапалица; Рѣко, сѣне, нѣје лѣпо, рѣко, да не дођеш.

рѣматѣзам (рѣматѣзма) и роматѣзам (роматѣзма) м. реуматѣзам.

м. — ровари гл. — ровац (рѡвца) м. — роваша гл. — ровито прид.
— рѡг (рѡга) м. — рѡгат, рѡгата, рѡгато.

рогйћ (рогйћа) м. (дем.) рошчић.

рѡгов, -а, -о. — рогожина и рогожина ж. — рогоз м. — рѡд м. — рѡдан,
-дна, -дно, — родбина ж. — родбински, -а, -о. — родй и рѡди
(родйдѹ (се) и рѡдиду (се), родѹ (се) и рѡду (се)) гл. — родйла ж.
— родитељи м. мн., није забележен облик за јд. — родитељски,
-а, -о. — родитељски прил. — родљив, -а, -о. — рођак (рођака)
м. — рођакина ж. — рођен, рођена, рођено. — рођендан м.
— рођендански, -а, -о. — рођени, -а, -о; рођени брат; рођена сестра;
рођена маћи. — рођење с. — рођењем прил.; Рођењем сам из
Радимње. — розѣгла ж.

рѡз(ли), -(л)а, -(л)о ружичаст.

рѡз(л)о и рѡзно прил. ружичасто.

рѡј м. — ро(ј)ѣње с. — ро(ј)й (се) (ро(ј)идѹ (се), ројѹ (се)) гл. — рѡјта ж.;
Вйсу рѡјте на њѣга. — рѡк м. — рѡкће гл. — ролѣтна ж.

рѡла (рѡлѣ) ж. ваљак (за тесто).

рѡља (рѡљаду, рѡљају) гл. 1. тањи тесто рољом. 2. врши тешке послове.

рѡљштйна ж. назѣб; кијавица; Болй га глаѡа, пѹн је рѡљштйне.

Ромѹн и Румѹн (Ромѹна и Румѹна) м.; син. Влѡ. — Ромѹнка и Румѹнка
ж.; син. Влѡјња. — ромѹнски и румѹнски, -а, -о; син. влѡшки.
— ромѹнски и румѹнски прид.; син. влѡшки.

рѡнѹшоша ж. дебела и јака жена.

ронй (се) (ронйдѹ (се), ронѹ (се)) гл. — рѡњење с. — рѡпкиња ж.
— рѡпски, -а, -о. — рѡпски прил. — рѡпст(в)о с. — рѡса ж.
— рѡсан (-сна, -сно). — рѡси (се) гл. — рѡсно прил. — рѡтк(в)а
ж. — рѡтк(в)ица ж. (дем.).

роштйљ (роштйља) м. суве резанице од шећерне репе.

рѡпа ж. хрпа.

рѡпѡцик м. в. арпѡцик.

рѡпица ж. (дем.) хрпица.

рѡскав, -а, -о хрскав.

рѡскавица ж. хрскавица.

рѡт (рѡта) м. рт, врх.

рѡтас, -ста, -сто и рѡтат, рѡтата, рѡтато ртаст.

рѡтато прил. са ртом; оштар.

рѡби гл. руби.

рѡв(в)о с. рухо.

рѡда (рѡдѣ) (на колима) ж. — рѡжа (рѡжѣ) ж.; јесѣња рѡжа; лѣтна
рѡжа; пролѣтна рѡжа; мирисѡва рѡжа; пѣлцована рѡжа; рѣјава рѡжа.

— ружан, -жна, -жно. — ружње с. — ружин, -а, -о. — ружи (се) гл.
— ружица (ружичѐ) ж. (дем.).

ружичас, -ста, -сто ружичаст.

ружичасто прил. — ружно прил. — ружноћа ж. — рузмарин (рузмарина)
м. — рузмаринџ, -а, -о. — рѹка (рѹкѐ) ж. — рѹкав (рѹкава)
м. — рѹкавица ж. — рѹкавчић (рѹкавчића) м. (дем.) — рѹкица
(рѹкицѐ) ж. (дем.). — рѹковање с. 1. руковање. 2. регрутирање.
— рѹковџ (жита, овса и сл.) м. — рѹководи (се) гл. — рѹководџење
с. — рѹкопис м. — рѹкује и рѹкује (рѹкујџду и рѹкујџду, рѹкују и
рѹкују) (регрутира) гл. — рѹкује се гл. — рѹлада (рѹладѐ) ж.

рѹла (рѹладу, рѹлају) гл. ради тежак посао.

рѹлање с. вршење тешких послова.

рѹм м. — рѹмен, рѹмџна, рѹмџно. — рѹмени (се) (-енидѹ (се), -ениѹ (се))
гл. — рѹменило с. — рѹмџно прил.

рѹмунѹка ж. в. армонѹка.

рѹмунѹкаш (рѹмунѹкаша) м. в. армонѹкаш.

рѹно с. — рѹпа ж. — рѹпица ж. (дем.). — рѹпчага ж.

рѹпчас, -ста, -сто рѹпчаст.

Рѹс м. — рѹски, -а, -о. — рѹски прил. — Рѹскиња ж. — рѹча (рѹчаду,
рѹчају) гл. — рѹчак (рѹчка) м. — рѹчање с. — рѹчица ж. (дем.).
— рѹчица ж. 1. рѹчица, држак. 2. руковџт. — рѹчка ж. — рѹчни, -а,
-о. — рѹчно прил. — рѹшевина и рѹшевина ж. — рѹшење и рѹшење
с. — рѹши (се). — рѹшљив, -а, -о.

рѹчак (рѹчка) м. хрчак.

рѹче (рѹчџду, рѹчу) и рѹчи (рѹчиџду, рѹчу) гл. хрче.

С

с, са, сас, саш, сџс, сџс, со предл.; инструментал се гради увек овим предл.
сабѹра (-ѹраду, -ѹрају) и саборѹва (-ѹваду, -ѹвају) гл. обара.

сабѹре (се) и собѹре (се) гл. — сабѹва (се) (-ѹваду (се), -ѹвају (се)) и сабѹја
(се) (-ѹјаду (се), -ѹјају (се)) гл. — сабѹјање с. — сабѹра (се) и сабѹре
(се) гл. — сабѹје (се) и сабѹје (се) гл. — сабѹжа ж. — сабѹжница ж.
(дем.). — сабѹри и собѹри гл. — сабѹран, -а, -о. — сабѹрано прил.
— сѹв, свѹ, свѹ и свѹ зам. и прид.; облик за м. род сѹв ретко се
употребљава; најбоље су сачувани множински облици: свѹи, свѹѐ, свѹѹ.
Забележен је и облик свѹѹ само у изр. Он је свѹѹ и свѹѹѹ. — сѹвет
(сѹвѹѹта) м. — сѹвѹѹгује (се) гл. — сѹвѹѹја (се) (-ѹјаду (се), -ѹјају (се))
гл. — сѹвѹѹјање с. — сѹвѹѹјача (пита) ж. — сѹвѹѹјтак (сѹвѹѹјтка) м.
— сѹвѹѹла (-ѹладу, -ѹлају) гл.

сѹвна ж. и сѹвне ж. мн., сѹвница ж., сѹвнице ж. мн., сѹонице ж. мн.
саонице.

сагѣња (се) и сагѣње (се) гл. — сагѣњање с. — саглашава се (-аваду се, -авају (се)) гл. — сагне (се) гл. — сад(е), садека, садена, саденака и сат прил. — сади гл. — садржај м. — садржи (-жиду, -жу) гл. — садржина ж. — сађење с. — сажали се гл. — сажалева (-еваду, -евају) гл. — сажалење с. — сазна (се) (-аду (се), -ају (се)) гл. — сазнање с. — сајѣија м. — сакат, саката, саќато. — саќати гл. — саќађење с. — с(а)кло̀ни гл.; Да те Бог сачува и сакло̀ни од пијанице. — сакрива (се) (-иваду (се), -ивају (се)) гл. — сакривање с. — сакривача с. непром. жмура. — сакси(ј)ица (сакси(ј)ице) ж. (дем.). — саксија и сѣксија ж. — сакупи (се) (рет.) и скупи (се) гл. — сакупља (се) и скупља (се) (-упљаду (се), -упљају (се)) гл. — са̀ла (са̀ле) ж. — салама (саламе) ж. — саламура и сарамура ж. — сала̀та ж. — сала̀ш (сала̀ша) м. — сала̀шнић м. (дем.). — сала̀шки, -а, -о. — салети (се) (-етиду (се), -ету (се)) гл.

салинак (салинка) и сабник м. салинац.

салицин (салицина) и селицин (селицина) м. салицил.

са̀лје гл. салије.

са̀ло с. — са̀м, са̀ма, са̀мо зам., прил. — са̀мац (са̀мца) 1. самац, усамљеник. 2. дивљи вепар. — самѣље (се) гл. — са̀мица ж. — са̀мо прил., везн. — са̀моћа ж. — са̀мрт ж. — са̀мцат(и) и са̀мцит(и), -а, -о; само у изр. типа: са̀м са̀мцат(и). — са̀н (са̀на и са̀на) м. — са̀ндак и са̀ндук (са̀ндука) м.; држимо у са̀ндуче. — са̀нда̀ла (са̀нда̀ле) ж. — са̀ндуче (са̀ндучета) с. (дем.). — са̀ндучић м. (дем.). — са̀нка се (са̀нкаду се, са̀нкају се) гл. — са̀нкање с. — са̀нта ж.

сантимѣтар (сантимѣтра) м. (рет.) в. центимѣтар.

са̀ња (са̀њаду, са̀њају) гл. — са̀њање с. — са̀њив, -а, -о. — са̀њиво прил. — са̀нкање с.

саопшћава (-аваду, -авају) гл. саопштава.

саопшћење с. саопштење.

са̀пи гл. рачуна, мисли.

са̀пиња и са̀пиње гл. — са̀пињање с. — саплѣтѣ (се) (-етѣду (се), -ету (се)) гл.

са̀пљен, -а, -о прорачунат, промишљен.

са̀пне (се) гл. — са̀пун (са̀пуна) и са̀пун (са̀пуна) м. — са̀пунѣше (се) гл. — са̀пунѣв, -а, -о. — са̀пунче (са̀пунчѣта) с. (дем.).

са̀пуња (се) гл. сапуна (се).

са̀пуњање с. сапуњење.

са̀рана ж. сахрана.

са̀рани гл. сахрани.

са̀рањива (-иваду, -ивају) и са̀рањује гл. сахрањује.

са̀рањивање с. сахрањување.

сърма (сърме) ж. — сасвѐм и сасвѐм прил. — састави (се) и саста(ј)и (се) гл. — саставља (се) гл. — састављање с. — састајање с. — састанак (састанка) м. — састане (се) гл. — састо(ј)и се гл. — сасуши се гл. — сат м. — сато̀на и сото̀на ж. и м. — сатре (се) гл. — саће с. зб.

саће прил. сада не; Саће дође.

сафт и софт м. 1. сафт. 2. саламура (за сир). — сачека гл. — сачма ж. — сачува (се) (-уваду (се), -увају (се)) гл. — саџак м. — сашива (-йваду, -йвају) гл. — сашйе и сашје гл. — свадба ж. — свадбица ж. (дем.).

свадбаш (свадбаша) м. свадбар.

свађа ж. — свађа (се) гл. — свађалица ж. и м. — свађање с. — сваја (свајѐ) ж. — свакаки, -а, -о. — свакако прил. — сваки, -а, -о. — свакидашњи, -а, -с (и -о). — свакојак(и), -а, -о. — свакојако прил. — свали (се) гл. — сваља (се) (-аљаду (се), -аљају (се)) гл. — свальива (се) (-йваду (се), -йвају (се)) гл. — сване (се) гл. — свануће с. — свањива (се) и свањује (се) гл. безл. — свањивање с. — свари (се) гл. — сват м. (рет.), обично у мн. сватови.

сват и сфат м. зграда општинске управе; син. стража; < рум. sfat.

свати и сфати гл. схвати.

сватовац (сватовца) м. (песма).

сваћа и сфаћа гл. схваћа.

сваћање и сфаћање с. схваћање.

свачи(ј)и, -а, -е (и -о). — свашта зам. — све прил. — свега прил. — сведе (се) гл.

сведер (сведѐра) м. светер, џемпер.

сведок (сведо̀ка) м. — сведочанст(в)о с. — сведочи гл. — сведоцба ж.

свеђајѐ (се) гл. своди (се).

свеж, -а, -е (и -о). — свеже прил. — свеже (се) гл. — свежина ж. — свезива и свезује гл. — свејѐ(д)но прил. — свекар (свекра) м.

свекла ж. в. цвѐкла.

све́клин, -а, -о в. цвѐклин.

све́клица ж. (дем.) в. цвѐклица.

све́крва ж. — све́крвин, -а, -о. — све́крвица ж. (дем.). — све́кров, -а, -о. — све́не гл.

све́рује гл. набави нешто (у тајности),

свѐс (свѐсти) м. свест.

свѐсан, -сна, -сно свестан.

свѐсно прил. — свѐт (свѐта) м. — свѐт, -а, -о и свѐти, -а, -о (одр.); обично уз неко име: Свѐти Аранђел; Свѐти Васи́ле; Свѐти Ђорђе (и Ђурђица); Свѐти Илйја; Свѐти Јоаким и Ана; Свѐти Јован; Свѐти Лазар; Свѐти Никола; Свѐти Пѐтар; Свѐти Рањѐл; Свѐти Сава; Свѐти Стѐван; Свѐта

Богородица; Света Пётка; Света Петковача; Света Тро(ј)ица; света црква; свети дѹх. — свети (о свештенику) гл. — свети (се) (коме) гл. — светиња ж. — светкује гл. — светлак (светлака) м. — светлий (се) (-ѣтлийду (се), -ѣтлѹ (се)) гл. — светлийна ж. — светло прил.

светлос (светлѹсти) ж. светлост.

светлѹца гл. — светлѹцање с. — свећа (свѣћѣ) ж. — свећница ж. (дем.).

свеца ж. непром. крсна слава, домаћи светитељ.

свецки, -а, -о светски.

свецки прил. светски.

свечар (свечара) м. — свештѣ (-адѹ, -ѣју) гл. — свештеник м. (рет.) в. попа. — свештйло с. — свешћѣње с. — свйћа се (-йћаду се, -йћѣју се) гл. — свйћане с. — свйкне гл. — свйла (свйлѣ) ж. — свйлара ж. — свйлен, свйлена, свйлено.

свйленас, -ста, -сто свйленаст.

свйленкас, -ста, -сто свйленкаст.

свйнски и свйнски, -а, -о. — свйнски и свйнски прил. — свйнче (свйнчѣта) и свйнче (свйнчѣта) с. — свйња (свйнѣ) ж.; дивља свйња. — свйнар (свйнара) м. — свйнарйја ж. — свйнарѹв, -а, -о. — свйнарски, -а, -о. — свйнйца ж. (дем.); Расти, расти кѹ врбйца, гѹј се, гѹј се кѹ свйнйца. — свйра (-йраду, -йрѣју) гл. — свйрѣјка и свйрѣјка ж. — свйрѣње с. — свйрац (свйрца) и свйрѣч (свйрѣча) м.

свйрѣчѹв, -а, -о свйрѣчев.

свйрка ж. — свйрка гл. — свйрне гл.

свйрцѹв, -а, -о свйрчев.

свйсне гл. — свйће гл. безл.

свјѣ зам. в. сѣв.

свлада (-ѣдаду, -ѣдѣју) гл. — свлѣчи гл. — свлѣчѣње с. — свѹд м.

свѹј, свѹја, свѹје, свѹ(ј)и, свѹ(ј)е, свѹја зам.; ови се облици ретко сусрећу, обично место них долазе: њѣгов, њѣгова, њѣгово итд., као и њйгѹв, њйгѹва, њйгѹво итд.

сво(ј)йна ж. — својски, -а, -о. — својски прил. — свѹта ж. — сврѣб (сврѣби и сврѣба) м. и ж. — сврѣка ж. — сврѣкин, -а, -о. — сврѣти гл. — сврѣћа гл. — сврѣћане с. — сврѣчак (сврѣчка) м. — сврѣй гл. — сврѣљѣње с. — сврѣланце (сврѣланца и сврѣланцѣта) с. (дем.). — сврѣло с. — сврѣне гл. — сврѣва (се) (-ѣваду (се), -ѣвѣју (се)) и сврѣјѣ (се) (-ѣјѣду (се), -ѣјѣ (се)), сврѣјѣ (се) гл. — сврѣвање с. — сврѣшен, -а, -о. — сврѣтак (сврѣтка) м. — сврѣши (се) гл. — свѹд(е), свѹдека, свѹдекана, свѹдена, свѹденака и свѹт прил. — свукйва (се) (-йваду (се), -йвѣју (се)) и свукйје (се) гл. — свукйвање с. — свѹчѣ (се) гл. — се повратна зам. — сѣбичан, -чна, -чно. — сѣбично прил.

сѣбичнос (сѣбичности) ж. сѣбичност.

сѣва (сѣваду, сѣвају) гл. — сѣвање с. — сѣвер м. — сѣверни, -а, -о (одр.). — сѣверно прил. — сѣвне гл. — сѣд, -а, -о. — сѣдам бр. — седамдесет и седандесет бр.

седамнајс бр. седамнаест.

седѣлка и седѣнка ж. — седѣње с. — седѣшке и седѣшки прил. — седй гл. — сѣдй (о коси) гл.

сѣдлас, -ста, -сто седласт.

сѣдло с. — седмак м. буре. — седмйна ж. — седмйца ж. — сѣ(д)не гл. — сѣја (сѣје) ж. — сѣјање с. — сѣје гл. — сѣка (сѣкѣ) ж. — секира и сикира ж. — секира (се) (-аџу (се), -ају (се)) гл. — секираџија и сикираџија ж. — секирица (секирице) и сикирица (сикирице) ж. (дем.). — секйрче (секйрчѣта) и сикирче (сикйрчѣта) с. (дем.). — сѣкйца ж. (дем.). — сѣктѣмбер и сѣптѣмбар, сѣптѣмбер м. — сѣкунда ж. — сѣлй (се) гл. — сѣло с. — сѣљак (сѣљака) м. — сѣљаков, -а, -о. — сѣљанка ж. — сѣљанкин, -а, -о. — сѣљачки, -а, -о. — сѣљачки прил. — сем предл. — сѣме (сѣмена и сѣмена) с. — сѣменце (сѣменцѣта) с. — сѣмене с. зб. — сѣница (птица) ж. — сѣнка ж. — сѣно с. — сѣњак (сѣњка) м.

сѣоцки, -а, -о сеоски.

сѣптѣмбарски, -а, -о сѣптембарски.

Сѣрвйја ж. в. Србйја.

Сервйјанац (Сервйјанца) м. в. Србйјанац.

Сервйјанка ж. в. Србйјанка.

сервйјански, -а, -о в. србйјански.

сѣстра ж. — сѣстрин, -а, -о. — сѣстрица ж. (дем.). — сѣтва ж. — сѣти (се) гл. — сѣћа (се) гл. — сѣћање с. — сѣца гл. — сѣцање с. — сѣцка гл. — сѣцкање с. — сѣцне гл. — сѣча ж. — сѣчѣ (сѣчѣду, сѣчѣ) гл. — сѣчење с. — сѣчиво с. — сйв, -а, -о. — сйвй се гл. — сйвѣћа ж.

сйгра (се) (сйграду се, сйграју се) гл. игра се.

сйграње с. играње (дече).

сйграчка ж. играчка.

сйгуран, -рна, -рно сигуран. — сигурача ж. осигурача. — сйгурно прил. — сйгурнос(т) (сйгурности) ж. — сйђе гл. — сйка узв. за вабљење оваца. — сѣктерйше гл. — сиктйр узв. — сйкће гл. — сйла I ж. 1. сила, моћ. 2. велика количина. II прил. много; у великој мери; у великој количини. — сйлази гл. — сйлан, -лна, -лно. — сйлына ж. — сйлы (се) гл. — сйлно прил. — сйлује (приморава) гл.

сйме гл. непром. је име; Мѣне ми сйме Йва; Нѣму му сйме Јѣва.

сймпатичан, -чна, -чно. — сймпатично прил. — сйн (сйна) м. — сйне гл. — сйнко м. непром., као вокатив: Е, мој сйнко, јѣш си тй млад; основни облик није сачуван. — сйнов, -а, -о. — сйновац (сйновца) м. — сйноћ, сйноћка и сйноћке прил. — сйноћни и сйноћњи, сйноћшњи,

-а, -е (и -о). — синчић (синчића) м. (дем.). — сйнь, -а, -е (и -о) и сйњи, -а, -е (и -о) (одр.). — сйпа гл. — сйпање с. — сйпй (киша) гл. — сйрак (сйрка) м. — сйре(ње) (сйра, сйрења) с. — сйриште с. — сйров, -а, -о. — сйровйца ж.

сйрѡма I прид. непром., прил. бедан, јадан. II м. сйромах.

сйромашан, -шна, -шно. — сйромашки, -а, -о. — сйромашки прил. — сйромашно прил. — сйромаштйна ж. — сйрот, сйрѡта, сйрѡто и сйрѡти, сйрѡти, -а, -о (одр.). — сйротйна ж. — сйротйнски, -а, -о. — сйротйнски прил. — сйротйца ж. (дем.). — сйрѡто прил. — сйрѡче (сйрѡчета) с. — сйрѡчићи м. мн. — сйрѡче (сйрѡна, сйрѡнета) с. — сйса ж. — сйсање с. — сйсат, сйсѡта, сйсѡто. — сйсѡта прид. одр. — сйсйћ (сйсйћа) м. и сйсйца ж. (дем.). — сйт, -а, -о. — сйтан, -тна, -тно. — сйтнарйја ж. мн. — сйтнеж м. — сйтнй (се) (-нйдѹ (се), -нѹ (се)) гл. — сйтнйна ж. — сйтнйца ж. — сйтнйш (сйтнйша) м. — сйтно I прил. сйтно, фйно. II с. назив народног кола. — сйто с.

сйтос (сйтости) ж. сйтост.

сйћење с. — сйћушан, -шна, -шно.

сйц м. седло на бициклима, на колима.

сйше гл. — сјāj м. — сјājан, -јна, -јно. — сјāj(й) (се) (-āj(й)йду (се), -āj(се) гл. — сјājно прил. — сјājши гл. — сједйни (се) гл. — сједйњава (се) (-ājаду (се), -ājāj (се)) и сједйњѹје (се) гл. — сједйњавање с. — сјежи се гл.

сјājњена (о овци) прид. сјājња.

сјѹри (се) гл. сјѹри (се).

сјѹтра прил. изјѹтра.

сказљка ж.; и: казљка. — скѡкавац (скѡкавца) м. — скакѹће гл. — скалѹпи гл. — скамѡни (се) и скамѡнй (се) (-ѡнйду (се), -ѡнйдѹ (се), -ѡну (се), -ѡнѹ (се)) гл. — скамѡњен, -а, -о. — скамѡњено прил. — скамйја ж. — скамй(й)йца (скамй(й)йце) ж. (дем.). — скѡра се (-ѡраду се, -ѡрају се) гл. — скѡча (-ѡчаду, -ѡчу и -ѡчају) и скѡче (-ѡчеду) гл. — скачање с. — скѡла ж.; и: цкѡл — скѡлет м. — скида (се) (-йпаду (се), -йпају (се)) гл. — скидање с. — скижа ж. — скија ж. — скијѡ (се) (-ѡдѹ (се), -ѡју (се)) гл. — скијање с. — скијаш (скијаша) м. — скине (се) гл. — скйта (се) (-йтаду (се), -йтају (се)) гл. — скйтање с. — скйтнйца ж. и м. — скйтна (скйтње) ж. — склѡд м. — склѡп(љ)а (се) (-ѡп(љ)аду (се), -ѡп(љ)ају (се)) гл. — склѡп(љ)ање с. — склйзне (се) гл. — склѡни (се) гл. — склѡпи (се) гл. — склупчѡ се (-ѡдѹ се, -ѡју се) гл.

скљѡка (се) (-ѡкаду (се), -ѡкају (се)) гл. 1. снужди се (одједном). 2. скљѡка се, онемоѡа.

скѡбелѡ (се) (-ѡлѡдѹ (се), -ѡлѡју (се)) гл. 1. снађе се. 2. учини, направи (некако). 3. (и повр.) сйће, спусти се.

- сковѣрса и сковѣрза ж. палачинка.
 скѣзна прид. (о кози). — скѣк м. — скѣкне гл. — скѣпа гл. — скорашњи, -а, -е (и -о). — скѣр(и), -а, -о.
 скорњача ж. корњача.
 скорњачин, -а, -о корњачин.
 скорњачица ж. (дем.) корњачица.
 скѣро прил. — скѣруб и скѣруп м.
 скѣруш (дрво) м. оскоруша.
 скѣруша (плод) ж. — скоруши (се) гл. — скѣт м. и ж. — скѣтна прид. — скотрља (се) (-аѣу (се), -ају (се)) гл. — скѣтури се гл.
 скѣчићи м. мн. скѣци, колутићи (на разбоју).
 скрај предл. — скраја прил.
 скрајник (скрајника) м. крајник; Извадили му скрајнице; син. мандула.
 скрајњи, -а, -е (и -о) скрајни.
 скраљуш(т) м. и ж. крљушт; и: крљуш(т).
 скрати (се) гл. — скраћене с. — скраћива (се) (-иваду (се), -ивају (се)) и скраћује (се) гл. — скраћивање с. — скрѣне гл. — скресава (-аваду, -авају) и скресаже (-ажеду, -ажу) гл. — скрѣше гл. — скрѣша (-ѣваду, -ѣвају) и скрѣше (-ѣведу) гл. — скривн гл. — скрѣка (се) (скрѣкаду (се), скрѣкају (се)) гл.
 скрља (се) гл. 1. стрпа, скрка. 2. сломи, поломн. 3. (повр.) убије се, умори.
 скрѣб м.; син. штѣрк. — скрѣбѣ (-обѣдѣ, -ѣбу) гл.; син. штѣрка. — скрѣз прил. — скрѣ(ј)и гл.
 скрѣпи се гл. тешко изаћи на крај; живети тешко.
 скрѣпи (се) гл. — скѣва (се) (-уваду (се), -увају (се)) гл. — скѣњи се гл. — скѣп, скѣпа, скѣпо. — скѣпн (се) гл. — скѣпља (се) (-упљаду (се), -упљају (се)) гл. — скѣпљање с. — скѣпље прил. комп. — скѣпо прил. — скѣпѣна ж.
 скѣпштина ж. окупљање код мртваца; Кад звѣна бѣју скѣпштину, сви се скѣпимо и чекамо пѣпу.
 скѣша гл. искуша.
 слаб, -а, -о. — слабачак, -чка, -чко. — слаби гл. — слабина ж. — слабљене с. — слабо прил. — слабодушан, -шна, -шно.
 слабос (слабости) ж. слабост.
 слабунав, -а, -о. — слава ж. — славан, -вна, -вно. — слави (се) гл. — славина ж. — слављене с. — славно прил. — славуј (славуја) и славујак (славујка) м.; Пѣвају славујци.
 славујѣв, -а, -о славујев.
 слага (се) (-агаду (се), -агају (се)) гл. — слагање с. — слад м. и ж. — сладак, -тка, -тко. — слади (се) гл. — сладолед м. — сладос(т)

(сладо́сти) ж. — сла́же гл. (каже лаж). — сла́же (се) гл. — сла́ма ж. — сла́мица ж. (дем.). — сла́мка и сла́нка ж. — сла́мњача ж. — сла́мчица и сла́нчица ж. (дем.). — сла́н, сла́на, сла́но. — сла́на (сла́нѐ) ж. — сла́ник и сла́ник (сла́ника и сла́ника) м. — сла́нина ж. — сла́ниница (сла́нинице́) ж. (дем.). — сла́ње с.

сла́с (сла́са и сла́сти) ж. сласт.

слаткѝш (слаткѝша) м. — сла́тко прил. — сла́ткоћа ж. — сла́чак (сла́чка) м. — слѝгне (се) гл.

след предл. због; след тога.

сле́дбеник м. — сле́дбеница ж. — следе́ни се гл. — следе́ни, -а, -е (и -о). — сле́ди гл. — сле́ди (се) (смрзне (се)) гл. — сле́довање с.; син. ёрбовање, насле́даст(в)о. — сле́дује гл.; син. ёрбује, наслеђује. — слеђе́н, -а, -о. — слеђе́ње с. — слезе́на и слезѝна ж. — слѝме с.; само у изр. (не му па́не) слѝме на те́ме; у смислу „опаметиће се“; значење речи није познато. — сле́п, сле́па, сле́по (рет.) в. хо́рав. — сле́пац (сле́пца) м. — сле́пи, -а, -о, само у сложеницама типа: сле́пи миш; сле́по око; сле́по цре́во. — сле́пи (се) гл. — сле́пило с. — сле́пица ж.

сле́пцѝв, -а, -о слѝпчев.

слѝтѝ (се) (-стѝдѝ (се), -стѝ (се)) гл. — сли́ва (се) (-ѝваду (се), -ѝва́ју (се)) гл. — сливе́н, -а, -о. — сливе́но прил. — сли́зне гл. — сли́(ј)е (се) гл. — сли́ка ж.; жи́ве сли́ке. — сли́ка (се) гл. — сли́кање с. — сли́кар м. — сли́каров, -а, -о и сли́каро́в, -а, -о. — сли́кица ж. (дем.). — сли́кован и сли́куван, -а, -о. — сли́ковање и сли́кување с. — сли́кује (се) гл. — сли́на ж. — сли́нав, -а, -о и слина́ви, -а, -о (одр.). — слина́ви гл. — слина́вица и слина́вка ж. 1. слинава женска особа. 2. млада, неискусна особа. — слина́вко м.

сли́нак (сли́нка) м. слинац.

сли́нак (сли́нка) м. в. са́бник.

сли́нка (-ѝнкаду, -ѝнка́ју) гл. — сли́чан, -чна, -чно. — сли́чица ж. (дем.). — сли́чно прил.

сли́чнос (сли́чности) ж. сли́чност.

сли́ша (се) гл. — слиша́ва (се) (-ѝваду (се), -ѝва́ју (се)) гл. — слишава́ње с. — слиша́ње с. — слобѝда ж. — слобѝдан, -дна, -дно. — слобѝдно прил. — слѝво с. — слѝжен, -а, -о. — слѝжи (се) гл. — слѝжно прил.

слѝ(ј)и се гл. следи се; стврдне се, очврсне (на ниској температури).

слѝјни́ца ж. нешто што се следило, што се стврдло, што је очврсло (на ниској температури).

слѝми (се) гл. — слѝн м. — слѝта ж. — слѝга (слѝге́) ж. — слѝжба ж. — слѝжбен, слѝжбѝна, слѝжбѝно. — слѝжбѝно прил. — слѝжѝње с. — слѝжи (се) гл. — слѝпа (слѝпаду, слѝпа́ју) гл. — слѝти гл. — слѝтња ж. — слѝћѝње с. — слѝчај м. — слѝчајан, -јна, -јно.

- случајно прил. — случи се гл. — слүша (се) гл. — слүшање с.
— слүшкање с. — слүска (се) и слүсне (се) гл. — слүшти се гл.
— смáже гл.
- смакља (-áдү, -áју) гл. 1. прождере. 2. украде.
- смáкне (се) гл. — смáљене с. — смáњи (се) гл. — смáњива (се) (-йваду (се), -йвáју (се)) и смáњује (се) гл. — смáњивáње с. — смáтра (се) (-áтраду (се), -áтрају (се)) гл. — смé (се) (смéдү (се)) гл. — смéћ, -а, -е (и -о).
- смéћас, -ста, -сто смéћаст.
- смéће и смéћо прил. смéће.
- смéј (смéја) м. смех.
- смéјање с. — смéје се (-éједу се, -éјү се) гл. — смејүцка се гл. — смекша се (-áдү се, -áју се) гл. — смекшава се (-áваду се, -áвáју се) и смекшајé се гл.
- смéл, -а, -о смео.
- смéло прил. — смéлос(т) (смéлости) ж. — смéље гл. — смéна ж. — смéни (се) гл. — смењива (се) (-йваду (се), -йвáју (се)) и смењује (се) гл. — смéт м. — смéтён, -а, -о. — смéтённица ж. — смéтёнџак (смéтёнџак) м. 1. сметењак. 2. килавац, килав човек. — смéтне гл. — смéтна (смéтнё) ж.
- смéћа (-éћаду, -éћају) смета, омета.
- смéћáње с. сметáње, ометáње.
- смéша (се) (-éшаду (се), -éшáју (се)) гл. — смéшан, -шна, -шно. — смéши се гл. — смéшка се гл. — смéшкање с. — смéшљив, -а, -о. — смéшљиво прил. — смéшта (се) (-éштаду (се), -éштáју (се)) гл. — смéшти (се) гл. — смéшли се гл. — смéљује се гл. — смéљс с. — смéљен, -а, -о. — смéрено прил. — смéрeње с. — смéрни (се) гл. — смéрива (се) (-йваду (се), -йвáју (се)) и смéрүје (се) гл.
- смéром прил. мирно, без свађе; у миру, лепо.
- смéс(л)и (се) гл. — смéлати гл. — смéлáчи (се) гл.
- смéкйња ж. смоква.
- смéкйњин, -а, -о смéквин.
- смéла ж. — смéлница ж. — смéлта (се) гл. — смéлтава (се) (-áваду (се), -áвáју (се)) и смéлтáјé (се) гл.
- смéлтáлка ж. направа за смéлтавање пређе.
- смéтрен, -а, -о. — смéрад (смéрада и смéради) м. и ж. — смéради гл. — смéрачи (се) гл. — смéрви гл. — смéрдй (смéрдйду, смéрдү) гл. — смéрдибүба ж.; и: смéрдљива бүба. — смéрдљив, -а, -о. — смéрдљивац (смéрдљивца) и смéрдљивко м. — смéрдљивница ж. — смéрка ж. — смéржáвање с.
- смéржáјé (се) (-áједу (се), -áјү (се)) гл. смéрзава (се).

смрзне (се) гл. — смрзнут, -а, -о. — смркне (се) гл. безл. — смркнуће с. — смркњава (се) и смркњује (се) гл. безл. — смрси (се) гл.

смрска (смрскаду, смрскају) гл. смрви, здроби; убије.

смрт ж. смрт.

смуба (смубаду, смубају) гл. 1. поједе (све). 2. украде.

смуди (се) гл. — смућ м. — смућене с. — смук м.; Пйје кō смук.

смўла (се) (-ўладу (се), -ўљају (се)) гл. 1. поједе све. 2. украде. 3. повр. проза се; остари; ослаби; збрчка се.

смўти (се) гл. — смўћка гл. — смўчи се гл. — сна (снаје), само уз неко име; сна-Јованка; сна-Љубица и сл. — снабде (се) гл. — снабдева (се) (-ѣваду (се), -ѣвају (се)) гл. — снабдевање с. — снага (снагѣ) ж. — снађе (се) гл. — снажан, -жна, -жно. — снажи (се) гл. — снажно прил. — снаја ж. — сна(ј)ин, -а, -о. — снајка ж. — снајкин, -а, -о. — сналажење с. — сналажљив, -а, -о. — сналази се гл.

снабди се и снабђа се гл. сналази се.

снаша (снашѣ) ж. — снег (снега) м. — снеговит, -а, -о; снеговита година. — снежан, -жна, -жно. — снесе гл. 1. снесе јаје. 2. скине, спусти; Снесе доле онај цак с тавана. — снйва (снйваду, снйвају) гл. — снйвање с. — снижава (се) (-аваду (се), -авају (се)) и снижаје (се) (-ајѣду (се), -ају (се)) гл. — снижавање с.

снйже прил. ниже; Закачи га мало снйже.

снйжење с. — снйжи (се) гл. — снйско прил. — сновалка (за прећу) ж. — сноп м. — снопйћ (снопйћа) м. — снўжди се гл. — снўжден и снўжђен, -а, -о. — снўждено и снўжђено прил. — снўје (прећу) гл. — сб (сбли) ж. и м.; кўинска сб; бѣла сб; црна сб; тучѣна сб; крупйца сбли за марву. — сбба ж. — сббница ж. (дем.).

собува (се) (-уваду (се), -увају (се)) гл. изује се.

собувѣн, -а, -о бос.

собучѣ (се) (-учѣду (се), -учу (се)) гл. свлачи (се).

собучѣн, -а, -о свлачен, го.

сбда (сбдѣ) ж. — сбј (сбја) м. — сбја (сбјѣ) ж. — сбјка ж. — сбк и сук м. — сокак (сокака) м. — сокаче (сокачета) с. (дем.). — сокачић (сокачића) м. (дем.). — сбклица и сбкница ж. (дем.); и: цбклица, цбкница. — сбкол м. — сбколов, -а, -о. — сблдат м. — сблдатов, -а, -о. — сблдацки и сблдачки, -а, -о. — сблдачина ж. — солѣње с. — соли (солийу, солу) 1. соли, посоли. 2. посипа што (нечим); И пдсе солимо сас шећером. — солило с. — сблница и сбљача ж. — сѣм м. — сѣмов, -а, -о. — сѣмче (сѣмчета) с. (дем.). — сѣпче (сѣпчета) с. (дем.). — сѣрта ж. — сѣс м. — сѣчан, -чна, -чно. — сѣчно прил. — спава (-аваду, -авају) гл. — спавање с. — спаваћи, -а, -е. — спаваћица ж. — спада и спађа гл. — спадало с. — спадање и спађање с. — спа(д)не гл.; Дунав је јако спѣ. — спази (се) гл.

— спаја (се) (-ајаду (се), -ајају (се)) гл. — спајање с. — спаковање с. — спакује (се) гл. — спали гл. — спанаћ (спанаћа) м.

спањи се гл. запањи се.

спари (се) (увене) гл. — спари (се) (сједини се; начини пар) гл. — спас м. — спасава (се) (-аваду (се), -авају (се)) и спасаје (се) гл. — спасе (се) гл. — Спасовдан м.

спашен, -а, -о спасен.

спекља (се) и спетља (се) (-адџу (се), -ају (се)) гл. — списак (списка) м. — спица ж. — сплав м. — сплакне гл. — спласне (се) гл. — спласти гл. — сплачине ж. мн. — спљосне (се) гл. — спљошти (се) гл. — спљ(ј)и гл. — спља прил. — спољашњи, -а, -е (и -о).

спљњи, -а, -е (и -о) спљњи.

спомага (се) (-агаду (се), -агају (се)) и спомаже (се) гл. — спомен м. — споменик м. — спомене (се) и спомени (се) гл. — спомењива (се) (-иваду (се), -ивају (се)) и спомењује (се) гл. — спомењивање с. — споминја (се) (-ињаду (се), -ињају (се)) и споминје (се) (-ињеду (се)) гл. — споминјање с. — спомогне (се) гл. — спопадне гл. — спобразум м. — споразумје се гл. — споразумјева се (-џваду се, -џвају се) гл. — споразумјевање с. — според предл. — спореди гл. — споређива (-иваду, -ивају) и споређује гл. — споречка се гл. — справа ж. — спрема предл. — спреда прил. — спрема ж. — спрема предл. — спрема (се) (-џмаду (се), -џмају (се)) гл. — спреман, -мна, -мно. — спремање с. — спреми (се) гл. — спремно прил. — спречава (-аваду, -авају) и спречаје (-аједу, -ајју) гл. — спречавање с. — спречи гл. — спржен, -а, -о. — спржи (се) гл. — спријатељи (се) гл.

сприска (се) (-искваду (се), -исквају (се)) гл. упропасти (се).

спрљен, -а, -о. — спрљн гл. — спровађа (-ађаду, -ађају) гл. — спроведе и спроведе (-џеду и -џедју, -џеду и -џедју) гл.

спротив прил., предл. против.

спротивно прил. — спрут и спрут м. — спушта (се) (-уштаду (се), -уштају (се)) и спушта (се) (-уштаду (се), -уштају (се)) гл. — спушти (се) гл.

спуштен, -а, -о спуштен.

сравни (се) и сравња (се) (-аду (се), -ају (се)) гл. — сравњава (се) (-аваду (се), -авају (се)) и сравњује (се) гл. — сравњавање с. — срам (срама) м. и ж. — срамежљив, -а, -о. — срамежљиво прил. — срамји се (-амиду се, -амју се) гл. — ср(а)мота ж. — ср(а)моти (се) (-отидју се, -отју се) гл. — ср(а)мотљив, -а, -о. — ср(а)мотљиво прил.

срамоцки, -а, -о срамотски.

срамоцки прил. срамотски.

срасте (-астеду, -астју) гл. — сраћкалица ж. — срачуна (-адју, -ају) гл. — срашћава (-аваду, -авају) и срашћаје гл. — Србин м. — Србија

ж. — Србијанац (Србијанца) м. — Србијанка ж. — србијански, -а, -о.

Србљи (Србља) м. мн. Срби.

срди (се) гл. — срдљив, -а, -о. — срдна (срдње) ж. — срђење с.

срѣбрас, -ста, -сто срѣбраст.

срѣбр(е)н, -а, -о срѣбрен.

срѣбр(е)нас, -ста, -сто срѣбренаст.

срѣбро с. — сред и срѣди предл. — срѣда (срѣдѣ) ж. — срѣди (се) гл. — ср(е)дина ж. — срѣдње и срѣдовно прил. — срѣдни, -а, -е (и -о) и срѣдован, -вна, -вно. — срѣђен, -а, -о. — срѣђено прил. — срѣђива (се) (-иваду (се), -ивају (се)) и срѣђује (се) гл. — срѣђивање с. — срѣже гл. — Срѣтење с. — срѣтне (се) гл. — срѣћа ж.; син. талија. — срѣћа (се) и срѣће (се) и срѣћајѣ (се) (-ајѣду (се), -ајѣ (се)) гл. — срѣћан, -ћна, -ћно.

срѣћање с. сретање.

срѣћно прил. — срж (сржи) ж. — срйче гл. — срна (срнѣ) ж. — срндак (срндака) и срндаћ (срндаћа) м. — срѣдан, -дна, -дно. — срѣди (се). — срѣза (се) (-ѣзду (се), -ѣзају (се)) гл. — срѣп (срѣпа) м. — Срѣпкиња ж. — срѣпски, -а, -о. — срѣпски прил. — срѣчи гл. — срѣши (се) гл. — срѣце с. — срѣчани, -а, -о; срѣчани болесник. — срѣче гл. — стабло с. — стабљика и стубљика ж.

стаблѣвина ж. зб. осушена стабла кукуруза.

стаѣи гл. — стаѣља гл. — стаѣљање с. — стаѣа (-аѣаду, -аѣају) гл. — стаѣо с. — стаѣање с. — стаѣ(ј)е гл. — стаѣлен, стаѣлена, стаѣлено.

стаѣленас, -ста, -сто стаѣленаст.

стаѣленце (стаѣленцѣта) и стаѣленче (стаѣленчѣта) с. (дем.). — стаѣлий се (-аклийду се, -аклийу се) гл. — стаѣкло с. — стаѣлаж (стаѣлажа) и стаѣлаж (стаѣлажа) м. и стаѣлажа (стаѣлажѣ), стаѣлажа (стаѣлажѣ) ж. — стаѣлан, -лна, -лно. — стаѣлѣжи (се) гл. — стаѣмний се гл. безл. — стаѣмњава се и стаѣмњива се гл. безл. — стаѣн (стаѣна) (у блоку) (рет.) м. — стаѣне гл.

стаѣни се (стаѣну се) гл. смири се; Стаѣни се и ти једарѣт, никакѣ нѣмаш мйра.

стаѣница и стаѣија ж. (рет.); и: штаѣија. — становник (становника) м. — станѣје гл. — стаѣње; Жѣна му је у друго стаѣње. — стаѣни (се) гл. — стаѣр, -а, -о. — стаѣра се (-араду се, -арају се) гл. — стаѣрање с. — стаѣрац (стаѣраца) м. — стаѣрачки, -а, -о. — стаѣрачки прил. — стаѣрење с. — стаѣри гл. — стаѣри, -а, -о (одр.) 1. стари. 2. (у именичкој служби) преци; родители; Кошто су наши стаѣри прајили. — старийски и старийски, -а, -о. — старѣјко м.

стаѣрос (стаѣрости) ж. старост.

стаѣрцов, -а, -о старчев.

ста́са (-а́саду, -а́сају) гл. — ства́р (ствáри) ж. — ства́ра (се) (-áраду (се), -áрају (се)) гл. — ства́ран, -рна, -рно. — ства́рање с. — ства́рно прил.

ствáрнос (ствáрности) ж. стварност.

ствáрчица ж. (дем.). — ствóр м. — створéње с. — ствóри (се) гл. — ствóрне (се) гл. — стéга (столарска) ж. — стéгне (се) гл. — стéже (се) гл. — стéзање с. — стéкне гл. — стéна (стéне) ж. — стéница ж. — стéња и стéње гл. — стéње с. зб. — стéра гл. — стéсни (се) гл. — стéшњава (се) (-áваду (се), -áвају (се)) гл. — стешњавање с. — стí(г)не гл. — стíд м. — стíди се (-и́диду се, -и́ду се) гл. — стидљíв, -а, -о. — стидљíвица ж. — стидљíвко м. — стíђење с. — стíже гл. — стíња се (-áду се, -áју се) гл. — стíпса (стíпсè) ж. и м. — стíска (се) гл. — стíскање с. — стíсне (се) гл. — стíшá (се) (-ишáду се), -ишáју (се)) гл. — стíшáва (се) (-áваду (се), -áвају (се)) гл. — стíшáвање с. — стовáри (се) гл. — стоварíва (се) (-íваду (се), -íвају (се)) и стоварýје (се) гл. — стоварíвање с. — стóјање с. — стó(ј)и (-о(ј)и́ду, -óју) гл. — стојéшке и стојéшки прил. — стóка ж. — стóкин, -а, -о. — стóлица ж. — стóличица (стóличицè) ж. (дем.). — стóмак (стóмака) м. — стóмáчић (стóмáчића) м. (дем.). — стонóга ж. — стопáла ж. — стóпи (се) гл. — стóпли (се) гл. — стóти, -а, -о бр. — стотíна ж. — стотинáрка ж. — стотини́ца (стотини́цè) ж. (дем.). — стóто прил. — стоци́ља се (-и́љаду се, -и́љају (се)) гл.

стра́ (страá) м. и ж. страх.

стра́да (-áдаду, -áдају) гл. — стра́дање с. — стра́жа ж. — стражáр (стражáра) м. — стражáрење с. — стражáри гл. — страж́њи, -а, -е (и -о). — страж́њица ж. — стра́н, -а, -о. — стра́на (стра́не) ж. — стра́нац (стра́нца) м. — стра́нка и стра́нкиња ж. — стра́но прил.

стра́нски, -а, -о странски.

стра́овање с. страховање.

страбта и страд́на ж. страхота.

страу́је гл. страхује.

стра́шан, -шна, -шно. — стра́шило с. — страшљíв, -а, -о. — страшљíвац (страшљíвица) м. — страшљíвица ж. — страшљíвко м. — стра́шно прил. — стрвíна ж. — стрéја ж. — стрé(ј)ица ж. (дем.). — стрéла (стрéлè) ж. — стрéлац (стрéлца) м. — стрели́ца (стрели́цè) ж. (дем.). — стрéља (се) (-éљаду (се), -éљају (се)) гл. — стрéљање с. — стрéми (стрéмíду, -éму) гл. — стрéпња (стрéпнè) ж. — стрéсè (се) (-éсèду (се), -éсу (се)) гл. — стрéфи (се) гл.

стрижа́ње с. стрижење.

стрижè (-и́жèду, -и́жу) гл. — стрíна ж. — стрíнин, -а, -о. — стрíц м.; сèстре од стричèва. — стрíцов и стричèв, -а, -о. — стрл́а (се) (-áду (се), -áју (се)) гл. — стр́м, -а, -о. — стр́ман, -мна, -мно. — стрмíна ж. — стр́м(н)о прил. — стрмогла́ви се гл. — стрмогла́во прил.

— стровали (се) гл. — стровалџива (се) (-йваду (се), -йвџу (се)) и стровалџје (се) гл. — строг, -а, -о. — строго прил. — строгос(т) (строгости) ж. — стрџши (се) гл. — стрпџа (се) (-џду (се), -џју (се)) гл.

стрпџни с. непром. стрепљене; Ймај стрпџни док не дође и ђн.

стрпй (се) гл. — стрплџне и стрплџне с. — стрплџв, -а, -о. — стрплџиво прил. — стрплџше (се) гл. — стругџтине ж. мн. — стружџ (-ужџду, -ужџу) гл. — струја (струјџе) ж. — стру(ј)й (-ў(ј)йду, -ўјџу) гл. — струк (струка) м. — струка м.

струнй (-унйду, -унў) гл. подстакне, ободри, побуди.

струче (стручета) с. струк (биљке).

с(т)рченийца ж. срчаница (на колима).

стршаль и стршањ (стршальа и стршља, стршања и стршња) м. стршель.

сту узв. — стуб м. — стубац (ступца) м.

стубле (стубџлџ) и стублице ж. мн. лестве.

стужи се гл. — стукне (се) гл. — ступа и ступница ж. — ступац (ступца) м. — ступчйћ (ступчйћа) м. (дем.). — стучџ (се) (-учџду (се), -учџ (се)) гл. — стџца гл. — субџта (субџте и субџтџе) ж.

субџтњи, -а, -е, (и -о) субџтни.

сўв, -а, -о. — сувџрак (сувџрка) м.

сувџљка ж. (рет.) в. чўнак.

сувйшак (сувйшка) м. — сувйшан, -шна, -шно. — сувйше прил. — сўво прил. — сўво (сўвога) с. — сўд м. — сўд (сўда) (судска зграда, суд, суђење). — сўдац (сўца) м. (рет.) и судйја м. — судбйна ж. — судй (се) гл. — судй(ј)ин, -а, -о. — судйћ (судйћа) м. (дем.). — суднйца ж. — суђен, -а, -о. — суђенйк (суђенйка) м. — суђенйца ж. — суђење с. — сужџџе (се) (-џџду (се), -џџу (се)) и сужйва (се) (-йваду (се), -йвџу (се)), сужџје (се) гл. — сужџне с. — сўза ж. — сўзав, -а, -о. — сўзавн и сўзи гл. — сўзица ж. (дем.). — сује-вџран, -рна, -рно. — сукџње с. — сукнџн, -а, -о. — сўкно с. — сўкња ж. — сўкнйца и сукнйца (сўкнйце и сукнйце) ж. (дем.). — сўкоб (сўкоба) м. — сукџбн (се) гл.

сулўцкас, -ста, -сто сулуд.

сўма ж. сума, свота.

сумйва (се) (-йваду (се), -йвџу (се)) гл. умйва (се).

сумйвџње с. умйвџње.

сумйвџн, -а, -о умйвџн.

сумйја (се) и сўмје (се) гл. умнје (се).

сўмља (сўмљаду, сўмљџју) и сўмња (сўмњаду, сўмњџју) гл. — сумљџне и сумњџне с. — сумљйв и сумњйв, -а, -о. — сумљйво и сумњйво прил. — сўмња (сўмнџе) ж. — сўмпор м.; син. џншлог. — сумпорйше и сумпурйше гл.; син. џншлогује. — сўмпоров, -а, -о. — сўнђер (сўнђџера) м. — сўнце с. — сунчџ се (-џду се, -џју се) гл.

сунчоглад и сунчоглед м. сунцокрет; и: чинчоглад, чинчоглед.

супа ж. — супарош м. — супача ж. — супротан, -тна, -тно. — супротно прил. — сѹпруг м. (рет.) в. муж. — сѹпруга ж. (рет.) в. жена. — сѹр, -а, -о. — сѹрва (се) гл. — сѹрвање с. — сѹров, -а, -о. — сѹротка и сѹрутка ж. — сѹсрет (сѹсрѣта) м. — сѹсрѣтање и сѹсрѣћање с. — сѹсрѣтне (се) гл. — сѹтра прил. — сѹтрадан и сѹтридан прил. — сѹтрашњи, -а, -е (и -о). — сѹтрашњица ж.

сѹцки, -а, -о судски.

сѹче гл. — сѹша ж. — сѹши (се) гл. — сѹѣди се гл.

Т

та, те зам. — та, та узв. — табакѣра (табакѣре) ж. — табана ж. — табла (табле) ж. — таблица ж.; таблица мложѣна. — таван (тавана) м. — тавански, -а, -о. — тадашњи, -а, -е (и -о). — тад(е), тадека, тадена, таденак и тадер прил. — тај, та, то, ти, те, та зам.

та(ј)и (та(ј)иду, тају) гл. 1. цури. 2. држи у тајности.

тајна ж. — тајник м. — тајница ж. — тајно прил. — тајнос(т) (тајности) ж. — такав, таква, такво. — так(в)и, -а, -о. — такмичење с. — такмичи се гл. — такне гл. — тако прил. — такође(р) речца; прил. — такса ж. — таксира (-ираду, -ирају) гл. — такт м. — тал м.; син. мѣраз. — талас м. — таласа (се) (-аду (се), -ају (се)) гл. — таласав, -а, -о. — таласић м. (дем.). — талија ж.; син. срѣћа.

талијан прил. сачуван је само облик за м. род.; в. талишан.

Талијанац (Талијанца) м. Италијан.

Талијанка ж. Италијанка.

талијански, -а, -о италијански.

талишан, -шна, -шно таличан.

талог (талѳга) м. — талѳжење с. — талѳжи се гл. — талѳзина, толѳзина и тулѳзина ж.

талѳге (талѳга) ж. мн. шгуле, ходуље.

тама (тамѣ) ж. — таман, -мна, -мно. — таман речца. — тамбура ж. — тамбураш (тамбураша) м. — тамбурашки, -а, -о. — тамбурица (тамбурице) ж. (дем.). — тамјан и тамњан (тамјана и тамњана) м. — тамјаника и тамњаника (тамјанике и тамњанике) ж. — тамјански и тамњански, -а, -о. — тамни (се) (тамниду (се) и тамниду (се), тамну (се)) гл. — тамнило с. — тамница ж. — тамно прил. — тамноћа ж. — тамо, тамока(р), тамона, тамонак(а) прил. — танак, танка, танко. — танко прил. — танкоћа ж. — танѣње с. — тањи (се) гл. — тањир (тањира) м. — тањирѣ и тањирѣ (тањирѣћа и тањирѣћа) м. (дем.). — тапѳја ж. — тапка гл. — тапкање с. — тапша и тапше гл. — тапшање и тапшење с. — тарѳба ж. — тарѳна ж. (обично у мн.).

тараси се и тараше се гл. спасе се (некога или нечега).

тáрга (тáргѐ) ж. — тáрница ж. мн. — тáс (тáса) и тáсић (црквени) м.
тáс (тáста) м. таст.

тáстов, -а, -о. — тáта (тáтѐ) м. — Тáтар м. — Тáтарка ж. — тáтарски,
-а, -о. — тáтица м.

тáцна ж. послужавник.

тáчан, -чна, -чно. — тáчка ж. — тáчкица ж. (дем.). — тáчно прил.
— тáшна (тáшнѐ) ж. — тáшта ж. — тáштин, -а, -о. — твѡј, твѡја,
твѡје и твѡјо, твѡ(ј)и, твѡ(ј)е, твѡја зам. — твѡр м. — твѡров, -а, -о.
— твѡрд, -а, -о. — твѡрди (се) гл. — твѡрдйна ж. — твѡрдйца ж. и м.
— твѡрдо прил. — твѡрдоглав, -а, -о. — твѡрдѡна ж.

теглић (теглића) м. ручна вага са фeдером.

тѐгло с. (посуда). — тѐгљeње с. — тѐгљи (се) гл. — тeгѡба ж. — тeгѡбан,
-бна, -бно. — тeгѡбно прил. — тѐжак, -шка, -шко. — тѐжй (тѐжйду,
тѐжй) гл. — тeжйна ж. — тѐжња (тѐжнѐ) ж. — тѐзга (столарска)
ж. — тѐк прил. — тeкућа (вода, година) прил. — тѐлад (тѐлади
и тeладй) ж. зб. — тѐле (тeлѐта) с.; Буљи кѡ тѐле у шарѐна врата.
— тѐлеграм и тeлиграм м. — тeлeвизор м. — тeлeграф и тeлиграф
м. — тeлeграфйше гл. — тeлѐнце (тeлѐнцѐта) с. (дем.). — тeлѐтина
и тeлѐћина ж. — тeлѐћи, -а, -е (и -о). — тeлeфѡн и тeлифѡн (тeлeфѡна
и тeлифѡна) м. — тeлeфѡнйра (-йраду, -йрăју) гл. — тѐли (се) гл.
— тeлићи (тeлића) м. мн. — тѐло с. — тѐмe (тѐмeна) с. — тѐмeљ
(тeмѐља) м. — тeмпeратура (тeмпeратурѐ) ж. — тѐоци м. мн.

тѐпика ж. тeпих.

тeпсйја ж. — тeпси(ј)йца (тeпси(ј)йцѐ) ж. (дем.). — тѐра (се) гл.; тѐра
лѡв; тѐра шáлу; тѐра инáт; тѐра пѡцмe; тѐра њигѡво. — тѐрање
с. — тeрѐн (тeрѐна) м. — тѐрeт (тeрѐта) м. — тeрѐти (се) гл.
— тeрѐћeње с. — тѐсан, -сна, -сно. — тѐсање с. — тѐсла ж. — тѐсно
прил. — тeснѡћа ж. — тeстѐра ж. — тeстeрйсање с. — тeстeрйца
(тeстeрйцѐ) ж. (дем.). — тeстeрйше гл. — тѐсто с. — тѐта ж.
— тѐтин, -а, -о. — тѐтка ж. — тѐткин, -а, -о. — тѐткица ж. (дем.).

тѐфтeрe ж. мн. прњe, ствари.

тѐча (тѐчѐ) м. тетак.

тeчѐ гл. — тeчѐње с.

тѐчйн, -а, -о тетков.

тѐчнос (тѐчности) ж. течност.

тѐшки, -а, -о (одр.) 1. тeшки. 2. за ж. род тeшка, трудна, брeмeна.

тeшкѡна ж. — тѐшњи, -а, -е (и -о) (комп.). — тй зам. — тигáњ (тигáња)
м. — тигáњчe (тигáњчѐта) с. (дем.). — тигáњчић (тигáњчића) м.
(дем.).

тйзуль м. в. њйзуль.

тйј, -ја, -јe (и -јo) тих.

тїјо прил. тихо. — тїква ж. — тїквин, -а, -о. — тїквица ж. (дем.).

тїл м.

тїне (тїнеду, тїну) гл. в. отї(д)не.

тїнта ж. хемијска оловка.

тїња (-аџу, -ају) гл. — тїњање с.

тїњи (тїњиду, тїњу) гл. кува се на слабој ватри.

тїњи (тїњиду, тїњу) гл. тањи, тегли; Имамо и оклѣгїју што тїњимо обгу.

тїпа ж.; само у изр. типа на типу „јакo поцепан“; „сав искрпљен“.

тїпла (тїпле) ж. (обично у мн.) распепани пругићи који се причвршћују за таваницу (плафон) да би се могло малтерисати.

тїпса ж. стипса.

тїска (се) гл. — тїскање с. — тїсне гл. — тїтра (каменчић) ж. — титра се (-аџу се, -ају се) гл. — титрање с. — тїфос и тїфус м.

тїца ж. птица.

тїче (тїчета) с. птиче.

тїче се гл. безл. тиче се.

тїчи(ј)и и тїчје, -а, -с (и -о) птичији.

тїчица ж. (дем.) птичица.

тичурїна ж. птичурїна.

тиш (-аџу, -ају) гл.

тишїна ж.

тїшлер м. столар.

тишлерџ (тишлерџа) м. 1. столарски занат. 2. столарија, столарски производи.

тїшлеров, -а, -о столаров.

тїшлерски, -а, -о столарски.

тїштї (тїштїду, тїштї) гл. — тка (-аџу, -ају) гл. — ткаља и ткачка ж. — тканїна ж. — ткање с. — тѳ I зам. то; Тѳ значи кромпїр са сѳсом и мѳсом. II везн. Штѳ прѳ, тѳ бѳље.

тѳбош м. добош.

тобошѳр (тобошѳра) м. добошар.

тобїја м. — товар м. — товарење с. — товѳри (се) гл.

тојѳга ж. тољага.

тѳк м. — толики, -а, -о. — толико прил. — толицак, -цка, -цко и толицки, толицни, -а, -о. — толицко и толицно прил.

толмѳч (толмѳча) м. тумач.

толмѳчи гл. тумачи.

толуска и тулуска ж. — тѹмбола и тѹмбула ж. — тѹне гл. — тѹнење с.
— тѹп м.; Глув кѹ тѹп.

тѹпал, -ла, -ло топао.

топй (се) гл. — топлй (се) гл. — топлйна ж. — тѹпло прил. — топлѹта и
топлѹћа ж. — топлѹње с. — тѹпов, -а, -о. — топлѹа ж. — топлѹин,
-а, -о. — тополѹвина ж. — тѹпчйћ (топчйћа) м. (дем.). — тѹрба
(тѹрбѹ) ж. — тѹрбйн, -а, -о. — тѹри гл. — тѹрон и тѹроњ (тѹрѹна и
тѹрѹна) м. — тѹрта ж. — тѹртица ж. (дем.).

тотрљајка ж. нека врста воденице; реч је сачувана само у изр. клепѹе кѹ
тотрљајка; йду му ўста кѹ тотрљајка „многѹ говори“.

тѹцило с. — тоциља се (-йљаду се, -йљају се) гл. — тоциљајка ж.
— тоциљане с. — тѹчак (тѹчка) м. — тѹчй гл. — тѹчкйћ (тѹчкйћа)
м. (дем.). — тѹ узв. за гоњене коза. — трава (травѹ) ж. — травка ж.
(дем.). — трављйв, -а, -о. — травњак м. — травуљак (травуљака)
м. — травуљйна ж. — травуриња ж. — траг м. — трагѹ (-ѹдѹ, -ѹју)
гл. — трагане с.

трагѹча ж. натегѹча.

тражѹне с. — тражи (се) гл. — тражня (тражњѹ) ж. — трајан, -јна, -јно.
— трајане с. — трајс гл.

трајбер (трајбѹера) м. хајкач у лову; син. гонѹш.

трајно прил. — трајнос(т) (трајноѹсти) ж. — трак узв. — трака ж.
— трактор м. — тракторйст м. — трап м.; Мѹж да мѹтемо кромпйре
јел цвѹклу у трап. — трап (касање) м. — трафика (тровоина) ж.
— трачѹра ж. — трба (трбѹ) ж.

трбу (трбѹва) м. трбух.

трбушас, -ста, -сто трбушаст.

трбушѹта прид. (о жени) трудна.

трбушѹти, -а, -о (одр.). — трѓне (се) гл. — трѓовање с. — трѓѹвац
(трѓѹвца) м. — трѓѹвина ж. — трѓѹје гл. — трѹба гл. — трѹбање с.
— трѹби гл. — трѹгер (трѹгѹера) м., обично у мн. трѹгѹри. — трѹзан,
-зна, -зно. — трѹм и трѹн м.; син. шѹпа. — трѹма (трѹмѹ) ж. — трѹне
гл. — тренѹтак (тренѹтка) м. — тренѹтно прил. — трѹпавица ж.
— трѹпѹрење с. — трѹпѹри гл. — трѹпља и трѹпље гл. — трѹпне
гл. — трѹптй (-ѹптйду, -ѹптѹ) гл. — трѹпће гл. — трѹс и трѹс узв.
— трѹсак (трѹска) м. — трѹсѹ (се) (-ѹсѹду (се), -ѹсѹ (се)) гл.

трѹсйра (-йраду, -йрају) гл. в. адресйра.

трѹска (се) гл. — трѹскање и трѹскање с. — трѹсне и трѹсне гл.

трѹњак (трѹњка) м. кладња (снопова жита).

трѹће и трѹћо прил. — трѹћнй, -а, -с (и -о). — трѹћйна ж. — трѹћй (се)
гл.

трѹшење с. трѹсење.

трѹшња ж. — трѹшњин, -а, -о. — трѹшњѹв, -а, -о; трѹшњѹва ракија.
— трѹштѹн, -а, -о, само у изр. типа: лѹд трѹштѹн „сасвим лѹд“.

- трешти (-џштйду, -џштѹ) гл. — трза (се) гл. — трзне (се) гл. — три бр. — Три Јерарха м. — тридесет и три(ј)ес бр. — тридесџти, -а, -о бр. — триња ж., обично у мн. триње. — триња (се) (-аду (се), -ају (се)) гл. — трињање с
- трипли, -а, -о троструки.
- тришло прил. — трипут прил. — триста и тристо бр.; триста чуда. — трица ж., обично у мн. трице. — тркаш (тркаша) м. — тркне гл.; тркне до дућана. — трлица (за конопљу) ж. — трло с. — трља (се) (-аду (се), -ају (се)) гл. — трљање с. — трн (трна) м. Дић идиџи? Идем до трна и натрак. — трнић (трнића) м. (дем.). — трнов, -а, -о. — трновит, -а, -о.
- трнтор и трнтош м. трут (код пчела).
- трњар (трњара) м. трњак.
- трње с. зб. — тробјан, -јна, -јно. — трја и тр(ј)е бр. — тро(ј)ица м. — тром, -а, -о и трнав, -а, -о. — трмо и трнаво прил.
- троњавица ж. трома, мека женска особа.
- троњавко м: тромања, тром и мек мушкарац.
- трп и труп узв. — трпа и трпа гл.
- трпа прил., само у изр. типа: трпа је „јако је пијан“; осто је трпа „остао је без иједне парице“ (обично при картању).
- трпање и трупање с. трупање.
- тропар (-аду, -ају) гл. претура, тражи (нешто).
- трпка и трупка гл. — трпкање и трупкање с. — трпне и трупне гл.
- трбска (-бскаду, -бскају) гл. лупа јако.
- трбскот (трава) м. — трбструко прил. — трбшак (трбшка) м. — трбшан, -шна, -шно. — трбшење с. — трбши (се) гл. — трбшица ж., обично у мн. трошице.
- трошкар (се) гл. троши (се) мало по мало, али често; Не купујемо ббзиња штџа, али трошкар се ба за ово, ба за онџ.
- трпа (се) (-аду (се), -ају (се)) гл. — трпање с. — трп(е)љив, -а, -о. — трп(е)љиво прил. — трп (се) гл. — трпја (болест) ж. — трпљење с. — трси гл. — трска ж. — тртица (птице) ж. — тртичйца (тртичйце) ж. (дем.).
- тртоће гл. брбља, лупета; непрестано говори.
- труд (напор) м. — труд и трут (гљива) м. — труди (се) гл. — трудна (о жени) прид. — трује (се) гл.
- трукује гл. 1. штампа. 2. дактилографише.
- трул, -а, -о труо.
- трулеж (трулежа) м. — трулење с. — трули (-улиду, -улу) гл.
- трумпџт(л)а (трумпџт(л)џ) ж. тромпета.

трѹн м. — трунић (трунића) м. (дем.). — труње с. зб. — труњица ж. (дем.). — трѹп м. — трѹпац (трѹпца) м. — трѹпина и трѹпица ж. трѹћа (се) (-ућаду (се), -ућају (се)) гл. мучи се непрестаним премештањем, непрестаним одлажењем од места до места.

трѹца (се) гл. тресе (се), дрма (се). — трѹцка (се) гл. — трѹцне (се) гл. — трѹчање с. — трѹчѣћ(к)и прил. — трѹчй гл. — трѹшав, -а, -о и трѹшави, -а, -о (одр.). — трѹшави (се) гл. — трѹшавица ж. — трѹшавко м.

трѹшење с. чишћење терена од корова, трња, жбуња.

трѹшчър (трѹшчъра) м. — тѹ, тунă, тунăк(а), тунакăн(а) прил. — тѹвљење с. — тѹви гл. — тѹга (тѹгѣ) ж. — тѹговање и тѹгување с. — тѹгѹје гл. — тѹд(с), тѹдека, тѹдекана, тѹдена, тѹденака, тѹдер прил. — тѹћ, -а, -е (и -о). — тѹђе и тѹђо прил. — тѹђење с. — тѹђи (се) гл. — тѹђин м. — тѹђина ж. — тѹђинка ж. — тѹђински, -а, -о. — тѹжакă се гл. — тѹжан, -жна, -жно. — тѹжба ж. — тѹжбеница ж. — тѹжђење с. — тѹжи (се) гл. — тѹжно прил. — тѹкне (се) гл.

тѹкнут, -а, -о шашав, анормалан.

тулѹмба ж. ножеви у вршалици.

тулѹмба (се) и тѹмба (се) гл.

тулѹска ж. кукурузни клип без зрна.

тѹмба и тулѹмба ж. — тѹмбање с.

тумбарă (-ăдѹ, -ăју) гл. тумара, тражи по мраку.

тунѣл (тунѣла) м. — тѹнав, -а, -о.

туњаѡвица ж. туњава женска особа.

туњаѡвко м. — тѹп, -а, -о. — тѹп узв. — тѹпав, -а, -о. — тѹпи (се) гл. — тѹпка гл. — тѹпкање с. — тѹпљење с. — тѹр (на панталонама) м. — тѹра (се) (тѹраду (се), тѹрају (се)) гл. — тѹри (се) гл. — Тѹркиња ж. — тѹрне гл. — турпѡја ж. — тѹрски, -а, -о. — тѹрски прил. — Тѹрчин м.

тѹта (тѹтаду, тѹтају) гл. изазива пса (да лаје, да скаче на некога).

туткăл (туткăла) м. туткало.

туткалѡсање с. — туткалѡше гл.

тѹтне гл. изазове пса (да залају, да скочи на некога).

тутњаѡва ж. — тутњање с. — тутњй гл. — тѹтор (црквени) м. — тѹц узв. — тѹца (се) гл. — тѹцање с. — тѹце (тѹцета) с. — тѹцка (се) гл. — тѹцне (се) гл. — тѹч м. — тѹча ж. — тѹчан, тѹчана, тѹчано и тѹчен, тѹчѣна, тѹчѣно. — тѹчѣ (се) (тѹчѣду (се), тѹчѹ (се)) гл. — тѹчѣн, -а, -о. — тѹћй и тѹћѹ узв.

Ћ

ћă и ћă узв.

ћака ж. ток (за сабљу).

ћакнут, -а, -о. — ћале (ћала и ћалета) м. (рет.). — ћалов, -а, -о. — ћаћа (ћаћё) м. (рет.). — ћаћин, -а, -о. — ћѣад(а) (ћѣади и ћѣади) ж. зб. — ћѣбе (ћѣбета, ћѣѣта) с. — ћѣѣнце (ћѣѣница и ћѣѣнца) с. (дем.). — ћѣла (ћѣлѣ) ж. — ћѣлав, -а, -о. — ћѣлави гл. — ћѣлавко м. — ћѣлављѣње с. — ћѣлѣја (у саћу) ж.

ћелофан (ћелофана) м. в. целофан.

ћентура ж. опасач; < рум. centură.

ћѣр (ћѣри) и ћѣрка (ћѣркѣ) ж.

ћѣрај узв. за испољаване чуђења, употребљава се само у Радимњи па се често користи и при исмејавану Радимаца.

ћѣрамѣда и ћѣремиѣда ж. — ћѣркин, -а, -о. — ћѣркица и ћѣрчица ж. (дем.).

ћѣзуљ м. именеак; и: тѣзуљ.

ћѣлиим (ћѣлиѣма) м. — ћѣлиѣмски, -а, -о. — ћѣлиѣмче (ћѣлиѣмчѣта) с. (дем.).

ћѣк (ћѣка) м. кљун; < рум. cioc.

ћѣк узв. в. чѣк.

ћѣрав, -а, -о и ћѣраѣви, -а, -о. — ћѣраѣви гл.

ћѣраѣвило и ћѣровѣло с. ћѣрило, слѣпило.

ћѣраѣвица ж. — ћѣравко м. — ћѣса (ћѣсѣ) и ћѣсаѣвко м. — ћѣсав, -о. — ћѣшак (ћѣшка) м. и ћѣшка ж. — ћѣшкас(т), -ста, -сто. — ћѣба (ћѣѣ) (код птица) ж.

ћѣба ж. женска плетеница увијена у котур и причвршћена на потиљку.

ћѣла (ћѣлѣ) ж. капица за ћѣбу која се носи испод мараме.

ћѣла (ћѣлѣ) ж. чула (овца).

ћѣли и ћѣљи (уши) гл. — ћѣпа (ћѣпѣ) ж. — ћѣпѣца (ћѣпѣцѣ) ж. (дем.). — ћѣприѣја ж. — ћѣпри(ј)ѣца (ћѣпри(ј)ѣцѣ) ж. (дем.). — ћѣран (ћѣраѣна) м. — ћѣранѣв, -а, -о. — ћѣрка ж. — ћѣркин, -а, -о. — ћѣркица ж. (дем.).

ћѣрче (ћѣрчѣта) с. ћѣре.

ћѣрчиѣја ж. ћѣрчиѣја.

ћѣсак (ћѣска) м. мућак, ништа.

ћѣскиѣја ж. ћѣскиѣја.

ћѣстер м. столарско ренде.

ћѣстерѣше гл. (о столару) рендише.

ћѣт узв. — ћѣтање с. — ћѣтѣнке прил. — ћѣти (ћѣтиду, ћѣтѣ) гл. — ћѣтљѣв, -а, -о. — ћѣтљѣвѣца ж. — ћѣтљѣвко м. — ћѣш узв. — ћѣшка гл. — ћѣшне гл. — ћѣшнут, -а, -о (ћакнут).

У

у предл.; Дб сам му новац у зајам; Да пијемо у твоје здравље; Да и пратите до у на крај села; уз облике акузатива преузима функцију локатива: Седи у собу; Је бјо у школу; Држи у зубе. — у и у узв. — убада (-ададу, -адају) и убођаје (-аједу, -ају) гл. — убадање с. — убеди (се) гл. — убедљив, -а, -о. — убеђен, -а, -о. — убеђење с. — убеђива (се) (-йваду (се), -йвају (се)) и убеђује (се) гл. — убеђивање с. — убележи (се) гл. — убере гл.

убива (се) (-йваду (се), -йвају (се)) гл. 1. убија (се). 2. жуљи.

убивање с. 1. убијање. 2. жуљење.

убија (се) (-йяду (се), -йјају (се)) гл. — убијање с. — убијен, -а, -о. — убијено прил. — убиств(в)о с. — убица (убице) м.

убје (се) гл. 1. убије (се). 2. много мари; Ћбје се за децу.

ублажава (-аваду, -авају) и ублажаје (-аједу, -ају), ублажује гл. — убљује (се) гл. — убоде (се) гл.

уббри (се) гл. в. оббри (се).

убрза (-аду, -ају) гл. — убрише (се) гл. — убр(ј)и (-(ј)иду, -оју) гл.

убрука (се) гл. в. обрука (се).

убува (се) (-уваду (се), -увају (се)) гл. в. обува (се).

убување с. в. обување.

убуђа се (-аду се, -ају се) гл.; и: обуђа се. — убуђави се гл.; и: обуђави се.

убује (се) гл. обује (се); и: обује (се).

убукива (се) (-йваду (се), -йвају (се)) и убукјује (се) гл. в. обукива (се), обукјује (се).

увађа (се) (-ађаду (се), -ађају (се)) и увеђаје (се) (-аједу (се), -ају (се)) гл. — увађање с. — уважава (-аваду, -авају) гл. — уважавање с. — уважње с. — уважи гл. — увала ж. — ували (се) гл. — увалина ж. — увалња (се) (-аљаду (се), -аљају (се)) гл. — увалњава (се) (-йваду (се), -йвају (се)) и увалјује (се) гл. — увалњавање с.

увати (се) и уфати (се) гл. ухвати (се).

уваћа (се) и уфаћа (се) гл. хвата (се).

увезде и уведје (-едеду и -едеду, -еду) гл. — увџба (се) и увџба (се) гл. — увџе гл. — увезива (-йваду, -йвају) и увезује гл. — увек прил. — увелико прил. — увелича (се) (-аду (се), -ају (се)) гл. — увеличава (се) (-аваду (се), -авају (се)) гл. — увене (се) гл.

увено, -нула, -нуло увенуо.

уверава (се) (-аваду (се), -авају (се)) гл. — уверавање с. — уверен, -а, -о. — уверење с. — увери (се) гл. — увећа (се) (-аду (се), -ају (се)) гл. — увећава (се) (-аваду (се), -авају (се)) и увећаје (се) (-аједу (се), -ају (се)) гл. — увеч(р) прил. — увија (се) (-йяду (се), -йјају (се))

гл. — увијање с. — увине (се) гл. — увинут, -а, -о. — ўвис прил.
— увије (се) и ўвје (се) гл. — ўвлака (за јастук) ж. — ўво (ўва и
ўвета) с.

увр предл. уврх.

уврѣба (-ѣбаду, -ѣбају) гл. — ўвреда ж. — уврѣдљив, -а, -о. — уврѣђен,
-а, -о.

увређује (се) гл. вређа (се).

уврне (се) гл. — уврња (се) и уврње (се) гл. — уврсти (се) гл. — увршен,
-а, -о. — уврши гл. — увршњива (се) (-иваду (се), -ивају (се)) и
увршњује (се) гл. — увучѣ (се) (-учѣду (се), -учу (се)) гл. — увучѣн,
-а, -о. — угађа (-ађаду, -ађају) гл. — угађање с. — угаљ и ўгљен
м. — угане гл. — уганџа гл. — ўгао (ўгла) м. (рет.) в. һошак.
— ўгар (ораница) м. — угарак (угарка) м. — угари и угарише гл.;
и: огари. — угаси (се) гл.

угѣга (-егаду, -егају) гл. ухвати (на делу).

угиња (се) и угине (се) гл. — углави (се) гл. — углади (се) гл.
— угланца и угланцује гл. — ўглас прил. — углачѣ (се) (-аду (се),
-ају (се)) гл. — угледа (спази) гл. — угледа се (-ѣаду се, -ѣају се)
гл.; Угледа се на бца.

углипа се (-ипаду се, -ипају се) и углипи се гл. углиби се.

углѣвље и углѣње с. зб.

углѣби гл. казни новчаном казном.

углѣни, -а, -о. — углѣнйше (се) гл. — ўгне (се) гл.

угнѣ(ј)и се гл. огноји се; и: огнѣ(ј)и се.

ўгнут, -а, -о. — угњави гл. — угњѣзди се гл. — угњѣца гл. — угњѣчи
гл. — угњйје се гл. — уговара се (-араду се, -арају се) гл.
— уговарање с. — угѣви гл. — ўговор м. — уговѣри се гл. — угѣди
гл. — угѣ(ј)и (се) гл.

угорй гл. 1. ражари (ватру). 2. иструли (ћубре).

угѣсти гл. — уграби гл. — угради гл. — угрѣје (се) гл. — угрйзѣ (се)
(-йзѣду (се), -йзу (се)) гл. — угрйзне (се) гл. — угрне (се) гл.; и:
огрне (се). — угрѣзи гл. — угрѣва (се) (-ўваду (се), -ўвају (се)) гл.
— угрѣва (се) гл. — угрѣра (се) (-ўраду (се), -ўрају (се)) гл. — угрѣрне
гл. — угрѣши (се) гл. — угрѣшује (се) гл. — уда (се) гл. — удава
(се) (-аваду (се), -авају (се)) гл. — удавање с. — удави (се) гл.
— удављеник (удављеника) м. (рет.) в. дављеник. — удадба ж.
— удаја ж. — удаљава (се) (-аваду (се), -авају (се)) гл. — удаљаване
с. — удаљен, -а, -о. — удаљено прил. — удаљи (се) гл. — удара
(се) гл. — ударац (ударца) м. — удари (се) гл. 1. удари (се), лупи
(се). 2. наиђе; И на њѣга смо ударили; Њшо и ударјо у шму на
јѣну кўћу. — удвоје прил. — удвѣ(ј)и (се) гл. — удвострўчи (се) гл.
— удѣнс гл. — удѣси (се) гл. — удѣшава (се) (-аваду (се), -авају (се))
и удѣшѣје (се) (-ајѣду (се), -ају (се)) гл. — ўдило с.

удинстује гл. заврши динствовање.

удица ж. — удѡвац (удѡвца) м.

удовиѡин, -а, -о удовичин.

удовѡљи гл. удовѡљи.

удѡвѡѡв, -а, -о удовѡвѡв.

удруѡи се гл. — удуби (се) гл. — удубљава (се) (-ѡваду (се), -ѡвају (се)) и удубљаје (се) (-ѡјѡду (се), -ѡјѡ (се)) гл. — уђе гл. — ужари (се) гл. — ужас м. — ужасан, -сна, -сно. — ужасно прил. — ўже (ўжета) с. — ужива (-йваду, -йвају) гл. — уживање с. и ужива(н)ѡија ж. — ужитак (ужитка) м. — ужљеби гл. — ужње (ужњеѡу) гл. — уз(а) предл. — узјами (се) гл. — узјамљива (се) (-йваду (се), -йвају (се)) и узјамљује (се) гл. — узјамљивање с. — ўзак, -ска, -ско. — узѡлуд прил. — узѡре гл. (рет.) в. обѡре. — ўзбрѡица ж. — ўзбрѡо прил. — узбуѡи (се) гл. — узбуѡни (се) гл. — узбуѡива (се) (-йваду (се), -йвају (се)) и узбуѡује (се) гл. — узбуѡивање с. — узвѡри (се) гл. — ўзвик м. — узвикне гл. — узвишава (се) (-ѡваду (се), -ѡвају (се)) и узвишује (се) гл. — узвиши (се) гл. — узвишење с. — узвѡдни, -а, -о. — узвѡдно прил. — узврѡти гл. — узврѡћа гл. — узврѡи се (-врѡиду се, -врѡу се) гл. — узврѡда се гл. — узврѡе гл. — ўзда ж., обично у мн. ўзде, чешће се користи облик узѡица, односно узѡице ж. мн. — узѡигне (се) гл. — узѡиже (се) гл. — узѡише гл. — уздрѡи (се) гл.

уздрѡти гл. уздрѡти.

уздрѡа (се) гл. — ўзѡуж прил. — узѡим(љ)а (се) и узѡимље (се) гл. — узѡим(љ)ање с. — узјѡши и ујѡши гл. — узлѡгне се гл. — узлетѡи (се) гл. — узмѡкне (се) гл. — ўзме (се) гл. — узнемирава (се) (-ѡваду (се), -ѡвају (се)) гл. — узнемиравање с. — узнемирење с. — узнемири (се) гл. — узнѡјен, -а, -о. — узнѡ(ј)и (се) гл. — узѡре гл. — узрѡстѡ (-ѡстѡду, -ѡстѡу) гл. — узри гл. — ўзрок м. — узруја (се) (-ѡѡу (се), -ѡју (се)) и узру(ј)и (се) (-у(ј)ѡду (се), -ујѡ (се)) гл. — узрујава (се) (-ѡваду (се), -ѡвају (се)) гл. — узрујавање с. — ўј узв. — ўја (ўјѡ) и ўјак (ўјке), ўјац (ўјца), ўјка (ўјке) м. — ујѡлови (се) гл.; в. и ојѡлови (се). — ўјам (ўјма) м.

ујѡ (се) (ујѡѡу (се)) гл. ујѡе (се).

ујѡѡа (се) (-ѡѡаду (се), -ѡѡају (се)) гл. — ујѡѡампѡт и ујѡѡанпѡт прил. — ујѡѡање с. — ујѡѡини (се) гл. — ујѡѡишење с. — ујѡѡишава (се) (-ѡѡаду (се), -ѡѡају (се)) и ујѡѡишује (се) гл. — ујѡѡишавање с. — ујѡѡначен, -а, -о. — ујѡѡначено прил. — ујѡѡначи (се) гл. — ўјѡѡно прил. — ујѡин, -а, -о. — ўјѡна ж. — ўјѡтру прил.

ујѡтру прил. сутра ујѡтру.

ўка ж. хука.

укѡже (се) гл.; Кѡд ми се укѡже прилика. — укалѡпи гл.

укѡља (се) (-ѡљаду (се), -ѡљају (се)) гл. упрља (се).

уквѣри се гл. — уквѣси (се) гл. — укѣба (-ѣбаду, -ѣбају) гл. — укине (се) гл. — укисели (се) гл. — укисне (се) гл.

укишѣ се гл. безл. укиши се.

уклади се гл. в. опклади се.

уклапа (се) (-ападу (се), -апају (се)) гл. — уклизне гл. — уклија (-адѹ, -ају) гл. — уклѡпи (се) гл.

уклѹвѣ (-ѹвѣду, -ѹвѣ) гл. уклѹје.

укне гл. хукне.

ѹколо с. в. кѡкола.

укопа гл. — уколава (-аваду, -авају) гл. — укопча (се) (-адѹ (се), -ају (се)) гл. — укорѣни се гл.

укѡрѣ се гл. устврдне се.

укѡчен, -а, -о. — укѡчено прил. — укѡчи (се) гл. — укрѣде (-ѣдеду, -ѣдѹ) гл. — укрѣси гл. — укрѣтко прил. — укрѣјаје (-ѣједу, -ѣјѹ) и укрѣјаје гл. — укрѣшава (-аваду, -авају) гл. — укрѣви (се) гл. — укрѣсти (се) гл. — укрѣти се гл.; и окрѣти се. — укрѣца се (укрѣцаду се, укрѣцају се) гл. — укрѣца се (-аваду се, -авају се) и укрѣјаје се (-ѣједу се, -ѣјѹ се) гл. — укрѣва (се) (-ѹваду (се), -ѹвају (се)) гл. — укрѣња се (-ѹњаду се, -ѹњају се) гл. — ѹкупно прил. — ѹкус (ѹкуса и укѹса) м. — ѹкусан, -сна, -сно. — укѹси гл.; в. и окѹси. — ѹкусно прил. — укѹћи се гл.; в. и окѹћи се. — улагѣва се (-ѣваду се, -ѣвају се) и улагѹје се гл. — ѹлаз (ѹлаза) м. — улази гл. — улѣр (улѣра) м. — ѹлево прил. — улѣга се (-ѣгаду се, -ѣгају се) гл. — улѣгне се гл.

улѣни се гл. улени се; н. олѣни се.

улѣпи (се) гл. — улѣпча (се) и улѣпша (се) (-адѹ (се), -ају (се)) гл. — улѣпчава (се) и улѣпшава (се) (-аваду (се), -авају (се)) и улѣпчајѣ (се), улѣпшајѣ (се) (-ѣједу (се), -ѣјѹ (се)) гл. — улѣпчавање и улѣпшавание с. — улѣти (се) гл. — улѣва (се) (-ѣваду (се), -ѣвају (се)) гл. — улѣвање с. — улѣви (се) гл. — улѣжи гл. — улѣжка се гл. — улѣби (се) гл.; и: олѣби (се) гл. — улѣкави се гл.; и: олѣкави се.

ѹла м. и ж. хула.

ѹлав, -а, -о зао, пакостан.

ѹлаво прил. пакосно.

ѹље (се) гл. улије (се).

улѡска се гл. — ѹм м. — умѣже (се) гл. — умѣкне гл. — умѣни (се) гл. — умањѹје (се) гл. — умѣра (се) (-ѣраду (се), -ѣрају (се)) гл. — умѣсти (се) гл. — умѣцка (се) (-ѣцкаду (се), -ѣцкају (се)) гл.

умѣча (-ѣчаду, -ѣчају) гл. умаче.

умекча (се) и умекша (се) (-ѣдѹ (се), -ају (се)) гл. — умекчава (се) и умекшава (се) (-аваду (се), -авају (се)) и умекчајѣ (се), умекшајѣ (се) (-ѣједу (се), -ѣјѹ (се)) гл. — умекчање и умекшање с.

умерише се и умирише се гл. усмрди се.

умѣтак (умѣтка) м. четири жице на тканини; Четири жице у један умѣтак.

умѣт(н)е (се) гл.

умѣћа (се) и умѣће (се) гл.

умѣћање с. — умѣша (се) (-ѣшаду (се), -ѣшају (се)) гл. — умиљава се (-ѣваду се, -ѣвају се) и умиљује се гл. — умиљавање с. — умирање с. — умйре гл. — умйри (се) гл. — умлитави се гл. — умлѡжење и умнѡжење с. — умлѡжи (се) и умнѡжи (се) гл. — умњак м. — умѡкри (се) гл. — умор (умѡра) м. — уморан и умѡрен, -а, -о. — умѡри (се) гл. — уморно прил. — умѡта (се) гл. — умѡтава (се) (-ѣваду (се), -ѣвају (се)) гл. — умѡтавање с. — умѡчи (се) гл. — умре гл. — умрси (се) гл. — умртви (се) гл. — умршено прил. — умрѣти (се) гл. — унакази (се) гл. — унакаради (се) гл.

унакрс прил. унакрст.

унаоколо прил.; и: окончаоколо. — унапрѣд и унапрѣт прил. 1. унапред. 2. пре. 3. оласад — унатраг и унатрак прил. — унесрѣни (се) гл. — унесе и унесѣ (унеседу и унесѣду, унесу) гл. — уништи (се) гл.; син. затѡни (се), затре (се), ўтре (се). — уништѡва (се) и унишћѡва (се) (-ѣваду (се), -ѣвају (се)) гл. — уништѡвање и унишћѡвање с. — уништѣње и унишћѣње с. — уновчѡ (-ѡду, -ѡју) гл. — уноћ прил.

уноок м. подсукња.

уноук (уноука) м. — уноука ж. — уноутра прил. — уноутрашњи, -а, -е (и -о). — уноуче (уноучета) с. (дем.). — уноучић м. (дем.).

уношлог м. облога.

убѡда се (убѡдаду се, убѡдају се) гл. ухода се.

упѡда гл. — упѡ(д)не гл. — упѡкује (се) гл. — упѡли (се) гл. — упѡљује (се) гл. — упѡмти и упѡнти гл. — упѡри (се) гл.; и: опѡри (се).

упѡсује (се) гл. уклопи (се).

упѡгла (-ѣгладу, -ѣглају) гл. — упѡгљѡ (се) (-ѡду (се), -ѡју (се)) гл.; Сас вуном је упѡгљѡна основа. — упѡца (се) гл. — упѡцне гл. — упивѡч и упијѡч (упивѡча и упијѡча) м. — упијѡа (се) (-ѡјаду (се), -ѡјају(се)) гл. — упијѡње с. — упиљѡи (се) гл. — уписѡјѣ (се) (-ѡјѣду (се), -ѡјѣ (се)) и уписѡје (се) гл. — упиѡта (-ѡтаду, -ѡтају) гл. — упиѡше (се) гл.

упѡце (се) гл. упије (се).

упитѡми (се) гл. — уплати гл. — уплаћѡјѣ (-ѡјѣду, -ѡјѣ) и уплаћује гл. — уплаши (се) гл. — уплетѣ (се) гл. — упљѣска гл. 1. упљѣска, премлати. 2. убије. — упљује (се) гл. — упљуска (се) (-ускаду (се), -ускају (се)) гл. — упзнѡ (се) (-ѡду (се), -ѡју (се)) гл. — упола(к) прил. — упоље прил. само у вези са именицом свиња; Тѣра свиње упоље; Чува свиње упоље. — упомоћ узв. — упопреко прил. — упорѣд(о) прил. — упорѣди (се) гл. — упорѣѡјѣ (се) (-ѡјѣду (се), -ѡјѣ (се)) и упорѣѡјује (се) гл. — упорѣѣње с. — упореѡба ж. — упореѡби (се) гл. — употребљѡва (се) (-ѡваду (се), -ѡвају (се)) и

употребљајѐ (се) (-ајѐду (се), -ајѐу (се)) гл. — управља (се) гл. — упрѐгне (се) гл. — упрѐдѐ (се) (-ѐдѐду (се), -ѐдѐу (се)) гл. — упрѐжи (се) гл. — упрѐли (се).

Упролећ прил. у пролеће.

упропасти (се) гл.; и: опропасти (се); син. спрјска (се). — упропашћава (се) (-аваду (се), -авају (се)) и упропашћује (се) гл. — упропашћење с. — упрска (се) (упрскаду (се), упрскају (се)) гл. — упрти (се) гл.

упрћен, -а, -о упртен.

упуди (се) гл. упуди (се); и: опуди (се).

упута м. каиш на опанцима; и: опута.

упути (се) гл. — упућајѐ (се) (-ајѐду (се), -ајѐу (се)) и упућива (се) (-иваду (се), -ивају (се)), упућује (се) гл. — упућивање с.

упушти гл. в. опушти.

уравна и уравња гл. — уравни гл. — уради гл. — урами гл. — урамљајѐ (-ајѐду, -ајѐу) и урамљује гл. — ураи гл. — урачуна (-адѐу, -ају) гл. — урва (се) гл. — урла ж. — уредан, -дна, -дно. — уреди (се) гл. — уредно прил. — уређајѐ (се) (-ајѐду (се), -ајѐу (се)) и уређује (се) гл. — уреже гл. — урзајѐ (-ајѐду, -ајѐу) и урзује гл. — урѐкне гл. — урѐкнут и урѐчен, -а, -о. — урѐчен, -а, -о.

Урлав м. урлауб, одсуство.

Урлик м. — урликане с. — урликне гл. — урличе гл. — урнебес м. — урнше (се) гл. — урѐди гл. — урѐжен, -а, -о. — урѐжено прил. — урок (урока) м. — урѐчи гл. — урѐчива (-иваду, -ивају) гл. — усагласи се гл. — усаи се гл. — усаиљен, -а, -о; и: осаиљен.

усаи гл. усахне.

Усвет прил. у свет, без трага; Усвет, мајки, кад нећеш да слѐваш.

усвѐ(ј)и гл. — усѐдѐлица ж. — усѐкне (се) гл. — усѐли се гл. — усѐљава се (-аваду се, -авају се) гл. — усѐљавање с. — усѐљење с. — усѐчѐ (-ѐчѐду, -ѐчѐу) гл.

уситни (се) гл. уситни (се).

усја (се) (-адѐу (се), -ају (се)) гл. усија (се).

усја(ј)и (-а(ј)иду, -ајѐу) гл. — уско прил.

усковитла се (-адѐу се, -ају се) гл. 1. спасе се, избави се. 2. снађе се.

ускѐро прил. — ускѐна ж.

у(с)крѐјак (у(с)крѐјка) м. в. окрѐјак.

ускрати (-атиду, -ату) гл. — ускраћајѐ (-ајѐду, -ајѐу) и ускраћива (-иваду, -ивају), ускраћује гл. — Ускрс (Ускрса) м. — ускршњи, -а, -е (и -о). — услади гл. — услов (услова) м. — услужн гл. — усмрди се (-мрдиду се, -мрди се) гл. — усна ж. (рет.) в. бѐса. — успава (се) (-аваду (се), -авају (се)) гл. — успе гл. — успева (-ѐваду, -ѐвају) гл. — успех (Успеа) м. — успешан, -шна, -шно.

успò, -пèла, -пèло успео.

Ћспомена ж. — успр̀ави (се) гл. — успр̀авља (се) гл. — успр̀ављање с. — успротг̀иви се гл. — усп̀уза се гл. — усп̀ут прил. — уср̀ед предл. — уср̀ећи (се) гл. — уср̀ећајè (се) (-ајèду (се), -ај̀у (се)) и уср̀ећ̀ује (се) гл. — уср̀кне гл. — уста (уст̀и и уст̀ију) ж. — уст̀ави (се) гл. — уст̀авља (се) гл. — уст̀ављање с. — уст̀ане гл. — уст̀иди се (-ид̀иду се, -ид̀у се) гл. — усто(ј)и се (-ò(ј)ид̀у се, -òј̀у се) гл. — устреп̀ти (-èп̀тиду, -èп̀т̀у) гл. — устрп̀и се (-тр̀п̀иду се, -тр̀п̀у се) гл. — устрч̀и (се) гл. — уст̀укне гл. — уст̀упи гл. — ус̀уче (се) гл. — утаб̀ани гл. — ут̀а(ј)и се (-а(ј)ид̀у се, -ај̀у се) гл. — ут̀аложи (се) гл. — утам̀ани (се) гл. — ут̀ањи (се) гл. — ут̀апка гл. — ут̀вара ж. — ут̀вр̀ди (се) гл. — ут̀вр̀ћајè (се) (-ајèду), -ај̀у (се)) и ут̀вр̀ћ̀ује (се) гл. — ут̀екне гл.; и: от̀екне. — ут̀ера гл.

ут̀и(д)не гл. в. от̀и(д)не.

утиј̀а (се) (-а̀д̀у (се), -а̀ју (се)) гл.

утињ̀а (се) (-а̀д̀у (се), -а̀ју (се)) гл. утискује.

утѝсне гл. — утѝцај м. — утѝс гл. — утиш̀а (се) (-а̀д̀у (се), -а̀ју (се)) гл. — утиш̀ава (се) (-а̀ваду (се), -а̀вају (се)) и утиш̀ајè (се) (-ајèду (се), -ај̀у (се)) гл. — ут̀ка (се) (-а̀д̀у (се), -а̀ју (се)) гл. — утовар̀ајè (се) (-ајèду (се), -ај̀у (се)) и утовар̀ује (се) гл. — утовар̀и (се) гл. — уто̀лико прил.; уто̀лико бòље. — ут̀оне гл. — ут̀опи (се) гл. 1. уто̀пи (се). 2. пото̀пи (се); Ди се кудèља уто̀пила. — ут̀опли се гл.

утòрник м. уторак; и: тòрник, втòрник, фтòрник.

ут̀рави се гл. — у̀тре (се) гл.; син. затòмни (се), з̀атре (се). — у̀трина ж. — у̀трне (се) гл.; и: от̀рне. — у̀трнут, -а, -о. — у̀трњајè (се) (-ајèду (се), -ај̀у (се)) гл. — у̀троба ж. — у̀троје прил.

ут̀рòнка (се) (-òнкаду (се), -òнкају (се)) гл. 1. обуче неког у већи број одела. 2. повр. обуче, узме на себе већи број одела.

ут̀рòши гл. — у̀трп̀а (се) (-а̀д̀у (се), -а̀ју (се)) гл. — у̀трч̀и (се) гл. — у̀т̀уви (се) гл. — у̀т̀ући (се) гл.; и: от̀ући (се). — у̀т̀упи (се) гл.; и: от̀упи (се). — у̀т̀ура (се) (-у̀раду (се), -у̀рају (се)) гл.; и: от̀ури (се). — у̀т̀ури (се) гл.; и: от̀ури (се). — у̀тучè (-у̀чèду, -у̀чèд̀у, -у̀ч̀у) гл. — у̀тучèн, -а, -о. — у̀ћ̀ути (се) (-у̀ћ̀иду (се), -у̀ћ̀у (се)) гл.

уф̀арба (-а̀рбаду, -а̀рбају) гл. в. оф̀арба.

уф̀ирца гл. прихвати овлаш, прошије.

уф̀лèка (се) гл. упр̀ља (се) ф̀лекама.

у̀х узв. ух.

уц̀в̀или (се) гл. в. опр̀аси (се).

уц̀ело прил. — уц̀мèка (-èкаду, -èкају) гл. — уц̀вр̀ља се (-а̀д̀у се, -а̀ју се) гл. — уц̀вр̀љава се (-а̀ваду се, -а̀вају се) и уц̀вр̀љајè се (-ајèду се, -ај̀у се) гл. — у̀ча (у̀чè) м. — у̀чам̀и (се) (-ам̀иду (се), -ам̀у (се)) гл. — уч̀вр̀сне (се) гл. — уч̀вр̀ш̀ајè (се) (-ајèду (се), -ај̀у (се)) и уч̀вр̀ш̀ује (се) гл.; в. и оч̀вр̀ш̀ајè (се). — у̀чеван, -вна, -вно. — у̀ченик м. (рет.)

в. школәр. — ученица ж. (рет.) в. школарйца. — учёне с. — учёпи гл.; в. и очёпи. — учётворо прил. — учёшља (се) гл.; в. и очёшља (се). — учи (се) гл.; Сәм учјо из оной књига чије корнице, прве и последње листове нисам никад ни видо. — учителъ м. — учителька ж. — учителькин, -а, -о.

учителъов, -а, -о учителъев.

учителъски, -а, -о. — учйчка (се) (-йчкаду (се), -йчкају (се)) гл. — учтив, -а, -о. — ушара (-араду, -арају) гл.

ушйбне гл. в. ошйбне.

ушйва (-йваду, -йвају) гл. в. и ошйва. — уш(и)је и ушйје (ушједу, ушју) гл. — ушкџпи гл. — ушкџпљен, -о. — ушмркне (се) гл.

ушпара (-араду, -арају) и уштёдий (-ёдийду, -ёдју) гл. уштеди.

ушрафи гл. ушарафи.

ушрафује гл. ушарафљује.

уштави (се) гл. (о кожи) уштави (се).

уштџпи (се) гл. упрља (се) јако.

уштџпљен, -а, -о јако упрљан.

уштеда ж. — уштйпак (уштйпка) м. — уштйпне гл. — уштйрка гл. — уштрџ(ј)и гл. — ушта прил., везн.; Ушта да ти донесё; Тамо је ведро ушта ће да завити воде. — ушура м.; и: ујам; Узо бог ушуру од нёга „полудео је“; Воденйчар не тражи новце, од свакога цџка узима две мере ушуру.

Ф

фџбрика ж. — фџбрикује гл. — фџбричан, -чна, -чно и фџбрични, -а, -о (одр.).

фџјмор м. таваница.

фџктура (фџктуре) ж. — фџкултёт (фџкултёта) м.; Син ми студйра на фџкултёт.

фџала (фџалё) ж. хвала.

фџалба (фџалбё) ж. хвалба.

фџаленка и фџалинка ж. — фџали гл. недостаје.

фџали (се) гл. хвали (се).

фџаличан, -чна, -чно и фџалишан, -шна, -шно.

фџалпйја и фџалпйја м. и ж. хвалпйја.

фџальёне с. хваљёне.

фџальвко м. хвалисавац.

фџамйлија ж. — фџамфџара и фџанфџара ж. — фџантазија ж., само у изр. Вџатају га фџантазије; Има фџантазије у главу, у смислу „сањари“, „говори којешта“. — фџантазйра и фџантезйра (-йраду, -йрају) гл. — фџарба ж.;

син. бђја. — ф̄арба (се) (ф̄арбаду (се), ф̄арбају (се)) гл. 1. ф̄арба (се);
 син. бојадйше (се). 2. лаже. — ф̄арбање с. — ф̄арб̄ар (ф̄арб̄ара) м.
 — ф̄арб̄ара ж. — ф̄арб̄арка и ф̄арбарйца ж.

ф̄арб̄арђв, -а, -о ф̄арбарев.

ф̄асђн (ф̄асђна) м.

ф̄асује гл.

ф̄ат м. и ф̄ата ж. вата.

ф̄ат (ф̄ата) м. хват (мера за дужину).

ф̄ата (се) и ф̄аћа (се) гл. хвата (се).

ф̄атђви м. мн. цепанице (дрвета); син. цеп̄анице.

ф̄аћање с. хватане.

ф̄ашанке ж. мн. — ф̄ѣбруар м. — ф̄ѣбруарски, -а, -о. — ф̄ѣдер (ф̄ѣдера) м.

ф̄ѣдерйше гл. ф̄ѣсерира.

ф̄ѣдѣршито м. држаље (за перо).

ф̄ѣла (ф̄ѣлѣ) ж. ф̄ела.

ф̄ѣндује гл. одузима ствари због неплаћених обавеза према општинској
 управи.

ф̄ѣњер (ф̄ѣњера и ф̄ѣњера) м. ф̄ѣњер.

ф̄ѣранга и ф̄иранга ж. завеса (на прозорима).

ф̄ѣрангица и ф̄ирангица ж. (дем.) мала завеса (на прозорима).

ф̄ѣрма гл. — ф̄ѣс (ф̄ѣса) м.

ф̄ѣс(т) прил. 1. стално, непрекидно; ф̄ѣс дол̄ази код нас. 2. потпуно, у
 потпуности; затвѣрено ф̄ѣс. 3. лепо, по мери; Тђ ново одѣло му дол̄ази
 ф̄ѣс на њѣга.

ф̄ијакер (ф̄ијакера) м. — ф̄ијакѣрски, -а, -о. — ф̄ијђка (ф̄ијђкѣ) ж. — ф̄ил
 м. — ф̄йлује гл. — ф̄йн, -а, -о и ф̄йни, -а, -о (одр.). — ф̄йно
 прил. — ф̄инђћа ж. — ф̄йрнајз м. — ф̄йрца (ф̄йрцаду, ф̄йрцају)
 гл. — ф̄йрцање с. — ф̄йс узв. — ф̄йсне гл. — ф̄итйль (ф̄итйља)
 м. — ф̄йшек (ф̄ишека) м. — ф̄л̄андра ж. (реѣс и м.). — ф̄л̄андра се
 (-андаду се, -андр̄ају се) гл. — ф̄ланѣл (ф̄ланѣла) и ф̄ланѣр (ф̄ла-
 нѣра) м. — ф̄лаша ж. — ф̄лашица ж. (дем.). — ф̄лѣка ж. 1. ф̄лека,
 мрља. 2. закрпа на ципели.

ф̄лѣка (се) гл. прља (се), прима ф̄леке; ствара ф̄леке.

ф̄лѣкав, -а, -о ф̄лекав.

ф̄лѣкица ж. (дем.) 1. мала, ситна ф̄лека. 2. мала закрпа на ципели.

ф̄лѣкује гл. поставља „ф̄лѣке“ на ципелама.

ф̄лизура (ф̄лизурѣ) и ф̄рѣза (ф̄рѣзѣ), ф̄ризур̄а (ф̄ризурѣ) ж. 1. коса (на глави).

2. ф̄ризура.

ф̄л̄ура и ф̄р̄ула ж. — ф̄л̄ђс узв.

ф̄ђлцована прид. само у изр. ф̄ђлцована ѣерамйда врста ѣерамиде.

- фѳнд м. — фѳрма ж. — фѳрт и фѳрт прил. — фѳруна и фѳруна ж. — фѳруница и фѳруница (фѳрунице и фѳрунице) ж. (дем.). — фѳтељ (фѳтеља) м. — фѳ узв.
- фѳрај и фѳрај I прид. непром. 1. бесплатан. 2. слободан. II прил. 1. фѳрај, бесплатно. 2. слободно.
- фѳрајла ж. и фѳрајлица (нема дем. значење) ж. госпођа, фѳрајла.
- фѳрак узв. за изражавање ударца секиром.
- фѳрака гл. сече секиром (дрва, тулузину и сл.).
- фѳранак (фѳранка) м. (рет.) новац уопште; Сирѳма је, нѳма ни јѳдан фѳранак.
- фѳрѳнга ж. — фѳрѳнгав, -а, -о. — фѳрѳшак, -шка, -шко. — фѳрѳшко прил. — фѳрка (фѳркаду, фѳркају) (кроз нос) гл. — фѳркне (кроз нос) гл.
- фѳрлѳзује гл. (рет.) прозива (у војсци).
- фѳрља (се) (фѳрљаду (се), фѳрљају (се)) гл.; син. баца, йћа. — фѳрљи (се) и фѳрне (се) гл.; син. баѳи, йтне. — фѳрѳнт м. — фѳрска гл. — фѳртаљ (фѳртаља) м.
- фѳруштук (фѳруштѳка) м. доручак.
- фѳруштѳкује гл. доручкује.
- фѳрца се и фѳѳка се гл. 1. скаче. 2. мрда непрестано. 3. непрестано излази и улази; Штѳ се фѳрцаш на тѳ врата.
- фѳршѳфт м. в. буварѳ.
- фѳтѳрник м. в. утѳрник.
- фѳѳдбал м. — фѳѳдбалѳр (фѳѳдбалѳра) и фѳѳдбалѳист м.
- фѳѳкара ж. фѳландра.
- фѳндамѳнт (фѳндамѳнта) м. — фѳурнѳр (фѳурнѳра) м.
- фѳѳсекла и фѳѳсикла ж. кратка мушка чарапа.
- фѳѳћка (се) гл. 1. звижди, фѳѳћка. 2. в. фѳрца се. 3. у изр. фѳѳћка му се „не мари“, „није га брига“.
- фѳѳћне гл. — фѳѳѳари и фѳѳѳери гл. — фѳѳѳер (фѳѳѳѳра) м. — фѳѳѳѳрај м. — фѳѳѳѳерски, -а, -о. — фѳѳѳѳерски прил.

X

- хѳ и хѳ узв. — хѳбар и хѳбер м.; и: ѳбер. — хѳј узв.; и: ѳј. — хѳјде узв.; и: ѳјде. — хѳјдѳчки, -а, -о, само у топониму Хѳјдѳчки кладѳнац; и: ѳјдѳчки, идѳчки. — хѳје гл.; и: ѳје, — хѳјка ж.; и: ѳјка. — хѳјс и хѳјс узв.; и: ѳјс.
- хѳјт узв. в. ѳјт.
- хѳлѳсан, -сна, -сно в. ѳлѳсан.
- хѳм м.
- хѳмишан, -шна, -шно в. ѳмишан.
- хѳмишно прил. в. ѳмишно.

цвѣнџик м. новаџ уопште.

цвѣкла ж. репа (уопште); шећерна цвѣкла; црвена цвѣкла; свинска цвѣкла; марвенска цвѣкла; и: свѣкла.

цвѣклин, -а, -о репин.

цвѣклиџа ж. (дем.) репиџа.

цвекѣће гл. звекеће.

цвѣт (цвѣта) м. — цвѣта (-адѹ, -ају) гл. — цвѣтак (цвѣтка) м. — цвѣтан, -тна, -тно; Цвѣтна недеља „Цветница“. — цвѣтање с. — Цвѣти ж. мн. непром. — цвѣтић (цвѣтића) м. (дем.). — цвѣће с. зб. — цвѣкере м. мн. — цвѣлий (-йлиду, -йлѹ) гл.

цвѣли (се) гл. (о крмачи) праси (се).

цвѣкне гл. — цвѣкѣће гл. — цвѣкѹта (-адѹ, -ају) и цвѣкѹће гл. — цвѣкѹтне гл. — цвѣрџ увз. — цвѣрџак (цвѣрџка) м. — цвѣрџање и цвѣрџење с. — цвѣрџи (цвѣрџиду, цвѣрџѹ) гл. — цвѣрџѡв, -а, -о. — цѣв ж. (ређе и м.). — цѣвка ж. — цѣвчиџа ж. (дем.). — цѣди (се) гл. — цѣдѹло с. — цѣђ (цѣђи и цѣђа) ж. и м. — цѣђење с. — цѣл, цѣо и цѣ, цѣла, цѣло. — цѣлер м. — цѣлеров, -а, -о. — цѣлива (-йваду, -йвѹју) (мртваџа) гл. — цѣливање (мртваџа) с. — цѣлина ж. — цѣлиндар и цѣлиндер, цѣлиндар, цѣлиндер (цѣлиндѹра и цѣлиндѹра, цѣлиндѹра, цѣлиндѹра) м. — цѣлокѹпан, -пна, -пно. — цѣлокѹпно прил. — цѣлофѹн (цѣлофѹна) м.; и: фѣлофѹн. — цѣлџат и цѣлџит, -а, -о, само у изр. типа: цѣл цѣлџат. — цѣмент и цѣмент м. — цѣмѣнта и цѣмѣнта (суд) ж. — цѣментѹра и цѣментѹра (-йраду, -йрѹју) и цѣментѹше, цѣментѹше гл. — цѣна (цѣнѣ) ж. — цѣни гл. — цѣнка се (цѣнкаду се, цѣнкају се) гл. — цѣнкање с. — цѣнтар (цѣнтра) м. — цѣнти и цѣнтимѣтар (цѣнтимѣтра) и цѣнтимѣтер м. — цѣњен, -а, -о. — цѣпа (се) (цѣпаду (се), цѣпају (се)) гл. — цѣпаџиџа ж.; и: фѣтѡве (мн.). — цѣпање с. — цѣпка гл. — цѣпкање с. — цѣпѹйга ж. — цѣпне гл. — цѣр м. — цѣраџа и цѣраџа (цѣраџѣ и цѣраџѣ) ж. — цѣреџа се и цѣређе се гл. — цѣреџање с. — цѣрење с. — цѣри се гл. — цѣрић м. (дем.). — цѣров, -а, -о. — цѣроваџа ж. — цѣровина ж. — цѣвил (цѣвила) м.

цѣвилно с. непром. цѣвилно одело, само у изр. обучѣн у цѣвилно.

цѣвилски, -а, -о. — цѣвилски прил.

Цѣга (Цѣгѣ) и Цѣган м. Цѣганин.

цѣгаја (цѣгајѣ) (овџа) ж. — цѣганија ж. — цѣганиџање с.

цѣганише се гл. погађа се, цѣнка се.

Цѣганка ж. — цѣгански, -а, -о. — цѣгански прил. — Цѣганџе (Цѣганџѣта) с. — Цѣганџићи м. мн. — цѣганџићи м. мн. — цѣгѹра (цѣгѹрѣ) ж.

цѣгѹршпиџ м. цѣгарлук, муштџкџа.

цѣгла (цѣглѣ) ж. — цѣгѹла ж.

цигу-мигу прил. мало; Мађија каже пасторку: тебе ти дам цигу-мигу да порастеш, а њезинем сину: тебе ти дам коматеш да цркнеш.

цигура (цигуре) ж. — цик узв.

цикне гл. киси.

цикне (врисне) гл. — циль м. — цильа (циљаду, цильају) гл. — цильање с.

циљар (циљара) м. циљач; син. гађар.

цима (се) гл. — цимање с.

цимбуља ж. усна хармоника.

цимет (цимета) м. — циметов, -а, -о. — цимне (се) гл. — цинк м. — цинкваје м. — ципела ж; плетене ципеле. — ципелица и ципелица (ципелице и ципелице) ж. (дем.). — циркузџант (циркузџанта) м. — циркус м. — циц м. — циција ж. и м. — цича ж. — цичи гл.

цкџа ж. в. скџа.

цмака (се) (-џаку (се), -џају (се)) гл. — цмџк узв. — цмџка (се) гл. — цмџкне (се) гл.

цџклица и цџкница ж. в. сџклица.

цџл. м.; дџска од два цџла. — цџ узв. — цџ м. — цџвен, цџвена, цџвено. — цџвени (се) гл.

цџвеникако прил. никако; ништа.

цџвенило с. — цџвенкас(т), -ста, -сто. — цџвено прил. — цџвенпџрка ж. — цџвић (цџвића) м. (дем.). — цџ(в)љив, -а, -о. — цџвливица ж. — цџвличко м. — цџво с. — цџвце с. (дем.). — цџп м. — цџкава (-џаду, -џају) и цџкаје (-џџеду, -џџу) гл. — цџкавање с. — цџкавица ж. — цџква ж. — цџквен, -а, -о 1. цџквен 2. побожан. — цџквени, -а, -о (одр.); Живи кџ цџквени миш. — цџквениски, -а, -о. — цџквениџк (цџквениџка) м. — цџквениџков, -а, -о. — цџквин, -а, -о. — цџквица ж. (дем.). — цџкне гл. — цџковни, -а, -о. — цџкотина ж. — цџн, -а, -о и цџни, -а, -о (одр.). — цџни (се) (цџниду (се), цџни (се)) гл. — цџник (цџника) м. — цџнило с. — цџнина ж. 1. цџнина, цџна одећа. 2. цџнило. — цџница ж. 1. цџница, цџна трешња. 2. несрећница, цџница. — цџнкас(т), -ста, -сто.

цџно с. непром. цџнина, само у изр. типа: Обучен у цџно; Њеси цџно.

Цџногораџ (Цџногџра) м. — Цџногџрка ж. — цџногџрски, -а, -о. — цџномањас(т), -ста, -сто. — цџнџат(и), -а, -о, само у изр. типа цџн цџнџат(и). — цџњаџк (цџњаџка) м. (рет.). — цџпџ (цџпџду, цџпџ) и цџпџ (цџпџду, цџпџ) гл. — цџрта (цџртаду, цџртају) гл. — цџрта ж. — цџртџнка ж. — цџртџње с. — цџртџч (цџртџча) м. — цџртеж м. — цџг м. — цџња (се) (цџњаду (се), цџњају (се)) гл. — цџп(а) узв. — цџпка гл. — цџпкање с. — цџпне гл. — цџра ж. — цџрење с. — цџри (цџриду, цџри) гл. — цџрик и цџрук прил. — цџрикне и цџрукне гл. — цџрин, -а, -о. — цџрица ж. (дем.).

цурицин, -а, -о цуричин.
цурне гл. — цуца (се) гл. — цуцла ж.

Ч

чабар (чабра и чабара) м. — чабр(е)њак (чабр(е)њака) м. — чабрић (чабрића) м. (дем.). — чабрица ж. (дем.). — чабриче (чабричета) с. (дем.). — чавка ж. — чаћ (чаћи и чаћа) ж. и м.; син. гār. — чаћа (-ādū, -āju) и чаћави (се) гл. — чаћав, -а, -о. — чаћење с. — чај (чаја) м. — чајник м. — чак прил. — чаканац и чеканац, чоканац, чуканац (чаканца и чеканца, чоканца, чуканца) м. — чактире и чакшире (чактира и чакшира) ж. мн. — чамац (чамца) м. — чамй (чамйду, чаму) гл. — чамчић и чамчић (чамчића и чамчића) м. (дем.). — чара (чараду, чарају) гл. — чарапа и черапа, чорапа ж. — чарапин и черапин, чорапин, -а, -о. — чарапица и черапица, чорапица ж. (дем.). — чардак (чардака) м. (рет.). — чарка (чаркаду, чаркају) гл. — чаршав (чаршава) м. — час (часа) м.

час (часта) м. част.

часан, -сна, -сно частан.

часком прил. — часно прил. — части (се) гл. — чатлов и четлов (чатлова и четлова) м. — чаура ж. — чачка (се) гл. — чачкање с. — чаша ж. — чашица ж. (дем.). — чашћење с. — чварак (чварка) м. — чвокне гл. — чвор (чвора) м. — чвобрак (чворка) (птица) м. — чворас(т), -ста, -сто. — чворуга ж. — чвркне гл. — чврс(т), -ста, -сто. — чврсне гл. — чврстина ж. — чврсто прил. — чврстоћа ж. — чврчй гл. — чевр(н)тија ж.

чѣга ж. кечига.

чѣдо с. — чѣжня (чѣжњѣ) ж. — чѣзне гл. — чѣка (се) гл. — чѣкање и чѣкање (чѣкања и чѣкања) с.

чѣкет м. чекало, чекетало.

чекмѣже и чекмѣце (чекмѣжа, чекмѣжета и чекмѣца, чекмѣцета) с.

чекмѣжић и чекмѣцић м. (дем.) мало чекмеже.

чѣкрт (чѣкрта) м. чѣкрк.

чѣла ж. в. пчѣла.

чѣлар (чѣлара) м. в. пчѣлар.

чѣлѣнка ж. — чѣлик (чѣлика и чѣлика) м. — чѣличан, -чна, -чно. — чѣло с.

чѣлоглавѣ прил. изнад главе; одмах иза главе; Мѣту мртѣацу свѣћу чѣлоглавѣ; Дѣшло ти чѣлоглавѣ; Има да ти дѣђе чѣлоглавѣ „настрадаћеш; умрећеш“.

чѣмер (чѣмера и чѣмера) м. — чѣмеран, -рна, -рно. — чѣнгеле ж. мн.

чѣничан, -чна, -чно пшеничан; чѣнично брашно.

ченија и чинија ж. — чѣп м. — чѣпа (чѣпѣ) ж. — чѣпи (се) гл. — чѣпка гл. — чѣпкање с. — чѣпѣрка гл. — чѣпѣрља (-аѣу, -ају) гл. — чѣрга ж. — чергѣр (чергѣра) м. — чергѣрѣв, -а, -о. — чергѣрски, -а, -о. — чергѣрски прил. — через и чрез предл.; через тога. — чѣрек (чѣрѣка) м.; С_исѣчѣ на чѣгѣри чѣрѣка, па чѣрѣце окачимо. — чѣрѣчи гл. — чѣс(т), -ста, -сто. — чѣс(т) ж. непром. част. — чѣсма и чѣшма ж. — чѣснийца ж. — чѣстѣр (чѣстѣра) м. — чѣстина ж. — чѣстит, -а, -о. — чѣстита (-итаду, -итају) гл. — чѣститѣње с. — чѣсито прил.

чѣстѣра ж. чѣстара, чѣстар.

чѣта ж. — чѣтворйца (чѣтворйца и чѣтворйце) ж. — чѣтворка (чѣтворкѣ) ж. — чѣворо с. непром. — чѣворонѣшке прил. — чѣвѣрт ж. (рет). в. фрѣгѣль. — чѣвѣртѣк (чѣвѣртѣка) м. — чѣвѣрти -а, -о. — чѣвѣртина ж. — чѣвѣрто прил. — чѣгѣри бр.

чѣгѣристо бр. чѣгѣри стотине.

чѣтка ж. — чѣтка (се) гл. — чѣткање с. — чѣткица ж. (дем.). — чѣтрдѣсет и чѣтрѣс бр.

чѣтрнајс(т) бр. чѣтрнаест.

чѣтѣља (мртвих) ж. — чѣша (се) гл. — чѣшалъ (чѣшља) м. 1. чѣшалъ. 2. чѣшањ; Чѣшалъ бѣлог лѣка; и: чѣшѣнийца ж, чѣшањ (чѣшња) м. — чѣшка (се) гл. — чѣшља (се) и чѣшље (се) гл. — чѣш(љ)ѣгѣја ж. — чѣшљање с. — чѣвѣја ж. — чѣвит прил. непром. — чѣ(в)ода ж. — Чѣвѣтин м. (нема погрдно значење). — Чѣвѣткиња ж.

чѣвѣцки, -а, -о чѣвѣтски.

чѣвѣцки прил. чѣвѣтски.

чѣигра (чѣгрѣ) ж. — чѣзма ж. — чѣзмица ж. (дем.). — чѣ(ј)й, чѣја, чѣјѣ и чѣјѣ зам. — чѣк узв.; Чѣк, погѣди. — чѣка (чѣкѣ) м. — чѣка се гл.; Чѣко, чѣко се по трѣња. — чѣкање с. — чѣколѣда и чоколѣда (чѣколѣдѣ и чоколѣдѣ) ж. — чѣм I везн. чим; Ома те слѣже, чѣм зѣне. II прил.; Чѣм прѣ, то бѣље. — чѣни (се) (чѣнидѣ (се), чѣнѣ (се)) гл. — чѣни (се) (штави (се)) гл. — чѣни(ј)йца (чѣни(ј)йцѣ) ж. (дем.).

чѣнчѣглад и чѣнчѣглед м. в. сѣнчѣкрет.

чѣњено (чѣњенога) с. чѣњена кожа; Имѣли су и опѣнце од чѣњенога.

чѣпка ж. — чѣпкас(т), -ста, -сто. — чѣр м. — чѣрѣк (чѣрѣка) м. — чѣрић (чѣрића) м. (дем.). — чѣс(т), -ста, -сто. — чѣсти (се) гл. — чѣстина ж.

чѣстѣнийца ж. разређени део основе на разбоју.

чѣсто прил. — чѣстоћа ж. — чѣта (-аѣу, -ају) гл. — чѣтав, -а, -о. — чѣтаво прил. — чѣтанѣка ж. — чѣтање с.

чѣтловка ж. врста шљиве.

чѣча м. — чѣшћѣње с. — чѣчѣк (чѣчѣка) м.

чѣкѣљи се гл. бѣчи се.

члѧнак (члѧнка и члѧнка) м. чланак, зглоб (на нози).

чмаќа (-ѧќаду, -ѧќѧју) гл. умаче.

чмаќѧло с. перушка за прскање и мазане печења на ражњу.

чмйчак (чмйчка) м. — чобѧна ж. — чѧ(в)ск (чо(в)ѧка) м. — човѧков, -а, -о. — човѧчански прил. — човѧчи(ј)и и човѧчји, -а, -е (и -о). — човѧчић м. (дем.). — човѧчки, -а, -о. — човѧчки прил. — човѧчѧљак (човѧчѧљка) м. — чѧја ж. — чѧјан, чѧјана, чѧјано. — чѧк узв. в. ѧѧк. — чѧќанче (чѧќанчѧта) с. (дем.). — чѧкот (чѧќѧта) м. — чѧкоће с. зб. — чѧпор м. — чѧрба (чѧрбѧ) ж. — чѧрбас(т), -ста, -сто. — чѧрбйца ж. (дем.). — чѧрбуљѧк (чѧрбуљѧка) м. — чѧрбуљйна ж. — чѧрда ж. — чѧва (се) (-ѧваду (се), -ѧвѧју (се)) гл. — чѧване с. — чѧвар (чѧвѧра) м.

чувйка ж. кукумавка; и: шувйка.

чѧдан, -дна, -дно чудан.

чѧдѧса (чѧдѧсѧ) с. мн. чуда.

чѧди (се) гл. — чѧдно прил. — чѧдо с. — чѧђење с. — чѧје (се) гл. — чѧќ узв. — чѧќа (се) гл.

чѧќавац (чѧќавца) м. детлић.

чѧќане с. — чѧќне (се) гл. — чѧќнут, -а, -о. — чѧќумбѧба и чѧќунбѧба ж. — чѧќумдѧда и чѧќундѧда м. — чѧма ж. — чѧмав, -а, -о. 1. чѧмав. 2. веома ружан. — чѧн и чѧнак (чѧнка) м. — чѧпѧ (се) (-ѧдѧ (се), -ѧју (се)) гл. — чѧпав, -а, -о и чѧпѧви, -а, -о (одр.). — чѧпѧви (се) гл. — чѧпѧвица и чѧпѧница ж. — чѧпѧвко м. — чѧпѧње с. — чѧпѧрак (чѧпѧрка) м. — чѧпка (се) — чѧпќане с. — чѧпње гл. — чѧтѧра ж. — чѧтурйца (чѧтурйцѧ) ж. (дем.). — чѧучѧне с. — чѧучѧнке и чѧућѧнки прил. — чѧчй (чѧчйду, чѧчѧ) гл. — чѧчне гл.

чѧчурйца ж. в. шѧчѧурйца.

Ц

цѧбе прил. — цѧгор м. — цѧќ (цѧќа) м. — цѧќуљйца ж. (дем.). — цѧќчйћ (цѧќчйћѧ) м. (дем.).

цѧндѧр и цѧндѧр (цѧндѧра и цѧндѧра) м. жандар.

цѧндрљйв, -а, -о цѧндрљйв.

цѧнка (цѧнкаду, цѧнкѧју) гл. цѧнга; син. богѧрађѧ.

цѧнкалица ж. и м. и цѧнкѧло с. цѧнгрйзѧлица.

цѧнкѧње с. — цѧпа (се) (цѧпаду се, цѧпѧју се) гл.

цѧбѧн (цѧбѧна) м. в. жѧбѧн.

цѧбуње с. зб. жѧбуње.

цѧвѧѧа и цѧвѧће гл. в. жѧвѧѧа.

цвѣкне и цвѣкне гл.; и: жвѣкне. — целѣт (целѣта) м. — цѣп м. — цѣпарош м. — цѣпчић (цѣпчића) м. (дем.). — цигѣрица ж; бѣла цигѣрица; црѣна цигѣрица. — цигѣрѣча ж; син. бѣла кобасица. — цѣмба (цѣмбѣ) ж. — цѣбѣна (цѣбѣаду, цѣбѣају) гл. — цѣмбус м.

Ш

ш предл. в. с; Ш њѣм сам се швалѣрѣ. — шѣв м. — шѣвалѣ и шѣвелѣ (шѣвалѣа и шѣвелѣа, шѣвлѣа) м.

шѣјка ж. војничка порција; син. камѣла.

шѣка ж; Нѣма га ни шѣка дѣшѣ; Ыма га у шѣка. — шѣкица и шѣчица ж. (дем.).

шѣкс м. врста винове лозе и грожѣа.

шѣл м. — шѣла (шѣлѣ) ж; нѣма шѣлѣ. — шѣли се гл. — шѣливѣија ж. и м. — шѣлѣн (шѣлѣна) (на прозору) м.

шѣлѣпа ж. моторни чамац.

шѣлче (шѣлчѣта) с. (дем.). — шѣлчић (шѣлчића) м. (дем.). — шѣлѣ гл. — шѣлѣње с. — шѣлѣв, -а, -о. — шѣлѣвко и шѣлѣвчића, шѣлѣвѣија м. — шѣлѣво прил. — шѣмѣр (шѣмѣра) м. — шѣмѣра (се) (-ѣраду (се), -ѣрѣају (се)) гл. — шѣмѣрѣње с. — шѣмѣри (се) гл. — шѣмѣрне гл. — шѣнац (шѣнца) м. — шѣнгарѣпа и шѣргарѣпа (шѣнгарѣпѣ и шѣргарѣпѣ) ж.

шѣнтав, -а, -о шѣшав, будаласт.

шѣнчић и шѣнчић (шѣнчића и шѣнчића) м. (дем.). — шѣпа (шѣпѣ) ж. — шѣпне гл. — шѣпѣтање и шѣпѣћање с.

шѣпѣћа и шѣпѣће гл. шѣпѣће.

шѣра (шѣрѣ) ж. — шѣра (шѣраду, шѣрѣају) гл. 1. шѣра; црта. 2. (о грожѣу) шѣра, почиње зрети. 3. лаже. — шѣрѣге ж. мн. — шѣран (шѣрѣна) м. — шѣрѣнов, -а, -о. — шѣрѣнче (шѣрѣнчѣта) с. (дем.). — шѣрѣње с. — шѣрац (шѣрца) (коњ) м. — шѣрга (шѣргѣ) 1. шѣрга (во). 2. будала, глупак. — шѣрен, шѣрѣна, шѣрѣно. — шѣрѣни (се) гл.

шѣрѣникако прил. никако; ништа.

шѣрѣнило с. — шѣрѣно прил. — шѣрка ж. — шѣрлак и шѣрлак м. — шѣрѣв (шѣрѣва) м. — шѣролик, -а, -о. — шѣроликѣо прил. — шѣрѣбѣна (шѣрѣбѣ) м. — шѣтор м. — шѣтра (циганска) ж.

шѣш предл. в. с; Не мѣже да се рѣди шѣш њѣма.

шѣшав, -а, -о и шѣшѣви, -а, -о (одр.). — шѣшѣвица ж. — шѣшѣвко м. — шѣшѣво прил. — шѣшѣр и шѣшѣр (шѣшѣра и шѣшѣра) м. — шѣшѣли гл.

Шѣѣба (Шѣѣбѣ) м. в. Нѣмац.

Шѣѣбица и Шѣѣпкиња ж. в. Нѣмѣица.

шѣвалѣр и шѣвалѣр (шѣвалѣра и шѣвалѣра) м. — шѣвалѣрѣ се и шѣвалѣрѣ се (-ѣрѣаду се, -ѣрѣају се) гл. — шѣвалѣрѣј и шѣвалѣрѣј (шѣвалѣрѣја и

- шволераја) м. — швалерање и шволерање с. — швалерка и шволерка ж. — швалеркин и шволеркин, -а, -о. — швалерџов и шволерџов, -а, -о.
- швапски, -а, -о в. немачки.
- швѣрц м. — швѣрцер м. — швѣрцерка ж. — швѣрцује гл. — шебџ (шебџа) м. — шева (шеве) ж.; Пада кйша, уби мйша, дође шева да г. опева. — шевар (шевара) м. — шегрт (шегрта) м. — шегртов, -а, -о.
- шегрџки, -а, -о шегртски.
- шездѣс и шездѣсет бр. — шельѣже и шильѣже (шельѣжета и шильѣжета) с. — шѣне гл.
- шѣпица ж. шѣпа, шѣпица (није дем.).
- шербѣт (шербѣта) м. — шѣс(т) бр.
- шеснајс бр. шеснаест.
- шеснајсти, -а, -о бр. шеснаести.
- шестак (шестака) (буре) м. — шѣсти, -а, -о бр. — шѣстина ж. — шѣстица (цифра) ж. — шѣсторо с. непром. — шѣта (се) (шѣтаду (се), шѣтају (се)) гл.; и: шпа(н)џира (се). — шѣтање с.; и: шпа(н)џирање. — шѣтња (шѣтње) ж.; и: шпа(н)џир. — шећер (шећера) м.
- шећерар (шећерара) м. онај који прави и продаје бомбоне.
- шећерна прид., само уз именицу цвѣкла, свѣкла: шећерна цвѣкла. — шећка (се) гл. — шећкање с.
- шењује гл. процењује, мерка.
- шйб (шйба) м. — шйба гл. — шйбање с. — шйбица ж. (рет.) в. машина. — шйбне гл. — шивѣн и шйѣн, -а, -о. — шивѣње и шй(ј)ѣње с. — шй(ј)е гл. — шикља (-аџу, -ају) гл. — шйкне гл. — шйло с. — шйлт м. — шйљак (шйљка) (оруђе) м. — шйљас(т), -ста, -сто. — шйљат, -а, -о.
- шйљбок (шйљбџка) м. 1. (рет.) стража. 2. в. рабџ.
- шйљбокџара ж. (рет.) стражарница.
- шйљбџчи гл. (рет.) стражари.
- шйљчи гл. — шймширџка ж. — шйна ж.
- шйндра ж. шиндрика.
- шйндрица ж. (дем.) уска шиндрика.
- шйнтер м.; Шйнтер ти судџџ. — шйнтерски, -а, -о. — шйп м. — шйпак (шйпка) м. — шйпџарац (шйпџарца) м. и шйпџарџа ж. — шйпка ж. — шйпџџв, -а, -о. — шйпџчица ж. (дем.). — шйр м. и шйрџна ж. — шйрѣње с. — шйри (се) гл. — шйрма (шйрме) ж. — шйрок, шйрџка, шйрџко. — шйрџко прил. — шйром прил. — шйфонѣр и шйфонѣр, шйфунѣр (шйфонѣра, шйфонѣра, шйфунѣра) м. — шйџ узв.
- шйџџарница ж. (рет.) стражарница.
- шйша (се) (шйшаду (се), шйшају(се)) гл. — шйшање с. — шйшке ж. мн. — шкљџџ узв. — шкљџџа гл. — шкљџџџне гл. — шкљџџа ж. — шкљџџан,

-дна, -дно. — шкоди гл. — школа ж. — школѧр (школѧра) м.
— школарйца ж. — школац (школца) м. — школовање с. — школски,
-а, -о. — школски прил. — шкољује (се) и школјује (се) гл. — шкољка
ж. — шкопи и шкопй гл.; син. јѧлови, штрѧ(ј)и. — шкоплѧње с.

шкорпйја ж. скорпија.

шкраба (-ѧбаду, -ѧбѧју) гл. — шкрипање с. — шкрипй (-йпйду, -йпѧ) гл.
— шкрипне гл. — шкрѧт, -а, -о. — шлѧг м.

шлѧг м. парцела шумс.

шлѧјер м.; шлѧјер и вѧнац. — шлѧјѧр (шлѧјѧра) м. — шлѧјѧје гл.

шлѧф м. гумено црево (за течност); Вино вучѧмо из бѧрета на шлѧф.

шлѧфѧје гл. вуче неки терет за собом (помоћу коња или волова); Дрва
шлѧфѧјемо из потѧка до гѧрѧ.

шлѧп и шљѧп м. — шлингерѧј (шлингерѧја) м. — шлйнгѧје гл. — шлѧг
м.; и: парализѧ. — шлогйра (се) (-йраду (се), -йрѧју (се)); Ђе да
шлогйра од толиког пйћа; и: парализира (се). — шлѧсер (шлѧсѧра)
м. — шлѧфрок (шлѧфрѧка) м. — шљйва ж. — шљйвѧр (шљйвѧра) м.
— шљйвица ж. (дем.). — шљйвка и шљйвовица, шљйвовка ж.

шљѧка (шљѧкѧ) и шљѧкйца ж. тачкица масноће на површини супе, чорбе
и сл.

шљѧнак (шљѧнка) м. шљѧнак.

шмѧк и шмѧк м. непријѧтан мирис јѧла, пйћа.

шмйргел м. и шмйргла ж.; син. глѧнц-папйр. — шмйргла гл. — шмрѧк
(шмрѧка) м.

шнѧјдер (шнѧјѧра) м. кројѧч.

шнѧјѧрѧј (шнѧјѧрѧја) м. 1. кројѧчки посао. 2. кројѧчки занѧт.

шнѧјѧрйца и шнѧјѧрка ж. кројѧчица; и: мајсторйца.

шнѧјѧрски, -а, -о кројѧчки.

шнѧјѧрски прил. као прави кројѧч; Шнѧјѧрски сам ти закрпйла.

шнйцла и шнйцна ж. — шнѧла (шнѧлѧ) ж.

шнѧфѧтикла ж. ѧпница; син. марамйца.

шѧља (шѧлѧ) ж. — шѧлйца (шѧлйцѧ) ж. (дем.). — шѧра (шѧраду, шѧрѧју)
(ногом) гл. — шѧрање с. — шѧтер м. — шѧфѧр м.

шпѧјс (шпѧјса) м. спремнаца.

шпѧлйр (шпѧлйра) м. шпѧлйр (лоза).

шпа(н)ѧйр (шпа(н)ѧйра) м. (рет.) шѧтња.

шпа(н)ѧйра (се) (-йраду (се), -йрѧју(се)) гл. (рет.) шѧта (се).

шпа(н)ѧйрање с. (рет.) шѧтња.

шпѧра (-ѧраду, -ѧрѧју) гл. шѧтеди.

шпѧрање с. шѧтеђење.

шпекулѧнт (шпекулѧнта) м. шпекулѧнт.

шпекуланчки, -а, -о шпекулантски.

шпекуланчки прил. шпекулантски.

шпекуланст(в)о с. — шпекулација ж. — шпекулира (-ираду, -ирају) гл.
— шпекулише гл. — шпенадла ж.; син. чйода. — шпијун (шпијуна)
м. — шпијунажа (шпијунаже) ж. — шпијунира (-ираду, -ирају) гл.
— шпијунйше гл. — шпијунка ж. — шпијунџ, -а, -о. — шпиридус
м.

шпиталъ (шпитала) м. болница.

шпиталъски, -а, -о болнички.

шпиц м. 1. врх. 2. пошак.

шпицнаме(т) (шпицнамета) м. в. надимак.

шпџрет (шпџрета и шпорџта) м. штедњак.

шприц м. — шприца и шприцује гл.; Шприцујемо виноград и патлицане.
— шпџлма ж.

шпунџглавац (шпунџглавца) м. пуноглавац.

шрајток (шрајтока) м. буџелар.

шраф м. — шрафйи (шрафйи) м. (дем.). — шрафцигер (шрафцигџера) м.
— штџ I зам.; Штџ се дџсило? II речца Штџ, да ми се пџсе смџјеш?
— штџви гл. — штагџр прил. — штџка ж. — штџала ж. — штџлица
ж. (дем.). — штџлски, -а, -о. — штџмпа (печат, жиг) ж.

штџнгла (штџнглџ) ж. мали шећерни штапић.

штџниџла и штџниџла ж. — штџп м. — штапић (штапића) м. (дем.).

штџџија ж. станица; и: стџница, стџџија.

штедй (штедйиду, штедй) гл. — штедљйв, -а, -о. — штедња (штедњџ) ж.
— штеђџње с.

штџл м. рам на бициклима.

штџлује гл. — штџпује гл. — штџта ж. — штџтан, -тна, -тно. — штџти
(се) гл. — штџтно прил. — штџтује гл.

штиглица ж. штиглиц.

штикла ж. — штиклица ж. (дем.). — штикује гл.

штило с. в. фџдџрштило.

штим м. трећа класа вуне, опадина.

штимовање с. — штимује гл. — штипџлка (за рубље) ж. — штипџње
с. — штипка (се) (штипкаду (се), штипкају (се)) гл. — штип(љ)а
(се) (штип(љ)аду (се), штип(љ)џју (се)) и штипље (се) (штипљџду (се),
штипљу (се)) гл. — штипне гл. — штир м. — штирк м.; син. скрџб.
— штирка гл.

штица (штиџџ) ж. штица, мотка са куком на крају са којом су гурали
цепанице радимским каналом.

што зам. — штогџд(е), штогџдека, штогџдена, штогџденака прил.

- штѡмплица ж. чокањ (за ракију).
 штѡпло м. чеп; и: затварѣч.
 штѡс (штѡса) (гомила) м. — штѡф м. — штѡфан, -а, -о.
 штрѧнка ж. штранга.
 штр(а)њика ж. стрњика.
 ш(т)рафт(л)а и ш(т)рафна (ш(т)рафт(л)ѣ и ш(т)рафнѣ) ж. — штрѡб, -а, -о и штрѡбав, -а, -о. — штрѡби гл. — штрѡбина ж. — штрѣца гл. — штрѣцне гл.
 штрик м. уже.
 штрика гл. плете, штрика.
 штрикѧнац (штрикѧнца) и штрикѡв (штрикѡва) м. цемпер.
 штрикање с. плетење, штрикање.
 штрѣмфла и штрѣнфла ж. чарапа.
 штрѣк (штрѣка) м. — штрѡ(ј)и гл.
 штрѡф м. (рет.) 1. дисциплина, строгост. 2. казна (затвором).
 штрѡфуван, -а, -о (рет.) кажњен (затвором).
 штрѡфује гл. (рет.) казни (затвором).
 штрѡдла (штрѡдлѣ) ж. — штрѡмпадла и штрѡмпетла ж. — штудѣра (се) (-ѣраду (се), -ѣрају (се)) (размишља) гл. — штѡка ж.
 штѡкавац (штѡкавца) м. 1. детлић. 2. затвор.
 штѡкне (се) гл. — штѡр, -а, -о.
 штѡра (се) (-ѡраду (се), -ѡрају(се)) гл. скита, лута.
 штурник (штурника) м. скитница, луталица.
 штурница ж. скиталица.
 штѡца (се) гл. — штѡцање с. — штѡцне (се) гл.
 штѡцује гл. реже, креше.
 шћѧпи (се) и шчѧпи (се) гл. — шћућѡри се гл. — шубѡра ж.
 шувѣка ж. в. чувѣка.
 шѡга ж. — шѡгав, -а, -о и шѡгѧви, -а, -о (одр.). — шѡгѧвац (шѡгѧвца) м. — шѡгѧвица ж. — шѡгѧвко м. — шѡљак (шѡљка) м. — шѡм м. — шѡма ж. — шѡмар м. — шѡмаров и шумѡров, -а, -о. — шѡмарски, -а, -о. — шѡмѣй (шѡмѣйду, шѡмѣу) гл. — шѡмица и шумѣйца (шѡмице и шумѣйце) ж. (дем.). — шумѧва ж. — шумѡвит, -а, -о. — шумски, -а, -о. — шѡнка ж. — шѡња (се) (шѡњаду (се), шѡњају (се)) гл. — шѡњање с. — шѡпа ж.; син. трѣм, трѣн. — шѡпаљ, -пља, -пље (и -пљѡ). — шѡпљѣка ж. — шѡпљѣкав, -а, -о. — шѡпљѣйна ж. — шѡра(к) (шѡре и шѡрака) м. — шѡрин, -а, -о. — шурњаја и шурњакиња ж.
 шѡстер м. обућар.
 шустерѧј (шустерѧја) м. 1. обућарски посао. 2. обућарски занат.

ДРАГОЉУБ ЗЛАТКОВИЋ
ФРАЗЕОЛОГИЈА СТРАХА И НАДЕ
У ПИРОТСКОМ ГОВОРУ

САДРЖАЈ

	Страна
УВОД	179
КЛЕТВЕ, ЗАКЛЕТВЕ И ПРЕКЛИЊАЊА	183
Клетве	183
Заклетве (и преклињања)	252
О клетвама	258
БЛАГОСЛОВИ, ЗДРАВИЦЕ И МОЛИТВЕ	268
Благослови	268
Здравнице	283
Молитве	289
СУЈЕВЕРЈЕ, ПОБОЖНОСТ И БАЈАЛИЦЕ	294
Сујеверје и побожност	294
Бајалице	372
О бајалицама	379
Обредне бајалице	382
ПРЕТЊЕ	387
ТУМАЧЕЊЕ НЕПОЗНАТИХ РЕЧИ	430
ФРАЗЕОЛОГИЈА СТРАХА И НАДЕЖДЫ В ПИРОТСКОМ ГОВОРЕ	456
КАРТА ОПШТИНЕ ПИРОТ	457

1875

УВОД

Од априла 1965. године непрекидно сакупљам све врсте усменог фолклора на подручју мог матерњег, пиротског говора, који је Александар Белић у свом делу „Дијалекти источне и јужне Србије“ сврстао у тимочко-лужнички дијалекат. Подручје са кога сакупљам доста је уско и сведено је на општину Пирот. Од почетка 1988. године често боравим, по службеној дужности, и у суседним општинама (Бела Паланка, Бабушница, Димитровград), па и тамо понешто забележим. Иако је њихов говор врло близак говору општине Пирот, ја сам уз примере из тих општина наводио пуно име насеља да бих нагласио разлику. Скраћеницом „НМл“ означио сам примере из некадашњег села Нова Мала, поред Пирота, које је сада саставни део града, али има своје посебности у говору и обичајима. Скраћеницом „Зав“ означио сам само примере које сам забележио на појатама расељеног Завоја (Средњи висок), као и примере које сам забележио од старца Завојца из Новог Завоја (поред Пирота), и то само од оних чији се говор и менталитет није променио упркос јаком мешању са досељеницима са разних страна. Примере изван подручја Пирота и суседних општина, осим неколико изузетака које сам назначио, нисам бележио.

До сада сам објавио две књиге — *Што има дума* („Слобода“, Пирот, 1987) и *Пословице и поређења у пиротском говору* (СДЗб XXXIV, Београд, 1988), и у њима се, нарочито у другој, налази много примера који би могли, према својим основним карактеристикама, да буду саставни део ове књиге. Фразеологију страха и наде бележио сам упоредо са свим оним што ми се чинило да треба од усменог фолклора забележити и она је само део укупне грађе. У највећем броју случајева бележио сам неупадљиво, на терену, када су ми то околности допуштале или диктирале, спонтане разговоре људи у разним ситуацијама. Само мали део сам забележио на седељкама, на које су ме позивали они који су знали за моје бележење и поштовали га („Ти дојди ка се зберемо на седенћу, па ни че си преказујемо, а ти си писуј квб ти требе“. Дој.). Накнадно, после прве грубе систематизације по врстама, проверавао сам грађу бележену у току врло дугог времена на различитим местима и под различитим околностима, тражећи слабе стране забележених примера, изоштравајући критеријум и ближе одређујући границе између појединих врста. Да бих повећао

степен верности, и лакше уочио и одбацио слабе варијанте, проверу сам вршио на различитим местима на целом подручју, и то на организованим седелкама и код поузданих информатора са развијеним осећањем за аутентичност и за квалитет. Предност сам давао оним варијантима које су архаичније и које говоре жене, конзервативније и мање писмене особе, сточари и сл. Учесталији примери су, такође, имали предности, али сам, мада у врло малом броју, унео и оне примере које сам само једанпут чуо, па чак и ако су само део реченице који сам успео да забележим, када сам проценио да они можда носе драгоцене информације. Достигнути квантитет, као резултат дугог бележења, олакшавао ми је одабирање примера. При даљој, прецизнијој систематизацији ослањао сам се више на унутрашње, суштинске везе претходно грубо систематизованих примера, него на уобичајене, стандардне критеријуме.

Границе између појединих врста (и одредница у случају „Сујеверја и побожности“) тешко је одредити. Настојао сам да не вршим разграничавање по сваку цену, па сам граничне примере, који по облику припадају једној а по садржини другој врсти, сврставао без много двоумљења било у једну било у другу врсту како бих омогућио да се та граница, и „ничија земља“, јасније уочи. Има много примера који истовремено припадају већем броју сродних и супротстављених врста — клетва/благослов, молитва/благослов, здравица/бајалица/клетва и сл. Да би примери сачували што више од своје аутентичности, како сам је схватио у тренутку бележења и провере, настојао сам да их одбраним од унапред познатих клишеа за разврставање и да их дам као рибе у води (Да би били живи!), али у мало воде (Да би се јасно уочавали!). Поједине врсте (и одреднице) систематизовао сам тако да буду као предмети са сенком, па побожност иде заједно са сујеверјем, Бог са безбожништвом, примери страха са примерима наде, да би имали простор у коме могу да пулсирају и живе између свих крајности, својих координата, као у језику свакодневице.

Редослед циклуса, и појединих врста и одредница, дат је тако да омогући само глобалну повезаност датих примера, који се, иначе, могу и другачије повезати. Примери сујеверја и побожности груписани су по одредницама, које су у датим примерима у мањој или већој мери мистичне, испуњене очекивањем, најчешће страхом. У многим од њих, вероватно, чуче многа заборављена, и због тога тешко уочљива, паганска и друга божанства и чудовишта, разне персонификације страха (и наде), у сенци искривљених или замењених имена. Поред своје негативне улоге сујеверје и побожност су имали и важну друштвену улогу у обнављању и обликовању традиционалне културе јер је помоћу њих вршен јак притисак на младе стварањем утиска да иза сваког савета који се даје стоји, у ствари, Бог. Тако су млади увођени у систем вредности старијих и без великог ризика укључивани у веру, рад, друштво, старање о себи, плашећи се ока које све види и руке која може да казни сваког. Бајалице теку као молитве да би умилостивиле, припитомиле и отерале зло, или да би га, језиком претње, натерале да побегне. Записивао сам их највећим делом од оних

који су ишли код врачаре, а само мањим делом, и то при провери, од неколико врачара. Обредне бајалице су по стилу као молитве, а иду уз одређене обреде и прожимају се са њима. Отргнуте од обичаја и сврстане уз бајалице, оне делују мање потпуно него иначе, у животу. Бајалице, молитве, благослови и здравице појачавају наду а потискују страх, и чине жеље стварнијим а будућност ближом и извеснијом.

Обрнуто је са клетвама и претњама: оне потискују наду и преносе мржњу и страх са онога који говори на онога ко слуша. У случају клетви казниће Бог, у случају претњи човек, најчешће онај који прети. Мушкарци најчешће не куну. Само понеки од њих, када су дубоко повређени од стране својих потомака или родитеља, куну, и при том куну најгорим клетвама. Жене, чак све, куну када су љуте, и клетва им дође као олакшање, да им прође љутња. Када се свађају, оне користе и покоју тежу клетву. Ретке су жене које су се „специјализовале и усавршиле“ за сталне свађе са било ким, при чему користе само најгоре клетве. То су оне које су склоне свађи, разочаране, одбачене, брбљиве и неваспитане, губитнице — које траже прилику да „равнају рачуне“ са Богом и људима. Међутим, њих не прихвата робина, стиде их се њихова деца, нарочито ћерке, а у селу их се сви клоне и избегавају сукобе са њима. У клетве се верује, зависно од личности, у различитом степену. Мушкарци верују мање, мада се и они плаше најтежих клетви. Ипак, родитељских клетви се готово сви плаше и сви избегавају да дубоко повреде родитеље и заслужи клетву. Људи се, иначе, нерадо друже са онима које родитељи прокуну. У посебном делу у оквиру циклуса дао сам, у ствари, уазбучени низ примера који употпуњују представу о проклињању, заклинању и сујеверју. Мржња, коју преносе претње, оружје слабих, мања је, али конкретнија, и више ослобађа љутње онога који прети него што плаши онога коме се прети. Она је чешће замена за тучу него увод у тучу. Они који туку, ако и прете, чине то без много буке, кратко, пре него што замахну.

Све врсте у овој књизи имају велики број примера који су у већем или мањем степену прожети шалом, хумором, вулгаризмима, двосмислицама, поезијом, мудрошћу, мржњом или нечим другим, а језик им је знатно архаичнији од језика свакодневице, и у њима је јасно омеђен систем вредности наших предака.

Велики број информатора уложио је много стрпљења да ми омогући бележење и проверу забележеног. Међу њима се нарочито истичу: Момчило Јеленковић, 48, професор, Сопот (претње), Буба Петровић, 48, Држина (клетве, сујеверје), Мирјана Живковић, 55, Паклештица (клетве, сујеверје, бајалице), Предраг Ваџић, 50, В. Лукања (сујеверје, благослови) и његова супруга Добросавка, 45 (сујеверје), као и моја супруга, Марија Златковић, наставник разредне наставе, која ми је много помогла у проналажењу добрих информатора и у стварању повољне атмосфере при провери грађе на терену. Користим се овом приликом да им се свима захвалим.

Посебну захвалност дугујем академику Павлу Ивићу, који је дао подршку овом мом раду и који ми је дао низ врло корисних савета, као и његовим сарадницима др Слободану Реметићу и др Недељку

Богдановићу, који су ми помогли при акцентовању и при решавању низа других проблема у току припреме књиге.

Пирот, 7. 1. 1989. године

Драгољуб Златковић

НАПОМЕНЕ У ВЕЗИ СА ТЕКСТОМ

1. Целокупна грађа не представља искључиво фраземе, већ су то фразеолошке јединице, најчешће уклопљене у шири контекст. Намера је била да се да целокупна грађа као дијалектолошки запис, који ће сведочити најпре о језику, а онда и о схватањима људи једног краја, а стручњак ће лако разлучити фразем као сегмент (који се као такав понавља) од осталог дела реченице (нпр. *Здрaво-живо*, пишује ли војникат).

2. Конструкција „Да бог да“ осећа се као једна реч, али са одвојеним сегментима, зато што постоје и примери где је то сливање слабије.

3. Неки текстови који имају ритмичку структуру овде су дати са косим заградама, које одвајају ритмичке целине.

4. Акцент појединих речи може се показати необичним са становишта самог дијалекатског типа пиротског говора (бисери; орите). Међутим, у грађи су акценти задржани онако како се на терену чуло.

5. Неке речи могу се јавити и различито наглашене чак и онда када то не мора бити везивање акцента за пенултиму (това; това, поред това-је).

6. Код императива на *-aj* (Чекај! Гледај! Слушај!) јавља се појава *-aj>-b^ej*, а затим долази до губљења *-j*, после чега се слуху намеће утисак изговора ових облика са непотпуним кратким *-e*, што се бележи као: Чеке! Гледе! Слуше!

7. У позицији: *вокал +j +и* долази до губљења *-j-*, а онда и до стварања *i* (прајимо прајмо). Дато је увек *j*.

Насеља у пиротској општини — списак и скраћенице

Бе — Бела	Зс — Засковци	Пл — Планиница
Бср — Беровица	Изв — Извор	Пн — Понор
Бз — Базовик	Јал — Јалботина	Пок — Покровеник
Бла — Блато	Јел — Јеловица	ПРж — Пољска Ржана
Брл — Брлог	Км — Камик	При — Присјан
Бриц — Бериловац	Кп — Копривштица	Пс — Пасјач
Бс — Басара	Кр — Крупац	Раг — Рагодеш
БЧ — Барје Чифлик	Кс — Костур	Рас — Расница
ВЈ — Велики Јовановац	Ку — Куманово	Рос — Росомач
ВЛк — Велика Лукања	МЈ — Мали Јовановац	Рс — Рсовци
Вој — Војнеговац	Мл — Милојковац	Ру — Рудиње
Вра — Враниште	МЛк — Мала Лукања	СГл — Сиња Глава
ВРж — Височка Ржана	Мр — Мирковци	Соп — Сопот
ВС — Велико Село	МСв — Мали Суводол	Сре — Срећковац
ВСв — Велики Суводол	НМл — Нова Мала (део Пирота)	Ста — Станичење
Гњ — Гњилан	Нш — Нишор	ТД — Топли До
Гос — Гостуша	Об — Обреновац	Тм — Темска
Гра — Градашница	Ор — Ореовица	Трн — Трњана
Грш — Градиште	Орљ — Орља	ЦД — Цервдел
ДД — Добри До	Осм — Осмакова	Цр — Црноклиште
Дој — Дојкинци	Пет — Петровац	Црв — Црвенчево
Држ — Држина	Пк — Паклештица	Чин — Чинглавици
Зав — Завој (стари)		Ш — Шугрин

КЛЕТВЕ, ЗАКЛЕТВЕ И ПРЕКЛИЊАЊА

КЛЕТВЕ

А Було, збулила се. Гра. (Крави Були).

Ќ га не мануло, да ббг даде. Пир.

Ќ, не мбра да мре, (само) нек се оковe. Пк.

А он га привати, да му се привати цићер, да ббг даде. Држ.

А, Света Недеља те убила. Гњ. (Блага клетва, најчешће мужу).

А ТЕ ЦРНА — изeла. Гос/Кр. (Страшна клетва).

— не изeла. Гос/Соп. (Врло блага клетва у љутњи).

А текá-де! Че пукнеш ти негде, (че даде бог). ДД.

Аир да не видиш што-си-ми га узeла. Пир. (Девојка девојци која јој преотела момка).

ЌЈДЕ, ЌЈДЕ — додек углебале до тув отпадале. ЦД. (Месилга лошег хлеба куне своје руке).

— са пили и јели, до годину ексери вадили. Ста. (Дунђери газди на опроштајној вечери, ако их не исплати).

Ќјде да липчеш. Сук. (Коњу).

ЌКО, ЌКО, ОНО — ббг све види одозбрe. Кр. (Ономе ко чини зло).

— те ббг кажњава. Воденицата до крај мeље. Ка су ти три чeрхе умрeле до са, че умре и четвртата, истришчeто, ако љу мaзиш. Држ.

Ако га увати некоја срчка, че види. Нш. (Клетва, и упозорење).

АКО ДОЈДЕ КА УМРЕМ, С ОЧИ ДА ДОЈДЕ — без бчи да излeзне; слeп да излeзне. Гра.

Ако љи је укра, да му љи на појутрину изнесу, да ббг даде. МЈ.

АКО ЈЕ ТОВА — она напрајила, да си чeркуту дoм не затечe. Бла.

— оно напрајило, да се надује, да ббг даде. Рас.

АКО ЛБЖЕШ, ДА БОГ ДАДЕ — видело да не видиш. Вој.

— да се ко жeравица мучиш, и глас да изгубиш, и видело да не видиш.

А ако ја лбжем, нека мене стигне. Пк. (Клетва, и заклетва).

- АКО МЕ — тужиш, тужан по свет да бдиш. Км/Вој.
— удариш, да ти отсбну рућете; че ти отпадну ручицете. Кр.
- Ако ми дојдеш на сáрану, да ти не буде лѣко. Кс.
- АКО МИ ЈЕ МАЉТА — ама ка сам пошъл у војску рекла ми је:
— Куде си пошъл, да се не врнеш. Гра.
- АКО МИ ЈЕ — оно украло овцѹту, вѣци га изели, да бѹг даде. ВЛк.
— солат врнѹла, бчи да вој се посѹле. Рас.
— това направѣла, нѣкакѡв аѣр више да не види. Вој.
- АКО — ми мѣн не платиш, бѹгу че платиш, бн ти нѣма опрѹсти. Држ.
— мѹж да те мѣне, па да тѣ дојде пáмет. Рс.
— не дојдеш, слѣп по свет да бдиш. При.
— сам ѣи ја отрула да не видим видело: А ако несѣм, тѣ да га не видиш што ме клеветиш. И тужна по свет да бдиш штѹ ме клеветиш за праву дѹшу. Рос. (Заклињање и клетва).
- АКО СИ — ми сол купи́ла, бчи да ти се посѹле. Гра. (врнѹла. ДД).
— узѣла, руће да ти се згрче како това што си ми узѣла. Гра.
- АКО — ти је мáлко, а ти отѣмај, па че дојде бѹг да му платиш. Гра.
— украднеш, ѡпав че бдиш и руће че ти се осуше. Кр.
- АЛЕ ТЕ — изеле (Бер); однеле (Кр); подѣгле, да бѹг даде (Пир).
- Але ! Црѡје ви изели, што ми упропастѣте градинкуту. ВЛк.
- Алѣло, богатѣло једна! Штѹ ми детево ѹдари, твојата че бѹг да унакази.
Тм.
- Ало, ало, црна земља да се отѡри па да пропáднеш у њѹ, да те свет не глѣда. Вој.
- Ало бѹжа! Умрѹло да бѹг даде. Пир.
- АЛО — мѣжава (Вој); проклета (Кп).
- АРÁМ ДА — је; му је. Вој/Пир.
- АРÁМ ДА ТИ ЈЕ — и катрán (Кр); што си појѣл (Јал); што си испѣл и изѣл у моју кѹћу (Брц); све това што си узѣл (Вој).
- Арám и катрán. Вој.
- АРÁМ И КАТРА́Н ДА — му је све (Раг); тѣ је, све црно и проклето (Гра).
Арám те изѣло. Пк.
- Арлѣ да је, проклѣто да је. Кр. (Оном ко се љути због малог поклона).
- АШЬМ ТЕ — вати́ло; затрѣл. Кр. (Клетва, али и шала у облику клетве).
- Ашѣн те вати́ло, (пѣпка те изѣла, там, чѹжда). Вој. (Истеривање туђе кокошке).
- БАБА, БА́ПЦИ — ѣу разнѣли, па текá нá-живо да се распáда. Вој.
— те распáдли. Трѣиш ми по децáта ко јаре, с мѹтку да ѣи бѣјеш.
Пир.
- Баба сас зѣта да си ѣу изѣде на мезѣ, да бѹг даде. Рс. (Ташти кажу.
Вулгаризам у виду клетве).

- БАБО — бабо, што не затвориш таја уста, бапка те ударила. Вој.
— бапка те ударила. Сук.
- БАКСУЗЕ, БОЛКА ТЕ — баксука изела; изела баксука. Вој. (Инацији).
- БАКСУЗЕ — да бог да ти крз очи мује пролатиле, а крз косу травá
проницала. Дој.
— душá ти излела. Пк.
- Башкá му главá и трупина, да бог даде. Пк.
- Баштá, башкá му главá и трупина. Соп.
- БАШТА, БАШТА, БАШКА — главá, башкá му трупина (Рос); му главá (Тм).
- БЕЗ ОЧИ ДА — бдиш (Ор); остáнеш (Вој).
- БЕЗ ОЧИ ДА ОСТАНЕ, ПА — по свет хорав да бди (При); хорав по свет да
бди, и дá не знáје куде иде (Вој). (Отац сину).
- Без бчи да остáнеш, и да нémаш никакво здравје, што ме клеветиш да сам
ти јá тоvá узела. Јал.
- Без-руће да остáнеш. Нш.
- Белсжило те, па по свет белéжен да бдиш. ВЛк.
- БЕС ГА — ватило (Вој); ватило, откуда дојде, па воду нáврну, па ми свé
сено пóтопи (Рс).
- БЕС ГА ВАТИЛО, ПА ГА — затрело (Км); не пуштило (Вој).
- БЕС — га затрл (Гос); те ватило (ДЦ).
- БЕС ТЕ ВАТИЛО, ПА — горуту да вáнеш (Пк); се не врнул (Јал).
- БЕС ТЕ — ватило, црвје те изели. Што мéне да закопујеш, тебе да си
закопаш. И да си закопаш најмилимото унуче. Гра.
— изело. Вој.
- Беснило те ватило. ВЛк.
- БЛЕК ДА-Њ — вáne; удáри. Пк. (Козама).
- БОГ ДА ГА — убије (Пир); не убије (Бер/ШЦ).
- Бог да жáли лебацат што сам ти гá давáла. Гњ.
- БОГ ДА ТЕ — заборáви (ДЦ); згрчи, па да не мрднеш (При); наkáже (Кр);
стлца још, áло стлцана (Пк); убије (Кс/Бла).
- БОГ ДА ТЕ УБИЈЕ — па да те наkáже, (па) по свет наkáзан да бдиш (Јал).
— самó трóпчеш бомбóнете по устáта, нéма на децáта да дадеш. Пир.
— што беснéјеш ко бесно куче (Јел).
- Бог да ти стлца главуту што тóлко клнеш. Пир.
- БОГ ДА ТИ СУДИ — рђо (Црн); нá-главу (ДЦ).
- БОГ — дáл да ти устáта отíду на тил. Ор. (Оговарачу).
— ли га убило. Вој/Пир. (Блага неусмерена клетва у лутњи).
— му главу отсéкал. Пн.
— нејé врána па да ти одједнуш искóпа бчи. Он бáви, ал не заборáви.

- Че се сѣти и за теб. Пк.
 — не́к га унака́зи. Пк.
 — не́ка те ка́зни, и не́ка ти напла́ти. При/Рас.
 — све́ ви́ди, он че ђи ка́зни. Брц.
 — слу́ша и ви́ди што́ ме му́чите. Он че ви све́ напла́ти. Дој.
- БОГ ТЕ** — уалил, а́ло уале́на. Ама још да те уа́ли, па на ђи́шку да те направи, ко́ла да се подма́зују сас те́бе. Пир.
 — уби́л у ма́чкуту, што́ ми на́лока млекце́то. Вој. (Мачки).
- БОГ ТИ** — бчи извади́л, па хо́рав по све́т да бдиш (Пк); суди́л (ТД).
- БОГ ЧЕ ГА** — уби́је (Вој); уклне́, ја га не клне́м (Бе).
- Бог че ти пла́ти.** Пир. (Клетва или благослов, зависно од ситуације).
- БОЖЕ** — ако те има, да о́поравејеш, што́-ми му́жа, на́јубавога у сви́, узе. Сук/Пир.
 — да́ј на свекрву ми здра́вје да жи́ви још то́лко, да се му́чи. Тм.
 — ми́ли, има ли те не́где или те не́ма, ову́ј а́лу да нака́жеш. Нш.
 — Света́ Богороди́чће, Света́ Пётко, Света́ Трбо́јице, да га ми́сне у-главу, да га утёпа на ме́сто. Изв. (Клетва у облику молитве).
- БОЖИЛЕ, БОГ** — да те, Божиле, забеле́жи; те, Божиле, забележи́л. Пир.
- БОЛЕС ГА** — изе́л (Пир); изе́ла (Вој/Пир); изе́ло (Вој/Бс).
- Болес да га ва́ти,** па да не мо́ж да се ле́чи, и од брѣ́гу да у́мре. Изв.
- БОЛЕС ДА ТЕ ВА́ТИ, ПА БОЛАН ДОМ ДА СИ** — не на́јдеш; оти́деш. Кр.
- БОЛЕС ДА ТЕ** — држи́, па сна́гу да ти оду́не, па да омршавејеш и испадне́ш, па се́нђу да си не ви́диш (Кр); сара́ни (Сук/Кр).
- БОЛЕС ТЕ** — вану́л, па го́ру вану́л, и ни́кад се до́м не врну́л. Тм.
 — ва́тила, па ни́кад ле́к да не на́јдеш, и бо́лан по све́т да бдиш. ВЛк.
 — изе́ла, бо́лес ти ду́шу извади́ла (Кс); изе́ло(Км).
 — испи́ло, па те исуши́ло, па ти се са́мо бчи виде́ле ко на булуле́ју. Рас.
- БОЛКА** — га изе́ла, чу́ма га изе́ла, ве́тар га однел у ма́терину. Гос. (Клетва и псовка).
 — те изе́ла. Ор.
- БОЛКА ТЕ ИЗЕ́ЛА, ПА** — ви́дело да не ви́диш, рђо једна (Сре); се разгубјоса́ло (Држ).
- БОЛКА ТЕ** — изе́ло (Пир); напала́ (Орљ); нападла́ (Бе).
 — ргну́ла, сви́њо једна (Дој); свѣ́ила (Вој); уби́ла (Пир).
 — увати́ла, и ни́кад да се не оле́чиш. Пир.
- БОЛКА ЧЕ ТЕ** — ва́не (Сук); ува́ти, па не́ма ни́кад да те пу́шти (СГл).
- Боље да сам цр́кла, негб да сам те пукла.** ДЦ. (Мајка сину).
- БОЉЕ ДА СИ** — је главу́ту отсе́кал, а не дрво́то што је отсе́кал. Брл.
 — умре́ло, па да сам те́ веч премуква́ла. Рс. (прежалѣла. Сук).
 (Мајка свом детету у великој срѣби).

- БОЉЕ** — да те несъм роди́ла, бље ка́мик да сам роди́ла, бље би ми било без теб. При.
— је жену́ да си поштујеш, да те не кличне нешто одозго́ре. Пир. (Сујеверје).
— ма́јна ти да те зако́па, негб да те ожени. Пир.
- БОРКО** — бо́лка те изе́ла за-срце, да бо́г даде́ (Пк); ме́чхе те бо́риле (Ор).
Бра́нко, ега́-се збра́нил, да бо́г даде́. Држ.
- Бо́шко, си́не, да бо́г даде́, хо́рав по све́т оди́л што не́чеш при бо́лну ма́јну да на́рнеш. До́јди, си́не, до́јди, бо́г да те не ка́зни. До́јди, не́што че ти даде́м, и не́што има да ти ка́жем. При ме́н мре́чка веч сти́гла.
— А́ко, на́не, а́ко, о́кај и ќлни, не тре́беш ми ни жи́ва ни мр́тва. Пир.
- Бравче́то, това́ што ми штету́ на́праји, да бо́г даде́, до́м си не отишл́о. СГл. (до́м ти не. Вој).
- Бра́т, бра́два му гла́ву отсе́кла. Јал.
- Буда́ле ти на́д-главу поја́ле, какве́ ми ви́ле споми́њаш. Оне́ быш па дошл́е теб да поју́. Пир. (Лажову, који се хвали да су му виле певале).
- Вати́ло те бо́лка, па те не пушти́ло док ду́шу не испу́штиш. Брц.
- ВЕТАР ГА** — да-би́-га (Вој/Кр); разне́ло (Брл); одне́л (Рс); одне́ло (Км); би́ло-да-би́ло (Пир). (Све клетве са „Ве́тар га/Ве́тър га“ су благе, неусмерене, и више су израз љутње него клетве. То су женске клетве, замена за псовке).
- ВЕТАР ЛИ** — га (ВЛк); га одне́ло (Вој). (Блага клетва).
- ВЕТАР ТЕ** — да-би́-те (Гра); одне́л (Бла). (Блага клетва).
— Ру́жа, сцепи́ се жи́ва до́к-ној помага́. Бс. (Клетва-шала).
- ВЕТАР ТЕ У** — алу́ту. ЦД.
— на́шти живо́т куде́ се најде́, за ни́шта несмо́, за ни́шта смо стану́ли. Пир. (Клетва као стилско средство).
— слива́ра́тога. Држ. (Клетва-шала).
- ВЕТАР ТИ** — деца́; жену́; живо́т; има́ње; му́жа; па́ре; сто́ку; убави́ло. Пир/Вој. (Благе и неусмерене клетве).
— здра́вје, голо́ здра́вје, ка не́мам ни квó да обле́чeм ни квó да изеде́м и испи́јeм. При. (Јадиковање у облику клетве).
— ма́јну, ве́тар ти че́рку. Пс. (Клетва, ублажена до шале и подсмеха).
— ту́ја а́лу, штó-га бо́г не прибе́ре. Штó-га очува́ с големо́ нема́ње, а он са не́че ни да ме чу́је ни да ме ви́ди. ЦД. (Сину).
- ВЕТРУШКА ТЕ** — да бо́г даде́, одне́ла, па те на ко́лц надену́ла. ВС.
— закачи́ла, па ти па́мет одне́ла. Држ.
- ВЕТЪР ГА ДА** — би́-га (Вој/Чин); је (ВРж). (Неусмерена блага клетва у љутњи).
- Вечи́та му́ка да те једе́. Пир.
- Ве́чито по пу́тишта пооди́ла и са́мо за здра́вје бо́га моли́ла. Пс/Кс.

- ВЕЧНА — га изела, па да нема мiрку ни на овiја ни на онiја свѣт. Пк.
— мyка да те изедѣ. Пк.
- ВИДЕЛО — да не видиш, курвѣтино једна, да се не наситиш сас живѳт, да се не распаднеш y-земи. Јал. (Вiдало. Пир).
— не видѣл. Раг.
- Видене, да бѳг дадѣ, видело да не видиш. Пк.
- Видо, видело да не видиш. Вој.
- ВИДО, ВИДО — видело да не видиш. ВЛк.
— да бѳг дадѣ, да си децата на видело не извѣдеш. Пир. (изнѣсеш. ВЛк).
- Видѳ га, влачи нѳгу! Ако! Тека-је за текѳ! Ка ме не почитује, бѳг че га казни. Брц. (Мајка сину).
- Виле те растргле. Јал.
- Вилу сам ти у двѳр забiла, y-земи, нема ѳу нaјдеш. Па како вилата трулѣје и рцавѣје, текa и тi сас мужатога да трулѣјеш и рцавѣјеш, и текa да се бодѣте. Гра.
- Витко, видело те не видѣло. Гос.
- Влајко, влци те развлѣкли. НМл.
- ВЛЦИ — мy нaд-главу вили, да бѳг дадѣ (Брц); те изѣли (Км).
- ВЛЦИ ТЕ ИЗѣЛИ, ПА ТИ СЕ ТРАГ — затрѣл (Тм); не видѣл (Тм); не знaл (ВСв).
- ВЛЦИ ТЕ — однѣли (Држ); разнѣли (ВЛк).
— разнѣли, па ти се не нашлѳ ни стрѳв ни пометар. Сук.
- ВОДА — да га однесѣ (ВРж); те однѣло (Вој/Пир).
- Воденицата до крај мѣље. Ка су тi три-чѣрѳе умрѣле до са, че yмре и четвѳртата, истришчѣто, ако ѳу тѳлко мaзиш. Држ.
- Вѳје, водa те однѣла. БЧ.
- Волѳве да немаш. Гос/ТД.
- Врaна ти бчи извадiла. Тм/Чин.
- Врaне кѳсти да ти разнѳсе, да бѳг дадѣ. Рс.
- ВРАНЕ МУ — мѳзак ишчовркале (Брц); бчи ископале (Држ).
- Врѣк те ватило. Вој. (Кози, која досађује мекетањем, „врѣка“).
- ВРЕКАВИЦА — да ви вaне (Пк); те ванула, па да не мрднеш (Вој). (Кози).
- ВРЉАЛА МУ ГѳВНА — на капiју. Сас yста на спањѣ да ѳи грѣбѣ, да бѳг дадѣ. Рс/Пир.
— у двѳр. Мѳре, нa-мртво да ѳи једѣ. Пир.
- Вртѣли су какѳ су остѣли, ама са че па ѳина децa бѳлка да врти. Пир. (Свађа).
- ВРТОГЛАВИЦА ТЕ — ванула (Пир); уватила, па да не умѣјеш по пyт да бдиш (Држ).

- ВУКО — вљци те појели (Пк); пет метара у-земи да се вукнеш (Гра).
 Гаврање те разнели. Брл/Сук. (Гаврање/Гарвање. Вој).
- ГАЗДА — ако си је газда, мечће га газиле. Кс.
 — газиле га мечће, цепиле га свиње. Кс/ДД.
- ГАЗДА ТИ — главу изел (Вој); се с реп заћитил, што-ме лајеш (Јал). (Псу).
 Главá да му се осуши. Пир.
- ГЛАВУ — да му изедеш (Вој); му изел, вране те разнеле, што-га удари (При). (Ономе ко без разлога удари пса).
- ГЛАВУ СИ — заорал (Држ); изорал, да бог даде (При). (Ономе ко је преорао).
 — строшило, штб-ми стрбши стбвнута. Раг.
 — отскал, Дојчо. Сьндџк ти напрајили од туја нашу сливу. НМл.
- Глас да изгубиш, па с прсти да оратиш, да бог даде. БЧ.
- Гледџат да ти се распáдне. Пир.
- ГЛЕЏ ДА СЕРЕШ — и да се не посереш (Сук); па да се не посереш (Гњ).
 Говéда ти се у јерџм обеси́ла. ЦД.
- ГОВНА — да једеш, воду да не пијеш, да бог даде. Чин.
 — поди теб да си једеш ка остарéјеш, што лџеш. Пир.
- Голубе, Голубе, црни Голубе, црне ти вране бчи извадиле. Брл.
- Господ ви уби́л. Пир.
- ГОСПОД ГА — посекло (Јал); уби́л (При); унаказило (Брц).
- ГОСПОД — да те уби́је, пачáвро (Гос); му дýшу извадил (Брц); те посекло (ВЛк).
- ГОТУРАЧ ГА — ватил; разнел. Пир.
- Готурáч да га изедé. ЦД.
- ГРАД ГА — стлкал (ВРж); трéснуло (Гос); ударило (Зав); чүкнуло (Зав).
- ГРЕ — му на-душу (Гос); ти на-душу (Пст). (Клетва или заклетва, зависно од прилике).
- Грлица да и вáne, размирише ми главу тéја свиње. Пк. (Свињама).
- ГРОБ ДА ТИ СЕ — не знаје; с воду наплни, ка те копу (Пк); склóпи (Пк).
 — чéре, с воду наплни, ка те закопам. Пк.
- Грób тува да си ископа, и прво детé да си закопа, тува, кудé је преорал.
 Рс.
- Грóбови си, сине, напрајили на децáта. Једџн тáм, једџн тáм. Тува че ђи закопаш кудé си ми с кућу пүт пресéкал, па црни барјаци да се ви́ју. Све на грóбишта да идеш, никакво вíдело да не вíдиш. При. (Отац сину, који поставља темељ за нову кућу).
- ГРОМ ГА — уби́ло (Дој); уби́ло, па му дýшу разнело (Брц) — спалило (Пир).
- ГРОМ ДА ГРМНЕ, ТРÉС ДА ТРÉСНЕ, И ЊИ ДА — разнесé (Пир); уби́је (ДД).

- ГРОМ ДА — грóмне, трéс да трéсне, па тéб да уби́је. СГл.
— љу удáри, чéрку ти, ко мláду неvéсту. Изв.
- ГРОМ ДА ТРÉСНЕ — тéбе да погóди (Гос); ў-земи да га набíје (Брц).
- ГРОМ — му дýшу извади́ло. Брц.
— по мláду неvéсту. Вој/Сук. (Клетва-шала).
- ГРОМ ТЕ — спали́л (Тм); спали́л из ве́дро не́бо (Пн).
— уби́л (Ор); ударíл (Ста); утепа́ло, да бóг даде́ (Соп).
- ГРОМ У — мláду неvéсту (ДД); неvéсту (Гњ). (Клетва-шала на рачун невесте, када иза не зазвечи неки предмет).
- ГРЧ ТЕ — збрáло, па те не пушти́ло (Држ); ў-срце вати́ло (Брц).
- Гутур те изéло. Пир.
- ГУТУРАЧ — га изéл, па да му загорчí (Гњ); да га вáне (Грш).
- Гутура́че, баксу́зе бóжји, íме ти се не чу́ло. Дој.
- Гутура́чница те изéло, па нíкада да не прегíнеш. Ор.
- ГУЦУЛ ГА — изéл (Пир); изéло (ВРж).
- ГУЦУЛ ТЕ — изéл, отру́л те, да бóг даде́; изéло (Дој).
- Гуцу́р га изéло. Тм.
- Гуцурица га изéла, па му се изнўтрица распáдла. Соп.
- Гьгло́м зéмљу да пропа́дне. Влк/Гос.
- ГЬГЛОМ ЗÉМЉУ ДА ПРОПА́ДНЕШ — стó мéтара ў-земи да отíдеш (Км);
ў-земи да штўкнеш, ви́ше да те не́ма (Дој).
- Да áлтаво почу́ваш, повóзиш и повóдиш. Ако ти је до сá мáлко, јóш текá да поживиш. Пир. (Мајци изобличеног детета).
- ДА БОГ СЕ ВА́ТИ КАКО ЧИЧЬК ЗА — јајце́. ВЛк (Расклетва).
— пустињўту. Држ. (Скаредна шала у облику клетве).
- ДА БОГ ДА — бело́ (видело) у кўћу не виде́ло: СГл.
— брeвене́цити да му оштурéју, да му пу́сти оста́ну, па на плóт да повису́. Рас.
— вéнци му не завíли, свáтови му не пошлí (Бе).
— вéтар га однéл. Гра.
— ви́ле те однéле, па да не зна́јеш да се в́рнеш. Рас.
— врата своја́ не отвори́ло и пра́г не прескочíло. БЧ.
- ДА БОГ ДА ГА — загу́шило (ВСв); запече́, па да се не (мóж) исéре (Тм).
— у црнó завíли (БЧ); црвје поједу́ (Пс).
- ДА БОГ ДА ГЛÉЦ ДА — сéреш (Пир); сéреш док не призна́јеш (Чин).
- ДА БОГ ДА — грóм га спали́ло (Тм); гутур те вати́ло, па те задави́ло (Пир).
— децáта да ти се ненави́де, ка ўмреш (Гра); двáта сíна да зако́паш (Пк).

- ДА БОГ ДА ДА — заклѣш това бравчѣ за недáјбоже. СГл.
 — им бѣг покаже. Брл.
 — му душата лута, да не́ма нигде ме́сто за ну́. Пир.
 — отидеш у Турско, па да ти гла́ву (та́мо) отһи́ну. Рс.
- ДА БОГ ДА ДА СЕ — вла́чи ка бди (ДЦ); уковѣ (Пир).
- ДА БОГ ДА ДА ТИ СЕ СПЛЈЕШТЕ ИЖЛЈАКАТ — ка у не́га улѣзнеш. Јал.
 — па да не мѣж ни да улѣзнеш у не́га. Вој.
- ДА БОГ ДА — љу живе ра́не распáдле. Гра.
 — за́лок ле́б да не ту́риш у уста. Пир.
 — здра́вје моли́л, и нигде́ва (га́) не измоли́л, ни од бѣга. Вој. (не нашѣл. Пир).
 — зми́је ти бчи извади́ле. Држ.
 — и она́ да доживи ту́ја судбину, (па) да је са́ма, једна́, да ви́ди како́-је ка чо́век оста́не са́м. ВЛк.
 — излагáло, па ти се уста изврну́ла. Дој.
 — ја́лова билá. Рос. (Младој жени).
 — једи́нчето ти се из колѣвку не ди́гло. Пир.
 — јези́к ти се тргáл. Пн.
 — ка умреш, да се уковѣш. Пир. (оковѣш. Чин).
 — кад по́јдеш сас колáта, у прву бандѣру да удáриш, мѣзакат на дру́м да ти се раси́пе. Пир.
 — кáшљеш, па крв да плу́јеш. Пир.
 — ко́њи му у двѣр не заигра́ли на зимщи Свети́ Јовáн. ЦД.
- ДА БОГ ДА ЛЕБ НЕ — јѣднула; јѣла. Пир.
- ДА БОГ ДА — кучѣ те изѣле (Рс); ле́гла, па се јутре не ди́гла (Пн).
 — лу́љу не врзáла и не заљу́лáла. Пир.
 — ма́жеш по стѣнете и по си́довете, свѣт да не ви́диш. Бер.
- ДА БОГ ДА МИЖАВ — да бди (Држ); по свѣт да бди (Вој).
- ДА БОГ ДА — мајмуну да рѣдиш. Дој. (Трудници).
 — мр́тав да улѣзнеш у нову́ту ку́ћу. Пир.
 — мртвѣга те не споми́њали. Пк.
- ДА БОГ ДА МУ — не заблáјало у обѣр, не зарѣвало у кошáру и не загрѣло у кочину. МСв.
 — оштурѣло свѣ што има по ку́ћу. Бер.
 — поцр́кало свѣ у ку́ћу. Да не ви́ди ви́дело. Што је ме́не сти́гло, и не́га да не зами́не. Брл.
 — свѣче на грѣб изне́ла. ТД.
- ДА БОГ ДА МУ СЕ — барја́к крз селѣ не завеја́л (Пс); душá распáдла (Бер).
- ДА БОГ ДА МУ — ту́жна душá за најми́ло. Бер.
 — ту́жно (детѣто) по свѣт полутáло. ДД.
 — ча́вше крз ку́ћу летѣле, ка му женá врата отвѣри. Пк.
- ДА БОГ ДА НА — крста́чу да му изнесу́ това што је набрáл да се заһи́ти из на́што гради́нче. Пир.

- мужа-ми опѣнцити однѣл, што га тѣлко мртвѣга врѣѣаш и једѣш. Пир.
 - најмило да му се врне. Рос.
 - нѣвуту кѣћу прѣг не прѣшла (Јал); нѣѣ не станѣло (МСв).
 - свѣт (детѣ) не донѣла. Пир. (Трудници).
- Да бѣг да-нѣ видиш нѣкакво видѣло, ако сам ти јѣ нештѣ укрѣла и ако сѣм те излѣгѣла. Држ.
- ДА БѢГ ДА НЕ ДОСЕДЕЛО, НЕ СѢИИУЛИ СЕ САС — момчѣто (Вој); мужѣтѣга (Бла).
- ДА БѢГ ДА НЕ — задимиѣл му комѣн (Пк); изедѣш тѣва што си укрѣл (Пир).
- зачурѣло му на комѣн (Пс).
 - лѣгла при младожѣнѣуту. Бер.
 - моглѣ нѣ-нѣѣ да стѣнеш. Кр.
 - отишлѣ мѣјѣи здравѣ и чѣтаво. При.
 - отишлѣ кудѣ си пошлѣ. Пир.
 - подржѣиш детѣ на колѣно. Ста.
 - улѣзла у цркви за добрѣ, негѣ само по грѣбиштѣта да лѣташ и да вѣкаш. Јал.
 - чордѣше што ми (јѣ) нѣвуту узѣл. Брл.
- ДА БѢГ ДА — нѣма нѣкога, па ѣѣвоѣи му по кѣћу одѣли. Пир.
- нѣгде сврѣиште да нѣмаш. Вој.
 - нѣкад да се не провесѣлиш, свѣ на грѣбѣ да идѣш, па нѣкад добрѣ да не видиш. Км.
 - нѣкада се не досѣлиѣл, видѣло не видѣл. Да не види аѣр од тѣвѣ што ми јѣ отѣл, кѣћу што не мѣгу да си направим, нѣмам кудѣ. Пир.
 - нѣкакву срѣћу да нѣмаш и нѣкакво видѣло не видѣл. Пир.
 - нѣшта му се не заврѣло. СГл/При.
 - нѣж му се ѣ-срце забѣло, што тѣвѣ нѣпрајѣи. Пир.
 - нѣм се напѣло. ДД. (Туѣој овци која јѣ ушла у стадо).
 - оглувѣјѣш и оѣоравѣјѣш. Пир.
 - од пармѣцити сѣндѣк да ти направѣ, у грѣб да ѣи однесѣш. Што чѣ су ти те ѣи кришѣма стѣраш једѣн по једѣн. Гра.
 - онѣмиш и с прѣсти да показујѣш. Држ.
 - пѣленку да не савѣјѣш. ДД. (Невести).
 - пијѣно одѣло и за реѣију помѣлило. Бла.
 - плѣк на јѣзик да му се дѣгне, па да не мѣж нѣи да једѣ нѣи да орѣти. При.
 - покрѣв да си кѣпиш од тѣја пѣре што ми ѣзе. Јал.
- ДА БѢГ ДА ПОЦРНЕЈѣШ, ПА — по пѣт да не умѣјѣш да бдиш. При.
- црнѣ и зеленѣ (понѣдвор) да идѣш. Рас.
- ДА БѢГ ДА ПРОЦѢВТИШ КО ДРѣНѢѢ — на дупѣ (Рс); у дупѣ (Тм).
- ДА БѢГ ДА — распѣло се. ДД.
- рѣнеш, па да си бѣи избѣјѣш, што си (ми) рѣнул преко срѣд лѣзѣ. Вој.

- ДА БОГ ДА РУЋЕ ТИ — отпадне (ВС); се згрчи́ле, што-га́ удари (Вој).
- ДА БОГ ДА — с црну́ хитку да се заћитиш. Пк/ВЛк.
— свекрва-ми жива у-земи да иде. Пок.
- ДА БОГ ДА СЕ — ваља́л ко тру́п. ЦД.
— згрчи, па да му се но́ђе и ру́ће скуко́ље и ишчѣпе, и да не види видело док је живо. Брл.
— мајћи не ожени́ло, и чу́жда деца́ чувало. Брц.
— наро́д сас тебе саири́л. Дој/Рос.
- ДА БОГ ДА СЕ НЕ — весѣлиш у ку́ћуту што си ми ћу отѣл сас адвокати, и никад да не заи́грајеш у њу. Брц/Пир.
— врне. Држ.
— ожени́ло, и му́жа не видело, и видело не видело. Брл.
— раска́пете у ку́ћуту, и дру́ћи да ви седу́ у њу. Пир.
- ДА БОГ ДА СЕ — ни у гроб не смири́л. Кп.
— оковáл на зѣмљу, зѣмља да те не приби́ра. Рос.
— оковáло и ду́шу не испушта́ло док ти ја́ воду не даде́м и док ме не мо́лиш да ти опрб́тим, и ду́шу у-зуби да вла́чиш. Рс.
— оковѣш, па никада да не у́мреш, на онíја свѣт да не оти́деш. Пир.
— осуши́л ко дрво, ду́шу у-зуби да но́сиш, по пу́тови да се вла́чиш, ми́р да не на́јдеш. Брл.
— разни́жеш ко бу́ре. Вој.
— разниза́ло. Девѣт го́дине да лежи́ш и (свѣ) да се разни́жеш. Пир.
— расплу́л, па се не ди́гал од-земи. Брц.
— у гроб преврну́л. Пир.
- Да бог да сѣме да ти се за́тре. Бс.
- ДА БОГ ДА — си у ку́ћуту очи повади́ли. Кр.
— сине, па да трѣсне, па да те у црну зѣмљу наби́је. Дој.
— синко, свѣ това́ што си ми отѣл, на ле́кове да издаде́ш. (даде́ш). Пир.
— си́ње те му́ње опрли́ле (Гра); срце да ти пр́сне (Брц).
— сѣн да не́маш ни но́чња́м ни дња́м. Пир.
- ДА БОГ ДА ТЕ — а́лтаву (напра́ј), па да не мо́ж да мрднеш док ми се не помóлиш. Рс.
— заглу́ши, па ништа да не чу́јеш. Пир.
- ДА БОГ ДАДЕ́ ДА ТЕ ЗАКО́ПАЈУ У — мецу́ту, ка бчеш чу́ждо да прити́снеш. Об.
— ту́ја зѣмљу да ти не бу́де ма́лко. ВЈ.
- ДА БОГ ДА ТЕ — зако́памо у ту́ја зѣмљу што си ми ћу узѣл. Ма́лко ти твб́јето, него бчеш и чу́ждо да узима́ш. Пир/Изв.
— занѣми, па да не мо́ж да ка́жеш ништа. Сре.
— занемíло, па те завушті́ло. Држ.
— запечѣ́, па да не мо́ж да се исѣреш. Брц.
— зга́зи во́з, па да ти преби́је и но́ђе и ру́ће. Брц.
— змија́ за јези́к изѣло. Пк.
— лу́та клѣтва сти́гла (Мр); мојѣ слѣзе сти́гле (Гњ).

- пцѣта разнѣла (Сук); убије не́кој (Раг).
- утѣпа не́кој по путиштата. Вој.

ДА БОГ ДА ТИ – душá на дупе испáдне. ДД.

- жито кусáла, да бóg да те у спóменик писáла. Пир.
- земљá кóсти не прибере (Дој); кáмик нá-главу турила (Пир).
- кúче при-главу постојáло (Пир); óчи искочíле (СГл).
- по кúћуту вíли све црнí барјáци. Км.
- се глáс не чуло. (чул). Сук.

ДА БОГ ДА ТИ СЕ ÍМЕ – затрѣло (Вој); затрлó (Рос).

ДА БОГ ДА ТИ СЕ – језíк осушíл, што товá рече. Изв.

- нóђе исушíле, па какó клѣчку станúле. Гра.
- рóгове нá-главу надизáли (Пир); рúће унаказíле (Брц).
- úста искривíла, на тíл ти постојáла. Пир.

ДА БОГ ДА ТИ – Тúrци нíве поорáли, ливáде покосíли и дрѣје поносíли. БЧ.

- Цíгање дрѣјете поносíли. Сре.

ДА БОГ ДА ТИ ЧÁВЊЕ ГЛÁВУ – провртѣле, бчи извртѣле, па һóрав по свѣт да одиш (Пк); прокљуцáле (Зав).

Да бóg да ти чáвње искљуцáле óко. Пир.

ДА БОГ ДА – товá имáње не дочекáло твојѣ детѣ да га узне, свѣ пúсто да остáне, па утрина сѣлска да бúде. Соп.

- у гúшу ти запѣло, из гúшу ти се поврнúло. Тм.
- ú-земи да отíдеш, и земљá да те изедѣ (ДД); у зѣмљу пропáдно (Брл).
- у нѣмци отишлó, па нѣмó да бúдеш. ДД.
- у постѣљу девѣт гóдине да лежиш, и да се разнíжеш. Пир.
- угнилѣјеш и иструлѣјеш, па да смрдíш и да не мój од голѣм смрáд нíгде да побѣгнеш. Држ.
- уковáло се (Пир); Цíгање ти по кúћу ковáли (Пк).
- цркал, íме да ти се зáтре, свртнште да нѣмаш. Кп.

ДА БОГ ДА ЦРКЛО, ПА СЕ – надúло (Ор); не пúкло (Кр).

- пúкло, и у гúшуту ти се недáча дíгла, па се не поминúла. Држ.

Да бóg да цркло, што ме тóлко једѣ. Рс.

ДА БОГ ДА – цркне, па да не мój да си опíнцити однесѣ. Брц. (доһíне. Рс).

- чáвње му бчи извадíле. Тм.
- чѣрка ти се не оженíла, и кóвчег вој не прокарали крз селó. БЧ.
- чѣркуту не оженíл. Јал.

ДА БОГ ДА, ШТО МИ ЈЕ – обрáло и однѣло, на грóбишта да му изнесú. Бла.

- отсѣкло дрвцето, рúће да му отпáдну. Пир.

Да бóg да што онó мѣн помислило, тóв да га бд-бога стíгло. Сре.

- ДА БОГ ДАДЕ, БЕСНО КУЧЕ ДА ТЕ ИЗЕДЕ — и да лајеш ко бесно куче.
Рс.
— па лек да не најдеш. Пк.
- ДА БОГ ДАДЕ — ветрушка да те носи (Дој); видело да не видиш (Вој).
— вода га однела. Пир.
— воду да сереш, зуби да си плакниш. Кр. (Вулгарна шала у виду клетве).
- ДА БОГ ДАДЕ ГЛАВУ — си отһинул (Дој); ти на дрвник отсekli (Пс).
Да бог даде, гбсје ти кућу исплнили, а ти-ћи не служила. Изв.
- ДА БОГ ДАДЕ ДА — га не мане. Мл. (Болеснику).
— дојдеш на моја врата да се молиш, тегај че ми на-срце лкне. Пир.
— му ноћете исбну, како је могло да ми мине преко градинкуту и да љу згази. МЈ.
- ДА БОГ ДАДЕ ДА НЕ ВИДИ ВИДЕЛО — од њега, што га је узел, у гроб га однел. Држ.
— по свет куде иде. Сук.
- ДА БОГ ДАДЕ ДА НЕ — видиш бело видело од њега, све по гробје да бдиш.
Држ.
— процвтиш. Гра.
— чардоше на својето, а камо ли на туђо. Пк.
- ДА БОГ ДАДЕ ДА — останеш по мене ко тенџ, па сам да се слушаш. Пок.
— ргнеш, па сркалата да си искараш. Вој.
- ДА БОГ ДАДЕ ДА СЕ — врнеш ка се камењето врне што по тебе врљам.
Пк.
— дома никад не свртиш. По свет да идеш, с тојагу да прбсиш, деца да-не видиш, жену да не помилујеш и не чујеш. Км.
— живо не рбди, негб детето с куће и конопци да ваде. Пк.
— и она текá усмрди, како што (су) нбј се устата усмрдела, што ћи не отвара. Пет.
— не сһинете. Дој.
— по свет влачиш, и трн да не закачиш, и ништа да не стекнеш, него све прошљак да си. Брц.
— утнчиш, па да се оковеш на овја свет, и да не мбж душу да испуштиш. Пет.
- ДА БОГ ДАДЕ, ДА СИ НЕ ДОИНИШ ДРЕЈЕТЕ — ало белосвецка, рђо скапана. Јал.
— пусте да ти остану, па Цигање да ћи влаче. При.
- Да ббг даде да си сас туја машину, што си љу од мртвога ми мужа отел, покрбв сашијеш. Пир. (Удовица, мужевљевом ортаку).
- ДА БОГ ДАДЕ ДА ТЕ — занеми. Вој.
— земља не прибере, и да се не раскапеш док ти поп не очита. Изв.
- ДА БОГ ДАДЕ, ДА ТЕ МОЈЕ ОЧИ ВИШЕ — не виде (Гра); никад не виде (Изв).

ДА БОГ ДАДÉ, ДА ТЕ — некој утепа, па ни спаси од тебе, и село да спаси.

ПРж.

— отрују по путиштата, негде у јендек да умреш. Вој.

— чѐрката с дупе рани, бд-глади да не умреш. Пир.

ДА БОГ ДАДÉ, ДА ТИ — на-нос излезне све што си изел и испил при мѐн.

Држ.

— своји при-главу не постоју. Кр.

ДА БОГ ДАДÉ ДА ТИ СЕ — ни једно дете не заврне (Раг); срце распадне (Кр).

ДА БОГ ДАДÉ, ДА ТИ — синат прекó остѐн, и кроз пѐнѐрче, лѐб дава напómалко, да не умреш. Текá че те ја благослóвим. Пир.

— тоvá што си ми узѐла, на грóб изнесу. Вој.

— у комшилѐк дóјду Завóјци, да ти се овíју окол кóћу. Гра.

— чѐрката седи до бѐле влáси, или да се ожѐни за некојѐга стáрца, па да њóј зачáс увѐне убавíлото ка тóлко бíра, и урнíсује нáшата момчѐтíја. При.

— чужди лóуди вóду давáли, и служíли (те пред смр́т). Соп.

ДА БОГ ДАДÉ — дóм да се не врнеш. Вој.

— дóшмање с пр́сти да ора́те, на шта́ће да се влáче. Пет.

ДА БОГ ДАДÉ, ЗА — здравје у цр́кву да се мóлиш. (Ор); нáјмило завикáл (Гњ).

ДА БОГ ДАДÉ — и твојата текá да стíгне. Вој.

— јѐвтика те вати́ла, па те не пушти́ла, па по свѐт да óдиш, лѐк да не нáјдеш, крв да плóјеш. Пет/Вој.

— јегá му душáта на ребрáта испáдла. Пк.

ДА БОГ ДАДÉ, ЈЕЗÍК — му отпáдал (Кп); си прегрíзал (ДЦ).

ДА БОГ ДАДÉ — копилѐтíја да почúваш, од свáку чѐрку по једно. Км/При.

— кóкавице и лáстивице ти по кóћу летѐле, а чѐљад да ти дóм не нáбди. Тм.

ДА БОГ ДАДÉ, МАЃЉА — да те закóпа ка те поведѐ у белó. Пир. (Девојци).

— те с цр́н повóј повíла, па свѐ да сí прóклет. Пир.

ДА БОГ ДАДÉ, НА — дупе да се влáчиш. Чин.

— младожѐнѐту цвѐт ка тóриш, рíбу да му даваш, с бóлну дóшу да једѐ. Пир.

ДА БОГ ДАДÉ — не заврѐло му се ни кóче ни мачѐ пред врáта, ка је пушти́л стóкуту да му íде рѐдома прѐко домаћíнско имáње. Кс.

— нíгде свр́тиште да нѐмаш. Вој.

ДА БОГ ДАДÉ, НÓЋЕ СИ — отсѐкал на дрвнíк (При); претрóшил (Соп).

ДА БОГ ДАДÉ — окамени́ло се. Јал.

— рúће ти изгорѐле, па свѐ плíкови по њí да бóду. Бла.

— самовíле га однѐле. Држ.

ДА БОГ ДАДÉ, СВЕ — да ти је дóста у прáзну кóћу. Ш.

— по мацíје иш́л, и по вражалцí. Пир.

- ДА БОГ ДАДЕ — свече да си купиш за това што си у скút држиш и милујеш.
Пир.
— сто мѹжа променила, по чужди дóмове ишла, свртиште немáла. Кс.
— тóј у грóбишта да си понесé. Тм/Црн.
— Ђраво да óдиш, по стéне да пипаш. Пир.
— у грóбишта на чéрхете нá-госје да идеш. Сук.
— у твој век да не видиш мѹжа, и да не лéгнеш при мѹжа. Дој.
(Девојци).
— увапирило се (Вој); увапирило се (Брл/Гос).
— улóгава да óдиш. Вој.
— Цíгање му по кѹћу одíли и коváли. Кр.
- ДА БОГ ДАДЕ, ЦÍГАЊЕ ТÍ — косíли ливáдугу (Раг); се у кѹћу населíли
(Тм).
- ДА БОГ ДАДЕ — црвје те појели, пáмет ти однели. Јал.
— црева да ти се превржу и преокрэну. Сук.
— чéдо да си не видиш. ТД.
— чéрка ти је, тáја нáјмладата што љу нáјвише милујеш и вáлиш се
сас нѹ, с дѹпе да ви рáни, сас бесóвицу. Пк.
- Да вí не овáјди мишће сíнат. Вој.
- Да видиш бóжју óсвету. Брц.
- Да вíснеш на комíн. Пк/Рс.
- ДА ВОЈ — не тѹри чéрката венѳц нá-главу, да не направе това весéље.
Јал.
— се кѹћата с црнí барјáци ућíти, па да мáне дрући да клне и
проклетíсује. Пет.
- ДА ГА — бóг још вíше заврже у мóзакат, па још пó да не разбíра. Рс.
— бóлка не мíне, и да га злó не мíне. Гос.
— задѹши, па да не мрдне. Вој.
— закатáнци, па да се не (мóж) исéре. Пир.
— замлáти до íч, па да не знáје кудé иде, па да вíди добрó ли је.
Пир.
— занéми, па да не мóж да орати, нéго самó с прсти да мрда. Вој.
— је греотá, ако га нејé срамотá. ТД.
— катрањóше. Вој. (Детету, које је обавило нужду на пролазном месту).
— напраји бóг на дрвене нóђе. Соп.
- ДА ГÁ ÓГАЊ — запали (Об); изгори (Вој).
- ДА ГÁ — одели бóг одí очíти. Изв.
— убије бóг што се бíш тѹва искатрањóсáло, па црн катрán да га вáти,
па катрán да сéре. При. (Малом детету).
— црна земљíца изедé. Изв.
- ДА ДАДЕ БÓГ — вíдело да не видиш. Чин.
— да краднеш, па с крадено да се рáниш. Држ.
- Да даде Гóспод, нíшта одн газдинлѳкат да ти се не завртí. Јал.

- Да жа́лиш за најми́ло. Вој.
- Да залежи́ш, па да се разгуби́шеш, па црви да те поје́ду. Држ.
- Да замр́кне, па да не осб́вне. Држ.
- ДА ЗАНЕМЕ́ЈЕШ — да б́ог даде́, за наве́к. Дој.
— па да б́ог даде́, с прсти да поора́тиш. Држ.
- Да зара́цаш, па да ти с коно́пци и с ру́ће дете́то ва́де, на́преко да по́jde. Држ.
- Да и б́ог уби́је који поби́ше ова́мо кола́ц, па ни насе́лише, ту́ва, на ло́ше ме́сто. Пк.
- Да иде́ у безди́р. Изв.
- ДА ИДЕ́Ш — како пустиња́к. Кр.
— па да се ни́кад не в́рнеш. Вој.
— хо́рава по́-земи. Сре.
- Да изгуби́ш око. Држ.
- Да има́ш сре́ћу два́-пути да се же́ниш. ДД.
- Да исхо́раве́јеш. Соп.
- Да је жи́в и здра́в док сла́мка прего́ри. Брц.
- ДА ЈЕ ПРОКЛЕ́Т — ко́ј-га ро́ди, што-ме́ тека́ изе́де. Пк.
— па да је триклет, ко́ј те зда́де све́т да бла́зниш. Сук.
- Да је прокле́та ко́ја те ро́ди, што-ме́ зацр́ни. Рос.
- Да је прокле́то, и да је три́клето. Дој.
- Да ле́гне, па да се не ди́гне. Вој.
- ДА ЛЕ́ГНЕШ, ПА ДА СЕ — жи́в раштуми́ш (Тм); не ди́гнеш, какв́ си (Пет).
- Да линдро́ше, да б́ог даде́. Изв.
- Да лу́таш, па ни́где свр́тиште да не на́јдеш, како́ што га ја́ не набди́м. Сук.
(Стари и немо́ћни отац, сину који га не прихва́та).
- Да л́же, па да вра́же, и од то́ва да се ра́ни. Изв.
- ДА МЕ НИ́ГДЕ — не́ма (Гра); не́ма, каква́ сам (Чин). (Самој себи).
- ДА МУ — га изнесу́ на поју́трину, да б́ог даде́. Брц.
— дре́жете не овете́ју. Пет.
— је ара́м и катра́н. Км. (Отимачу, лопову).
— неје́ пр́сто ни на ти́ја, ни на они́ја све́т. ВСв.
— опусте́је. Вој/Сук.
- ДА МУ ОПУСТЕ́ЈУ — бревене́цити (ВС); жлти́ците (Пс).
— и ку́ћа, и има́ње, па Ци́гање да кову́ по ку́ћу. Пк.
- Да му оштуре́је. Брц.
- ДА МУ СЕ И́МЕ — за́тре; не чу́је. Вој.
- ДА МУ СЕ НЕ — зна́је ни стр́в ни пометар́. ВС/Чин.
— не ро́ди ни че́љад, ни бере́ћет. Пир.

ДА МУ — се очéпи ногá и рукá, да не вíди вíдело прéд-очи, да оћоравéје и да осакатéје. Штó ми бчепи дрвцéто, мýка да гá изедé. Држ.
— умре што-му је нáјмило (Бе); Цíгáње по кýћу поковý (Пир).

ДА НЕ ВÍДИ АИР — да бóг далé (Држ); бд-бога (ТД).

Да не вíди белó вíдело. Вој.

ДА НЕ ВÍЦИ ВÍДЕЛО ОД — својé (Чин); свбјето имáње и од свбјата децá (СГл).

Да не вíди нíкакв вáир оди тóва. При.

ДА НЕ — вíдиш свбје, да не рóдиш, да не успрáјиш уз колéно. Тм.
— далé бóг да успрáји уз колéно, нело да дóјде да ми се помóбли да вој далéм мојé детé да помилýје. Јал.
— доживи стáрос, и у кýћу свé незгодíје да íма. Пир. (Отац сину, који је са својом породицом, без договора, напустио родитељски дом).
— дóјдеш, него мртва да дóјдеш. При/Км.
— излэзне на своју нáиву, него дрýђи да бде по нý. Јал.
— освнеш. Сук.
— разбíраш којí си. ДД.
— умре, него да се оковé на тýја зéмљу. Гра.

ДА НЕ УСПРÁВИШ — уз колéно, да не вáнеш зá-руку (Пк/Рс); унуче уз колéно (Бш).

Да не успрáјиш детé уз колéно. Јал.

Да чардóшеш. Пк.

ДА НЕМА — (вíше) нáивете кóј да ти побре (Гра); кóј по кýћу да му бди (Ор).

ДА НЕМАШ — децá бд-срце. Тм.
— мíрку у кýћуту (Об); својé, чýжди лýђе да те чýвају и слýже. Држ.
— срéћу млóго да живиш. Дрш.

Да нéмају срéћу. Цер.

ДА НЫМ — бóг далé мýку, мéне (да мóж) да остáве на мíра. Вој.
— се дóм зáтре, да нéмају срéћу. Пир. (Мајка куне одбеглу ћерку и њеног изабраника).

ДА НЬОЈ — дрýђи дрешлáцити понóсе, да бóг далé. При.
— се дóм зáтре. Цер.

Да оглувéјеш и омутивéјеш. Пир.

ДА ÓПИ, ÓПИ, ПА ДА СЕ — нíгде не свртí (Вој); нíкад не врне (Сук).

Да бдиш, да бóг да, на штáће. Изв.

Да онемéјеш, па с прсти да орáтиш. Пет.

ДА — опалéје (Вој); опáлеје и опустéје (Рас).
— опустéје (Вој); опустéје од тебе (свé што је). Пир.

Да остáне áлтаво, па ко сéнћа да се влáчи пó-земи. Рос.

- Да остáнеш на овíја свѣт, па да се скамѣниш, па да се свиње сас дупе
чѣшају оди тебе, а да ти бѣг дýшу не прибíра. Гњ.
- Да отíде, па да се нíкад не врне. Држ.
- ДА ОТÍДЕШ — ў-земи ко пустиња́к. Нш.
— у Турску, и Турску да замíнеш (Пир); тутулíн (Бс).
- ДА О҃ОРАВЕ́ЈЕШ — а да о҃ораве́је и гáздата ко́ји те пуштíл у пáкос. Пк.
— и бѣз-очи да бдиш (Брц); и да пíпаш стéне по кúћу и манасти́ри
(Дој).
— по свѣт һорав да бдиш (Тм).
— о҃опаве́јеш, и рúће да ти исъну. Гос.
— па да нѣма ко́ј леб да ти даде. При.
— па с тоја́гу да пíпаш куде́ идеш. Вој.
- ДА О҃Ч ДА — се не врнеш, да бѣг даде́ (Бер); цркнеш, па да пúкнеш (Трњ).
- Да о҃ч и тебе нѣкој да утѣпа, како што-ми тí утѣпа кúчето. Сук.
- ДА О҃ЧЕ — бѣг да га прибере. Км. (Клетва у облику молитве).
— да-те нѣшто клѣгне, па да не бдиш више́ пѣ-земи. Брц.
— бблaк да те срѣтне, па до ко́жу да те намѣкри, па да се разбереш
једнóш зашто́ се дрѣ́ја нѣси ка се пѣ́де ў-поље. Сук. (Отац сину
дечаку).
- Да бчеш да ўмреш, свекрво, па самѣ два дѣна мáкар по тебе живíла, да
вíдим и јá вíдело. При.
- ДА ПОВЕСНѢ́ЈЕШ — ко бѣсно кúче (Дој); па бѣсна пцѣта да те јуре (Тм).
- Да поживиш док кúћуту испíниш, и ка љу испíниш тýг да ўмреш. Км.
- ДА ПО́ЛДЕШ — мíжава (Вој); мíжава и һоравa (ВРж).
- Да попѣра ко кокѣшката, ко́ј ми љу је узѣл. Јал.
- Да потавнѣ́јеш ко землá. Пир.
- Да поцрнѣ́јеш ко землá. Кп.
- ДА ПОЦРНѢ́ЈЕШ, ПА ДА — потвнѣ́јеш. Дој.
— потвнѣ́јеш, па да те нíгде нѣма. Рс.
- Да придѣше. Држ.
- Да проклѣто бóде, свѣ се слúшам на варканѣ. Дој. (Блага неусмерена
клетва у љутњи).
- Да свѣ му опустѣ́је, па да га нíгде не нáјде. Ни траг ни глáс да му се
не чýје. Нш. (Мајка сину).
- ДА СВÍТНЕ, ПА ДА — трѣсне (Чин); трѣсне, па да га набíје у днѣ ў-земи
(Сук).
- ДА СЕ — врнеш ка се водáта врне нагóre. Рос.
— дѣма врнеш мртав, да бѣг даде́. Пир.
- ДА СЕ ЗДЎВАШ — како теквѣ (Пир), ко теквѣа (Брл).
- ДА СЕ ЗДЎВАШ КО ТÍКВА — тíква здўвана да стáнеш (Тм); тíкво здўвана
(Сук).

- ДА СЕ — и ви осрећите ко ја, па да нема с квб да се силите. Об.
 — издужеш (Пк); издужеш ко говедо (Кр).
 — молиш за лебац, па да нема кој да ти даде. Пк.
 — надужеш како жаба (Цер); напнеш, па да се распрштиш (Грш).
 — направјиш ко камик, па камик да станеш, да бог даде. Пк. (При том она која куне трља два камена да се клетва „приване“).
 — не види. Вој. (Блага неусмерена клетва у љутњи).
- ДА СЕ НЕ ВИДИ — женско. Дој. (Блага клетва-жалба на судбину потчињене жене).
 — теквб време. Вој. (Клетва-жалба на метеоролошко време).
- ДА СЕ НЕ — осрећиш оди това. ВРж.
 — разбереш какъв си. Соп. (Блага клетва, несташном детету).
- ДА СЕ НЕ РАСИПЕ (У-ЗЕМИ) КУДЕ — је легал. ДД.
 — легне, доста ме је појел. Ор/При.
- Да се не расипе, што ме је преваријл. Кс.
- ДА СЕ НЕ РАСИПЕШ КУДЕ — легнеш (Ор); си легал (Тм).
- ДА СЕ НЕ РАСИПЕШ — у-зем (Цер); у-земи, што си текá направјила (ЦД).
 Да се не раскапеш. Пир.
- ДА СЕ НЕ РАСПАДНЕШ — док ти поп не прочита да види откуде си грешан. Пир.
 — каква си (Сре); у џуту (Пир).
- ДА СЕ НЕ — расћисне и не распадне куде је легал. Брц.
 — раштумиш, да бог даде. Гос.
 — свртиш, како шушљак на ливаду. Соп.
- ДА СЕ — негде сас колата изврнеш. Бла.
 — ни воденица нигде не види. СГл. (Блага клетва у љутњи).
 — обесиш (Пк); разгубјашеш врзб-земи. Држ.
- ДА СЕ РАСЕДНЕМ, АКО — ви више седнем у колата. Пет.
 — седнем у твојата кола. Држ.
- ДА СЕ — распрснеш како мџ (Пк); скапе, па све да се раскапе (Брц).
 — скапошеш у црну земљу, да бог даде. Соп.
 — сригбшеш, да бог даде. Ор.
 — суринеш одозгоре, па да се све распрштиш. Пир.
 — утџчиш. Вој.
- ДА СЕДНЕМ, ПА ДА СЕ — не дигнеш од болку (Пк); раседнеш (Сук).
- ДА СИ ЖИВ И ЗДРАВ — али да неси длговечан. Кр. (Клетва у облику благослова).
 — док се леча не свари. Јал.
- ДА СИ ЗАКОПА — најмилиото тува (Брц); тува најмило (Црн).
- ДА СИ — закопаш најмило чедо (ВЛк); излепиш кућу с црни барјаци (Пк).
 — и она закопа првото чедо, па да мане да се радује на моју несрећу.
 При.

- испразниш бременџити. ЦД.
 — ишчџепи и главу, и руће, кој ми бчепи дрвџето, да бџг даде. Јал.
- ДА СИ НЕ — доћинеш дронџити. Вој.
 — најде ни траг, ни трагове, да лута ко зашашавено. Нш.
 — сћине жив и здрав дрџуту (Јал); сћинеш опћинџити (Тм).
- ДА СИ НЕ СЦџПИШ — дрџете (Тм); опћинџити (Сук).
- ДА СИ — пребџје језџик што је това рекла (Км); пребџјеш језџик, што си текá жванћала за мџјето девџче (Вој).
 — проклет, па да си триклет (Изв); своје не познаваш (ДД).
 — слабо, и све бџлка да те држи. Гра.
 — цркал, до са би те прежалила. Тм. (Мајка свом детету).
- ДА СИНЕ, ПА ДА Тџ — обасја (Ор); опрли (Дој/Кр/Сук).
- Да станеш ко сџво дрво. Јал.
- Да сте ви свата помрџла, самџ башта ви да је жив. ДД. (Мајка својој деци)
- ДА ТЕ БџГ — заборави. Кр.
 — казни, па да се свџраш по ћошетџјата, и да се слутџш по пџтовети, и да те нџкој не глџда. Рс.
 — млáти, млáти, па да те смлáти, па видело да не видиш. Км.
 — млáтне, па да заштџкнеш. Пет.
 — наkáже. Вој.
- ДА ТЕ БџЛКА — увáти (Гра); увáти, па да не разбџраш ни којџ-си (Бе).
- ДА ТЕ ВÁТИ — бџс (Вој); бџс, па по пџље да бдиш и нџгде сврџиште да не видиш (При); бесочá (Вој).
 — вреkáвица. Рс. (Кози која досаћује мекетањем).
 — посџрка (ВЈ); понадвџрица, па све да смрдџш куде џдеш (Чин).
 — шашавџло, да бџг даде. Пет.
- ДА-Тџ — видело не види (Пк); згрчи, па да-не мрднеш (Вој).
 — Гџспод убџје, áло бџжја, цукџло бџжја. Пир.
- ДА ТЕ ЗАДџШИ — па да не мџж да орáтиш. Нш.
 — сџнко, па да не уздџнеш. Гра.
- Да те занџми, па с прџсти да орáтиш. БЧ.
- ДА ТЕ ЗГРЧИ, ПА НА ШТџЛЕ ДА — побдиш (Пк); те направи (Пир).
- ДА ТЕ — изедџ бгањ (Гос); искáра бџг из дронџити, што ме искáрујеш (ДД).
 — кáп убџје, па да не стџгнеш с нџкога да се опрџстиш. Да те кáп удáри, па да нџкој не стџгне грџјове да ти опрџсти. Гра.
 — катрањџше, тџв ли се сџре, кџпиле мáлечко. МЈ.
 — мџсне у главџту, па да заштџкнеш, па душу да не мџж да поврнеш. Вој.
 — моје очџ нџкад не виде, да бџг даде (Км); наkáже (Ста).
- ДА ТЕ НЕ ВџДИ МÁЃЃА — живџг прџд-очи. Пир.
 — у вџнци, и да те гџца мџжат свáћи дџн (Држ); у зеленџ вџнци (При).

- ДА ТЕ НЕ-ЗНАМ ШТО — буде; убије. Вој. (Блага клетва, али и изрека којом се подстиче и охрабрује).
- ДА ТЕ — не најду, и од теб ни коску да не најду. Рс.
 — бгањ изедé (Ш/Вој); окукају кукавице (Пир); отрује, да бог даде (Ор).
 — шцета разнесу ка умреш. Држ.
 — разпну ко Исуса Христа, па да ти плунем у уста и тгај да се расвестиш. Пк.
 — ране распадну (Пир); ргне (Јал).
 — скокне, па да те нема (Вој); слнце не огреје (Ор).
 — спрчи, па да се усереш преди народ. Јал. (Шаллива увреда у облику клетве).
 — стигне, па да те тресне (Сук); сугрушти (Вој).
 — сввије, па да не мрднеш, да бог даде. Вој.
 — татне, да бог даде, главу ми проврте. Изв. (Мајка детету које непрекидно зове „тата“).
- ДА ТЕ ТЈИЦНЕ — од-бога (Тм); па да те нигде нема (Пир).
 — па нигде да те нема. Брл.
- ДА ТЕ — трилетница тресе (ВСв); убије бог (Пир).
 — увати јевтика и да те не пушти. Пир.
 — укочи, па да не мрднеш (ВРж); уложи, па улогав да седиш (При).
 — црни мочé издуже. Гра. (Говечету).
 — чукне лебат у-главу. Вој. (Детету, ако се игра хлебом).
- ДА ТИ — га на појутрину изнесу. Вој.
 — дојде до-главу, па да видиш и ти това добро. Вој.
 — дом опустеје, па да ти двор у траву урасте. При.
- ДА ТИ ДРЕЈЕТЕ НЕ — оветеју (Изв); оветеју, него да опустеју (ДЦ).
- ДА ТИ — заустеје капата (Сре); земља кошчине исврљи (Пир).
 — имањето остане пусто, и да срасте у трње и грмје. (урасте). Држ.
- ДА ТИ ИСБНЕ — језикат, па да не мож више ни добро ни лоше да прооратиш. Рс.
 — руката с коју си ме ударил. Гра.
- ДА ТИ ЈЕ — детето живо и здраво, па да се поћитиш с њега. Ама да неје за млого, пред женидбу да умре. Јал. (Клетва, делом у облику благослова).
 — у кућу све плно и плновато, али да нема кој да се шета по њу. Држ.
- ДА ТИ — кожуту одеру и на кољц закаче, да бог даде. Брц.
 — кућа заустеје. Пет.
 — кућата изгорѝ, па да пражии свадбу на појату, па да нема гсје куде да уведеш. Зав.
- ДА ТИ НЕ — буде за млого (Гра); подигне мишиће синат (Вој); соше (Дој/Вој).
- ДА ТИ — обелеје глава од бриђе, да бог да, па да те унакази. Брц.
 — огњиште опустеје (При); одзвоне звона (Пир); опразнеје капата (Бер).

- опустеје кћата, с црни барјаци да љу ућитиш. Држ.
- опустеју бревенџити. Кр/Вој.

ДА ТИ ОТПАДНЕ — отпадлицата (Вој); рука́та (Брл).

- ДА ТИ — отпа́дну ру́ћете, што ме ўдари, та ме изеде. Ор.
- отсѣну отпа́длицете. Товá ти нѣма буде јѣвтино, че платиш. Пет. (Клетва и претња).
 - бчи побѣлеју, да ти сирење поцрнеје. Тм. (Клетва, али и шала).
 - под кáпу нѣма ништа. Јел.
 - поли́пчу свáта пѣлишта, пѣпка да до́де па свѣ да љи улóви. Држ.
 - посто́ји на јези́к товá што си мѣн реклá. Брл. (Вулгаризам у облику клетве).
 - цвѣту́ дѹшмање, ти рáдос да њим прáжиш. Држ.

ДА ТИ СЕ ДИ́ГНЕ У ГУ́ШТУ — гмѹце големó колко кокóшкату што си мѣ љу укра́ла (Сре); нѣшто ко кокóшкату (Рос).

ДА ТИ СЕ ЗА́ТРЕ — женáта, па кћу с децá да не испѣниш. Нш.

- стрв и по́мен. Гњ.

ДА ТИ СЕ — згрче нóђе и рѹће (Сре); изгѹби стрв и пометáр (ЦД).

ДА ТИ СЕ ЀМЕ — зáтре (При); не чѹје, трн по тебе, и пометáр, да не остáне (Рс).

ДА ТИ СЕ ИЗВР́НУ УСТА́ТА — на́пако. Вој.

- на́пако, па да ти се на тѣлат укáче. Држ.

- ДА ТИ СЕ — ишчѣпе устáта, па да ти на тѣлат посто́ју. При. (Оговарачу).
- кóсти не раскáпу. Пир.
 - насѣрем у колѣнце, сѣне, какó се рóди на мáјћу и баштѹ. Нш. (Нечијем детету, које прави штету или изазива).
 - ни једнó дете не завртѣ, да бóг даде. Држ.
 - одвóји мóзакат од главѹту, што ми децá двóјиш. Дој.
 - бчи осуше. ТД.
 - ти се пустињáта нá-живо распáда, па да си мѹжје гла́ву ћину од тебе. Рс.

ДА ТИ СЕ РУ́ЋЕ — осуше (Соп); укбче (Јал).

- сѣмка зáтре. Држ/Вој.
- стѣвни, па да ти се нѣкад не сѣвне, да бóг даде. Соп.
- ткáју путѣшта и врвѣшта. Дој.

ДА ТИ СЕ УСТА́ТА — извр́ну на́пако што на́пако оратиш, па да-тѣ излѣзну на тѣлат (Вој); на тѣлат завр́ну, алапáчо, да-бóг даде (Рс).

ДА ТИ — се чѹжди људи по двóр извѣскују. (изврѣскују). Пир.

- стáне мóзакат, па ништа да не знáјеш и не разбѣраш. Држ.

ДА ТИ СТИ́ГНЕ — парáунуче (Држ/Вој); пре́унуче (Вој).

ДА ТИ ЀМРЕ — мáјћа. Вој/Пир. (Детету. Најчешће деца тако куну децу).

- најмили́ти сѣн (Пк); најми́ло (ВЛк); што ти је најми́ло (ТД/Сук).

ДА ТИ ЀМРЕ ТÓВА У ШТÓ — глѣдаш (Соп); ти бчи глѣду (Пк).

- Да ти устáта на тíлат искóче, што си наопако оратíла. Пир. (Оговарачи).
- ДА УМРЕ, ПА ДА СЕ — скамени, и да се говéда чéшу од нéга. Јал.
— сригóше у црну зéмљу. Вој/Нш.
- Да умреш, мálко и ја да поживим без тéбе. МЛк.
- Да цркне. Ш/Пир.
- ДА ЦРКНЕТЕ, ДА ПУКНЕТЕ, ДУШУ МИ — извадíte дéца (Пн); изéдосте (Кр).
- Да цркнеш, па да се надúјеш. Ста.
- ДА ШТУКНЕШ, ПА ДА — се землá отклóпи, да те нéма (ВЛк); ти не нáјду ни стрв ни пометáр (Пир); у-земи, па да ти се ни кóска не нáјде (Раг).
- ДАЛ БОГ — па умрели (Сук); те умрели(Кр). (Злурадост у облику кетве и благослова).
- Два мéтра у-земи да идеш. Кр. (Жена мужу)
- ДВЕ — децá имаш, ни једнó да не затечеш. Сук.
— дечица има, да ћи у једн сьндáк тóри, и две свечице да запáли. Држ. (Сину)
- Дé, придí, не пришéл, да бóг дадé. Вој.
- Деверичич побеснé, бче да ме искáра. На грбóишта да га искáрају, да бóг дадé. Пир.
- ДЕВÉТ ГОДИНЕ — блес да болујеш. Гра.
— да болујеш и лéк нигде да не нáјдеш. Пк.
— да лежиш, крз очи травá да ти проница. Јал. (Куне се и са „Три године да ...“, али ређе).
- ДЕВÉТ МЕТРА У-ЗЕМИ ДА ТЕ — закóпају. Гњ.
— закóпају, чéрко, па да те више не вíдим. Гра.
- Дéса и Блáжа да ошоравéју што су ми тóва напрајíли. Зав/Пир.
- Детé ми је бóлно, заштó да лóжем. Ако ми нејé бóлно, да га сарáним, а ако је бóлно, она свóјата да закóпа. Зав. (Заклетва и кетва).
- Детé, снао, да не завртиш. Пир.
- Децá да не вíдиш. Сук.
- Децáта да ти не вíде вíдело, и да не прокóпшеш на тíја дом. Вој.
- Дигло вој се, тáмо нóј, краставице нá-главу, да ми ћи више не крадне. Брц.
- Дигни се, не дигал се. Да ти кúната опустéје, да кóсти тóва остáвиш, и да ти крз кóше травá пробди. ДД.
- Дíсе се, не дигал се, да бóг дадé. Сук. (Блага кетва).
- Дóбра, добрó у кúћу да не вíди. Дој.
- Дóбро, Дóбро, злб те не заминúло. Вој.
- Добрíл је тоvá напрајíл. Добрíл, добрó не вíдел. Пир.
- Добрíн ли је, Дóбра ли је, добрó га заборавíло. Вој/Пет.

- Добрине, Добрине, добрo да те, Добрине, замине, добрo да те не стигне.
Добрине, Добрине, зашто текá, Добрине?
- Дoм да се не свртиш, него све на дрући да рабóтиш и дрући да те рáне.
Држ.
- Домазлѝк да ти се зáтре. Гос.
- Допрва че се жéни, убило га ў-главу. Вој. (Осамдесетогодишњаку).
Дoста гњéте, бoлка те изéла. Км/При. (Блага клетва).
- Дрéјете, да бoг да, да ти опустéју, па да нéма кoј да и нoси, него на трње
да повису. Соп.
- ПРЕЈÉТЕ ТИ — запустéле (Рос); на плóт повисéле, да нéма кoј да-ћи нoси
(Држ).
- ПРОБ ДА СИ — изрúчкаш. Вој. (Детету, тепање у облику клетве).
— преврнул. Тм. (Страшна клетва).
- ПРОБ ДА ТИ — бáба изрúчка. Вој. (Тепање детету у облику клетве).
— се преврнул. Вој. (Страшна клетва).
- Дронци́ти ти се по слíве распадáли. Држ.
- Дру́ђи љуђе да ти бoде по кúћу, а ти улогáва да лежиш и да глédаш. Пс.
- ДУПЕ — ви мáјно. Вој. (Неприхватање онога што неко тражи, у облику
клетве).
— да си изедéш. Кр/Пир. (Тепање детету, у облику клетве).
— си изéл. Пир. (Детету, блага клетва-тепање).
- Дупéнце да му изедéш. Км. (Старијем, који задиркује дете, клетва-шала).
- ДУША́ — да ти је прóклета (Дој).
— крз иглéне ўши да ти пробди, ка заумíраш. Брц.
— на дупе да ти излáзи. Јал.
— те одева́ла, да нéма мiрку, свртиште. Кр.
— ти нá-нос излази́ла; на дупе излази́ла. Тм.
— че да ти на дупе излáзи ка пoјдеш на онíја свéт. Пир.
- Душáне, Душáне! О, прóклети Душáне, Душá ти на дупе испáдла. Јал.
- Душáта ти на ребрáта искочíла. Пк.
- ДУШКО, ДУША́ ТИ — испáдла на ребрáта (Пк); на дупе испáдла (Кр).
— на ребрo излéзла. Км.
- ДУШКО — ли је, какв ли је, егá га задуши́ло, па да не мрдне, па с прсти
да орати. Сук.
— тебе Душко, тебе да затвори, Душко, па да те задуши, па да
занемéјеш, па само с прсти да оратиш, па да не мoж другако да
оратиш. Држ.
- Душманине! Душманине! Морé, онo че ти дoјде. Трњ. (Свађа).
- ДУШМАЊЕ У — грање. Јал. (Клетва, здравица, али и шала).
— грање, па видело да не виде. Км. (Брату, који је за свадбарима
његове ћерке бацао пепео, мађије).

- Душу ми је изёл, ега се не распадне у-земи. Рс.
 Ђавол да га изеде. Сре.
 ЂАВОЛ ТЕ — изёл (Бер); однёл (Брл); предотёл (ВРж).
 — предузёл, па да не врџиш ни две паре. Рс.
 Е, Вѐро, не продумала. Соп. (Прекор у облику клетве).
 Е, гутур те уватило. ДД.
 Е, да пукнеш, каква си. ТД. (Блага клетва).
 Е, Мико, Мико, куде че ти је душата кад умреш? Проклѐто да ти је! НМл.
 Е, Милисаве, Милисаве, ја ти, Милисаве, не могу ништа, ама бог ега
 мѐже. Км/При.
 Е, хѐле, врџе, шуџе, да вану теје жѐне, па да нѐма кѐј да га понесѐ. Зав.
 (Стрини и неним ћеркама девојкама, сиротица девојка коју су отерале
 из родитељске куће без девојачке опреме коју је себи припремила).
 Ега без мѐзак поодило. Чин.
 ЕГА БОГ — даде. Вој. (Клетва или благослов, зависно од тона и прилике).
 — даде да ти-сѐ устата на тилат укаче. Рас. (Оговарачу).
 ЕГА ВИ — полансе (Гњ/Соп); разнѐли (Рас). (Воловима).
 ЕГА ГА ЖИВИНИЦА — изѐла (Сук); испила (Вој).
 ЕГА ГА — задушило (Чин); изедѐ црни катран (Кр); катрањосало (При).
 — сугрушти, па да не мѐдне. Вој.
 Ега даде бѐг видило да не видиш. Вој.
 ЕГА ДАДЕ БОГ ДА — зликаш за лебац, па да ти га никој не даде. Вој.
 — зрикаш за лебац. Пир.
 — никада не турџиш венџ на-главу. Дој.
 — прѐсиш, па да се раниш. Држ.
 — се не врџеш, што ме толко изеде. Јал.
 Ега даде Гѐспод. Вој/Сук/Пет. (Блага неусмерена клетва у љутњи).
 ЕГА ДАДЕ ГОСПОД — да ђиш ко пребијен (При); ко пребијен по грѐбишта
 да ђиш (Пир); улогав да се влачиш (ВСв).
 Ега ђавол пребије ногу, само да буде. Гњ. (Клетва, и благослов, и
 бајалица).
 Ега ђи ване посирка. Вој. (Деци, која су нешто кришом појела).
 ЕГА — и онѐ текá прокѐпшу како и ни. Јал/Вој.
 — и твојат мѐж умре, па и за теб да измишљају једнога-другѐга. Држ.
 — и ти не видиш аѐр оди това, и оди твојата деца. Чин.
 — иде на твоју главу што си мѐн рекъл. Пир. (Расклетва).
 ЕГА ЛЕЗИК — прегризал (При); прегризал, што ми това рѐче (Вој).
 (Расклетва).
 Ега мижава пошла. Вој.

- ЕГА МУ — бóg не дáл днi (Гра); врáне кóсти рáзнéле (Рас).
— глáву изéл. Вој.
- ЕГА МУ ГЛÁВУТУ ИЗÉЛ — нáблaго (При); рђо бéсна, што гá гáцаш (Сук);
што-гá удари (Вој). (Ономе, ко без рáзлогa изазива пса или гá туче).
- ЕГА МУ — дрúство венéц зa свáдбу не исплéло. БЧ.
— не зaпојáло и не зaкрéкáло. Км.
— опáшкyту изéл, што-гá гáцаш. Вој. (Изазивачу пса).
— отпáдле (Вој); отпáдле рућéте (Км).
— отсéле рућéте, којé товá нáправи. Сук.
- Егá нáпне гáјде. Сре.
- ЕГА НЕ — вiди аiр оди тóва што ми је отéл, егá гá отрúје. Сре.
— дýнуло; зaгрéло; зaросiло; кáпнуло; свiтнуло. Вој. (Временским
приликама, кáдa не одговарáју).
— зaигрáл жiв. Пир.
— маукнýло, да бóг дaдé. Вој. (Матки).
— пркне. Вој. (Закржљалом усеву).
— прокопсáл. Вој.
- Егá несi зa млóго. Вој. (Клетвa у облику молитвe).
- Егá нiм се чýма у дóм усéли, пa да ђи зáтре у кóрен. Гра.
- Егá нóј нa свáдбуту исплéли венéц зa у грбишта. Пет.
- ЕГА — опалéл, егá опустéл (Пир); опалéло (Вој); опустéло (Вој).
— оћоравéјеш, пa ћóрав по свéт да бдиш (Сук); полудéјеш, да бóг дaдé
(При); оштурéло (Вој).
— с прсти пооратiл, да бóг дaдé. Вој.
- ЕГА СЕ — влaчiл пó-зeми, пa те дрúђи зaкýсували (Бла); здригóше (Сук).
— издýле овчiце, пa да ви мртвe вóзим у Рáковицу. Брц.
— издýло (Пет/Вој); мáјђи не посрáло, штó да се тýва посéреш, áло
áлтава? (Сук).
— надýло, да бóг дaдé. Сук. (Најчешће стоци).
- ЕГА СЕ НЕ — вiди, не знáје и не чýје. Км. (Неуслерена клетвa у лyтњи).
— дiгáл. Вој/Држ.
— знáје; чýје. Вој. (Неуслерена клетвa у лyтњи).
— распáдал ý-зeми. Чин.
- ЕГА СЕ — нiкaд не наситiл. Држ. (Похлепном).
— оковáла нa овiјa свeт (Вој); оковé нa овiјa свéт (Сук).
— отрýл, да бóг дaдé. ПРж/Трњ/Кр.
— расéдал. Км/Вој. (Оном ко седне усред великог посла).
— расéднем. Вој. (Самој себи, у току кратког предаха, усред посла).
— раскaпáл (Гра); раскaпáла, да те нигде нéма (Гњ/Дој).
— распáдле, да бóг дaдé, мртвe да ви вiдим! Овóв је стрáшно. Брц.
(Овцама које измичу немоћном пастиру и иду у штету).
— тýва не проврéло. Вој.
- ЕГА СЕ Ý-ЗЕМИ НЕ — раскaпáла (Км); распáднеш (Чин/Км).

- ЕГÁ СЕ — уконцил, па да не умре никако. Држ/Вој.
— усрál, да бóg даде. При.
- Егá си закóпаш најмилото, па да се на чужда (деца) радујеш. Рас.
- ЕГÁ СИ ИЗЕДЕШ — говнóто; пátкуту. Пир. (Детету, увреда у облику клетве).
- Егá, сiнко, ћóрав побдиш, па да те (теквóга) без бчи зá-руку вóде. Пк.
- ЕГÁ ТЕ БОГ — наказáло (Бер); убило (Вој).
- ЕГÁ ТЕ ВÁНЕ — посiрка (СГл); цврkáвица (ВС).
- ЕГÁ ТЕ — влци разнели (При); друђи закúсували (Чин).
— живиница изела (Вој); живиничка изела (Пир).
— згрчи, да не мрднеш. Сре.
- ЕГÁ ТЕ ЗГРЧИ, ПА ДА-НЕ — мрднеш (Км); мрднеш мáђи (Сук).
- Егá те згрчило па да-не мóж ни свóјете слiве да обéреш, а не и тóђе. Вој.
- ЕГÁ ТЕ — изедé црни катрán (Држ); óгањ изедé (Км/При); отруло (Сук/Пир).
- ЕГÁ ТЕ ПОСИРКА — ватила (Сук); увати (Пир). (Оном, ко је нешто кришом појео).
- ЕГÁ ТЕ — приштосáло; пројурило. Држ/Пир. (Оном, ко је нешто кришом појео).
— пцéта разнела (Кр); рашчепило, па рашчéпена да бдиш. ВСв.
— ргне ý-срце (Изв); сiнце не видéло, да бóg даде (Вој).
— сугрушти (Вој); сугруштило (Чин).
— тресé трилетница. ВЈ.
— у сьндьк изнели из тóја ижу. Држ.
— у тóја моју дрéју за у грóб пременили, да си ћу понесéш. Вој.
- ЕГÁ ТИ — га на грóб изнели. Км.
— гáврање бчи испили. Грш.
- ЕГÁ ТИ ДÓЈДЕ ДÓ-ГЛАВУ — и тéб теквá добринá (Пс); па да видиш (Кр).
- ЕГÁ ТИ — загорчи весéљето. Соп.
— исануле рућете, па да не мóж лéб у уста да тóриш, да видиш какó божја сiла мучи. Брц.
— кóђа запустéје, а двóр у трáву урастé. Кс.
— мáђа-ти нáд-главу повикáла (Км); на кóђу рéзу тóре (Кр).
— нá-нос излэзне. Бла.
— овцá не блáјне у појáту. (у двóр). ПРж.
- ЕГÁ ТИ ОТПÁДЛЕ — ноћете, што тóлко трéскаш сас нiј; рућете. Сук.
- ЕГÁ ТИ ОТСЪЛЕ — ручицете (Вој); ручицете, што прéкрши убáво дрвцé, бакóузе (Чин).
- ЕГÁ ТИ ОТСЪНУ — отпáдлицете; рућете; ручицете. Вој.
- ЕГÁ ТИ — бчи испáдле. Км.
— појáли пóскоро нáд-главу што си ми товá извела. Пир.

- поп чита́л на́д-главу (Гра); при́-главу постоја́ла (Грњ).
 — пцетата на гроб завива́ла, што ћи дираш ка те не ла́ју. Сук.
- ЕГА́ ТИ СЕ КОЖАТА НАОПАКО — изврну́ла (Км); изврну́ла, што наопако оратиш (Вој).
- ЕГА́ ТИ СЕ — ру́ћете угрчи́ле (Изв); смркло́ пред-очи (При).
 — уста ишчепчи́ло (Гра); уста́та наопако изврну́ла (Кр).
 — чи́р прива́не. Гра/Брц.
- ЕГА́ ТИ — ту́ре црну́ крпу на́-очи (Јал); црвје́ очи поје́ли (Рас).
 Ега́ цркне. Пир.
- ЕЈ, ДА — ви не-зна́м што бу́де. Вој. (Избледела клетва прешла у изреку).
 — се раседнеш, бре (ВЛк); те не-зна́м што бу́де. Вој.
- Еј, мбре, мбре, каквó је де́ла ти прави́л сас ме́не, не́ма да се сми́ри (ни) на онíја свѣт. Рс.
- Еј, проклéта да си, не́че добрó да ви́диш. Кс.
- Еј, проклéто да је и заврзано, што не мóже детé башту́ да си бира. ВЛк. (Шала у облику клетве).
- Еј, сiнко, сiнко, бчи ти побелéле. Пк. (Сину).
- ЖЕ́НСКО ДА СЕ НЕ — ви́ди; ви́ди, же́нско је проклéто. Км. (Избледеле клетве, сада изреке).
- Жи́в да га не изедé. Брц.
- Жи́ва је това́ направíл, живини́ца га испíла. Вој.
- Жи́ви да се вукнете́ у-земи, па да ви не́ма. На́м је од вас живóт црн и пýклен. ВЛк.
- ЖИВИ́НИЦА ТЕ — изéла; испíла. Вој/Пир.
- Живини́це да те изеду́. Пир.
- ЖИ́ВКО — жи́в по пýт да не бдиш (Сук); живи́на те изéла (Кр).
 — по свѣт жи́в да не бдиш. Чин/Кр.
- ЖИ́ВО, ЖИВА́К — (су) ти́ у меши́ну врљи́ли; ти у меши́ну улéзал. Соп.
- ЖИ́ВО, ЖИ́ВО — жива́к ти се у меши́ну извél. Пир.
 — живини́ца те изéла, живини́ца те испíла. Ти си, Жи́во, то́ва сас твбјете́ бвце направíл. Вој.
- Жлтéница да га увати. Пс.
- Жми́кава по свѣт да иде, ћо́рава у-земи да оти́де. Брц.
- Жму́кав по свѣт да бдиш. Вој.
- СИ́В — да сeреш (Гра); просра́л (Пир).
- За́-душу да му се најде, па да не стигне пак бра́јћа да си превари. Држ. (Деверу, који је у наслеђе добио већи део).
- ЗА НАЈМИ́ЛО ДА — ви́каш, слзу́ да не испуштиш, лéк да му не најдеш. Пет.
 — си повика́л. Пк.

- Зáјеча ти главá на врáта, а церóва ти главнá у дýпе. Зав. (Клетва-бајалица и расклетва).
- Залутáло, па дóм си не нашлó. Пк.
- ЗАНЕМÍЛО — тé (Ор); тé, да бóг дадé, штó рúцаш (Трњ). (Расплаканом детету).
- Зáрко, Зáрко! Еј, Зáрко, Зáрко! Зóрле ти, Зáрко, душá испáдла. Да штúкнеш, Зáрко, па да цркнеш, и зóру да не дочéкаш, да бóг дадé. Пк.
- ЗАТÓВА ШТО НАÓПАКО ОРÁТИШ — кóжата да ти се изврне наóпако. ВЛк.
— устáта да ти се ишчáнче, и кóжата да ти се наóпако изврне. Чин.
- Затрéл те мáрен. Кр.
- Затрлó ти се íме, па нíгде да ти се не нáјде. Дој.
- ЗАШТÓ — (ја) да старéјем, нека ти говéда остарéју. Бер. (Шала у облику клетве, и истовремено благослов).
— ми детé бíјете? Рúће ви отпáдле, óчи ви испáдле, и да не вíдите белó вíдело. Пк.
- Заштурéло, да бóг дадé. Вој.
- Згрчíло те, да бóг дадé. Вој.
- ЗДРА́В УЛÉЗАЛ — мр́тав излéзал (Пк); һóрав излéзал (Рос).
- ЗДРА́ВЈЕ ДА — нéмаш. Држ.
— нéмаш, цр́вици да те једú, пијáвице да те пíју, да се распáдаш и да се нíкад не распáднеш. Пир.
- ЗДРА́ВО-ЖИВО! — Мóре, здра́л ти бóг óчи! (Пир);
— Здрáла ти мáчка óчи (Гњ). (Клетва, као одговор на поздрав при виђењу).
- Здúвана тíкво. Пир. (Клетва се преобразила у увреду).
- Здúванице. Пир. (Клетва и увреда).
- Здúванице, здувáло се, па се усмрдéло. Пир.
- Здубóтино. Вој. (Клетва и увреда).
- Земл́а те изéла. При/Вој/ВРж.
- ЗЕМЛ́А ТЕ ИЗÉЛА, ПА — да не вíдиш белó вíдело (ВЛк); ти се тра́г затрлó (Пк).
- ЗЕМЛ́А ТЕ — изéло (ТД); исврл́ила из грóб (Пк); не приб́рало (Пк).
- Земл́ата те исврл́ила из грóб. Пк/Бс.
- ЗЛÓ — си ми учинíла, клéла си ми децá, ама и тí да несí за млóго. При.
— те изéло. Пок.
- ЗМИЈА ТЕ — зá-срце изéла, да бóг дадé (Јел); изéла (Сук/Вој).
— изéла зá-срце (Брл); изéло зá-срце (Пк).
- ЗМИ́ЈЕ ÓЧИ ДА ТИ — извáде (БЧ); испíју (Пир).
- ЗМИ́ЈЕ — те зá-срце изéле; ти срце изéле. Пк.

- И НА — овíја свѣт, и на онíја свѣт, видело да не видиш. Пир.
— онíја свѣт да се не расíпеш. ДД.
- И онá че ме рáни, рáне ме распáдле. Пир. Има текá понéкоје па си сáмо себе клíне, íма рáзан нáрод.
- И ТЭБ ЧЕ СТÍГНЕ — проклети́ја. Вој.
— проклети́ја, ако клíнеш. Áко те стíгне. Држ.
- И тí да се текá осрѣшиш, и тѣб да стíгне мóјга срѣћа. ВЛк.
- ИДИ, БРЕ — у Карамáнци. СГл. (Иди дођавола, гранична варијанта).
— у Њораву стрáну. Вој. (Гранична варијанта).
— кудé те óчи вóде и нóђе нóсе, па се не врнуло мáјњи. Пет.
- Из-очи ти свíтће излатíле. Пир.
- Издубóтино јédна, тí! Да те нéма! Јал.
- ИЗДУЛ — га ђáвол, па да не знáје какво орати и какво работи. Брц.
— се, да бóг дадé, од нáшето грóзје што си обрáл и изручáл. Ор.
- Издúло му се, да бóг дадé! Цркло му да бóг дадé. Јал/Вој. (Стоци, туђој, у штети).
- ИЗДУЛО СЕ — најéло се, отру́ло те. Км. (Стоци, када непрекидно тражи храну).
— пцéта те разнéла, не мóж се наједéш. Вој. (Стоци).
- ИЗÉДЕ МЕ, ЛЭБ ДА НЕ — једé (Бс); јédне (Пир/Вој).
- Изédоше ме дúшмање, душá њим на дúпе излазíла, па да не мóж да излэзне. Пк.
- Изéл те црни прíш. ВРж.
- Изéла га мýка. ВРж.
- ИЗÉЛА ТЕ — бáба; бáпка. Вој. (Баба тепа унучету у облику клетве).
— изну́трица (Брц); црна изну́трица (Пс); чýма (Км/Сук).
- ИЗÉЛО ТЕ — изну́трица (Рс); чýма (Сук/Вој).
- ИЗНУ́ТРИЦА ТЕ — изéла (Тм); изéла, не најéл се (Сук).
- ИМА ЛИ БÓГ ДА — види што ме мýче, па да њíм све врне и наплáти. ЦД.
— га умóри. Пк.
- Имáње, па имáње! Да бóг да ти опустéје. Изв.
- Имáњето пýсто да ти остáне. Соп.
- ИМАШ СИ — чѣрће. Да бóг дадé да и онé текá убаво жíве ко јá при Бáну. Да ђи бíју и да ђи тлцају свáђи дьн, и да њим не дáвају ни пáре ни лéб. Зав/Гра.
— чѣрку. Оћоравéла ти, кýрво, што си ми мýжа предúзела. Кс.
- ИМЕ ТИ СЕ — затрéло (Сук); затрлó, íме ти се не чýло у свѣт (Тм).
- ИМЕ ТИ СЕ НЕ — споменúло (Чин); чýло (Вој); чýло, и плéме ти се не видéло (Кр).

- Исануло му, да ббг даде. Об.
- ИСКАТРАЊОСАЈ СЕ — ббг га (не) уби́л; уби́л га Гбспод. Вој/Пир.
- Исклчи́л ти се мбзакат. Брц.
- Исклчи́ла ти се душата. Брц/Гра.
- Искриви́ла ти се устáта што криво врéвиш. Тм.
- Исприштосáло се. Вој. (Детету, ако је обавило нужду где не треба).
- Испр́сле ти бчи. Брл/Сук.
- Исб́ле ти отпáдлицете. Тм.
- Иш, пипка! Вој. (Истеривање туђих кокошака из штете, а и својих).
- ИШ, ПИПКА ТЕ — вану́ла (Пк); вати́ло (Вој). (Терање кокошака из штете).
- Иша, пипко једна, ашбн те вати́ло! Вој. (аш м. Кр). (Кокоски у штети).
- Ишчепчи́ла ти се уста, да ббг даде. Трњ.
- ИШЧЕПИ́ЛО — те, да ббг даде, што чéпаво орати́ш. Трњ.
- — ти се устáта нао́пако. Тм.
- ЈА ИЗ КУЋУ, А БОГ — ви у ку́ћу не улéзал. Коњбштипе ббжји, свé злб у ку́ћу да ти б́уде. Пир.
- у ку́ћу да ти не улáзи. Нбђе да ми се претрбше нá-две, ако ти ви́ше дбјдем. Пир. (Клетва, и заклетва).
- ЈА — мислим да сам свé ббгу исплати́ла, сá те је стигло, рђо. При.
- не умéјем да клнэм, али онб нека ти ббг врне. Брц.
- ну́ све МАМО! МАМО! а онб самб ћути́ и злб прáви. Да ббг даде, мáмци ћу разн́ели. Изв. (Свскрви).
- ЈА САМ БОЛАН, А — каквб ми зетовéти и синовети мисле, да и стигне. ДД.
- синовети, бáбо, каквб ми мисле, нéка ћи стигне. — У, Митре, какб мбжеш текá да речéш? — Ама, бáбо, па ли ми онб добрб мисле, и чéкају да оздравéјем. Пир. (Двосмислена клетва у виду благослова).
- ЈА — сам те дојила, мојé си млекб, чérко, пи́ла, мојé млéко да те отру́је. Брц.
- ти давá једене, а ти ми рáну бтвори. Нéка ти ббг плáти. Сре.
- црнб нбсим, а ти ми се шегу́јеш! Да ббг даде и т́и с црнб да се заћити́ш, па никад црнб да не стур́иш. Јал.
- че излэзем, а ббг никад да ти у ку́ћу не улéзне. Пир. (Домаћину).
- Јéвтика те изéла. Пир.
- Јегá вој на свáдбуту сьндбк мртвáчћи донéли. Брц/Брл.
- ЈЕГÁ ГА БОГ ЗАВРЖЕ У ЈЕЗИКАТ, ПА — да-нé мбж више да проорáти. Пк.
- јбш пбвише да не разб́ира. Пк.
- ЈЕГÁ ГА — ббг очисти́л, кбј мéне замисли лбше; на грббшита изн́ел. Пк.
- ЈЕГÁ ПАДÉ — Гбспод. ВРж/Гос. (Блага и неусмерена клетва).
- Гбспод, улбгава да се влáчиш. Пк.

ЈЕГА ВИ ГРОМ — све по кућу потепал (Рс); убило (ВРж).

Јега љу од свадбути у мртвачћи сьндѣк донели. Брц.

ЈЕГА МУ СЕ ЗА ПОЈУТРИНУ — најде (Пк); нашло (ВЛк).

ЈЕГА НЕ — излезал сас здравје. Рс.

— капнуло. Рс. (Киши).

ЈЕГА — немало кбј да те орове, поп да те само опоје. Пк.

— од деца видело не видела, да бог даде. Јел.

— побеснејеш; побеснел, па по гору вил. Тм.

— придбоше, да бог даде. ВРж.

— све по чужди мужје одила. Од како ти мужат умре, ти се не сврташ, са су сви твоји. Ама чеке само да остарејеш, па да видиш. Дој.

ЈЕГА СЕ — исприштосало; не исприштосало. Пк.

— не сунул за водицу да си узнеш, него друђи да те поје. Пк.

— раседал (Дој); распаднеш и љуту куде седиш (Пир).

— сине, дом не врнуло. Пк. (Сину).

ЈЕГА СИ — главу преорал, што ми преора њивуту. Јал.

— не легло при својега мужа. Дој. (Мужевљевој љубавници).

— не пошло (ЦЦ); сине, дом не дошло (Пк).

ЈЕГА ТЕ — бесно куче изело, па нигде лек да не најдеш. Пк.

— бог снаказал. Пк.

— ване посирка (Дој); вануло бес, да бог даде, што ми душу изеде (Пк).

— ветар однел у-гору, па да те никој не најде. Рс.

— дом деца не затекла. Рс.

— за-срце изело, па само да бдиш по путштата и да ровеш. Пк.

— загушило; кљцнуло одозгоре. Пк.

— коњи у вра згазили. Бе.

— лебацат ударил у-главу, па ни нега да не једеш. Пк.

— макар преди смрт, завуштило, па да ти се врне. Пк.

— мртвог покарали (Пк); мује живога изеле (ЦЦ); не затечем (Рос).

— пцета разнела, у јендек ти се кости расипале. Рс/Дој.

— стигла таја добриња што је мене стигла, па да се оћутиш. Пк.

— стигне, па че поверујеш (Брл); чума појела (Брл/Рос).

ЈЕГА ТИ — камење на-главу постојали. ВРж.

— кућа опустеје, па да нема кбј у њу да (ти) улэзне. Пк.

— кућата изгорела. Јел.

— преседне једене и пијење које си при мене изел и испил. ДД.

— све што си при мене појел и попил, преседне, па да више не прегјтнеш. Рс.

— своји не постојали, него чужда кошћинка да те сарани. Пк.

ЈЕГА ТИ СЕ — завртеља уста на тилат. Пк.

— не родило мушко дете, уз колено да успрајиш. Рс.

— ставнило, а не савнуло ти се. ВЛк.

- ЛЕГА ТИ ТОВА БИЛО — за у гроб (Пк); последњо (ЦД).
- Јегато ти кукавице кукале по кућу. Јегато ти опустела, па кукавице не престанувале да кукају по њу. Јал.
- Јэгдо, Јэгдо, рђо проклета! Све за унуче влачиш, унуче ти при-главу постојало. Пир.
- Једва ћу уреди да ћу направим на човека, а оно ме само једé од жену до жену, по путштата. Проклета да је, језик да њој поцрнеје. Пк.
- ЈЕДНО ЀМАШ — ама и њега да немаш. ТД.
— да бог даде, и њега изгубил. Једно ти остало, да бог даде, и без њега остал. Пк.
- ЈЕДНОГА ЀМАШ — и њега да немаш. Кој ти га је дал, нек ти га узне.
Км.
— у сандџ да га туриш. Кр.
- ЈЕЗИК ДА ТИ СЕ — исуши, па с прсти да пооратиш. Вој.
— тргне, па само да мљцаш, ама да не мбж да оратиш. Гњ.
- ЈЕЗИК МУ — исъл, (у) уста залок не турил. Тм.
— се изъл, па да занéми, па с прсти да враже. Тм.
- Језик прегризал! Сук. Кад те некој пита кудé си пошъл, а ти му текá речи, да те баксуз не бије. Или па, ка те некоја рђа клине. (Расклетва).
- ЈЕЗИК ТИ — исъл, па само с прсти да показујеш. Рс.
— се преврзал, кво оратиш (това). Брл.
— утрнел од гáдну орату. Трњ.
- ЈЕЗИКАТ ДА — вој отпáдне, што је за мэн јела кво се не једé. Вој.
— (ју) исъне, па да се прилэпи, па да не (мбж да) зине. Пк.
— ти отпáдне. Пк.
- ЈЕЗИКАТ — ти је млого длг, али још да се продлжи, па дупе да си лижеш.
Кр.
— че-(да)-ти отпáдне. Вој.
- Језк да је. Вој. (Клетва прешла у изреку: Да се не понови зло, срамота; није ти, ваљда, до тога стало).
- ЈЕКСИК ДА (ТИ) ЈЕ — арам да ти је (Пир); и таја слушка (Дој/Вој); това слушање (Вој); што си ме чувала, па ме са једеш тува (Пир).
- Јелће, Јелће, живина те, Јелће, изела. Км. (Јелће). Вој.
- Јовáne, Јовáne, камене да мелеш сас туја твоју воденицу. Зашто ме не пригледа, и не смле ми макар колко за једну погачку. Вој. (Воденичару).
- Ка глэц просереш, тегáј да признаш, да бог даде. Пир.
- Ка свáдбу запрајиш, сандџ да си купиш. Пир.
- КА РОДИШ, ДА БОГ ДАДЕ, ДА — си мртво детето у корито окупеш. Бер.
— деца мавје испију. Брц.
- КА СЕ — врне камикат што сам га по тебе врљила, тегáј и ти да се врнеш.
Држ.

— Маковиште смири и мáne да се свлáчи, тáгај зрно жíто у кућу да вíдите. Гра.

— Сарлѝк расíпе, тегáј и óн. Пир.

КА СИ — вíдиш тíл, тегáј да вíдиш детé. Гњ.

— тíл вíдиш, тегáј детé да рóдиш. Тм.

— тóлко лóш, нáвјe те испíли. Пир. (Малом детету).

Ка ти сíнат у вóјску пóјде, у сьндѝк да га тóриш. Држ.

КА УМРЕМ — заклињам те и преклињам, да не дóјде. Ако дóјде, нáпола нóђе да пребíје. Ја нóј несѝм мáјна да нóј трпíм. Пир. (Заклетва и клетва).

— нóђе да си стрóшиш, снáо, ако дóјдеш. ВЛк.

КАД — ми лéгнеш при мýжа, мртва да се дíгнеш. Км. (Мужевљевој љубавници).

— се кáмикат врне, и ти тегáј да се врнеш. Цер. (Уз магијску радњу).

Кáжеш: - Штúкло! Мóра нóђе да је добíло. Морé, да ти кáпа штúкне, па да љу нíкад не нáјду. Сук.

КАКВÁ (ЈЕ) — мáјна, óчи вој мáчће ископáле. Товá ли је мáјна? ПРж.

— мáна, мáчће óчи да вој извáде. Какó си клнé децáта, ко да нéма дýшу. (дечíцата). Нш.

КАКВÁ ЈЕ — мáчавата, óчи вој мáчће извáдíле. Тм.

— рђа, сéмка да му се зáтре, вíдело да не вíди, воду да не пíне, с кáмење глáву да си тíца, ко кúче да лíпше. Пк.

Каквá си па товá тéтка, убíла те Светá Пéтка. Вој. (Клетва-прекор, али и шала).

КАКВÉ ПÁРЕ ÓЧЕ? — Попарíле га пó-срце. ДД.

— Платнó му нá-очи постојáло. Нш/Вој.

КАКВÓ — је мéне стíгло, и тéб да не замíне. Пк.

— ми дрíчиш и клнéш? Каквó те ја дрíчим? И каквó сам ти крíва? Јá ти несѝм крíва што ти чéркуту нéче нíкој. И што ти мýж пíје, и што те бíје, и што се свí мýжје облíзују ка те срétну. Нéчу да те клнém, него че те благослóвим: - Јóш текá да поóдиш и на селсчи мýжје хéв да поправíш. Гра.

— ми мíсли, бóг нéка нéму дадé. Држ. (Двосмислена клетва у виду благослова).

— прáјиш, нéче лéко да прбјдеш, бóг íма, па че те накáже. Брц.

— сам ти сíне, помислíла, да те стíгне. Ја бóље несѝм проодíла, теквó сам чула и вíделá, нејé ме стрá. ДД.

— си другóме правíл, тéбе да стíгне. С óчи да глédаш, с рúће да мрдáш, а онó да те занéми па нíшта да не мóж да кáжеш. Рс.

КАКВУ ЈА СНАУ ÍМАМ, ТЕКВУ БÓГ ДА ТИ — и тéб дадé. Пир. (Клетва у виду благослова).

— не дадé. Пир. (Благослов у виду клетве).

Какó иглú да стáнеш, из иглéнс уши да мíнеш, па да дóјдеш да се мóлиш. Пир.

- КАКО ЈА — млáтим с црнóту крпу по калдармóту, тебе текá бóг да млáти.
Пир. (Уз магијску радњу).
— сá викам од тебе, текá ти од бóга да повикаш. ДЦ.
- КАКО ЈЕ — мéн стíгло, текá сá и тебе стíже. Од-бога си-гá нашéл, теб си уклéл. Пк.
— мéне стíгло, да те не замíне. Цер.
- КАКО — крадaчкóм прáвиш, нéка те текá и стíгне. Пир/Рс.
— кутaчкóм прáвиш, текá те и стíса. При.
— мóже да се свíива и извíива? Да свíије шију, па да ћу нíгде нéма.
Јал.
— онí с мéне, текá бóг сас нíи. Дој. (Мајка оговара и куне своју децу).
- КАКО С МЭНЕ — прáвиш, снáо, текá бд-бога си нашлá. Вој.
— прáјш, снáјо, текá да ти снáје врчу. Држ. (врчају. Вој).
- КАКО САМ — (га) клéла, једнó да га стíгне, дóста (че) му је. Пет.
— облéкла кошуљóту набпачнi, текá да се на судíјуту пáмет обрне,
па да суди на моју стрáну. ПРж/Пир. (Уз магијску радњу).
- Какó се сá мóјат васóљ вáри, текá чéрхете да ти се дýвају. Пир.
- КАКО СИ — изгрбавéл, још да изгрбавéјеш, па да ти свí пóмру, ама тi да не мрéш. Па да остарéјеш и пáмет да изгубиш, и сам да живиш, и гóвна да гребéш и да ћи једéш, и текá да се рáниш. Гра.
— ти мéне прáјила, снáо, текá твојé с тебе да прáји. Држ.
- Какó те проклé, не зáмину те. Пк.
- КАКО ТИ — је дошлó товá што си стéкал, да бóг даде, текá и да отíде у невиделицу. Гра.
— мéне клé, текá твојé нáјмило да стíгне. Пк.
- КАКО ТИ САС МЭНЕ, ТЕКА — бóг сас тебе да прáви. Грш.
— дýшманe сас тебе. Тм.
- КАКО — ти, сíне, билó прáво, текá ти билó здрáво. Кудé те ја подојила, тýва се крв пролила. Бла. (Сину на суду).
— цвёт вéне, и ти да вéнеш. И да забовáриш да си билá убáва. И да си мојéга мýжа с убавíило заслепíила. Пир. (Мужевљевој љубавници).
— што сé овóв дрво, што си га прекршíила, сýши, текá и ти да се сýшиш.
Гњ.
- КАКБВ ЈЕ — бóље да нејé (Држ); сíн, да сíне, па да га опрли (Брц).
- Какв си, сíнко, бóље и да несíи. Какó те мáјна родíла цел живóт да ме једéш, на мíр да ме не остављаш. Пк.
- КАМЕНЕ, — Кáмене, нá-главу ти кáмик постојáл. При.
— кáмик ти прí-главу постојáл. Км/При.
— скаменил, Кáмене, да бóг даде. Км/При.
— стáни, Кáмене, рáне те разнéле, у-зуби ти пиштáле, и какó кáмик да стáнеш. Изв.
- Кáмене ти глáву разбíили. Брц.

- КАМЕНЕ ТИ ПРИ-ГЛАВУ — постојале (Нш); постојали (Тм).
 Камене че врљам по тебе, па ка се оні врну и ти да се врнеш, снао. Пк.
 Каменеџо ка-се врну, снао, тегáj и ти да се врнеш. Пир.
 Камилічка шуга да и ване, што се нікако не лечи. Пк.
 Капата да ти опустеје. Сук/Дој.
 Карá, варá, лыгá, те даде бóg, ко прошљак у-земи бтиде. Мбјте га клетве
 стігоше. Пк.
 Карáла га, карáла, ама си ну докарáла. Бóg да љу кáзни. Рас.
 Кáрете се, кáрете, па, ако ви очіти не трéбу, и бчи си повáдете. ДД.
 Кáтар га уватіл, па ко катрán да поцрнеје. ВЛк.
 КАТРА́Н — га ударіл (Раг); те ударіло (Тм).
 КАТРА́Н ДА — сéреш (Јал); ти је (Шер).
 Катрán летéло, па да не мбж да се посéре. Брц/Трњ.
 Катрањосáло га. Нш/Вој. (Детету које је обавило нужду где не треба).
 КВО — рабџиш на друђи, тоvá тебе да стігне. Чин.
 — ти знајеш, убіл те мáрен. Км/Вој.
 КЛÉЛА — гóвна кљуца́ла (Пир); клéла, па кљуца́ла, па сва гóвна
 искљуца́ла (НМл); кљуца́ла, гóвна кљуца́ла, и црвје кљуца́ла, и свé
 љи искљуца́ла (Брц); па свá гóвна искљуца́ла (Пир). (Расклетва).
 — сам га, клéла, околó свет да іде. И уклé га, бтиде, и више се
 не-врну. ДД.
 КЛÉТВЕ ТИ — до шіју стігле, што клнэш? Рс. (Клетва на клетву).
 — нá-главу постојале. Што мéне заміслиш, тебе да стігне. Пк. (Клетва
 на клетву).
 КЛІ́НЦИ ТЕ — ббжји разапéли, што клнэш? Да бóg даде више нікад да
 не мбж да проклнэш (Јал); разапéли (ВЛк). (Клетва на клетву).
 КЛІ́ЊЕ ТЕ — разапéли (Пк); разапéло (Вој); разапéло, што клнэш (Држ);
 разнéло (Гњ). (Клетва на клетву).
 КЛІ́НЕ, КЛІ́ЊЕ У — распрáли (Пк); растргло (Нш). (Клетва на клетву).
 Клнэм те, теквó добрó, које ми споміњаш, теб да стігне, па да те држі, и
 да не мбж од нега да се курталішеш. Бла. (това добро. Гра). (Клетва
 на клетву).
 КЛІ́НESH — ама кліње те разапéло како Ѐсуса Крїста. Сук. (Клетва на
 клетву).
 — злињујеш, клетве и злó да те изеду, кучко бéсна. Јал. (Клетва на
 клетву).
 Ко јá вїкам од деца́, нека он вїка за деца́. Нека му умру деца́та, пóвише
 че га болї. Ка он умре, мáлко че га болї, а ка му деца́та пóмру
 млóго че-гá болї. Брц.
 Ко питїје да се тресéш. Гра.

- Когá мрáзиш да га проклнэш: — Да бóg дадé, да не оздравéјеш, да ми се гáди у úста да ти плýнем. СГл.
- Кóј га је укрáл, својé да нéма. ВЛк.
- КОЈ ДÁВА — а злó мýсли, бóg да га очýсти. Кр.
— па да íма да дáва, а кóј не дáва, нýкад да нéма квó да дáва. Гос. (Благослов и клетва, и део здравице).
- КОЈ ДРУГОМЕ — злó чýни, нéму нéка на шýју пáда. Тм. (Клетва на клетву).
— прáви злó, да га удáри, па да вýди добрó ли је. Рас.
- КОЈ — згáзи градýниту, нóђе да си пребýје. Држ.
— је рекýл да сам га укрáл, нá-главу да му постојý. Бер.
- КОЈ ЈЕ ТОВА — направýл, нéга да стýгне. Раг.
— тýја да íма бчи. Зав. (нéма бчи. ВЛк).
- КОЈ — кáже (да) íмам жлтыце, бчи да му побелéју па да íде по свéт жýт и пýклен, да бóg дадé. Пир.
— кво си прáј, он че си нáјде. Немóј, чéрко, бáбичкуту да дýраш. Онó нéма тéбе да стýса, негó че ти стýгне децáта. Пир.
— клнé, сéбе да си уклнé, а не дрýгога. Пир. (Расклетва).
- КОЈ КОМÉ ЗЛÓ — мýсли, у пáзуку нéка му остáне. ВСв.
— чýни, нéка нéга стýгне. Рос.
- КОЈ КРÁДНЕ — да га не изедé жýв и здрáв. Ор.
— рýће му исýле, па му се до рáмена згрчýле. Пк.
- Кóј лýже с лýжу да се рáни, да бóg дадé. Вој. (Клетва, а кадкaд и заклетва).
- КОЈ ЛБЖЕ, САС СÓЛ ДА — лýже, клéтва да га стýгне. Брц. (Магијска радња).
— лýже, клéтва да га не стýгне. Кс.
- КОЈ ЛБЖЕ, СОЛ ДА — лýже. Пир. (Магијска радња).
— лýже, кој не вéрује, гóвна вечéрује. Пир. (Дечја заклетва, али и вулгарна шала).
- КОЈ МЕ — дрса, па да ме дрса, да бóg дадé. Брц.
— клнé у дýпе ме цýне, кóј ме мрáзи на колéна да лáзи. Пир. Кóј ме клнé, ја га текá нарáним, и он се зачаскóм ошутý.
— оговáра, да му се дýгне плýк на језýк, па да дóјде да се мéн пожáли. ДД.
— (осáд) ударýл, зýб забýл, и трý хýла мéсо извадýл, да бóg дадé. Пир.
— удáри, рýће му исýле (Тм); укрáл, на грóб да га изнесé. Ру.
- КОЈ МЕНЕ — злó мýсли, нéка си нéга стýгне. Тм.
— мýсли лóше, да га стýгне пóлоше. ВСв.
- КОЈ МИ — завýди, да бóg да га злó стýгло. ВЛк/Брл.
— замýсли лóше, нéка га стýгне пóлоше. Пк.
— злó мýсли, бóg да га очýсти. ВС/Трњ.

- истрже колџ из плџт, црѣва му се истргла. Пк.
 — је најдушманин, това да га не стѣса. Вој. (Благослов у облику клетве).
- КОЈ МИ-СЕ НА ДЕТЕ СУНЕ — да не мџ воду да прогљне. Соп.
 — руће да му исѣну. Нш.
- КОЈ МИ — се по дете суне, рука да му исѣне. Мр.
 — украде црнуту кокџку, да љу кџле и лџј да тџпи, кџла да маже и мртви да кџра. Ја не умејем да клнѣм, ама да дџде нџна, онџ че бџље да клнѣ. Брц.
- КОЈ МИ УТЕПА ПИЛЕТО — да попѣра како нѣга (Држ); црвици да га изеду (Изв).
- Кџј на зџ мѣсли, бџг да га очѣсти. Рс. (Шала у облику клетве).
- КОЈ НЕ — дџде, да му цркну волџвети у јерѣм. (у кошару). Ор. (Позив у виду клетве).
 — пије, да му се не рџди. Вој. (Клетва-шала, део здравице).
 — слави славу, да изгуби главу. Пир. (Клетва-шала, и игра речи).
- КОЈ НЕЧЕ — мајњи му га. Кр. (Псовка у облику клетве и претње).
 — тџђо, да не изедѣ ни свџјето. Нш. (Клетва као принуда да се прихвати понуђена храна, или пиће).
 — чџждо, нѣма ни нѣгџвото да види. Кој тџђо не вџли, он ни своје не вџли. Нш. (Клетва „у пратњи“ пословице).
 — чџжду, нек изедѣ мџјту, да бџг дадѣ. Рс. (Скаредна шала жене у облику клетве).
- КОЈ НИ — мрџзи, пред нас да лџзи. Магѣре га у дџпе убџло. Пир. (Клетва „у пратњи“ псовке).
 — узѣ Жџтку, од њу лџј да тџпи, кџла да маже, мртви да кџра. Јал. (Оном, ко је украо жуту кокошку).
- КОЈ — пије, чџвѣ му мџзак испѣле. Чин/Бла.
 — подвџли, гџдина да му подвџли. Чин/Вој. (Клетва, и заклетва, зависно од ситуације).
 — прџви (маџије) да му се на најмило дете направѣ, па да га болѣ, па да види како је. Пн.
- КОЈ СЕ — мѣн зарадувал на зџ што ме стѣгло, нѣг не заминџло, све нџ-главу да му се свџли. Брц.
 — сам не повџли, бџг да га убѣје. Пир. (Клетва прешла у изреку).
 — сџвал?! Што му не исанџше рућѣте кад га узѣ. Пк.
 — суне за мџјето, бџе руће му исѣле. Пк.
- Кџј (си) ѣма рџне, да си и чџва. Пир. (Сујевѣрје).
- Кџј си тѣја лѣк текџ сас маџије направѣ, да се не олѣчи. Ако је направѣл за дете, да му се детѣто не олѣчи. А ако је направѣл за нѣга си, да се распџда од бџлку, да бџг дадѣ. ВСв. (Поводом „маџија“ у једном шљивару које су изјутра освануле, а помоћу којих је неко „изнео“ болест из своје куће).

- КÓЈ — те клне, у пазуку да му буде. Рс/Пк. (Клетва на клетву).
— ти мисли зло, нека га стигне. Држ.
- КÓЈ УЗНЕ — дунђерши алат, да бóg даде, да се цел живót слуша с нега.
Ста. (Шалива самоклетва дунђера пред газдом за чији рачун раде).
— туђе, да не изеде своје. Тм.
- Кóја је клела, на онów ми седла. Кóја ме куне, у дупе ме цуне. Кóј ми зло мисли, бóg да га пречисти. Пир. Кóје те клне, а тí га текá залéпи пред наро́д, па че се зачáс оћутí. (Клетва, „товарење“, и део здравице).
- КÓЈА МЕ ЈЕ КУЧКА ЗАЛÁЈАЛА — свака је побеснела, какó си клела, текá те стíгло (Пк); сваку је бес вати́ло (Брц). (Клетва на клетву).
- КÓЈЕ — га је узело, на најмило на грóб да га изнесе. Км/Држ.
— криво, да неје живо. Рас.
- КÓЈЕ МЕ ЈЕ — куче залајало, свако је побеснело, па чеш и тí. Вој/Пир.
— украло, да си не́ма своје нíкада, све да крадне па да се рани. Км.
- Кóје на моје дете зло мисли, зло да га стигне. Пн.
- КÓЈЕ СИ — испратила у војску, да ти се не врне. Јал.
— ми рекла текá те стíгло, па са и тí не́маш деца. Пк. (Сујеверје).
- Колера да те увати. Ор.
- КОЛÉРА ТЕ — ванула, па да те нíгде не́ма. Држ.
— вати́ло (Грш); појела (Сук/Вој).
- Колеро проклéта. Гра.
- КÓЛКО — да је лоша, бóже, немóј њој пáмет узнеш, нека си глéда мућете дóк-је жива. Пк. (Клетва у облику молитве).
— ми зло напраји, ко́лко ли те земља држи! Што се (земља) не отвори да те живу прогíне. Јал.
- КОЛКО САМ ВИ ЈА — изёл, то́лко срећу да имате; опáсал, то́лко здравје да имате. Рс. (Клетва у облику благослова).
- КÓЊИ ТИ НÓЋЕ — згази́ли, ка не видиш куде гáзиш (Пир); развлéкли (ТД).
- Коњóштипе проклети, коњóштипе бóжји! Да те загуши, да бóg даде. Пет.
- Корела те изела. Пк/Нш/Гос. (Колера. Вој/Чин).
- Кóска с кóску да ти се не састáне. Пк.
- Кóсти да ти се распáдну на-живо. При.
- Кóше ти се распáдле, да не мóж нíкој да ћи збере. Км.
- КРВ — да сéреш. За плóт да се држиш, крв да сéреш и наро́д да те глéда.
ДД.
— ти се сýсирило. Пир.
- КРЗ — кóше му бробíнци лази́ли. Брц.
— ушí ти травá прорáсло, крз óчи ти му́је пролатíле. Км.
- Крсти́но, Крсти́но, крс ти на-главу. Пир.

- Куга ти се у кућу уселила. БЧ.
- КУДЕ — идеш, све мѣн да клнеш, све теб да стѣса. Пк.
— бди, ђбрав да бди. ВС/Вој.
- КУДЕ ПОЈДЕ — све ђбрав да бди, за-руку да га вѣде, и по зѣдове да пѣпа.
Пк.
— ђбрав да појде. ДД.
- КУДЕ — сѣднеш, да се не дѣгнеш. Брц.
— си ме ударѣл (по дѣпе), тамо зуб углобѣл, да бѣг даде. Грш/Чин.
- КУДЕ СИ ПОШЛО, ДА — бѣг даде, нѣгде те не билѣ. Гос. (Мајка малом детету).
— се не врнеш. Пк/Вој. (пошѣл. ДД).
- Куде си пошѣл, нѣкад да не стѣгнеш. Кр.
- КУДЕ УДАРИЛ — зуб углобѣл. Брл. (Ономе ко је ударио пса без разлога).
— зуби углобѣл. Пн. (Шалѣва и изазовна девојачка клетва-игра, када је момак, коме се допада, удари по туру.) Пн/Вој.
- Куде ударѣш, зуби да си стрѣшиш. Пк.
- Кѣка, кѣка, само кѣка. Какѣ кѣкавица да покѣка, да бѣг даде. Пк.
- КУКАВИЦЕ ДА — му кѣкају на комѣн (Држ); ти кѣкају по кѣћуту (При).
- Кукумавка ти кѣкала на врата! Што кѣкаш тѣлко! ВЛк.
- Кѣп ти се дѣгло на-главу. Пет.
- Кѣрва ми изѣде деца, затвори кѣћу, бѣе мѣжа. Распадла се на-живо, да бѣг даде. Тм.
- Кѣрво прѣклета! Пир.
- Кѣрјаци те изѣли. При.
- Кутурач те изѣло. Ор.
- КУЉА ТИ СЕ — запишѣла; затворила. Пир.
— не осветѣла. Да бѣг даде да нѣкад не улѣзнеш у новуту кѣћу. Да бѣг да не прерипѣла праг. Јал.
— упалила (ТД); упалила, и ти изгорѣла (Гос).
- Кѣћу да ѣмаш, рѣд да нѣмаш. Држ.
- Кѣче да ти остарѣје, штѣ ја да остарѣјем. Трњ. (Блага клетва-шала).
- Кѣчко, црвје те појѣли, зашто ми узѣмаш мѣжа. При/Км.
- Лѣј ме кѣче, лѣј! Текѣ ти је сѣдено, мѣр да нѣмаш, и на дрѣћи да га не даваш. Соп.
- ЛЕБ ДА — не тѣраш залак у уста (Пк); прѣсиш, па да се рѣниш (Брц).
- ЛЕБ — ти се огадѣл (Ор); у уста да не тѣриш (Држ).
- ЛЕБАЦ ТИ СЕ — огадѣл (Цер); огадѣло (Пир); угадѣл (Гра/Кр); угорчѣл (Тм); угорчѣло (ВЛк). (Клетва-псовка у тренутку највеће срѣбе).
- ЛЕЛЕ, ЛЕЛЕ — не стрѣи водѣту, чѣма те изѣла. (у, чѣма те). Пир.
— Што самѣ лелѣчеш? Да бѣг даде, цѣл живѣт лелѣкала. Пир.

- Липца́ло му. Брц. (Туђој стоци у штети).
- Лудницу, да ббг даде, увати́ли. Пир.
- Лудос да га ва́не. Брц.
- ЛУТА, ДА — залу́та, па да не до́јде. Гра.
— лу́та, па до́м да се не сврти́. Држ/Вој.
- ЛУТЕ, ЛУТЕ, ДА — лута́ш Лу́те, и до́м да се не сврти́ш. Пир.
— залута́ш Лу́те, па ни́где тра́г да не најдеш, до́м да си не до́јдеш.
Пк.
- Лу́те, Лу́те, морé да лута́ш, Лу́те, и па да лута́ш, по свéт да лута́ш, и да се ни́где, па ни до́ма, не сврти́ш. Вој.
- Льга́л, па се рани́л. Рс.
- Љуто се кали́ло, пбчесто при ма́јстора дооди́ло. Пир. (Ковачка клетва-шала, пред муштеријом чији предмет кали).
- МА, — ти ме мрáзиш! — Колко́ те ја мрáзим то́лко сре́ћу да има́ш. Вој. (Клетва у виду благослова).
— хбрава му страна́. При/Брл. (Блажи облик клетве који се приближава псовци).
— че узнем, па не́ка попу́цају ду́шмање. Дој.
- Мазáло ми на капи́ју. Па га клне́м да оћоравéје. И ка си ћи нагрéбе да се наједé, (и) тага́ј да пров́иди. НМл.
- Ма́јна, ма́мка ћу ударíла. Кр.
- МАЉЊА, МАЧЊЕ — вој бчи извади́ле (Км); њој бчи ископа́ле (Вој).
- Ма́јна те уби́ла. ЦД.
- МАЉЊА ТИ — над-главу извивáла. Вој/Сук.
— бче да се жени́! — Мбре, да бче башта́ ти да умре, па ма́јна ти да ти најде дру́гога башту́ да те допра́ви и да те чу́ва, дево́јно! Гњ.
— чéтри сна́је има, па свéте да ћу текá удара́ју ко ти са ме́не, снао. Пир.
- Ма́јни си умрéло. Пк.
- МАМО, — ма́мо! Морé, ма́мка те ударíла па те не пушти́ла! Гла́ву ми рáзмири. Пет. (Ма́јка свом малом детету које је непрекидно зове).
— па ма́мо! Ма́мка те ударíла, гла́ву ми рáзмири. Не мо́гу се послушам оди те́бе. Вој. (Слично: Та́те — та́тка; На́не — на́нка; Ба́бо — ба́пка; Да́де — да́тка; Ба́те — ба́тка; Де́до — де́тка). (Детету које досађује дозивањем мајке, оца, бабе, сестре, брата, деде).
- Ма́лко ли те ббг наказáл, и још че те нака́же. Душу не́ма да испу́штиш што́ овíја до́м расту́ри. Јал.
- Мангусíјо мангу́шка! Вој/Држ. (Жена другој жени, или стоци).
- Мангу́шко да је! Вој. (Неуслерена клетва).
- МАРЕН ТЕ — виде́л (ТД); уби́л (Пир); уби́ло (Соп).
- Ма́на ли си, или ма́чава, ма́чће ти бчи извади́ле. Нш.

- Мáћи не осъвнуло. Пк. (Туђем детету).
- Мáчава мáјһа, мáчһе вој бчи ископáле. Држ.
- МАЧЪЕ — те изéле (Кр); ти бчи ископáле (Дој).
- МÉН — клнэш, тэб тэка да стíгне. Сук. (Клетва на клетву).
- мислиш, у пáзуһе тэбе да ти пáдне. Км. (Клетва на клетву).
- помислила, тэб да стíгне. Чин/Вој. (Клетва на клетву).
- Мéне клнэш, тэб да си уклнэш. Пк. Текá речэш три пúти, и расклнэш. (Расклетва).
- Мéне жáли онá !?! Жáлна по свэт да бди, па нíкада да не прежáли. Сук.
- Месá се одí тэбе распадáла. Јал.
- Месóто ти се распáдло, па се разгубусáло. Брц.
- Мéсто цргу шарéницу за свáдбу, црн покрóв да вој туре. СГл. (Девојци).
- Мéчһе га изéле. Рос.
- Мíжав да пóјдеш. Вој/Пет/Гос.
- Мíжава по свэт да бдиш. Пир.
- МÍЛЕ — мíлос не видéл (Гњ); свэт ти не омилéл (НМл).
- Милéнко, мáјһа да те не помилúје. Изв.
- Милíсаве, ја ти не мóгу нíшта, али да ти дóјде од невидено. Од кудé се не нáдаш отúва да те стíгне. Км/Пир.
- Мíран буди, да те мирóсано дрво не закáчи, па да се свí (не) мирóсују оди тэбе. Брц. (Клетва-претња).
- Мíрка, Мíрка, проклéта Мíрка, мíрку да нéма. Онá ми девбóчето бсотоһи, па ми бтиде у тúја црну сиротíһу. Па зéтат ка дóјде не знáје кóлко че лéб изедé. А трајíли су һу пóдобри човéци и пóубава момчетíја. Кр.
- МÍРКО, МÍРКО — да се не смíриш. У гробíштата да ти се смíре кóсти. ВЛк.
- кóсти ти се не смíриле. Да лúташ, па нíгде мíр да не нáјдеш, сíне мóј. Пк. (Мајка сину).
- Мíро, Мíро, мíрку да нéмаш што си мојéга Мíрка затрéла. НМл. (Мајка синовлевој девојци).
- МÍРЪЕ — мíрку да нéмаш, по бéл свэт да бдиш, својé да трајиш и да га не нáјдеш. Кр.
- у гробíштата да те смíре, да ббг даде. Изв/Пир.
- МЛÓГО — гóдине по свэт да бдиш, и све да прóсиш па да се рáниш. Цер.
- ме појéло, вéчна га (мúка) изéло. Црн.
- ручíце благослóвене, а млóго дупетíја проклетíја. Кр. (Пословица у облику клетве и благослова).
- МЛÓГО СИ ЗЛÓ — на овúја кúһу нанéла, да ббг даде да те лéбат отрул што га у нú појéде. ВЛк/Пк.
- нанéла, али тэбе још не стíса. А че те стíгне. Рс.

Мбзакат ти се обрну́л што си шами́јуту наобпачи́и обрну́ла, па бчеш с́удат да с́уди на тво́јуту страну́. Пир.

МО́ЈЕ — кра́днеш! Да б́ог даде́, само од кра́дено да живиш. ТД/Гос.
— про́јде, твоје́ до́јде. Што ме стигло, теб да не зами́не. Какво́ ми ми́слиш, теб да не зами́не. Од ме́н да се отка́чи, за теб да се зака́чи. Какво́ пра́јиш, ни́кад добро́ да не на́јдеш. Какво́ си тражи́л, то́в си нашъ́л. Рас/При.

Мора́ те испи́ло. ЦД.

МО́РЕ — б́ес не́ка те ва́ти. Вој.
— бра́т?! Бра́два гла́ву, а сеи́ра но́ђе. Сук.

МО́РЕ, ДА БО́Г — да да ти синато́га трэ́зне у Тополни́цу. ТД.
— даде́ да те ми́сне одозго́ре, да осети́ш, па да те по́сле просве́сти. Вој.

МО́РЕ, ДА — болу́јеш, па да се ни́кад не оле́чиш. Соп.
— даде́ б́ог од завидлѝ́к да цр́кнеш. ВЛк.

МО́РЕ, ДА ЛЕ́ГНЕШ, ПА ДА СЕ — не ди́гнеш, да б́ог даде́ (Вој/Чин); ни́кад не ди́гнеш (Тм).

Мо́ре, да му не́је жи́во. И у гробиштата да га тра́жи да му се порáдује. Пир.

МО́РЕ, ДА НЕ — побеѓнеш од проклети́ју. Раг.
— ту́рите ни́када зелени́ венци́ над вра́та и над капи́ју, да б́ог даде́. ТД.

МО́РЕ ДА — њо́ј се уста́та извр́ну нао́пако (Рас); оти́деш у тутули́н (Јал).
— бч не́где у шу́му да цр́кнеш, па да се усмрди́ш, па ни ку́рјаци да не́че да те разнесу́, ни пце́та, негó вра́не да те кљу́цају напома́лко. Км.

Мо́ре, да се ску́та слнцето́, па да га ни́где не́ма. ВРж. (Дугој суши).

МО́РЕ, ДА СЕ СКУ́ТАШ, ПА — да те више́ ни́кој не ви́ди; ма́јћа и башта́ да те не ви́де. Вој.

МО́РЕ, ДА СЕ СКУ́ТАШ, ПА СЛНЦЕ ДА ТЕ — више́ ни́кад не ви́ди, а́ло очепена́, а́ло на́-свет; не ви́ди. Вој.

МО́РЕ, ДА — се́днем, па да се расе́днем. Вој/Држ. (Уморна, себи).
— си́не, па да трэ́сне, па да те зата́ј, па да не мр́днеш. Вој.
— слэ́знеш од тлакану́ту сас гла́ву надбо́ле, па́мет да ти до́јде, да се о́хути́ш. Вој.

МО́РЕ, ДА ТЕ — б́ог рашче́пи, па да ти једна́ нога́ иде́ натáм, дру́га нава́м. Изв.

— злó стигне́, па да се крсти́ш од мене́ сас двéте ру́ће. Пир.
— клице́, па да не мр́днеш. Сук.

МО́РЕ, ДА ТИ — од ме́н не́је пр́сто. За́-срце си ме изе́ла. Јал.
— се извр́ну кола́та, да б́ог даде́. Км.

МО́РЕ — до́м да се не сврти́ш, да о́диш по свéт. Тм.
— до́ма да те жи́ву не затече́, ка се врне́. Сук.

- МОРЕ, ЕГА — лéгал, па се не дíгал, да бóг дадé. Вој/Сук.
 — ти влци вију по појату. Јал.
- МОРЕ — занемíло те, па се не чýло. Тм.
 — злó у двóр да ти улéзне, па да не излáзи док свí не пóмрете, дóгде се не зáтрете у кóрен. Јал.
 — и тí, и твóјат богатлѝк, у невиделицу да íдете. Сук.
 — íма ли бóг одозгóре, па да ћу заслéпи, па нíшта да не вíди. Км.
 — ка ти ја дадém да јéднеш, че те отрúје. Изв.
 — какó га чýва, рашчýвци ћу ударíли. Држ/Вој.
- МОРЕ, КРАДНЕШ МОЈÉ, АМА СВОЈÉ ДА — не вíдиш (Пир); нémаш, од крадeно да жíвиш (ТД).
- МОРЕ — мáјна, мáмци те разнели. Ста.
 — надéваш се, надéваш, на колѝц се наденýло. Пет.
 — натáм да íде, навáм да се не врча. Вој.
 — не моглó нíкад да (се) одмóриш док не цркнеш. Тм.
- МОРЕ, НÉК — пáдне, па нéк си сркалата искáра. Сре.
 — цркну дýшмање од завидлѝк. Пет.
- Мóре, немóј се млóго ћíтиш, ти си ћíтку íмаш! — Мóре, тéка тéбе бóг да бч да заћíти, па и пóвише, па да нóсиш пóголему ћíтку од мéне. Пир.
- МОРЕ, НИ — врáна кóс да ти не нóси там. Дој. (Благослов у облику клетве).
 — да се вíди, ни да се чýје, какѝв је. Сук.
- МОРЕ — нíгде да се не свртíш, нíгде свртиште да не нáјдеш. Вој.
 — околó-света нéк íде! Млóго је лóше правíла, млóго! Пир.
 — побеснéло, каквó је (Пир); проклéто му свé билó (Тм).
 — рáне ти се нацисáле, па у гнóј и у рáне да се распáдаш. Изв.
 — тíја ли несрétник, несрétната све с нéга да си íде. Вој.
 — устáта на тíл да вој постојóу, што орáти наóпако. Чин.
 — че га убíје мојé добрó ý-главу. ДД.
 — чу му дадém óтров, а не ранý, да се отрúје. Изв.
- МРТАВ — дóm дошбл, у сьндѝк да те докáрају, што ме једéш; лéгал. Пк.
- МРТВИ ДА — потéраш, да бóг дадé (Јал); тéраш сас тáја кóла (Тм).
- Мужа си ми отéла, да бóг дадé, рóд да нémаш. Дој.
- МУКА ГА — изéла; изéло. Вој.
- МУКА ТЕ — изéло, да бóг дадé. Држ.
 — убíло, па да не знáјеш кудé да óдиш по свét. Рса/Пир.
- МУШÍЧТВЕ МУ ÓЧИ — извадíле (При); извртéле (Пс).
- НА БАНДÉРУ ДА — повисíш. Па пóсле и плакáте по дрвја и бандéре да ти повисý; се укáчиш, ама сас шíју. Пир.
- На вилé му свé тóва. Вој. (Блага неусмерсна клетва, и изрека).
- Нá-главу ти постојáло. Пк/Кс/Вој.

- На гроб да му га изнесу. Да не види никакво видело. Да (га) не прогине, да бог даде. Јал.
- На гробишта маџије што прaviш, да те стигне. Пир.
- На добро това да ти не излезне. ВРж.
- На дрвене нође да побдиш. Изв.
- На дупе да се влачи, руће и нође да нема. Пир.
- НА ДУПЕ ДА СЕ ВЛАЧИШ, И — да нема кóј да те најде (Пк); трн да заkáчиш (Брц).
- На-живо да се распадаш. ВЈ.
- На колџ, да бог даде, да се наденеш. Пир.
- На конџ да ти душá излáзи. Ор.
- На најмило чéдо на гроб да си изнесé. При.
- НА-НОС — ви излэзло (Сре); ти водá излэзла (Пк).
- На онíја свéт гóвна че једéш, што текá оратиш. Пк.
- На питíје да се стресéш. (тресéш). Пир.
- На штáће поодíл. Пир.
- НАДУЛО СЕ — да бог даде. Да цркнеш, да се напнеш. Не може ли на друго мéсто да пасéш него бш у мóјат пипér, мóјуту градинку да обéреш. Бес те ватило, па липцáло. Гра. (Стоци).
— егá бог даде. Вој. (Стоци).
— па прсло. Тм. (Стоци, али и човеку).
- НАЈГОЛЕМО ЗЛО ДА — га снајде (ВРж); те не замíне (Гос).
- Најéло се, па на нáрод заборавíло. Змíје га најéле, да бог даде. ДД.
- НАЈМИЛО — да ти оћоравéје. Дој.
— ти оћоравéло, најмило ти ослепéло, за најмило жалíла. Тм.
- Наказáл те бог, (рђу проклета). Вој/При.
- Наказáло те, па по свéт наказан да óдиш. Км.
- Напéло се, (да бог даде). ВЛк/Јел/Вој. (Стоци, у штети).
- Напрајíл те бог на дрвене нође. Ор.
- НАПРАТÍЛ ТИ СЕ — живáк, да бог даде. Ста/Гњ. (Сујеверје).
— живáк, нéче ти је лéко. Соп. (Сујеверје).
- Натáм да идеш, навáм да се не врчаш. Вој/Чин. (Сину).
- Нáцко, Нáцко, не нашлá те, сíнко, мáјна, да бог даде. Вој. (Мајка сину).
- Не блáјнуло. Вој/Гос/ВРж. (Овци или јагњету, када блеји).
- Не видéл весéље у кóћу. Јал.
- НЕ ВИДЕЛА — гá мáјна ни у дрúство, ни у óро (Бла); тé мáјна у белó (ДД).
- Не врéкнуло. Вој/Пир. (Јарету, или кози, када мекеће).

- Не дигал се, да бóg даде. Ега се не дигал. Вој. (Оном ко седи усред највећег посла).
- Не ди́ре га! Нек си га најде од бóга. Бла.
- Не заблájало. Пир. (Овци, јагњету).
- НЕ ЗАВИКА́ЛО МУ ДЕТЕ́ У — луле́ђу (Пс/Бабушница); љу́љћу (При).
- НЕ — завíло (ПАС, КАДА ВИЈЕ!); загрде́ло (ПРАСЕ, СВИЊА!); заврека́ло (ЈАРЕ, КОЗА!); закрека́ло (КОКОШКА!); запијуча́ло (ПИЛЕ, ПИЛИЋИ!); запоја́ло (ПЕТАО!); заскуича́ло/заскуча́ло (ПАС, КАДА СКИЧИ!). Пир/Вој.
- Не зину́ло! Што труби́ш? Ѐма те ши́бнем да те затáјм ту́ва. ЦД. (Клетва и претња, ономе ко рида и јауче, најчешће детету или жени).
- НЕ ЗНА́ЈЕ СЕ ОТКУДЕ́ — и теб че стíгне. ВС.
— че га стíгне, ама да га стíгне, да бóg даде. Јал.
- Не ќни, црна кучко, што ми ду́шу поје́де. Мóж све то́ва теб да стíгне. Кр.
- НЕ — крeкнуло (КОКОШКА!); ла́јнуло (ПАС!); ма́укнуло (МАЧКА!); мли́цнуло (ГОВЕЧЕ, ТЕЛЕ, АЛИ И ЧОВЕК КАДА ДОСАЂУЈЕ ЗАПИТКИВАЊЕМ!). Пир/Вој.
- Не најeл се, синко. То́ва ти билó једе́нице што си од мeне јeднул. Пк.
- Не напи́л се, да бóg даде. Ђубре јeдно, сто́ко јeдна! Држ.
- НЕ НАПÍЛЮ СЕ — не најeло се (Пн); отру́ло те, послeгњо ти билó (Јал/Чин).
- Не овајди́ло се. Тм. (Лопову или отмичару).
- Не ожeни́ло се, да бóg даде. Не тури́ло вaл нa-главу. Ни се ожeни́ло, ни видeло мýжа у кре́вет. И не провeселíло се у живóг. Јал.
- Не осрећíло се, ни ва́јду видeло. Тм.
- Не пи́снуло. Вој. (Свом детету).
- Не пи́снуло ма́јћи. Вој. (Туђем детету).
- Не повлeкло се, него на влачeг да те сeцају. БЧ.
- Не пóј, не подирај мe! Ма́јћа ти на грóб попоја́ла. Пет.
- Не продумáла, да бóg даде. Соп.
- Не роди́ло га живó. Ор.
- Не свртeло се, плeме не заплeми́ло, унуче да вíдиш не доживíло. Кс.
- Не усправи́л уз колeно своје́. Км.
- Невóља да те увaне. Гра.
- Нек íде око́ло светá. ТД.
- НЕК ÍДЕ У — бездír (ВЛк); свет (Вој); света (Вој/Км); ту́њи свeт (Чин/Вој).
— Ђораву страна́. Ђорáва му страна́. Вој. (Блага клетва).
- Нек ми поцрцају ду́шмање, штó па ја да цркнем. Вој. (Клетва на клетву).
- НЕК МУ ЈЕ — арам и катрaн (Пир); то́ва на ши́ју (Сук).

- НЕК — окапу у Дóћинци, све рéдома. Нéма кúде да бéгамо. Дој. (Стаду, када време не допушта да иде у пашу).
— пукну душмање. Гра.
- НЕК-СЕ — жéни, и óн да вíди вíдело ко и јá. Гњ/Ста.
— издúју, па да поцрцају сви. Пир.
— оковé, па, да бóг дадé, да му травá прорастé крз кошчíнћете. Пк.
- НЕК СИ — ђáвол прекрши нóгу, вí да се помíрите. Соп. (Савет у облику клетве).
— нáјде дóм да га баштá ми више не клнé, клíње га разьпéло. Пир. (Клетва на клетву).
— трóши глáву. Пк/ВРж/При. (Блага клетва, али и изрека: Нек иде до ђавола).
- Нек стрóши ђáволат óпашку, па(к) да се ви помíрите. Нш/Соп. (Савет у облику клетве).
- НЕК ТИ ЀДЕ — да бóг да, спрám главé, а не мéне. Рс.
— на главé (Дој); прекó-главу (Пир). (Клетва, и расклетва).
- НЕК ТИ — íжата опустéје, рђо шáшава, што пустáсујеш. Вој. (Клетва на клетву).
— лóзјето опустéје, парасíна да бúде, кóзе да пасу по нéга. Сук.
- НЕК ТИ ЈЕ — алáл од мéне. Чин. (Благослов или клетва, зависно од прилике).
— арам што сам те чувáл. При. (Сину, тешка клетва).
- Нек ти је нá-душу прóсто што кáжеш. Пир. (Опроштај на клетву).
- НЕК ТИ ЈЕ НÁ-ДУШУ ТÓВА ШТО — клнéш; лбжеш. Вој. (Клетва на клетву).
- НЕК ТИ ЈЕ — спрама главé. (главу). Пир. (Клетва на клетву).
— текá добрó, ко што је мéн (са) добрó. Јел.
- НЕК ТИ ОПУСТÉЈЕ — имáњето (Брц); кúћата (Јел).
- Нек ти опустéју дрéјете. Пет.
- НÉКА — га бóг наkáже (Вој); íде у бéстрага (ВРж/ВЛк); капóше тúва (Вој).
— мре, дóста ми је дúшу појéл. Км. (Самртнику).
— му бúде у пáзуку. ДД. (Клетва на клетву, и расклетва).
- НÉКА МУ ЈЕ — алáл. Вој. (Клетва у облику благослова, али и благослов).
— спрам глáву. ДД. (Клетва на клетву).
- Нéка му пустóсује, па да не вíди аír ни тíја ни тíја. Пир. (Онима који се често свађају и куну).
- НÉКА — нéка, че вој се врне, нéче да доседí. Че дóјде на мéру, че вáне за вéру. Јал.
— си нóј иде на главé. Дој. Нéка ну стíгне тóва што је клéла. (Клетва на клетву, и расклетва).
— те бóг наkáже (Вој); ти тóва бúде првнó и последнó. Сре/Чин.
- Нéка цркнем, само да ме нéма. Зав. (Самој себи).

Некоја си лоше чέρку оженила. Па сестра на младожењуту преди њу почела млого братагога, младожењуту, да ва́ли: — Брат си ми је доббар, доббар, доббар! А жена́та се наљутила, па рекла, проклела: — Доббар, доббар!? Добрица му се у-гушу дигла колко је доббар. Пијандура, чέρку ми зацрни. Пир.

НЕМА ДА — проко́пше; ти со́ше. Вој.

НЕМКА ГА — ударила (ВЛк); ударила, па га занемила (Вој). (Ономе ко ћути).

Немка да те занеми, па да не мо́ж да проора́тиш. Пк. (Ономе ко ћути).

НЕМОЈ МИ — ћу казу́јеш, немој ми ћу споми́њаш, име вој се не чу́ло, име нечу да вој чу́јем. Пир.

— клне́ш девојче́то, кли́ње че те разб́пну. При. (Клетва на клетву).

Немће, немће, ни́где да те не́ма. Бе. (Својој немотињи).

НЕМЦИ — да ћи занеми, па да не мо́ж да ора́те. Вој. (Немцима).

— занемило́ ћи, па ћи задуши́ло. Вој. (Немцима).

— мо́ре, занемило́ ћи, па с прсти да ора́те. Вој. (Немцима, као окупаторима).

Ненаде, Ненаде, ти Ненаде, дрт Ненаде! Ти си ћи, Ненаде, поднел, ти си ме за-срце изел, ти да се не на́даш, Ненаде, ни на добро́, ни на деца́, ни на сре́ћу. Па да се изгубиш, Ненаде, па да не мо́ж ни́кој да те на́јде. Зашто́ да ми дете́ би́јете, ру́ће да ви (на свити́) отс́ну. Сук/Пир.

Несу́ ми више си́нови. Два спо́меника по́скоро да њим купи́м, па да ћи там запи́шем. Пир. (Мајка синовима). (Тешка клетва).

Несџм ти врну́ла со́л, ка́жеш?! Ара́м да ти је, то́лко за ту́ја со́л. Дој.

Нешко, наро́д те клел. Пк.

НЕЧ ДА ВИДИШ — ви́дело (Кс); голем аи́р оди то́ва (При).

НЕЧЕ ДА — проко́пше оди то́ва (Вој); проко́пшеш, си́не, што текá рабóтиш сас ма́јћу (Пир/Рс).

НИ ДА — бле́кну, ни да вре́кну, да бо́г даде́. Пк. (Овцама, козама, али и људима када ћуте).

— му зави́ка, ни да му закре́ка, ни пи́ле да не заврти́, и ни́шта да му не по́јде од-руку. При/ВС. (Домаћину).

НИ́ ДА СЕ — ви́ди, ни́ да се чу́је (Вој); чу́је, ни да се ви́ди (Гос). (Блага неусмерена клетва).

НИ́ГДЕ — да се не сврти́ш. За те́бе у на́ш кра́ј свртиште да не́ма. Пк.

— ме́сто да не́ма, ни жив ни мрта́в. Рос.

НИ́ГДЕ СВРТИШТЕ ДА — не на́јдеш (Вој/Сук); не́ма (Пк).

НИ́ГДЕ — те нема́ло, бо́г да те отрúје (Цер); ти се име не нашло́ (Пк).

Низ-оца́к трава́ да му прони́кне. Држ.

- НИКАД ВИДЕЛО ДА НЕ — видиш. Пир.
— видиш. Меџата пушта да ти остане. И да нема кој да ти прибере
това што си посејал. Гра.
- НИКАД — да немаш срећу. Пк.
— уста не отворила воду да гитнеш, да бог даде. Пс.
- Никакво видело да не видиш. ТД.
- Никакъв аир да не видиш на овѝја свѝт. Брц.
- Никога другога да не види, само мене да види, кад је лоша. Своје да не
види и своје да не може да познаје. Пк.
- Никој да му у кућу не улѝзне, па и змије да му се од кућу разбѝгају. При.
Ништа да немаш у кућу, и Циѝгање да ти се по њу шњувају, котловѝе да
калајисују. Пир.
- НОГУ ДА ПРЕБИЈЕ КОЈ — га је згазил (Пир); ми згази лејуту (ВЛк).
- НОЋЕ ДА — му се пребију кој ми згази това (Пс); прећинеш (Пир).
- НОЋЕ ДА СИ — потробиш (Сук); претробиш (Чин/Вој); потробиш до колѝена
(Пк).
- НОЋЕ ДА ТИ-СЕ — осуше (Зс); осуше, па да-сѝ влачиш (Вој/Држ).
- О, бог да ти здравје не даде. Сук.
- О, бже, које је направило, да бог да се распадло. Пк.
- О, ВѝТАР ГА — да би га (Вој); однѝл (Гос). (Блага неусмерена клетва).
- О, главу си строшило, што ми строби паничѝто. Јал.
- О, ДА СЕ НЕ — види. Вој. (Блага неусмерена клетва).
— види, ка се стѝвни. Рс. (Пародија клетве).
- О, ДА ТЕ — бог убије. Пир/Вој.
— бог не убије (Гос/ВЛк); не знам што буде (Вој). (Клетве по облику,
а за изражавање чуђења и сл.).
— нигде нема. ТД/Соп. (Клетва, али и израз чуђења).
- О, ѝавол да те нѝси. Рос. (Клетва, али и шала).
- О, излипцали, да бог даде, чији сте да-сте. НМл. (Воловима у штети).
- О, искубло си мѝзакат, да бог даде. Што си ми лѝкат искубла. Сук/Јал.
- О, ИШЧЕПЧИЛ — си уста, да бог даде, па ти се на шѝју укачила, па те
ја, мѝжу, при дѝктура водѝла. А мајѝа ти дѝм да остане, па да вика.
Пир.
— те бог. ТД. (Мужу, или и другом).
- О, јегá ти бѝг здравјето обѝре. ТД.
- О, колѝера те ватило. Чин/Вој.
- О, липцáло! Да му се издѝје. Јал. (Стоци у штети).
- О, не знам што да те буде. Чин. (Радостан и охрабрујући усклик на нечију
досетку, у облику клетве).
- О, овилнѝло. Бе.

- О, полѣк, полѣк, онó се не знаје куде че прво буде смрт. Она чека при мене, ама мóже прво њу да стíгне. Црн. (Клетва на клетву).
- О, сине, сине, мајњи не осьвнуло. Пир/ДД.
- О, СРЦЕ — ми је изела, рáну ми је отвори́ла. Црвје љу изели, рáне љу распáдле. Јал.
— те изело, што ме љутиш. Јал.
- О, уби́л те бóг. Сук/Вој. (Клетва, али и клетва-шала).
- О, ЦРНА ТЕ — зéмља изела (Јал/Вој); чу́ма изела (Гра).
- Обете ти се че́рће обесíле, да бóг даде. Кс.
- Обичáла сам ви́ ко бра́ђа, а ви́ сте ме за-срце изели. Ко што мене са боли́, вас нíкада да не престáне. Ко што ја ви́кам, и ви́ по грóбиштата да повíкате. Слзе да ви течу́, нíкада да не престáњују. Км.
- Обрала ми гра́динуту, у гу́шу њóј се запрело. Рáк њим се на свíти у гу́шу надисал. Тм.
- ОВУЈ — гóдин íжу гра́дили, догóдин јексэри из пéпел вадíли. ЦД. (Клетва, али и део здравице).
— годíну ку́ћу гра́дили, а догóдину из ку́ћу јексэри вадíли. При/Км. (Клетва, али и део здравице).
- Овчáре, пáска те ударíла! Што ми тво́јете бвце изéдоше мору́скуту. Вој.
- ЌГАЊ ГА — изгорело, што је ту́ва óгањ наклáло. Очи си испрлíло. Тм.
— изгорíл. ДД.
- ЌГАЊ ДА — га запáли (Вој/Јел); љу изгóри (ВРж).
— ни изедé, самó једéмо. Зав.
- ЌГАЊ ДА ТЕ — изгóри (Гос); изедé (Вој).
— запáли, па да изгóриш (Изв); опрли (Рас).
- ЌГАЊ ТЕ — запалíл (ДД); запалíло (Гра/Сук).
— изéл, замлáтенштино једна, што (ми) дíраш кучето (ДД); изело (Брл).
- Ќгањ ти ку́ћу запалíл. Пир.
- ЌД-БОГА ДА СИ (ГА) — нáјде (Брл); нáјдеш (Км).
- Ќд-бога да си га стíгне. Пн.
- ЌД-БОГА ДА ТЕ — стíгне (Чин); стíгне, па да те трéсне, па да те опрли (Пк).
- ЌД-БОГА ЧЕ СИ — га нáјдеш (ВЛк); нáјдеш (Вој/Пет).
- Од бравчéто на грóбишта да си изнесéш за нáјмило, ка имá ду́шу да ми га бтне. СГл.
- Од ку́ћуту ми тра́жиш. Да бóг да те саранíла, да бóг да ти ја свечу́ запалíла. Пк.
- Од невидено да ти дóјде. Да ти дóјде одóкле се не види и не нáдаш. Км.
- ОД ПРОКЛЕТÍЈУ — нéма да побéгнеш (Пир); несí побéгал (Пк).

- Од-срце ти се не һинуло. Своје да нѣмаш, туђе да почуваш. Пк.
 Од твоје блѣхе сас клѣтве да се лѣчиш, да бѣг даде. Вој. (Клетва на клетву).
 ОД ТОВА — да не видиш аир (Нш); дрво дѣше за сьндѣк да ти напраје
 (Пир).
 — нечеш да прокѣпшеш. Пир.
 Од тога зѣта Лужничанина се закаса. Лужне змије да му се на-срце изведѣ.
 Пир.
 ОДНѢЛ — га вѣтар. Вој/Јал/Пир. (Блага и неусмерена клетва).
 — му опѣнциити поскоро, ка текá оратиш. Тм/Соп.
 ОДНѢЛ ТЕ — вѣтар. Соп. (Блага клетва).
 — вѣтар мангусијо бѣжја, што се свиращ ко будáла. Брц.
 — мáрен. Соп. (Блага клетва).
 ОДНѢЛА ТЕ — алá (Км); водá (Трњ/Рс).
 Озгѣр те бѣг тлѣцну, и пá че те тлѣцне. Ама ти не видиш. Пк.
 Окапáло. Вој. (Блага клетва, предмету).
 ОКОЛО СВЕТА ДА — иде, па да нѣма свѣтиште. Гра.
 — идеш, да бѣг даде, и нѣкад дѣма да се не вѣрнеш. Вој.
 Оморчина те изѣла. Км.
 ОН — га приватил. Да му се привати циђѣр, да бѣг даде. Гос.
 — замути, па не разбистри. Проклѣто да му је. СГл.
 — ме пá рани?! Рáne га распáдле. Пир. (Мужу).
 — мѣне нѣка клне, а нѣму у шију да пáда. Брц. (Клетва на клетву, и
 расклетва).
 — че ти крс изедѣ, он је дилбáз. Пир.
 ОНА КАКВА ЈЕ — да се скѣта, па да љу нигде нѣма; и нѣкому на-очи да
 не излáзи (Јал); љ-земи да пропáдне (ВРж).
 ОНА — ми је децá проклѣла, проклѣта по свѣт да се влáчи. Јал.
 — че се после сáма бѣје љ-главу. Држ. (Савет у облику клетве).
 — што ме је појѣла, појѣла и помучила, землá да у поједѣ. Клемо у
 свѣ, али не мѣжемо да у уклнѣмо. Пк.
 Онаја ми утрну оди цућеле. Па нејѣ лѣше да (ми) у изедѣ, да бѣг даде.
 Пк. (Вулгаризам у облику клетве).
 ОНО — бѣг че види што ме мѣчиш, па и теб че помѣчи. Пк.
 — да те надокрáјђу завушти, да бѣг даде. Пир/Гњ.
 — ме једѣ, вѣчна да у изедѣ. Нш.
 — све лѣта. Живѣница га, да бѣг даде, изѣла. Јал. (Свом детету).
 ОНО ЧЕ — дѣјде Црни пѣтак и теб. ТД/Соп.
 — закѣка кѣкавица и при вáс, да бѣг даде. Км/При.
 ОНО ЧЕ ТЕ — клѣцне озозгѣре; тлѣцне озгѣре; тлѣцне одозгѣре. Вој.
 — тлѣцне одозгѣре у главѣту, че видиш. Вој.
 Опалѣло. Вој. (Предмету).

- ОПАЛЈЕЛО — га. Гњ. (Предмету).
— га, па опустело. Дој.
- Опалíја. Км/При/Чин. (Блага клетва).
- Опáлно. Чин/Вој. (Блага клетва, предмету, површини).
- Опáлно да је. Вој. (Блага клетва).
- Опрлíла те опалíја. Тм.
- ОПРЛÍЛО ТЕ — муња. ВСв.
— Светá Марија. Пир.
- Опустела ти, па да нeмаш кóј да ти óди по кúћуту. Држ.
- Опустели ти папúчити, па ђи Цíганће носíле. Пир.
- Опустело. Вој/Пир. (Предмету, површини, простору).
- ОПУСТÉЛО — да бóг даде, па да се нíкад не урабóтило. Јал. (Тешком послу).
— му бравчeто што ми с нeга штéту нáправи. ЦД.
— па се нíгде не видéло. Вој.
- Опустело ти. Пир. (Предмет, простор, зграда, и сл.).
- ОПУСТÉЛО ТИ — па ти на кóлци повисéло (Држ); свé што имáш (Пк).
- Орáње трње да ти вáти, па нíву да си не познáјеш. Кр.
- Орлí те разнели. Чин/Вој.
- Орлóви ти тýја стóку разнели. Јал. (Орлóве/Орлí. Вој/Чин).
- Остáле ти нíве пустиња́ци. Држ.
- Отпáдле му рúће и нóђе што-гá úзе, што-мý-је требáло. ДД.
- ОТПÁДЛЕ ТИ — нóђе и рúће, па на чýп да се вáљаш (Пк); отпáдлицете (ЦД).
- ÓТРОВ ГА — изéла, па се нíкад не видéла. Пир/Љуберађа.
— изéло. При/Вој.
- Отсéкло си глáву, да бóг даде, штó си отсéкло дрвóто. Јал/Вој. (Ономе ко је посекао нечију воћку).
- Отсéла ти рукáта, да бóг даде, што ме удáраш. Јал.
- Отсéле ти (отпáдлицете). Вој. (Ономе ко туче).
- Отрúл те лéбацат. Сук.
- ОТРУ́ЛО — га, да бóг даде (Пир/Пк); се, да бóг даде (Вој).
- Отрúло те. Пир. (Пијаници).
- ОТРУ́ЛО ТЕ — да бóг даде. Тм. (Пијаници).
— млекцéто што пóсиса. Јал. (Сину).
- Отúд Тýрску да отíдеш. Пир.
- Оћоравéло, па си дóм не нашлó. Кс.

- ОЉУТИ СЕ — нѣмка те занемѣло. Дој.
— стужни ми се од твојуту пѣсму. Да бѣг даде, на гробишта ти попојали. Сук.
- Оч на имање да му сѣднеш. Бѣг да те убије, рђо проклѣта. ЦД.
- ОЧИ ДА — нѣмаш (Грш); осушиш, па лѣк нигде да не најдеш (ВЛк).
— си повѣдите. Вој. (Онима који се често и јако свађају).
- ОЧИ ДА ТИ — задрљавѣју, па дрљете никад да не стурѣш. Кр.
— извади врана (Пк); испадну (СГл).
— се ишчѣпче, па да не знајеш куде (да) глѣдаш. Рс.
- Очи и уши да имаш, језик да нѣмаш. Дој. (Савет у облику клетве).
- ОЧИ МУ — испадле (Вој); побелѣле, да бѣг даде (Пк).
- Очи сас слѣзе да напѣниш, па никад у кућу смеј да не виде. Кр.
- ОЧИ ТИ ИСПАДЛЕ — нође ти отпадле, па ђорав и сакат љ-земи да појдеш.
ДД.
— па да не умѣјеш по пут да бдиш, него да пѣпаш па да бдиш. Држ.
- ОЧИ ТИ — испрсле (ДЦ); побелѣле, видѣло не видѣл (Км).
— пожтѣле, жѣтѣ једна. Кр.
— сѣнко, побелѣле, па по свѣт слѣп да бдиш, да се сас тебе народ укорѣсује. ЦД/При.
- Оштурѣло. Вој/Сук/Чин. (Предмету, али и човеку).
- ОШТУРѣЛО — да бѣг даде (При); егá бѣг даде (Рас).
— му, опустѣло му, ђораво по свѣт поодѣло. Бла.
— ти бд-главу. Пир.
- Оштурѣтина. ВРж. (Безлична клетва у љутњи).
- Оцáк ти се затрл, у бце да отѣдеш. Соп.
- Пá(к) ми узѣла водуту! Да у се изврну цревáта, кадá че јá пољáјем мѣјуту градинку. Пк.
- ПÁСКА ТА — затрлá (Пк); ударѣла (Вој).
— ударѣла, бчи ти испрсле, па да не видиш куде ѣдеш. При. (Сточару, у штети).
- Пáска че те удáри. Вој. (Клетва-претња, и упозорење сточару).
- Пелѣн те изѣло. Рас.
- ПѢПЕЛ ТИ — на језик. Сук/Вој. (Расклетва).
— постојáл на језик, мáни ми се бд-главу. Пк. Кá нѣкој казује нѣшто што неје за казување, клне или пљáска, па се текá проклне. (Расклетва).
- Пѣрко, пѣро ти нá-главу постојáло. Гос. (Пѣро; Пѣрчо; Пѣрѣ. Вој/Пир).
- Пѣрчо, Вѣрѣ, Јовáнѣ, ѣме да ви се на свѣти зáтре. Гос/ВЛк.
- Пет сѣна имаш, пет снáје да доводиш. И свáка по детѣ да доведѣ. И ни од једногá сѣна унуче да не видиш. Чужда да те бáбо бкају, и чужда да милујеш. Јал.

- Пијавице му бчи испіле. Брл.
 Пијандуро, што те не шљогіра. Тм.
 ПИЈАНИЦО — проклѣтнику, што те шљог не шљогіра. Пир.
 — што не оглувѣјеш и не оћоравѣјеш. При.
 ПИПКА — ви изѣло, ране ви изѣле, чума ви појѣла. ЦД. (Кокоскама у штети).
 — љи ватила, што ми кокбшкату украдоше. Гра.
 ПИПКА ТЕ — ватила (Вој); уватила, па те не пуштила (Грш). (Кокоски).
 ПИПНЕС ЛИ ЦРКВЕНО — нече ти је на арно. Кр.
 — че ти бѣг изврне кѣжту набпако. Рос.
 Платила си, кажеш?! Платно ти на-очи постојало, колко си ми платила!
 Држ.
 ПЛАТНО МУ — на-очи билѣ (Пир); се на-очи дигло. (Пн).
 — ти на-очи постојало. Пк.
 Плац си ми на прѣвару узѣл, платно на-очи да ти туре. Кс.
 Плѣсан да те изедѣ. ВРж/Вој. (Прљавој и лењој жени).
 ПЛѣСАН ТЕ — изѣло (Пир); испіла (ДЦ). (Прљавој и лењој жени).
 — црни изѣл. ВЈ. (Страшна клетва)
 По зѣмљу да се влачиш, и друг те ранил. Тм.
 ПО МАНАСТІРИ ДА ЙДЕШ, И — лѣк да не најдеш; спѣс да не најдеш.
 Дој.
 По бѣл свѣт да идеш, нікада добрѣ да не видиш. Јел.
 ПО СВѢТ БЕЗ ОЧИ ДА ОДИШ — па да те друђи вѣде. Соп/Ор.
 — па с тојагу да піпаш, или да те вѣде. Пк.
 ПО СВѢТ — да идеш, нігде видело да не видиш. Тм.
 — пијано поодило и понило. Бла.
 — ћрав да бдиш, друђи да те вѣде. Нш.
 Побеснѣле, па се нігде не видѣле. Пк.
 ПОБЕСНѢЛО — како куче. Јал/Бер.
 — кучѣто, па само лаје, бѣс га ватило. Јал. (Псу).
 Поврчу се овцѣте, пцѣта љи изѣла. Чин. (Овцама).
 Подуло се. Пк. (Стоци).
 Поклѣли се, да бѣг дадѣ. Вој. (Онима који се без посебних разлога често и жестоко свађају и туку).
 Покрѣла, па се поранила. Кр. (Оној која краде).
 Полька, че дојдеш ти на мѣјат опѣнак. Вој/Сук. (Шалјиви савет у облику клетве и претње).
 Пѣморчина га испіла, да бѣг дадѣ. Нш.
 Пѣп у кућу свађи дѣн да ти појѣ. Кр.
 Попадѣја с лѣмци деца да ти рани. Кр.

- ПОСЕРЕМ ТИ СЕ — на отпадлицете, да ти отпадне да бог даде. Држ.
— у акълат, што ти га бог бдузе, па са не (мож да) видиш да си блесава.
Пир.
- Посёрка да те ва́ти, па из ну́жника́т да не изла́зиш. Кр.
- ПОСИ́РКА ТЕ — ва́тила (Вој); ва́тила, па те не пуш́тила (Вој).
— ува́тила (Рс). (Благе, вулгарне клетве).
- Потепáli се, и гла́ве си потро́шили, да бог даде. Вој. (Свађалицама).
- Поцрцале, да бог да, гадове једни. Км. (Кокоскама, стоци).
- Пошъл, стигал, а да бог да, жив се не врнул. Пир.
- ПРВА ПУШКА ДА ПУКНЕ, ТЕБ ДА — погоди; убије. Цер.
- Прва пушка да пукне и теб у-срце да удари. Пк.
- Први заврзак да не дочекаш (оди ту́ја крушу што си ћу на наше насади́л).
Кр.
- Прдла на сва́дбу пред кума, да бог даде. Кр. (Девојци, шаљива клетва).
- ПРЕЗ-МОРЕ МУ — вечера. Пк. (Бајалица као клетва).
— ве́чера, а церова му главна́ у онва. (у дупе). ВЛк/Гра. (Клетва и бајалица).
- ПРЕКО́ — свет да отидеш. Пк.
— ти́ја маренски календа́р се види каква́ че ми је судбина. Чин.
(Вечитом календару, одн. судбини коју он диктира).
- При-главу да ти постоју. Цер.
- ПРИШ ГА — изел, ветар га однел. ЦД.
— ударил, па да се не посере на зелену травку. Тм.
- Приш да те ва́не, па ле́к да не најдеш. Ор.
- ПРИШ ТЕ — ва́тило (Вој); пројури́ло (При); пролетел (ЦД); ударило (Пк).
- Приш ти се ди́гал на језик. ЦД.
- ПРИШТОСА́ЛО — се (Вој); те (Кр). (Малом детету које обавља нужду где се не сме).
- Проклет бил што се је роди́л. И проклета́ му деца́ била, и унучи́чи, и преунучи́чи. Све му проклето́ било. Што сам га́ проклела, једно да га стигне, доста (че) му је. Бер.
- ПРОКЛЕТ ДА — будеш, проклёт да си. Јал.
— је ти́ја што му је че́рку ми први показа́л. Рс. (Наводацији).
— си. Знајеш ли ка ти спаси́ живо́т, а ти се са тека́ разду́жуваш. Црн.
(Незахвалнику).
- ПРОКЛЕТ ДА СИ — (и ти) боже, што ми узе најмило че́до. Пир. (Богу).
— све́т да чу́диш. Тм.
- Проклет и три́клет да си, и заврзан. Дој.
- Проклета́ да будеш што си ме лага́ла и што си ми думала. Држ.

- ПРОКЛÉТА ДА ЈЕ — мајна што ме роди. Боље змију да је родила и у реку
врљила, него мене несрétну. Тм.
— овај судбина наша. (моја). Км.
- ПРОКЛÉТА ДА САМ И ЗАВРЗАНА — како сам се па(к) обула! Зав. Товá
нејé никаква клéтва, текá кажу жéне ка нéшта погрéше.
— што те узб теквóга блéсавога. ВЛк.
- Проклетíја. Пир. (Неуслерена и блага клетва у лутњи).
- Проклétнице! Божурáто глédаш, Басáру видиш. И тí че нéкому казујеш
за убавило. Пир.
- ПРОКЛÉТО ДА — будеш. Бе. (Детету које је учинило штету).
— је. Вој. (Блага и, најчешће, неуслерена клетва).
- ПРОКЛÉТО ДА ЈЕ — и заврзано. Пк. (Блага неуслерена клетва).
— онóва које је мајна с тупицу изранила, па ћу сá не види. Пир.
(Вилимарка своју децу, већ одраслу. Блага клетва).
- ПРОКЛÉТО ДА — је свé тóва што си при мéне изéла и испíла. Пк.
— му је. Вој.
- Промлнóло те, па те угушило. Бер.
- Просíрка те ватило, па нигде мíр да не најдеш. Пк. (Блага клетва).
- Прпче огњат, нéкој ни оговáра. Да му се дигне плíк на језíк. Пир.
(Клетва, и сујевејје, и расклетва).
- Пúзно пúзава, што си заћоравéла. Брц. (Спорој, лењој, неспособној жени).
- ПУСТА ДА ТИ ОСТА́НЕ — да бóг дадé (Држ); нíкој ти по кућу не одíл.
(Соп).
- ПУСТА — мóтка за теквó. Да бч да га нéгде пребíју. Сук. (Клетва и
претња).
— му кућа остáла, немáло кóј по ну да бди. Пир.
— опалија. Сре. (Куне се кућа или нека друга зграда).
— остáла тáја рећíја, што се не потруше сас ну. Зс.
— ти главáта остáла. ВЈ.
- Пусте му остáле жлтíцете. Км.
- Пустинáцити да му се распáдну, да му (ћи) чáвће разнесу. Брц. (Одећу).
- Пустинáче! Пир. (Врло тешка клетва: све да ти пропадне).
- ПУСТО ДА ОСТА́НЕ — пустинáта. Пир. (Своју вулву, нене прохтеве).
— па ти Цíгање у кућу одíли. Пир.
- ПУСТО — и вилнó ти остáло (Нш); му остáло (Вој).
- ПУСТО МУ ОСТА́ЛО — и у обóр му не заблајáло (Рас).
— на трн (му) постојáло (ЦД); не заблајáло му и не завреkáло (ВСв).
— па Цíгање по нéг одíли (Пн); у кошáру му не заровáло (Рс/Пк).
- ПУСТО ТИ ОСТА́ЛО — да бóг дадé (Дој); све тóва (Пир).
- Путíшта ти се сплéла, да не знáјеш кудé идеш. Пк. (Клетва са призвоком
магије).

- ПЦЕТА ТЕ — изела (Вој/Сук/Пет); разнела (Рс).
 Разнел те коњ. Гос.
 Рана те изела. Бе.
 Ране да влачиш и мљје да збираш куде бдиш, и за себе да не знајеш. Вој/Пет.
 РАНЕ ТЕ — ватиле, па се не олечили (Брц); нападле (Пир); распадле (Црн).
 РАЊЕЛЕ, РАЊЕЛЕ — Ранђел ли си, анђел ли си, ббг да те убије. Пир.
 — Свети Ранђел да не дочекаш, ббг у главу да те убије. Пк.
 Распал се на-живо. Пк.
 Ргни, па си бчи искарај, да ббг даде. Јал.
 Рђа те изело. Гос.
 Рђо проклета. Вој.
 Роспијетино једна! Куде идеш, да ббг да се распаднеш. (распадаш). Пир.
 РУКА ДА — му отсбне кој је разградили нашто лбзје, и брал. Вој.
 — ти отпадне што га удари. Брц.
 Рукá му се истргла. Пк.
 Руку да пребјје кој преби дрвцето, па да га (пбсле) друђи закусује. Вој.
 Руће да си пребјјеш. ВРж.
 РУЋЕ ДА ТИ ИСБНУ ДО — лáкти (Пе); рамена (Пир).
 Руће да ти се осуше до рамена, па да не мбж (ни) вбду да пијеш. Сук.
 РУЋЕ МУ ОТПАДЛЕ — па му отсбле. Бер.
 — штó је такá напрајил, да не мбж да се слўшамо с котлето. ВЈ.
 РУЋЕ МУ ОДСАНУЛЕ, КОЈ МИ ТОВА — стрбши; уз. Гра.
 РУЋЕ — му усануле (Цер); си отскал, што ми отсече дрвото (Држ).
 РУЋЕ ТИ — и нбђе отпадле (Ор); исале (ЦД).
 РУЋЕ ТИ ИСБЛЕ — до лáктове, и нбђе до колена. Сре/Пк.
 — какб можé да га удариш. Држ.
 РУЋЕ ТИ СЕ — осушили до лáкти, да не мбж вбду да пијеш. Км.
 — отћинуле. Пир.
 Рућете да ти отпадну. Пк.
 С орлбвето, да ббг да се оковеш. Пир.
 С ПРСТИ ДА — оратиш, па да те сáмо јá разбирам. ЦД.
 — показујеш (Пк); се договараш (Јал).
 С руће гбвна врљала, сас уста ћи грббла, да ббг даде. ЦД. (Скаредна клетва).
 С тéја пáре да те сарáne, што ми ћи несí врнул. Рс.
 С црни барјаци кўћу да си ућитиш, да ббг даде. Рс.
 (Сá) орати, не прооратила. Пир.
 Садé тўја сбл да имаш, штó сам ти јá дала. Пк.

- Сам, лѣб да не мѡж да си узнеш, друђи да те ране. Кр.
 Сас лѹте ране да сѣ бѡриш. Пир.
 САС САРЛЉК ДА СЕ — оковѣш; расипеш, па кá се ѡн расипе, та и тѣ. Пир.
 САС — сѡл, да бѡг да, лѣгал. Јал. (Магијска радња).
 — тѣје пáре што ми не врчаш, свѣче да тѣ кúпе за на грѡб. Пк.
 — тѣја пáре што ми не врчаш, свѣче да си кúпиш за децáта. (тѣја).
 Пир.
 Свáку гѡдину кѡсе расплетѣне да нѡсиш. Пир.
 СВѐ — влáчи за унúче, па за унúче. Унúче ти, Јѣгдо, прѣ-главу постојáло.
 Пир.
 — да му опустѣје, па и змѣје од кúћу да му побѣгну. ЦД.
 — му (бѡг) врча. И нѣка му врча. Пир.
 — потрѡши за проклѣт пијалѣк, бѣс те ватило па те не пуштило, децá
 ми ѡглади. Јал.
 — ти по кúћу погорѣло. Брц.
 — чу тѹва црни барјáци да наковѣм, па нѣма да вијете вѣнци на кúћу.
 И цвѣће нѣма да вијете, него свѣ црни барјáци. Пк.
 — што ти је узѣл, нá-нос му излѣзло. Пир.
 Свекрва, име вѡј се не чýло. Вѡј. (Пословица у облику клетве).
 Свѣт да ватиш, нѣкад дѡма да те нѣма. Ор.
 СВѐТА — Марѣја те убила ў-главу (Пк); Недѣља да га убије (Пир); Пѣтка
 те убила (Пс).
 Свѣти Мѣна те казнил, сви да те заборáве. Нш. Клнѣ се у цркву сас
 четѣресе запáлене свѣче, а текá кáже за тѡга кѡга клнý.
 СВѐЧЕ СИ — купи́л! Што купи́јеш пијалѣк за тѣја парѣце, ка знајеш да
 нѣма децá с квѡ да изрáнимо, па че ми дечѣца гладýју. Јал.
 — купи́ло за нáјмилото. Пк.
 СВѢЊО — проклѣта (ВЛк); проклѣта, да би проклѣта (Вѡј); Проклѣта, да
 би сви́њо (Црн).
 Свѣтка да сѣне из вѣдро нѣбо, да те убије. Пир.
 Сврѣтите да нѣмаш. Рас.
 Свúде си прсти мешáла, мѡра да те стѣгне. Дој.
 Сѣв да сѣвне, трѣс да трѣсне, па тѣб да убије. Рс/Дој.
 Сѣва! Да сѣне, па да љу трѣсне. ВС.
 Сѣвдо, да сѣне, па да те трѣсне, па да се нѣкад не сврнеш, да бѡг дадѣ.
 Пир.
 Сѣдаш?! Раседáл се, да бѡг дадѣ. Сук. (Ономе ко се припрема да седне
 усред великог посла).
 СѐМЕ — да ти се зáтре, кѡрен да ти се зáтре. Ста.
 — ти се затрѣло. Срѣћу да не видиш, вáјду да не видиш, айр да не
 видиш, крз мýку и пáтњу живѡт да живиш. Брц.

СЕМКА ДА ТИ СЕ — затре (Гос); затре, па нигде лек да ти се не најде (Пк).

СЕМКА ТИ СЕ — затрела (Вој/Тм); затрла (Дој); затрло (Пк).

Серма ти кости изела. Дој.

СИН — морé, да сине, па да свитне, па да га занéми. Товá син нејé. Пир.
— синуло, па га опрлило. Јал. (Сину).

Сине-ле, сине! Да бóg да сине, па да те опрли. Сук. (Мајка сину).

СИНЕ — по вóзат црева да ти се развлечу, жив да не стигнеш там кудé си пошъл. ВЛк. (Мајка сину).

— по зидове да биташ. Пк. (Мајка сину).

— последнó да ти је това сисање. Држ. (Беби, која је ујела при дојењу).

Сине, сине, свитка да сине, у-срце да те промине. Рс. (Мајка сину).

СИНЕ, СИНЕ, СИНУЛО — па те опрлило. Вој/Држ.

— мунé, па ти бчи опрлило. Тм. (Мајка сину).

Сине, сине! Што ћутиш, сине? Што мајћи не одговараш? Срце те нéмско изело, свёт да ватиш, па да се не врнеш. Бер. (Мајка сину).

Синишо, синуло, па те опрлило. Сук/ДД.

Синуло, па те опрлило. Држ.

Скапало се, не дигло се. Ор.

Сламка му у дупе улéзла, па чёк му на-очи излéзла. Брц. (Клетва, и еротска двосмислица).

СЛЕПНО, СЛЕПИЦЕ — земља да те не прибéре; ништа да не видиш. Брц.

— пéпел ти на језик, гóвна ти под језик. Пир. (Расклетва).

— ћорно ћорава, ћорава по свёт да бдиш. Пир.

Слнце да га не види. Вој.

СЛНЦЕ ТÉ НЕ — огрејало (Пк); огрејало, грóм те убил (Брл).

Слуна́л се, слуна́л, еј, проклéт ли је? Орљ. (Клетва у облику питања).

СОКОЛЕ, ДА ИСКОКОЛИШ, ПА — нигде да те нéма. Пир.

— никада бчи да не склóпиш. Ако си тí сокол, нигде врана нéма. ВРж.

Сóколе, црни Сóколе! Сóкол ли си, врана ли си, црне ти вране бчи извадиле. Рос.

Сплуа́л се на зéмљу, усмрдéл се, распáдал се, да бóg даде. Пир.

Сплува́л се на зéмљу. Пк.

Спомену́ло се, не поврну́ло се. Вој. (Изрека у виду клетве и бајалице).

Србо, србела те ко́жа. Гњ.

СРЕТКО, својé чéдо да не срéтнеш, своју срéћу да не видиш. Срце те изело,

Срётко. Никакву срéћу, Срётко, да не видиш. Кр.

— срце те изело, срéћу да не видиш, чéдо да не срéтнеш, курјаци да те срéтну па да те растргну. Тм.

- Срѣћу да не видиш. Да ти се руже исуше, да ти се бчи исуше. Рас.
 СРПКО, КОЖА — да те засрби, па да те никад не мане. Вој.
 — те засрбело, па те никад не мануло. Пир.
- Срце га изело. Вој.
 СРЦЕ ДА — га изеде (Гос); му поцрнеје, никакво видело да не види (Држ).
 Срце љу ватило, па љу не пуштило. Вој/Чин.
- СРЦЕ ТЕ — болело, па да те никад не мане (Рс); испило (Вој).
 — савило (Гос); свило (Вој/Држ).
- Ставнило ти се, па ти се не савнуло. Тм.
 Стоко проклета. Вој. (Увреда у облику клетве) .
- СТРЕЈА ТЕ — изела (Пир); убило (Изв).
 Суче, Суче, синуло, па те испрлило. Пир. (Мајка ћерки).
- ТАЈА — мајна работа. Пир. (Тешком послу).
 — мангусија. Вој. (Најчешће стоци, ређе људима).
 — мангушка работа (Вој); маренска работа (Чин); опална работа (Сук/Вој). (Тешком послу).
 — опалија (Вој); опална свињетерина (Држ).
- Таја, таја, сас вештачката деца, на вештачћете нође по свет да бди. Пир.
 Танчо, ега се утенчиш, да бог даде. Вој.
- Татко, татка те ударила. БЧ.
- Теје паре на сьндѣк да туриш, што си ми повише узел. Пир.
 Тека, како си ти мен с реч рчула, тека бог да те рчне. Пир.
- ТЕКВО ДОБРО — да ти дојде до-главу и теб. Брл/Рас.
 — и теб да стигне, па да те држи, и да не мож да се курталишеш. Сук.
 — нек и теб стигне. Тм.
- Теквој ако добли, поменуло се, не поврнуло се. Ми старци да га не дочекамо. Зав. (Молитва-бајалица, у облику клетве).
- ТИ ДА — ме клицаш?! Клицнуло те у-главу. Сук. (Ономе ко га ударио).
 — цркнеш. Зашто муж да ми цркне?! Пир/Гњ. (Клетва на клетву)
- Ти јетрво, да лежиш, па да мукјеш, а син да ти се жени. И сви да играју и поју, а ти да умираш. Јал.
- ТИ ЛИ — ме па раниш?! Ране те распадле. Пир.
 — бчеш да (ме) клнеш, а ја да те благосивљам, рђо проклета?! Изв.
- ТИ — ме кле, кле, и радува се ка ми черћете помреше. Ама са и твојете почеше. Че се затрете! Вој.
 — мене клела, теб да стигне. Влк. (Клетва на клетву, и расклетва).
 — не знајеш?! Ама како знајеш, тека те и стиса. Изв.
- ТИ СИ — бугу додолела, он че гледа да те нема. Пк.
 — имаш ћитку! — Морје, да бог да се заћитила сас текву ћитку, па љу никада бд-срце не стурила. При.

— проклѣтник, и да остáнеш проклѣтник, и никад домаћин да не будеш. Пир.

Тѝ ПУТИ, скамени. Скаменило те. Пир.

ТИЈА — душманин, име му се не чуло. Држ.

— ми изеде срѣћу, змија га за-срце изела. Км.

— се не најѣде. Господ да га убије. Брл. (Сину, који много једе).

— старчина, да ббг да улбгав полежал, и не дигал се. Ста.

— тѝја, што се вбзе у жлтата кбла, свѝ да изђину, па да љи сас крв попрскају: БЧ/Пир.

ТЛЦНУЛО ТЕ — па нигде да те нема (Чин); у-главу, ббг да те убије (Пир).

Товá добрб да те не замѝне. Вој/Пет. (Иронична клетва).

ТОВА ДОБРО И ТЕБ ДА СТИГНЕ — па да те дрђи, и да не мбж да се курталишеш од нѣга. Гра/Соп.

— теквá срѣћа дб-главу да ти дбјде, па пбсле зáједно да вѝкамо. Пир.

ТОВА — зајре што си од мене укрáл, сáмо товá зáјре да ѝмаш и с нѣга да се рáниш. СГл.

— је татáбица, татáбице га изэле, црвје га изели. Кс. (Мужу).

— мангúшко јѣдење. Вој. (Оброку, често је, а нема хране).

— на нáјмило, на грбѝшта да изнесѝш. Тм.

— опáлно карáње. Сук. (Клетва прешла у фразем).

ТОВА ПА — мангúшко јѣдење (Пет); опáлно јѣдење, никад нѝм нејѣ дбста Вој. (Оброку, односно деци која често траже да једу, иако нема).

ТОВА — ти умрѣло што ти из окбто испáдло. Тм.

— у-гору и у-воду нек ѝде, преко плáнине. Дој. (Клетва и бајалица).

ТОВА ШТО-Мѝ JE — рекъл, нѣк му постоји на шѝју, ли му је сá дошлб да вѝди. Пк. (Клетва на клетву).

— укрáл! Да осакатѣје, да оћоравѣје, зá-душу да му се нáјде. Држ.

Товá што речѣ, спрам глáву да ти је. Пир. (Клетва на клетву, и расклетва).

ТОВА ШТО СИ — мѝн реклá, нá-главу да ти постојѝ. Пк.

— ми из кúћу изнѣл, зá-душу на грб да ти изнесу. Кр.

— узѣл, зá-душу ти се нашлб. Пк/ВЛк.

Травá му низ кбсти прорáсла. Држ.

ТРЕСАК ДА ТЕ — трѣсне, па да не мрднеш (Гра); удáри у-главу (Пир).

Трѣснуло га, па му се мбзакат разлетѣло. Брц.

ТРИ ГОДИНЕ БОЛЕС ДА БОЛУЈЕШ — на иглѣне уши да мињујеш, из иглѣне уши да глѣдаш, из иглѣне уши вбду да пијѣш. (иглѣни). Пир.

— низ иглѣне уши да мињујеш, низ иглѣне уши да се просрѣташ. Брц.

ТРИ СѝНА ЫМАШ, ТРИ — барјáка на кúћу да закáчиш. Два барјáка по синовѣти, што су тúка, а рѝцѣтога из Бѣоград у два сьндѣка да докарате. Пá, ако ви је товá мáлко, голѣмото унучѣ у пѣти сьндѣк. Јá сам решѝла тúја кúћу на пустињáк да направим. А тáја децá што

- остану, да бде по свет ко прошљаци за залок лѣб. Пир/Држ.
 — барјаци да развѣјеш, и свитѣ (синове) у сѣдѣци да натѣраш. Држ.
- Трѣјесе те стрѣле у-срце ударѣле. Пир.
- ТРИЛЕТНИЦА — га трѣсла, па га нѣкад не пуштѣла. Црн.
 — да га вѣне, да бѣг да. Брц.
 — те трѣсла, да бѣг да, па те не пуштѣла. Пир.
- Тѣв ли најдѣ мѣсто да се посѣреш, да бѣг дадѣ не посрѣло се мѣјни. Пир.
 (Малом детету).
- Тѣжан по свет одѣл, нѣгде лѣк не нашѣл. Пк.
- ТѣЖНА ПО СВѢТ ДА — идеш, тугѣ да ти нѣ-срце лѣгне. По свет да идеш,
 лѣк да не најдеш. Брц.
 — по свет да бѣдиш, нѣгде срѣћу да не најдеш. Руд.
- Тѣжил (си) мѣ, тѣжан по свет да бѣдиш. Нш.
- Тѣжо, тугѣ ти нѣ-срце лѣгла, па да бѣг дадѣ, лѣк да не најдеш. Брц.
- ТѣЖО, ТѣЖАН ПО СВѢТ ДА — бѣдиш, па да се нѣкад не развесѣлиш, да бѣг дадѣ. Трн.
 — побѣдиш. Пир.
- Тѣжо, тѣжно по свет одѣл, и свѣ да си тѣжан, и нѣкад да се не смѣриш.
 Пк.
- Тѣка! Тѣка! Кудѣ удѣрам сас ногѣту, тѣка да ви сарѣним, тѣка че ви спѣменик подѣгнем. Пир.
- Тупѣн. Вој. (Детету).
- Тупѣне, малѣчк ти! Вој. (Детету, када направи штету).
- Тѣк! Тѣк! Бѣлѣ! Кѣј те увѣтил од тѣбе лѣј топѣл. Ама јѣ не умѣјем да клнѣм. Мѣма ка дѣјде из град, онѣ пѣ-знајѣ. Йма да вѣдиш какѣ онѣ клнѣ. Пир. (Магијске радње).
- Тѣлемѣ проклѣто. Вој. (Блага клетва, а каткада и за изражавање милости према несташном детету).
- Тѣпав да бѣдиш. Нш.
- ТѣРАВ ДА — бѣдиш (Вој); пѣјдеш, да бѣг дадѣ, па дѣм да си не дѣјдеш (Јал).
 — побѣдиш, па зѣдове да попѣпаш. Дој.
- Тѣрав по свет да бѣди. Гос.
- ТѣРАВ ПО СВѢТ ПООДѣЛ — у дрѣство се не умѣшѣл, бѣро не заигрѣл. Јал.
 — у-оро се не увѣтил. Сук/Јал.
- ТѣРАВ — у-земи д-ѣде (Брц); у зѣмљѣ да отѣдеш (Пир).
- ТѣРАВА — да бѣдиш, с прѣсти да пѣпаш (Тм); по свет да бѣдиш (Ор).
 — му стрѣна. Вој/Сук. (Клетва-изрека: Нека иде доѣвола).
- Тѣраво да пѣјдеш. Гос/Вој.
- Тѣрна јѣдна, тѣрава! Тѣрава по свет да бѣди, тѣрава у-зем да отѣде. Гос.

- Ђорча! Ђорав по свѣт да побди. ВСв.
- Ђути, пѣпел тѣ на језик. ВРж. (Расклетва и бајалица).
- У БЕЛ СВѢТ ДА ЙДЕШ — добрѣ да тражиш, добрѣ да не најдеш. Пир/Црн.
— никада добрѣ да не видиш. ЦД.
- У беснило да отидеш и тѣ, да бѣг даде. Цер.
- Ў, бѣг те убило, да те не убије. Ашѣн те појѣл. ДД. (Стоци, најчешће кокошки, али и човеку).
- У бунѣр да се удавиш, двајес метра ў-земи да штукнеш. Пир.
- У врѣ те коњи згазили. Гос.
- Ў, ВЛК ТЕ — изѣл (Гос); удавил (Брл).
- Ў-главу те убило. Брл.
- Ў-ГЛАВУ ТЕ УБИЛО — моје добрѣ (Пир); зашто текѣ напраји (Брл).
- Ў-ГЛАВУ ТЕ — ударило. Ста/Тм.
— чукуло, па да не знајеш ни лебац да јѣднеш, ни воду да пѣнеш. Брц.
- Ў-ГОРУ — да отидеш, дома да си не дојдеш, да се ў-свет изгубиш. Пк.
— и у воду да иде, да бѣг даде. Да га више не видим. Сук/Вој. (Клетва и бајалица).
- У ГРѢБ ДА СЕ НЕ — расѣпеш (Пир); распѣднеш (Јал).
- У грѣман ти се од рѣбу коска запрѣтила. Пир.
- Ў, ДА ЂУ БОГ — убије! Глѣде љу каквѣ је дорѣстрашна змијѣта. Гра.
— убије, глѣ каквѣ је! Вој. (Змији која је изненадила).
- Ў, ДА ТЕ — не-знам-што бѣде. Вој. (Фразем за исказивање милоште и подршке, у облику клетве).
— пѣта изѣду. Сук/Брц. (Стоци, када је у штети).
- Ў-зем те тѣрим. Км.
- Ў-земи да се не распѣднеш. Грш.
- У иглу да те удеу, сас слѣмку да се потпѣраш, и слѣмката да ти је тѣшка. Пир.
- Ў, језик прѣгризал. При. (Расклетва, али и клетва-шала).
- У јѣндек да ўмреш, па да те пѣта и врѣне разнесу. Сук.
- У колѣнце (да) му се кѣче насѣре. Зав.
- У КУЂУ — да му сви вѣкају, само поп да (му) појѣ. МСв/Гњ.
— му поп запојѣл. Пк.
— свѣ да му је пѣно, само ѣмбар да му је прѣзан. Км/При.
- Ў, мѣни, ў-гору и ў-воду да отиде. Вој. (Клетва-бајалица).
- Ў, не исприштосѣло се, да бѣг даде. Вој. (Детету које врши нужду).
- Ў, НИГДЕ ТЕ — немѣло (ДД); немѣло, што-чѣш па тѣ тамо (ЦД).

- Ў, однел га мáрен. Пир/Држ. (Блага клетва).
- Ў, пепел ти на језик. Соп. Кáд те нéкоје клнé, а ти му текá речéш да се клéвата не привáне.
- Ў, проклéто говéдо, нéче ни бóга да нáзве. Пир. (назовé. Вој). (Клетва-лутнá на оног ко се не јави при сусрету).
- Ў, пустињо! Опустéло му, чијó је. Нéка бóг дадé да нéмаш гáзду да те прибéре, ка је пуштил да му се текá стóка снáта. Кс. (Грлу стоке, које лута по пољу и прави штету).
- Ў-руку свечу да подржиш, па тегáј дýшу да испуштиш. Пк.
- Ў свóј дóм свртиште да нéмаш, по чýжде иже да идеш, чýжду срéћу да глédаш. Сук.
- Ў-срце да те рчне, како тí мéне што си сас рéч рчнула. Пир.
- Ў сьндáк да ћу докáрају. При.
- Ў Топóлницу да отидеш, да бóг дадé, па с лúдити да се дружиш, и од лудíло да се лéчиш, и да те нíкад не олéче. Км.
- Ў, црвици те изéли. Пир.
- Ў црн повóј да га повíјеш. Тм. (Младој мајци).
- Ў чијé си се дрéје венчáл, у тéје дрéје и да се развénчаш, да бóг дадé. ДЦ.
- Ў, што ме ўплаши, бóг че ти сýди. Брц. (Блажа клетва).
- Ў шúму отишлá, па те нíкад не нашлí, него те влци изéли. Ш.
- Ўапа ме зá-срце, ў-срце те ргнуло. Вој/Јал.
- Ўбаво, мáрен да га вíди. Вој. (Похвала у облику клетве).
- Ўбаву кúћу да имаш, ама да ти се огнíште угáси. Држ.
- ЎБÍЛ — га Гóспод! Вој. (Блага клетва, најчешће мужу).
— ћи Гóспод, товá ли су родíтељи, баштá и мáјна. Чин.
- ЎБÍЛ ТЕ — бóг у алúту. Вој. (Мужу. Честа клетва у лутнi).
- мáлер (Пир); мáрен (Вој/ВРж); мáрен у алúту (Кр/Вој).
— бгањ. Гос.
— снéг. Пир. (Блага клетва-шала).
- ЎБÍЛА — га Светá Недéља. Вој. (Блага клетва)
— те Светá Богорóдица. Пир. (Блага клетва).
- ЎБÍЛА ТЕ СВЕТÁ НЕДЕЉА, ШТО — блáжниш на Рáспети пéтак, нéче те Гóспод прибéре?! — Já и не сáкам да ме прибéре. Нек тéб прибéре. Ти свáћи дьн у цркву идеш, па сте ми досадíли и тí и бóг. Држ. (Баба, свом старом, Солунцу, и он њој).
— га рáсипа. Изв. (Мајка детету).
- Ўбíла те Светá Пéтка. ВЛк/ВРж/Вој.
- ЎБÍЛО ГА — Гóспод! Нашьл с мéн да се замлáчује, с домаћицу жену. ВЛк. (Клетва, и разметање у облику клетве).
— мáрен. Км/Вој.

- УБИЛО ЛИ ГА — Господ; мáрен. (ви; ђи; ђу; те). Пир.
- УБИЛО ТЕ — бђг; Гђспод. Вој/Сук/Пир. (Мужу, клетва-прекор).
 — снђг. Пир/Гос. (Блага клетва-прекор, и шала).
 — у-главу. Вој. (Жена немоћном који је задирује, а и сваком другом).
- Убђде ме у-срце, срце те изђло. Кр/ВСв.
- Увђдо ђи у рђд, а онђ ме са оговáра и клнђ, и ђка сви да чују какђ сам јá штрђкава, а онá нејђ. Клнђ и мђне, и децá, ама нђк му се у пáзуку струпа, нђк му у пáзуку пáдне. Рс. (Клетва на клетву, и расклетва).
- Уврђди ме, те мђрку нђмам. Да бђг дадђ, и онá ђу немáла. Пир.
- УГРЧИЛО — те (МСв); те, да бђг дадђ (Кр).
- Ударђл те лђб у-главу, што га врљаш а не јђдђш. Држ/Пет/Вој.
- УДАРИЛО ТЕ — мојђ добрђ у-главу (ДЦ); трђсак (Цер/ТД); у-главу (Гос).
- Узђ ми га, ама да ти не слђжи за млђго. При.
- Узнђш ли црквђно, нђче ти је на áрно. Пк.
- Уклцáл га бђг, па си ни пђт прђд-нође не вђди. Áко, нђка га јђш клцá, товá је за нђга. Вој.
- Улђгав по свђт да ђдиш. Вој.
- Улђгава да ђдиш, па да се нђгде не свртђш. Бс.
- Улђгаво пођдђло по свђт. Гос.
- Умрђл, а крз кђсђе ти травá пронђкла. Тм.
- Умрђла ти мáјђа. Вој. (Дете детету).
- Умрђло ти товá што си јђдва дочђкáла да се рђди. Брц.
- Умри, áло белосвђцка, умри. Дђста си ми дђшу појђл. Тм. (Мужу).
- Унаказђл те бђг. Што се мђшаш у божјђ рáботу? Рс.
- УНУЧЕ — му не завикáло, не доживђл да га вђди. Пн.
 — ти крстáшку поносђло. Пк. (ти не. Бс.).
- Урáсал ти двђр у пђлђн, па кђкавице кукале по нђга. Држ/При.
- УСТА — га болђла (ЦД); да ти се ишчђпе (Пир).
 — ишчђпчило, да бђг дадђ, и кђсђе ти се распáдле. Брц.
 — те болђло. Кр.
 — ти се на тђл изврђула, кадá нáђпак орáтиш. Км.
- Усђла ти рукá до лáк. Тм.
- Усђле ти рђђе до лáктове. Тм.
- Утенчило се, да бђг дадђ. Тм.
- Уђа проклђт. Вој. (У облику клетве истиче се важност ујáка. У истом смислу каже се — Мáјђа проклђта! Баштá проклђт! Јовáнка проклђта! и сл.).
- Цветáне, сас цвђђе те мáјђа не зађитђила. Рс.
- Цђл свђт те клнђ, јђгá те стђгло. Пк.

- ЦИГАЊЕ — му бчи извади́ли; ти дрѓнци поноси́ли и сѓину́ли. Пн.
 ЦРВИ ГА, ДА БОГ — да, на-живо изе́ли (Пк); даде́, изе́ли (Пир).
 ЦРВЈЕ ГА ИЗЕ́ЛИ — на онѓја свѓт, да бѓг даде́; па тегáј да умре. Пк.
 ЦРВЈЕ — да га изе́ду (Пир); лази́ли по тебе́ (Тм).
 — му крз кошчи́не лази́ли и крз-очи излази́ли. Брц.
 ЦРВЈЕ ТЕ — дѓгли, па с метлу́ те ме́ли (Ор); изе́ли (БЧ).
 Црвје ти бчи извади́ли. Пк.
 Црвици га изе́ли. Пир/Вој/Сук.
 Црвичичи га изе́ли. Км/СГл.
 Цре́ва ти искочи́ло. Пир.
 ЦРЕВА ТИ СЕ — да бѓг даде́, преврза́ла (Брц); згрчи́ла (Вој).
 — угрчи́ла (Држ); угрчи́ла, да бѓг даде́ (Сук).
 ЦРКАЛ — га какѓв је. Ста. (Клетва или похвала, зависно од ситуације).
 — да бѓг да, бчи ти испáдле. Свѓ лоше прáвиш, па мѓра да те и кли́нем
 и бру́кам. Км.
 ЦРКЛО, ДА-БОГ — даде́. Вој. (Најчешће блага клетва).
 — даде́, и од деца́ ви́дело не ви́дело. Јал.
 Цркло му. Пк. (Стоци у штети, али и детету).
 Цркло, пúkло, бѓс да те вáне. Пк.
 ЦРКЛО, ПУ́КЛО, БО́ЛКА ТЕ — вану́ла (ЦД); вáнула, чу́ма те вану́ла, не
 напи́ло се, не најѓло се (Цер).
 ЦРКЛО, ПУ́КЛО — да бѓг даде́ (Сук); не напи́ло се, не најѓло се (Јел).
 ЦРКНИ — кúче, цркни! Ка ми доводи́ш чу́жду жену́ у моју ку́ћу и на моје
 бчи спи́ш сас ну́. Тм. Текá га проклѓ́ла, и бн у́јутро истина умрѓл.
 — ми, пúkни (ми), душмáнче. Вој. (Дечја шала-изазов).
 — не напи́л се. Јал.
 ЦРНА — ви појѓ́ла; га изѓ́ла, бѓлка га изѓ́ла, гúцурица га изѓ́ла. Пк.
 — и појѓ́ла (Гос); љи чу́ма изѓ́ла (ВС).
 ЦРНА ТЕ — бѓлка изѓ́ла (Сук/Пн); јѓвтика изѓ́ла (Пн); ну́жда изѓ́ла (МСв).
 — му́ка изѓ́ла, па јегá не осѓвну́л до јутре (Пк); појѓ́ла (Гос).
 — ну́жда изѓ́ла (МСв); уби́ла, пачáвро, и тѓ ли си за ора́ту (Кп).
 ЦРНА ТЕ ЧУ́МА — изѓ́ла (Пн/Кр); однѓ́ла (Брл).
 Црна чу́ма да те изеде́. Пир.
 Црне богѓ́ње да и вáну, што тѓлко грду. Пк. (Свињама).
 Црни барја́ци на ку́ћу да ти се пови́ју. Км.
 ЦРНИ ДУ́ШМАЊЕ — да поцрне́ју, па да потъвне́ју. Км.
 — задуши́ло љи, па с прѓсти да ора́те. Вој/Пет.
 — поцрне́ли, па потъвне́ли како́ земља́. Пк.
 ЦРНИ — катра́н да га изеде́ (Држ); при́ш да те уби́је (Гра); те влѓци разне́ли
 (ВЛк).

- Црница га изела. При.
- Црничка га сваљала, да ббг даде. Пир.
- ЧАВЊЕ — и гаврање те по сливе разнели. Држ.
— му мбзак искључале, бчи извадили. Брц.
- ЧАВЊЕ ТИ МОЗАК — искљувале (Држ); искљувале, да ббг даде (При).
— искључале (Пет/Вој); испиле (Ор).
- Чавње ти се насрале у акблат. При.
- Чворуга ти се дигло на челó. Рс.
- ЧЕ ГА — клнем да просере катран и цецелъ. Нш.
— пражмо текá, а нека си ђавол опашку искубе. Соп. (Клетва-изрека).
— убије ббг. Вој. (Блага клетва-упозорење).
- Че кажеш, ама че те накаже. Вој. (клнеш, ама. При).
- Че ми седнеш на колéно да ми се помóлиш. Оно че дóјде! (На колéна).
Пк.
- ЧЕ МУ ДÓЈДЕ И НЉЕМУ — бд-бога (Гос); Црни пéтак (Дој).
- Че му дóјде Црни пéтак. Пет.
- Че плати?! Платнó му се нá-очи турило. Пк.
- Че се удари ў-главу, ама пóсле. Држ. (Блага клетва-претња, и упозорење).
- ЧЕ СИ ГА — нáјде бд-бога (Сук); бд-бога нáјдеш (Вој).
- ЧЕ ТЕ — бисне по тиквуту, па че разбереш. Пир. (Клетва-претња).
— занéми, па не má да оратиш. Сук.
— ргне ў-срце (Пир); пијавње испију (Гра); пијавнице испију (Вој).
— убије ббг у алуту. Рас.
- ЧЕ ТЕ УДАРИ — лéбацат ў-главу; по чутуруту, па че ти се отвóре бчи.
Вој.
- ЧЕ ТЕ ЧУКНЕ — лéбат ў-главу; лéбацат у главуту. Пир. (Клетва-упозорење).
- ЧЕ ТИ ДÓЈДЕ — дó-главу, че видиш (Сре); Црни пéтак, ама полъка (Пк);
Црни тóрник (Щ).
- ЧЕ ТИ СЕ — ожéни чéрката, ама ка ти на длáн длáка излэзне, да ббг даде.
Пир.
— распршти све тóва, че даде ббг, па нече да има кóј да га збéре. Км.
- Че тужи! Морé, тужан по свéт да бди. Км.
- Че тужиш! Морé, тужан по свéт да луташ, и да не знáјеш кудé луташ. Сук.
- Челéнка ти-се дигло нá-главу. Пк.
- Чéлад да ти се потика. Церóва ти главнá у дупе. Зав. (Клетва, и бајалица).
- Чéмер те изéло. ВЛк.
- Чéрко, íмам, íмам, амá землá га чува. Землá íма да га изéде, амá
нема да ви га дадém ако ме лóше пóштујете. При. (Претња која се
приближава клетви, не само по облику већ и по суштини).

- Чёрку у вал да не тურიш. Пир.
- Чи́р ти се ди́гло на јези́к, па да не мо́ж да ора́тиш. Држ.
- Чому́га ти се ди́гло на чело́, па да бди́ш захи́тен. Рас/Вој.
- Чу́ва га, рашчу́вци га уда́рили. Кр/ВС. (Оном ко лоше чува своју децу или родитеље).
- Чува́ла сам га, рашчу́вци га изе́ли. Гра. (Незахвалнику; кога је подигла).
- Чукну́л те лебаца́т у-главу. Држ. (Блага клетва).
- ЧУ́КНУЛО ТЕ — одозго́р (Ор); у-главу, какв́ си (Чин). (Блага клетва-милошта).
- ЧУ́МА ВОЈ О́ЧИ — извади́ла (Гњ); изе́ла (Вој).
- ЧУ́МА ГА — затре́ла; изе́ла; одне́ла. Чин/Вој.
— одне́ла, да га не́ма (ВЛк); разне́ла (Кс/Бри).
— уда́рила, па се не сврте́л ко́ј ме ди́ра. ЦД.
- ЧУ́МА ДА — га уби́је (Пир); љу однесе́, чу́ма да љу изеде́ (Рс).
— ји поједе́. Соп.
- ЧУ́МА И — побии́ла; потр́ла. Црн.
- ЧУ́МА ТЕ — загоди́ла (Бла); затре́ла (ЦД); изе́ла (Тм).
- ЧУ́МА ТЕ ИЗЕ́ЛА — да те Го́спод уби́је (Пн); куде́ идеш на та́мо (Сук).
— црвје́ те поје́ли. ЦД.
- ЧУ́МА ТЕ — поје́ла, што́ сам те рани́ла (Цер); ргну́ла, па до́м не нашл́а (Пк); рчну́ла (Рс); удри́ла (Вој); уда́рила (Вој/Сук).
- ЧУ́МА ТЕ УДА́РИЛА — да те уда́рила (Чин); па се не сврте́л (СГл/Вој).
- ЧУ́МА ТИ — ку́ћу затрел́а. Бри.
— у ку́ћу улéзла, па све́ ти по ку́ћу разне́ла, и све́ помори́ла. Сва́ чеља́д увечер да ле́гне, а у́јутро да се не ди́гне. Бри.
- Чу́ма че те за́тре. Пк.
- Чу́мо проклéта. Вој/Пир.
- Ци́ћер да ти се зду́ва. Пир.
- Ци́ћерица ти се изе́ла. Ор.
- Шамии́ја ти изгорéла на́-главу. Тм.
- Шва́бе ли су, Не́мци ли су, да љи занéми какви́ су. Кр/Сук.
- Шегу́јте се де́ца, ама че ви бо́г помогне на шегу́ту. Бри. (Клетва-шала, и чак благослов).
- Шљогира́ло те, да бо́г даде́, али прво́ јéвтика да те подржи́. Изв.
- Шљо́кчо, што те не шљогира́. Што́ те, шљо́кчо, шљо́г не шљогира́. Нш.
- ШТО-ГА́ НЕ — приви́ну, бо́лка ти се приви́нула. Пок.
— проклéм, това́ да га не сти́гне. Пк.
- ШТО-ГА́ — уби ма́рен?! Вој/ВСв. (Клетва-изрека: Шта му би?!)
— узе, да бо́г да си на́јмило у не́га зави́јеш, или сас те́бе у гроб да си понесе́ш, ако га не врнеш. Јал.

ШТО ЈЕ — онó мен помислило, бóд-бога га је стíгло, а и јóш че га стíгне.
Пир.

— побеснела?! Да-ли за мýжа, да-ли за дрýго? Што ме једé, вéчна љу изéла. Пир.

Што кáже, да га снакáже. Пк.

Што кáжеш, да ти тóв душá нóси. Пк.

Што кáпе лулáта, не кáпнуло, да бóг дадé. (на лулúту). Вој.

Што кáпеш тáм при њи, ко да нéма рáбота дóма? Раскáпáл се, да бóг дадé. Вој.

Што ли гáцаш пцетáта, рђо? Јегá ти пцетáта нá-главу извивáла. ДД.
(нáд-главу. Вој).

Што лýжеш, лýко да не прóјдеш. Чин.

ШТО МЕ — искáрујете? Јá че си сáм излéзнем из кúћу, ама из кúћу
и бóг да ви излéзне. Пир.

— једé, вéчна љу (мýка) изéла. Пир.

— лáјеш кáкó бéсно кúче. Пк.

— удари, нóпав да остáнеш. Црна те нýжда изéла. Од тебе ми је на пýпак тýжно. При.

ШТО-МÉН МÍСЛЕ, БÓГ ДА ЊИМ — врне, и њíна децá текá да прожíве.
Брц.

— плáти. Брц.

Што мéн мíсле, тóва бóг да њíм дадé. Пк.

ШТО МÉН МÍСЛИ — бóг да му свé надокнáди. Рс.

— њу да стíса. А онó си њу и стíса. ВЛк.

ШТО МÉН — клéла, тебе да стíгне. ВСв. (Клетва на клетву, и расклетва).

— мíслиш, теб да не замíне. Брц. (стíгне. Пк).

ШТО МÉНЕ МÍСЛИШ — нéка тебе стíгне (Км); тебе да ти бóг дадé (Пир).
(Клетва у виду благослова).

ШТО МÉНЕ — помислил, свé да ти се у пáзуку стрúпа, а што ти је нáјмило
да ти стíгне. Пк.

— стíгло, тебе да не замíне. Држ.

ШТО МИ — детé удари, грóм да те удáри. Рас.

— свé úпропасти, липцáло, бóг те убíл. Км. (Свињи, у штети).

— се мéшаш у дóм, црéва да ти се измéшају, да полудéјеш и побеснéјеш.
Пир.

— сóлиш, штó ми тýва чíташ, штó не престáнеш?! Читáл ти пóп
нáд-главу. Пир.

Што мíсле да њим мíслим, бóг тоvá да њíм дáде. Брц.

Што мíслиш мéне, нáјмило да ти стíгне. Брц.

Што му не црче?! Јал. (Стоци, у штети).

Што нас стíгло, теб нéма да замíне. Вој. (Клетва на клетву).

- ШТО НЕ — зарадиш, па да си купиш? Што си у шаће не плунеш, па да си зарадиш ко мój муж, па зарадено на своја деца да си оставиш, него отимаш чуждо? Затóв што отимаш, видело да не видиш. Гра.
 — затвориш таја уста проклéта, главу ми рáзмири. Вој.
 — платиш, платно ти на-очи? Сук.
 — приде да га узнеш, циђер ти се привануло. ВЛк/Пок.
 — умре тíја бесник, да се спáсим од нéга. Рс. (Мужу, који није присутан).
 — црче, него ме сáмо сасипујеш? Јал. (Мужу).
- Штó са не оратиш? Ајде са нéшто кажи! Да бóг да нíкад не прооратила. Вој.
- Што сам клéла, да бóг да те стíгло. Пк.
- Штó само питујеш, пипка те уватила па те не пуштила. Пир.
- Што си мéн реклá, тéб не заминуло. Тм.
- ШТО СИ МИ ОТÉЛ — земљицуту, уста сас зéмљу да ти се напíне, а и землá да-ђи поједé. Пир.
 — на деца сирочетија, да бóг да нíкад жив (да) не одиш по ну, него у мртвáчни сьндéк да те доведу, сас мртвáчка кóла. Пир. (Деверу, који се домогао ниве која припада братанцима).
- ШТО СИ ТУВА КОПÁЛ, ДА СИ ЗАКÓПАШ — главуту. Вој.
 — најмило. Јединцатога да си закопаш. А чéрку девóјћу имаш, па и ну да закопаш. Држ.
- ШТО ТЕ — ђавол не издúје, ало шашáва. Сук.
 — изду ђавол, па се не мóж оћутиш, рђо прóклета. Вој.
 — не удáри нéшто у језикат, па да занемéјеш, да бóг даде. Нш.
 — не шљогíра, пијáнице прóклета. Пк.
 — нéшто не скокíне, па да се селó курталише оди тéбе. Вој.
- Што тóва кáпете, па пијете од-јутро, убила ви Светá Недéља?! Мéне ли чéкате да ви искáрам? Сре.
- Штрóкно штрóкава, на чуму си се направíла, чума ти бчи извадила. ВСв.
- ШТУР ПО СВÉТ — поодíл, блéсавога те нáрод погледáл. Пир/Брц.
- Шуга те изéла. Кр. (Стоци).
- ШУМ — да те вáне (Пк); те ватило, па се нíкад не спасíл (Пир).

ЗАКЛЕТВЕ (И ПРЕКЛИЊАЊА)

- Ако је онóв твојé, закíни се у децáта. Брл. (ТИ-заклетва).
- Ако лбже, гóвна да једé. Брц. (ОН-заклетва).
- АКО ЛБЖЕМ — да се одóвде не помéрим (Гос); децáта да нéмам (Об).
 — бчи да нéмам (Вој); устáта да ми се ишчéпе (ВЈ).

- Ако ми бч верујеш! Ја ти не могу душу дадем. Бог че ми верује, ако ми ти не верујеш. А бог има нади сви. Км. (Преклињање).
- АКО НЕЈЕ ТЕКА — да се не померим од овоба место. Сук/Вој/Чин.
— две деца имам, да ти немам. Вој.
— дом да се не врнем. ВЛк/Пк/При.
- АКО НЕЈЕ ТЕКА, ЈА — че главу на труп да турим. Чин.
— чу главу на труп да тураам. Вој.
- АКО НЕЈЕ ТЕКА, ЈЕДНО ДЕТЕ ИМАМ — да га немам. Рас.
— дом да га не затечем. При.
- АКО НЕЈЕ ТЕКА — никога да си дом не затечем. Пир/Ста.
— нође да си пребјјем (Гра); бчи да ми испадну (Држ).
— тука сам најтънак. Вој. (При том показује врат).
- Ако сам излггал, бчи ми испадле. Рос.
- АКО САМ ЈА, ДА СЕ НЕ ПОМЕРИМ — од овоба место (ДД); отува (Км); отука (Сук).
- АКО САМ — ја, своја деца бдалек да не видим. ДД. (Шалџива заклетва).
— текá рекла, да бог да цркла. А ако несъм рекла, ти да цркнеш, да бог да те закопала. Пир/Рс. (ЈА, ТИ, заклетва).
— това ја направил, децата дом да си не затечем. Рс.
- АКО ТЕ ЛБЖЕМ — грбину да си не видим. Рс. (Шала у виду заклетве).
— да се не померим отува. Пир.
- АКО ТИ — подвалим, година да ми подвали. ВЛк.
— това напрајиш, ја че идем у калуђери. Брц.
- АКО ТОВА КАЖЕШ — да занемјеш, па да не оратиш. Гра. (ТИ-заклетва).
— у немци да отидеш. Гра/Вој. (ТИ-заклетва).
- Аман-заман! Вој. (Преклињање).
- Бог ми душа! Вој. (Заклетва-изрека).
- Брате мили, помогни ако имаш душу! Км. (Преклињање).
- Глава на рамена да ми стоји, ако те лбжем. Јал. (Заклетва-шала).
- Главу че си дадем за нега. Вој.
- Говна да једеш, ако лбжеш. Јал. (Вулгаризам и ТИ-заклетва).
- Гре ти на-душу, ако лбжеш. Грш. (ТИ-заклетва).
- Да бог да, јутре не освнџул, ако несъм рекл истина. Вој.
- ДА БОГ ДА НЕ ДОЧЕКАЛ — Свети Јован (Вој); Светога Јована (Сук); сина да оженим (Пир); Пресвету (Кр).
- ДА БОГ ДАДЕ ДА СИ — не видим грбину. Бс/Рс. (Шалџива заклетва).
— одовдека кџуту не видим. Км. (Шалџива заклетва).
- Да ме загџши, ако сам ти преорал. Пс.
- ДА МИ — бчи испадну, ако сам рекла. Црн.
— син јединац ошоравеје, ако мецата неје тува. Км.
— снаа рбди хораво и алтаво, ако неје текá. При.

ДА МИ УМРЕ МАЈНА — а само њу имама за заклетву. Пир. (Јединац без оца).

— ако лђжем. Држ.

Да ми умре што ми је најмило, ако неје текá. ВЛк/Вој.

ДА НЕ — видим добрò (Јал); излезнем отува, ако неје текá (Пет).

— мрднем од овова мéсто, ако сам ти преорáл, и у мецуту да ме забóпају. Вој.

ДА ОЋОРАВЕЈЕМ, АКО САМ РЕЧ РЕКЛА ЗА — девојчето. ВЛк.

— тебе при доду Крстину. Сук.

Да сам проклета, ако сам га јá узéла. Вој/Сук.

ДА СЕ — клнém у óба сина, ако лђжем. Кс.

ДА СЕ-НЕ ПОМЕРИМ — од овова мéсто, ако неје текá. Пет/Вој.

— отука, ако неје текá. Кр/При.

Да се расéднем, па да се расéднем, ако сам изльгáл. Вој.

Да ти умре мајна, ако лђжеш. Држ/Пир. (ТИ-заклетва).

Да цркнем, ако неје текá. Пет/Км.

Два сина имама, ко две óчи, и у њи глédам, и њи да нéмам, ако неје текá.
Изв.

Два децá имама, да ђи не видим, ако лђжем. Гра.

ДВЕ ДЕЦА ИМАМ, ÓБЕТЕ — више да не видим, ако лђжем. Држ.

— да не затечém, ако неје бђш текá. Вој.

ДВЕ ДЕЦА ИМАМ, ÓБЕТЕ У ЈЕДБН СЪНДБК ДА — сарáним, ако сам ти јá кокóшкуту утепáла (Вој); тóрим (Држ).

Две ми óчи! Вој.

ДВЕ МИ ÓЧИ! — Нéчу више да краднем. Км.

— И трéћи нóс. Пк. (Шалђива заклетва).

ДВЕ ÓЧИ ИМАМ — ако сам те изльгáла, да ми испáдну. Вој.

— да ђи нéмам, да ми испáдну, ако неје текá. ВС.

Две ти óчи. Вој/Кр. (ТИ-заклетва).

Детé ми је бóлно, заштò да лђжем. Ако ми неје бóлно да га сарáним, а ако је бóлно, она свóјето да забóпа. Држ. (Заклетва, и клетва).

Деца да ми умру, ако неје текá. Пн.

ДЕЦА ДА НЕ — видим, ако неје текá. Кр.

— видиш, ако лђжеш. Држ. (ТИ-заклетва).

ДЕЦА — да нéмам, ако те лђжем. Пир/Соп/Ш.

— дóма да не затечéш, ако лђжеш. Чин. (ТИ-заклетва).

Дóма да се не врнем, ако ти лопáтуту несъм врну́ла. Соп.

Душá ваља! Вој. (Заклетва-изрека: ево главе, ако није тако).

ЕВÉ — дýша, евé гýша, ако ви несъм све испричáл какò је билò. При.

— óчи да нéмам! Очити су тýка! Чин.

- Ега се не помéрим од овóва мéсто, ако несѓм реклá какó је билó. Сук.
 За нéга рúку че дадém да ми отсечу. ВС. (Гарантујем да је поштен, и сл.).
 Ѐмам једнога сина, ама и нéга да нéмам, ако нејé текá билó. Јал.
 Јá, бóга ми, нéма да дадém, па и главу да изгубим. Товá ми је баштинíја.
 Сук.
 Јá че се текá заречém: Че те исврлým из овуја кúћу, па мáкар ме пóсле
 жíву дрáли. Пир. (Снаја прети свекрви, и заклиње се).
 ЈА ЧЕ — си нóс одрéжем, ако бóде. Тм. Текá рéко, ама пóсле не сéко ни
 носéве ни ушéве. (Сумња у нешто да ће се догодити).
 Јá че те заклнém, сéстро мила, девóчето да ми глédаш ко да је твојé. При.
 (На самрти је. Моли комшиницу и заклиње је).
 Јá чу се заклнém: сáмо преко мéне мртву че улéзнеш у овуја кúћу. Пир.
 (Заклетва и претња).
 Какó, бре, óчи нéмаш, какó дúшу нéмаш, какó мóжеш текá! ПРЖ. Кá се
 човéци кáрају, па тíја што нéче да се кáра, óн на другóтога текá
 кáже, мóли га да му злó не чíни и да му не казује погáне рéчи.
 (Преклињање).
 КЛНÉM СЕ — за прáвду, за íме бóга. ТД.
 — у мојá децá! Да ђи овáја землá затрúпа, ако нејé мецáта бóш тóва.
 Вој.
 Кљúч, катáнац, тóрена чивíја, нéма орáта. Вој/Пир. (Дечја заклетва-игра,
 а да би се пресекао међусобни спор, и сл.).
 Кóј нéма вéру, да ўмре од колéру. (болује). Пир. (Дечја заклетва-игра, да
 се држи свако договора).
 КÓЈ ПÍЈЕ — кавé, рéп че му порастé. Вој. (Дечја шáлива клетва).
 — у кáпак, че га вáти пољáк. БЧ. (Дечја заклетва, клетва, и бајалица).
 КÓЈ — проорáти да изедé говнó — оди пчелу. При. (Шáлива МИ-заклетва).
 — се бáви, нéка се задáви. БЧ. (Дечја заклетва-игра, и шала).
 — си не изедé, да му се не рóди. Вој. (Шала у облику ВИ-заклетве,
 начин да стари наговоре децу да поједу свој део оброка).
 — тóва кáже, језик да му исъне. При. (МИ-заклетва).
 КОМУ СЕ ЗУБИ ВÍДЕ, ДА ИЗЕДÉ — говнó; на мáчку кошчíне (Пир);
 погáнштрак (Вој). (Дечја МИ-заклетва, када се договоре да ућуте).
 Мáјћа да ти ўмре, ако лъжеш. Вој. (ТИ-заклетва, детету).
 Мáни га за íменого бóга. Вој/Км. Текá се кáже на нéкоје, текá се мóли
 и преклиња, да се мáне од злó, отимáње, карáње, бíјење, или пак га
 напáда нéкога за нíжашта. Вој. (Преклињање).
 МÁНИ МИ СЕ — бд-главу. ВРж/Вој. (Преклињање).
 — бд-главу, такó-ти бóга мýлога. Вој. Текá се мóли кóј се не разбíра,
 па бче да се кáра, да се бíје, или нéшта да óтне. (Преклињање).

— с милога бѣга. Вој. (малога. Пир). (Преклињање: Остави ме на миру).

Могу да дам две руке да не буде текá ко што сам ви реклá, и да че она пак големá рђа да испáдне. (излэзне). Пир.

МОЛИМ ТЕ — за живога бѣга. Рос. Текá се мѣли нѣкој ка трѣбе нѣкому нешта млого вáжно да учини или помѣгне. (Преклињање).

— ко бѣга. Вој. (Преклињање: Јако ми је важна твоја помоћ, помогни).

МОРЕ, НЕЧУ — ни прáг да њим престúпим (ЦД); њим ни прáг престúпим (Вој).

Не могу, ако бѣга верујеш. Мани ме! Дој. (Преклињање).

Нема да буде! А ако буде, јá че лáјем. ВРЖ/Рс.

НЕМОЈ — ако бѣга имаш. Тм. (Преклињање: Остави ме на миру, не наноси ми велико зло).

— бабѣ Ружо, мѣлим те ко мáјћу. Пир. (Преклињање).

— сѣстро мила, че те мѣлим. ВРЖ. (Преклињање).

Несъм јá, ка ти кáжем! Да бѣг да кúћу да си не вѣдим одѣвде, ако сам јá. Бла. (Шáлива заклетва).

НИКОГА ДѢМА ДА НЕ ЗАТЕЧЕМ, АКО САМ ТИ ГА — јá узел; ударил. Вој.

НИКОГА ДѢМА ДА НЕ ЗАТЕЧЕМ, АКО САМ ТИ — јá напуштил ливáдугу. Вој.

— узел буре, ако је при мѣне. Пѣјди, па се увѣри. Грш.

О, нáнће мила! Немѣј! ТД. (Преклињање, и исказивање радости, страха, туге).

Оп-заклѣп! Кѣј проорáти, говнѣ да изедѣ. Чин. (Дечја МИ-заклетва, и игра).

ѢЧИ ДА НЕМАМ, АКО — лѣжем (Пир); нејѣ текá (Држ).

ѢЧИ ДА НЕМАМ, АКО САМ — јá товá напрајил (Јал); текá рекѣл (Пир).

ѢЧИ МИ ИСПÁДЛЕ, АКО — лѣжем (Бла); нејѣ текá (Брц).

Ѣчи ми испрѣле, ако нејѣ текá. Кп.

Пѣбѣгу! Пир/Вој/Чин. (Узвик преклињања).

Рúку нá-срце! Вој. (Заклетва-изрека: Јемчим да је баш тако!).

Рукúту дѣснуту дáвам за њѣга. Изв. (Јемчим за њѣга).

Рúће да ми отсѣну, ако сам јá товá узел. Брл. (прекршил; скршил; укрáл; учинил. Вој).

Свѣ да си закѣпам, ако нејѣ текá. Соп.

Сѣстро писана! Вој. (Преклињање).

Сине! Синће! Вој. (Преклињање).

Сиромáшка смо кúћа! Помѣгни, ко бѣга те мѣлим. Зав. (Преклињање).

Срѣћу да немам, ако сам рѣч реклá (при њú). Сук.

Такó ми бóга. Сук.

ТАКÓ МИ БОГА — ја сас њи немам никакве заkáчуше. Љжу те! Јал.
— несъм, па несъм, не мóж ме крívите за нешта што нејé билó. Држ.

ТАКÓ МИ — две-очи (Бер); две́те деца́ што ђи íмам (ПРж).

— жива деца́. Трњ.

— живо кучето! Ја само не́га íмам, па се у не́га клнём, деца́ немам.

Км.

— крс. Вој.

— крста до мáлога прста (Држ); крста и вéликог прста (Пир). (Шалвива заклетва, и здравица).

ТАКÓ МИ ОВÍЈА — крс. Вој/Чин.

— лебац што га једём! Евé, че га цунем и че се закнём, али ја да сам — несъм. Вој.

ТАКÓ МИ СВЕ — живо, ако сам ти укра́ла (Гра); што íмам (Пк/Рс).

ТАКÓ МИ — Света Богорóдница (Кр); та́ја црквица (Вој); ти́ја крс (Вој/Чин).

ТАКÓ ТИ — бóга (Вој); бóга, немóј (ВЛк); крс (Вој/Пет). (Преклињање).

— бчи живе, ако кáжеш! Моја́ сестра́ че напра́ви да њóј се дево́чето оста́ви сас мýжа. Сук. ТИ-заклетва).

Тáм точíло, тáм грчíло. Кој се не мóж сéти, цре́во му се угрчíло. Држ.
(Загонетка заклинé одгонетача да је одгонетне).

Тé, Дóда! Тé, Дóдине бчи тýка! Чин. (ОН-заклетва, при суочавању са оговарачом).

Тé им бчи, нек вíде! (ОНИ-заклетва).

ТÉ МУ — бчи (Вој); бчи, па нек се закнé (Сук). (ОН-заклетва при суочавању).

Теквú áлу, че́рко, немóј да узíмаш, тако ти бóга. Трњ. (Преклињање).

Тí ако с не́га стéкнеш, че́рко, и ако проживиш с не́га, уши че си отсечём.
Јал.

ТИ БАШТА́, ТИ МА́ЈЃА — спашáве, ако бóга знáјеш. Вој. (Преклињање).

— у тебе се крстим. У тебе ми је свáта сíла. Вој. Текá се кáже на сíна или унúка, или на не́кога дрúгога, ко́ји ти мóж све учíни, или ти је чинíл и до сá, оди кога́ завíсиш. (Преклињање).

Тí ма́јна, тí башта́. ВЛк. (Преклињање).

Три деца́ íмам, дóм да ђи не затечём, ако л́жем. Гњ.

Тúв што прíчамо, тúв да си оста́не, преко пра́г да не излáзи. Вој. (МИ-заклетва).

Тужíце ма́јно! Вој. (Преклињање, али и вапај, и призивање, живе или мртве, мајке у невољи).

У УСТА МЕ ПЉУНИ, АКО — нејé текá; текá не бóде. Јал.

ЧЕ ТЕ ЗАКЛНЁМ — да ми дóјдеш на слáву сас ба́бу Јели́цу. Брл.

— дево́чето, сéстро, да ми глéдаш. Пир.

— од брата си, черко, земљу да не тражиш. Имање наше, черко, да ни се не дели на ускрци, да је у куп, и ви, моја деца да се не мразите ка закљопим бчи. Вој.

— това више да не рабтиш. Гос.

Че те молим и заклињам, немóј (реч) да језичиш. ВЈ. (ТИ-заклетва).

ЧЕ ТИ УМРЕ МАЈНА, АКО ГА — дирнеш; пипнеш; узнеш. Вој. (Детету, да се заплаши од опасности, и сл.).

Че ти умре мајна, ако кажеш това. При. (Детету, да се заплаши и да ћути).

Човече ббжи! (ббжи). Вој. (Преклињање).

Што коди тебе кажем, може само црна земља да знаје. Мр. (ТИ-заклетва).

ШТО ПРИ — мэн кажеш, може само земља да знаје, и никој другој. (Друђи).
Вој.

— теб кажем, може само црна земља да знаје и никој друђи. ЦД.
(ТИ-заклетва).

О КЛЕТВАМА

А од сестру ми Вёрку нема ништа да буде. Она се па од муку поболé.
Уклé ћи таја рђа проклéта. Пир.

Ајде, ајде, не бóј се што те клнé. Нејé ти дупе с постíлак брисáл. Од нéга се не мóж привáне. Соп.

АКО — добрó не кáже (мецýту), зéмљу да пронесé на това мéсто, и да мíне тáмо кудé мíсли, да покáже кудé је мецá. Па, ако се залакóми, онó му пóсле проклетíја стíса и чукун-унúче. Пк. (О заклињању).

— клнé, онó си нéга увáне. Др.

— сведóчиш крíво, снаáта је тéшка, па мóж да рóди ћóраво или ћóпаво.

Текá рекъл на баштý си, на дéдугу. Ама он не слушáл, крíво се заклéл.

И снаáта родíла близнетíја, а ббáта ћóрава и ћóпава. А оћоравéје му и тíја сín што га је молíл да се не заклиња, па пóсле и унúк од тóга сíна. Нш. (Кривоклетство).

Бабá Стевáна је млóго лúто клéла. И тóлко млóго, да ћу почéла боли главá, и кóска вој се издвóји нá-страну. И устáта вој отишлá текá, нá-страну. Пир.

БАШТА — и мајна кáмење трљају и крсте се да нým се вáне клéтва. Дој.

— ка клнé, стíса. Брл.

— кудé клнé тúва травá не растé. Мајна ти опрóсти, а баштá нечé, он сас срце клнé. Ор.

Бóг вој дáде здравје те умрé, па сá нема кóј да ни клнé. БЧ.

Брáта си клéла, па ву се пóсле черка разболéла. Нш.

Гáзда бíл, па злó чинíл, па га млóго клéли. Ама товá не стíгне нéга, негó унúку му. Ка се жaнéнiла, па ћу повéли, па у пúт нáйде нéкаквa

ветрушка, па се изврну и кола, и коњи, и сватови, па се коњити уплаше, па лом напрајили. Сватови, унука, младожења, које саkáто, које хопаво. Цело га је село клело и уклело, а те, унуку му стигло. Пс.

Галати, клé, галати. Угалати се, па прéгалати, па пóсле ништа. Одма си почé орати сас нас ко да ништа нејé ни било. Сук.

Грéјове, што ћи дедата напраји, унучето пóсле стíсају. А текá нејé добрo од бóга. Бла.

ДА ЛИ МЕ — мајћа клнé, па ме текá стíса? Нш. (маћа/мајћа. Пир/Нш/Пк). — некој уклéл, те овака пátим? Кс.

Да не видиш овцу тóва?! Текá једн овчáр óкнул на дрóгога óдалеко, а бíл си овцу изгубíл. Ама га овíја друћити лóше разбéре, помислил да га клнé, па му óдма врнул сас клéтву: — Мóре, тí да ћу не видиш, да бóг даде! Па си пóсле у сéбе рекъл: — Што му бí да ми óвце клнé, а ўбаво смо си до сá живувáли? ПРж.

Да проклнém нечу нíкада, па макар просíла па се ранила. Дој.

Да те баштá и мајћа не клну. Чин.

Да ти се заклнém, ако óчеш! Несъм, бре, несъм, Мáni ме. Вој.

Деца Жóжа, из мóј Брлóг одозбóре, бíл на жéтву ка (је) чул да му је чéрка за момчé побéгла. Одма отрчáл у црквуту у Брлóг, и клéл чéркуту. А ка га питáли, заштó бíје свóна, он рекъл да му је чéрка Вéрка умрéла. И какó ћу је проклéл текá ћу стигло. Отишла у град, родíла три дечица, ама мláда умрла. Брл/Пир.

Деца бра́ла краставнице у чу́ждо. Он се вр́љи сас колéц и утéпа једнó. Ама нејé сакал да га утéпа. Па га пóсле млóго клéли. И унуку му стíгне. Бла/Гра.

Дојдé у амíнат! Пир/Јал. (Дошао је у оном тренутку када се прихватају клетве које се тога тренутка изговоре, и одмах се остварују).

Дрући нек те клну како óче, али кóј ти је дýпе брисáл да те не клнé. Од њéга стíса. Тм.

Женá му́жа не мóже да уклнé, маћа мóже. Нш.

ЖÉНЕ КЛНУ: — Изедéш ми пустињу́ту. Мúж клнé: — Изедéш ми онóва. А́ко, нека се текá клну, да се не клну пóстрашно. Тóва је сиротинска óблажица. Пс/Соп.

— једнá дрóгу. Или женá клнé комши́је, комши́ска деца, некоји ко́ји њóј направе штéту или дрóго злó. А íма ћи које клну све рéдома, и које је крíво, и које нејé. А некоје па највише обíчају роду да си клну, па и својá деца. Íма свакакве рђе по свét. Мúжје не клну, че њим се смеју дрући. Сáмо ка башту́ или деду́ млóго уврéди негóва крв, сíн, чéрка, или унуче, погóтово сíн, он га проклнé, и више нече да чу́је за њéга. Пет.

— Однэл га вéтар! А ни мúжје пцúјемо, ни несмó жéне. Рс.

- За меџу, ка некој пребре, зберу се човѣци, напљне му торбу сас зѣмљу. Он прѣђе до кудѣ бче да је меџа, заклнѣ се, и каже да је тува меџата. Заклнѣ се: — Клнѣм се у моја деџа да је овде меџа, и да ћи оваја земља затрупа ако неје текá. И меџа остáне тáмо кудѣ он расипе из торбуту зѣмљу. Пет. Товá се бка сѣлска клѣтва. Она је најтешка, стýса.
- Зáбра, па почѣ да клнѣ, па не престáде док селб не рáзмири и дѣк-се свѣи не збрáше да ћу слýшају. Пет.
- Заклѣл синатѣга да не продáва имáњето док је жив, а и бн пѣсле да си своја деџа текá заклнѣ, и онѣи па њина деџа. Да њим се земља не разбѣва, не дѣли, да је у кúп, у вамѣлију. Сук.
- Зачáс че уклнѣш и че напрáјш пáкос, а до векá проклѣтѣју че влáчиш. Сук.
- Зберу се сѣлáци, па се клнý сас сѣл и пипѣр. И ако је тáчно, каже: — Клнѣм се за прáвду, за íме бѣга! Ако неје сѣгуран, ако је крѣв, он каже да неје крѣв, ама нече да се заклнѣ, не смѣје. Јал. Сѣлска клѣтва на срѣд-селб.
- Знáјеш ли да клнѣш? - Ў, цел дѣн мѣгу да клнѣм, когá бчеш и за квѣ бчеш, и да не престáњујем, и да се не умѣрим. Пк.
- И да орáтиш, и да не орáтиш, и да клнѣш, и да не клнѣш, пá че си је íсто. Сас клѣтве и сас орáту нѣшта не мѣж после да попрáвиш, а мѣж да поквáриш. Држ.
- И клнѣ, и раскѣњује, прáји си орáту. Нш.
- Издýл га ѣáвол, па не знáје ни каквѣ орáти ни каквѣ рáботи. Цѣло селѣ слýша како клнѣ, а íма чѣрку девѣјћу за женѣдбу. Брц.
- ÍМА СИ ТЕКÁ НЕКОЈЕ — блáго му ка чѣвѣка рчне сас рѣч или га проклнѣ (Ор); за клѣтве млѣго бѣстро, а дрýго нѣшта не разбѣра (Изв).
- Íмам једнý црнý овцý колкѣ за зáклѣтву. Ка напрáве овцѣте штѣту, јá се у њу клнѣм. Дој.
- Ишлá свѣкрва на снау, па трљáла кáмене, и врљáла и по њу. И клѣла. Пк.
- Ја мѣслим да сам се сас бѣга све исплáтила. Он ми је злѣ чинѣл, ама и јá нѣкому дýжна несѣм остáла. Клѣла сам, па сам дѣста и уклѣла. Пк.
- ЈА НЕ УМѣЈЕМ ДА КЛНѣМ — али да дѣјде нáна из грáд, онá че ви пѣдобро кáже (Пет); íма ако нáбкам нáну, онá че ви бѣље блáгосѣвља (Пир). — и да се кáрам, самѣ побѣгнем и одвѣкам. Вој. — мáјћа ми че дѣјде, онá клнѣ пѣстрашно. Држ.
- ЈА САМ — мáјћа, íмам прáво да речѣм каквѣ бѣло. И да клнѣм ка трѣбе. ДД. — мѣслила, ка сам билá пѣмлада, ако детѣ проклнѣм че ми бѣдма умре. Брл. — с бѣга рáшинýла. Цѣл свѣт че уклнѣм, ако трѣбе. Пк. (Нерѣткина).
- ЈА СЕ — нѣкада не заклѣњам, па ако бч нек ми вѣрују. А ако ми и не вѣрују, и не мѣра. Нѣкога до сá несѣм ни укрáл ни излѣгал, па и не

мóра да се заклинáм. А у заклетву не верујем. Нájвише се заклинý кој лýжу и крадну. Вој.

— пак мóгу клнém у квó бчеш. Товá ништа нејé. А кóј је будáла нéка верује. Пир.

ЈЕДЪН — нéчу му íме казујем, притиснул Пётрово браниште, и тáм сечé дрва, блиска му дó-дома. И кáже да је нeгóво. Скарáли се. Пётар позвáл човéци да и мíре. Ама овíја не попушта. Пётар му рекъл пред-нáрод: — Мóж ли да се заклнэш да је твојé? Евé, нóсим сòл и лéб. Затопí сòл, и обикóли до дéка је твојé. Па кудé прóјдеш, тука је мецá. И пá ка обикóлиш, пá узни лéб и затопи сòл! И овíја све направíл пред човéци какó му Пётар рекъл. А ка до нeдeљу, сíн му ошоравéје. Па му друђити син пóсле причáл: — Тáта си је крív. Нејé нáше браништето, али му тýва блиска за дрва, па га óте човéку. Крívо се заклél, и óдма ни бí проклетíја, брát ми ошоравé. Пóсле си врну Пётру браништето, ама му сíнат не прóгледа. Сeлска клéтва, пред-нáрод ка се заклнэш сас сòл, лéб и ређíју, и ка се прекрстиш, је стрáшна. ЦД.

— се свé клél у децá, и ка је крív, и ка нејé. Па га стíгло, свé му помрeла. Гос.

КА БИ — бóг свáку клéтву уважíл, онó не бí нíкој жív остáл. Гос.

— стисáло што женá кáже, онó би билó лóм. Свé би помрeло. Пет.

Ка мáјђа клнé, не стíса; ка баштá клнé, стíса. Пир.

КА НЕКОЈ — клнé нeкога, па да се клéтва привáти, он узне ћíло ређíју, пá у цркву, пá сви пíну, пá он речé нeшта, и товá је клéтва у цркву. А бн речé: — Проклét да је тíја и тíја што ми је текá и текá направíл, или товá и товá узéл. Зав. (Сеоска клетва).

— преорé, а нeче да врне браздýту, накáрају га, сeлó, да пронесé зeмљу на рáмо, да цýне тýја зeмљу, и да се заклнé. Па кудé текá мíне, тáм постáве мецý. Кóј је преорáл бн се отéса, нeче текá да напрáј, па да си напрáј проклетíју на децá, па пристáне да врне браздýту. Ама се понeкоје нáјде и будáла, па се крívо заклнé, па му се пóсле дóм зáтре. Км. (Сеоска клетва).

Ка сам нóј товá реклá, ка нóј чeркуту проклé, од јáд је цeло сeлó прелетeла. Држ.

КА СЕ — држíш за пýл, заклетва се не вáжи. При. (Магијска радња).

— мýж клнé за мецý или за нeшто дрýго, кáже свeцá когá слáви, прекрсти се, па се заклнé, па се пóново прекрсти, и кáже: — Да бóг да не дочекáл Прeсвету, (или Светý Пётку, или нeкоју дрýгу слáву коју слáви), ако сам јá товá направíл (или преорáл, или рекъл)! Товá је нáјгешка клéтва. Пс. (Сеоска клетва).

— најадóвн човéк, бн не знáје квó орáти и какó че проклнé. А пóсле га јáд. Дој.

— онá закáра, па ти трíста накáже. Каквé клéтве стрáшне, ни пцeта га не лíжу. При.

Ка те изедé кýче, че га клнэш, па све че да разнóсиш. Сук.

- Ка ти дојде до-главу, клнеш и расправљаш се, а и молиш ка трéбе. Пир.
 Кажí му, проклíни га, па нека му се једе циђерицата. Држ.
 Када оно знаје да ти каже у карање, оно знаје и сýга да ти набрóји, страшне
 клétве да ти накаже. Јал.
- Каквí абрóви, каквé клétве, каквé рéчи. Мálко ли (си) íмамо мýку, па и
 онí да ни притурају?! Пир.
- Каквó ли згрешí те ме тóлко проклéше. Нíкому несýм зло учинíла, а
 каква ме сýдбина стíже! Чијí ли грéове влачим. Гра.
- КАКÓ — је мéн стíгло, текá сá и тéб стíже. Óд-бога си га нашéл, тéбе си
 (си) уклéл. Гос.
 — проклé, текá га стíже. Нш.
 — сам клéла, једнó да га стíгне, дóста (че) му је. Пет.
 — си ме клéла, текá ме стíгло (Дој); те проклé, не зáмину те (Чин).
- Кáлну, кáлну, када му се дови́је. Бла/Гра.
- Клé, клé, па íскоколи, па се на ђáвола нáпраји. И изéде ни, уклé ни. ЦД.
 КЛÉ МЕ, КЛÉ — али и ну́ стíже (Пк); ме, уклé ме, али сá и ну́ стíже (БЧ).
 Клéла га, карáла га, ама сá си ну́ докарáла. Бóг љу кáзни. Пир.
- КЛÉТВА — мóже и десéто колéно да стíгне. Км.
 — не помáга. Изв. (Пословница).
 — проклетíсување, пустáсување, галатá, жéнска оратá, текá се кáже
 при нáс. Нејé бýш све íсто, ама је текá некако. Вој.
 — стизá само од онога којí ти је дýпе брисáл док си бил мáлечýк.
 Гра.
- КЛÉТВЕ — до шíју. Км. (Много јој клетви рекла у једном даху).
 — су дошлé из селó у гра́д. Какó су селáње све пóвише доодíле у
 гра́д, текá се све пóвише клéло. Пир. (Ксенофобија).
- КЛНÉ — и проклетíсује (ВРж); и тýпче с нóгу, да се клéтва привáти (Пет).
 КЛНÉ, КЛНÉ — и проклетíсује, и пустáсује. Селó збрáла при чешмýту.
 Вој.
 — па кáмене вр́ља. Јал.
- КЛНÉ КО — женá (Вој); Љýбица Мíнђина синатóга (Пир).
- КЛНÉ — па вој плáмик из устáта излáзи. Вој.
 — се ко Вíда у поштéње. Пир/Пн.
- КЛНИ — Амá клéм, не помáга. Брц.
 — вíке, црнó че нóсимо под мíшће, (и још негдé), за тéбе. ТД.
 (Подсмех оној која куне, еротска двосмислица).
- КОЈ — какó си знаје, он и клнé. Брл.
 — квó си прáј, он че си нáјде. Немóј, чéрко, бáбичкуту да клнеш. Оно
 нéма тéбе да стíса, негó че ти стíса децáта. Пир.
- КОЈ КЛНÉ — оно си нéга стíса. Из устáта, па у пáзуку. Држ.
 — сéб си клнé. Сук.

- КОЈ** — ли ме клé, кога ли клé, те мéн стíже. Пк.
— ми је најдушманин, теквé клéтве да га не стíсају. Изв.
- Која ме је кучка залајала, свака је побеснела. Како сам клела, текá ђи стíгло. Пир.
- КОЈÉ** — клнэш онó не стíса, а којé не клнэш онó стíса. Пк.
— си ме клела, текá те стíгло. И тí сá нémаш децá ко и ја. Пк.
- Кóлко ми злó напрати, како ли тé земља држи? Како бóг можé тóлко твојé клéтве да слóша? Вој.
- Комшија почел да се гради. Баба ми отишла да види. Па му рекла: — Ў, батá-Милáne, кудé је мецáта? Нејé отуд бэзат! А он се заклнэ у најстаротога сина да му оћоравéје, да је мецáта отуд бэзат. А она му рекла: — Ў, батá-Милáne, не клни се! Тé ти мецá, тé ти бэз! А пóсле му син, затóва што се баштá му криво заклэл, оћоравéје. Нш/Гњ.
- Кóпај како трéбе, да те травáта не клнэ ако остањује. Гра.
- КУДÉ** — иде, све мéне клнэ. Ама нéма мéне да уклнэ, нý че си уклнэ, нý че си тóва стíгне. Сук.
— је башта му ишъл, свé га је клэл. Па пóсле момчéто коњ утепа. Низ Божурáто га бéше свлéкал. Км.
— цркву нејé видэл, тáмо нејé ишъл брáта си да клнэ. Пет.
- КУКА** — и разонóцује. Држ. (Куне).
— кúка, дóк за овúја кúћу несрéћу не искúка. Пк. (Кукала и клепа).
- ЛÉЛЕ** — боже, лéле! Кудé да се дéнем! Теквé клéтве не мóгу да слóшам! Лéле боже, што-мé не прибéреш?! Пир.
— снао, лéле! Лéле, жéне, чýјете ли?! Од нóње клéтве не мóгу ни-дá спíм, а ни да једém. Пет/Пир.
— што ми пáти Јána (из Ржáну) од тéбе. Млóго ме брíга што ме клнэш! Пк. (Коментар, уз еротску двосмислицу).
- МАЉТА** — ка клне, она се кáје. А башта ка клнэ, он из срце клнэ. Кр.
— клé чéрку ка побéже по момчé. Клé ђи да се не сћину, па се и не сћинуше. Гра.
— клела чéрку: — Грób да ти се, чéрко, с вóду наплни кá те закопам. И чéрката бдма умре, сáнце билó. А ка ђу закопају, грób се с вóду исплни. Мајћата рекла: — Чéкете да штóкне водáта, ја сам ђу текá клела. И они застану, и водáта се тргне, и чéрката се разбуди. И рекла: — Штó-сте ме у сьндéк турáли?! Ама сам па убаво спáла! И отíду си дóма. И она жíва, бди си, отíде сас нý. А пóсле трí дéна брát нóј умре, и они га закопају. Пк/Пир.
— клнэ, али нáрод ка клнэ нејé лéко. ВЈ.
— клнэ и расклíња. У чás проклнэ, и покáје се. А баштá не расклíња, не повлáчи реч. Јал.
— ми че сá дóјде, она клнэ пóстрашно. Држ. (Претња клетвама).
— ни је клела, амá да ни се стíса. А клела ни је: — Бóг да тé убíје! А, црна те изéла. Кр.

МАЉГА СИ — га нејé ударила ка је бил малечък, а са га клнé ко град гбру. Држ.

— клéла деца: — Да цркнете, да пукнете, дýшу ми изедосте. Слушáл Турчин, а знáл за амíнат. А знáла и онá. И ка заврши клétву, дóјде амíнат. Па Турчинат нбј рекъл: — Сá клни децáта! А онá се сетíла, па бдма рекла: — Тí да цркнеш! И бн, Турчинат, бдма цркал. Пир/Кс. — у Кáмик проклéла сíна Душка: — Душко, душá ти на дýпе излазíла. А бн, ка отíде у шкóлу, јер крíшома поморáнцу, па тел да ћу гíтне одједнýш. И задави се, па га учíteљат јéдва спасíл. Заленејáл, црнејáл, душá му почéла на дýпе излáзи. Па му учíteљат јéдва тóва из гýшту сас прсти извадíл. Кр.

Мáлко ли сам слушáла какó се жéне кáрају и клнý. Какó да не знáм ко се клнé. ВЛк.

Мáни га тáм! Онó че ви клнé и с кáмење че трља. Онó че ви свé порéди бд-главу па до бóга, од мáјћу си па до свéца. Брц.

МÁНИ МИ СЕ С МÍЛОГА — бóга. Вој.

— бóга! Казýј кво сáкаш, на свé че пристáњујем, самó да ми децá не проклетíсујеш. Вој.

МАЃА — ћу клé, клé, и уклé. Да се не сhíну! Да се не сhíну! И не сhíнуше се. Дој.

— трљáла кáмење, па врљáла по нéга, да се не врне. И текá се затреше. Нш.

Мíш се препрáчује када се нéкој клнé и када му се злó жéли. Пк. (Поганац. ВЛк).

МЛÓГО — је нáрод зацрнíл, те га (нáрод) уклé. Кр.

— ми нáказа, свáшта ми нáказа. Че ме болí главá од нóне клétве догбд сам жíва. Кр.

Мојéг мýжа стíже, што нејé минýл пýт нíкоме. Уклéла га. Брц.

Моlí га, преклинá га, ама цáбе. Нíшта не помáга при теквý главу непревíјену. Вој.

Мбра да је нéкој клéл баштý ми и мáјћу ми, па са и мéне стíгло áлу да вбдим пбд-руку. Кр. (Увредá упућена мужу).

Мбре, нéчу си се у децá клнém, па свé нек је набпако. ВРж.

МУЖ — да проклнé, бдма стíса. ЦД.

— клнé кадá му се пребре или прекбси, или му нéкој сечé у брáниште. И кóлко је штéта големá, текá га и клнé. За стóку, ка прáви штéту: — Липцáло му! Ако нéкој пребре: — Да си закбпа тýва нáјмíло! А сáмо кбј је млóго шáшав, или су га млóго нéгбва децá наљутíла, бн си децá клнé, одбíва ћи од земљу и нáследство, и нéче ни да чýје за-нй. Брц.

Нá-зemi сéдне, па се крсти, па зéмљу целíвује, па клнé баштý ми. Ор. (Мáјка сина, нéговог оца).

На сýд се једн заклél: — Да ми снаá рóди нбраво, ако нејé íстина. И — снаáта рóди близнетíја — једнó áлтаво, а другбто нбраво. Пир.

Нана че ви боље проклне. Бла.

Напратен ти живак. Тека му рекла. И да ли од-стра, да ли је стварно бил живак, копнеја, и умре. Пир.

Народ има гадан у клétву, љуто клне. Км.

Не клни се криво, глава да ти је мирна. Нш. (О заклињању).

Нек је жива и здрава, па нек ме клне. Че буде и она свекрва, че вој дојде дб-главу. Вој.

Нема теква клétва, ка моја снаа клне. Гра.

Немам никакву муку да клнем деца моја. Зав.

НЕМОЈ — бре, бабичкуту да дираш. Доста је клела, па че све това децата да (ти) удара. Пир.

— да клнеш, клétва далеко не иде. ДД.

— ме проклетисујеш, тебе че те стигне. ВЛк.

— никога да вача! Како клну, нека клну. Чин.

НЕМОЈ, ЧЕРЕ, ПРОКЛЕТИЈУ ДА — носиш. ВЈ.

— носиш, немој текве речи да издумујеш. У нашу роду ни једна жена неје клела. Това је срамота. Това само рђе оче да кажу. Пет.

Нечију проклетију влачим, кој ли ме кле. Пк/ВЛк.

Њоње клétве са ни испаштамо, њоња унучетија. (унучета). Вој.

О, мајна ми това знаје, она стално клне. Км.

Ока и кле. Ја си ћута, па си замину. Па, бре, да цркне онаја жена. И пак не могло да њој згодим. Њој се не мбж згоди ни текá, ни текá. Сре.

ОН — ћу пијује, а она га проклетисује. Вој/Чин.

— је сакал да му узне топóлу, па помсрил мсцуту отуде, од другуту страну. Комшика му рекла да неје текá добро, и да он убаво знаје куде је мецата. А он вој одговори: — Да ми јединац оћоравеје, ако мецата неје тува. И оћоравеје му син. НМл/Км.

ОНА — је после, по това, девет године лежала док се неје раскапала. Укле ћу рђа. Пк.

— ока и кле. Ја си ћута, па си замину. Па, бре, да цркне, да пукне, на сред пут, онаја рђа. Остаде да се тресе. Од това је, требе, са бблна. Изв.

— убаве клétве редеше, ама млого оболе. Па вој се је месо распадало док не умре. Пир.

ОНО — и суд пита: — Мбж ли се заклнеш? Гос.

— какво ми мбжеш! Какво ме проклнеш, какво ми помислиш, све тебе стиса. Изв.

— кле, па све си ну това стиге. ВЛк.

— мајна клне и расклиња одма, а башта реч не повлачи. Нш.

— само това знаје: да прпње, да чурулисује. И да клне. А друго не знаје. Гњ.

Пачавро једна, ти ли си за орату. Само једне клétве знајеш, курво проклета. Пк.

- Покори њој се, да те не би уклела. Рас.
- Прво уздње, па почне да клне, па не престанује. Клене у-свет и на-свет, клне све. Пет.
- Проста жена. Зачас ти све накаже. Зачас ти струпа триста и тријесе клетве. Па си после па орати како да неје ништа (ни) билб. Нш.
- Разбила ковчек, па клела како да њој га је друђи разбио. Сук.
- Реди ли, реди! Реди у-свет и на-свет, клне све по ред. Гра.
- РОДИТЕЉ — ка проклне у амин, мбра да се деси. А онака ка клне, ништа. Пн.
- не требе млого да благосивља, а камо ли да клне своје дете. Км.
- у срце не клне. И сас срце не клне. Км.
- СА — да се врене, па да види, па да се најежи од туј клетву што је клел. Умре му накрај и унуката коју је највише волел. Кс.
- се клетве не турају на деца. Са нече ни једно да дозволи да га клну, нити мајна да га клне. Држ.
- Свакој свашта рече, и кому како је згодно. А лоше жене одма почну да клну, и одма све најстрашне клетве. Јал.
- Свашта ми наказа, млого ме кле, а неје имала за квб и зашто да ме клне. Че ме боли глава од туја рђу догод сам жива. Кр.
- Свекар ми је млого волел најмладуту јетрву. Ама љу после навану, и навану, и куде је ишъл, там љу је клел. Кс.
- Свекрва ме је клела и преклињала да идем, ама ја не стіго. Имала сам тљ поголемѐ бриђе. Зав.
- Свекрвата беше опака, па клнеше и днљс и начљс. Држ.
- Скарал се син с мајну си ка се делили. Закључил зевник и неје њој дал казан да узне. И она га проклела. И затова му се черката изалтавила текá још оди детинство. Пнр.
- Снаа си бегала (дома), а свекрвата по њу трљала камење и врљала. А снаата њој рекла: — Зашто кажеш да се камењете врну кад и ја? А свекрвата њој одговорила: — Па они се нече врну, а да се не врнеш ни ти. Пк.
- Сбл да држиш, па да клнеш. Брц.
- Стар човек, нече да лљже, а и клне се, како да му не верујем. Вој. (Заклињање).
- СТРИНА — подове клнеше, ама вој бљг даде здравје те умре преди нас. СГл.
- се клне за-све. И ка је права, и ка неје, и ка лљже, и ка не лљже, и ка украдне, и ка не украдне. Па затова никоу не верујем ка се клне. Кр. (О заклињању).
- Таја што љу је клела, нема да прокопше, нема у туја кућу да се распдне. Пир.
- Те, заклел се криво, и пронел зѐмљу. Стіжс га клетва. Држ.

Тиска је народ уклел. Умрел је сам нади село. У сандџат црвици, па је пуцало. Веч га били нападли. Пир/Пк.

Тлцају ни сас клетве, и мене, и мбјити, мајна ми и башта ми, и по грбину, и по мешину. Гра.

Това те је некоја текá уклела. Чин.

Требало је да вој кажем, ама детето ми не смита. Зашто да вој га клнем, ако је она шашава. Па несте ништа да вој кажем. Вој.

Требе свако да умејеш да заклопиш. Срето ћу у аминат, па ној реко: — Ти ми се, Раће, шегува, имама болно дете, па те бог укле да родиш болно. Како ми се ти шегува, текá са тебе уалтавило. Пир/Држ.

Три дна је душу испуштало, неје могло да ћу испушти. Убаво сам га уклела. Држ.

Ћопав и ћорав крали морузу. Ћопавјат ћоравотога јашил, краљ класове и турал ћи у цаќ, а на суд се клел: — Ја му несъм ступнуљ у њиву! А ћоравјат се клел и крстил се: — Ја несъм кршил! Пир.

Ћорћо! Слепчо! Ћопшо! Посерко! Глувчо! Вој. (Клетве-увреде за ословљавање, а са значењем: да оћоравиш, ослепиш, оћопавиш, да се усереш, да оглувиш, и сл.).

У аминат се згоди те родитељ може да уклне, а дрући не мбже. Нш.

У-свет и на-свет клне мачавата, све по ред, чим пајсторакат преко праг излезне. А док је он у кућу, она добро, мазно, мазно, ко да не-је таја жена. Држ.

Узну сол и леб, а се клну на сред село. Прво тија што му је штета направјена, сас шуле рећију збира човеци. Па ка се зберу, сваћи од-њи испије по чашку, и сви се заклну по ред: — Очи да немам, ако сам ја! Или: — Да ме загуши! Да не видим бело видело! Да не видим добро! И све текá. Пину рећију, и топну сол сас леб. А кој је крив он не смеје (ни) да пине. Това је селска клетва у наше село, најтешка. Кож се там криво заклне, дом му се затре. Јал.

Укле га, ала проклета! Укле ми дете!. ВЛк.

ЧЕ ВАЧАМ — светá од туја áлу, само да ме не клне. Трњ.
— свету (Пир); свету, од туја рћу што ме само клне. Нш.

Че галати, галати, па че прегалати. Вој.

ЧЕ КЛНЕМ И КАМЕЊЕ — има да тлцам. При.
— че тлцам, и на камење свечу че палим, и у цркву, да те све моје клетве, и све моје зло стигне. Брц. (Оној коју је клела).

ЧЕ КЛНЕМ, И С КАМИК — че трљам по тебе, да се клетвата приване. Пир.
— (че) да трљам од тебе. НМл.

Че цркнем, што га прокле. Јал.

Черка побегла. Башта ћу клел и свона бил. И она дошла у град. И одма умрла. Јел.

Чети́ресе је свѣче јетрѣва ми у цркви запалила. И како је клѣла она си знаје. И по това́, свѣта ми деца́ помреше. Рас.

Ч-й-м („че идем“) при Свету́ Мину, чети́ресе свѣче да палим, клѣтва да те стигне. Пир.

ШТО́ — бесне́јеш ко бесно́ куче? Оху́ти се, доста си клѣла. Вој.

— га је клѣла, доста му је само́ једно́ да га стигне. Пн.

— сам у Орѣјовицу љуте клѣтве слушала, ни́где теквѣ клѣтве несѣм слушала. Пир/Пок.

— се дире́кторити не закли́нају у столи́цуту, ка не ве́рују у бо́га? Гос.

БЛАГОСЛОВИ, ЗДРАВИЦЕ И МОЛИТВЕ

БЛАГОСЛОВИ

А ви како́ сте? Има́те ли си де́тица, да́л ли ви је бо́г? — Имамо си, имамо! Да́л ни је бо́г! Имамо си два си́на, веч му́жје големи́! — А́ко, а́ко! Па и унуче́тија и пре́унуче́тија да доче́кате. Гос. (При сусрету после врло дугог времена).

А ка трѣбе, ако је здра́вје, да оти́демо та́м, да помо́гнемо чове́ку. Пок. (Благослов као узречица у реченици).

А́Ј ДА — љу ве́ра ви́ди. Вој. (Избледели благослов као израз за подршку).

— пи́јемо! А́ј да сте ми жи́ви, добре́ ми дошли́! Чин.

— се чу́кнемо за срѣтан поче́так. Пет.

А́ј не́к је са срѣ́ну и не́к иде́ све́ на до́бро. Гњ.

А́јд да смо жи́ви! ВРж/При/Раг.

А́ЈД ДА СМО ЖИ́ВИ И — здра́ви (Пк); здра́ви, па и до го́дине да се па́(к) тека́ најѣдемо и напи́јемо. Кр. (При растајању, на крају прославе).

А́јд иди́ у здра́вје. ВЛк. (на растанку).

А́ЈД НЕ́К ЈЕ — арли́ја (ВЛк/Рос/Пир); ерли́ја (Вој). (Благослов и здравица).

— жи́во, а и ни́ да смо жи́ви, па и до го́дине да се најѣдемо на весѣ́ље.

Пир. (Благослов и здравица при крштењу).

— здра́вје. ЦД. (Благослов и здравица).

— сас срѣ́ну. Дој. (На почетку сваког посла, пред пут, и сл.).

А́ЈД не́к су ти жи́ве, не́ка ти илѣ́де. Гос. (При продаји или стрижи оваца).

— не́ка бо́г даде́ да се давранди́ше. Вој. (Болеснику, или болесном грлу стоке).

— па да ти бо́г даде́ бере́ћет. Сук. (Домаћину).

А́ЈД, ПА ДА ТИ БО́Г ДАДЕ́ УБАВО — девѳ́јче; момче́. Вој. (Момку односно девојци).

А́ЈД, ПА — голѣ́м порѣсал, у́баво девѳ́јче испѣсал. Вој. (Момку, када помогне старијем).

— голѣма́ порѣсла, у́баво момче́ испѣсла. Вој. (Девојци, када помогне).

- ЀЈД ПА ДА — бЃде мЃр и здравје у државу и у кућу. При. (Благослов и молитва).
 — да ти се рђди! — Из твоја уста, у бђже уши. Сук. (Благослов госта и одговор домаћина у виду молитве).
- ЀЈД, НЕКА — га бђг обрча на добрђ (Чин); те срећа служи (Трњ).
- ЀЈД САС — здравје. Тс. (На поласку, или на почетку посла).
 — здравје да идеш. ВЛк/Гос. (Путнику).
- Ѐјд у здравје! — А и ти да си жив (и здрав), и све да ти иде напредница.
 Рос. (Међусобни благослов на растанку).
- ЀЈД У ЗДРАВЈЕ, ПА САС ЗДРАВЈЕ — да се врнеш. Брл/Вој. (Госту, при одласку).
 — и ви да ми дђдете. Дој. (Гост домаћину на растанку).
- Ѐјд чере у здравје, па и бђг с тебе. Рс. Тека ме је дѣда често благосивљаљ.
- ЀЈДЕ ПА — си жива и здрава, па да имаш кога да чуваш. Рос.
 — смо живи и здрави, па деца да расту. БЧ.
- ЀЈДЕ — лђка ноћ! — Ѐјде, тебе пољка. ВЛк/Нш/Гњ. (Растанак пред спавање).
 — нек ти бђг помђгне куде идеш. Пир. (Путнику, војнику, печалбару).
- ЀЈДЕ, НЕКА — бђг (да) добрђ. Да остарејете младенци, и да обелејете ко Стара Планина. ЦД. (Кум младенцима).
 — им је здравје, јега бар они имају срећу. Бр. (Деци; младенцима).
 — се брже продава. Пир. (Муштерија продавцу, на пијаци).
 — ја сас здравје (Пир); сас здравје (Гњ).
 — ти бђг дава унуци, и преунуци, и параунуци, и чукун унуци. И да поживите са домаћинцу повише од сто године. И да ти, домаћине, рђе и њиве, лозја, и да имаш добар берећет, и млого стоку, и да ти сви у кућу буду здрави и весели. Вој. (Гост на слави).
- ЀЈДЕ, ПА ДА — доживите снаје да ви бђју. Пир. (Шалјив благослов у облику клетве).
 — клнемо дрвата да и огањ избори. ДД. (Шалјив благослов дрвара, домаћину, у облику клетве).
 — се збирамо (пак) тека, на добрђ. Чин. (На прослави).
- ЀЈДЕ — у здравје (си) иди! И слушај! И да неси из-љуђе, и да ти се сви радују. ВРж. (Мајка ћерки невести, играјући у колу до ње).
 — у коју смо кућу, бђг да помага. Пир. (Домаћину).
 — чере, нека те бђг чува. Рас. (Невести).
- Ѐко, ако, нека бЃде добрђ. Тека је благословено од-бога. Пир. (Трудници).
- Ако бђг да! ДД. (Пред полазак на пут, или пред почетак посла).
- Ако бђг да, да не бЃде лоше, да бЃде добрђ. Кућу сас чѣлад да наплниш, и берећет да ти се рђди. И сас здравје да живите у нову кућу. Кс.
- АКО ЈЕ ЗДРАВЈЕ — кво че рабђтиш; куде че идеш дњњс. Пок. (Благослов као узречница у реченици).

Ако је текá! Да ббг даде па да буде текá. И пубаво да ти буде у дбм.
Изв.

Ако, нека поживи, това је заслужила. ВЛк.

АЛАЛ — земља (Јал); мál (Трн/Вој). (При купопродаји).

АЛАЛ ТИ — véра! Вој. (Избледи благослов, израз подршке).

— véра! — Која Véра? Соп. (Игра речи).

— кравиците, и убаво да ћи чуваш, и често да ти се теле, и млого млеко да ти давају. Чин. (При купопродаји).

— нуте што га бубуљачка ваља. Кр. (Увредлива пародија благослова).

Ама, млого га разалили и растурили. Нека њим је живо и здраво, и нека њим је големó и убаво, (па) оно че се оправи. Гос.

Амин, дај-боже. Вој. (Одговор на нечији благослов).

Арлија! Тм/Пир. (При купопродаји или поклањању).

Баба је млого благосивљала мушката унучетија, брајната ми. А мене помалко. Пир. (О благосиљању).

Благо си га теб. Вој. (Похвала у облику благослова и са призвуком зависти).

Благослов је кратак, а благословија је дига. И благословија се казује ка се наздравља. Чин. (О благословима и здравицама).

Благосивљам те да си имаш дечица, и да ти не мру, и да те ббг не одвђи од њи. Рас. (Младој жени).

Благос(л)овил је текá ббг, черко, да има мушко и женско, па да се обичају. Вој. (О благословима).

Благосивља се кој се воли, а и кад је човек расположан. Брц. (О благословима).

Ббг вам дал здравје, па да се заједно сћинете. Сук. (Младенцима).

БОГ ДА — му даде све што је најдобро на свет. Пет/Држ.

— поживи и башту ти, и мајћу ти. Држ. (Детету).

— сачува! Вој. (Благослов, молитва или увреда, зависно од ситуације).

БОГ ДА ТЕ НЕ — заборави. ВЛк/ТД. (Благослов у облику клетве).

— убије. Гра. (Благослов, а по облику, а донекле и по смислу, приближава се благој клетви).

БОГ ДА ТЕ — од сóтоне чува, да ти на-очи не добде. Рс. Моја баба је у блáгослов млого спомињала сóтоне, и ка појдем на спање, она ми све текá каже. (Благослов-бајалица).

— сачува ка се женá распува. Вој. (Пословица у облику благослова и клетве).

— чува, да ти никој здравје не обере. Соп/Нш. (Мајка сину. Благослов-бајалица).

БОГ — да ти помóгне куде појдеш (Пок); нека свакому даде здравје (Држ).

БОГОРОДИЦА — да га спаси (Пир); че га спаси (Гра). (Болеснику. Благослов и молитва).

- Бóже здравје, па све че буде. Км. (Благослов, али и молитва).
- Бóлес да те зами́не, ја да те не зами́нем. Гос. (Шалџив благослов у облику клетве).
- Бо́ли ме т́ука! Те́б (не́к ти је) здравје! Укочи́ло ме, па не мо́гу да мр́днем. Чин. (Болесник благосиља посетноца).
- ГОЛÉМ – да порастéш; порасал, убаво девојче испасал. Сук. (Дечаку; момку).
- Гóспод ти дáл што жéлиш. Држ.
- ДА БО́Г ДА – илáдиш кудé бдиш. ЦД.
– имáли срéћу ко и ја. Вој. (Благослов или клетва, зависно од прилике).
– тоvá што жéлиш. ЦД.
– злáтне ручи́це да йма, злáтан зáнат да изучи, дóбар живóт да живи. Држ. (Шегрту, или оном ко жели да учи занат).
- ДА БО́Г ДА ТИ – се рóди. Вој. (Благослов хране при њеном одбијању).
– по кúћу мýшка дечи́ца одйла. И девојчети́ћа. Пир.
- ДА БО́Г (ДАЦÉ) ДА – дóбрó овýја кúћу не зами́не (Гњ); илáдиш (Гос/ВС).
- ДА БО́Г ДАЦÉ – до гóдину на кравáј да добдимо, близнети́ја да б́уду. Брц. (Невести и младожењи).
– здравје и пáмет и у стáри дни. Гос. (Старац старцима).
– нáјубаво момчé да узнеш. Вој. (Девојчници или девојци).
– пá(к) да се видимо. Чин. (На растанку).
- ДА-БО́Г ЧУ́ВА – свáкога оди то́ва. Пет. (Благослов са призвуком бајалице, али и згражавање).
– тóв да не доспéва до човéка. ТД. (Благослов-бајалица).
- ДА БУ́ДЕ – живóт и здравје (Вој); здравје и живóт (ТД).
- ДА – б́удеш срéћан и длговéчан. Дој.
– ви бóг дáва кóлко сте дóбри, и белй кóњи да јáшите. Ста.
- ДА ВИ ЈЕ – живó и здравó, па да порастé. Км. (Детету, и родитељима).
– свé дóбрó, овýј кúћу да зами́не лóше. Пир.
- ДА – га изедéш сас здравје. ВС.
– дадé бóг! Пир/Вој. (Благослов или клетва, зависно од прилике).
- ДА ДАЦÉ БО́Г ДА – си зáједно живите цéл живóт до крáј, и да се зáједно с́и́нете. Гра.
– те с́инко ни́шта не бо́ли, да си здрав, да си нáјдеш неvéсту, да те ожéнимо, и унучети́ја да очу́вамо Вој. (Сину).
- ДА – дочéкаш тóв што чéкаш. Сук.
– живéје стóка што лáзи по глáву. Чин. (Клетва-шала у облику благослова, и део здравице).
– илáде кудé бде. ЦД/При. (Младенцима).
– илáди кудé бди. Брц. (Мушкој беби).
– илáдиш! Јал/ВЛк. (Домаћину, овчару, и сл.).

- ДА ИЉАДИШ КУДЕ — идеш. Гра.
— бдиш. Пир. Текá те благосíвља кому добро учíниш.
- ДА ИЉАДИШ КУДЕ́ ОДИШ — бóg да ти дава све добро. Нш/Кп.
— млого си добар, млого добро бóg да тí даде. ДЦ.
- ДА ЈЕ — жив и здрав комшиљк. Држ/Км. (Када се пије са комшијама).
— живо; живо и здраво. Изв. (Беби; детети).
- ДА ЈЕ ЖИВО И ЗПРА́ВО — да му бóg дава срећу и напредак (Пир); детето (Држ).
— и да му пáмет бóg даде. Пир. (Мушком унучету).
— и големо да порасте. Вој. Текá речем, и остáјм при бебето парíцу и цвеће.
- ДА — нáм бóg даде здравје на децá, па после и на нас. Рас. (Благослов и молитва).
— не доживимо на децá најгоре. Пир. (Благослов-бајалица).
— ну бóg даде млого днi да поживи. Млого је добра билá сас нас, а и сас сви. Чнн.
— поживиш. Пир. (Старом човеку).
— проживиш, мój сiнко, какó човек, тоvá је мајина последња жеља. Брц. (На самрти мајка, сину).
— родиш пáметно дете, здраво и убаво. Пир. (Невести или младој жени).
— не даде бóg! (Благослов у облику клетве).
- ДА СЕ — не испрiшти! Кр. (Благослов-бајалица).
— слáгају и да иљаде куде́ бде. Дьнс на свáдбу, до гóдин на крштење. ДЦ. (Младенцима).
- ДА СЕ СВА́ИТЕТЕ — заједно (Сук); ко мeд и мáсло (При/ЦЦ); сас мeд и мáсло (Бер). (Младенцима).
- Да си жив и здрав. Бс.
- ДА СИ ЖИВ И ЗПРА́В, ДА — иљадиш куде́ бдиш. Да ти цвeтí по кúћу. Каквó помислиш, да ти бóg даде. Јал. (Домаћину, али и оном ко почиње да гради, ствара, иде на пут, и сл.).
— ти бóg даде здравје, и да живиш сто гóдине. Кс.
- ДА СИ ЖИВА И ЗПРА́ВА — да те бóg чува, да ти је све áрно. И кóј ти помисли злó на шíју да си врља (нега да си стíса). Сре. (Деда унуци).
— што-сi ни се јавíла. Изв. (При сусрету, преко неког, преко поште).
- ДА СИ — ђавол прекрши нóгу, да ни не улази у iжу, злó да не прáви. Брц. (Благослов у облику бајалице и клетве).
— живо и здраво, да си кúпиш спање. Брже да порастеш, баби воду да донóсиш. Па јáгништа и стоку да чуваш. И да слóшаш тáту и мáму, дeду и бáбу. И да бреш, дрва да бeреш, све да знáјеш да работиш, и све да работиш сас вољу. Рас. (Мушкој беби).
— кúпиш спање. И да си кúпиш момчe с парúту. Гра. (Женској беби).
— ми, чeрко, жива сто гóдине. Да дочeкаш да оже́ниш и одóмиш. Да се

збирамо почесто при тебе да једнемо, да пинемо, да се провеселимо.
 При. (Отац удатој ћерки у њеној новој кући).
 — поштујеш свекра и свекрву, па теб бог здравје и деца да даде. И
 прво да буде мушко. А до године да му даде бог и сестрицу. Трњ.
 (Свекрва невести када је уводи у кућу).

Да смо живи и здрави. Пир.

ДА СМО ЖИВИ И ЗДРАВИ — и голем да порастеш. Зав. (Детету).
 — и за на годину. ВС. (При растанку после славља).
 — на башту и мајћу, а какви смо си текви смо си. Вој.
 — па докле бче. Гос. (Старац старцу, пријатељу).

Да сте живи и здрави, куде одите да иљадите. Јал. (Баба младенцима).

ДА СУ ЖИВИ — и здрави, и да се сћину заједно. Вој. (Младенцима).
 — млади. ВСв. (Младенцима).

ДА ТЕ БОГ — не заборави. ВРж. (Поклонодавцу, и оном ко помогне у
 невољи).
 — сачува и саклони од теквоја. Вој. (Благослов-бајалица).
 — чува. Вој/Сук. (Оном ко пође на пут).

ДА — те не одвоји бог од сина и од деца. ДД.
 — ти бог да златне руће, па сас златне руће по свет да одиш. Гњ.
 (Шегрту).

ДА ТИ БОГ ДАДЕ — арно (Гра); добрo (Км); здравје и срећу (Мл).
 — мушко детенце, невестице. Јал.
 — онoва што се бoгу молиш. Јел.
 — (това) што у бoга желиш (При); што желиш у бoга (Брц).
 — што се бoгу молиш. Држ/Пет.

ДА ТИ — даде бог здравје. Држ.
 — зевне зевка ко на млади невесту реч. Пир. (Благослов-изрека).
 — је детето живо и здраво, па да се ћитиш с њега. Кр.

ДА ТИ ЈЕ ЖИВИ И ЗДРАВ, И — ко гора да расте (Вој); с гору врсан (Држ/Пет).
 (Домаћиновом сину).

ДА ТИ ЈЕ — жив унукат, па да ти голем порасте. Соп. (Благослов, и
 вулгарна двосмислица).
 — жива мајћа. Нш. (Изненадном госту који наиђе у време обеда).
 — живо. Вој. (Мајци новорођенче).

ДА ТИ ЈЕ ЖИВО И ЗДРАВО, И ДА ЈЕ — за млого године (Брл); сретно, и
 да има млого године (Дој). (Мајци новорођенче).

ДА ТИ — је сретан живот, и увек да имаш напредак у роду. Кс.
 — руће цврту, што си га ударио. Брц. (Оном ко је ударио силецију).

ДА ТИ СЕ — иљаде. Гос/Бе. (Стадо оваца, када га види).
 — рoди. Вој. (Благослов понуђене хране или пића, када се због
 ситости одбија).
 — рoди, да имаш све у кућу. Кр.

- Да убаво рабџиш, да имаш златне рџе. Брл/Дој. (Ономе ко учи занат).
- ДАЈ БОЖЕ — да ти се роди, това знам што сам јел. Чин. (Гост благосиља оброк, који му се иначе усладио). Чин.
 — здравје на сви, па на мѣн најосад. БЧ. (Благослов и молитва).
 — свакому добрџ, па на мѣн најосад. БЧ. (Благослов и молитва).
- Дај добрџ, бџе, у овџа дџм, па да се пак (тека) зџирамо. Сук. (Гост на прослави).
- ДАЛ БОГ — береџет! Сук. (Захвалност богу, и благослов).
 — те умрџли. МЛк/ВЛк. (Цинизам у облику благослова).
- Даће бџг. ДД/ВС. Ка измлзѣм послѣгњуту овцу, тека речѣм, тека су ме старџ научџли. ДД. (Благослов и молитва).
- ДЕ — да је живџт и здравје. Нш/Вој. (Благослов, али и изрека: Здравље је испред свега).
 — јѣдни, пџни, не запирај, па че ти бџг помџгне. Вој.
- Деца да ни оstarѣју, нџ да не старѣјемо. Вој. (Шалџив благослов).
- ДОБАР ВИ ДѢН! — Сас срѣћу и весѣље да (ви) бѣде у кућу. Сук. (Честитање весѣља домаћину).
 — Срѣћно ви уселѣње. Да имаш дечџца да ти бде по кућу. Да позовѣш попá да ти свѣти водџицу, да ти освѣти кућу, да ти иде напредџца. Да ти напредџу деца. Да ти бџг далѣ здравје. Гњ. (Гости тако благосиљају улазећи у нову кућу, и при том доносе хлеб и вино).
 — у кућу. Здравџо, живџо, какџ сте, што прáјте? Какџ су деца, какџ је свáт, писује ли војникáт? Тека ми је мџло да чѣјем, добрџ све да ви стџса. Гос.
- Дџбар дѢн! — Добрѣ дошли! — Здравџо, живџо! Кво чџните, што прáјте?!
 — Добрџ смо! — Мџло ми је! Сáмо добрџ да чѣјем! Гос. (При сусрету блиских роџака и пријатеља).
- ДОБРА СРѢЧА! — Бџг ти добрџ дал! Вој. (Одговор жене на поздрав при сусрету).
 — Бџг ти помџгал! Вој. (Одговор мушкарца на поздрав при сусрету).
 — Дал ти бџг добрџ! Дој/Гњ. (Дал-тџ-бог. Вој). (Жена жени при сусрету).
- ДОБРА СТѢЖА! — Бџг ти добрџ дал! Вој. (Отпоздрав жене при сустџзању).
 — Дал ти бџг добрџ! Вој/Гњ. (Дал-тџ-бог! Вој). (Отпоздрав при сустџзању).
- Добрѣ дошли! — Бџље ви нашџли! Изв/Вој. (Поздрав са домаћинџом при уласку у кућу).
- ДОБРѢ — ми, снáо, дошла. Мушко детѣ роди́ла. Да почџтујѣш свѣкра и свѣкрџу, зџлву и дѣверје. И с муџа да се слáгаш. И дџм да зџираш. ВСв. (Свѣкрџа невести на уласку у нови дом).
 — су ми, нѣк су ми живѣ и здравѣ. Вој. (Благослов и молитва).

- ДОБРО! ДОБРО! — Да буде само кљесветно. ЦД/Вој. (Детету, али и младунчету).
 — нек дава бог. ДД. (Благослов и молитва).
- Добро је што је бог дао да се видимо. И да даде пак да се видимо. Чин.
 Док си жив и здрав, добар си си! Бог да те текá (још) чува. Вој.
 Дњи́ска на свáдбу, до годин на крштење. Пн. (Кум младенцима).
 Е, синко! Како ме слуша, бог да ти даде! ДД. (Иста фраза и за клетву).
 Еј — жива ти мајна! Затéко те на једење. Пир.
 — пина да ти је кућа сас чељад. Пир.
- Еве, баба че ти остави паричу да си купиш спање. И девојченце. Чин.
 (Мушкој беби).
- ЕГА — бог даде! Вој. (Благослов или клетва, зависно од прилике).
 — ђавол пребíје ногу, само да буде, да бог даде. ВЛк. (Благослов, молитва и бајалица, у облику клетве).
- ЕГА ТИ — бог даде мушко детенце, а до годину девојченце. Држ.
 — на свáдбу ту било добро, а до годину на крштење да се зберемо. Пет.
- ЕГА ТИ СЕ — позлатила (рукáта) што си га ударио. Вој. (Оном ко је истукао кривца).
 — рућете позлатиле што си га били. Сук. (Оном ко је истукао кривца).
- ЕПА, — ајд си иди сас здравје. Сук. (При растанку).
 — Мбша! Светла му кошчинка куде је легал, свáта си деца изведе на пут. Пир. (Удовица, мртвом мужу, пред сахрану).
 — сас здравје си останете. Чин. (Гост домаћима на растанку).
- Ерлија. Вој/Пир. (При купопродаји или поклањању).
- Жене, ка срéтну, стигну, или дојду негде, јаве се сас: Добра срéча! Добра стíжа! или сас: Помáгај бог! А на свако јављање кажу: Бог ти дао добро! или сас: Дао ти бог! А мужје врло ретко кажу: Добра срéча! или Добра стíжа! Свакому се јављају сас: Помóси бог! а свакому одговарају, на свако јављање, сас: Бог ти помóга! или сас: Бог ти помóг! Вој.
- ЖИВ БИЛ, голем порасал. Вој. На дете или на момче се текá каже, а и на девојче ка нешта услуша старога човека.
- ЖИВА — била, пак да дојдеш. Зс. (Гошћи при растанку).
 — ви мајна! Вој. (Гост благосиља домаће при оброку).
 — ти мајна! Вој. (Изненадном госту, при оброку, тако га понуде да једе са њима).
- ЗДРАВЈЕ — да је (Вој); да је, па че видимо (При). (Благослов, и узречица).
 — нек је, па како оче нек праве младити сас мене, ја сам веч стар човек. Вој. (Благослов потомака, са призвуком жалбе на њих).
- ЗДРАВО — ЖИВО! — Како сте, што сте? Бс. (Благослов и поздрав).
 — Дбде! Како сте, што сте?! Не вицевамо се, че манемо да се познавамо, а скоро и че манемо да бдимо по-земи. Негó, нек бог

чува младити, а за нас старити како буде. Чин. (Благослов при поздрављању).

Здраво мужи! Пир/Доњи Стрижевац. (Жена поздравља мушкарце).

Златна ти уста што това рече. Соп. (Доносиоцу радосне вести).

ЗЛО ТЕ — заминуло (ЦД); не видело (ВЛк). (Благослов у облику клетве).

И би ли се оженил?! Епа ајде, нек му је сретно! Пс. (На вест о женидби-удадби).

Имаш ли деца? — Имам! Две черчице ко лутчице! — Ајд нек су ти живе!
Ајд нек су ти сас срећу! ВЛк.

ЈА — да га вера види. Вој. (Благослов прешао у израз подршке, охрабривања).

— здрав, (а) ти да се не разболиш. Рос. (Благослов-шала, у облику клетве).

— из кућу, бог (ви) у кућу. Брл. (Гост при растанку).

— сам блан, на вас здравје. Сре.

— што сам видел да не види никој, ни кој ми је најдушманин. Зав. (Исповест, и благослов у облику клетве).

КА — дојдете на меру, че ванете за веру. Негб, нек ви је здравје, на вас младити. Пир. (Стар благосиља, и саветује, младе).

— му донесем водицу, а деда ми: — Е, сине, сине, мен водицу за душицу, а теб здравје и убаво момче. Сре. (Унука о свом деди).

Кад улази у авлију, бдма сипује вино и рећију. Кр. (О здравицама).

Кадá се броје овце, па ка се пушти првата, каже се: — Иљадо! А после:

— Два, три, како си се броји. Текá се овце благосиљају да иљаде. ЦД/ВС. (О благословима).

Какви смо си, да смо си, да смо си живи. Вој. (Благослов укућана и родбине).

КАКО — право, текá здраво. Брц. (Изрека и благослов, а благосиља се онај ко се држи истине).

— сте, кво прајте? — Добро смо, тетко! — Ако, мило ме је! И пак да сте си добр. Чин.

Кам да бче! Вој. (Благослов оном ко се буде прихватио, и претња).

КОЈ ДАВА, ДА — има кво да дава; кој не дава, да нема кво да дава. Рас. (Благослов и клетва).

— је за добре (Рос); му се познава (Пир).

Кој дава, пак да дава; кој не дава, никад да нема кво да дава. Ста. (Благослов и клетва).

Кому је мило, жито му се родило, кому неје мило прс му се у вурду удавило. Рс/Пир. (Шала у облику благослова и клетве).

КУДЕ ЙДЕ — да илади, све сребро и злато да набди. Рос/При.

— напредница да му иде (ВЛк); све напредница да му иде (Вој).

- КУДЕ — одила, иљадила (Пир); бдиш, да цвѣтиш (Јал).
— појдеш, сас здравје да идеш, и сас здравје да се врнеш. Кс.
- Кум бил млад и будалес. Ама решил да је кум па да је кум. И закумил се. Добре, ама не умеје ништа, не знаје како се кумује, па и не умеје да благосивља. Учили га како да се одношава на свадбу према невесту и младожењу, и према сви. И написали му како да благосивља, не могъл да запамти. Он ретишкуту муне у бревенѣцити, да му се најде. Ка дошло на свадбу време за благосивљање, он почел да тражи ретишкуту по бревенѣцити. Народ га гледа, невеста и младожења га чекају, он црвје, тражи по бревенѣцити, брка, а отуд, а одовуд, нема, не мож ретишкуту да најде. И ка минуло доста време, и направил се голем смеј и шегá, он дигал руће од ретишку, и рекъл: — Ја га не могу напипам! Ама што је мѣн у бревенѣцити това кумицу да стигне. Посмешил и невесту, и младожењу, и сватнина, народ се затајил од смеј. Он мислил да каже једно, а они га разбрали друго. Држ. (О благословима).
- Кућа ти се с чѣлад исплнѣла. Пет.
- Лька му земља! Бог да га прости! Пир. (Мртвацу).
- Лько ти севтѣ. Пир. (Првој муштерији).
- Мѣне срце боли за нега, и нека му је лька земља. Трњ. (Мртвацу).
- МЛОГО ГОДИНЕ ДА — живиш, сретно да ти је (ВРж); поживиш (Гос).
- Мбј благослов је отишъл у гробиштата, ја сам се сѣг узнемирила. Гра. (О благословима).
- МОРЕ — каква ме је коница газила, добре сам и жива. Вас теквó злó да не стѣса. Вој. (Жалба на судбину, и благослов).
— нека је здравје и мир, па све че буде. ТД. (си буде. Вој).
- НА МЛАДИТИ — век (Вој/Чин); век, ајд јегá бар они имају срећу. Гос.
- НА СВИ — бог здравје, па и мѣн најпосле. Ама, бадава ми здравје, ка сам блан. ЦД. (Благослов и молитва).
— деца да су жива. И мбјата последња, ама и она да су жива. Нш.
- На теб здравје, ја сам блан оди бубрѣси ли су, квó ли је. Пир. Текá болник благосивља ка отидеш да га обидеш дома.
- На тебе здравје. Вој. (Болесник здравом, који га пита за здравље).
- Најголемо злó да те замѣне. Пок. (Благослов у облику клетве).
- Напѣни ми чашкуту, па да ти се напѣни кућа с чѣлад. Јел. (Гост дома-нину).
- Не знаје се квó је у заврзану торбу. Него да је живо и здраво, па каквó је, да је. Пир. (Трудници).
- НЕК ВИ ЈЕ — кућа сас срећу, и нек ви је весела. Дој.
— сас срећу нóва кућа. Да ви буде плно и плновáто. И све да си имате — и чѣлад, и стоку, и имáње, и пáре, и срећу. Соп.

- свá сас срéћу. Срe.
 — срéтна кúћа. Пир/Брц. (Домаћину, усeљeње у нову кућу).
- НÉК ЈЕ — живóт и здравјe. (Вој/Грш/Чин); здравјe, па да рабóтимо (ВЈ).
 — на децáта здравјe, а нáм како бóг дадe. Рс.
 — само здравјe, а све (што трéбе) че се нáјде зачaстýк. Пет.
- НÉК ЈЕ САС — срéћу. Кр/Вој. (При веридби, купопродаји, поклањању).
 — срéћу, и нек је бeрeћeтна овáј кúћа, и да íма млóго децá. Брц.
- НÉК — му је алáл. Вој. (Благослов при купопродаји, а клетва у случају отимачине или крађе).
 — нýм је áрно ко на дру́ђи. Бла. (Благослов или клетва, зависно од прилике).
 — се вóле ко сóл и лeб. Пир/Соп. (Младенцима).
- НÉК СИ ЈЕ ЖÍВ СВÁЋИ, А КОГÁ КАКÓ ЈЕ БÓГ — дáл (Вој); дарувáл (Рс).
- НÉК СИ ЈЕ — на децá здравјe, а јá ако трéбе да íдем, ако текá бóг сáка, íма да си мрeм, и гóтово. Мбјете су гóдине изминýле, а вáшете допрва почињају. СГл. (Болестан старац благосилъа своје).
 — свáћи жíв и здрав. Брц.
- НÉК — смо си жíви и здрави за млóго гóдине. Брл.
 — су децá жíва. ВЈ. (Благослов млађих на вест о смрти старијег).
- НÉК СУ ЖÍВА — децá, и кúмове, и зéтове. Ајд, са на Младeнци, а пóсле па на кравáј. Рс. (Кум младенцима и гостима на Младенце).
 — и здрава децá. Нек жíвну мáлко, да се не муче како што смо се нí мучíли. Трњ.
- НÉК СУ ЖÍВИ МЛАДÍТИ — а за нáс старíти нејe страшно, че мрeмо. Бла.
 — а ни старíти мóра да мрeмо, нeч се оковeмо. Сук. (Млађима, на вест о смрти старог човека).
- Нeк су ти жíва децá. Км.
- НÉК СУ ТИ ЖÍВИ — и здрави. Рас. (Купцу стоке).
 — па нeка илъáде. ВСв. (Домаћиновим синовима).
- НÉК ТИ — бýде, сíне, здравјe, па да несí сиромá какó јá, да бóље прожívиш. Брл. (Отац на самрти, сину).
 — дадe бóг здравјe и добрó. ВЛк/Соп.
 — íде ко водá у рeку. ЦД.
- НÉК ТИ ЈЕ — алáл. Пир. (При купопродаји).
 — алáл од мeне. Чин. (Опроштај, благослов или клетва, зависно од прилике).
 — жíво (Грш/Вој); здравјe (Сук); здравјe, па какó си умeјеш (ВРж).
 — на дýшу прóсто што кáжеш. Гра. (Опроштај, благослов, клетва, зависно од прилике).
 — стóка жíва, (па) да илъáди. ВЛк/Зав.
 — у кúћу арли́ја. Пир.
- Нeка ви је честíто. Вој. (Вереницима и њиховој родбини).

- НЕКА ЈЕ — арлија (Соп); ерлија (Вој). (Благослов, а још чешће, права реч при благосиљању и наздрављању).
— здравје, а што трéбе, че рабóтимо. Нш/Изв.
- НЕКА ЈЕ САМО — мир и здравје. Држ.
— на деца здравје, а за нас како буде. Чин.
- НЕКА ЈЕ САС — здравје, и чувете си лебат, деца. Вој. (Благослов, са саветом).
— срећу. Соп. (Ономе ко полази на пут или почиње неки посао).
- Нека је твоја срећа, да ти бóg даде здравје. МЛк.
- НЕКА МУ — буде све áрно. Брц/Гра.
— је алáл. Км. (Благослов при поклањању и купопродаји, клетва у случају крађе или отимачине).
- НЕКА — њој је лéко лéто. Вој/Гос. (По обављеној стрижи овце, стрижа ч је благо удари руком и тако благослови).
— си је свáћи жív и здрав. ВРж.
— су сас столовни́ камене. Нш. (становни́. Вој). (Младенцима).
— те бóg чува. Сре. (Мајка свом детету).
- Нека ти буде, сине, здравје, па да неси́ како мéне бóлан. Грш. (Отац, сину или ћерки).
- НЕКА ТИ ЈЕ — алáлно од мéне. Пир/Кр. (Благослов при купопродаји, клетва у случају крађе или отимачине).
— арлија и благословија. Нека ти је сретно и берећétно. Пир.
— жívо. ТД. (Родитељу, дете).
- НЕКА ТИ ЈЕ ЖИВО — и здраво. И благослóвено. И кудé одила, веселила се. Држ. (Мајци и њеној беби).
— мушко детéнце, па големá пáтка да му порастé. Кс. (Баби, мајци и њеној мушкој беби).
- НЕКА ТИ ЈЕ — лéко лéто. Гос. (Овци по обављеном шишању).
— сас срећу, сас áир, сас берећét и сас благодét. Брц.
— сретно, чérко. Нék ти дéца порасту́, и нék ти помóгу. И дóбар живóт да проведéш. Пир. (Свекрва на самрти, благосиља снају са којом се јако слагала).
— стóка жívа, да илáди. Км.
- Ни врána кóсти да ти тáм не нóси. Бер. (Благослов и савет, у облику клетве).
- Нí из íжу, бóg у íжу. Држ. (Гости на растанку).
- Никóла, брáт ми, пóчне, па кáра, кáра, кáра, тóлко млóго кáра да му се рукáта умóри, и сáмо што му чáшата не пáдне íз-руку. Пн. (О ономе који врло дуго наздравља).
- Нíшта да ти се (у пúт) лóше не дéси. Пк. (Мајка сину, пред полазак на пут).
- Ó, бóg ти дáл здравје. БЧ. (Благослов, али и клетва).

- Овуја годину оволка камара, а до годину да је поголема. ВЈ. (Домаћину, при дељењу снопља у камару).
- ОД — бога здравје. Сук.
— теб севтѣ, од бѣга берећѣт. Пир. (Првој муштерији).
- Она се нема наседи там. Дáj бѣже, ама не верујем, знам ја њу. (Благослов, уз неодобравање преудаје).
- Оно, да си ми те бѣг чува, сине. Сре/Пир. Текá ме је деда ми млого често благосивљал ка га нешта услушам. (Деда, унуци).
- ПА — да частимо, свао, са је на нас ред. Нѣк су живи млади. ДД.
— издоодише мѹжје, па ја давам, частѣвљам, чѣрку жѣним. Зав. (О здравицама).
- Плна ти кућа с чѣљад билá. Држ/Пет/Км. (При уселењу у нову кућу).
- Побутували се, при тебе, на свáдбу. Кр. (Шалѣив благослов у облику клетве).
- Позлатила ти се рука. ВС. (Оном, ко нешто калеми, направи, уради, помогне).
- ПОМАГАЈ БОГ! — Бѣг ти дáл добрѣ! Вој. (Поздрав и отпоздрав, жена жени).
— Бѣг ти добрѣ дал! Вој. (Поздрав и отпоздрав, жена жени).
— Дáл ти бог (добрѣ)! Вој. (Поздрав и отпоздрав, жена жени).
— Бѣг ти помѣг(а)! Вој. (Мушкарац отпоздравља жени).
- ПОМОСИ БОГ! — бѣг ти помѣг(а)! Поздрав и отпоздрав мушкарца мушкарцу, преко дана).
— Бѣг ти дáл добрѣ! Дој. (Поздрав мушкарца, а отпоздрав било мушкарца било жене, у току дана).
— Дáл ти бѣг (добрѣ). Гос/Вој. (Поздрав мушкарца и отпоздрав жене, у току дана).
- Празна рука бáгослова нема. Текá кáжу, и истина си је. Пир. (О даривању и благосиљању).
- Прајимо живо-здраво! Раг/Тм/Гос/ВРж/ЦД. (Поздравили се и узајамно благословили).
- Први си ми муштерија, бадава че ти дадем. Нѣк ти је лѣка рука. Пир. (Првој муштерији).
- Рибáрко, да вáтиш сома од сто ћила, па да има за сви. Гра. (Шала у облику благослова).
- РУЋЕ ТИ СЕ ПОЗЛАТИЛЕ, КАКО ЂБАВО — оратиш. Кр. (Благослов, али и иронија у облику благослова).
— рабѣтиш. Пир.
- РУЋЕ ТИ СЕ ПОЗЛАТИЛЕ ШТО СИ ГА ЂБАВО — дарувáл (Вој); направил (МЈ).
- РУЋЕ ТИ СЕ ПОЗЛАТИЛЕ ШТО СИ — га ударил. Вој. (Ономе ко је ударио онога кога мрзимо, или је крив, или досађује).
— му помѣгал. Сре. (Ономе, ко је помогао у невољи).
- Са кѣпамо и прскамо, а до-јесен, бѣг дѣбар, че учѣва. Гра. (Летини).

- СА КУЋУ ПРАВИЛИ, А ДО ГОДИН ЂУ САС — свáтове исплнѝли; ствáри исплнѝли. Држ.
- СА — свáдбу правѝмо, а до гóдин на повбјницу и крштењé да дбјдемо. Пс.
— (си) једнó родѝла, а до гóдину двé, (да близниш). Рс. (Породиљѝ).
— смо дошли на ређију, а пóсле да дбјдемо сас ређију. ВС. (При крштењу се долази на ракију, а на свадбу се доноси ракија).
- САМО ДА ЈЕ ЗДРАВЈЕ И — мѝр, а за дрýго че се постѝгне. ТД.
— úбаво врéме. ВЛк/Вој. (Благослов, али и шала).
- САМО — да бче да је здравје и мѝр. Каквó сам јá патѝла да не пátите вѝ. Вој.
— нéк је здравје. Вој/Чин.
- САС — алáл нéка ти је свé што сам ти дал. И нéка ти је беређетно. Рас.
— здравје да се сђинете. Сук. (Младенцима).
— сређу и здравје да бóде у куђу, да је живó. Гра. (Беби).
- САЧУВАЈ БОЖЕ — нѝкоме да не дáва ббг овáка како што сам се јá пропатѝла и закасáла. При. (Благослов, уз жалбу на своју судбину).
— нѝкому да ббг да не даде текá, па ни на нáјгорега дђшманина. Јал.
- СВЕ ДОБРЕ — ама здравје да је. Што нéмамо че си набáвимо, ама здравје си не мбж набáвимо. Рос. (Благослов или молитва, уз пословицу).
— сáмо здравје да је. Без здравје ти нѝшта не врéди. Кс. (Благослов или молитва, уз пословицу).
- Сѝне, млбго гóдине да поживиш, и свé да ти бóде напрéдак. Гра/Бла.
- Споменуло се, не поврнуло се. Чин. (Благослов-бајалица).
- СРЕТАН ВИ — рбђендан (Брл/Дој); пýт (Пир).
- Сретан пýт нéка ти је, сѝнко. ВЛк. (Мајка сину која полази у печалбу).
- СРЕТАН ТИ — зет (Изв); младожења, невесто (ВЛк); зéт, свáо (Сук); пýт (Вој).
- СРЕТНА — ви рáбота (Пир); да ти је невеста (Гос); рáбота (Вој); слáва (Вој).
- СРЕТНО (ВИ) — весéље (Пир); збирáње (Сук); крштењé (Раг); кумствб (Вој).
- Сретно да ти бóде здравје и рáбота. Сук.
- СРЕТНО ДА ТИ ЈЕ — кумствб, свáте. Брц.
— у пýт. ВЛк. (Путнику).
- Стáри умрели, роду однели, блáгослов оставѝли. Соп/Гра. (О благословима).
- Сђга смо у нбву куђу улéзли, а до гбдину да се у нђу на свáдбу збéремо. (до гбдине). Држ. (Домађину, при уселeњу у нову куђу).
- Тáја мýка је прошлá. Нек ѝде са здравје, па да ви сá ѝде напрéдица. Држ. (Благосилáње домађиновог сина, који иде на пут).

- ТЕКА́ ЈЕ — благослóвено од бóга. (О благословима).
 — бóг благослóвил, да се вóле момчé и девојчe, мýж и женá. Бс. (О благословима).
- Текá се на свáдбу побутóвали, да бóг даде. Рс/Брл. (Шалјив благослов у облику клетве).
- Тí испи једну́ чáшу! Когá покани?! А јá наздравí на свí. Кр. (О здравицама).
- Тí СИ — заслужíла бóг да те чува, чéрко. Сре/Чин. (Деда унуци).
 — мláда, па си здрáва, па да си нáјдеш мýжа, па да ми рóдиш úбаво прéунучетија. Сре. (Унуци, невести).
- У брé, ти ми севтé прајí! Лёко ти севтé, продáдо свé што сам бíл донéл. Пир. (Првој муштерији).
- У, да ти бóг даде здравјe. ВРж. Текá се чéрка неvéста благосíвља. Игрáјеш ú-оро до нý, а текá нóј оратиш.
- У здравјe да (га) нóсиш. Км. (Ономе ко је купио одевни предмет, и сл.).
- У кућу да ми је плíно и вéсело, арам да не вíди. Тм.
- У, лёка ти рука! Пир. (Ономе ко почне заједнички посао).
- У, нéка су жíви мláди, а и нí стáри. Пир.
- У, срёду, ббже-здрáвје, па да се вíдимо. Км. (Благослов као узречица).
- У Ћóсин ан у Брлóг, једбн Брлóжанин благосивљáл Цíнцарина, Црновлн-ца: — Áјд, па да илáдиш! А Црновлнацат се наљутíл, па му рекъл, а ббата билí пијáни: — Па ти ме клнéш да смáлим на илáдо. Ја сá íмам чéтри илáде брáви. Брл./Пир.
- УБАВО — девојчe испáсал! Пир. (Мушком детету или момку).
 — ни онá благосíвља. Ама ако ћу ја благос(л)óвим, онá че је благослóвена за цéл век. Пир. (Претња клетвом, у облику благослова).
- Убаву сте неvéсту довели, нéка ви је жíва и здрáва. Брл/Дој.
- Уз молíтву се крсти, а уз блáгослов рéтко. Пир. (О молитвама и благословима).
- Ујутро кáжемо: — Доброј(у)тро! Увечер кáжемо: — Добро-вечер! Мýшко одговáра: — Бóг ти помóга(л)! Жéнско одговáра: — Дáл ти бóг (добрó)! А прекó-дњн, нí жéне кáжемо: — Помáгај бóг! А мýжје: — Помóси бóг! кáжу, а одговáрају: — Бóг ти помóг(а)! А жéне одговáрају: — Дáл ти бóг! И у другáта сéла је текá. А кá се па úвечер излáзи из нечију кућу, ка се пóјде на спaнё, кáже се: — Лёка (вí) нóч! А онí му одговóре: — Лёка и вáм! Вој.
- Уста да ти цъвтý, (како́ úбаво оратиш)! Гра. (Благослов, као одобравање саговорнику).
- ФА́ЛА — на бóга! Нéка ти је текá добрó, ко што је мéн добрó. Гос. (Благослов на благослов).
 — ти, сíнс, што си ми помогну́л, да ти бóг даде здравјe. Брц.

- фала! Текá и тебе Господ да даде како и мене, да ти врене. Вој.
(Благослов на благослов, у случају женидбе-уладбе).
- Че ми порастеш голем, па има да будеш војник. При. (Мушком детету).
- ЧЕ РАБОТИМО (ТОВ И ТОВ) — ама нека је живот и здравје. Вој/ВЛк.
— само да дава бог живот и здравје. Вој.
— само нек је здравје. Сук.
- Чека од бога благослов. БЧ. (Иронична изрека на рачун лењивца).
- Чере, да ти бог чува здравје, и да доживиш стб и једну годину. Јал. (Баба младожење, невести).
- Честита ти кућа. ВРж. (Домаћину, усељење у нову кућу).
- ЧЕСТИТО — ви! Вој. (Честитање веридбе младенцима и њиховој родбини).
— ви принов, честито унуче. Пир. (Родбина и комшилуk честитају деди и баби).
- ЧЕСТИТО ГА — кој умјеје здравје да си учува. Вој. (Поука у облику благослова).
— које нема од-срце. Вој. (Жалба на своју децу у облику благослова, и са призвуком клетве). Вој.
- Честито да је које нема од-срце. Чин. (Велика срцба на своју децу, у облику благослова).
- Честито! Честито! Вој. (Благосиљање вереника и веридбе).
- Чувај бже! ВЛк. (Благослов, али и израз згражавања, страха и сл.).
- Чул те бог с двеће уши. Кр/Вој. (Ругање у облику благослова).
- ШТО — је умрело, бог да прости. Вој. (Изрека у облику благослова).
— ме не замениш? — Болес да те, свате, замени, ја да те не заменим.
Рс/Дој. (Благослов у облику клетве).
— мене мислиш, тебе да ти бог даде. Пир. (Благослов, али и клетва).
— тебе ја благословић, бргу у уши. Км.
— ти је мило, да ти је живо. Зав.
— се бргу молиш, това да ти бог даде. Ру.

ЗДРАВИЦЕ

Ај да се куцнемо
И побју гуцнемо
Данас јесмо, сутра нисмо
Прекосутра бог зна где смо
Бог ће рећи где смо били
Што се нисмо понапили
Ми смо људи кратког века
А да није овог лека
Ми би, људи, помрли
Од више брига и невоља —

Сипајмо га у грло
Док се није умрло. Пир.

Ај да се чуцнемо
Ајд у здравје
Ајд бог нек ни поживи
Да смо живи
И да смо здрави. Вој.
(Ранко Тошић, 1928. г.).

Ѐј да смо живи и здрави
 Да будете срѣтни домаћини
 Да наплните кућу
 Сас деца и сас ствари
 Ѐј да се збирамо текá
 На добрó. Дој.

Ѐј да смо живи и здрави
 Да будете срѣтни домаћини —
 Куде су ви козе и овце
 Рогове збирали
 Куде ви је огњиште
 Да буде коногниште
 Куде стоку ранили
 Влци вили —
 Кум ви из кућу излазил
 Поп ви у кућу улазил. Пир/Искров-
 ци. (Александар Рангелов, 1930. г.)
 Текá се при нас мálко на шáлу, ама
 мálко и набпако, благосívља.

Ѐј да смо живи и здрави
 Да се овај момчетија ожене —
 На свако хоше по дете
 А (кад се окрѣну) на средíну
 По десетíну. ВЛк.

Ѐј да смо живи и здрави
 Кóј ни мрáзи да се задáви
 Куде пили, тáмо влци вили
 Куде се óка и цврка
 Да смо нí први. При.
 (Бора Костић, 1930. г.)

Ѐј да смо живи
 И да смо здрави
 И да је добрó у кућу. ВРж.
 (Ђурена Пешић, 1915. г.).

Ѐјд да смо живи —
 Куде се једé
 Без нас да нејé
 Куде се оре и копа
 Нíкој да ме не óка —
 Ѐјде сви да пинемо —
 Одека је, нека је
 Товá нáша рáбота нејé. БЧ.

Ѐјд да смо живи
 Прва ко сéно
 Дрúга ко слáма
 А трéћа сáма —
 Такó ми крста
 До мáлога прста. Вој.
 (Ранко Тошић, 1928. г.).

Ѐјд живели
 Дá ти се рóди
 Да имаш свé у кућу. Нш.

Ѐјд живели
 Па штó је нáм напред
 На душмáње насáд. Кр.
 (Вулгарна двосмислица).

Ѐјд не́к је арли́ја
 Бóг да те сачува
 Од жéне лúте
 Од мати́ће тúпе
 Од деца́ глúва
 Од стáрци лúди
 Од тéшњи свóнци
 На шúгави јáрци
 Од големí брковe
 На цин́нави стáрци
 И сачувај бóже
 Од нóсавога мúжа
 И од брkáту жену. НМл/Км.

Ѐјд нек је арли́ја
 За мúжје ре́нија
 За жéне сукáљна —
 Цигáње у трње
 Душмáње у грање. Км.

Ѐјд нек је арли́ја
 Да је жив Вóја Зáнин
 Да је жив Чéда Áнин
 Мíлча Ђи́рин и Милáн Тин́нин
 Влајков кулáш и Нáјденов палáш —
 Да је жив Или́ја Стáнин
 И Мíла Стевáнин
 И Мíрко Јóсин
 И Милáн Ђóсин
 Да је живá Сáвка Дéнина

И Вука Јеленина. Пс.
(„Црни“ Милутин, рођен око 1900.
г.).

Ѐјд нек је арлија
Ѐјд нек смо весели
Ко коњи јесени —
Господе, Господе
Турџи ме меџи две госпође
Па и помладе да су
Па и поубаве ако су
Па и да ме убију —
Боље онџе, него ти —
А ако ми је лоше меџи њи
Ја че си побегнем. Вој.
(Ранко Тошић, 1928. г.).

Ѐјд нека је арлија
Ѐјде нека га бог обрча на добро
Ѐјд нека дава срећу и напредак
И да смо живи и здрави
И да је мир у државу
И мир у кућу. Гос.
(Петар Пејчић, 1905. г.).

Ѐјд нек је арлија
Да живе Стеван и Марија
И њина дечија. ТД.

Ѐјд нека је арлија
Да је жив Илија
С његовата девојчетија
И снаа му Петрија —
Да је жива Марија
Сас двџте близнетија. Км.
(Сас двџте копилетија. Држ.).

Ѐјд нек је арлија
Јџша пије
И ништа му није
И брига га није. Км.
(Јеврем Здравковић, 1905. г., на-
здравља тако самом себи)

Ѐјд нек је арлија
Нека грми Провалија —
Бџе помџни

Старе жџне натџгни
Мџне замџни. ДД/Пир.
(Скарџдна здравица).

Ѐјд нек је арлија
Кому је мџло
Жито му родило
Кому неје мџло
Прс му се у џрду удавило. ЦД.

Ѐјд нек је ерлија
Да је жив газда Илија
Дренова бурџија
Врбџв клин. Пк.

Ѐјд нека је ерлија
Да је жива кумџца Марија
И трнска попадија
Сјати бџг, Цуна из Брлог
Алекса из Дџинци
Дрџи, сврџц, Мџнча из Крупџц —
Ѐј да смо живи и здрави
Кџј кво нема да си набави. ВЛк.

Ѐјд нек је ерлија
За жџне реџија
За мџжје чебрџаци —
Цџганџе у трџе
Душманџе у грџме. Јал.

Ѐјд нек смо весели
Ко коњи јесени. Зав.

Ѐјд нека је сас срећу
И нека су живи млади
Нека се воле ко сол и леб
И нек остареју
Као нас. Вој/Км.

Ѐјд да благословимо младити
Нека трчу, нека врчу
Какџ свиџе на дрчу
Да остареју и обелеју
Ко Стара планина. Рос.
(Петар Ыирић, 1920. г., младенци-
ма).

Ѐјдс да пијсмо

Нека је арлија
 Нека је бекрија
 Да испијемо виното
 До дното. Брц.

Ајде здравица
 Отелила се кравица
 Бог доброта
 Ја до дното. Брц.

Ајде здравица
 Отелила се кравица
 Отелила теленце
 Па га лиже по дупенце
 И ти мѐн, и ти мѐн, и ти мѐн
 Амен! Амен! Амен! Брл/Дој.

Ајде, нека буде добро
 А ви младѐнци да остарејете
 И обелејете
 Ко Стара планина. ЦД.

Ајде, свате, да пинемо
 И да те благословим
 Куде да си, жив да си
 И ништа да те на вата
 А пијанка — ако! Рс/Пир.

Ајде, шушу-мушу!
 Па мене низ гушу —
 У казан се пекла
 Низ гушу се свлекла
 Чашице дробчка
 Куде беше отбчка
 По пут сѐнташ
 За мѐн питаш
 Ја те волим јако
 А ти мѐн никако
 Сачувај ме, боже
 Од жене луте
 Од матиће тупе
 Од тѐсни сокаци
 Од дѐћи криваци. Јал.

Ама-ли је, за кога ли-је
 Ём жу́та, ём љу́та
 Ём поди́ пүт бу́та

У казан се пекла
 Низ гушу се свлекла
 Ја га пијем од муку
 Оно иде ко низ буку
 Прва ко сѐно
 Друга ко слама
 А трећа — сама! Рс/Дој.
 (Данча Ристић, око 1905. г.).

Бир, бирићетан сам
 Аир, аирлија
 На мајстора дар
 на чираци шамар. ДД/Гра.
 (Грађевинарска здравица, када се
 дарују мајстори при завршетку
 кровне конструкције, на прослави).

Бог да га прости
 на врбу му кости
 На чешљику зүби
 Да га више никоја
 Не љуби. ДЦ/Пир.
 (Јовановић Најдан, 1924. г.).

Бог да те сачува
 Од деца глува
 Од старци луди
 Да те не рита
 Циганин с босу ногу
 Турчин с чизму
 Да те не гори углен
 И стар ћутук. Брл.
 (Милутин Алексић, 1930. г.).

Бошће, помошће
 Печене кокшће
 Варене гушће
 Криви криваци
 Тѐсни сокаци
 Кoj ме је клел
 Клецај
 За дупе ме кљуцај
 И крв срал. Држ.

... Војинове бвце
 Пешунове козе
 Лечанове круше
 Вичино пцувањс

Дрндине плевње

Дрндине жене

Маљинско лето

Лесичково лето ... ДД.

(Део врло дуге здравице Толе Шунтиног из Доброг Дола, у којој се он изругује манама сваке фамилије у селу, и коју сви радо слушају и прихватају. Стар око 70 година). Тола Шунтин редома орати ко у књигу да гледа, и казује за сви, за сваку вамилију.

Да сам жив ја

На башту ми син

На жену ми муж

На сина ми башта

На чичу ми

Братанац. СГл/Пир.

Да не даде бог

На свиње рог

На жене влас

Да не бију нас

Да спаси бог

Од тесни сокаци

Од дебели чебријаци

Од ретће покриве

И жене прдљиве

Да кажем — предљиве! Пс.

Да се слагају

Ко рогове у вречу

У чији смо дом

Дом да изгори. При.

(Бора Костић, 1930.).

Да смо живи и здрави

Весели и прави

Кoj кво нема

Да си набави. Чин.

Да смо живи и здрави

И весели

Ко коњи јесени

Ко магаришта

Пролети. При.

(Бора Костић, 1930.г.).

Да смо живи и здрави

Ко српове прави

Ко сламће дебели

Ока, бока, да је жива стока

Кoj дава, да му се придава

Кoj пије, да му ништа није

На мртви за душу

На живи низ гушу

За жене рећија

За мужје оклађија

С једну врљали

Сас сто прибирали

У коју смо кућу

Бог нека помага

Текá се састављали

Зло не вицеваљали

Из моја уста

У божје уши. Км.

(Ока, бока. ЦД).

Да смо живи и здрави

Кoj дава, да му се познава

Кoj пије, да му ништа није. Пн.

Да смо живи и весели

Ко коњи јесени. Сук.

Да смо прави ко српове

Да смо дебели ко ведрове

Да цвџтимо ко свинске кбже

На дудар. Пир/Искровци.

(Александар Рангелов, 1930. г.). Ка

се зберу пијанице, онé се текá благосивљају.

Да те благосивља

Мати Христова

И тојага брестова. Пир.

Дај ми, ббже, гбста

И мэн да је дбста

Таја чáша длббчка

Кудé бешé отбчка

Кoj пије

Да му ништа није

Ајд живели

Ајд у здравје. ДД.

Домаћине
Мбж ли да се пине ... Вој.

Зазвонише звона ... Пир.

Здрав да си, Османе
За теб што остане
Нека је жива жена
На мојега мужа. Кр.

— Здравница ти, сестро Настро
Да си жива и здрава
И бог срећу и добро
Да ти дава.

— Здравница и теб, брате Саво
И ти да си ми жив и здрав
И теб бог срећу и добро
Да ти дава. Км/НМл.

Ја пијем од муку
Онб иде низ буку
Ракијице, рако
Ја те волим јако
А ти мене, рако
У шанац полако. Пир.
(Бошко Панић, 70 год.).

Кој ми зло мисли
Бог да га очисти
Кој ме мрази
На шаће да лази
Кој пије
Да му ништа није
Кој дава
Да му се не познава
Чашка по чашка
Натрти бпашка. Пир/Пс.

Које ме је клело
На онов ми седло
Које ме куне
У дупе ме цуне
Кој ми зло мисли
Бог да га пречисти
Кој пије, да му ништа није
Кој дава, да му се не познава
Кој не пије, да му се не роди. Пир.

Куде копају
нас да не окају
Куде се једе и пије
Без нас да неје. Кр.

Куде ми рећују пили
Тамо вуци вили
Куде бвце и козе ранили
Козе и рокове збирали
Куде њим је огњиште
Да буде конопниште
Ајд, овуј годину сина женили
До годин снау удавали. Пир.

Куде сам јел и пиљ
Нигде се несъм покудил
А куде сам работил
Никој ме неје више тражил
Од селсхе работе најобичам
Големо гбсје. Пир.

Оче наш
Турџ погачу и сирење
Преди нас
Па ако ништа не остане
Ти турџ — пак!
Сачувај ббже
Од тесни сокаци
Од грапљиви чебрњаки
Од злу жџну
Од поалену снау
И исабену сећџру. Држ.

Сачувај ме, боже
Од ђсавог мужа
И бркату жџну. Соп/Ста.

Чашко ле, чашко, длббчка
Куде си билá отбчка
Ој ти вино гбло
Ти ми попи вбла
А на брата, и обата
Три-дни те пџмо
Три-дни се крџмо
По зелџни лугове
Од баштини дугове. Пир.

МОЛИТВЕ

- Ај, ббже, ај! Км. У Голему небљу човек се и на ббга љути, или га моли и преклиња.
- АЈДЕ БОЖЕ — Господе! Сви аргатје на криво магаре, а ми на брзога ата.
Зав. (Молитва, са призвуком шале, пред полазак на посао у пољу).
— помогни (СГл); помбже (Вој). Ка се почиња работа, или се на пут побди, прекрсти се и текá моли.
- ти напред, па ја по тебе. Сук. (Пред полазак на пут).
- АКО — даде ббг, бблка да се урине. Рс. (Молитва, али и благослов, и бајалица).
— је живот и здравје. Вој. (Молитва, благослов, узречица).
- АКО ЈЕ ЖИВОТ И ЗДРАВЈЕ, ЈА ЧЕ ТОВА ДА — заградим, купим, напрајм. Вој.
- Ако је живот и здравје, ја че тув напрајм кућу, и че купим ливатку, и че оставим десет слџета за домазлџк. ВРж. (Молитва-узречица).
- БОГ ДА — ме сачува оди теквó. Вој.
— помбже. Вој. (Захвалност богу).
— сачува. Вој. (Молитва, али и изрека).
- Ббг свакому да даде, па и мџн да не заборáви. Пир. (Благослов и молитва).
- Ббга молим да ми је кућа пјна. Сре. (Улазак у нову кућу).
- Ббже, Богорóднице! Лџле, ббже Богорóднице! Рас. (У страху и великој невољи).
- Ббже, ббже, да нџма рат, да ни децá не отиду, да ни децá не страдáју. Зав.
- БОЖЕ, БОЖЕ, ДАЈ — да умрем. Ама прво децáта да лџгну преко мџне, да се не смрзнем. Пир. Текá некаква сџбична бббичка ббга молила, децá да помру, она да остáне.
— ми здравје, продужи ми живот, и децá и имот ми сачувај. Рос.
- БОЖЕ, БОЖЕ — мбјат син је заслужил пбголему срећу. Гра. (Прекор богу).
— што ме кажњáваш?! Несџм се у тебе с кáмене гацáла. СГл. (Прекор богу).
- БОЖЕ, БОЖЕ, БОШЊЕ! ДА-ЛИЈ — ме чу, Ббшње! Да-лиј-ме чу, Ббшњиче?! БЧ. Текá моли кога ббг не чује, који стáлно небळे има.
— че буде, Ббшње?! СГл. Текá се моли кому ббг не помáга, амá си се он пак нáда.
- Ббже, Ббшње, Ббшње! Не мбгу се начудим, Ббшње. Вој. Товá, ка некога изненади билó добрó, билó злó.
- Ббже, Господи, дáј пáмет на сви, па и (на) мџн. Рс.
- БОЖЕ, ДА МИ — добде човџци у кућу, и да има чџљад, и свџ, и да ми се испјни кућа. ВРж. (Домаћин, улазећи у своју нову кућу).
— напредује кућа, синове — снаје да ми доведу, па да ми се рóде

унучета, па да има и мушка, па да ми цвѣти дѡм. ВРЖ. Текá речемо кá улéземо у нѡву кућу, а пѡсле кáкѡ бѡг даде.

Бѡже, да не дава Гѡспод! Зав.

БѡЖЕ, ДАЈ ЗДРАВЈЕ — за сви, па се сети и за нас (Пир); на сви, па и нáм (ДЦ); свакоме, и мѣн нáјпосле (Кр/Држ).

БѡЖЕ, ДАЈ МИ — дечица кáквá си ти намислил, мушка или девојчетија, билѡ кáквá! Текá се измѡлиш, па се прекрстиш, па поћутиш, па пѡсле кáжеш: — Дáл ти је бѡг! И све тоvá по три-пути текá. И на крáј кáжеш: — Фáла ти, Бѡже, што си ми дáл што сам јá реклá! ВРЖ/Пир.
— здравје. Вој.

— мѣд и здравје кáко и на друћни. Рс.

БѡЖЕ ДАЈ — пáмет на сви, па и мѣн не замíни пѡсле (Пир); му здравје (Рс).

БѡЖЕ — док смо живи да смо здрави. Држ.

— здравје. Вој/ВЛк/Км. (Молитва, и изрека).

— здравје, па че будем и бáба, још две-три гѡдине. Пир.

— избави ме од злѡ. Гос.

БѡЖЕ, МЕ — опрѡсти, бѡш ми дѡсади! Трњ.

— сáклѡни (Вој); сáклѡни (Сук). Текá речу кá чују за голему несрѣћу да се десила. Сук.

БѡЖЕ МИЛИ! — Бѡже мили! Вој. (Молитва, али и узвик чуђења, и чак кукњаве).

— да ли мѡжеш да насрнеш да ме видиш? Сре. Текá кáже кѡј је у невољу.

БѡЖЕ — милостиван! Бѡшће! Смилуј се на мѣне. Чин.

— опрáј ни на куде идемо. Рс. Мѡли се да га бѡг, негá и негѡви, избави од невољу.

БѡЖЕ, САЧУВАЈ МЕ ОД — напрáсну бѡлес, од туње бѡде и зле жѣне. Кс.
Ка се иде на пѡт.

— туњу бѡду и оди напрáсну смрт. Пир.

БѡЖЕ, СВАКОМУ — добрѡ дáј, па и мѣн нáјнакрај. Брц.

— помѡгни, па и за мѣн се сети. Пет. Текá се благѡсѡви кá се мѡли.

БѡЖЕ, СВЕТА — Богорѡдице! Помѡгни ми, Светá Богорѡдичће! Помѡгни ми, Светá Богорѡдичће, че те мѡлим! Вој. (Молитва жене).

— Пѣтко, дај свакому добрѡ, па и на мојá децá. Бер. (Молитва жене).

Бѡже, сви да су здрави, па и јá. Пир.

БѡЖЕ ЧУВАЈ — га куде иде. Брл.

— ме оди злѡ, од неприятеља и од неправду. Пир. Кá појдеш с терет на дáг пѡт, па се текá мѡлиш.

— свакому, па и мѡјето (чувај). Пет. (Сину; ћерки; унуку, и сл.).

Бѡжице! Лѣле, Бѡжице! Сре. (Молитва, али и крик у великој невољи).

Бойже, Бойже, Бойже! Гос. Ка се чује за голему несрећу, или пак да је некој млого постигал, или да се родио голем берећет, ми се текá чу́димо у Гостушу.

Бо́шће, Гбсподи! Тм/Цер. (Молитва, или чуђење).

Бо́шће, помо́шће. Вој. (Молитва, али и шала у облику молитве).

Ва́ла на б́ога да су сва моја деца́ до ле́б дошла. Гос. (Захвалност богу).

ГОСПОДЕ — Бо́же! Сачувај ни од му́тне во́де, од т́вне но́чи, и́ње ве́ре и ту́ње бе́де. ВЛк. Текá се кр́стим и мо́лим ка по́јдем на пу́т сас ко́ла, сас това́р.

— милостíван! Вој. (Молитва-вапај).

Да б́ог да су жи́ва сва деца́ на сви́, па и мо́јата. Рс. (Благослов и молитва).

ДА БО́Г ДАПЕ́ ДА СУ ЖИ́ВА СВА́ ДЕЦА́ НА МОЈУ́ — ма́јћу. Рс. (Шала на рачун оних који се моле).

— ма́јћу, па на́јпосле и мо́јата. Дој/Брл. (Молитва, али и шала).

ДА — не даде́ б́ог да бу́де ра́т, а за све́ дру́го че поднесемо́. Гос.

— оти́де бо́лката у́-гору, и у́-воду, преко три́ планине, куде́ петáл не поје́. Гра. (Молитва и бајалица).

ДА О́ЧЕ — б́ог да си ме прибе́ре. Чин. Текá се пак мо́ли које́ млого́ оstarе́је, па му доди́ја живо́т.

— да бу́де ми́р, б́же! Рос.

ДА — те б́ог сачу́ва од ту́њу бе́ду, и од зла́ пути́шта, да те не би́ нашло́ зло́ у пу́т. Брл. Ка се по́јде у пу́т сас това́р, сас ко́ла, или на д́г пу́т.

— си ђавол претр́оши но́гу, да ни не ула́зи у и́жу, зло́ да не пра́ви.

Пир/Дој. Клне́мо ђавола да ни не добди́ у до́м, да ни бу́де све добро́. (Молитва и бајалица).

— смо жи́ви и здра́ви, па да напра́јмо то́в што смо замисли́ли, па да оста́јмо не́што и по на́с. Јал. Текá се је башта́ ми че́сто моли́л.

— чу́ва б́ог, да ни́шта не кр́кне. Бабушница. То́в се текá мо́ли да му ни́шта не стра́да, не пропа́да.

ДАЈ-БО́ЖЕ ДА — иска́рамо на кра́ј. Зав. Текá смо се моли́ли на гла́дну го́дину, и ка је зимá д́лга.

— поживим јо́ш, па че ви́днш. Сук. (Молитва и претња).

БО́ЖЕ, ДАЈ — и здра́вје, и па́ре, па че си у́баво жи́вимо. Изв. (Шала у облику молитве).

— здра́вје и добро́, и зло́ че си са́мо дојде. Пок.

— на сви здра́вје, па и ме́н. Рс.

— што ми жена́ мисли, не дај ми што ми ма́јћа мисли. Бла. (Изрека у виду благослова).

ДАЈ МИ, БО́ЖЕ, — добро́ (Гњ); здра́вје (Сук).

Дале́ко зло́ бегáло, при на́с да не добди. Изв. Текá се ка́же ка се чу́је да се зло́ десило, и чу́кне у др́во. (Молитва-бајалица).

- ДОСТА САМ — грéјове повлачила, па ега се обрне (Гњ); по свёт тужна одила, јегá даде ббг да се обрне (Рс). (После малог успеха, као знака божје добре воље).
- ЕГА — ббг даде да ми син порасте, па да га оженим. Бриц.
— устиска времето. Вој. (Молитва-бајалица, да не падне киша).
- Здравје — Ббже, че добдимо, че дојдем. Пок/Пир. (Молитва, благослов, узречица).
- И на најгорега душманина ббг да даде здравје, па тегáј и на моја деца.
Јал.
- Идемо, ббже-здравје! Ббг напред, ни по нега. Дој. (Путник пре полазак).
Избáви ме, ббже! ВЛк. Ка некој упáдне у невољу текá се мб́ли ббгу.
- Йма, дáл ббг! (Захвалност богу, и изрека).
- ЈЕГА БОГ ДАДЕ ДА СЕ РОДИ — лéбат, па да сина оженимо. Пк.
— овúја годину и ж́то, и свé. Брл/Дој.
- ЈЕГА — ми ббг даде нештó добрó. ЦД.
— се свестí, јегá му пáмет дб́де. ВС. Текá се мб́ли за некога кóј забрáзди на једну страну па га не мб́ж врнеш.
- КА — в́ди човéк лóше, да се прекрсти и да кáже: — Сачувај ме, Ббже. Рос.
(О молитвама).
— се детé роди, мáјна му иде за молítву, при попá, у цркву. Вој. (О молитвама).
- Какó се десíло, тоvá је мýка. Прекрсти се, па речí: — Ббже, остáви ми га ж́во. Држ. (О молитвама).
- Крс на нéбо/Крс на зéмљу/Крсти, Ббже, мб́је мéсто/Кудé м́нем/Крсти,
Ббже/Па и мéн помóгни. Зав. Лéно, чéрко, кудé прб́деш, свé да се прекрстни и текá да кáжеш.
- Крс на нéбо/Крс на зéмљу/Крсти, Ббже, мојé мéсто/Кудé сп́м. Рс.
- Крстí нб́сим, ббга мóлим, Гб́споди, Гб́споди. Рс. (Песма-молитва, о литијама).
- Крсти се, крсти, па и ббга мб́ли, да ми ббг дедé добрó. Рс. (О молитвама).
- Лéле, мáјно м́ла! Лéле, Ббже! (Молитва-лелек).
- Мáјно бож́á, сви пúтници и нáмерници сачувај, па и мéне, и моја деца.
Пир. Тоvá, ка је некој некому отиш́л на странé, или на пúт.
- Мб́лим ббга да ми је добрó у кúћу. Пир. (О молитвама).
- МОРЕ — да чува ббг! Гос. (Моли се бог да одбије зло).
— мáни, да не даде ббг. ЦД. (На вест о великој несрећи код других).
- Не дáј Ббже! Вој. (На вест о великој несрећи код других).
- Нека је арл́ја! Отргни ме од нега. Нш. Текá једна молíла ббга да у одб́је од момчé које об́ча, родитељи у несú давáли за нега.
- О БОЖЕ ГОСПОДЕ! ДАЈ — пáмст на свí, па и мéн. Рс.
— свáкому здравје, па и мéн. При.

- Овóлко се мóже тр́пи, нé-дај, Бóже, гóре. Сре. (Молитва, али и захвалност богу што невоља није већа).
- Од тегај, чувал бог, несъм патила. Зав. (Молитва у реченици, као узречица).
- Ој, Бóже, помóгни! Дáј свáкому, па и мéн. Кр. Ка нéкој нéма децá, или је бóлан, или íма болникá, или дрúгу невољу.
- Опрóсти ми, Бóже, грéјове. ВЛк.
- Отвóри се, прна зéмљо, да пропáднем. Вој. Ка нéкому дóјде дó-гушу од невољу он се текá бóгу мóли, да нестáне, да га нéма.
- Па јутре-зáјутре, че íдемо, Бóжје-здравје, по нýвете, да кóпамо. Чин. (Молитва-узречица, пред почетак сваког посла).
- Помóгни ми, Бóже, да се избáвим. Пок. Ка је човéк у голему невољу он се текá мóли. Текá се је чéсто мој дéда молíл.
- Прво да је дрúђи жив, па пóсле јá. Бла. (Молитва и благослов).
- Прíчају, клањају се, мајна ми и баштá ми. Билá сам мláдо девóчиште, несъм још разбирáла, па ћи несъм ни заслушувала какó прíчају. Кá се онí мóле, ја се само прекрстим. Пир. (О молитвама).
- САМО — ако íма Гóспод милостíван нéгде, па да помóгне. Вој. (Моли се, а није сигуран да га бог чује, и чак, да бог постоји).
— здравје да дáва бог, здравје да ни слúжи, а на мýкуту смо се научíли. Сук.
- САЧУВАЈ — ме, Бóже, од жéнску мешíну и кóнску грбíну. Рос. (Жалба на живот, у облику молитве и пословице).
— ми гá, Бóже, бд-зле очи. Гос.
- САЧУВАЈ МЕ, БОЖЕ, ОД ЗЛÉ ЧÁСТИ — од напрáсне бóлести, и од тýње бéде. Дој. Кадá пóјдем на пýт, или за сéно, или за дрва ја се текá мóлим.
— од тýње бéде, од тýвне нóчи. (црне нóчи). Брл. Кадá се рéже колáч за слáву, или за Велигден, баштá ми прво очíта молíтву, па пóсле на крај текá кáже.
- САЧУВАЈ МЕ, БОЖЕ, ОДИ ТУЊУ — бéду. Држ.
— бéду, и (од) напрáсну блес. Вој/Пир. (напáсте бóлести. Рос.). Ка се пóјде на пýт далéко, па се текá мóли. Пир.
- Свáкому да је жíво и здрáво, па и (мéн) мóјто (детé). Сре.
- Свáчија децá да су жíва и здрáва, па и мóјата. ВРж.
- СВЕ-ÍМА, ДÁЛ — бог (Вој); Гóспод (Чин). (Захвалност богу. Изрека).
- Свекрва ми, кадá вечéрамо, клéкнеше и мóлеше се. Пир. (О молитвама).
- СВÉТА — Богорóдице, овóј брúка и резíл. Ако íма овóј чýдо негдé?! Гњ. (Жалба, чуђење, али и молитва).
— Богорóдичће! Свéта Богорóдичће! Помóгни ми, Свéтá Богорóдичће да се не мýчим, и здрáво детé да рóдим. Пир. Текá се мóли породуља, да се млóго не мýчи.

- Спáси ме, Бóже! Пир.
 СПАСИ МЕ, БОЖЕ — од овúја бóлку гáдну, децá да мóж да си очúвам. Вој.
 — оди тúње бéде. Кр.
- Товá ú-гору и ú-воду нек íде, преко дéвет плáнине, та у мóре. Помóгни,
 бóже! Дој. Кóј је у големó злó, мóра се мóли, па какó бúде. (Бајалица-
 -молитва).
- Трне, Трне, егá се и мóј живóт преобрне, дббар да бúде. Вој. (Пародија
 окупаторске бугарске песме, у облику молитве).
- ТУГО БОЖЕ! — Прибéри мéне, а не нéга. Вој. (Мајка моли за живот тешко
 болесног сина).
 — Туго Бóже! Вој. Кад се дéси големá невóља, или умре нéкој мláд,
 или из кúћу, па се текá кúка.
- Честítам на Гóспода што ми га жíво óстави. Држ.
- Чúвај Бóже! ВЛк. Текá се кáже ка се чúје да се нéгдева злó десíло.
 Чúл те бóг с двéте úши. Кр/Вој. (Шалéива изрека у виду молитве).

СУЈЕВЕРЈЕ, ПОВОЖНОСТ И БАЈАЛИЦЕ

СУЈЕВЕРЈЕ И ПОВОЖНОСТ

АЛÁ

- Алá ли је, крáва ли је?! Сук. (Велика и јешна крaва).
- Áле и һíле све тóва, ни једáн нејé рáботан у тúја кúћу. Држ.
- Áлноло га у ноћéте. (рућéте; устáта). Вој.
- Áло ненáсита. Вој.
- Алчáк мéсто. ВЈ/Изв.
- Бíје áле. Вој/Рас.
- Бíска áле. Вој.
- Бóг че пá óди пó-земи од теквé áле. Рс.
- Врéме ми пропáдне све сас нéкакве áле, не мóгу да опрáјм на рáботу. Пк.
- Глáдан, áлу че изедé. Вој.
- Гóдине се изалтавíше. Све áлното излáзи — и брeћéт, и стóка. Јал.
- Дáро, сíне, придрж ми овúја áлу, рáмо ми бтћину, че пáдне да се распúчи.
 ВЛк. Држéше тíкву рецíљку.
- Дошлé áле и врáне, че изеду све месцéто, нéче да íма зíмус да се омрсимо.
 Вој.
- Збрáло се алосíје у кúћуту. Зав.
- Зíнуло му áла. НМл.

Казују си алиштата. Вој.

Ко да су га але подигле. ВЛк.

Ма мани га! Не видиш ли да је ала?! Вој.

МЛАТИ — але, ва́ли се, прича сва́шта, не мо́ж му ве́рујеш. Рс.
— се (с але). Вој.

МО́РЕ — млати грање! Мо́ре, ту́рај ту́ва у алу́ту да неси́ гла́дан. Рс.
— то́ва је једна́ али́ца што ћу на́близа не́ма. Вој.
— ту́ре ту́ва у алу́ту, па си ћу́ти. Вој.
— ту́ри га у алу́ту, нагњети́ се, па си накрíви ка́пу. Вој.

Немо́ј си заврзу́јеш ру́ће сас текву́ алу. ВРж.

Оно́ ћи але подигле, па се само ка́рају. Држ.

САБРА́ЛЕ СЕ А́ЛЕ — и ћиле да се богáте, па само рабóте. Рс.
— у ку́ћу, па не мо́ж се жи́ви. Пк.

Све за ту́ја алу се рабóти — го́ре ту́раш, а до́ле пу́шташ. Рс. (У́СТА;
ДУ́ПКА).

Сьси́пује ме та́ја ала. Вој.

Тéпамо алéте. Вој.

Тí, бре, ка се разједéш, алу че изедéш. Рс.

Тíја ка се разједé, алу че изедé. Вој.

Ту́ре у алу́ту, (ка ти да́ву). Вој.

АЛАВУ́ЖДА

Мо́ре, бе́ге од не́га у-свет, он је голéма алаву́жда. Вој. (ала. Рс).

Од ту́ја алаву́жду пóдалеко се др́ж. ВРж.

Та́ја алаву́жда ли, пóскраја од не́га. Држ/Вој.

АЛАМА́ЊЕ

Аламáње дојдоше, и све појéдоше и попи́ше, и у ку́ћу не́чу да и ви́дим
ви́ше. Пк.

Ка до́јду аламáње, че ни б́тну и то́ва. Вој.

Мо́ре, тíја аламáнин бóље да ти не добди у ку́ћу. ВЛ.

Тíја аламáње бóље да ти не до́де у íжу. ВРж.

АЛАМУ́ЊА

Тíја је једна́ аламу́ња голéма, нíкад му се не мо́ж сéтиш каквó бче. Изв.
(Да ли је то у вези са ЛАМЊОМ?)

АМАНÉТ

Чéрко, ја све мр́см, па б́чу не́шта да те научим. Чéре, аманéт не узíмај,
а да га дадéш, па ја́балка ли је, кру́ша ли је, оре́ј ли је, рéч ли је.

Ако је јабалка ти ћу дај, ако је ореј ти га дај, ако је реч ти ћу кажи.
Пир.

АНТИКРИС

Једџи рекъл: — Прво има да нестáну овце, па селџак. Текá и би. Текá рекъл у воденицуту. Цр.

Онó га текá прикара сáмата сíла на злó. Брц.

Че дóјду некакви да опогáне ббџи грóб у Јерусалим, па че дóјде Антикрис.
Пир.

АНЊМА

Набију се, бре, тáмо у сóбуту какó анње. ВС.

АПЊЕ

Ако се једампút уáпеш за језик, пóсле че се стáлно уáпујеш. Брц.

Ка се уáпеш једампút за језик, пóсле че се уáпеш за дúпе. Пир.

Преапá си úсницу, не знáм кво злó че ме стíгне. Вој.

БАБА МАРТА

Баба Мáрта се славила при нáс у Пáклешицу — вéдра, качетија, кукурэг,
па крз селó. Пк.

Брат Сечко рекъл на сестру си Мáрту: — Зáјми ми сéстро три дџна да се
поиграм сас бáбичкуту. И смрзал ћу, и готóво. Вој. (Из легенде).

Гóре, на нáшјат савáт има клáденац. Тáмо излáзи водá на скамењену бáбу
на срамóуту, а водáта млóго ўбава, лáдна. Смрзла ћу баба Мáрта.
Гос.

Мáрта да не затíча Цíгáње у кúћу, нејé добрó. Држ.

БАБА РОГА

Нсмóј да викаш, че дóјде баба Рóга да те однесé и изедé. Има те однесé
у цáк. Вој. (Детету).

Тáја баба Рóга, она је теквá, она збíра мáлечка децá која несú добрá, која
су размáзана, не слúшају, а викају. Чин/Вој. (Детету).

БАУ, МЕЦАТА

Бау, мéцата, чúјеш ли ћу, етé, трóпа на тáванат, позаслúше! Не ви́ке, че
те чúје, па че слéзне да те однесé. Вој. (Малој деци када плачу или
не слúшају).

БАКСУЗ

Дóбар овчáр не дáва да му се бíра ў-овце, да ге не бíје баксуз. ПРж.

Једнуш зајнáт човéк, млóго голém баксуз. Пк.

Зле жéне имају голém и шилџав нóс, и од нíј човéка бíје баксуз. ВРж.

Када срѣтнем Милеву да ми иде нагѳр, у-сречу, а ја идем ѳдома надѳл, тѳја дѳн мѳра да ме бѳје баксуз. (мѳлер). Гњ.

Какѳ је голѳм баксуз, да ти улѳзне у двѳр и да плѳуне, кокѳщѳете че поцрцају. Јал. (че ти потрѳје. Вој).

Којѳ је баксуз, од ѳѳга бѳге у-свет, мрдни му од пѳт. ВЈ.

Не вѳља ка женѳ женѳ срѣтне сас прекрстене рѳѳе. Онѳ си баксузѳра и сѳбе, а баксузѳра и дрѳгога, кога срѣтне. И трѳбе да му речѳш: — Баксузе, ѳѳк ти је спрѳма главу. Пир.

Не поврчај се ка пѳјдеш ѳѳгде, да те баксуз не бѳје. Вој/Држ.

Сви кажу: — Дѳбар, дѳбар! Ама ка ме ѳн срѣтне ѳишта ми не иде тѳја дѳн. Па сѳ ка га срѣтнем, да ми се злѳ не дѳси, ја га прѳви пѳтам кудѳ је пошѳл. Км.

Текѳ га карѳло баксуз. Гра. (баксузлѳкат. Вој).

Тѳја баксуз че закѳпа јѳш ѳѳкога у овѳја кѳћу. Пир.

БАШТИЊИЈА

Ја си, сѳнко, ѳѳчу баштинѳју продавам. А ти, сѳнко, мѳж баштинѳју да си продаваш ако ѳчеш. гѳма се карам с тѳбе, ѳѳма ти брѳним. А ти ако мѳслиш текѳ да трѳбе, ти продавај. ПРж.

БЕБѳ

Комѳ се рѳди сѳн, сцѳпе му кѳпу, или дрѳго што ѳѳси. Вој.

Не врѳтај се, ко бебѳ четри дѳна да тиштѳш, ѳѳгѳ на рѳботу да идеш. СГл.

БЕЛѳ НАГЛѳВѳЕ

Нѳсѳли су сви белѳ наглѳвѳе, па су пѳсле почѳли да ѳѳи чѳине, и затѳва ѳѳм се селѳто зове Чинѳглавци. Грш.

БЕЛѳЖЕНО

Исус рекѳл: — Пазѳте се оди ѳѳчети лѳуди. Бѳг ѳѳ је обележѳл да се мѳж препознају. Држ.

Исусе, пазѳте се оди обележено, пазѳте се оди ѳѳчети лѳуди. Тм. (Из причѳе).

Пазѳ се оди обележено. За белѳжѳни ѳма прѳча. Држ.

Пазѳ се од белѳженог чѳвѳка, ѳѳга је бѳг бележѳл. Рос.

Пазѳ се од онѳга којѳ је белѳжен. Товѳ је голѳм освѳтѳник. Брц.

БѳЛИ ЛѳК

С бѳли лѳк да се трѳљаш, па не мѳж да одрѳчѳш. Грѳва, ѳлтава, блѳсава, текѳ сам, сѳстрѳ сам. Чин.

БЕРЕѳѳЕТ

Пѳдал се береѳѳѳт, али че се наметѳ, ѳѳшто че га смрѳси. Вој.

БЕС

Бѳс га вѳтѳло, товѳ је млѳго лѳше чѳвѳче. Вој.

Бѣс те изѣло. Товá ли ти је за рáботу, да ми се у морúзуту сас срп играјеш.
Вој. (Детету).

Бѣсно куче дрсне ли човѣка, че побеснѣје и он. Па и ка га налаје, и тѣгај
че побеснѣје. Сук.

Ватила га бесочá, па сáмо беснѣје. При.

Ватило га бесочáта, па само óка. Сук.

Кóј се обѣси, на онíја свѣт гóвна че једѣ. Пир.

Тија беснѣк! Улѣзне, текá, бѣс у нѣга, па самó беснѣје, само óка, бíје,
трóши, рáзјури свитí из кућуту. Побеснѣје, па асли бѣсно куче.
Пет/Вој.

Тóв је беснѣк, лúд, вртоглав човѣк. Нáјдобро је с нѣга да се не распрáвљаш.
Рос.

БЕЉА

Да (си) отúри белú. При.

Запѣл у теквú белú, да се не мóж избáви. Рас.

И јá си навí тúђу белú (на шíју). Пк/ВЛк.

Једвá се отаросá оди белú. Пок.

Отури́л си белú, спаси́л се. А големú је мúку имáл. Држ.

Сас каквú се белú он бóри, добрѣ је и жив. Сук.

Тѣше да (га) измрда, тѣше мѣн да тúри белú. Гра.

ЧУЖДУ БЕЉУ – íмам дóма (Ор); ти притуре, набельóшу те, па пóсле мúка.
Вој.

БÓГ

Алáлем, бóг че слáзи нá-земи, млóго се лóши намложíше. Вој/Чин.

Ако му бóг нејѣ дал детѣ, па и тí му не дáј. Рс.

Билó голѣм прáзник, жѣне билó плíно у цркви. Онá дошла и реклá:
– Опрóсти ми, Бóже, дьнѣс млóго згрешí. Па свѣте пáре истрѣсла
тáм кудѣ се пáре тúрају, свѣ што имáла. И какó њи истришáла нѣкоје
пáре пáдну нá-земи, издрнkáју. А жѣне које су билѣ тáм, збѣру њóј
пáдлете пáре, врну њóј и речú вој: – Тѣје ти пáре бóг нѣче, узни́ њи,
и нсмóј дру́ђи пúт текá да рабóтиш. Пир.

БÓГ БÁВИ – ал не заборáви. Вој. (Пословица).

– и на човѣчу глáву óдма све не натрúпа што њóј је записано. Гњ.

БÓГ ГА – дáл, бóг га прибрáл. ВЛк. (Мирѣње са губитком).

– наградíл (При); надари́л с пáмет (Бер).

БÓГ ДА ЖÁЛИ – гóдинѣте што сý ти минúле (БЧ); јѣдењето што сам ти
давáла (Гра); тóлку снагу што íмаш, а не рабóтиш (Кр); тúја шкóлу
што си изучи́л (Вој).

БÓГ – дáл, бог узѣл. Рс. (Мирѣње са смрћу драге особе).

– добрó прокарúје. Бе. (Пословица).

- БОГ ЈЕ** — гáзда, ни несмó гáзде, њему је свé у-руће. ВС.
 — збирач, нејé снитáч. Гњ.
 — рекъл да се још мучим, да се пóсле спáсим. Зс.
 — свакому пáмет оделил. Пир.
- БОГ** — ли га знáје квó је. Држ.
 — ми дáде пáмет да си кúпим крáвицу. Гра.
 — напред, а нí по њéга. Пир.
 — нéка ни је напред, а нí по њéг. Об.
 — нејé врáна, па одједнóш да искóпа бчи; бн бáви, али не заборáви.
 Пир.
 — никому дужан не остáњује. Гњ.
- БОГ ÓДИ** — и сцéпи трóји оп́нци док збéре две будáле. Об.
 — по зéмљу, па сцéпи двóји оп́нци док стáви áлу и áлу. Рс. (Брачни пар).
- БОГ** — отишъл на стúдију. Јá áко сам прóста, áма не вéрујем у бóга. СГл.
 — плаши, ббг слоббди. Вој.
 — пресíпује отуде кудé íма, тáмо кудé нéма. Вој/МСв.
 — пушти на пчелу рану на свáћи лís, да íма кудé мéд да збíра ка свé прецвтí. Товá је мéдна росá. Вој.
- БОГ СИ ЈЕ СВЕЦÍ** — натурáл (Вој); натурáл, јéдни, пíни, млóго на свé не глéдај (Вој/Сук).
- БОГ ТРАЖИ ДА ГА** — помéнеш, па макър и да га пцúјеш. ДД/Пок.
 — спомíнаш, па и да га пцúјеш. Рос.
- БОГ** — у кошáру не накáрује. Пк/ВЛк.
 — узíма од старíти, па дáва на младíти да расту. Гос.
 — узне по једну треску, те да не мóже (човéк) да íде кудé трéбе. Гос.
- Бóга нéма, цáбе се крстиш. Íма цркве, íма попóве, товá смо видéли, áма бóга несмó видéли. СГл.
- БОЖЕ, БОЖЕ, ДА ЛИ** — ме лóше рáзбра те ми мáјћу прибра, или јá лóше рéко па ми место свекрву мáјћа умре. Изв. (На Богојављање, када се отвара небо, снаја молила смрт свекрве, а измолила смрт мајке).
 — те лóше моли, или ме тí лóше рáзбра, па ми мáјћу прибра. Трњ/Држ.
- БОЖЕ** — Бóже, какó ли ти се јá моли, какó ли ме тí рáзбра, какó ли ми ти дáде?! Рс.
 — да насíпеш и на мéн ко и на дру́ћи. Пк. Тскá једнá будáла тражíла још пáмет од бóга.
 — мíли! Бóже мíли! Што ми лóше дáде? Да-лí-сам се у тебе с кáмење гацáла? Пс.
 — нíкад. Цр. (Изрека, али и заклетва).
- Божíка. Вој. (Кука, и преклиње бóга да јој помогне).
- БОЖА** — грозотíја (Вој); лепотíја (МЈ); страотíја (Вој/Сук); убави́ња (Рс).
- Брójим, брбójим.** На петнáјесе удовíце по јед́н удовíц. Онó и бóг на њíнуту, жéнскуту, страну. Км.

- Ватило љу мука, дошло њу само, од-бога. И са љу нема, умрла. Рс.
- Ветар дувало, грмело, севало, ћиша и град падало. Он се варкал, работил, сено збирал, ама не могл да надвије. Па се наљутил, па дигал виљу и казал: — Ете ти га, Бóже! Ако ми га отимаш, носи га. СГл.
- Ѓазда је бóг, ни несмо гáзде. ВС.
- Да не прегрешим бóгу. Гра/Вој.
- Дај ми, Бóже, што ми женá мисли. Она се све плаши добрó да ме стигне, да се не саплетем од пóубаву. ВЛк.
- Дај ни, Бóже, бóлку, па да ти верујемо. Пир/Изв.
- Де, стáни, посачекај! Онó и бóг дýшу посачека. Сук.
- Деда бóг, сине, има. Он је гóре на небеса. И свакога види кво работи. Вој.
- ДЕЦА — нек бóг заштитáва, а ни да му се не мéшамо. Рс.
— нека га тiја одозгорé заштитáва, а ти га немóј млого заштитáваш. Држ. (О васпитању).
- Дьнсь не мóж ни човéка да умóлиш, а кáмо ли бóга. Кр.
- Е, БóЖЕ, БóЖЕ — богúј или слази, да ја побогúјем, да мáлко и ја повáдим дýшу на сиротiњу, коjа, како и jа, сас слаби волóве бре овúј тéнтаву зéмљу завóјску. Зав. (Орач прети богу останом, мотком којом тера волове при орању).
— ел богúј, ел слази одозгорé, свиње да пасéш. Зс. (Нацка Маринковић, 60 година).
- Ега те бóг изнесé, па да видиш чýдо. Рс.
- За тоvá је бóг рекáл да је сиромá док је живо. Км. (О неком сиромáху).
- Залутáли на савáт. Билá маглá големá. Ишли три-чéтри сáата, и не могли пúт да нáјду, па се бóгу молили: — Бóже, опрáј ни кам Мьшканац, пúтат до селó да нáјдемо. Брл.
- Заштó ми је бóг текá доцелил, какó да сам се у нéга с кáмене жéшко гацáла? Пир.
- Збр за ћишу, без ћишу нече! Ама је нáјдобро да се не мéшамо у божjу рáботу. Он је затóва и побéгал оди нáс високó. Са га тражимо. Трт! Изв.
- И БóГ — помáга ка се пóчне. Гос.
— прáви гнéздало на ћорави штрци. Дој.
— се умéша, и не мóже да буде како бн бéше запéл. Мојé си па остáде мојé, а бн умрé што се полакомíл за туђó. ВЛк.
- И на бóга се срдиш кá ти дáва лóше. (што ти дáва). Рс.
- И РОГОВЕ БóГ ДА НИ — даде, пá че се крз свéт промьцiњамо. Сук.
— насáди на челó, пá че се промьцiњамо, текá мóра да бóде. Пн.
- Изалтавил га бóг. Пк.

- ИМА — ббг, само се ретко показује, ама ка се покаже — злб големб. НМл.
 — да видиш бблого ббга. Вој. (Претња).
 — правда, има ббг, има свб, па свб че си дбјде на (својб) мбсто. Сук.
- КА — му ббг нејб дал детб, и тб му не давај. Дој. (дал имање, и сл. Рс).
 — тбб ббг сас шаку, а ти мбн сас капу даруј. Јал. (Шалливо окретање изреке).
- Кад ббг дава, он дава свб; а кад узима, он узне свб. При.
- Када се нбшто нбпоштено стбкне, бдма добди казна од ббга. Пир.
- КАКВБ САМ — ббгу згрешила те ме теквб казнил? Рс.
 — ја ббгу лбше правила те ме текá казнил? На свб сам гледала да збдим, и свб јá крива, па и на ббга. Гњ.
- КАКБ — да нбма ббг, ка сам га јá видела на слику? Пир.
 — је? — Од ббга добрб, од нáрод че видимо. ДД.
 — ми је ббг дал лбше, какб да сам га с камене гацала! Рс.
 — си? — Гбспод, па ја. Сук.
 — те је ббг створи́л, Кáјо, текá да ти је лице. На ббжбо лице нбшта не турај, не кварб га. Ако су уснице црвенб, нбк су си црвенб, а ако си црна, квб ти смбта. Рс/Пир.
- КВБ — ни ббг дава, мбра да нбсимо. Рс.
 — ти ббг дал, мбра да нбсиш. ЦД.
- КБ — ни је ббг дал, теквб че будемо. ВРж.
 — нбм ббг дал, теквб че буду. Км.
- Когá бог мрзи, он га обелбжи. Вој.
- КОЈ — раббти, ббг не брáни (Рс); рáди, ббг не брáни (Вој/Сук).
- КОЈ СЕ — мбша у божбу раббту че остáне без пáмет. Вој.
 — чува, и ббг га чува. ВСв.
- Комуни́сти не верују у ббга, ама има некаквá силá. При/Пир.
- Крсти се, крсти, па и ббга мбли. Крсти се, па се у челб утбпује. Пир.
- Крстб се у-бога, да ти ббг даде. — А штб се тб не крстиш? — Јá се не дьнгубим по тбва. СГл.
- КУДЕ ТЕ — ббг нанбсе ббш па тáм (Пир); па ббг чьк гбре однесб (СГл)?
 Лбш човбк, не видиш ли! И ббг га обележи́л. Пк.
- МАНИ — га за именога ббга. Вој/Км. (Преклињање и изрека).
 — ме, бре, бáбо! Кбј га намбкри, тбја че га (и) осуши. Јá ли че се ббрим с ббга. Ако га натáм однесб, нáм че ббг донесб од дрбго (сбно).
 Км.
- Мбн је ббг несрбћу написáл, а дрбгому тури́л ббље да живи. Зав. (га тури́л. Рс.). (Вулгарна двосмислица).
- Мбра да идбм у цркву (и) ббга да мблим. Рос.
- НА — нас ббг не удáра, нб не краднбмо и не лбжбмо. ТД.
 — нбравога штрка и ббг помáга. Рс.
 — нбравог штрка ббг прáви гьездб. ВЛк.

Наказáл га бóг. Вој.

НЕ — дава за бóга милога. Рс/Изв.

— знаје се квó че те од бóга стíгне, и квó нóсиш. Рс.

— мéшај се у божју рабóту. МСв.

НЕКА — рабóти! Бóг си га помогну́л да има, па му мило јóш да има.

Сре.

— се нáјде за не-дáј-бóже. Вој.

Немóј да кра́днеш и (да) л́жеш, свé че вíди тíја одозгóре. Вој.

Несмó бóгатога с кáмење гацáли, (а бн ни свé лóше дава). Пс.

Нес́м ни мрáвку згазíла, а тóлко ме бóг казни́л. Бз. (Прекор богу).

(Ни) бóгу д́шу не пла́ча тíја. Пир.

Њу́ је бóг убíл, убíл, па љу́ је наказáл. Ама те, нашлó да се шегу́је. Вој.

ОД — бóга добрó, од нáрод лóше. Рс.

— бóга нéма лóше, а од човéци кóј је видéл добрó, та и јá! ДД.

— божју сíлу се не мóж нíкој óтне. Км.

— теквó ме је до сá бóг чувáл. Гос.

Онí бче да ме утéпају, да цр́кнем, да ме нéма. А мéне бóг чува. Јал.

ОНÓ — га бóг наказáл и сас зп́равје и сас пáмет. Вој.

— је од теквíја ко тéбе бóг побéгал на нéбо. ВРж.

— си му бóг íде нá-руку. (нá-руће). Пир.

— што је бóг пушти́л свáшта по свéт — и нóраво, и нóпаво, и áле, и нéведе — онó си има нéшто. Држ. (по зéмљу. СГл).

Па дáде бóг те се бóлката ўрину. Вој.

Пá, фáла на бóга, нејé млóго бóлка. Че се поднесé злó. Него да не бóде пóвише. Пк.

По свéт има свáкакво. Ѐма и будáле. Ѐма и будалéтине. Бóг п́шта и приб́ира свáкакво. При.

Посрáл се бóг на мéн, свé ме несрéћа бíтје. Рос.

Расејáл љи Гóспод судé рéдома. Соп. (Децу; породицу; људе).

Рóгови да ни бóг насáди, пá че се кроз свéт проми́цамо. Бла.

Сáмо у бóга и у сeљакá да се кр́стимо. Бóг да дáва ўбаво врéме, а сeљáк да дáва да једéмо. ПРж/Пир.

СВЕ ВИДÓ — и пројдó. Ако ми бóг дадé и рóгове че нóсим. Рс.

— све му́ће преживé, јóш сáмо бóг рóгове да ми дадé (да нóсим). Брц.

Све сам јá створи́л, рекýл бóг: и богáти, и прош́љаци, и пáметни, и будáле, свé да има. Зав.

Свí смо под бóга. Сре/Чин.

Сиротíња ў-бога. Вој.

Скљцá га бóг. Пк.

Слэзал бóг нá-зeми, теквý н́ишу и текв́в грáд јóш нес́м видéла. Чин.

Сбг да те ббг изнесэ, па да дбјдеш. Орљ. (Позив у поссту).

Там је друг ббг, там нэма ћиша. Јел.

ТЕКА ЈЕ ОД-БОГА — благосбвено/благослбвено (Вој); остало (Сук).

Текá, текá, текá, па даде ббг те се даврандиса. Вој. (бправи. Рс).

ТИ СИ БОГУ — додолела (Пир); надолела (Гњ); натежала (Сук).

Товá је билб још ка је ббг одил пб-земи. Вој.

Тблко сам се јá на тýја рђу рáдувала, да га несбм (ни) на ббга споминáла, а са бн с мéне текá да прáви! Кр. (Прекорсвање сина, ћерке, унука, и сл.).

Трáжи си га бд-бога. Вој.

У КОЈУ КУЋУ ГОСЈЕ — добде, тáмо ббг помáга. Вој/Бе.

— не добде, тáмо ни ббг не улáзи. Пир/Рс.

Ўбаво орáтеше Јовáнка Царибрбцка/Че дбјде врéме ббг да се не пбштује/И кým да се не пбштује/Да сé децá врљају/Децá по пýт да лутају/Да се не знáје које чијó је/Баштá и сйн да се не слáгу/Никој никога да не пбштује/Никој од никога срáм да нэма/И свй орáтејоше Јовáнка замлáтена/Онá и бéше замлáтена/И лúда/Амá-па и не бéше лúда/Свэ што рéче лúда Јовáнка/Свэ текá стáну. Пир.

Успрэл се ббг у мéне. Вој. (Зло ми наноси).

Укшцáл га ббг. Вој.

Шáлу је стáрцат оставил. Кс. (Бог).

Што-ми-је теквá сýдбина, како да сам на свй злб учинила? Рс.

ШТО СЕ — дéдо крстиш, ка нэма бог? — Па не знáм да ли га има или га нэма, ама те тблко (колкб) да се разлиkáвамо од стбкуту, па се попрехрстимо нй старити. Држ.

— пбвише мблнимо, полбше че бúde. Тýва ббг не помáга. Рос.

БОД

Кадá женá или девојђа, пбјде нéгде, па ако нбј пýкне ббд сáм од сéбе си, онá или че се посмéши, или че се разболй. Пир.

БОЖЈА БРАДА

Божја брадá је венбц од послéгњо клáсје оди жýто, ка дожињамо. Вој.

Прво клáсје се доносило нéкада дбма и закáчувало над врáта, а послéгњо, божја брадá, закáчувало се поди јáблан. Пир/Сук.

БОЈА

Црвенá бојá је на рáдос, на веселбу, а кáцаво је на смрт. Ста.

БОЛКА/БОЛЕС

А болка мбже да се пренесэ од болнога на друђи, само једн дбн у гбдину. Само трéбе да знáјеш који је тбва дбн. А има који знáју, па текá пренесу своју болку на другога. Пн/Всв.

Башта ми беше блан од-срце, а и онака си блан. И једно јутро ка се разбудимо, а у наш сливник некој некакво бело ко конопче врзал за сливу, па омотал, обиколил свете сливе, ко да њи је у јегреќ затвори́л. Лечи́л се оди блес, па сака́л да њу пренесе на башту ми или на некога другога из нашу кућу. Башта ми се млого уплаши, а и сви́ ни. Па изнесе у село рећи́ју. Збраше се човечи да клну и да се заклинају. Пину рећи́ју, па клну и заклинају се. А кој је крив он се измкне. И несмо смејали после да стурamo тракло́то никако. Нити́ сливе беремо, нити́ њи сечемо. Па после млого године једн шифер дојде однекуде, па стури тракло́то и рече да това́ ништа неје. После исемо сливете, и насадимо нове, младе. И са од њи беремо. ВСв/Пн.

Бече које поврча, не сећирете му се ништа, оно се гоји. Тм. (Теше мајку).

Блан од онуј незгоди́ју, најгешкуту. Ру.

Болка се изма́ми сас бајање да може да се лечи. Рс.

Вати́ла њу мука́вица. Вој. (Овцу; краву, и сл.).

Дошло си текá само од Господа. Ста.

Живовлак — сас ту́ја се траву ра́не лече, да не гноје. Вој.

Жлџеница, болка, има њу од девет руже. Вој.

Једн од стра́ ишъл по бабиче и по доктуре, ама му ништа неје помогло, па га једн старц научил да узне двајесе зрна морузу, и да прџде село од крај до крај. И да пушта зрно по зрно, ама да му достигну и да му остану. Сви́ су га прајили на будалу ка га видели како пушта зрната, ама се он текá олечили. Пн/ВСв.

Мамка се изма́ми сас бајање, и после њу нема. Ка му пребају оздравеје. Гра.

Мој деда се лечеше од кашлицу сас сок од њисало зелье. Испије по две-три панице, и олечи се. Вој.

Мрела, њинула, ја се нече оперишем. Боље да си мрем цела, да не идем алтава на онџа свет. Чин.

Надви ми болка. Вој.

Найде текá болка. ВЛк.

Не мож се никако очовечи. Не мож да оздравеје, и това́ ти је. Вој.

НЕ СМЕЈ МИ СЕ ШТО САМ БОЛАН — неси́ се и ти́ у крпу преврзал (Рс); че те увати́ болка и теб (Об).

Овчар је бил деда ми. И спал је на лесарину, и никад неје бил блан. И разболе се сестра́ ми, негова унука, оди слепо прево. И поведе њу башта ми при доктура, а деда че каже: — Зашто девојчето при доктура водите да га мучите и лечите? Што се мешате у божју ра́боту? Ако је за живџт, оно че си само оздравеје, а ако неје за живџт, нека мре. Јал. Текá је рекъл једн старц од Златковци из наше село.

Од коју́ се болку највише плашиш, од ту́ја че мреш. Брц.

Пије горчула́ци, ти́ја се не дава да га болка свлада. Вој.

Пожали се он, а ми смо мислили да му ништа нејé. И тé, сá га нéма. Бе.
Пожаљхува се он почесто. Ама ни смо мислили ништа му нејé, несмо му
вeрували до последњи час. Пет.

Посéклица íч нејé добра кá је на прс или на дрúго мéсто на прéвив. Вој.

Прíклоцну га бóлка проклéта. Сук.

Прикљуцнóула се бóлка проклéта. Продрáло ме у гúшту, па не мóгу да
дíшем. ВРж.

Продрáло ме у гúшту, па гргúтаво орáтим. Вој.

Све мóжеш, ама на болеснíка немóј да се смéјеш. Мóж и тéб да стíгне.
Пн.

Све ни прéреди бóлка. Сук.

Скопá ме мешíна. Вој.

Снáказа га бóлка. Гра.

Спúну се јутротó тóва што бéше подбóуло. Пк.

Снићинчíло га нéшто, згрчíло га. Зс/Тм.

Сузé ме на стúд. Вој.

Текá баштá ми: полéшкуваше, полéшкуваше, и óтиде, умрé млад. Пир.

Убелил, испíла га бóлка, просрту му се úши, готóв је. Грш.

Úвати га бóлка, па не мóж да проглéда. Пк.

Успré се бóлка у нý, па не знáм квó че бóде. Ыма да си умре. Рос.

Úзе ме. Сáмо ме на стúд кáра. Не знáм каквó је тóва чúдо. Јел.

УКРПЧÍЛО МЕ – бóлка, па не мóгу да орáтим. (Сук); нéшта (Пет).

Úрниса га бóлка, па га не мóж познáјеш, тóлко се преличíл и испáдал.
Вој.

Усили се бóлка, бре, па не знáм кво че бóде. Бер.

Úтрпну бóлка. Пк.

БРА́ЗДЕ МЕЦИ ВЕ́ЦЕ

Којé íма мециí вецéте брáзде, тоvá је злó човéче, баксúз. МЈ.

БРА́ЗДЕ НА ЧЕЛÓ

Кóј кóлко íма брáзде на челó, ка је момчé, тóлко децá пóсле че íма. Сук.

БРА́ШНО

Ка сíнце зáјде, пóсле се бра́шно на зáјем не дáва. Пк.

Што неси порано за брашно дошла, него са? Са ти не могу дадем, слнцето зашло. ВЛк.

БРІГА

У бригу сам голему. Пир.

БУКАВАЦ

Некакво имало у Барјето у старо време, па на заод слнце ровало како бик. Једни кажу да това неје бик, негб некакво пиле букавац, читали у књигу. Ама не може да буде пиле, ја сам га слушал ка сам дете бил. НМл.

БЃДЊАК

Детенце ка се роди, купу га у воду у коју туре главњу од Бјдњу вечер, сламку од жито и сламку од сено, да не вача на-очи. Рс.

БЃДЊ

Тија бјдњ, това седне ли, не помера се. Вој.

ВАМПИР/ВАПИР

Вампири су одили по народ ка је народ бил добар, а са нема ни вампири ни добар народ. Рс.

Вампирити су одили по-земи ка је народ бил добар. Ама са љи нема, од лош народ и они побегли на небо. Трњ.

Дојде тија вампир, че закашемо од нега. Куде па бш до нашту њиву да купи и он њиву. Пк.

Ка умре жена или муж, ако тија што је остал почне преді четірес дна да прича за женидбу, онија што је умрел че се увапири. Држ.

Свекрвата је голем вапир, че ми изде девојчето, стално че му праж карање сас мужа. Вој.

Таја ли вапируља, таја ми је на дете зло направила, не сакам да љу видим. Вој.

Тé га тија вампир, довлече се. Гос.

ТИЈА ВАМПИР МИ — на дете зло направи те га умори. Рс.
— се на-главу укачил. ВЛк. (О лошем човеку).

Тија лута целу ноћ, ко да се повампирчил. ВЛк.

ВЕДРИЦА (НА КРШТЕЊЕ)

(И) véра, и клétва сас нега, али му отси́пано од ведрицу́ту, па му не помагају ни цркве, ни молитве, ни клétве. Рс.

Кад се крсти дете, онб се вода́та не расипује, негб се пљисне у воду, да се не гази. Али ако му се случајно отси́пе ма́лкатко на-земи, детето после неје како требе. Или, ако га́зе по това куде је расипано у двор. Затова се каже за некога који неје чита́в: — Отси́пано му од ведрицу́ту. Пк/ВЛк.

Мóже бíти да су на једну ведрíцу (крстени). Пк. (Може би. ВЛк).
(Сличног су ћакнутог понашања).

Мóре, на тóја је отсíпано од ведрíцуту, нејé си како трéбе. Рс.

ОНÍ СУ — у једну вóду крстени. Цр. (У један дан).

— на једну ведрíцу крстени. Рс.

Отсипáли му од ведрíцуту, нејé си како трéбе. Сре.

Отсипано му мáлко од ведрíцуту (при крштење). Зав.

ВÉРА

Áј, да ћу véра вíди. Вој. (Види ти ну шта она уме).

Вéра, клéтва, с нéга. Гос. (Заклињање у брачну верност).

ВÉТАР

Одувáл га ветбрат. Рос. (Нестао, одлутао негде).

ВÉТРУШКА/ВÍРУШКА

ВÉТРУШКА — га дíгла од колáта, па га на колéц наденула. Дој/Рс.

(Наводно, истинити догађај у Дојкинцу, у фамилији Ачиних).

— да те не омóта, да се не разболíш. ВРж.

Вíрушка замáлко да ни стúри од коњиви. ЦД.

Кад се вíју вíруше, трéбе да не идеш у нí, да идеш нá-страну, и да плýнеш: — Пу! Пу! Пу! Гра.

Ко да те је ветрушка закачíла. Рс.

Тéб ко да је мáлко ветрушката закачíла. Вој.

ВЕЧÉРА

Вечéрајте кој кóлко је глáдан, да ви не снíта вечéра по селó. Вој.

Да јéднем, да ми не лúта вечéра нóчу. Да се не дíсам нóчу прсти да сí
лíжем. Држ.

Навечéрај се, да ти не снíта вечéра. Ру.

ВÉЦЕ

Којé íма застáвене вéце, тоvá је злó и подмúкло човéче. Нш.

ВÉШТИЦА/ВЕШТЕГÁР/ВЕШТЕГÁРКА

Вештегáр јéдан, онó че ме учи квó је добрó а квó нејé. Држ.

Íма по једн вештегáр у свáку кúћу. Нéгде остáл стáрц, нéгде бáба, а
рétко кудé има стáрц и бáба. Млáдо све отишлó, свét вануло. ВРж.

Немóј, сíне, да спíш поди-орéј, нејé добрó оди вéштице, гáдине. Вој.

Он је вéш. Вој. (Вешт је, уме све).

Она је вештегáрка. Нéчу тáја свáа, сíнко, да ми бóде. Држ.

ВИРЈÁН

Почé вирјáн да дúва. Че га убíје Гóспод. Вој.

У Заганицу има једно место, окају га Вирјаница. Требе да је ветровито, ама несъм билá там па не знам. Пет.

ВЛК/КЎРЈАК

Какво влк дави не мoж да вирáје, него тињаје. Кáже се: — Влáчи се ко влкодавина. Ру.

Курјак нeверник, па га пред цркву крштивáли. Текá има прiча. Пир.

Преко Мратинци влци се не спомiњу, да си пoсле чoвeк нeма главoбoлију сас нi. Вој.

Вiра, текá ни стáри oкaмo курјакa, нeчeмo имe да му спомiнaмo да ни не дoбди при oвцe нa гoсje. Чин.

ВOДÁ

КАД — вoјник пoјде у вoјску, и зaизлáзи из кyћу, бш ка прeскáчa прáгат (ама да га не нaгáзи), прcну вoду по нeгa да му бyдe лbко тaм кудe слyжи и дoк слyжи, и да дoслyжи, и да си се врнe. И кáжу по нeгa: — Какo вoдáтa идe нaтáм, текá тi да се бржe врнeш нaвáм. Чин/Пир. — дoјдем yвeчeр нa спaњe, свeкрвa мe нaучи, да тyрим вoду у чáшу и да љу тyрим нa прáг, и да зaтвoрим врáтa, a дрyгy чáшу уз пoзглaвy дo мeнe, нeмa да сьнyјeм мртви. Вој.

КАД НEКОЈ — пoјде нa пyт, или да трáжи дeвoјђy, или да кyпи нeштo, или да идe нa испит, по нeгa се прcнe вoдá, да му лbко идe кo вoдá, да успeјe квo је нaмислil. Пир.

— yмpe из кyћу, кoји oстáну држy вoдицу у чáшу дo глáвy тaм кудe спy, да не дoјдe и да љи не oдвeдe. Гњ.

Лeб и да мy не дaдeш, али вoдицу му дáј. Нiкoј нa чoвeкa вoду да не зaбрáни. И змијá се не дiрa дoк пiјe вoду. Пк/ВЛк.

Тyгa вoдá да oднeсe, љáци дoмa да oтиду. Зав. (Молитвa: Злo вoдa да oднeсe, да не бyдe прeпрeкe нa пyтy учeникa).

ВРÁГ

Врáг тe oднeлo. Рс. (Блaгa клeтвa).

Врaгoљитo дeтe. ВЛк. (Живaхнo и бистрo).

Врáжe, врáжe, врáжe сас нoжицeтe и сас прстичити. Мрда, мрда, и смeјe сe. Бáбино, бáбино, бáбa чe тi дaдe парицу да си кyпиш спaњицe. Вој. (Бeби).

Врaжyкa, у длáн глeдa, пáрe узiмa, лbжe нáрoд, тoвá умeјe. А нeчистo! Км.

Дeвoјчeнцe чyвa чeркa ми. Онo јe врáг. Јал.

Дeтeнцe, врáжe с нoђe, врáжe, врáжe. Км.

Живo кo врáг. Пк. (О дeтeтy).

Зa злá врáгa, дoјлe (и oн). Пок.

Иди y-врaгa. Изв. (Иди дoђaвoлa).

Скúпо, отишло́ у-врага, не купу́је се. Кр.

То је дете́ враг, млого́ зна́је. Рс.

Това́ је дете́нце голем враг. ВЛк/Чин.

ВРБО́ВО И ДРЕ́НОВО

Врли́ла врбо́во, довану́ла дрено́во. Гра. Тóв ка не́кој оздраве́је. (Често се користи као вулгарна двосмислица).

ВРТОЛОМА́

Он је ма́лко вртоломá. Не мо́ж га зна́јеш ка че каквó да напра́ви. Вој.

ВРЧА́ЊЕ

Иста пара́ се не врча, и исти ле́б се не врча. И све́ што узнеш за троше́ње, исто се не врча, него се врча дру́го, од твоје́. Да се не врча́ју свáтови. Пк.

Ка негде́ва по́јдеш, немóј да се врчаш, не́је добрó, че те би́је баксу́з. Вој.

ГА́ВРАН

Јордо, немóј да рабóтиш на Цр́ни পে́так, гáврање че изеду́ мору́зуту. Вој.

По́јдем ната́м, гáврање! По́јдем нава́м, гáврање! Не зна́м квá че се несре́ћа до мéн дова́ља. При.

ГА́Д

Прити́сло гад — сви́ње, ја́завци. Че остáнемо без мору́зу. Пк.

ГА́ЈДЕ

Сми́ри ли га́јдето? ТД. (Јеси ли престао да се љутиш?).

ГЛАВА́

Када се два чо́века случáјно удáре сас гла́ве, тре́бе да се па ма́лко удáре, да њим се не запáли ку́ћа. Вој/При.

ГО́ДИНА

ГО́ДИНЕ — се изалтави́ше. Не ра́ца се ни́шта, поста́домо сиромá и глáдни. Рс.

— си ми́њују, и ти́ че остаре́јеш. Рс.

ГОЛЕМА́ РА́ДОС

На ни́шта што је жи́во немóј да се ра́дујеш — мо́ж да ли́пче, да стра́да, ако је сто́ка, а мо́ж да пропа́дне од вре́ме и од гра́д, ако је бере́ћет. Грш.

Убаво ли је, немóј му се ра́дујеш. НМл.

ГО́С/ГОСЈА́НИН

Да му ту́риш сол и пипéр, и добрé да га доче́каш, и насме́јан. ВРж.

ДЕТЕ́ — ка ла́зи, мо́ра го́сје да ти до́јду. Вој.

— ла́зи, го́сје че до́јду. При.

Док ми некој не наручи, не идем. Нечу да тепама путат, па још и гладан да се врнем, ако снаата надуже нос чим ме види. Ру.

Идеш ли незван на-госје, гладан че си отидеш. Ру.

Ич ми ћи не казуј, несу њим госје праг претрљали. Сук.

Ка појдеш на госје, ти си прво дома поспреми и понајец се. Ор.

КАЦ — се мачка мије, или лази дете, или крешти сврака, или петъл поје спром кућу, гос че дојде. Те, запамти што ти кажем! При.

— ти гос дојде мбра га прибѣреш, па квó је бóg дал. Кп.

Када гос дојде весело да га дочекаш и да му принесеш каквó је бóg дал. Госје куде добде дом напредује. (напредује). Чин.

Он рече на жену да постави леб и с леб, а она почé да мпца. Ја реко да сам дома јел, и да не постављу, и да се варкам. Више њим у кућу несъм отишъл, това неје домаћинска кућа. ВС.

Поштуј госје, немóј да ћи искáрујеш, врата си немóј затвáраш. ПРж.

ГРАД

ОБИКАЉА ГА — да га град не бíје (Пир); ко град грснице (Вој).

ГРЕ/ГРЕЈ/ГРЕОТА

Ако једеш леб ка улазиш у тућу кућу, а не дадеш дрóгому, то је греотá. Рс.

Водá се не вáрди и не брани, греотá је. ЦД.

Гре не улази у уста, негó излази из уста. Вој.

ГРЕОТА ЈЕ ДА — врљиш парче леб (Вој); гáзиш трошице (Км); леб пáдне у говно, или у мóчку, или у нешто дрóго погáно (Гос); пáдне леб на нешто погáно (Сук); се пцýје леб или бóg (Гра).

ГРЕОТА ЈЕ ДА ТИ — остáне од једене (Вој); пáдну трошице на-земи, па да се гáзе (Држ).

Грешникáтога казуј, а грéат немóј да казујеш. Пир.

Де, бре, примéте га, узнéте га, не одрíчете од нега. Ако га је бóg текá дал, он неје крив, и он трéбе да живи. Примéте га, мóж и ви некакви грéове да влáчите, па да ви бóg опрóсти. НМл.

Јá му не дáдо онуја да узне, па сá грéјове влáчим. Сá ми овáја снајка децá нема. Неје ми добрó, сáма сам си направíла. НМл. (Свекрва о снаји нероткињи).

Каквá је, она неје за това. Млóго је згрешíла, грéшна душá че ну отиде. Гњ.

Мáни се оди това, у голém грé че улéзнеш. Пк.

Немóј да рабóтиш това, у голém грéј че улéзнеш. Рс.

Обрál му грéовете. Вој. (Претукао га).

Онó, док човéк живи, све грéши. Чин.

Твој си је грé, ако отидеш нá-госје па остáнеш глáдан. Вој.

ГРИЗЕЊЕ

ДА НЕ ГРИЗÉШ — ка човéку улазиш у кúћу (Пир); над нýчви (Вој).

ГРСНИЦЕ

Áјд да поиграмо, да се рóде грснице. Вој. Нéкада се играло грснице да се рóде, па се са текá смејемо, а бил нáрод глúпав.

ГРУЧКА ПОД-ГРУДИ

Гручка ми се збрáла пóд-груди од големí јáдове. Вој.

Те тува, пипни, под грудíти грúчка, па мрда. Свé ми је тоvá од свекрву, јáдове. Чин.

ДАВАЊЕ

Ако веч дáвам, а не продавам, че дáвам добрó, нéчу да дáвам лóше. Изв. Мóre, де, да íмаш кóме да дáваш и за каквó да дáваш. Пир.

ДАЖДЕВЊАК

Нејé добрó да се утéпа даждевњак. (деждевњак). Вој.

ДЕЦА ДА СЕ ЗАВРТАЈУ

Кому се деца не завртају да се детéто прóвре крз комíн. Ру.

На пúт ме врлáли да се завртíм, па ме комшиќа нашлá, па смо се с нý закумíли. Пир.

ДИМ

Кóј прдí, или кóј мóча, на крстопúтину, по нéга íде дíм. ВЈ.

Не знáм каквó си работíла, ама тé дíмат по тéбе íде бáбо. Кр. (Шала).

ДЛАН

Дéсна дáва, лéва узíма — кáда србí длán. Пк.

Когá србú длáнове, или че дáва, или че узíма, пáре. Вој.

СРБÍ ЛИ ТЕ ДЛÁN — на дéснуту рúку, че дáваш, а на лéвуту — че узíмаш.

ДЦ

— пáре че добíјеш. ВРж.

Чéша си длáнове, пáре че брóји. При.

ДОБРО

Товá што си се тóлко разлетéл, нéма да ти је на добрó. Вој/Пир.

ДОИДАЊЕ

Áјде, нéка мáлко остáне и за пцетáта, да га не дойда́м до íч. ВС.

ДОМ

До́м да те сна́јде каквó че те сна́јде. ВЛк.

Ја сам тџва кољџц побџл, не мџж ме искџраш. Ђјд ме искџре ако мџж?!
Пк.

Кудџ идеш да идеш, дџма да си дџјдеш. При.

ДОПЛИТАЊЕ

Да си доплетџм иглџту, да ме мџж не мџне. Трњ.

Чџке да си доплетџм, да не џмрем насрџд пџт. Стрелац, Бабушница.

ДРВЊИК

Кџшчице од питџје глџцемо на Водџце на дрвџик, и врџамо ђџ на дрвџик.
Вој.

ДџГА

Кудџ дџга вџду пџје, онџ ђџша вџне. Пк.

КУДЕ ДџГА ПџЈЕ ВџДУ, ТАМ — да се напијџм, да полетџм. Пк.

— чџвџк ако се напијџ, мџж да полетџ. Али се не знџје бџш кудџ је,
кудџ пијџ, а и не мџж да стџгне брже тџм. ВЛк.

ДџПКА

Све се за тџја дџпку проклџту рабџти. Рс. (Уста).

Тџја усмрџела дџпка, онџ нџјвише злџ прџви. Зав. (Вулва).

ДУШџ

ДџЈ МУ — жџва душџца, да не глџда (Вој); и у њџга је душџ (Чин).

Двојџца без дџшу, јџдн без глџву. Чин.

Де, чџке да збџрем дџшу. Вој.

(Дџбрџ си душџ), зџвану огџњат, рџдувала ти се мџјџа. Дој/Гњ/Км.

Жџва душџца, дџјте му (и џн да јџдне). Вој.

И У ЊџГА — је душџ. Вој. (Треба га сџжалити, помоџи му).

— џма, дџј му да не глџда. Рс.

Ўзгуби дџшу оди стрџ. (џмор; глџд). Вој.

Ўма да испџштате за нџшу дџшу. ВЛк.

Пџчџ да глџдам. И нџче — зџспа дџша. Грш.

У мџн је утџпано свџ, (дџшу нџмам). Зав. (Дошлџ сам у бџзнаџе).

Уплашџ се, и бџгџ, бџгџ, бџгџ, изгубџ дџшу. Рос.

ДџШМАНИН

Дџшманин, џн џче да те зџтре, да те нџма. Бер.

Кџј ти је дџшманин, онџ ти нџјџви нџкакво. Држ.

ЂџВОЛ

АМА ШТО ГА — изду ђџвол (Вој); изџде ђџвол (Нш).

- Бéга ко ђавол од тьмњан. Пет/Км.
- Ви се помíрете, а ђавол че прекрши нóгу. Ор.
- ДА НЕ БУДЕ ЂАВОЛУ — по пóвал (Пир); пóвала (Вој).
- Два су од бога, трéћи је од ђавола. ВЛк.
- Дьньска, најубаво че прóјдеш ако ђаволујеш, а ако си пóштен че се зáтреш до коньц. Рос.
- ЂАВОЛ — ми отсече крíла, и мбра да летím нíско, и нíско, и мбра да лázим. Мúшко дeтeнцe јeднó, тоvá сам најволела, и тоvá ми ббг узe. Држ.
- му не дава да ђу узне, да се не осрeћи. Рс. (Женидба).
- Ђавол не оré и не кóпа, он злó прáви. Рс.
- ЂАВОЛ НИ ОРЕ, НИ КÓПА, СÁМО — глeдa кудe злó да напрáј (Чин); на злó мíсли (Рс).
- ЂАВОЛ — нíкому нејe дал срeћу, па нeчe ни тeбe. Чин.
- шáлу не знáјe. Вој/Гњ.
- Ђавола не трáжиш, он си дóјде. Пк.
- За ђавола не вáља. Вој/МЈ.
- Запé ме ђавол тíја днí, па не идó. Сук.
- ЗАПÉЛ — га ђавол, па не дава. Сук.
- ме ђавол. Соп. (Нешто ме одвраћа да то урадим, а знам да треба).
- ЗАПÉЛ СЕ — ђавол, па не мóгу нíгде да íдем (Рс); ђаволът (Чин).
- И не мóже да пúкне ђавол. Гос.
- (Íде да се лeчи), те по ђаволe, те по бeсовe. Јел.
- Избушeна му кóжата (тóлко млóго), па и ђавол не мóж од њу да напрáј гáјде. Пир.
- Íзду га ђавол. Вој. (Ђаво га наговори).
- ИЗДУЛ ГА — ђавол (Об); ђавол, па не знáјe квó орати и квó рабóти (Брц).
- ИЗÉДЕ — га ђавол, удари ми дeтeтo пó-главу, чeлeнка ко кóмпир. Вој.
- ђавол тúја áлу те ми злó нáпраји. Вс.
- ИЗÉЛ — га ђавол, (само злó прáви) (Вс); те ђавол, па си полудeла (Сук).
- Ја мислe, ама ђавол ми не дáде да га напрáјим. Пет.
- Јeдн ђавол кáже на дeтeтo: — Слúшaј! А друћити: — Немóј да слúшaш! Чин.
- Јeла ђаволe, чудí се, (Милóрча квó орати). Рос.
- Кá се протeгнeш по јeдeњe, свe че си дaдeш на ђавола. Гра.
- Каквó не знáјeш? Нe знáјeш кудe ђавол мóча, (на квó)?! Кр. (Правиш се невeшт).
- Каквóг ђавола па ти трáжиш (тúва)? Јал.
- Каквó па ђавол трáжиш сá овáм? БЧ.

- Кáра ме ђавол да пéрем на реку́ту, а уба̀во зна́м да че одболу́јем. (сам зна́ла). Кр.
- Кóј ли че ми ђавол?! Вој.
- Млóго је Лéка ђаволува́л, ама нејé млóго пости́гал. Рос.
- Ма́ро, не да̀ве га на ђавола. Кó је билó — добрó је. Пир. (О детету).
- Мучи се ко грéшан ђавол. Гос/Рс.
- Мѣшкaви њóј нóкти, ко да су на њí ђаво́ље месíли. Пк. (лáкти; колéна. Вој).
- На моју́ мýку и чýдо, и ђаво́ље се чýде. НМл/Км.
- НАВЕ́ДЕ ГА ЂА́ВОЛ — на злó, па сáмо злó прáј и свé-се с нéкога кáра или бíје (Вој); това́ да напрáј (Сре).
- Нанесé човéка ђаволéт да не мóж да се искубé. Зав. (Наведе човека ђаво на зло).
- НЕ ВА́ЉА — за црнога ђавола (Вој); (ни) за ђавола (Рос).
- НЕ — да̀ва ми ђавол (Рс); да̀вај се ђаволу (у-ру́ће) (Вој); дај ђаволу (Пк).
- НЕ ОРИ́ — ђаво́ле. Изв. (Умеша се ђаво и поквари човекову намеру).
— ђаво́ле, врну́ше ми парéте. ВС. (Ипак ми вратише новац).
- НЕ — ори́те ђаво́ле, дојде́ та́ја нево́ља и до њéга. Пк.
— тра́жи ђавол човéка, негó човéк ђавола. Пн.
- Нек си ђавол нóгу прекрши, ви да се помíрите. Цр.
- НЕМО́Ј ТЕ — ђавол нóси; лѣже ђавол; нóси ђавол. Вој. (Претња).
- Несýм млóго добрó, ама да не чу́је ђавол, какó би свé моглó злó да бýде. Брл/Рс.
- Нéчу на ђаволи рáдос да прáвим. Гра.
- Ни ђавол нејé волéл зéт да бýде. Ш.
- ОНÓ — је у њу́ ђаволат. Вој. (Она је проблем, она да пристане).
— че преи́гра ђаволат. Он си íма реп голéм, али че преи́гра, (и) пá че си ори́тимо. Држ. (Свађа).
- Отиде си ко срди́т ђавол. ВЛк.
- Отíди, па преби́ ђаволу нóгу, па тѣг че улéзнеш. Рс. (успéјеш. Пк).
- Па му пóсле крív ђавол. Вој. (Тражи кога да окриви).
- Преби́ ђавол нóгу, оженíмо га. Пк.
- Прéдума га ђавол, и нестé љу ўзне, и зацрни дево́јче, и обрука и дево́јче и родите́љи. Вој.
- Пушка је ђавол, у њу поверéње да нéмаш. Вој.
- ТОВА́ — је ђаволска́ рáбота. Вој. (Нису чиста посла).
— за црн ђавол нéје. Пок.
- ТРА́ЖИ — (си) ђавола (Вој); си ђаволатога (Грш).

Уватили га ђаволи, нагази́л змију на реп. Нш. (Ушао у прљав и опасан посао).

Узёл га ђавол, ограјиса́л. (оградиса́л). Вој. (Преузео га ђаво).

УЛЕЗАЛ ЂАВОЛ У – њу, па само бесне́је. Рс.

– Рсбвци, па се почеше (по село́) ка́рају чове́ци. Рс.

Улезал ђаволат у њу. Вој.

Уле́зе ђавол у њега, па ђи поте́па, па му са жена́та иде грбава ко ба́ба. Сре.

ЧЕ – бу́де, ђаволци! Пир. (Мало сутра!).

– га пра́јмо текá, па ма́кар ђавол опашку да си искубе́. Соп.

– седнем по́блиска уз трпезу, да не седну ђавоље пред ме́не. ЦД.

– (си) пи́та ђавола (да рабо́ти). Зав/Сук. (Вулгаризам).

Че́камо да пукне ђавол! ТД. (Упркос свему, успесмо!).

Че́ке, че́ке, че натрчи́ш ти, че си најдеш ђавола. Црн. (Клетва и претња).

Чове́к си нешта кро́ји кво да рабо́ти, ама се уме́ша ђавол и све му се поквáри. Изв.

ШТО – (ли) га лже ђавол? Јал. (Лакомислено се упушта у опасан посао).

– Ђавол (си) не́ма рабо́ту? Трњ. (Ђаво и нема друга посла него да наговара људе да зло раде).

ЖАБА

Неје добро́, сине, жа́бе да се тепају. Што-ти́-је то́ва, пак, за рабо́ту! Вој.

ЖАР

Војник кад по́јде у војску, жа́р да прескочи, и да иде са́мо напред, и да се не обрча. А ма́јна му жа́рат одма по њега с во́ду да угáси. ВРж.

ЖИВ ЖАЛ

Живи жа́лове жалéјем. Вој.

За жив жа́л. Сук/Вој/Пир. (Јадно, неспособно, само за жаљење).

ЖИВАК

Бубуља́чка је то́ва. Лази, а не лети́, и свети како свиткавац. Она́ не сме́је да се нага́зи да се не распршти́. Ка се распршти́, одма ула́зи у чове́ка, зато́ва је напратена. Обично ђу Цигáње напрате, унесу́ ђу у ку́ћу ка пра́ве маџи́је. А од њу се мо́ж одбра́ниш ако се на њу помóчаш, или врљиш жа́р на њу. Гра/Пир.

Напрати́л му живака́, не́че да бу́де. Ста.

Напрати́ше му Цигáње живака́, и умре си чове́к. Ци́ђер му се, та́мо њему, распа́дло. Бла.

ЖИВОТ

Неси́ ли га до са́ проживе́ла, не́че га ни допр́ва проживи́ш. Пк.

Проклét да је и живóтат, само за мýку. Бер.

ЖИТО/ПЧЕНИЧКА/ПЧЕНИЦА

Е-е! Жíто ти се вáри, а тí си се тýва разлетéла. Пир. (Клетва-претња).
Носí си житóто у рућéте, бблно, пред смрт, ама етé, задéва се. ВЛк.

СВÉЗДЕ

Кој брóји свéзде, че му излéзну брадáвице. Кр.

СВÓНЕ/СВÓНА

Бíше му свóнете, умрé и бн. Рос.

С́нку свóнете. Зав.

Куде гóд сам билá, у које мéсто, нáше свóне су нáјубаве. Зав.

Одзвонíше му звóна. Пир.

ЗАБЛУДУВАЊЕ

Тóлко сам се па заблудíла, па не вíдим кудé сам пошлá. Вој.

ЗАЈЕМ

КАДÁ — далéш сóл, брашно, или нéшто дрýго за јéдење, нéкому на зáјем,
па тáја која га је узéла отсíпе, па пóсле досíпе нбño и врне ти, нéма
слагáње у кýћу. Пир.

— се узíма на зáјем што се једé, од тóва се ни мрвiца не врча. Врча
се сáмо својé, а тоvá што је узето трóши се у кућу. Ако се текá не
рабóти, растура се свáдба на девојћу. А ако је сóл нејé добрó здравје.
Не смéје ни да се досíпе па да се врне. Текá и за пáре. Гњ.

ЗАЈРÉ

Áко си је убаво! На зајрé се не рáдуј док га не сíпеш у áмбар. Пет.

Једнí га у áмбар насíпали, па гáздата испцувáл бóга и рекъл како-га-је
преварíл и како је зајрéто спасíл од злб. И пáдне ћиша, дóјде водá,
и однесé га сас свé áмбарат. Зав.

ЗАКАЧÁЊЕ/ЗАКАЧУВАЊЕ

Кадá се нéкому закáчи дрéја на грáнћу ка мíне, или пак за нéшто дрýго,
кажí сáмо: — Дужан си нéкому нéшто. Бер. (Шала ослоњена на
сујеверје).

Кому се дрéја закáчи ка мињýје, тíја је нéкому нéшто дужан. Сук.

Лéле, закáчи си дроњк, дужан сам нéкому. Рс.

Нејé добрó ка ти се дрéја закáчи ка нéгде мињýјеш. Мојá се је мáјћа од
тóва млóго пазíла, па су њу се смејале жéне. Не знáм кóј ћу је па
на тíја стрá научíл. Пир.

ЗÁЛОК/ЗÁЛАК/ЗÁЛЧЕК

Зáлак да си изедéш, твој си је. А и нејé добрó сíне, лéб да остáњује и да
се врља. Лéб се поштује. Сре.

ЗАЛОКАТ СИ — изец до крај, да те деца не преббре. Вој.
— поједи да те деца не преббре. Рс.

Изец си лебацат, да те другар не пребори. Кр.
Неј је добрo да ти остане залак ка једеш. Јал/Вој.
Немој да си остáјш залокат, че те пребори некој. Рос.
Остáл ми је залок, некој ми је глáдан. ВРж.
Остáл ми је залчек, не једé ми се, нешто ме укрпчило. Држ.

ЗАМАЈАН

Видим ја, тí си од замáјанити, с тебе се не могу никакo разбéрем. Ти ко да си сьнйт. Бер.
Замáјан мáлко, ама нејé тóлко лóш чóвек. Сук.

ЗАПÉРЦИ НА ЈЕЗÍК

ОД — оратéње језик ме зáболе, запéрци вáну. Рс.
— тебе ми језик úвану запéрци (до збб). Пир.
Сíне, сíне, од оратú ми, од молéње и кумéње, језик запéрци ватíл, а ти се пáк не разбíраш. Вој.

ЗАПИРАЊЕ

Де, да узнем мáлкачко, да не запирам. Пир.
Де, (јédни, пíни,) не запирај. Вој. (Прихвати се хране).
На једéње се не запира, нејé добрo. Вој.
Она запира, нí кáнимo! И, брé, ни зáлог не узé! Баксуз теквó! И тé, сá чéркуту не мóж да ожéнимo. Рс.
УЗНИ МАЛКО, НЕ ЗАПИРАЈ — да íма свé у кúћу, и да се мóж девојчетíјата ожéне. Брл. (Шала при нуђењу храном, на рачун сујеверја).
— деца íмамо за женидбу. Рс.

ЗАПОВИВАЊЕ

Да заповíјем овчíце, крáвице, да пóчнем и ја дóм да дóмим. Дој. (збíрам. Пк).

ЗАТИРАЊЕ/ЗАТИРАЧКА

Ка човéку дóјде затирачка, он брже нестáњује. Цр.
Кóј с квó се сíли, сас тóва че се и зáтре. ТД.
Тáја се кúћа двá-пути затварáла и затира́ла. И тé, сá се затíра трéћи пúт. Једнó се од Перíнатa сирочетíја оженíло у град за големóга чинóвника, и нéма се врча у селo да кóпа, а íма сáмо девојче, нéма мúшку стрáну. А другóто му се, пак, девојче, нéче ни жéни. Пет.

ЗАШИВАЊЕ

Преко Мратíнци се нíшта не рабóти. Погóтово се на мúжјс не зашива, на

мушће дрéје, да њим се текá пáмет не заши́је. Пк.

ЗДРАВЈЕ

Дé, не смéј ми се што сам бблан. Онó, и тí несí свóјето здравје врзál у крпу. Вој.

Не мóгу да заборáвим каквó сам све преживéла. Млóго ме је болéло, млóго ми је лóше билó. Добрó пак, што сас пáмет не скрену́ од бблне. А свé сам зеленó бљувáла. Јал.

ЗДУВÓТИНА

Лéнавo, па бблно, па се распáда. Асли́ здувóтина. Вој.

ЗЛÁТО

Ако укра́днеш злáто, че се тóпиш ко злáто. Рос.

Баштá крál злáто, па клéтва стíгла прéунуче. Пир.

Вíгчешка ногá на кáмик, на Бачíјиште. Тáмо мбра да íма злáто. Брл.

Злáто ка се најдé, не трéбе тáјна да се чу́ва. Пк.

КАКВÍ БОГАТÁШИ, ЗЛÁТО — íмају, па и онí умру (Рс); остáве, па íду (ТД).

Отíду си, пóмру, па казáни злáто остáве. Па по мéтар-два землjá и за нáс, и за њí. ВЛк.

Чуваш ли тáјну од злáто, онá клнé, и мбра да се дéси нéкакво злó у ку́ћу. Кр.

ЗЛЮ

Ако прáвиш дрúгом злó, и теб че стíгне. Запáмти кво сам ти рекъл. ДД.

Да ли че је на добрó или на злó? Бе.

Да не пá не задéси злó. (ни/не). Вој.

ДО — мéн ли пá ббш да се довáља теквó? Заштó да до мéне стíгне злó? ПРж.

— уста дојдé. И те, однéсе га водá. НМл. (О пшеници).

Дббар овчáр не дáва да му се бíра (у бвце) добрá овцá или јáгне, да га не бíје злó. Рс/ВС.

Какó је злó дошлó, текá че и замíне. ВСв.

Кóј кво рабóти, товá че га и стíгне. Ш.

Мбре, да ти нíшта зло дб-главу не добди. Км.

Над нáшу се ку́ћу црн бблак надвíл, па не знáмо какó да га преживимо. Гра.

Нíкому ббг да не далé текá, теквó злó големó, па и нáјгори душманин да је. Трњ.

Од какó му́ж ми умрé, свé ни злó стíса. Како да је он свé добрó однéл сас нéга си (у грóб). Сук.

Од ко је век и свет тека неје билó, теквó злó у нáрод неје улазило. Км.
 Онó, ка нешто трéбе, онó ти се сáмо јáви. Онó ка трéбе да се деси злó, онó се и деси. И не мóж га спречиш, па да си још тóлћи. Држ.

Поменуло се, не поврнуло се. Текá че те дéда научи да кáжеш ка чýјеш да се нéгде злó деси́ло. При.

Тóва да не стíса ни нáјголемогá дúшманина. Вој.

ТОВА НИ ЗЛО ЈОШ НЕЈЕ — ловило, и допрв че ни лóви, идемо натáм. Цр.
 — стíгло, али топрв че ни стíгне. Рс.

У бóга се с кáмење несъм врлáла, а заштó сáмо мéне злó стíса?! ЦД.

Човéка мóже свáшта да задеси, па да не дóјде куде је намисли́л. На злó се човéк мóра навикне, да опстáне. ВЛк.

ЗЛОКОБУВАЊЕ/ЗЛОГОБУВАЊЕ

Злогóби све, текá навикло. Нíкад у несъм видéла да се насмејáла.
 Пир/Велико Боњинце.

Злогóби свекрва, све нешто злогóби. Мýка голéма, до бóга! Велико Боњинце.

ЗМАЈ

У Сóпот је једн имáл крила, и јá га знáм, гледáл сам и ка се соблечéмо ко децá да се купемо. Он ји је показува́л и на девóјке. Он је змај. А бил је ситан на порас. Соп/Пир.

ЗМИЈА

Ако има чýлху, тоvá је пóскок, а он је млóго óпасан. Зав/Гра.

Ако се нáјде змијá нá-зemi на Преображење, нý несó остáле змије примиле тáмо куде-то се крију, негó су љу искарáле. Сук.

Баштý ми је змијá изéла преди Пéјчин дбн, у орање жíто. Вој.

Бéше преди снiнце ка видó змијýту, и пóсле мáјха ми болóва цéлу зíму. Км.

Видó змијý ка си побéже. Ни љу питá, ни љу споми́нá. ВРж.

ВИДО ЗМИЈУ, ПА-МИ — премрехје пројдóше крз снáгу. Крз нóђе и цéлу снáгу. Држ.

— пројдóше трнци крз снáгу. А кóј види змијý, плáши се пóсле и од гýштера. Рс.

Голéма рúпа у Бéлску стрáну, Бéла водá куде је, при трепетли́хете, на Мýрцу при појáтуту. Тáм се змијe збíрају да зимóју у мртвíло. Бе.

Дедá Анта је рани́л смóка. И смóк обикáља и чýва тóв што чýва, да не удáра гра́д. Али отиш́л у рáт, и смóкат се изгуби́л. Пир.

ЗМИЈА — ка изедé човéка, она цркне. А ако се човéк олéчи, змијáта не цркне. Гос/ВЛк.

— не прýжа нóгу. Амá, те, сá — прýжи. Грш. (Иронична примедба

- на рачун тврдице када нешто да).
 — ноћњам да ју утепаш, а да у видиш у тљвно, че болујеш. Зав.
- ЗМИЈЕ — не воле здравац. Куде он расте, њи нема. Вој.
 — окол Благовести бејоше ископали, куп голѐми. И главе њим се виде.
 Там било мртвило, там змије у-зем седу. ЦЦ.
- ЗМИЈЕ СЕ — збирају у мртвило заједно. Бе.
 — не спомињају на Јеремију. (спомињу). Вој.
- Змије си имају зимско легло. Зав/МЛк. (легало. Вој).
- Змију ка тепаш, главуту њој склцај. ВЛк.
- Једампут ископа змију, па љу утепа, па љу ноћту сьнува. И она ми рече:
 — Што-ме утепа ка ти никакво зло несъм напрајила. У-земи сам билá,
 у-земи и да си ме оставил! А једнуш, слог коси у дѐтелину, одјутро, а
 време бѐше малко ладначко, ама нејѐ било млóго ладно. И ја окóсим
 слóгат, и ка се поврнем насáд, змију нагазим. И она, ништа, како
 да је мртва. А кá почѐ да љу тепам, она шиба ли (се), шиба. Гра.
- КА — ноћњам утепаш змију, и видиш ју у-тљвно, че болујеш. ВЛк.
 — онó, змија. И ја тепá, тепá, од стра га тепá, а не би га тепáла. Ка
 погледá пóсле, онó шарена змија, и гуштера у уста турила. И тáчно
 је било — на тегóбу. Зав/Гра.
 — се на змију виде нóђе, на обличје је. Текá ми је бáба реклá. ВЛк.
 — те змија изненади, иде на тебе, ти њој кажи: — Помóси бóг,
 посѐстримо, иди си куде си пошлá, и она нема да те дира. Гра.
 — убијеш змију, закопај у, па тури пручку. Расцѐпи пручкуту и на њу
 хитку тури оди траву или цвѐће. Ти у заћити, да те она не заћити.
 ЦЦ.
 — утепаш змију, трѐбе да љу закопаш и да њој туриш дрво како крс
 да зло не иде на твоју главу негó на њóњу. Гра.
- Когá су змије апáле, он се плаши и оди-гуштери. ВЛк.
- Кој види на змију нóђе, че умре. Ру.
- Која змија уáпе (човѐка) не примају у (друћѐте змије) у мртвило више.
 Пк.
- Мóра си овцѐте напасѐм, бре, па (и) змије да клљцају. ПРж.
- НА ЗМИЈУ — ка се јавиш, и ка љу не дираш, она те нѐче дира. Гра.
 — нóђе не мóж никад да видиш. Ру.
 — се име млóго не спомиња, негó се кáже „алá“ или „гáдина“. Пк.
- Не ваља да-сѐ види змија ка снлце зајде-че-се тргне штѐта. Гра.
- Нѐкакво ме рчну, нѐкакво ме закова — текá тићѐм рече. А онó га змија
 изѐла. Шаренá змија. Има и зеленѐ. И онѐ су óтровне. Смочица не
 прáј пáкос. Она улѐзне у торбу и изѐде срединуту од лѐбат. Смочица
 има љулчѐ насáд. Какó на малечко детѐ му бчи, и љулчѐ насáд. Зав.
- Овцá нањуши змију, и змија љу уједѐ за њушку, а ако љу нагази, змијата
 љу уједѐ за виме. Гра.

Поди појатуту рупа за змије, мртвило. Брц.

Смоќ пишти како да лети, пред грмљавину, сприју, град. Куде има смоќ не пада град, па га и ране сас млеко и сас леб. Јеврејин је чувал смоќа у лозје. Пир.

Турали смо змију на жар, ко деца ка смо били, и она нође искара. Ру.
Че те уватим, па че те тепама, па че ти склцама главуту ко на змију. Рс.
Чувал ме бог од змије. Ја њим пут не преминујем, и несу ме јеле, зашто празнујем. Гра/ДЦ.

Цаклијино козило, испред брануту. Тамо је, еј, толка рупа! И тамо зими пара излази. А змије су тамо. Оне се у клубе умотају, и текá зимују, а у-пролет излазе. Затова што там много пара излази, оно се зове Вунара, а тај пара се зове вуна. Зав.

ЗНАЊЕ

Много знајеш, нема дома да си умреш. Вој. (Шалива изрека).

ЗУБ

Врано, врано, дај ми железан зуб, на ти костен. Текá каже дете ка си извади зуб, па га врљи преко кућуту. Зав. (Бајалица и молитва).

Врљамо зуб преко крџ, и кажемо: — Еве ти костен зуб, да ми дадеш златан. И што га повише врљиш, повисоко, поголем зуб че ти израсте. Пк.

Деда Анта, мој деда, сваћи зуб који извади чува у ушијен цџп. Па башта ми и мајна ми че му ђи узну на спање. А он ка се разбуди, па ка узе штап, па ка нарипи на њи да ђи бије: — Рџс, че ви потџпам. Зашто да ми узимате живџтат. И после му никоше трџћи зџби, белџ ко бџсери. Пир.

Ка деца мењају зџби, изваден зуб се врљи и каже се: — На ти, Бџже (или: меџко), костен зџб, да ми дадеш железан. Зав.

НА ТИ — врано, коштен, дај ми железан (зџб). Пн.
— меџко (костен зџб), да ми дадеш железан. И тџгај се изваденијат зџб врљи преко чандије. Вој. (сврако. Дој).

НА ТИ СВРАКО — коскан зџб, а ти ми дај гџвџден. Пир.
— костен зџб, да ми дадеш железан. Кр/Држ.
— костен зџб, да ми дадеш златан зџб. Пир.

Сврако, сврако, на ти костен зџб, да ми дадеш гџвџден зџб. Текá кажем, и врљим га преко крџ. Пк.

ИМАЊЕ

Разбили имањето, поделили се. Чин.

ИМЕ

Да се деца заврчају, давали смо имена — Најден, Камен, Жџвко, Нџка, Недџљо. Вој.

Давана су имена Влчко, Најден, Живко, деца да не мру, да се заврчају. А једна, пак, баба у моје село, у Брлог, живила кој ти знаје када, а зовала се Влчна ли, Влка ли, а крстили си њу башта и мајна, деца њим умирају. Тека су ми причали. Пир/Брл.

Колко има Каурина, а колко Каурће? При нас је тека, на шалу, гбс питувал колко има мужје а колко жене у тија час у њуту. Пир/Брл.

Рече ми дѣда: — Весели! Млого ме је волел, и често ме је тека зовал. ДД.

ИСЕЉУВАЊЕ

Да се иселимо из туја кућу, да ни деца, мужу, више не мру. И он бдма пристаде. И иселимо се. Рс.

Онб се и Јордан Станчин тека исели из тија плац, и кућуту растури. Ама това не помага. Това је лжа. Неволје су га и после биле. Вој.

ЈАЈЦА

Немој после да црвиш јајца! Вој. (Пази да не озебеш).

ПАЗИ — да се не разболиш, да не црвиш јајца. Рс.

— се, немој после да црвиш јајца и ти. Држ.

Че црвиш јајца, ако се не чуваш. Рс.

ЈАРЦ

Јарца ка лута по шуму, па га изненадно сретнеш, неје ич добро. Соп.

ЈЕДЕЊЕ

Време за једење је ујутро ка је слнцето на једн остѣн, а мбж малко и подоцкан. Обѣд је ка се веч препладни, ка снцето прѣде на другуту страну, а вечера је ка се мрак арне згусту. Држ.

Гбсје, и сви дрући који се затѣчу у кућу ка почне једење, покане се. Комшије, и дрући, који често сврчају, не кане се млого, нег њим се даде понѣшта да пину или да узну комат леб, парче мѣсо, чашку ређију. А гбс се млого кани, и не ваља да одбије да не једе. Њѣму се све принѣси, све што је најбоље, и кокбшка се коље ако рѣтко добди. Вој.

Најѣц се убаво да не мбж деца да те преборѣ. Вој.

ЈЕДНОДЊНИ

Једнодњни су у једн дѣн рѣдени, а они млого мукју једн за другога, па и ка су одвѣдени они знају ка другѣтога нешто боли или му се пак нешто дѣси. Гра.

Не спим, негдева лутам. Турим дрва, она ми падају. Једнодњни смо и једномѣсечета смо били сас бабу из моју вамилију која је тѣг умрѣла. Кадили су ме од њбан мртвачни покров. Пс.

ЈЕДНОМѢСЕЧЕТА

Ако умрс нској из рѣдбину с кога је једномѣсѣче, па да претугује, узимају

му мѐру сас црвѐн конѐц, па тѝја конѐц смѐтају, смѐтају, па тѹре у грѐб на тѐга што је умрѐл, па га пѐсле закѐпују. Пн/ВСв.

Једномѐсечета да се преграде: саде меѐ себе дрво и једѹ јајце сас две жѝчѝе преко плѐт. Пир.

КАДА ЎМРЕ — једнѐ, а другѐто остане, ѹзну се гѝче од жѝвото и тѹре на крстѝачу, и кѝже се: — Ако си једномѐсече, да ти порастѹ ноѝѝе ко на коњѝа. Заврѝжу му ноѝѝе, закљѹче га, текѝа га закљѝпају да остане жѝво. Добрѐ је да се преграде јѐш док су обѝе жѝва. Искѐпа се рѹпа меѐци њѝи, и онѝа тѹре у рѹпу дрво да насѝде, дрво сас кѐрење, а дрѝжу га јѝдно од једнѹ стрѝану, а другѐто од другѹту. Тѝја што су окѐл њѝи, покрѝју корѝњето, и загѝзе земљѹту, и текѝа насѝде дрвѐто. Текѝа се преграде да не тугѹју једно-зѝ-друго, а да не болѹју зѝједно. И текѝа ѝи одвѐје. Пир.

— чѐвѝк, опкѐкле мртвѝцѝа сас црвѐн конѐц, па пѐсле врѝју на једномѐсечета. Рс.

Он је умрѐл увѝчер, а док јѝве на њѝѐѐву сестрѹ ѹјутро да је умрѐл, онѝа умрѐла. Једномѐсече тугѹје за дрѹго једномѐсече. ПД.

Рѐде се двѝа у једѝн мѐсец. Стѝану. Искѐпа се рѹпа меѐцу њѝи и тѹри се дрво да се сади. Дрѝжу га једномѐсечетата, једнѐ с једнѹ стрѝану, другѐ с дрѹгу стрѝану, а тѝја што су окѐл њѝи затрѹпују му корѝњето, нагѝзе земљѹту, и текѝа га насѝде. ВРж.

ЈЕЗИК

Їма да преѝпе језѝк, а ѝма да кѝже: — Јѝ сам тѹва прегрѝшил. Пир.

ЈЕРѐМ

Не сѝди на јерѐм, говѝдата шѝје да не болѹ. Вој.

ЈЕЧѐМ

Јечѐм подѹвује и пѐсле десет гѐдине. И у десѝту гѐдину. Приѝчу сам чѹл. Пир/Камбѝлевци.

КАНДѝЛО

За кандѝлото се нѝкад не вѝчај док ти не одѐбре. Гра.

Изѝдомо божѝѐ кандѝло. Пк. (Много појѝедосмо).

КАНСѐР

Он је голѐм кансѐр. Он нѝма да дозвѐли, па да га мѐлимо, и да га не мѐлимо. Вој.

Свѝ му се не угаѝа, свѝ нештѐ избѝва. Кансѐр, баксѹз, теквѐ се родѝло. Рс.

Тѝја је голѐм кансѐр. Поглѝде га сѝмо какѐ глѝда, какѐ ѐди, какѐ се прокѝшљује. Вој.

КАПА

Чс сс изгѹби кѝпа и њѝму, гѐтѐв је. ВРж.

ШТУЧЕ — ли ти капа, нема те?! Брл. (Где си забога!).
— му капа, изгуби му се шилеварка. ВЛк. (Умро).

КАРАКОНЦА/КАРАКОНЦУЛА

Асли си караконцула ка облечеш туја кожушétину. Што ћу бéре не поза-
крпиш? Вој.

Мајна ти је асли караконцула, не знаје да се насмејé ко женá, него свé
бодљиво глéда. СГл.

Не трéбе ми текvá караконца у кúћу. ВЛк.

КЛАДÉЊЕ И ЧАСТЕВЉАЊЕ

Кладе се у пијáчку. Пир/Доњи Стрижевац.

КОКОШКА

Ако кокошка појé на зáпад, лóше је. Ако појé камто сáнце, кúћа напрéцује.
Пир.

ДЕ СÉДНИ ДА НИ — сéдну кокошћете (Чин); нóсе кокошћете (Вој).

Де сéдни, кокошћете да не íду у комшилéк, да си седú дóма. Сук.

Док пíле пропојé, не кóљу се кокошће. ВЛк.

Кад гáзда зáтре петлá, кокошћете га кáлну. Пк.

Кокóшка ти појé, гáзда че умре. Соп.

КУДÉ — кокошће нéму петлá, гáзду кáлну. ТД/Гос.
— кокошка пропојé, она се кóље. Пк.

НЕЈÉ — добрó ка кокошка пропојé ко петбл. При.

— на добрó ка кокошкá пропојé ко петбл, пóсле се дéси нéкакво злб у
туја кúћу. Пир.

Нéчу на нéдељу да рабóтим, на нéдељу кокошће јáјца не нóсе. ВЛк. (Шала).

Сéдну, да ни сéдну кокошће на јáјца. Текá кáжемо ка ни нéкој улéзне у
кúћу, па се вáрка да си íде. Вој.

У коју кúћу кокошка пропојé, тáм кúћа нејé. Гњ/Нш.

Црнá кокошка, или црнá овцá, нејé добрó да ти улéзне у двóр. Пк.

КОЛÁЧ

Навíраш му колáч, али нéче, па нéче. Рос.

Убав ми колáч навирáше на шíју, ама јá не умејá да га узнем. Не умејá да
се ожéним какó трéбе. Рос. (Лéпо ме саветоваше, али не искористих

прилику).

КОЛЪЦ

Тува сам побил колџ. Вој. (Ту сам засновао дом).

КОМАТ

Изџ си коматат да те деџа не пребџре. Вој.

КОМЪН

И крџ комџн га провлаџише, ама па не рџзбра. ВЛк.

Провираше га кроз комџн, да га заврџи. Пк.

КОМКА

Бајџе, видџсте ли ме, комка ли се. Тека питаџо једнџ дете ка га водџли да га причџсте, причџтили га, па се врџали дџма. Сук.

Нема ни да се комкам. Вој.

КОЊЪЦ

Кад неџста иде на венџање, тџре њџ у ципџлу црџен коњџ да буде срџтна.
Рс.

КОЊИ

Разиграџи му се коњџти. Вој.

КОРБАН

Това је ка се даџа молџтва, корбан, тека се некада окаџо. Вој. (Клање жртвеног грла за кување молитве).

КОСА

Девојџетија кад шишају, косу тџрају у трендаџил да њџм коса буде дџга и гџста. ВЛк.

Ка се коса ошиша врџа се у трендаџил. Он брже растџе, и стаџлно цџвџти.
Пн.

КОСА СЕ — зџере, и тџри у плџт, да се не гаџи. Вој.

— не врџа у џгањ да ти паџмет не малџе, да не изгорџи. ВЛк.

Косу да не гаџи дџвџлач. Зџира се да не боли глаџа, и да тџчи не праве гњџдала (од њу). Забџде се у дувар. ВЛк.

КОСИЧЊАК

Грабан лџб врџа неџста па га узџмају девојџе, грабају се за њџга да се грабају момџци за њџ. Кална.

Ка врџи на крај неџстата косџчџнакат, а њџ, момџетија, да се потџпамо кџј че га доџати, и кџј че џтџине најџлемџ парџе од њџга. Сук.

Косџчџнак је погаџа сас рџпу у средџну. Врџи се. И кџј више џтне че џма више срџћу. Сук.

Товá је, косичњакат, невестата да раца. ВС.

КРАВАЈ ЗА БЕБЕ

Кад нóсиш кравај, па од нéга одлóмиш и врнеш си га дóм, изнесеш из туја кúћу макар трошичку, али да не виде онí, детéто че крадне. А ако му у кравајат, ка га мéсиш, тóриш морóзно брашно, онó му се пóсле испуцају пéте ка порастé. А ако понесеш кравај, па га врнеш, нéма напредину, не íде му на добрó. Кадá мéсиш за детé, онó се мéси цéлото тéсто, а ако одлóмиш за кравајчé, и тов кравајчé бóвшка омéсиш, опечéш и изедéш, онó се пóсле, ка се ожéни, не слáга сас жену, или га онá остáви, или се па нíкако не жéни. Пир.

Кравај донéсе на бебéто, ко да га је с нóђе месíла. И ни парá, ни нíшта, на нéга. Пир.

Судове, у којí се нóси на кравај при бебé, тáм мóра да прéноче, па се пóсле, јутре-дън, врчају на кравајркуту којá ћи је донéла. Пир.

КРАЦА

Гóрка ка је билá невеста, па украла грóз. Нејé га ни украла, него је овака билó. Билá млóго жéдна, а билá и тéшка, а мињувáла сас жéне крз чуждо лóзје. Тéја што су с нју ишлé оратíле нóј да нејé добрó текá за нју, детé нóси, ама онá не послушáла. И са нóј првата чéрка, íма грóз на кóжу, и товá бьш на пóјес. Вој.

Кóј крадне, земљá се под нéга крадне (да нéма кúде да лéгне). Пир.

КРС

Жéне тóва побíше крс, приказáло им се. Зав.

Изéде ми крс тáја алá. Вој. (Унесрећн ме).

ИЗÉДОШЕ МИ — крс (Рс/Вој); крсат (Вој); крстí (Вој).

Немóј, чéре, за нéга, бн че ти крс изедé, бн је голéм дíлбез. Пир.

Тíја ми једé крс. Вој.

Ја нéмам у когá да се крстим. Вој. (Немам ни рода ни порода).

КРСТЕЊЕ

Да се прекрсти човéк ка нéгде пóјде. Рос.

КРСТÍ

Кáд се нóсе крстí, нóсимо литíје и појéмо: — Ми íдемо преко пóље, а облаци преко нéбо! Ор.

Кудé си носíл крстí? Вој/Пс. (Где си то лутао?).

НÓСИ КРСТÍ — по пoљéто, и бн не знáје кудé íде (Вој); нéгде по пoљéто (ВЈ).

КРШТЕВАЊЕ

Ако се зáједно крсте, у једну вóду, онá су браћа, не смéју се узíмају. Ру.

Вртај се, брѐ, некрџтен си. Соп.

Крштѐвај по̀пе, ко̀зѐте отидо̀ше у У̀бави до̀л. Зав. (Из приче).

Крштѐван, али не мирѐсуван. Пк. (Слаба личност; пакнут).

На ма̀јћу ми мрѐла децá, па ме теткá ми Ра̀да крџтила. А имáла сам преди мѐне бра̀јћа близнетíја. Њí је крџтил Тѐдор Белáчин, и ма̀јћа ми је тáм с перáшће ишла. Вој.

Он је недокрџтен, он нејѐ носен у свáта хошетíја. Држ. (Није баш како ваља).

Пра̀је дњѐс крштѐе. Вој.

То су двá чѐвѐка некрџтени. Зав. (Лоши су и један и други).

КУДЕЉА

С кудѐљу или с метлú ме удари бабá Станѐја, па рече: — Áјде, ја стáра па се породí, а ти мláда па не мѐжеш. Пк. (Породиљи).

КУКАВИЦА

Дојдí си порано, немѐј да те кúкавице окúкају. Изв.

Ка отидеш, немѐј да те кúкавице окúкају, него си до̀јди. Изв.

Кукáвицата је кукáла цѐлу гѐдину на шкѐлуту, и íскука гла̀ву на учíтељћуту, па учíтељат се прѐсели у дрúгу шкѐлу. ПРж.

Овíла се кúкавицата, кѐј ли че умре? На мѐјту страну кúка, на мѐјат оцáк, да ли че јá умрем? Пир.

По цѐлу морúзницу опечѐмо и прáтимо му на појáту. Морúзницу, еј, из црепњу, под вршник. И бн у на једнѐ јѐдење изедѐ. Оста̀ви са̀мо мáлечко парчѐнце, и кáже: — Овѐј је колкѐ за кúкавичкуту. Раг.

КУКУРЕГ

Кукурѐг ти за капу. Зав. (Напред, са срећом!).

С КУКУРЕГ СЕ — кокѐшће трúју (Држ); не ћити (Вој).

КУМ

Їмам злáтнога кúма. Сук.

Кúм се са злáто мѐри. Пк.

Разѐпне се кúм, па му перу нѐђе. Јá му несѐм прáла нѐђе — какѐ се је обул, текá че си и отиде кúмат. Прдне понѐкому нá-памет, па текá рабѐти. Сви ѐбичаји кúм трѐбе да плáти. И што му се водá донесѐ трѐбе да плáти. Трѐбе свѐ да плáти. Доњи Криводол.

КУБА

АКО — петл појѐ од кúћу, нѐкој че íде из тúја кúћу на пúт, или че умре. Пир.

— у кúћу íма карáње, и трмће си побѐгну. Км.

Из туј кућу несъм ни ложицу добил, све друђи однесоше, а мѣн не дадоше ништа. Рс.

Ја из туј кућу ни ложицу несъм добил, ако сам се тамо роди́л. Осм.

Кад се улѣзне у но́ву кућу, врљају се па́ре да буду срѣтни, да имају па́ре. И благослѣви се: — Честита ви кућа! Рс.

Отишла на чужде гла́вње. Рс/ДЦ. (Преудала се).

Са дојдете да ми ви́дите кућу. Пјано свѣ, ударило и гѣрњити и до́лњити. Изв.

КУЧЕ

Ви́је кучѣто, че му изви́је главу́ту. Зав.

И би́јем га, и квѣ не рабѣтим. Ју́рим га, ништа не пома́га. Кажу, нејѣ лоше ка куче са́мо до́јде у не́познату кућу, и засѣли се. Рс.

Чим кучѣто ви́је, гла́ву че му изви́је. Зав.

ЛАМТЕЊЕ

Големѣ ламтење нејѣ добрѣ. Ко́ј се мло́го ламти́ он нејѣ за мло́го, брже љмре. Пет.

Ко́ј се мло́го ламти́, он не́ма ни да збе́ре. Рс.

Онѣ се мло́го ламте́, онѣ текá прѣјде. Пир/Брц.

ЛАСТАВИЦА

Ка њим прѣви-пут долетѣла ластавица, она́ њѣј врзала парѣцу на-гушу, и по́сле је та́ја ѣстата ластавица се́дам го́дине доодѣла. А бсмуту се нејѣ појавѣла. Гра.

Нејѣ добрѣ да-се расту́ра гњѣздѣто на ластавицу. Ластавица кудѣ прáви гњѣзда́ло, това́ је добрѣ за ту́ја кућу. Вој.

ЛЕБ

Ако понесѣш комáт леб, и једѣш га, и текá улѣзнеш у ту́ђу кућу, не́ма да је напре́дица у ти́ја до́м. Пир.

ДА ПРОСТѢ — лебацат! Вој.

— лебацат, немѣј он гѣвна да једѣ. Пир.

Да се леб не ту́ра на кре́вет, и да не па́дају троши́це, че сѣњује чѣвѣк зми́је. Км.

За ти́ја се леб ра́ца, за ти́ја ко́ји су добрѣ, па га (ка се рѣди) по́сле сви једѣмо. Вој.

И како́ ми да́де леб, ја одѣње ѣдма прида́ло, позбрá ду́шу. Пк.

Стáрога чѣвѣка и леб младѣти подрѣтују, нече њим това́ на добрѣ ѣде.

Кр.

ЛЕВАЌ

Ка се дете задóји на леву сáсу, онó је пóсле левáк. Изв.

ЛЕЌ

Врлѝ, колкó за лекá. Вој.

Дáдоше ми сáмо кóлко за лекá, а трéбе пóвише, па сá че се тéб примóлим.
Пет.

За лéк и за цвéће не кáже се фáла. Пир.

Лéк íма за динáр, али се не знáје (којí је). Рс. (Не знамо у којој је трави
лек који тражимо, а она је на дохват руке).

Свí траже лéк за парú, али га не знáје човéк. ВРЖ.

ЛЕШКОНемíјеншко, Лéшко/Једé говнó/Жéшко. Вој. (Дечје зачикавање. Да ли је
то у вези са Лeшијем, шумским духом старих Руса?).**ЛИТИЈЕ/КРСТИ**

Ка се нóси литíја, црква се обикáља. Рс.

Литíја ка се нóси, појéмо: — Од дóл отóмо, озгóр дојдóмо/Гóсподе Бóже,
помíлуј! А жéне врљају жíто, жíто да се рóди. Рс.**ЛОПОТ**

Казувáл ми је дéда да су се нéкада утéпували стáри човéци. Вој.

Сóпочање, лóпочање/Кúд се стáве, тúв се дáве. Ста.

ЛУДИ КАМИКНе знáје се кóј какó че се ожéни. Ка стáне на окрúглити кáмик он мíсли
че отíде на овúј стрáну, а отíде на онúј стрáну, на другúту, кудé му
се нејé ишлó. Товá је лúди кáмик. Кр.**ЛУДОЧÁ**

Ватíло га лудочá, па не знáје кво рабóти. Пк.

Онáка је дбáр, ама ка га вáне лудочáта, шашавíлото, не знáје кво рабóти
и каквó орати. Тéг да му несí пред бчи. Држ.**ЛУЌ**

Ако је лúк млóго лúт, домаћíцата је прдéла док га је садíла. Об.

Лúк је лúт, ако млóго прдí тáја којá га је садíла. Грш.

ЛЪЖÁ

Когá лъжу, бíје га мáлер ако повéрује. ТЦ.

ЛЬМНЕ ОДЈЕДНУШ

Льмну га, брé, одједнúш, док трéпнеш. Вој. (Да ли је то у вези са

ЛАМЊОМ, прождрљивом сабласти?).

ЛЪЦКАЊЕ

Ако лъцнеш, некој каже да си нешто украд, и одма престанеш сас лъцкање.
Рс.

КА — лъцкаш, това те некој споміња, или мисли на тебе. Вој.

— лъцне човек, споміња га некој. Рос.

— некој лъцка, кажу му да је нешта украд. Он се збуни, уплаши, и престане да лъцка. Вој.

Лъцка ли некој, кажу му да га некој споміња па да затова лъцка. Вој.

Лъцкам, тражи ме некој. Кр.

Очеш ли некој да престане да лъцка, само му кажи: — Леле! Леле! Поганац ти уз грбину. Он се уплаши, и че престане да лъцка. ЦД.

МАЈЕР/БАКСУЗ

Ако се поврнеш, бије те мајер. Пк.

ДА — те не пита човек, када појдеш. Пк.

— ти не премине пут, да те не бије мајер. Брл.

Шинће, какво носиш да продаваш? — У баксузе, што ме пита, нема га продадем! И неје могла да га продаде. Од тегџ, нікога не питујем ка појде негде. Пк/Пир.

МАНАСТІРАЦ

Деда Таско је направил голем гре у детинство. Неје се ни женил, само се бџу молил. Живил је на манастират и тамо је и умрел. Рс.

Има жене манастирџе. Почне џу мџчи некој манастир, растурен, негде у ливаде, или шуму, или њиве. Легне, рита, врља се, премета се, и каже тџва да копају, тџва има манастир. И истина, најду сидурине, темелъ, црепове, срџу, пारे, иконе. Деда Колина мајџа је билá манастирка. Вој.

Тија манастирци, нити се жене, нити деца имају, само се бџу мџле, и од това живе. А има и манастирџе, калуџерџе. Женско, ама се на това дало. Сук.

МАРЕН

Одџк знам квџ је марен? Ка-се клне дете, или некој свој, ка си малко џут на њџга, ти га клнеш, жене га клну: — Убил те марен! Однел те марен! Што га не уби марен! Км.

Работа ка ти досади, ка ти дџде до-гушу, кажеш: — Оно ми се довило од тџја маренску рабџту! А ја нікако не клнем, па ни текá не клнем. Гра.

МАЧКА

КА ТИ МАЧКА — пресретне пут, че те бије баксуз. Вој.

— пút пресрétне, а ти се врљи сас кáмик прво, па пóсле мíни, да те баксуз не бíје. Пир.

Понéкоје се врне од пút, ако му мáчка пút пресрétне. Já се не врчам, тóва су бáбине деветíне. Држ.

Пút ако ти мáчка, човéк, или нéшто дрúго пресрétне, врљи кáмик, па си мíни, нéма да те стíгне баксуз. Бс.

МАЦИЈАРКА

Мáни се, сíнко, од нý, мáјна нóј мацијарка. Пет.

Свé знáје дрúго (тáја Збрка), па и мацóрете знáје да прáви. Пк/Бе.

МАЦИЈЕ

До четíрес дéна прáје мације на грóбишта. Не мóра на нeгóв грóб и у нeгóва грóбишта. Или се па до четíрес дéна залечúје сас шипéк. Пир.

Дúшко из Чинíглавци, те тíја што работеше на прúгуту, Пóпат, бeше, на шáлу, прајíл мације на једнóга шефа на Бéло пóље, на Стáницуту, па шефат излазíл кроз пéнцeру, а тíја на прúгуту га гледáли óд-страну и смејáли му се. Вој.

Ђура бáје, а дeдá Вáца растúра мације ако се млáди не мóж стáвљају. ЦД. Или су мације, или је текá испáдло. Амá, пáк би рéкла да су мације. Сук.

Запрáјено вој, овíл ју нéкој с катáнац. Соп.

ЗАПРÁЈЕНО МУ — нéшта, напрáјене му мације. Соп.

- па не мóже се ожéни, овивáли га трí-пути с кáтанац. Соп.

Já да знáм мације, já би си прво сéбе срéћу направíла. СГл.

Једнá свéзде стурáла нá-зeми. Па се свездéте вáну на плотóве, па нíкој не мóж да и дíгне, нeгó (самó) онá док си не лíзне од говнó. СГл.

Ка си сас мúжа не живúјеш, узни кóсу и кóнци, црнí, црвенí, свíлени, свáкакви, па врлíи у нeчију кúћу, па че прéјде злó на тúја кúћу. Пк.

Кад пóјде у Сúд, онá обрне опрéшкyту, и кáже: — Какó обрчам опрéшкyту текá судíјата по мéн да íде. (Какó завртам). Рас.

Кóј нéма децá, íде у Церéвдел при дeдú Ђуру, па га купе под шипéк. Ђура му отúри мације, и пóсле мóже да врши онúја рáботу какó и дрúђи. Бер.

Колéра билá, мрeла децá. Стрíна попáри дреје на мојeга првога брáта крíшoма, и бн се поболí. А бíл мáлечьк. Па пóсле, умру на стрíну три децá — једнó од осамнáјес, дрúго од шеснáјес, а трéћето од тринáјесe гóдине, а разболí се и послéгњото од седáм гóдине. Стрíна ми се уплáши, па отíде при вражалцá. Он вој кáже: — Че умре и онó, послéгњото, грéшна си, на детé си злó напрáјила. Врнí се, и тражí да тí нeгóва мáјна опрóсти. Онá се врне, кáже на мáјћу ми квó је прајíла. Мáјћа ми нóј опрóсти, а детé се заврти. А мáјћа ми је млóго тугувáла и за стрíнината децá. Какó онá умíру, онá вене.

Зато́ва нђј је и опрости́ла. Рекла́ нђј: — Какво́ било́ да било́, не́ка ти је прђсто! Дђста те је бђг казни́л, не трђбе (да) те ја кажња́вам. Вој/Држ.

Кђлко има́ дла́ће у овђва ру́но, по́сле то́лко го́дине да изврђш. Тека́ рекђл овча́р из Го́рњити ви́сок, ка је сас ру́но затвори́л некђј кла́деныц који́ му је смита́л, па вода́та избђила у Забрђје испђд Ви́длич, бли́за Пртопђпинци. ВРж.

Мађи́је се сва́кому не казу́ју. СГл. (Не може свако да се служи мађијама).

МАђО́РИ — га, бђлно (прасђто), да́ва му га́с да пије́. Вој.
— у глђво дђба деда́ Ђура. ЦД.

Моја́ јетрђва све зна́је, па зна́је и мађи́је да пра́ви. Држ.

Намери́л се на мађи́је, мађоса́л се. Соп.

Напра́јено му, напра́јене му мађи́је. Соп.

Напраји́л ми не́кој мађи́је, не мо́гу да умрем. Држ.

Напра́тено му, не́ма га бу́де. Гњ.

Омађи́јоса́ла га та́ја, па́мет му однђла. О́д-све ди́гал ру́не и само по не́га иде, ну́ тражи. Вој.

Они́ расту́рају мађи́је. ВЛк.

Праји́ли весђље, испра́чували војника́ у војску. Ка си го́сје разотђду, ма́јната нашла́ два це́ла ле́ба врљени у ну́жник. И не́је могла́ да се сми́ри док је војника́т служи́л, а и са тђпче, не зна́је кво је пра́вено сас то́ва. Му́жат, и ђн не́ма ми́рку. Претђкли си срђнуту, има́ју са́мо то́ва дете́. Не зна́ју кво́ че се де́си, бо́ју се. Пир.

Прађила́ уну́ка у војску и ви́ка. Не́кој нђј, да прђсти́ лебађат, три ле́ба у ну́жник уне́л. Па ка́же: — Ле́ле, ле́ле! То́ва на добро́ не́ма да излђзне. Пир.

Самови́ла ви́ла/По го́ру одђла/Дђм не дооди́ла. Па се ка́же три́-пути тека́. Тека́ једна́ женá, има́ при́ча, мрзђла му́жа, па га пра́ти у злђ вре́ме у пла́нину, па текá бајáла да се не врне. Кр.

Текá му женáта запраји́ла, и не́ма приодђње. Км/НМл.

Ти си ми мађи́је напраји́ла, ти си ми́ несрђћу напраји́ла. — Мани ме, бре, жђно, какве́ мађи́је?! Ка би ја́ зна́ла мађи́је да пра́јим, жђно лу́да, ја́ би си напраји́ла усрђд Беђград да сам, а не по пу́сту Држину да се́цам и вла́чим. Држ.

Товари́ле му земља́ни сђдове у колáта, па ђи у колáта троши́ле, па по́сле у́ћа Ви́тко ни́какво добро́ не́је видђл. Пет.

То́ва је голђмо́ будáлство, ко́ј ве́рује у мађи́је. Вој.

То́ј су мађи́јари, зна́ју некво́. СГл.

Чђ — га слђша ка́микат, че му врча овђђте. Али десђт-дђна у торђу ка́микат да но́си, и сва́ку ноч да га ва́ри. Кр. То́ва је работи́л деда́ То́ра, нашђл будáлу па ђу текá учи́л. (Шала).

— протуримо лопту крз ћунџ да ви се кућата набпако обрне. Изв. (Изазваћемо неслогу).

Че ти причам за некаквог Санду из Цервдел. Заобиколили га три-пути с катанац, и катанацат врљили у бунар, а кључат у реку. И ка се саставе катанацат и кључат, тгај Санда че се ожени. Држ.

МЕД

Кад доведеш невесту, да замажеш сас крпку мед по хошетијата, да буде сретна. Рс.

МЕСА

Ка ти играју месá, онó на јад че је. Пир.

Óстави све текá, па си са јец, жéно, месá што нéмаш ништа од мýжа. Пет.

МЕТÁНИЈЕ

Прáј му метáније, иде му по колетíјата, глéда да бóде добрó, а онó све набпако иде. Вој. (Покушава да му угоди).

МЕТЛÁ

Ако га удáраш с метлú, не мóж се ожéни. Пк.

АКО СЕ — детé умóчује нóчам у кревет, упáли се метлá, па се детéто сас нý гóни и бíје. Пир.

— метé камто нéкога, нéма да мóже да се ожéни. Вој.

Де, помéри се да те не замита! Ако те заметéм, пóсле нéма да мóж да се ожéниш. ТД.

Мáјна, до четíрес дбна, трéбе да íма метлú и бéли лúк да ћу не пíју мáвје, и да нóј детéто не пíју. (манáвје). Брц.

Не удáрај га сас метлú, не мóж се ожéни. Пк.

Нóчам се не изнóси ћубре из кућу, а не метé се кућа, да не иде човéку здравје, и да се не измíта добрó, слóга. И ка нéкој отíде на пúт, бáба нејé давáла да се тíја дбн метé, да се не дéси да се не врне. Рс. (нóчам. Пк.).

МÉЧКА

Ка се бéре лóзје, па се мáлко остáви, и кáже се: — Товá је грóзје за мéчкуту, нек остáне мáлко. Вој.

Ћíша иде, слнце грéје, мéчка се жéни. (Ћíша пáда). Вој.

МÍРКА

ЧОВÉК — ка нéма мíрку, он вéне, вéне, и увéне. Пир.

— мóже да íма и íље и мíље, али мíрку кад нéма, не вирáје. Гњ.

МИРÓСАНО ДРВО

Мирóсано дрво не смéје да отсечé нíкој из селó. Ни манасти́рско брáниште не смéје да се сечé. На крај на нáше селó (íма) дрво и крс. Кбј закáше

од блрку нџси пџре, вџнци. Једну гџдин почџше да приџају да тџмо нџшта излџзи у срџд нџч и нџкакво да лџпа. Ја јџдампџт појџбо на појџату усрџд нџч. Житџ зрџла. Иџдем, иџдем, и какџ иџдем чџјџем какџ нџшта лџпа, и свџ пџвише лџпа какџ иџдем. Али не мџгу насџд. Ка стџго до дрџво, видим магџренџе, па ми лџкну. Пн/ВСв.

МОРИЈА

Дџјде нџчњџм, па (ме) налџгне нџ-груди. Чин.
Ово је голџмџ морџја. Пок. (Угинуџе стоке).

МОРИЛКА

Друџа ти морџлка не трџбе. Пк.
Ово је морџлка голџмџ, несрџна у дџм. ВЛк/Пк.

МОС

Кад иџдеш на сџд, па ка пребџдиш преко Голџми мџс, од мџсат да очџпиш да би по тџбе Сџд ишџл. Пк/Пир.

МОЗАК

Мџзак иџма шејџсџ и три зрна. И шејџсџ и три мџсла. И иџма шејџсџ и три животџнџе по свџт. Пок.

МОЛИТВА

Молитџвила се. Пир.
На свџђи Цџрџовден клџли смо молитџву. Напрџјмо у казан за свџ, па свџкому отсџпџмо да јџдџ. Чин.

МРЕЧКА

Кџј од квџ се бојџ, од тоџа че му је мрџчка. Сук.
Чџка си дџнат. Нџма ништа тџва. Мрџчку си чџка. Рос.

МРТАВЉЦ

На мрџтаџцџ се вџрата не затџвџрају. Пир.
Преко мрџтаџцџ се не дџџа жџто, да се не уџампџри. Пир.

МУЖ

Да те обџча мџж. Излџзнџш нџ-дџвор ка је млџд мџсеџ, па се пџпнџш за срамџту с рџку, па се пџсле пџпнџш за јџдну сџску, па за друџу, и рџчџш: — Кџлко јџ не мџгу без сџску, тџлко џн да не мџже без мџне. Текџ се преџџе три-пути. Пир. (Милка Јџџић, 80 година).

Кадџ излџзоше зџјџдно? Кадџ појџдоше ко мџж и женџ? Иџ се не слџгају. Држ.

Какџ ми мџж умрџ, све ни набџако иџде. Рос.

МУКА

Кџлко ми мџџе пројџдоше преџ-глаџу, добрџ сам и жив. ВЛк.

Мбјата мѹка големá, ама квó да прáјм. Не мбж да стáлно кѹка. Сук.
 На мојѹ мѹку ни ббг не помáга. Рс.
 Црна мѹко! Е, црна мѹко! Вој.

МУШКО

Дáјте му, мѹшко је, да не глéда. Вој.
 Мѹшко је, дáјте му да не глéда, да му не прекáпе. Гњ.

МУШКО И ЖÉНСКО

За спóкој дѹше сам остави́л за мéне мѹшко, а за бáбуту жéнско двíзе. Ка
 дóјду на сáрану, на трпезу да ни спомéну. Зав.

НАВКА/НАВ/МАВКА

Кукумáвка, товá је једнó пíле. Јá не знáм које је ббш, ама га текá бкају.
 Вој.

НАВЈЕ — Предосéте да че нéкој ѹмре, па дóјду те му свíре под прóзор.
 Поју ко пíлишта. Несѹм љи видéла, ама текá кáжу. ВРж.
 — су некрстена децá, па се претворíла у дивé гѹше. Гњ/Пир.

Нáвка летí по децá којá су некрстена и угáси свечѹ. Млекó пíје, детé
 ѹмре. Испíју га нáвће. А и мáјћа нéма млекó, испíју у. А на детé
 крв сáсају. Ко мајмѹне, у длáће, пиштѹ нóчњам. Нш/Пир.

Нáвку је рани́л децá Анта. Онá се закáчи за дрво, па млóго пиштáла тáја
 нáвја, па је морáл да љу откáчи. А њѹ не мбж свáкој да вíди, негó
 сáмо кóј је урбчлив. Пир.

Нáвће кáжу при нáс, нéгде кáжу нáвје, а од једнѹ Синоглáвку сам чѹла
 и нáви. Држ.

Некрстена децá, којá су умрлá, тóј су навíје. Ру.

НАВÓЈ

Крз навóј се не мињѹје, да ти не навíцују лѹђе, да те не мрзну. Пк.
 Меци́ двáта колцá на навóј да не мињѹјеш, нејé добрó. Вој.
 Немóј, немóј, немóј! Тува навíвамо, нејé добрó да се мињѹје. Вој.

НАПРЕДИЦА

На терсíју на астáл, или на ковáча на нáковању, да не седíш. Ако седíш,
 нéма да му íде напрéдица. Пк.

НАКОВАЊА

Нејé добрó да се седí на нáковању, бéге, че те бíје мáјсторат. Вој.

НЕВЕД

Áле и нéведе, на теквó се склáнај од пѹт. Зав. (Зло и горе; они најгори).
 Прáј нéвед. Бс/Км. (Прави глупости, штету).

Прода́л а́ле, купи́л не́веде. Вој. (Продао лоше, купио горе).

НЕВЕ́СКА/НЕВЕ́СТА/НЕВЕ́СТУЉЬА

Ако ди́раш не́веску она́ че ти напра́ј па́кос. Или че ти се избљу́је у млекó, или ако си млекóто прекр́ила сас це́дилку, она́ че се избљу́је преко́ це́дилкуту, и мбра га по́сле раси́пеш. Пк.

Нади́јала ћи је невесту́ља, све не́мам сре́ћу у пловче́тја. Нш/Гњ.

Невэ́ска се не споми́ња да се не уљу́ти. Рос.

Невэ́стице, невести́це, иди на на́ш та́ван, погáнцити ни све ко́жуту сце́пише. ВЛк.

НЕВЕ́СТУЉЬО, НЕВЕ́СТУЉЬО — до́јди при на́с, погáнцити че ти ўши изе́ду. Вој.

— иди у на́шти а́мбар, та́мо има мло́го погáнци, стэ́сају се да ти сце́пе црвэ́нуту ко́рушку. Брл. (да ти ўши одје́ду. Вој).

НЕВЕ́СТА

Грóм по мла́ду невесту́. Вој/Дој. (Шала, изрека, клетва, можда бајалица).

Да се мла́да невеста́ не обр́ча, да држи́ гла́ву напра́д. Рос.

Кад невеста́ укра́дне не́што, или ўзне, куде́ се пи́пне оста́не белэг. Или, ўзне па се се́бне и пи́пне се случáјно. Рс.

Када́ се мла́да невеста́ исћи́ја, оні се по́сле разве́ду. Пир.

Невеста́ иде сас грб́ину наса́д кад њој даду́ прстен, огрли́цу, прегáчу. Дој.

НЕВО́ЉА

Бе́ше се истр́сла нево́ља. ДД.

За́деси га нево́ља големá. Вој.

Ка́д би чо́век зна́л ко́ја нево́ља че га стигне, он би се пазíл. Пк.

Онó чо́век не зна́је ка́да че га нево́ља стигне. (сна́јде). Сук.

Што-ми́-је премину́ло преко́-главу, и па́к жи́вим. Онó си ја текá бд-бога, да се трпи́ нево́ља. Рс.

НЕДА́ЧА

Това́ је неда́ча големá. Вој.

НЕКА́КВА СИ́ЛА

Мбра да има́ нека́ква си́ла, не је без ни́шта. Вој. (Вероватно има бога или неке друге силе, необјашњиве, невидљиве, али присутне).

НЕРО́ТЊИЊА

Да би нерóтњи́ња роди́ла, ре́же вој се под јези́к. ПРж.

НЕСРÉТНИКАТ/ЊИ́РА/(ВЛК)

Мбра да у је не́где несрétникат докачи́л, не мо́го у на́јдем у овце́те. ДД. (Курјак, да му не спомену́ име).

Нембј да је Ђира некоју одвлéкал у трње, једна ми нема. Чин.

НЕСРÉЋА

Бај бабо да не буде, мéчка да ме не срétне. Пир. (Да ме зло не стигне).

Изваља се несрéћа. Држ. (Изненада наиђе несрeћа).

Приклоцнула се несрeћа. Вој/Држ.

НÉШТО/НÉШТА

На квó ли че је (това). Вој. (Каже се када неко учини изненада нешто добро, супротно од свог уобичајеног понашања).

Нéшто га је надијало. Самó ћутí и њурí таја цеплénка, што се напéла па че прсне. У, бре, зајнат ко магáре. Жену́ту че (си) искáра. ВЛк.

Нéшто — ђи је напуало. Рос. (Овце).

— ме оклопíло, па ме налéгло, па јéдва глédам. Вој. (Притисла ме болест, брига).

Подбула сам у образíти. Ђма нéшта прекé мéне. Да бче да се овíје нéшта окол мéне, да не смíтам на младíти. Вој. (Призива смрт).

НÓВА ПРЕМÉНА

КА — се кúпи нóва кошуља, онó се кроз њу пушти пáра, за добрó, за здравје. Вој.

— некој кúпи нóво одéло за облачéње, пуште пáру крз њéга, или штíпну тóга ка гá облечé, за здравје. Вој.

НОГÁ, КА СЕ ПОВЛÉЧÉ

Повлéче нóгу, и ништа пóсле не напрајíмо. Држ. (После њéга одлазили, или нису радили, или умирали, и сл.).

НОГÁ ОД КОКÓШКУ

Јéл од кокóшку нóгу, (па ништа не мóж да истрпíи, óдма га казује, или се кáра). Вој.

НОЖ

Да се нож у лéб не оставља, нема да буде напредница. Из тóја кúћу че отбди зајрэ. Пир.

НÓС

Којé има шíљав нóс, това је злó, това да ти нејé свекрва. Ста.

ЊÍВА

Њíва ми је родíла. Добрó-лошé, мóра да га бéрем. Вој.

Теквó ти њíва родíла, теквó че жњéш, нема кому да се лјутиш. Км.

ÓБЛАЖА

Нéчу да се блáжим, че íдем на прíчес. Држ.

Облажиш ли се, сѣнко, нејé добрó да идеш на причес, греотá је. Вој.

ОБЛАЗУВАЊЕ

Ама, нѣшта ме облазило, па се само чѣшам. Км.

Требе да га је облазило нѣшта. Вој.

ОБРА́З

Обелил сам си образ. Вој/Сук.

Че те бúde! Ти си обели образ! Рс.

ОБУВАЊЕ И ОБЛАЧЕЊЕ

Набпако чара́пци обула, набпако престѣлку врзала, на чúму се направѣла.

Некој љу учи́л, на-очи да не ва́ча. Рс.

Немој да идеш с јед́н оп́нак или чара́пок на-ногу, нејé добрó, че изгубиш другара́, че остáнеш удовѣц. (удовѣца). Сук.

ОВЦА́

Башта́ ми ме је прави́л у обóр, у бвце, затóва љи тóлко обѣчам. ВС.

Да се почи́ња од бвце, има текѣв обѣчај у на́ше сѣло. Изв.

Погледе ту́ја девој́ђу квá је убава. Гос. Каже се „девој́ђа“ за овцу́, да њој се име не спомѣња.

Црна́ овца́ некаква улѣзла у на́ш двóр. Лѣле, лѣле, дете́ бтиде на пúт, мýж у др́ва, а вре́ме ло́ше. Не зна́м ква че ни нево́ља стѣгне. Гра.

ОГАЊ

Довати га огѣнат, изгоре. Вој.

Ка пијуче огањ, ка су сѣрове главње, башта́ ми велѣше: — Вѣкају негде глáдна деца́. Вој/Сук.

Клајѣ огѣнат јóш! Де мý тури једну́ цепѣнку да не угáсне. Вој.

Лѣсно огањ завáчаш, мај́ђа ти се ра́дувала. Дој.

Огѣнат умрѣл, текá каже мај́ђа ми, а текá кáжу и дру́ђи стáри човѣци ка угáсне огањ. Нш.

Пламикат подлѣзује котлѣто. Вој. (Као да је пламен језик огња).

Прпче огѣнат, не́кој ни оговáра. Да му се дѣгне плик на језѣк. Пир. (Као да огањ шапуће).

Тлајѣ огѣнат. Рс/Брл.

ОГЛЕДА́ЛО

Нејé добрó да се чу́ва стрóшено огледало у ку́ћу. Нејé добрó за тѣја дóм. Гњ.

ОГЊИ́ШТЕ

Да не угáсне огњѣште, това́ је најстрашно. А това́ што че ја умрем, това́ нејé страшно. Кој остаре́је он мóра да мрѣ, ама требе да остави по не́га дру́ђи, огњѣште да му у дóм не гáсне. Чин/Вој.

Ја сам им задува́л огњиште. Бс.

ОГРАДИСУВАЊЕ

Оградиса́л, намери́л се на злб. Вој. (Налетео на зло, на духове који су га обузели).

Градисла́в, текá се бка водáта у Пáдеш, у Смрдáнско, а и Ћунџ се бка. Вој.

ОДЕЊЕ

У Дб́инци спушта́ју дете од високо́ у панталóне, брже да бди. ВРж/Пк.

ОКО

Требе да си сáм примéтиш које ти око игра́је на добро́, а које на лоше. При сва́кога човека нејé исто. Неко́му на добро́ игра́је лéвото, а неко́му дéсното. А текá је и за злб. Рос.

ОЛАЛИЈА

Иде на блалију. Јел. (Иде полако, опуштено, не жури се).

Олалија дорíстрашна. Јел. (Велика ватра, паљевина, пожар).

Олалије смо вртéли на поклáде, деца́. Рáдос до не́бо! ДД.

ОНАЈА РАБОТА

За това́ се ббг понасмејé, па мáлко нажми́кне, и кáже: — Ти́ја грé да је, да несú дру́ђи. Соп.

ОНАЦУВАЊЕ

Ја се она́цува, чекá те, ама ти се мло́го задо́чни, па сáм, свé, заспáла. Држ.

ОНИЈА СВЕТ

Ако ни неко́ј ру́ћете не прекр́сти (ка ўмремо), има́ (да) ни лínгу на онíја свет. Пир. (лínгају. Рс.)

Ами́н, ббг да прóсти! Ами́н, ббг да прóсти! Вој.

Бабá Лéпа је тражи́ла, ка ўмре, да њој поју́ од капéлу до грóб, Цíгање сас мýзиду. И това́ ону́ја пéсму коју су њој свирци́је појáли ка је билá мла́да неvéста. Сви́ ни је заклéла да мóра да вој се појé ка ўмре. И морáли смо да на́јдемо Цíгање, и да спрéме пéсмуту, а ни́ викамо, а онí поју́ по сьнд́кат од капéлуту па до грóбат, док га не оставíмо на-земи. Пир.

Болна му женá, че у лéчи. У град че у вóзи при дóктура. А јед́н му речé: — Мбж сáмо грб́иштата да у промéниш, а да у спáсиш, не мбжеш. Пк/Дој.

Вапи́ри бде пó-земи, са ђи нéма на-небо. Трњ.

Вáти ме зá-руку, па вика́ ко да је неко́ј умрéл. Изв. (умрл. Пс).

- Видо́мо куде́ га туримо́, са се не мо́ж врне́. Км. (Кисела шала после погребá).
- Врла́ по ње́га ко по мртавца́. Рс.
- Да се прекрстиш, да те бо́г сачува́ од њи́, од мртвити́, кад год и сьњу́јеш. Рос.
- ДЕ — немо́ј ти прво́ да се дѝсаш од трпезу́, има по́стари, нѝк се онѝ дѝсају́, њѝм ред до́бди. Кр/Пет. (Млађем, ако први устане са погребне трпезе). — несѝм умрѝла те по мѝн да врљате ствѝри. Рс.
- Деца́, ка умрем, немо́ј да ви́кате. Да ми на гробат игра́јете, свѝрите и појѝте. Рос.
- Дошѝл си му дѝн за смрт. БЧ.
- За жену́ за четѝресе ко́ље се жѝнско ја́гне или прáсе, или ја́ре, а за му́жа мушко́. Соп.
- Зале́жа једѝн чо́век. И на сѝн дошлѝ ова́ка. Нѝшто му реклѝ да омѝси колачѝк и свечу́ да ўзне. Одне́сомо колачѝк и запали́мо свечѝцу. И чо́век се дѝже на́-нође, и ста́ну на́-нође, и по́че да си бди́, оздравѝ. Рс/ДД.
- Здригосáл се, на питѝје се направѝл, како́ га убѝла сас иглу́. Тенца́ трѝбе сас иглу́ да бѝцнеш. Вој.
- Земља́ све затру́па, и гото́во, и по́сле нѝма ни́шта. Вој.
- Њма́ жељан да отѝдеш на онѝја свѝт. Несѝ се ни најѝл, ни напѝл. Рс.
- ЈА — би ода́вно умрѝла, ама сам чу́ла да се оту́де не врѝају. СГл.
— несѝм умрѝла, (па) по мѝн да врљате. Вој.
— сам мртви́ мло́го гледа́ла. Об.
- Једѝн ста́рц из Ба́нши дол рекѝл: — Ка умрем, па би се по́сле дѝгал да ви́дим да ли су бѝш текá напрајѝли. Ка ми не бѝ текá напрајѝли како́ сам ђи заклѝл, не бѝ мо́гѝл да се сми́рим у грѝбиштата. Сук.
- Још му се ви́је душáта покре́ до́ма. Вој.
- КА — зау́мира́л, рекѝл да му ру́ћете ту́ре преко сьндѝкат, да ви́ди наро́д како ни́шта не но́си на онѝја свѝт, како́ ни́шта неје́ понѝл. Гњ.
— је Љу́ба, једна́ сироти́ца, умрѝла, тура́ли су њој крпе на бутѝнете, му́жје да не гледа́ју, па се и она́ не врну́ одозго́ре. Пир.
— не́кој ѝде на грѝбишта или се врча́ од грѝбишта, нѝма му се јављáш, неје́ добро́. А не трѝбе ни он да ти се јáви нитѝ па́к да ти одговѝри, ако́ му се јáвиш. Сук.
— ўмре не́кој из ва́милију́, бли́жњи, не до́де да му пале́ свечу́ онѝја ко́ји су има́ли у ку́ћу свáдбу или при́нову, или дру́гу радос у ку́ћу, до прву́ трпезу́, док не прерѝжу колач. Пир.
- КАД — бѝ знáл, он би се из грѝбиштата дѝгал (чу́до) да ви́ди. ВЛк.
— чо́век ўмре, душáта му до четѝресе дѝна бди́ та́мо куде́ је ми́нува́л, ви́је се куде́ је живѝл. Рс.
- Кажѝте, де́ца, ба́би да је деда́ Мѝлош отишѝл да ўмре. Текá рече́ и бѝтиде си го́ре у сѝбу. Мислѝли смо да се ша́ли. Баба́ се врну́, ка́зáмо њој на

шаљу, ама она се уобзбили. Ка бтиде гбре, испишта, он умрел. Како рече дедá Милош, текá и бí. НМл.

Кóј ви поцрни? — Тетка ми умре. Гњ.

Кóј — је на мртвога пút минул, он се не мбж (пóсле) распáдне. Пир.
— сэдне на хоше, жéна че му умре. Изв.

Кóј те — зацрни (Вој); поцрни (Пк/ТД).

Кóј се први дигне од трпéзу, он че први умре. Пет. (Са погребне трпезе).

Куче нóчу вије за дьн, за двá, че умре човéк из тíја дóm. Ако нéма гáздата куче, онó дóјде друго, чуждо, па му вије у двór или пред капију. Зав.

Љубинка, суботár, умрел њóј баштá. Она, како и кад си је бíл, како што га окáла за вечéру, окнула: — Áјде, тáте, да вечéрамо. И óдма пóчне, како је тóва окнула, по бáсамацити нéшто да тупа туп-туп, туп-туп, како да нéкој, како баштá њóј, да иде. Она врљи ложицуту и побéгне. Пир.

НА — баштý ми јóш нóђе несý увенýле, а она почé да га врéђа и да тражи да се жéни. Пир.

— жíво си га овикáла. Вој.

НА ОНÍЈА СВÉT — кад отíде, íма да бóде жéљан за тó. Орљ.

— нéма нíшта да понесéмо, сáмо поштéње и паметý (кóј си íма). Пир.

— че укарýје зáјекá с тупán у воденицу кóј си нејé сас свáу завршил работýту. (шурњају; блгáзу; кумицу). Пир. (Вулгарна шала).

На свáку задýшницу пóп помéне сви мртви из свáку кýћу. Дадéмо му написано, или ја кáжем íме, па га он кáже помéне, и текá редома, док сви не помéнем. Вој.

Навирíл. Óчи му пíне сас слáзе. Пооратíмо си. И ка пóсле три дьна, изокáше ме да му кóпам грóб. Вој.

Надáла се на старци да умру, на свéкра и свекрву, а чéрку закопáла. Км.

Не знáје се с квó че те бóг натовáри, и квó че нóсиш. Чин.

НЕ СÉДИ, БРЕ, НА ЋОШÉ, ЧЕ — остáнеш удовáц (Сук); ти остáне женá удовица (Рс).

Не јáвља се мýж ми. Мбж му је деветíна, мож му је четíресе. Ка ми се јáви, че му мéсимо. Зав. (Жена се шали на рачун одсутног мужа).

Нејé добрó да пребдиш пút на мртвáчка кóла. Пир.

Немóј нíшта за облеклó да ми купујеш, бóлна сам. Немóј пóсле да врљају по мéне. Пир.

Ни једнá мáјћа си по детé нејé рýпу ископáла. Рас. (Утеха мајци, али и њено оговарање ако много кука).

НИ ЈЕЦЬН СЕ НЕЈÉ ВРНУЛ — од онíја свét, па не знáмо како је гóre. Рс.

— отуде, па не знáмо како је и каквó је, и да-ли-че се нí врнемо. Изв.

ОБИКóЛИ ГА — да се не утéнчи (При); ка умре, нéма да се тéнчи (ТД).

- Ќвце, што чувамо сас старца тога, су за деца. А нам че закољу по једну ка умремо. Ја сам си изабрала које да ми закољу, кратунчестото. Њег највише волим. Љуђе да једу, мѣн да спомѣну. А дѣдата си је друго изабрал. Зав.
- Он мислѣл, баба је ожалостѣла дѣду, па питал зашто нѣси црно. А онѣ, најмило унуче, несрѣћа голѣма. Дој.
- Онѣ, од живити побпасно, а од мртвити нѣма кво да се плашимо. СГл.
- Осетише га пцетата, и гастргоше га, и он се напраји на питѣје. Рс. Тенѣц.
- Поп у Завѣј оставил трнокѣп у селѣ, љуђе да мру. И ваљал се по грѣбиштата. Па почѣли млого да мру. Зав/Пок.
- Са, ка му виснуше нѣје у грѣб, он бче да је добар, са се поправља. Км. Сажалѣвам случај. Бла. (Моје саучешѣе).
- Само си реко: — Лѣле, Мѣко, лѣле црна муго, тѣва ли кѣсти че оставиш? ВС.
- Свашта ми приклоцне до чѣвѣка. Вој.
- Скоклѣило га. Пк.
- Таја вапирѣуља! Вој. (Свађа).
- Тате, татичко, не познаваш ли ме? — А кудѣ је мајђа ти? — текá ме пита.
— А, тате, ти ѣу нѣма познајѣш, она се од брѣгу дѣ-земи свѣѣла. Сук.
(Сањала умрлог оца).
- Тенѣц? Пољка, све че ти казујем. Ако чѣвѣк нејѣ начѣт, а прѣскѣчи га маѣка, чѣвѣк, говѣдо, или нѣшто друго, он се пѣсле тѣнчи. Затѣв се мртѣвѣц убѣдѣ с иглу да се не тѣнчи. Тенѣц дѣјде нѣчу у кѣћу, па стѣра тепѣѣје, лѣнци, шѣрпе, котлѣве, на-зем, пијѣ млекѣ, лупá. Ја знам ко се јѣдѣн тѣнѣил, па какѣ је лупал по кѣћу. Направѣмо глогѣв колѣц, па отидѣмо на грѣб, на кртѣну, па га пробѣдоше крз зѣмљу да му истѣчѣ маљко крѣ. Зс.
- Тѣшка женá мртѣвѣца да не глѣда и на сáрану да не ѣде. Пк.
- Три дѣца ни умрѣше, па свѣи почѣше да (нѣи) орáте да се помѣстимо, и ми се помѣстѣмо. ВЛк.
- Тѣва од багрѣнѣто нѣма кудѣ да бѣгамо пѣдалеко. Ама нѣ ѣде ми се тáм, млого корѣњаѣи. Бла. (Алузија на грѣбље).
- Тѣра се парастѣс. Ппр. (парастáс. Вој).
- У Покровѣник копáли грѣб. И он пѣтпуно цѣл. Пѣјду у селѣ, повѣзу га, и срѣтну прáтњу. И поп почѣл да чѣта, а ѣѣга усправѣли уз дрѣво. И какѣ му попáт читал, он се само здригѣше, распáдне ко питѣје. И женѣте дѣјду пѣсле. И па га врну у грѣб. Пк.
- У Раснѣцу на попá мајђа копáла по владѣку ка је доодѣл цркѣвту да освѣчује. Копáла, пѣчесто чѣвѣци да мру, сѣн пѣвише пáре да зарáди. Копáла крѣшома с трнокѣп, па ѣу видѣли сѣљаѣи и не далѣ вој више да кѣпа. Рс.

У Чини́гловци ископа́ли из-земи це́лога мртавца. А и у Пíрот, на Милбóрада ма́јху. Пир.

Удовб́ц, да не сњ́ује жену́ ка му ўмре, ту́ри нб́њу дрéју ў-но́ђе, и нéма ху сњ́ује. Држ.

ЎМРЕ — ли нéкој, ни ова́ка рабóтимо, теќв је обича́ј при нáс: Бл́жна рб́бина нб́си кон́ц нади лéвуту рúку какб́ што се огр́лица нб́си, бéл, па ж́лт, па црв́ен, оди три стру́ће. Док се свечá држ́и, догб́д пб́пат ч́ита, држ́и се свечá и х́итка цвéће, или са́мо јед́н цвёт, ако нéма пб́више. Мртво́га, на кра́ј, сви цел́ивују ў-руку и у лицé, јед́н по јед́н, а иду од дéсно на лéво окол сњ́ндкат. ВРж. (Нока Пешић, 1930. г.).

— си човéк, не мб́же га б́уде. При.

Црнб́ п́иле ми дош́ло на пéнцери, па: Кб́-ка! Кб́-ка! Кб́-ка! Разбуди́ се, и б́дма се разболé. Јал.

ЧЕ — дб́јде ли скб́ро позивáрат, деда́ Стáнчо?! — Доб́ил сам пб́зив да се не уда́вам. Чин. (Шала на рачун смрти).

— изви́јем туж́ицу! Вој.

— јáшите, изглéда, кроснб́то, што си сас сва́уту рабóту нестé заврши́ли. Зав. (Скаредна шала).

ОН́ИЈА Ч́АС

Какб́ је ствб́рено, да се човéк м́учи до он́ија ч́ас и да не знáје до кадá че се м́учи. ВЛк.

ОНб́

И, какб́ леж́им, онб́ ме текá стéса. Зав. (Болест).

Јá да си п́инем, а онб́ че си сва́кога ст́игне по рéд. Док бéше здрав́ и богáт, н́кога не глéдаше, а са доб́ил несрéћу, па ме п́ита за здрав́је. Гра. (Смрт).

ОП́БНЦИ

Да си изедéш оп́бнци́ти. Вој. (Блага увреда у лут́њи, најчеш́ће детету, да се не би рекле гадни́је речи).

ОП́БНЦИ ОД КОЗ́У

Ка је бил ма́лечќк, прај́или му од козу́ оп́бнци, па са об́ича млб́го да се кáчи, ко јáре. Јал.

Мб́ра да су му об́увáли оп́бнци од козу́ штб́м тб́лко вб́ли да се кáчи по дрв́ја. Вој.

ОРА́ЊЕ Ж́ИТО

Ка се почи́на ора́ње ж́ито, кб́ље се п́иле и х́ити се јер́м. Вој.

ОРЕ́Ј

Мш́ко детé да не сади́ оре́ј. Ка оре́јат б́уде дебéл кб́лко ш́ија на тб́га кој́и га је сади́л, т́ија че ўмре. Гра/Вој.

Не је добрo поди орéј да се спи. ВЛк.

Тéшка је сéнћа под орéј. Под орéј је сéнћа најубава, али, кáжу, да не мoж поди нý да се спи. ДД.

ОРЉАК

Овцá цркне, па развлечé орљáк — лесице, врáne, кýрјаци, орлoви. Зав/ДД.

ОСАЊ

(Ишао човек на коњу, ноћу, па на путу види белог зéца. Сиђе, да га ухвати, и са њим се попне на коња и настави пут. А то није био зéц, већ бсањ. Осањи и њéга и коња, па човек промени пут и уђе у неку воду, „та се свé искупи“). Јаловик/Извор. (Нисам успео да забележим казивање у дијалекту).

ОТКЛАПАЊЕ

Кадá је бoлно детé, идý у воденицу да га отклáпају. Сипýју нéшто низ бýкуту да иде, и пуште му дрéшчицу, пéленку, нéшто што нoси. И, текá га отклáпају. Рс.

ОЦЉТ

Да се оцљт ућисéли, домаћица ка га прáви онá се скáра с нéкоју женý. Или сас свекрву. Вој.

Децá се бiју ка се оцљт прáј, да буде ћисел. Вој/При.

Знáјеш ли, свáо, штó ни је оцљтат тoлко убав и ћисал? Пiтај си чéркуту! Пир. (Алузија на лошу нарав снаје).

ОЧЕП

Свé на бчеп иде, и свé на бчеп, и свé на очéп, и не знáмо кудé че се денéмо од тýја áлу забрáздeну. Држ.

Што га бчепи?! Вој. (Шта му би одједном, каква га то зловоља одједном ухвати).

ОЧИ/НА-ОЧИ/ВАЧАЊЕ НА-ОЧИ/УРОЦИ

Ванýло си детé нá-очи од баштý и мáјћу. (и од мáјћу). ВЛк.

Ватил нá-очи. Вој.

Врзýју áлев конбц на телé, ждрéбé, јáре, када се добiје, рoди, да не вáча нá-очи. Гос.

Гáвраница у Пáдеш. Тáја је водá лековита за бчи, светенá водица. Бáту ти сáм тáм носила, бчи су му дрљавéјале. Вој.

ДА — мi несý урoци, убаво си јéдем. Вој.

— не вáчам бчи, чарáпци сам рáзличито обула (Гос); не вáти на-бчи (Вој).

ДА СЕ — не бi детé урoчило, бáба се пiпне прво за бчи, и кáже: — Кóј ми дýпе види, тiја на детé бчи да урoчи, а дрýђи да не мoже. Гра.

- премáзниш по пустињуту крiшoма, па да премáзниш детé по челó, да не вáча нá-очи. Рс.
- ДА ТИ — несú урóци, знáјеш си тóва úбаво. Вој. (Шала, али и цинизам).
— несú урóци, (убаво си јéдеш). Вој.
- Детé мóже да вáти нá-очи и од баштú, и од мáјђу. Óчи га пресечú. Гра.
Дúва једнó детé на другó у óчи, и пiтá гá: — Крáднеш ли јáјца? Ако не зáжми, не трéпне, онó не крáдне. Сук. (Дечјa игра).
- И од нáс си детéто вáну нá-очи. Пк.
- Ѐма погáне óчи. Брл.
- Кáд пoведú невéстуту, да се прóвре крз нóђе на мáјђу си, да не вáча нá-очи. Рс.
- КОЈÉ — је мáјђа повртáла на сiску, онó је урóкљиво, па мóже да урóчи детé или стóку. Рс.
— се поврнуло на сiску, од нéга се вáча нá-очи. Когá поглéда, млóго болúје, или úмре. А и стóка липцúје од злé óчи. Нш/Гњ.
- МЛÓГО — је úбав чoвéк, да му несú урóци. ВЛк.
— си úбав, мúжу, па је добрó дрóњци да нóснш, да те нéкоја од убáвете жéне не урóчи. Пир. (Шала).
- Мóже давiново зрно да му се ушiје у дрéшку, и пóсле детéто нéма да вáча нá-очи. Пк.
- На детé, кад се рóди, зацрне га на челó, облáче му набпачђи, да не вáча нá-очи. Пк.
- Не усртáј се у мéне, да не вáтим нá-очи. Вој.
- Нéкому отiду óчи у óвце, па пóсле овцéте ђiну. Ђiну óвце ка ђи вiди чoвéк с лóше óчи. Бс.
- Нóси кóнци на панталóнете, да га нéкој не урóчи. Држ. (Подсмех неуредном).
- ОНÓ, КÓЛКО ЈЕ ÚБАВО, ЗЛÉ ÓЧИ ДА ГА НЕ — глéдају (СГл/Пс); поглéдају (Зав).
- ПЛúЈЕ СЕ НА — детéнце, да не вáти нá-очи, а плúје се и на сугрeбје. Вој.
— нéкоје које је урóчљиво, крiшoма, да не уречé. Пир.
- Поврчáл се ка је сисáл, и пóсле је имáл лóше óчи. Ни својá децá нејé смејáл да поглéда и да помнiлúје. Пир.
- Поплúј ме, да ме не урóчиш. Дој. (Шала).
- Провáлена парá сас црвén кончýк, и залéпи се сас вóсак на косицуту, и парицата низ челó висi, или се на кáпу тúри. А кад га понесú, па да не вáча нá-очи у пúт, кад га понесú óдома пóдалеко, тúре му кóрен од копрiву у пóјас, да се не изгúби. Покрiва се нiкад не гúби. ВЛк.
- Стрéља с óчи ко вéштица. Вој.
- Тiја ббтур ка поглéда стóку или чoвéка, óдма се нéшто деси. Држ.

У, око ко́лко ми заигра, глас че чујем. Јел.
 Убаве овцете, па кој улéзне бчи му остáну. Рос.
 Убаво си једé, да му несú урбци. Вој. (Изрека, и шала).
 Урочи́л га. Сук.
 Учавчи́л бчи у детéто. Вој.
 Цвѣкљини имају лоше бчи. Бс/ТД. (Нека фамилија).
 Чара́пцити распари́, на-очи да не ва́тим. Зав.
 Че ва́ти (детéто) на-очи. Вој.
 Штóм до́јде Ђбака, овца́ че липче. ВРж.

ПА́МЕТ

Бо́г узима од нас стари́ти па́мет, па да́ва на младíti да расту. Рс.
 Не́к су си ми деца́та у куп, ту́ва у селó, да не́мам брiгу, да ми не лúта
 памета́ на све стране. Вој. (Поводом удаје ћерке у истом селу).
 Свакој си рабóти како́ га па́мет учи. Вој.
 Твоју́ сам па́мет видéла, и убаво сам љу плати́ла. Изв.

ПА́МРАКА

Закаса́ла сам у голему́ па́мраку, па не мо́гу да излэ́зем. Држ.
 Улэ́зал је човек у па́мраку голему́, са́мо да њој добро́ учини. Држ/Пет/Вој.

ПАМТÍВЕК

То си текá од памтíвек, и текá мбра да бóде. Ру.

ПАРА́/ПА́РЕ

Би́је га парáта. Пир.

Бил је обичај да кад се најду паре да се даде оди њи у цркву. А ако се
 не даде, после су теја паре проклете. Једн нашл, и све њи узел за
 себе, неје дал за цркву. И умре му прво жена, а после син. После он
 закопа парете, и неје тел да каже на његово потомство куде су. А ка
 би га питали куде су, он њим орати́л: — Паре су проклете, не питајте
 ме. Пир.

Види се да је нашл паре, познало му се. Пир/Кијевац.

Врљи пару за лек. ВРж.

Дај на бебéто пару! Али, прво размени́ банку́ту. ВС. Текá му рекла́ ба́ба
 Га́ла, она́ је била́ голема́ драмка.

Има паруту. Вој. (Нема тешкоћа са новцем).

Ка ти врча не́кој исту пару́ коју си му дал на зајем, после не́ма да мбж
 да заврти́ш паре у ку́ћу. Пир.

Кóј украдне паре не мбж да ћути́, онé се са́ме јаве, па га најду (који́ је).
 БЧ.

Нашљл пáре млóго, казán, големé, крúпне. И дóма и однéл. И óдма га згрчíло. Ка ји врне у Србеницу, кудé и ископáл, онó га пуштíло. И по тíја стрá, нíкој оди Кьцини нејé смејáл да и пíпа. На по тíја стрá несú смејáли. Гос. (Петар Пејчић, 80 год.). (О новцу у Србеници, у ниви Саве Кьциног, а о коме се у Средњем високу причају разне верзије разних легенди).

Нéма, при свáкога парéте не добде. ЦД.

Парá не мирúје, онá поткáрује. Зав.

ПÉПЕЛ

Дóста мрдај! Ко да íмаш цíганску пéпел у дúпе. Рс.

ÍМА ЦÍГАНСКУ ПÉПЕЛ У — дúпе, сáмо мрда (Рс); дупéто (Вој). (Немиран дух).

Кó да íма цíганску пепéл у дупéто. Сук/Пир. (Склон лутању, авантурама).
Нéче ни да опепéли. Вој. (Неће ништа да каже).

ПЕРÁШКА

Óче нóњата перáшка да бúде одозгóре, најúбаво учíњена. Држ.

ПÉРЈА

Дíгла пéрја, отишлá, нíкому нејé ни реклá кудé íде. Брц.

НЕМÓЈ МИ ПРÁЧА — опрлена пéрја, немóј љу љáвол нóси. Вој.
— прлена пéрја, да љу љáвол не нóси. Рс.

ПÉРНИЦА

Дáва му пéрницу. Вој. (Хвали га и подстиче, без основе).

ПЕРЦÉ

Немóј да седíш на перцé, да нé остáнеш удовбц. Вој. Текá се кáже на мýжа, а мóже и на женú, ка сéдне уз паралију, астáл, или уз нештá дрúго, на хошé.

ПЕТЬЛ

Грбзје ка се бéре, кóље се стáр петьл. Текá смо работíли свáку гóдину. И љитимо кáце сас цвéће ка пóјдемо у бéрбу, свáђи дьн, док не обéремо. Вој.

Лóm и грóm, сáмо петлóви што не запоју. Тм. (Нечисто у кући).

У КУВУТУ — лóm и грóm, самó јоштé од петлá нóга нéма. Рс.
— не мóж да улéзнеш, јоште од петлá нóга нéма. (самó јоштé). Пк.

ПИЈАЛЬК

Сипúјеш ли нéкому, сипúј да се прелéва, пáк да се рóди. Соп.

Това, пијалџкат, ка улéзне у-главу, големó злó прáви. При.

ПИЈЕЊЕ

Дóк се не испијé това што је донéсено или насипано, онó се друго не донóси. Сук. Текá се домаћин шáли сас гóсје, а текá се и работило, текв је обичај при нас.

Кá се прелéва из чáшу, това је што си жéдан, што ти се пијé. Изв.

ПИЛЕ

А за Ружу шијата од пилето, ситно да шије. ТД.

Дéдо, ја си најдó пиленце. Текá сам на дéду си орати́л, да му се повáлим, ка најдем кáмик на који има шáрће какó на црвје или рíбе, ама пак несó црвје и рíбе, од кáмик су. Това је билó ка сам бíл у детинство овчáр, а теквí кáмене има пíно у нáш брлошћи синóр. Брл. (О фосилима).

Кóле се пíле када се почи́на ора́ње жíто. А петлá па кóлемо ка се грóзје бéре, и това дртога петлá. Вој.

Пíле бчу да пропојé, па да ми се даде. Пк/Пир. Убило га Гóспод! Стáро, па-сé по девојчетíја замлáчује, па једнó казује, а друго бче да кáже. (Еротска двосмислица, и празноверје).

Појéц пíлето од шијуту, да будеш шнáјдер, да шијеш. Рс.

ПЛАЦ

Купи си на децáта плац, да те пóсле не проклетíсују. Трњ.

Плацат си немóј, сíнко продаваш! Тува си наследíл, тува да си живиш. ВЈ.

ПЛЕТЕНИЦА

Плетеница, това је кúмова погáча на свáдбу, украсена, убаво омéсна, па сви сáкају да ћу прбáју, ако стíгне парчé до нíи. Вој.

ПЛÉТЕЊЕ

Да се не оставља иглá недоплéтена, да се не мáнеш с мýжа. Пир. Текá плáшимо онúја којá се плáши да ћу мýж не остави.

ПОВÓЈ

КА — ме је мáјна родíла, сас сýр ме повóј повíла. ВЛк. (Жалба на судбину).
— се је родíл, у црн је повóј повíјен. Кн.

Какó сам тé родíла несрétнога, ко да сам те с црн повóј повíла. Рс.

Од повóј си га узéла, мóме, од бебéто. Срám да те је! Пир.

Црн повбј, текá се повивáло да се задржи бсбé, да се злб не углéда у нéга.
Пир.

ПОГÁНЦИ

По Гмитровдџн се не улази у зевник, да не улазе погáнци. Пк.

ПОГÁЧА

Нагбр ломí погáчкуту, за здравје! Пир. (Ломљење славског колача).

Погáча се лóми нагбре. Сук.

ПÓДЛАЖА

Ка ме подлази Дојтин ка ткајем, ја избткајем једну цевку, а ка ме подлази
Чéда по две цевће избткајем. Држ. (Правдање лење ткаље).

Мén ми је лéка пóдлажа. Јá ка улазим (нéкому) у кућу дигнем нóгу. Ка
улазим куде се ткаје, или заједно ткајемо, кажем: — Да ти зине зéв
ко на мláду невесту рéч. Пир. (Благослов ћилимарке).

ПОЗАСТАРÉЛЮ (МОМЧÉ ИЛИ ДЕВÓЈЧЕ)

Да би могло да се ожéни, ако árне позастáне, билó жéнско билó мушко,
увíју га у цргу или у нéшто дрúго и изнесу га на крстопúтину, па
кóј први мíне бн га крштéва, кво ли му прáј, несъм видéла. И пóсле
му је тíја кум. И пóсле се онó пóбрже ожéни. Км.

ПОЗДРАВЉÁЊЕ

Áјде по рéд да се поздравимо како што се сéје жíто. ПРж.

ПОМÍЈЕ

У наш Сводол даду на невесту помíје да тóпне, да се пóсле не гáди. ВСв.

ПÓНДРАК

Пóндрак, товá је цívка големá ка висне, гмурџ. Квó се па ти прáјш на
Тóшу, ко да ти несу пóндраци висéли ка си бил детé. Вој.

ПÓП

АКО — на попáтога побéгнеш испод мантијуту, добар си. Текá се кáже
на шáлу, ама трéбе и да је имáло нéкакв обичај да се на попáтога
провíрају испод мантијуту за здравје и срéћу. ДД.
— те пóп срéтне, баксуз те бíје. Рс.

Дóјде с једну кобíлу и жену пóпат, а ка бí пóтопат врну се с пéт кона́.
Те квó је пóп. Зав. (Обогатио се у сиромашном селу).

Йма нéкоји попóви, нéма да си глéдају попóвскуту рáботу, него поглецују
час овúја, час онúја, и на нéшто дрúго си мýсле. Ја једнóм рéко:
— Бадава си пóп ка не разбíраш кво рáботиш. Пир.

Па че те школујемо, сíнко, пóп да бýдеш, дебéле порéзанице да рúчаш.
(Једéш). Вој. (Родителџи, бистром детету, поп је нíхов идеал).

ПОП — играје, град че бије. ВЛк.

— ка те срѣтне, све баксуз има да те бије тија дѣн. ВЈ.

Што је попѣво, онѣ је готѣво. При/Вој.

ПОП НА КУЉУ

Поп, това је једно усправено дрво, а има и пѣвише, које држи крѣв. Мálко ли сам куће поправи́л, мálко ли сам попѣве постави́л?! Зав. (Да ли има везе са АНТРОПОИДНИМ ПАЊЕМ).

ПОТИКУВАЊЕ

Потика́л се, не мѣж га на́јдемо. Брл.

Старити њим сѣн отишѣл негде у печáлбу, и потика́л се, нити се врча нити се јáвља. Км.

ПРАВ И КРИВ

Прав и крив ако па́дну на днѣ у бунáр, прав па мѣж да излѣзне, крив не мѣже. Пет. (Да ли ово подсећа на давно судство?).

ПРАВЕЊЕ ДЕЦА

Башта си љу прави́л у кѣчину, а да љу је прави́л у обѣр, она не би грдѣла него би блајáла. Пир. (Цинична шала ослоњена на сујевеље).

Неси ли ти гледáла Бѣрка љравѣга, па ти са унѣчето ѣоравѣ. Држ.

Тѣја што млѣго ломѣте, онѣ су прáјене у водени́цу ка у кѣшат нејѣ билѣ мли́во, па водени́цата дрнка́ла. Трњ.

Тија је прáјен у водени́цу, млѣго ломѣти. Сук.

ТРЕБЕ ДА — ме је башта́ ми прáјил у појáту, усрѣд ѣвце, па без ѣвце не мѣгу да жѣвим. Дој.

— си прáјена у водени́цу, па сáмо дрнкаш и не стањѣјеш. Сук.

ПРАВО

Каквѣ је тѣв њѣно прáво, не зна́м! Она́ да жѣви, а дру́ђи да црѣца, и гѣтово. Вој.

ПРАГ

Да засечѣмо на прáг, (да зна́мо) ка си ми дооди́л у ку́ћу. Гос/Вој. (Драгом и ретком госту).

Дѣ, неси́ ми прáг претрљáл! Вој. (Не долазиш ми баш тако често).

Нема ти дадѣм прáг ви́ше да ми прескѣчиш. Гра.

ПРАЗНА ЊИВА

На прáзну њѣву се не рѣча. Зав.

ПРАЗНИ СУДОВЕ

Нејѣ добрѣ сас прáзни судѣви да идеш по не́кога који́ иде из ту́ја ку́ћу на

длг пѹт. БЧ. (сѹдове. Вој.).

ПРА́ЗНИК

Ајде, ајде, какѡв пра́зник?! Кад имаш ра́боту, прекр́сти се па кажи: — Бо́же, опр́бсти ми! Па си ра́боту работи́. Држ.

Е, она́ свити пра́зници на́врза, испразњува, па не сти́же ни-да си изметѐ, ни да си деца́ искупе и закр́пи, ни чорбицу да њим свари. Држ.

Ја́ свити пра́зници испразњува, не сти́го ни да си изметѐм. Рс.

Ка је голѐм пра́зник, ма́јна на че́рку ка́же: — Јутре је пра́зник, нембј да рабѡтиш. А ка је помалечѡк пра́зник, она́ њој па ка́же: — Кој си сла́ви нек си сла́ви, кој си пра́зњује нек си пра́зњује, ти сви пра́зници не мѡж да пра́зњујеш, ма́јна која́ има ма́лечка деца́ мбра да рабѡти и дѡњу и нѡчу. Бо́г на ма́јћу опра́шта. Пир.

Која́ чува ма́лечка деца́ мбра да рабѡти и дѡн и нѡч. Бо́г на ма́јћу не замѐра и опра́шта. ВЛк.

МО́РЕ, НЕСѐМ ЗНА́ЛА НИ ПРА́ЗНИК НИ ДЕ́ЛНИК — (за ра́боту), та квѡ направѡ? Те́је што не рабѡтише блѡе пројдѡше. Држ.
— па ми ни́шта не́је. Рс.

ПРА́СЕ

Затв́аре вратата да не излѐзне прасѐто. Вој. (Шала-опомена, на рачун оног ко не затвара врата за собом у хладне дане).

ПР́ВИ СВЕТЉЦ

Какѡв је пр́ви светљц, Пејчин-дѡн, текви́ че бѹду и оста́ли. Запамтете што ви ка́жем. Оно су и мене текá учи́ли. Пк.

ПРЕА́ПУВАЊЕ

И да погрѐши, ѡн че преа́пе јези́к, и че ти га ка́же. Рс.

Преа́па си усницу, това́ је на ја́д. Вој.

Усницу ка си преа́пеш нејѐ добро́, че те би́је ма́лер. Рс.

Че ја́дѹјеш ка си преа́пеш усницу. Рос/Гњ/Вој.

ПРЕВРА́ЗУВАЊЕ/ПРЕВР́ЗУВАЊЕ

Ако ти превр́зује, а ти ми́ни кроз грѡбиштата у сре́д нѡч, па по́сле чете пи́там! Вој.

Ко́му превра́зује нек напрај то́ва, нек увѐде кѹчку у цр́кву, или нек оти́де начѐс у грѡбиштата. Зав.

ПРЕКА́ЗУВАЊЕ/ПРЕСКА́ЗУВАЊЕ

Оно́ му се на сѡн преска́зало да три дѡна по́напред да че му ѹмре не́кој из кѹћу. Ама ко́ј ти је мисли́л да че па ѹмре бѡш детѐто. Сук.

Прекáзује ми се на сѣн: вáлци, мáлтер. Вóјко рече: — Јá сам, нáне, нашéл брáта ми Вучкa. И óдма по тóва, кa се разбудíмо, јавíше ни из Пíрот да је и Вóјкa, кaкo и јáдногa Вучкa нéкaдa, грóм убíл. Гос.

ПРЕКРСТЕНЕ РУЋЕ

Кадá улáзиш у туђу кúћу с прекрстене руће, за туђа кúћу нејé добрó. Пир.

ПРЕЛÍКУВАЊЕ

Преоблечé се у жéнско. Или се жéнско преоблечé у мушко. Текá су работíли на седéнћу девојче и момчетíја. Забрáди се, уцрни се сас углен, напрáви се, па глáс измéни, одéње, погрби се или се пак укрути, па мáа с руће или накрíвује. Прекó-зиму, кa нéма рáботa, текá смо работíли. А што-ме пíташ за поклáде да ли смо текá работíли, нејé се текá работíло, нитí сам па чула да се па нéгде текá работíло. Вој.

ПРÉМРЕЖА

До сá кóлко íмаш прéмреже, добрó си и жíв. Пет/Држ.

ЈА САМ — млóго прéмреже прекарáл, и па сам жíв, теквá ми судбина. Рас.

— прекарáла тéјa прéмреже. Чин.

ПРЕСКАЧÁЊЕ

Ако си пíнул винó, не мóж да íдеш на прíчес. Пк.

ПРÓЗОР

Прóзор да остoјí (отвóрен) кa сe кáра. Цр.

ПРОКЛЕТÍЈА

Зéт и шурáк крáли јáгништа, па нíм исéкли језницíти да не блáју. Жéне нíм билé тéшће. Родíле девојчетíја, ама мýтава. Гњ/Нш.

Кa заженí првуту чéрку, преврну се с колáта у рекуту. Сá жéним другуту чéрку, и (с)тé, зáкaчи ме чoвeк с кóла. А кa зажéним сíнaтогa, плáшим се, свáо, и глáву че изгубíм. — Не плáшí се, свáте, онó на трéзно проклетíја не стíса. Држ. (Подсмех пијаном).

Каквó ли тóлко проклетíја бíје, сви помрéмо од пијáнку, а те дьнэс ми-се и кúћа зáпали. Ућа умрe на воденицу од пијáнку, и нíкој нејé знáл кудé је, а кa га најдóмо погáнци му нóс изгрíзли. Баштá ми, и бн од пијáнку умрe, а и двојíца чичéве. А и јá сам се пропíл, и несéм се женíл, и нíшта несéм стéкал, и од пијáнку скóро че мрeм. Зáлуду сам и фaкултeт завршíл. Па и на сестру ми се децá пропíла. А мáјна ми нејé моглá децá да завртí, па кa сам се јá родíл на пút ме врлáла да се завртíм, па ме комшíкa нашлá, па смо се с нíј закумíли. Пир.

Какó у овúја кúћу дојдó, вíдело не видó оди проклетíје. При.

Лéгал пред врáта, ударíл о врáта, стíгла га проклетíја, и текá умрeл. Пс.

На пут ме врљали да се завртим, па ме комшика нашла, па смо се с њи закумили. Пир.

ОД — како сам у овуја кућу дошла, видело не видо, ко да је прбклета. Пир.

— ко сам на туја кућу праг прескочила ко млада невеста, никад добрo несъм видела. Ако мене бог неје тлцал, нема кога. У туја сам кућу све небље имала. Само закопујем: деверје, свекра, свекрву, деца. Ама, па старцити су стари били, ама са почеше да ми мру и деца, и унучетија. Дој.

— проклетију се не мбж побегне. Гос.

Онo ко да је прбклето, ко да бче само да си се затре. Гра. (О неумешној и приглупој жени).

Превлеко голему проклетију. Чија ли је? Пир.

Преживљава некакву проклетију, затова је текá. Пир.

Това је проклетија. Вој.

У мою вамилију све удовци остáнују. Башта ми удовџц остáде. И сви брајна. А и ја са-вoдим другу жену. А и чича ми удовџц. Жене не заврчамо, а и деца тешко заврчамо. Брл.

Чију ли проклетију влачим, да ли од деду или од прадеду? Брл.

Чувај, Мáро, бабуту, иако неје заслужила. Ако ћу не чуваш, теб невидено че се врне. Пир. (Удатој ћерки, да поштује и чува свекрву).

ЧУЖДО — је проклетија, од чуждо нема вајда. С чуждо се никој неје огаздил. Вој.

— узé, вајду не видé. Отето је прбклето. Сук.

ПРОЧУДЊАК

Прочуди народ тија прочудњак. Да ли је уречен? Вој.

Тија па прочудњак, стануло за нигде. А ка бeше, док бeше, на зéмљу се не опираше ка по пут бди. Вој.

Стануло прочудњак, па не знаје кудé иде, ни ко се облачи, ни квo једé, ни-те па мбж препознајé. Да не дава Господ! Држ. (Згражавање и молитва).

ПУАЊЕ/ПУВАЊЕ

Запуну ме. Вој. (говéло; свёрка; жена; болник; коњ; дете, и сл.).

ЗАПУНУ МЕ — бре, онија смрад, па ми се душа усмрде. Оно па, ко да се никад неје купало, мило или премењувало. Држ.

— па ми се од нега душа усмрде. Текву па гадочу ко нега још нигде несъм видела. Сре.

Ка запуне стоку или дете невеска, неје добрo. (невестуљна). Вој.

Нешто га је требе запувало, не вата ми га бко. НМл. (О болесном јагњету).

ПУПАК

Мбже се ти чупаш као невијен пупак. Ру.

Пуџак на дете се не сече ђма, негџ ка се дозџри, ка се позасуши, пџсле десетина-двајес дџна. Некрстена деџа отиџу у грџб сас неотсечен пуџак. Пк.

ПУТ

Деџа-Спџс бџше решил да се жџни у осамдесџ гџдине. И облџкал се, пременил се, укачил се на коџа, баџбу пошџл да траџи. А Нџка Јџубин га питаџ: — Кудџ си пошџл, деџа Спџсе? А деџа Спџс га ђкне: — Деџе јџла овџм! Онџ доџде до њџга, а ђн га од коџџтога перне сас штапат, и речџ му: — Више текџ нџкога да не питујеш. И врне си се сас коџџтога дџма, мџне баџбу, да га не ђије баксуз. Вој.

Кад неџој поџде на пут, не питајте га, деџа, кудџ је пошџл, неје добрџ. Вој. Када те нападне чџвџк, врџи кџмик и врни се. Или кџ те мџчка прџде пут, или зџјак. А ако неч да се врчаш, а ти врџиш кџмик и кџжеш: — Че врџим кџмик да се не врчаш! А текџ кџжеш и ка ти неџој сас карџње излџзне из куџу, да се не врча, да кџмикат што га по њџга врџиш, иде по њџга. Пк.

Минул му пут. (Преминул). Вој.

Не мџчај на пут да ти чџр не иде у-очи. Дој. (Застрашивање мале деџе).

Недеџља бађи-Јџвдинога су врџали на пут, те да се заврџти. Вој.

Откџлапа се дете на пут, откџлапа га кџј доџде. Деџа да се заврџају. (заврџају). ВС.

Преминул му пут, па се зџог тџва скараџи. Будџла једђн, а будџла и друџијат. Сук.

Пресрџтал му пут. Вој.

У, премину ми пут зџјак, какџо ли че бџде?! ВЛк.

ПЧЕЛА/ЧЕЛА

На челу не смејеш да кџжеш липџџало, него умрџло. Исто ко на чџвека. А мџтицу кад узнеш у-руџе ни једнџ те пчелџ неч уједџ. ВЛк/Пк.

Неје добрџ да се пчелџ умџри. (убије). Вој.

Пчџле да се заврџају, да не мру, гџзда не трџбе да подџвџлује на нџрод, да не сџита сас туџе жџне, а и гџздариџтата да не сџита, да је слџга у куџу и да не иде насџдница. Рас.

Умрџла једнџ пчелџ. Вој.

ПЧѢЛКА

Пџметан си ко пчџлка. ПРж.

ПЧЕНИЦА/ПЧЕНИЧКА/ЖИТО

Глџдај га кџлко је ђџлно, нџси си пчениџу у-зуби. Рс.

Нџси си житџто у зубиџи, а тџ, раалстџло се. Рос.

Пчениџа се изнџси на сваку задџшницџу. Вој/Пир.

Скоро че му једемо пченичкуту, (готов је). Пир/Сук. (Болестан, престарео).

РАБОТА

Он си умрел, а работа си остала. Че чека неког другог. Рос.

РАЗБИВАЊЕ И ТРЕСКАЊЕ ПО КУЋУ

Решил да се жени, нема-нема, па тиће разбије понешто. Вој. (Шала на рачун момка, или девојке, када нешто нехотице разбије).

Штом треска по кућу, ја знам какв њој је. Че љу лекујем. ВС. (Заједљива, неумесна и вулгарна двосмислица домаћина на рачун домаћице пред одраслим мушкарцима са стране, а који нису рођаци).

РАНА

Проплуснуле ране, отворили се чирове, болће до ббга. Вој.

Ране се расцвтелe на нега, од нечисто. Км.

РАЦАЊЕ

Ако је муж при жени када раца, давају њој да пије из његов опњак пољко да роди. Или ју у ћебе туре па ју љуљају. Из опњак сам и ја воду пила. Пк.

Жена му обличе његов јелече или кошуљу да се побрже породи. Рс.

РАСКОВЊАК

Кoj најде траву расковњак, злато че му се каже. Зс/ВЛк. (паре. Дој).

Онџа па, деда-Ђора Пејчин из Нишор, он је целуту планину преодил, тражил је траву расковњак. Сас њу злато да најде, паре да му се кажу. ВЛк.

РЕД У КУЋУ ДА ЗАВЕДЕМО, ПОНЕШТА И ПОИЗМИСЛИМО ДЕЦА ДА ПОЗАПЛАШИМО

На тија дн се не рабџи да ти уста не буду широка од уво до уво. Гра.

Не јед се над нџви да се не ожениш за говедарá. Гра. (Плашење женске чељади да не једу кришом).

Ни смо се текá плашиле, једна другу, да поштујемо ред у кућу. Имаше једн селсџи говедар, па мџшав, па му коже окол нође, скџрње, па да га не погледаш. Мџре, че слушамо та нема квџ, само теквџга говедарá да не узнемо. Кр/Гра.

РЕЧНИЦА КАМЕЊЕ

Камење речници усред њивуту, гџре, на високџ. А куде је рекáта чџк дџле. Товá џи је некоја сџла, трџбе, изнџла. ВРж.

РЕЊИЈА

Реџија прџсна, мџма билá бесна. Брџ. (Шала на рачун младе после прџе

брачне ноћи, а у неким селима и оговарање младе, њене части).

РЕЧЕНО

АКО — је речено, онб че си поживи. Сук.

— му је речено да живи, онб че си само оздравеје. Рс.

Коме како је записано, текá че прбјде. Гњ.

Не плаши се: ако ти је речено да мреш, ни те не мбж бтнемо. Рс. (Шала на рачун онога ко се јако уплашио смрти).

Онб, како је речено текá че буде, а не како ја бчу. НМл.

Седам године, и седам гладне године. Па изедоше седам гладне године седам родне године, и па остáдомо гладни. Текá речемо. Нш. (Утицај Библије).

Текá му речено, теквá му судбина. Сук.

РОДЕНА У ВОДЕНИЦУ

У воденицу сам се родила. Кречетáло кречетáло, па затбва надисам ка орáтим. Чин.

РОЖЕНСТВО

Има прича како се жртва приносила, па тáј реч, роженствб, отуде. Тбј сам чул у Космбвац, у Белопалáначко. Бела Паланка. (Бора Рајковић, новинар, 50 година).

РУБ

Узне се, зéте, руб, да те обича тýшта. Пир. (Окрајак хлеба).

Узни си руб, да те обича свекрва. Соп.

РУСАЉЕ

(За русаље не зна, али:) Руса и Руска, имало је у стáро време млбго теква иметйја. Дрýго не знам да те лбжем. Вој.

РУКА

Гáзда дошъл, ама с голé руће. Ста. (Није ништа донео).

Глéдају си руће, сигурно ћи нéкој оговáра. Држ/При.

За сéбичнога се кáже да има поповску рýку, самб узйма а не дáва. Бе/Влк.

Ка умрем, волéла би да ми рућéте буду врзý сýндýкат, да вйди нáрод да несýм ништа понéла на онйја свét. Пир.

Када си глéдаш руће, товá те нéкој оговáра, па се кáже: — Оговáра те нéкој. ВЛк.

Не йде му с рућé. Вој/ВЛк.

Попбвска рука ка узйма, нејé дббро. Онá узйма задњу плéчку, а не прédњу. Попбвска рука узйма, а не дáва. Пк.

Руће ме болу, па ћи једва подисам, а несъм си верувала ни на мајћу ни на сестру. Рс.

РУЧЪК

Два се зли карају, а два се ручка не карају. ВЛк.

САМОВИЛЕ/САМОВИЛЋЕ/ВИЛЕ

Ватиле га самовилћете. Вој.

ДРЖУ — га самовилћете. Сук/Чин.

— ћу самовилћете, па се не приоди при њу, само беснеје. Вој.

ИЗВИЛНЕ — детето за мајћу си. Рс.

— од радос. Вој.

Извилнел бд-глади. Вој.

Још га држу самовилћете, па му не излази на-очи, боље че ти је. Вој.

Ка га вате самовилћете, да врљи слатко да га пуште. Рс.

На виле му. Вој.

Са га држу самовилћете, па беснеје. Вој.

Самовилка или самовила, това је трѣбе вила, ама па не знам. Вој.

Самовилће га карају текá да работи и текá да иде. Држ.

Травá самовилка не смеје да се сече ни да се гази, да те не увáну самовилћете. Вој.

СВАДБА

Какó (мóже са) свáдба, цела родá у црнину?! Зав.

СВЕТИ ИЛИЈА

Што би рече ни Свети Илија га не мóж испрај. Бла.

СВЕТОВИ/СВЕТОВЕ

Светови ми се нече врну, ако ми га дадеш. Дој.

Та квó! Световете ти се нече врну ако това напрајш. Вој.

СВЕЧА

Мајћа му све стоји ко свеча на-главу. Црн.

СВИНСКО

Немóј сви́нско да једеш док се овце мркају, да се после не јáгне јáгништа сас сви́нску дýлицу. ВС.

СВРАКА

КАДА — сврака рипне, па крѣкне преко кћу, писмо че дојде, или глас, абър. Пк/ВЛк.

— стоји сврака у авлију, на комин, на чáндије или на плóт, па крѣка,

кажу че дојде гџс. И деца бкају: — Сврако, сврако, крѣкни јоште дваџ
ако је наш, а ако је чуж грабе говно па бѣгај. Сук/Вој.

СВРТИШТЕ

БАР ДА ЙМА — нѣгдева свртиште; тука свртиште. Вој.

Нѣма нигде свртиште, а остарѣло, осамѣло, не мџ си сѣбе слѣша. Вој.

Те, да йма кудѣ да сврча. Сук.

СЕВТЕ

Прајимо му севте, почѣмо. Вој.

Севтелисал га. Вој.

СЕНѢА

Не смејеш му на сѣнѣу стѣпнеш. Вој/Пк.

Немџ на сѣнѣу да му настѣпиш! Чин.

СИЛА

ОНО — мџра да йма нѣкаква сила, нејѣ без ништа. Кџ дава ѣишу, снѣг,
береѣт. Ви младѣти не верујете у ништа, ама нејѣ текá, не мџу се
слѣжим сас вас. Сук.

— нѣкад нѣкаква сила заѣорáви чѣвѣка па не мџ да вѣди бѣш тѣва
што трѣбе да вѣди. Вој.

СИСКА

На јѣднѣу сѣску су лежáли, онѣ су сá као брáѣа. Јѣднá и мáјка дојѣла, не
смѣју се узѣмају. Ру.

СИТО

Сѣто се не дава ка пáдне мрáк. Áјде га увѣ да га мрáк не вѣди, па га
тѣг носѣ. Пк.

Чѣвамо сѣто за млáду невѣсту да сѣје, да йде напредница у кѣѣу. Пир.

СЛАВА

Зѣвáл сам га за слáву. (Звáл). Вој.

Зѣвѣмо (си) се за слáву. Вој.

Мáјѣа ми је зѣтена, и онá си је на бáштинѣу, дѣди-Áнтинѣу, слáву, на
Свѣтѣга Никѣлу, свáку гѣдин колáч месѣла и рсзáла, и тáта ѣу нејѣ
дирáл, нејѣ се мешáл. А слáвимо си тáтинѣу слáву, Свѣти Рáнѣл. Пир.

Онѣја од брáјѣа, ка се дѣле, кџй излáзи из кѣѣу бн мѣже да мѣња, ако
бѣе, слáву. А кџ остáне у дѣмат, бн не мѣже да мѣња. (на дѣмат).
Пир.

СЛАВА — крс. Ако се нѣшто дѣси, свѣ слáве. ВСв.

— ти, дѣјдем ти! Слáва ти, пá ти дѣјдем. ВЛк. (Пѣсмѣх онѣме ко
иде на славу, а никад не слави или не позѣва онѣга комѣ иде).

Че славим славу, ѕидове у кућу да ми се насмеју. Гра.

СЛНЦЕ/РАЈКО

Слнце понекад, како на шалу, мој деда је окал Рајко. Каже: — Дојде па Рајко! Изгреја Рајко! Припече Рајко! А ја, дете, питам га: — Дедо, ама који Рајко? А он се смеје, помилује ме и покаже ми у слнце. Вој.

СЛЕПАЧИНА

Слепачина некаква, загнојило. Пк.

СМРТ

Лупаше, оратеше све и свашта, како предí смрт. Пк.

С време на време нек понекој и заміне, само неје добро никога да стиса. Рс.

Смрт, това је ббџа работа. Бог си узне кога бче, и не мбж га сбпреш ни с лекове, ни с бајање, ни с молитве. Пк/Бе.

Това, смртат, не мбж никој да сбпре. Чин.

СНОВАЊЕ И НАВИВАЊЕ

Сновање мбж и у сббу, а навивањето не мбже. Вој.

СНОП

Први сноп (се дене) на вбр (на) камару. ВС.

СОВЕЉЋА

Ка се ткање преида да се једé или спи, каже се на туја што ткаје: — Ајде, досуни совељћу да се оприди. Рс.

СОЛ

Ако се заборави да се тури сол у тесто, че се трпи злб. Или, ако ти се врне йста сол, нече да је добро. Тека је и за леб, шићер, паре. Пир.

Девét ћила сол излижеш, сас човека да се разбереш. Рос.

Кад слнце зајде не дава се сол, брашно и леб из кућу на зајем, неје добро за туја кућу. Олгица ти нема даде сол из кућу увечер, па тамбн да риташ. Пир.

Сол и леб да туриш човеку, ама да га дочекаш. Тека се работи од ко је век и свет у сваку домаћинску кућу. Км.

СОТОНА/СОТОНА

Ја сам осотонила на време кога требе. ТД. (Шала у вези са избором супруга).

Сотоне, онé живе там куде има бара, вода, па пресрétну ноћњам човека, па га осотбне, па он не знаје кво работи, па га укаче у врбу и даду-му

да пије из кónску главу, а кáжу му да је тóва крондír. Вој.

СРАМ

Живи ме сра́мове изéдоше. Вој.

СРЕЋА

А за тóга што не рабóти, срéћа рабóти. ВЛк.

Бе́зи срéћу чо́век нигде да не íде. МСв.

Бíје га срéћа. Пир. (Има срeће).

Гóре се роди́ла дево́јна за ме́не, у Пýклешицу чýк. Там билá (мојá) срéћа.
Кп.

Да-ли-смо па срéталије? (сретлије). ЦД. (Иронично: Зар ми можемо имати срeће?).

Да не испушта срéћу. Пк.

Дáл си и негóвуту срéћу, само ма́јћу си да дочу́ва. Já сам му́жа будáлу узéла. Пир.

Дé, не јéц мlóго, че си изедéш срéћуту. Вој.

И ти́ја што не рабóти, и за не́г срéћа íма. Сук.

Изéл си срéћуту. Вој.

Има́ла си срéћу, па си нашлá добрí, мíрни чо́вeци, па се добрó слáгате.
Пк.

Јá сам бе́зи срéћу. Бер.

Ка ми Цíганин до́јде у ду́ћан, срéћа ме óдма трéви, а ка до́јде Завóјан
свé ми íде набпако. Пир. (Ксенофобија).

Каквó да прáјмо кá смо несрéтни. А сви си окол нáс íмају срéћу. Гњ.

Кóј знáје кудé је мојá срéћа залутáла? Соп.

Којé за каквó си је благослóвено, кому́ каквá си је срéћа. При.

Кому́ кудé си је срéћа, (тáм се жéни). Вој.

МЛÓГО — не јéц, срéћуту че си изедéш. Вој.

— си врéдан, тóв не вáља, претíчаш си срéћуту. ПРж.

НА СТУ́ПКУ — му мóж стáнеш, али на срéћу не мóжеш. Вој.

— мóж да ми ступнeш, ама на срéћу не мóжеш. ВЛк.

Не знáје се кому́ како (је) срéћа. Срéћата је у ца́к, и ти бркнeш, па кво
извáдиш. Рос.

НЕ — íграј се сас срéћу. ВЛк.

— рóди ме ма́јћо убавога него срéтнога. Рс.

— трéбе да жáлиш, него трéбе да се радујeш. Крáвата ти је гла́ву
замени́ла, моглó је тéбе да утéпа. Срéћу си голему́ имáл. При.

НЕ́К — је твојá срéћа. Дој.

— си посе́ди (дево́јчeто), па че му искóчи срéћа. Вој.

Не́ма срéћу да поживи, него мláд умрé. Км.

НЕМА СРЕЋУ У — волóве; деца; жéне; кáпе; мýжје. Пир/ВРж/Вој.
 Нéма тýја срéћу да остáне удавѝца. (удавѝц). Пк. (Шала на рачун мужа).
 Нéмам срéћу. Ка ме је мáјћа родила сас сýр ме повбј повѝла. ВРж.
 Немóј да се сећирава, че му пáдне дрýга срéћа. ВЛк.
 Нећи пут се човéк млóго затрчѝ, па си срéћуту прескóчи. Соп.
 Нѝ си одáвна видóмо срéћуту. Вој. (Иронично: Нас је већ мимоишла срéћа).
 Нѝкој срéћу да ти не ўзне. Брл.
 Нeгóва срéћа, нѝћи му не мóж óтне. Нашбл пáре, огаздѝл се. Пир/Кијевац.
 Онó, пóситната девојчетѝја пó ѝмају срéћу. Кр.
 Подáрено сас здрáвје. ВЛк.
 Првy срéћу не испýште. Чин.
 Рóди ме мáјћо сас срéћу, па ме врљѝ на љóбре. Об.
 С тебе сам си, мýжу, срéћуту видéла. Пир.
 Свáко си је нашлó својy срéћу, а које неје онó че си нáјде. Држ.
 Свáкому се не подáва. Вој. (Свако не може да успе, нађе злато, и сл.).
 Свáђи си својy срéћу ѝма. Чин.
 СВÉ — мóжеш да ўзнес човéку, али срéћу нѝкад (не мóжеш). Сук.
 — му мóж ўзнес, срéћу не мóжеш. Вој.
 Срéћа си чека свáкога. Вој.
 Срéћалија. Он је срéћалија. Држ. (Има срéће, све му полази за руком).
 Срéћу ако не срéтнеш, не мóж љу стѝгнеш. Сре.
 Срéћуту че си изедéш (ако млóго једéш). Сук.
 Теквá му билá срéћа. Ор.
 Тýја срéћу нéмам. НМл/Брц.
 Ўбав сѝн сѝњувáл дњѝс, па ѝма срéћу. Зав.
 Че си изедéш срéћуту. Вој. (Халапљивом).
 Чýжда си тѝ срéћа, мóј Мѝрко, све нéкога дрýгога слýшаш, а женý си не слýшаш. Вој. (Жена саветује мужа).

СРЦЕ

Вркну ми ў-срце, уплашѝ се. Вој.
 За нeга ми дорѝм тугá нá-срце. Вој.
 Лeгло ми нeшто нá-срце, мýка, тýга големá. Чин/ВС.
 Мóре, појé ми се, па ми срце појé. Пир.
 Не дáва ми срце да помѝслим зло нeкоме. Рс.
 Срце ми не дáва да тóва учѝним. Гра.

Туга ми на-срце. Примучнело ми, па не знам куде да се денем и квó да рабóтим. Сук.

СРЧА

И кóпе срчу, чáше, влаше, шише за лáмбу, каквó бíло од срчу, да се војникат срчано врне. ВЛк.

СТАР ЧОВЕК

Нече ти је на добрó кадá старога човека подрíтујеш. Пк.

СТИСКАВАЦ

Нéма (траву) стискавац, (не смéје он тóва да направи, ка ти кáжем). Вој.

СТОКА

СТОКА СЕ НЕ — брóји. Овце се не брóје. Нејé добрó. И дóбар овчáр ти нíкад нече речé колкó има овце. Гос.

— упрéса на Влáсовдън и на Велигден на првити дбн. Сук.

СТРА

А јá, од стрá — у шише. Вој.

Вркнуло ми стрá у-срце, па се, бре, не мóгу умирим. Вој.

Ка другуту вéчер, онó пá(к). Ка трéћуту вéчер, онó пá(к). Па се уплаши́ каквó је. Чин.

Лéле, јá се од стрá у шише набí. ВЛк.

Нéма бојáзнос. Пок/Вој.

Осушише ми се уста од стрá. ВЛ.

Пресече ми вражалицата стрá. Км.

Сас стрá улáзим, знам да че óка. Рос.

СТРА — ни нáбра ка су почéле овцéте да мрú. ДД.

— си на-срце навлéко. Зав.

Тражи ме сáмо да му вáрдим стрá. Вој.

Трéсле ми се дрéјете једнуш, па ми нéзгодно. Км.

ШТО САМ — тýг стрáове потрýгла. Тм.

— тýгај стрáове пренéла, стрáшно! Уста ми се осушише од стрá. Рс.

СТРАНА

Дéсна странá знáчи невóљу од мýшку страну, а лéва од жéнску страну.

Изв. Ка боли́ човека од дéсну или лéву страну.

СТРЕЉАЊЕ

Престрели́ле смо у, престраши́ле смо у, млóго се уплаши́ла. Орљ.

СТА/УСТУ!

Сту, áло! Кр. Насáд áло, насáд злó, не íди у моју кóћу, текá бáјемо.

Сту, воле! Вој. (Назад воле).

Усту, ало! Вој. Текá сам чула да кажу бабе, да злó не добди, да иде од нас.

СТУБАЛ/СТУБЕЛ/СТУБОЛ

На Кавáк је билó шуплò стеблò од дебелу врбу усправено укопано тáмо куде водáта извира, па се бистра водá одвáвља од тiњу и улази у шуплiнуту, па мóже да се пiје и да се гребé. Текá сам видéл на пòвише мéста у нáш крáј. ПРж.

На Стубал смо стóку појили, ама пòрано бéше направљено да има куде да пiје, ископано да мóж водá да се збéре, а сá нéма. Са свињáрат там свиње кáра, па све прерiле и усрале. Вој.

Стубел, текá óкамо једнò мéсто у мојé селò. Горњи Криводол/Д-град.

Стубол, тоvá је од Дубравич пòнатам, кам Малу Лукáњу. Там има млакá, стóку пòјимо. Гос.

СУГРЕБЈЕ/СУГРЕБИ

Врлá сугребје. Вој/Чин. (сугреби. Гњ).

Нагазил на сугребје. Вој.

Од куче сугребје, па се бојимо да несó ситнете бођинче. Пир.

Станул на сугребје. Км.

СУДБИНА/ДБН/СААТ

Без дбн нiкој нејé умрél, па ни óн. Дој.

Билá сам тéшка, и сьњујем. Рече ми на сбн једнá женá, нéкаква грбзна бáба: — Товá детé че ти умре ка порастé момчé. И, бре, запé да га не рòдим, мучи се, парí, идó по жéне. И óчисти ме једнá. Ама од тбгај несбм човéк. Км.

До жiву главу што дóјде на дрво и (на) кáмик не иде. МЈ.

Догбд жiто нејé у áмбар, нејé гáздино. Па и ка је у áмбар, мóже водá да дóјде да га однесé сас свé áмбар. ВЛк.

Дошлò си сáатат, и умрél. Км.

Жив, мртав, текvá ти је судбина. ВЛк.

Заженило се момчé. У календáр му записано да че умре ка поведé невесту. Текá и бóде. Ка поведó невесту, онó умре насрéd пýт. Па свадбарéте стигне бéл стáрец, па ђи све пiта и онi му све кáжу. Па óн пiта прво бáшту, а пòсле и мáјћу, па пòсле и сестру, кóј че даде на момчéто гòдине да оживéје. Нiкој не давáл, сви рекли: — Текvá му судбина. А ка питáл невесту, онá пристáне да подели гòдине с нéга, и óн оживéје. Затóва мýж пòвише обiча женó него башту и мáјћу. Пир.

ЗÁШТО — си црно облéкал? Судбину си жалéјем! Кр. (Шала на рачун сујеверја, али и жалба на живот).

— теква да ми је судбина? С бђга да се несъм замерила. Када сам бђга увредила? Кому сам злђ направила? Бе.

Ја од ђвце у школу побђго. И те куде че побђгнем, па при њи. ВС.

Какђ је записано текá има да прођдимо, стђли (или)-не стђли. Нш.

Кђј си ти је нарђчен, ђн че је твој. Вој.

Која женá млђго мрзи пушачá или пијáницу, теквђга че узне, теква че вој је судбина. ЦД.

Кому какђ рђд добли, нек отђди. Држ.

Мрђла, ђинула, ја се нече оперишем. Каква ми је судбина, текá нека бђде. Пир.

На Мрзу све (остáне). Дој. Друђи се поти́кају, а њђга сви мрзе, ама ђн остáне на дђмат ако је текá рђчено.

НЕКОМУ — бђг дђли (лђшу) судбину. Пк.

— судбина да живи сто гђдине, а некому да живи тријесе гђдине. Са свађи има кђла, па које трђзно, које пијáно, које лђдо, које пáметно, па се судáре, па које когá закáчи. Чин.

НЕМА СУДБИНА — бáба ми је орати́ла. Судбина је сáмо на јáрца рђгове да нђси, а чђвђк си сáм направи́и и добрђ и лђше. Брц.

— без суден дђн. Рс.

Одђк чђвђк мђже да знáје квђ че бђде јђтре?! Гра.

Онђ, од чђвђка не́ма ништа, зачáс га не́ма ко да нејђ ни бђл. Чин.

Рђчено њђј да нече да има децá, а онá роди́ла шеснáјесе. И на свако се десђло понђшто, па нестáла. Сáмо он остáл, шеснáјести, и, ете, сá се удави́л, а момчђ бђше да му се не наглђдаш. Пир.

Сáми смо остáли, текá ни судбина сáздáла. Рос.

СВАКА — овцá на свој крак висђ. Бе/Гос/Вој.

— сврáка на свој крак скрáка. ВЛк. (скáка. Рс).

Свако је подáрено како да прђјде и крз каквђ да прђјде. Нђкој не мђже да знáје какђ че прђјде крз живђт. Нш.

Свакому се не подáва. ВЛк. (Не полази сваком за руком, веђ како је то судбина одређена том чђвеку).

СУДБИНА ЈЕ — написана на челђ, зашáрана је свакому. Гра.

— на свакога чђвђка забелђжена, зашáрана на челђ, у бђре. Рс.

ТЕКА — га смрт нашлá, текá му писано билђ. Срс.

— си је билђ, текá че си остáне. Пир.

Текђв му је кђсмет. Вој.

СУЗНЕ НЕШТО

Сузе ме на стђд. Вој. (Узђ. Рс). (Прођоше ме ледени жмарци уз леђа).

СЪН

Има начђс, на сђн, да се сђбам. Кијевац/Пир.

- ЈА — начѣс на сѣн јадувá, а дњѣс све јадúјем на јáве. Чин.
— сам начѣс сьњувáла (како је) пошла да ме стýска за гúшу, да ме дáви. Па ја: — Немóј снáо, немóј снáо, куде че ти душá иде на онíја свéт! И текá се разбудí. Онó је вртоглаво, мóже свáшта да учíни. Вој.
- КА СЕ — млóго сьњúје и ка се стрáшно сьњúје, дéда ми је оратíл да се једé бéли лúк, па да се не сьњúје. Вој.
— мртви сьњúју, па да се не сьњúју, унóси се водá у тúја сóбу, да не дóјду мртви да те одведú. Пир/Гњ.
— сьњúје лóш сѣн дéси се пóсле несрéћа. Пир.
- Ка сьњúјеш мртвóга, прекрстиш се трé-пути, и кáжеш: — Бóг да ме сачúва, да га вíше не сьњúјем. Брц.
- Кадá се сьњúје кóј је умрéл, „дáва се на жéне да га не сьњúју“. И пíтају љу: — Тражи ли ти нéшто? Пир/Рс.
- Казúј ме да се не казујем. Тéка сѣн казује на онóга коjí га је сьњувáл. А ако је сѣнат бил лóш, па га не казује тíја што га је сьњувáл, че му се злó дéси, а ако га испрíча нéма нíшта да му се дéси. БЧ.
- Лóш сам сѣн сьњувáл, нéма на добрó да бúде. Рс.
- Мáјна ми покóјна дојдé на сѣн и рече: — Позамíсли се, чéрко, не мóж да браниш на девóјчето да иде тáм куде га срце тéгли. Држ.
- Метnú óчи, погледá, Мíја овбá! Ја поваркá да га не изгúбим из-очи. Отвори портичéто. Он стáну уз колáта и увати се за канáту и за слпéц, и како измьцíња се. А ја: — Штó ме, сíнко, сви напуштíсте? А óн рече: — Е, нáна не дáва! Пременил се у сурó одéло. И пóсле казá: — У Бугарску сам, и тáмо рабóтним! И óтиде. А на челóто му нéкаква знáчка. Вој. (Александар Пејчић, 1910. г., о скоро умрлом сину, кога је сањао).
- На снé ми дојдé. Вој.
- Не плаши детéто, не дíрај га, да се не сéпа на сѣн. Пк.
- Од кó је умрéл дедá ти Лéка, сьњувáла сам га два-трé-пути. Ама га нíкад несéм текá сьњувáла, текá како што си је (бíл). Лéко óди, вáрка, вáрка, óтиде камтó дућáнат. Вој. (Живана Златковић, 1910. г., о свом умрлом деди).
- Онó íма свé, ама свé ванúло плéсан — казáл њóј на сѣн баштá коjí је одáвна умрéл, и кому је одáвна износила на грбишта, нејé скóро. Гњ.
- Товá се на тебе лúти дéда ти, затóв је побéгал од тебе ка си га сьњувáла. Вој.
- Сѣн кáже: — Казúј ме да се сáм не казујем. БЧ. (Сан треба испричати другима да се не би остварило зло које он наговештава).
- Сьњувáл сам ка сáм бил војнíк. Изнóсе ми, дáвају ми, а úјутро све жíто по крéвет. Сук.
- СЬЊУВАЛА САМ — дојдé ми једнá женá. Казá (ми) с кожúв глáву да си умóтујем. И јá послушá. И фáла бóгу, оздравé. Држ.
— на сѣн трáву оди рáк. И држá љу у рúку. И кá се разбудí, видим да

сам стиснула рúку, ама у рукуту трава нéма, и бдма сам заборавила
која трава бéше. Брц.

Съњујем како сам у моје село на гробишта. Преди мéне како грб на башту
ми, па се распукал, па башта ми у нéга сéдал, и вéсел, и облéчен
исто како што смо га облéкли за у гробишта. Па му и шубарата йста,
и нејé мýшкава áко је тóлко гóдине ў-земи. Сук.

Црно пíле ми на сýн дојде. И óка, óка, и ја се разболé. Рс.

ТЕНЬЦ

Кви су па овíја тéнци? Преди петли се дíгли, па по пóље бде. ВСв.
(Шала на рачун вредних који су рано почели да раде у пољу).

Луташ по тьвни́цуту ко теньц. Пк.

ТЕСТО

Жéне јашíле магáришта да њим тéсто пóбрже твасу́је. Кр/Гра.

ТÉШКА ЖЕНА

Ви једéте, дајте и нóј! Дајте вој да не побáци! Тéшка женá ка глéда ка се
једé, текá се кáже. Рс.

Свекрва ме ўдари с опрéшку, и рéче: — Áјде се породí, за кво чéкаш. Рос.
Муж не смéје да бóде ка женá раца, тéшко че се порóди. Рс.

ТКАНИЦА

Ка је текá преко нéбо шáрено, това тканíца пíје вóду. Вој.

Тáмо глéде дéдино, тáмо! Вíдиш ли? Тová тканíца пíје вóду. При.

ТЛЦАЊЕ Ў-ГЛАВУ

Че се тлцнeш ў-главу, ама че бóде доцкán. Вој. (Упозорење-савет).

ТÓВА

Бóље да ни тóва нејé стíгло. Зав. (Несрeћа).

Кóј од квó се бојí, од тóва че му је и мрéчка. Вој.

Онó ни тóва чéка једбн дбн. При. (Смрт).

Свé је добрó, само тóва да не стíса човéка. Вој. (Смрт).

ТОВА — му је за укóп. Вој. (Вeш који се чува за сахрану).

— нејé на добрó, това на добрó нéче да излéзне. Вој. (Сукоб; ризик).

— нéма да излéзне на добрó. При. (Сукоб).

ТОЧÍЛО

Од Цíганина, од точíло, од водúту смо узимáли, да си дочíнимо ма́ње.
Пк.

ТРАВА САС КÓРЕН

Кад отпрáте војникá, и в́рне се мáјна, искубé траву сас кóрен, и насáди у

у саксију да расте док се војникат не врне. Како травата напрѣцује, текá и он да напрѣцује. ВЛк.

ТРЕВ

Тревла се све текá. Пк. (Све се тако некако дешава).

Ў, онó се пак текá тревíло! Пк. (Опет се тако десило).

ТРМЋЕ

Ако се бели лук наједеш, трмѣ че те изеду. Пк.

Трмѣ карање не трпу, бéгају из туја кућу. (Чéле/Пчéле). Пк.

ТРОШИЊЕ/ТРОШИЦЕ

Да прости лéбат, трошицу нагáзи. Вој.

Лéца, немóј да врљате трошињете, онé су ме у рáтат живога остави́ле.
ВРж.

ТУЖИЦА

Дошло ми је тужна тужица, оди тебе да (ћу) извијем. Рс.

ТУРТЕ

Тија је спáл при десет турте ка је бил дете, (затóва се тóлко чéсто жéни).

Јел. (Када је био беба спавао је поред десетак погача које су жене „туртáрче“ донеле беби и породиљи, по обичају).

ТЪМЊАН/ТЪВЊАН

Накáдено на црни тьмњан. Вој. (Лош карактер, зао).

Он је мáлко накáден сас црни тамњан. Чин.

Спроти свецá и тьвњан. Гра/ДД.

ЋИЈАЊЕ

Ка работиш нешта, па се исћијаш, че работиш туја рáботу и до гóдину.

Вој. Текá трéбе óдма да се кáже на тóга што се исћија.

Кад се човéк исћија, кáже се: — Нек је арлија! Рос.

ЋИТКА

Ка се стóг заврши, гóре на в́рат му се тури ћитка. Текá се работíло од ко јá знам, а текá је и убаво, да се жíто рóди. Вој.

Не дáва се ћитка óд-главу док на нју не ўкне женá којá ћу дáва. Пир.

Ћитка се не дáва óд-главу, трéбе прво да се ўкне на нју. Пок.

Ўкну на ћитку, на свáдбу, па ћите свáтове. Рс.

ЋОШЕ

Не сéди на ћóше, да не остáнеш удовáц. Држ.

Тија неје носен у свата хошетџа. Вој.

УВО ПОЈАЊЕ

КА — запоје уво, че чујеш глас. Десно уво ка поје, че чујеш мушњи глас или муж че дојде, а лево уво ако поје женши глас или жена че дојде.

Рос.

— ти уво поје, че чујеш женши глас, убаве вести че ти донесе. (каже).
Пир.

УЛУЛЕЈВА

Улулџа само кџка џ-гору: — Му! Му! Тодоре. За брата лулџе. СГл/Ста.

УПИРЧУВАЊЕ

Ка се, бре, упирчи, па се кара с мајћу си. Ама па девојћа, дрта девојћа!
Кџ че узне теквџ, па да си после има рабџту, да си главу врже. Чин.

Упирчило се, па се само кара. Немало на кога да се метне. Сук.

УРОДУШЊЕ/УРУДУШЊЕ

Једни га кажу „урџдуше“, друђи га кажу „урџдуше“. Оне, теја жене, ка се дете рџди, сџдбину му одреде. Гра/Кр.

Ка се дете рџди, урџдушњаци дојду и деле му сџдбину. Гра/ДД.

Чим се рџди, грабни га, па га тури у скџт, да му сџдбину не деле. Па му се пџпак пресече сас срџ. Ка си се родџла, пџдла си нићни, па че будеш сретна. Брџ. (Божана Панчић, 1923. г., Бериловац).

УШИ

Пџју ми уши, глас че чујем. Вој.

Ти мџра сама да си знајеш које ти џко на каквџ играје. А при уши се тџчно знаје. Пир.

УШИВАЊЕ

Кад шије на себе, зашива си срећу, и спање, и све, све си зашива. Требе да дрђи нешта у зџби, конџц или нешта друђо, док шије на себе или на друђога. ВРж.

Кадџ се нешто ушива неџоме, требе да се дрђи прс или нешто друђо у уста, како му не би ушили пџмет. Кр.

Не ушива се на теб, да си пџмет не ушијеш. Рс.

У вџјску ка пџјде војник, зашивају му у дрџју некакво зрџно или траву која расте у планину, казџше ми џу ама јџ заборавџ. Гра.

ЦАР

ЦАР — је одрасло стеблџ од морџзу, разгранато. Неџоја га нџјде ка загрџтамо, па вој платимо, па га мијемо, па му појџно. Зав. (Јелена Јотић, 1942. г.).

— текá смо окáли олупен клáс од морузу у који има модра́ или дру́гаква зрна понéгде, па му се ра́дујемо. Вој.

ЦВЕЋЕ

До годину, цвеће из кућу не дава мајна ка ожени сина. Пк.

Када мајна жени черку, до годину-дња не дава цвеће сас земљу, сас саксију, из кућу. А ако даде, нема да има черката потомство, или че њој деца́ буду алтава или болешљива. Или, черката њој нема да има здравје. Пир.

ЦВЕЋЕ — за у кућу бере се распарено, а и за свадбу, да му је пар жив. И тањири се постављају на астал само на непар. Пир.

— које се обере за носење на гроб не смеје да се уноси у кућу, и цветове́те мора да буду на пар. А што је за једење на гроб се носи на непар. Пир.

— од куде је девојната не дава се у дом куде је отишла. Рс/Пир.

ЦВЕЋЕ СЕ НЕ ДАВА — увечер. Пир.

— из кућу кад сннце зајде. Не је добро ни за туја кућу која дава, ни за туја кућу која узима. Пир/Гњ.

ЦЕПЕЊЕ КАПА

Ка се роди мушко дете, на башту́ту се капа це́пи, ка́пут или кошу́ља. Вој.

ЦИГАНЧЕ НА ТРЕПЋЕТЕ

Дошло му Циганче на трепћете, (приспало му се). Соп/Вој. (Да ли је Циганче персонификација ноћи?).

ЦРВЕН КОНЏ

Ка се роди бебе, тури се тамо црвен конџ да заштитáва детето да нема вусће ако некоја дојде која се пере. Пир.

ЦРКВА

Ако се провреш у цркву куде је бог разьпет, нема да те болка вача. Гњ.

Има да и изгрбáви бог, врата црквена однели. Зав. (Клетва).

Јá ми се у цркву млого не ко́па. Зав. (Радник у скипи која врши археолошка ископавања).

Ја пцу́јем цркву, црквиште и деца́. Не знам зашто то́ва пцу́јем, али пцу́јем. Гњ/Пир.

Кој пипне црквено или манасти́рско, че га угрчи. Сук.

Кому то́ва превра́зи, нека љу уведé, кучку́ту у цркву. А ми Завојци кучку у цркву несмо́ уводили. То́ва ни је некој пришил. Кој ти знаје што ни је вода́ селб потопила. Зав.

Купил му́жат црквено, црквену земљу, и преплатил, само проклети́ја да ни не би́је. Ама те, он умре́, а ја па преби́ ногу у клк. Најдобро си је да се црквено не пипа. Тм.

Највише сам обичála пешћѝри да глѝдам у цркву. Гра.

Поп рекъл на Коприштитчи крс: — Квó че венчавам, кучѝе нече да венчавам. И на по тóва са извóде да смо куче уводѝли у цркву. Зав.

Проклетѝја је ка узнеш црквѝно. Пк.

Раванлија црква. ВЛк/Пир.

Тýва нѝма црква за крстѝне. Вој. (Од тога нема користи).

У цркву смо ишли на Блађи пѝтак, на Цурцовден и на Спасовден. Зав.

Узнеш ли црквѝно, нече ти је на árно. Пк/Сук.

Цркве, манастири, ја се не затлцујем по тóва. Зав.

ЦРН ПОВÓЈ

Кад се родѝл у црн је повóј повѝјен, затóва му је теквá (лóша) судбина. ВЛк.

ЦРНА ОВЦА

По једну црну овцу са чувају. А порано, ка су црне овце биле млóго, чувáли су по једну овцу чипу. Оне су тóг биле рѝтѝе, чипѝе овце. ПРж.

ЦРНО ЈАГНЕ

Ако се ојáгни црно јáгне прво, че је црн свѝт тýја гóдин. При.

ЧÁВКА

Гáла Марпáч, ковáч из Пѝрот, он је до сá, сáмо он, први чáвку припитовнил. И она си свѝ по нѝга иде. А друђи несу умејали чáвку да припитовне. Нѝкој до сá нејѝ умејал, чáвка је млóго дивó пѝле. Км/Пир.

ЧАРÁПОК/ЧОРÁПОК

За невесту се иде с рабацѝска кола. А кá љу повезу, на волóвете тýре на свáћи рóг по чорáпок. Вој.

Кá се улази у кýћу први пут, улази се с бели влѝени чарáпци. Гра.

На свáдбу се тýрају чорáпци на волóве на рóгове, на свáкога волá по чорáпок на рог. На тѝја волóве што че вóзе невестуту. Вој/Држ.

Обичај је да се први чарáпци за бебѝ плету сас црну пѝгу на пету и на вѝр, и да ѝма крс над стопáло. ВРж.

ЧÁРИЛО

Тáја је па асли чáрило. Вој. (Дроњава, прљава, суманута жена).

Пушти това чарило, глѣде си рабóту. Пир/Вој.

ЧАС И ЧЭС

Час и чѣс! Јá ти нѣма подвáлим. Какó смо оратили, текá че бóде. Вој.

ЧѢРКА

Нѣка ми је првата чѣрка пóблиза до мѣне, да ми се нáјде (и) за добрó (и) за лóше. Рос.

ЧЕСТИТО

Дојдóмо на честито! Вој. (Благосиљање прошевине, куповине, нове куће, рођења детета).

Несмó још ишли на честито! Држ. (Још нисмо ишли да честитамо).

ЧЕШАЊЕ ПО ДУПЕ

Ако се чѣша нѣкој по дупе, товá га нѣкој пицýје. Кр.

ЧИР

Де, да сѣднем нѣгде, да не бóдем на чир. ПРж. (Да не сметам).

Стоји му ко чир товá тáмо. Јел.

ЧУДИЛА

Ти мóже би не знáјеш каквá су мѣне чудила била. ДД.

ЧУЛА ОВИЦА

Нѣма домазлѣк без чулу овцý. Сурачево.

Чуло, чула овцáта. Теквó се чува да се у нѣга углѣда кóј има лóше бчи.
Или се чува црнó, или белó ако су свѣте óвце црнѣ, или пак шáрено.
ПРж.

ЧУДО

Кáд би това чýдо видѣл, из грбѣштата би се бн дигал. Држ.

Па óка, па ви́ка, па ви́ц му чýдо. Цр.

ЧУКАЊЕ С ЧАШУ

НЕ ЧУКА СЕ С ЧАШУ КАДА СЕ — не пи́је ре́ија или винó, нѣгó нѣшто дрýго што не опива. ПРж.

— пи́је блáго винó, греотá је. Сук.

ЧУМА

Ишьл човѣк нóчу сас белóга коњá по пýт. И види вáшу од опѣнак. Слѣзне па ју узме да му се нáјде. А онó се на коњá претворило у жену, чýму. Он је препóзна и гýрне са коњá одједнóм, и побѣгне. Па ка стигне у селó, кáже на лýди ако виде вáшу на пýт да ју не узимају, да је тóј чýма. Јаловик Извор.

Когá нејѣ стисáла чýма, бн не знáје квó је чýма. Вој.

Напрајила се на чуму. Асли чума. Вој. (Неочешљана, прљава, дроњава жена).

Неје га таја чума стисала, па не знаје. Вој. (Није доживео такву несрећу). Сабрало и ко чума деца. Соп.

Чумата било. Код Калé се мили на Кладенџ да ђи чума не вача. ВРЖ/Пир.

ЦАК

Ене човек сас цакат, збира деца која викају. Ћутете, да ви не намува у цакат и да ви не однесé! Вој.

ШИЋЕР (И МЕД)

До четиресе се сваћи дѣн износи мец и шићер. И на сваку задушницу. Пир.

ШИШАЊЕ КОСА

Кад се ошиша човек, ка му се коса остриже, врља се у сјд да се не гази, да ђи не боли глава и да њим не опада коса. ВРЖ.

ШТЕТА, КА СЕ ТРГНЕ

Беше цркла крава на Јордана Грчевога, па ђу одвезомо да ђу закопамо. И ка завршимо рабóту, он рече: — Ајде да сврнемо (дóма) да дадем крчму на штéгуту. На штéту отвáре врата нека йде. Вој. (Богомир А. Пејчић, 1920. г.).

ШТИПАЊЕ

Требе да се штипне, да личи (ка се нешто купи за облачење). Чин/Вој.

* * *

РЕЧИ КОЈЕ (МОЖДА) ИМАЈУ ВЕЗЕ СА ПАГАНСКОМ МИТОЛОГИЈОМ СТАРИХ СЛОВЕНА:

- Девана (Пет); Кукла (Рос). (Микротопоними).
- Перуника. Пир. (Билка, ирис).
- Преперуга (Вој/Пир); пеперуга (ВЛк). (Лептир).
- Преперуђе (Вој); пеперуђе (Зав). (Додолице).

БАЈАЛИЦЕ

БЕЗДЕТКА ДА РОДИ

Немали деца. Па њим косили косаче. Па се свекрвата пожали на косача да њој снаата нема деца. А он знал да баје. Па довела снауту при нега. Он нешто бајал, бајал, не могло да се разбере каквó, па накрај

прескóчи косóту, и речé: – Ѐга, мiга, неjé ме брiга! И она пóсле добила детé. Гра.

ДА НЕШТО ШТУКНЕ И ДА ГА НЕМА

Поменуло се/Не поврнуло се. Воj. Текá се пребáје нéколко пути.

Нек iде у-гору. Гос. Текá се пребáје нéколко пути, па помóгне, па тóва штóкне. Или пá не помóгне баjáње. Гос.

ДА СЕ КРАЦА НЕ ПРИМÉТИ

Гiди, гiди/Кáпа му се види/Црнó, белó/Да је подебелó. Гра. (Из приче о лоповима који су крали jaгњад).

ДА СЕ ПРЕОБРНЕ

Трне, мóме, Трне/Нéк се мój живóт преобрне. Кр. (Молитва, а по речима окупаторске песме, као пародиjа).

Трне, мóме, Трне/Егá се преобрнé. Воj. Текá бéше поjал дедá Микáил, па iде у зáтвор. (Изражавање политичког става у виду баjалице и молитве, а уз коришћење речи окупаторске песме).

ДЕВÓЈЧЕ КА СЕ ТРАЖИ

Ората, кóпата/Дáј ми, дéдо, мóмуту/Да ти не изгóрим брадóту. ВС. Текá су жéњени поjали на попá ка iду од iжу до iжу „у цара“. (Шала-игра).

ДЕТÉ ДА ПРООРАТИ

Неjé могъл да проорáти до четрi гóдине, па га је бабá Тáла пронéла крз кавену да мój да проорáти, затóва што се у кавену млóго орáти. Пир.

ЗА ЗДРАВЈЕ НА КÓЊИ

Молитва за кóњи се прекáзује за Цурцовден. Пир.

ЗА НЕРОДУЉУ

Да отiдеш у гóру зелéну/Да набéреш трáву русавéл/Ко теквóја дебéл/Да ђу пиjеш три jутра/Да ти примрда унутра. Јал/Бер.

КА НЕКОЈЕ НЕ МÓЖ ДА СЕ ОЖЕНИ

Коjé не мój да се ожени, туртáрше му доóде како на бебé. И теквó чóдо су човéци у мýку правiли. Је.

Купу га у вóчће да мój да се ожени. Кр/Изв.

Остáве га на срéд пút или на крстопутину, ако не мój да се ожени. А увiју га у цргу како бебé у повiвiће. И кóј први прiјде и нáјде га, он че му је кум. Дадé му пару, и свé по рéд како сас бебé. И пóсле се лóко жéни. Ама тóва је пóвише лjжá. Текá су Лjубена из Трнчање увивáли. Воj.

Провирају га крз набрдила и мињује низ навбј, и трéбе и да му бају бабичћете, да мбж да се ожéни. Км.

КАПАК

Кој пије у капак/Че га вати пољаќ. БЧ. (Дечје бајање и играње, у облику клетве).

МЕСЕЦ СТУРАЊЕ

Стурају га жéне које знају да вражукају. И једна га текá стури. И ка га стури у њбнуту љжу лéгне шарен вол. И нéче да се дигне догод си она од говно не гризне. И ка она гризне, тбгај си он излэзне и отиде на неббто, и излэзне мéсец. Брл.

МÉЧКА

Бај бабо да не буде/Мéчка да ме не срéтне. ВЛк. (Шала у виду бајалице, као алузија на причу).

НА БУБА-МАРУ, ЗА ЖЕНИДБУ

Мáро, Мáро/Кажí ми, Мáро/На коју страну/Че се жéним. Вој. Текá се баје на буба-Мáру за женидбу, док ти она лáзи нá-руку, и док не одлетí на нéкоју страну. Текá се играју децá, момчетíја и девојчетíја.

НА ГУШТЕРА

Гуштере, гуштере/Кажí ми гуштере/Кудé идеш. Што нáјдемо/Че дéлимо. Рас/Гра. (Дечја игра са гуштерима).

Тражи, вражи, гуштере/Што нáјдемо/Че дéлимо. Вој. (Дечја игра са гуштерима).

НА КАЛИНУ-МАЛИНУ

Калино-малино/Кажí ми пút кудé че се жéним. Пн/Кр.

Калино-малино/Кажí ми на којí пút/Че се жéним. Пк.

Калино-малино/Покáжи ми пút на кудé/Че се жéним. Пир. (Игра са буба-маром или сличном бубом, пре него што полети на неку страну).

НА НЕВЕСТУЉЉУ ДА ДАВИ ПОГАНЦИ

Невестуљћо, невестуљћо/Отиди у нáшти амбар/Има млóго погáнци/Стéсају-се да ти цéпе/Црвэнуту кóрушку/Стéсају се да ти ўши одједý. Брл.

Невестуљћо, невестуљћо/Иди у нáшти амбар/Тáм има погáнци/Стéсају се да ти сцéпе/Кбжуту. Вој.

НА ПУЖА

Пушти пуже/Рóгове. Вој. (Дечја игра са пужем).

Пушти пуже рóгове/На бабине брóдове. Пк. Текá му бајемо, и он пушти рóгове, а ми се, децá, радујемо, радујемо.

ОВЦА, КА УДАРИ НА ВÍМЕ

Ка овцá удари на вíме, млзé се крз рúпу од провртен кáмик, па се тíја

камик чува, закачи се негде на плот или уз крај. Па ка се јави истата бөлка при другу овцу, и она се текá млзé крз не́га. И има, некакво бају ка млзу, ама ја не зна́м. Чин.

ОД БЕЛА́ НЕПЦЕТИ́ЈА НА МА́ЛЕЧКА ДЕЦА́

На не́пце и на јези́к бело́ ка има детéнце, сас перце́ и сас боси́љчек маа та́ја што ба́је, а не́колко пу́ти прека́же: — Запали се град Сови́ја/Свѣт се сбра да ћу га́си/Жéне гаси́ше, не угаси́ше/Девбј́ше гаси́ше, не угаси́ше/А ја ба́ба, гасим, да угасим. Пс.

ОД БО́ЛКУ

Да оти́де бөлката ў-гору/И ў-воду/Преко де́вет пла́нине/Кудé петѣл не по́је. (три). Гра.

Да оти́де ў-горе/И ў-воде/Кудé ти́це во́ду не́мају/Преко де́вет пла́нине/И у мо́ре. Рс.

Да ти бөлката оти́де/На кучéто/У дупéто. Зс.

Сту́/Устукни/Устубéч. Пир.

ОД БРАДА́ВИЦУ

„ ... Да преска́чеш потóк ... “ — теквó неkwó казу́је та́ја што ба́је. Узме су́во дрво, и пребрóје се све брада́вице, и вржу се чворóви на конѣц, и да се ти чворóви ба́це у ћубре. Д. Стрижевац.

ОД БЉЕ

Ората/Копата/Нек иду бљéте/У младéте/Невэсте. Вој. (О покладама, али и шала тамо где има бува и младе невесте).

ОД ГЛАВОБО́ЉУ

Завиди́нце је имáло врачари́цу. Ишла сам за ма́јку да вој га́си угле́ње од главобóљу. Жар пушта са мака́зи у зелену́ пани́цу земља́ну. Ако иде на за́пад нејé добрó, а ако иде пре́ма сунце (!), добрó је. Зна́је да врачé. Велико Боњинце/Пир.

ОД ГРБИ́НУ, КА БОЛÍ

Дрэн да боли́/Грби́на да не боли́. Петачинци. Текá преба́је не́колко пу́ти, и удáра излýко сас дренóв прут по грби́ну.

ОДИ ЗАВУ́ШТЕ

Само се запису́је, а не ба́је се. Јова Тóдоров ми је записува́л на модру́ рети́шку. Вој.

ОД КУ́ЧЕ КА ЗАВÍВА

Душманину на́-главу/Душманину на́-главу! Сук. Текá си сам попрекáжеш не́колко пу́ти.

ОД КУ́ЧЕ, КА УПЛА́ШИ

Брат си ме је води́л при Три́вула из Јáлботину, бéше ме куче уплаши́ло.

Ја веч ђак, а он момче, ама смо морали да послушамо, ако несмо веровали. Тегáј сам први пут ишъл у Јáлботину. Стáрцат рáзмути у чáшу чíсто брашно, поíзмеша га сас прс, и дáде ми да пијем. Бајá ли, не бајá ли, несъм га чул, згáди ми се оди тóва што ми дáде да пијем. И више нíкада при вражалцá несъм ишъл. Не знáм да ли ми је помóгло, ама сам се од кúчишта плашил и ка порáсто големó момче. Вој.

Ка кúче уплáши некого, остриже се длáка оди нега, па се пóсле тíја што се уплáшил накáди сас тúја длáку. Вој.

ОД ЛЅУТУ РАЊУ ОД ГОРЕВИНУ

Појдó по пúт, па срéто Свету Богорóдицу/Па реко: — Помóси бóг, Светá Богорóдице/Дáл ти бóг добрó, Кáто/Кáквó да прáјм оди лúте рáне?/Лько перó и стрúк босíљак/И трáву острицу/Па нади вóду пребрíши рáне/Да не бóде више рáна. Кс/БЧ. Текá избáје неколко пúти. А бáје сас стрúк босíљак, кокошињó перó, и сас трáвку по водíцу. Бáје, и кáкó да премáзује сас босíљакат нади рáниту.

ОДИ МАГÁРЕШКУ (КАШЉИЦУ)

Трéбе да трчíш ка магáре зарóвe, па да му дáдеш леб. И пóсле оди тíја леб да дáдеш на детéто. Текá се лéчи детé ка кáшље магáрешкуту. Сук.

ОДИ МАСИЉ

У тúђи синóр с црн залагáч рúће (је) мазáла. Товá њóј је помóгло. Зав.

ОД МАЦИЈЕ

Пу! Пу! Пу!/Далéко од мéне/У гóру, у гóру/Иди у гóру/Иди. Соп.

ОД МЕШИЊУ

Ка почé да га трлá, онó почé да му крка у мешíниту. Онá му сьбра стомáк па нáпраји кáко кóло окол пúпакат. Ка нáпраји од крпу кáко колáч. Имáше кошчарíне, кóсче, и тúри ђи у вóду. И рéче, прéбаја: — Кудé íду кóсчете? Ако íду прéма вратáта нејé добрó. Ако се увртају, че је добрó. И неколко пúти текá прéбаја. Бáје, бáје, и понéкад ми кáже: — Тéшко да ти премíне детéто. Зав.

ОД МЉУКУ

Вржукá ми некáко овáка: — Бóлес да íде у плáнину/У вóду/Што-ти је мúка да íде/Да íде преко реку. Рас.

ОД ЛÉВО ÓКО КА ÍГРА

Ако íграш, на добрó íграј (Вíше пúти!) /Ако не, че тé с нóж сечém (Вíше пúти!). Пн.

ОД ПОДÚДАР

Упáли се вíме на овцу, па се лéчи с бајáње. Прекрсти се сас сећíру три

пути и баје се. Ама не знам како се баје. Бс.

ОД СТРА

Бџи стра, бџи стра, бџи стра/Изи крв, изи кошчџнџе, изи зглабове. Зав.

Ка ти пребџе, онџ се после оцрта на зџд од кога си се уплашил: да ли од краву, да ли од жену, или од куче. Пк.

Кому сечџм стра?/Јовџнџи!/Сџчи сџчи, те га пресџчи. Кому гџрим стра?/Јовџнџи!/Гџри, гџри, те га изгџри/Да га нџма. Пк. Она сама питује и сама одговџра, а таја на коју баје сама каже своје џме. Сечџ сас сеџиру зади нџџе. Издџса сеџируту и три пути сечџ, и питује кому сечџ. Па после метлу гџри и три-пути питује док метлата гџри, кому гџри стра.

През мџре му вечџра/А у дупе му/Цџрџва главња. Дој/Рџс. Текџ се баје од стра.

У гџру и у воду да џде. Текџ се три-пути пребџе ка се нџкој уплаши, и џдма му мџне стра, не мџра да џде при вражџлицу. Вој.

Шџпче, а не чује се. Сечџ сџнџу на зџд. Нџкој џу пита: — Каквџ пџлиш, кому пџлиш? А она каже: — Пџли, пџли, па запџли/Нек изгџри! Сечџ стра. Пита џу нџкој: — Кому сечџш стра? А она каже: — Сџчи, сџчи па пресџчи! Км. Текџ сам га нџкако запамтџла, детџ сам билџ ка су ме водџли при бабу Пџрсу Војникџрџву да ми баје.

Шџпче, од стра баје. Сечџ сџнџу, пџли стра. Тџлко сам запамтџла. При.

ОД СТРА ОД КУЧЕ

Здрџв/Јџдан, двџ, три/Чџтири, пџт, шџс/Сџдам, џсам дџвет/Дџсет/Дџвет, џсам, сџдам/Шџс, пџт, чџтри/Три, двџ, јџдан/Гџтџво, џди! Гра. Одведџ на дрвџик тога кому баје, па га сас гџрџву гџнџицу мџзни по лицџ, и текџ баје.

Ка се баје од стра од куче, онџ се острижџ длака од това куче, па се кџди онџја којџ се уплашил, и баје му се. Вој.

ОД СЃГРЕБЈЕ

Од куче, од сџгребје, бајџла ми је на детџ, вџсџе да се урџну. Држ.

ОД ВИЈАЊЕ

Пџс, маџо! Пџс, маџо! Однџси га џ-гџру. Сџп. Текџ се каже, како на шџлу, ка се нџкој исџџја, па билџ да је насџбал, билџ да нејџ.

ОД УРџЦИ

Кад детџ спи, поглџдаш га, и клнџш: — Пу! Пу! Посрџло те пилџнџето. Рс.

ѐКО КА ЈЕ БѐЛНО, ИЛИ Кѐ ИГРѐЈЕ

Ако џграш, на добрџ џграј/Ако џграш на злџ, маџуј сс/Че те рџнем с нџжат. Пк. И свџ се това прекаже три-пути.

Ако играш, на добрo играј/Ако на злo играш, престани. Држ. Каже се три пути. Текá се бáје ка је бко ббно. Држ.

Ако играш, на добрo играј/Ако на злo играш, че те бьцнем/Че те извадим. Кр. Прети му се сас иглу.

Ако играш, на добрo играј/Ако играш на лoше, иди од мене. (престани). Пир. Текá прекáже вражалицата млoго пúти.

Ако играш, на добрo играј/Ако играш на лoше, мáни/Ако играш, на добрo играј/Ако играш на лoше, нембј. При. Од бко играње текá се бáје. Једампút гóре, па дóле, па дéсно, па лéво. И текá се сас иглу напáраји крс.

ПÁРЕ ИЗГÚБЕНЕ ДА СЕ НÁЈДУ

Причáл ми је Сента из Витáновци, тíја што бáје: Били два брáта, живили у зáједницу и турáли на једнo мéсто све што зарáде. А једн брáт крáл оди тéја пáре. И женá на другóтога брáта отíде при Сенту, и он вој рекъл да су парéте у главíну од кóла. И она се врне дóма, кáже на мýжа си, и одма и нáјду. Цр/Пир.

ПОРОДУЉКА КА ДОБИЈЕ БÁБИЊЕ, ИЛИ АКО ЀДЕ МЛÓГО КРВ ОДИ НЅУ, ИЛИ КА НЕКОЈ МЛÓГО ПÁТИ ОДИ ГЛÁВУ

Еј ти, мáмко, јел тí нежít/Црнá ли си/Белá ли си/Сура́ ли си/Ако тражиш, у-гору да идеш/Да тупаш на мéчће и на зáјеци. Кс. Бáје се сас квасџц, и од метлу да открши, да излэзне на жену из мешíну и да иде у шуму.

РАСТУРАЊЕ ЗЛÓ

Да ти бóлката отíде/На кучéто/У дупéто. Зс.

... Масленица све ... Сре. Глéда у белéг од кúћу, од прáг, и текá нéкако бáје.

Нек иде у-гору. Вој. Прекáже млoго, па и тóва кáже.

Пу! Пу! Пу! Далéко од мене/У-гору иди/У-гору иди! Соп.

Споменуло се/Не поврнуло се. ЦД. Текá нéкако бáје.

Товá да не добди/У-гору да иде. Вој. Прекáже се два пути или пóвише пúти, а текá се бáје од бóлку или од нéкакву дрúгу невóљу.

РАЦАЊЕ, ДА МÓЖЕ ЖЕНА ДА РОДИ

Да пíјеш траву русавéл/Ко ... рц дебéл/Да пíјеш три јúтра/Да ти седí унутра. Држ.

СТУРАЊЕ ОД ÓЧИ ПОМРЧИНУ

Дáнка је товá знáла. Ишла сам при нЅу, ама не знáм какó бéше. При.

СÚДБИНА ДА СЕ ПОГÁЦА

Кáртацика погáца сýдбину. Казáла ми је: — Сá сте си свитí у кúп, и

деца́та, и му́жат. Че има́ш сме́тњу из ку́ћу! Пир/Трнски Одоровци.

СЪН ДА СЕ ВРНЕ, ИЛИ ДА СЕ ПРОМЕНИ ЧОВЕК

Јовáne/Окрéни се/Обр́ни се/Вр́ни се. Пир. Промрмља не́колко пу́ти текá, и това́ је. То́лко сам запази́ла.

ТРЕНДАВИЛ КА СЕ НЕКОМУ НЕ ДИСА

Деда-Ђура из Цсрвдел је оди текво бајал. Ама, нити сам мушко, нити ми је па на мужа бајал, та да знам. Држ. (Шала-двосмислица, на рачун сујевernih).

На некојега младожењу или мужа нап्राје маџије, па нече да му се диса док му вражалица не пребáје. Одведу га при вражалицу, а она́ му ба́ја, ба́је, ба́је, и трља му га сас ћеремиду. Па не знам да ли му после повише помогне това или комшије. А дешавало се да текá понéкога жéне сас трљање с ћеремиду оклосна́ве, израња́ве му га, па после муку види док се излечи. Пир.

ТРУН У ОКО

Што на Булку у дупето/Това́ тебе у окото. Зав. Текá пребáјемо по не́колко пу́ти, ма́лко на ша́лу ма́лко на озбиљно, ка си не́кој натру́ни око.

ТУРСКУ КОБИЛУ КАКО ЈЕДНА ЛЕЧИЛА

Крупа крупнице, лакома гузице/Бапка ти ба́је, дупка ти зја́је/Селску си збб зобала/Селска те пцета разнела. (изела; лајала). Пир/Рос. Турчин довел бблну кобилу при вражалицу, а она́ ћу текá кле́ла зато́ва што је и она́, како и сви турски коњи, пасла редома по житá и овсобе, и је́ла збб и од гувно, у вршу, је́ла сиротинску муку.

ШАП У ГОВЕДА

За жéне не знам да су се због обичај или бајање стурале голé. А знам како́ се једн муж гбл стурал. Владáло шап у говéда. Па да би олечили́ли сву стóку морáли су сва́ћи огањ у селó да угáсе, сва огњишта, лу́ле, цигáре, свече, свé. Па ка су свé погасили, прокáрували су говéда крз ископан прблáz крз зéмљу, ко тунéл, који су ископали у Ђошину кáцу, те од Кужљу, па ка се по́јде за Прибóј. И крз не́га су морáла да про́јду сва говéда. Ка су прошлá, морáл је скрóз гбл муж да ћи обикóли, свáта говéда. А това́ је учинил Ђита Тренин. После су морáли да запáле огањ сас трљање дрво од дрво или конóпац оди конóпац. Брл. (Милутин Алексић, 1930. г.).

О БАЈАЛИЦАМА

БАБА — Велика Мурђина је билá ко до́ктур у селó, бајала је, лечила. Зав. — Дана Студенкова ба́је у Градъшницу. Тури сбл на крпу или на рети́ју и с не́га ба́је. Одма ме пбзна. Рече ми: — Това́ је од стрá.

Млого си се уплашил, каже ми. А друга па баје сас брашно, исто како што баба-Дана баје сас-сол. Зав.

— Така Полицџина из Градџшницу, млого је убаво бајала од стра. Пир.

Бабине деветине, текá се жене замлáчују, све је тоvá лџá. Вој/Сук. (Изјава једне млађе жене).

Бај бабо да не буде. Ако буде, обрамо бостáнат и запалимо колибуту. Пир. (Шалива упадица и подсећање на причу).

Бај бабо да не буде, мџчка да ме не срџтне. Рс. (Подсмех бајању, и подсећање на причу).

Бајање не отси́ча на сваку жену. На Цџганку кадá бајеш, не отси́ча. Пк.

БАЈЕ — с ру́ће му иде, не мџж свако ни да баје. Км.

— си на луду́ту гла́ву. Вој. (Изрека).

Бајем си на луду́ту гла́ву. Вој. (Подсећање на причу).

Ви́да води́ла чџркуту при не́коју до железничку стáницу да њој баје, али њој неје помџгло. Пир.

Вражукáње и бајање, тоvá је исто, па кому́ какџ дојде на језџк текá га каже. Вој.

Врљџла врбџво, довану́ла дренџво, оздравџла. Сврну́ љу бабичката, бџг да помџже. Кр/Гра.

ДЕДА — Давџд из Пџклешицу, џн баје оди змије. Знаје маџбре. Бс.

— Бу́ра из Церџвдел, áко је текџо прџсто, награби́ло се, ама ка џн пребаје, какџ с ру́ку да је однесџно. Бер.

— Тџра је обичáл да се шáли с нáрод. Усрне се у понџкога: — Па ти си слаб, квџ ти је? А тџја се брани: — Ништа ми неје, убаво спџм, убаво једџм, ништа ме не боли. А дедá Тџра, пáк: — Ти си слаб, погледе се, нек ти и друђи кажу, требе да се леџиш. — Па какџ? — Ја знам ле́к, оцáвна га знам, млого сам нáрод текá олџчил. Кáмик да вáриш, окрџгал, црвџн, из реку́ту, и док га вáриш сас ни́кога да не обратиш догџд га не свáриш. Пџсле че пџјеш воду́ту од не́га и че се посврнеш! Чџвџк се збу́ни, уплаши, пристáне на све сáмо здравје да спáси. Нашџл текџв кáмик, омџл га, вари́л га, вари́л, вари́л, и све си љутáл. А женáта му улази́ла-излази́ла, улази́ла-излази́ла, питувáла га, окáла га, окáла по не́га, брукáла га, клџла га, квџ не прáјџла, ништа. Вн се по њу́ не љути́л, вари́л си кáмик и љутáл. Ама, прошлџ млого врџме, а кáмик ни да чу́је, исти си. Досџпувал вџду, пá вари́л, и пá љутáл. Па пџсле ка видџл да је тоvá шџгá, гонџл дџда-Тџру да га би́је. МЈ. (Једна од врло различитих верзија о дџда-Тџриној шали са кувањем камена, а коју је испричао Синиша Ђорђевић, Тарапонта, рођен око 1925.г.).

Дојдџше Цџгање и почџше да бају и да ни ле́че. А муж ми и јá, заблајамо се у њџ, и почџмо све да њим верујемо. И да изнџсимо све што кажу, све што ни траже. Па Цџганката рџче да мџж да стурџи болку од мужа ми, ама да њој џн изнесџ и даде тазџ кошуљу. И онá ме прáти да љу

узнем из ковчег. А тџ смо били големá сиротиња, кућу прáјејомо, а тáја си му кошуља бeше једнá. Јá ћу узó и понéсо, тóлко ме бeше замлатило. Па ка дојдó до Цíганкуту да њој ћу дадém, рéко на мýжа ми: — Ама, Јóве, кво товá прáјмо, па онí лъжу, свé че ни изнесу. Немóј да си давамо. Здравје је од бóга, нејé од Цíгање. И он ме пóслуша, íскара ћи, и нíшта њим не даде. И пóсле си оздравé. Рс/ДД.

И узнем кутлачу ложицу (па) растóпим óлово, па га сипем у паницу и у вóду, па се омíје тíја кому сам бајала. Текá сам научила од свекрву и од бабу-Стојáнку Ћерлину. Завој. (Баба Тица, око 1905. г.).

Идó, идó, идó! И при вражалицу íдо. И пá лéк не најдó. Вој.

Из Јáлботину су бајали Пéра Карпúz и Трíвул Крóтíин. Трíвул је мóж бéлћи нéшта и знáл, а Пéрино бајáње је билó чíста лъжá, он си је лъжóв и бíл. Вој.

Íзлечи га зачаскóм, ко да га с рýку óтури. Вој.

ЈА — бајá, вражукá. Па кá се пóсле детé отрéсе, стáну мýж. Пк.

— пазí у васуљ ка че ми дојдеш. ТД. (У пасуљ сам гледала да погодим када ћеш доћи).

— у бáбине врáче не вéрујем. Пир/Доњи Стрижевац.

Једн у Бéровицу од стрá бајáл сас шићер. И млóго помагáло. А на једногá Цíганина детé билó млóго бóлно, па га однесу при тóга. Он-се отимáл, нéче па нéче. Ама видéл детéто че умре, па пристáл, кандисáл. И од тџ му се бајáњето не привáча. Сá више и не бáје. Пир.

Лъáје крушум, бáје! Једнá бáје сас брáшно. И пóсле га удáра од врáта, и тóва прво с лéву рýку, па с дéсну, па пóсле с обéте. Зав.

Лъáју крушум, óлаво. Напечу га на óгањ у ложицу, и текá га истóпе. Преди товá га туре на нóгу кому бáју. И пóсле га врље у вóду, и онó се покáже од коју се живíну уплашил — да ли од крáву, или волá, коњá, тíцу или човéка, или куче. И тџ, по тóва, се бáје нéшто. Зав/Пир.

Мáјћа ми је ишлá при вражалицу, при бабú Кóту, на воденицу, кудé је живíла, и млéла брáшно. Уплашилó мáјћу ми, ка је билá детé, куче. Онá ћу одвéла на дрвник да њóј бáје. Мáјћа ми пригча: — Сас габрóву грáнчицу ме мáзни прекó-главу. Ама, штóм не чýје добрó, онá не шьпче како то се шьпче ка се бáје да не чýје тíја кому бáје, нéго óка: — Здрав/Једн, двá, трí/Чéтри, пéт, шéс/Сéдам, óсам, дéвет/Дéсет/Дéвет, óсам, сéдам/Шéс, пéт, чéтри/Трí, двá, један/Готóво, íди! Пóсле се мáјћа ми жалíла на мáјћу си, на мóју бабу: — Мáмо, каквó бáје, онá не бáје! Онá брóји, и не шьпче него óка. А ти си ми реклá да се шьпче ка се бáје. Гра/Пир.

Мóже за вражалцá! Мóже вражалц да буде тíја! Млóго лъже! Сук.

Мутан (ти је) белéг, (товá нејé на добрó). Сук. Изрека.

На Цíганку ако бáјеш, пóсле не мóж вíше нíкому да бáјеш. Пóсле ти се не вáча бајáње. Пк.

Најмалко сам верувала у вражалице. Што ти баје нема лек, него ако дава лековите траве и ако прави мелем. Сента је Ружу лечил, ама ју травá блечи. Горња Глама, Б. Паланка.

Нек ти враже, да видимо кво че ти каже. Орљ.

Немирóсан, не држи га на мiра. Требе да му пребáјете сас једну дренóвину. Вој. (Шала-претња несташном детету).

Несу набáјани. Зав. (Није их врача́ра ослободила чини).

Нече бајање, сака копање. Изв. (Пословица).

Он сказује ба́бине деветiне. Вој. (Лаже).

Пeрса Војникарóва из Присја́н, она́ че ти пребáје, и че ти отури бóлку. Текá ми рекóше, и ја идó, и бóг да помóже. Км.

Пóгоди ко да је у бóб гледáл. Вој. (Изрека).

Растрча́л се по жéне да га лече. Вој.

Стáра женá преди смрт пренóси на девојче које је још младо и још нејé почéло да се пeре. Најчесто из роду. Баба си мóж унуку или преунуку научи. Дрúгому се не казује. Пóсле тóва девојче нiкому не казује кво му је реклá, па да га сечéш. Ако каже — бајањето се не вáча. Пн/Кр.

Товá је лжá! Јá у вражукáње и у вражалице не верујем. Чин.

Трчи́ по стáре ба́бе да га лече, и нiшта. Јá да сам бóлан, ја би трча́л по младéте, ама сам здрав, па ме срамотá. Рс. (Двосмислена шала на рачун сујeverног).

У Кáмик íма клáдeньц Светeнá водá. Тáм íду двá-пути у гóдину за вóду. На Рáспети пéтак сас ту́ја вóду мeсе лeб за Вeлiгден, и омiју се. А на Вeлiгден оди ту́ја вóду узiмају да прáве крмило за стóку. При.

Че íдем по врáчhe. ТД.

ОБРЕДНЕ БАЈАЛИЦЕ

БОЖИЧ

АКО НЕ РОДИШ — ја че те сечém! — Немóј ме сечéш, че рóдим на гóдин пóвече! Држ. Мушко прéти сас сеи́ру на рóдно дрво, а жéнско одговáра. А текá кажу по трi пути.

— че те отсечém! — Немóј да ме сечéш, ја че рóдим пóвече на догóдину. Вој. Текá се по трi-пути речé.

Казуј, че рáцаш ли?! Ако че рáцаш, нeма те сечém/Ако нeч да рáцаш, че те сечém. Рс.

БЪДЊА ВЕЧЕР

Áде, Цeрманe, áде дооди! Бóље сá да доодиш на голéму вечeру, него лeтоска на Голéму нiву. Пс. Зовé се од праг пред вечeру.

АЈДЕ, ЦЕРМАНЕ, АЈДЕ СА ДОЈДИ НА ВЕЧЕРУ — да не добдиш лѣтос.

При.

— лѣтосће бчи да ти не вѣдимо. Чин. (Окамо пред-врата).

Дојди, Божја мајно, дојди на вечеру, дојди у њжу. Пк. Текá се од праг зовѣ, а ка се врне у кућу, каже се: — Добро-вѣчер, Божја мајно у њжу.

Зелáник, тѣква винó! Божја мајно, ајде да вечерáмо! Км. Три-пути се позовѣ, па се улѣзне у њжу и каже: — Добро-вѣчер! И пóчне се вечерá.

Мѣјо, вѣјо, ајде да вечерáмо. Вел. Боњинце. Од праг се зовѣ.

Нá (ти), Божја мајно, зелáник! ВРж. Три-пути зовѣм, па улѣзнем, па кажем: — Добро-вѣчер! И пóсле вечерујемо.

„... Стáљенине, домáһине ...“ ВС. Домаћница излѣзне на двóр, удáра с ноће од-земи, и текá нѣкако зовѣ на вечеру.

ЦЕРМАНЕ — Антон, дојди у нáс. Куса Врана/ЦД. Три-пути од праг, стáри лѣуди су текá зовáли.

— Лáзо! (Три-пути!)/Евѣ ти зелáник/Цермане, Цермане/Дојди у нáс. ЦД. Текá се óка у Кусу Врáну, јá сам оту́де девóјһа.

Цермане, облече/Кудѣ да си, овдѣ да си/Да вечерáмо и да пијемо/И преко лѣто да се не вѣдимо. При.

ЦЕРМАНЕ, ЦЕРМАНЕ/дѣ да си, сá да си/Да дојдеш! Лѣтосће бчи да ти не вѣдимо. Об.

— дојди на голѣму вечеру./Немóј да ми дојдеш лѣтос на њѣву или ливáду. Гос. Врнем се, па назовѣм: — Добро-вѣчер! И мóјити ме пѣтају: — Дојдѣ ли Церман? Ја кажем: — Дојдѣ!

— јѣла на вечеру. Немóј лѣтос да добдиш! Пир. Позовѣм три пути, улѣзнем и благосóвим: — Добро-вѣчер! Срѣтна Бѣдна вѣчер/Да је здравје/Да су áмбари пѣлни сас жѣто/И куће с децá.

— немóј лѣтос у-поље/Негó са дојди. Мр.

ЦЕРМАНЕ, ЦЕРМАНЕ/КУПѣ ДА СИ, ОВДѣ ДА СИ — да вечерáмо и да пијемо/И преко лѣто да се не вѣдимо. Пир.

— дојди на вечеру! Студена, Бабушница. И врне се, и каже: — Добро-јутро!/С кóзе млáде/С јáришта, јáгништа!

ДОЖИЊАЊЕ

ГРАБАЈТЕ СЕ — девóјһе, да се грабу момчетѣја за вас! Ајд, па на гóдину при свѣкра. Кр/Држ/Кс. И онѣ се грабу којá че пóвише да бжње.
— девојчетѣја, да се грабу за вас момчетѣја. Зав.

Дѣ, јѣлате, дѣ дојдете/Да сѣднемо густо/Да су густѣ снóпове на гóдину/И нѣк је здравје/И да смо жѣви и здравѣ/И фáла ти њѣво што си родѣла/А на гóдину да рóдиш пóвече. Гњ.

Дојдете, дојдете/Њѣве дојдете/Нáшта се њѣва дожѣна/Нáшта се њѣва омѣла/Нáшта се њѣва исплѣла. Гњ/Бла. (Зорка Стаменковић, Блато, 1921.)

Ка се дожиња, каже се: — Квачкуту смо искубли! И поје се: — Дожиња се бегова белџа. БЧ/Кс.

ДОЗАГРТУВАЊЕ МОРУЗА

Брат по брата, па и двата. Км. Тека му речемо на крај ка докóпујемо или дозагртујемо, сваћи струк да роди по два.

Да бóg даде, на гóдину пóвише да вржеш. Бла/Гњ. На три струка све испревржу шумицу што има, па се текá благослóви.

Кóла да се стрóше, млóго да се роди. Гра. Текá се бáје на крај.

Нѝ те са врзúјемо/Да бóg даде/На гóдину да вржеш/Пóвече. Гњ.

Овóлћи да су ти гáздо/Клáсове! (Надничар показује дужину лакта!). И овóлћи! (Показује држаљницу мотике!). И овóлћи! До Бóга! (Показује мотиком увис, колика да су стабла!). Кр/Држ/Кс.

ЗАТКАВУВАЊЕ

Да се забáвим колко мýж при чýжду жену/И колко петýл на кокóшку. При. Текá каже којá почиња да ткáје, ка сéда у разбóј.

ЈЕРЕМЀЈА

БЕШТЕ — гуштери и змије/Јутре су Јеремје. Соп.

— змије у-море/Јеремја у-поље. Вој.

КОЛЕДА

Вáлила се гóдина/С мláдог бóга и божича/С мláда јáгненца ... /Кýту, кýту, бáбина пíленца/У скýт улéзла, из скýт излéзла. Бански Дол.

— Врáно, тебе трéче, а нáм пíличи. В. Боњинце.

Добро-јутро/Гóдина се вáли с јáренца/С пíленца/По пýт одíла/У скýт носíла. НМл.

ДОБРО-ЈУТРО ДОМАЋИНЕ — гóдина с-гóдину се вáли/С мláдога бóга и божича/С мláди јáганци/С мláда телчíнка и ждробетíнка/Сас злáто и сребрó/Сас мéд и мáсло/Кýту, кýту бáбина пíленца/Кудé одíла, бáби у скýт носíла. При.

— да си жíв и здрáв. Кóлко имаш јáгништа, телчíнка, ждробетíнка, мéд и мáсло, а нáјвише мýшка дечíца. Рс.

— све íдем из плáнине/И донбсим нóве вéсти/Кбзе су се околíле/Овце су се ојáгниле/Све овнóви вíторози/Аој, Сбте, прéсоте/Дај дéдо бáнку/Да ти живí бáба/Дај бáбо динáрче/Да ти жíви унýче. Гњ.

— и домаћíце/Срétан ви Божíч и Бýдња вéчер/Да ви је свé срéтно и вéсело. Пир.

Добро-јутро/Слáвите ли мláдога бóга?! — Слáвимо, слáвимо./ — Кóлко íскре, тóлко јáгничичи, јáренца, телетíћа, прашчíнка, а нáјвише мéд и белá погáча. Брл. (Милутин Алексíћ, 1930. г.).

КÓКАЦ, КÓКАЦ, КОЛЕДО — да се укáчим на столíчку/Да довáтим шуше-нйчку. СГл.

- посрало те говедо. Км.
- стріна Пётро, колéдо/Укáчи се на столицу/Дбкaчи шушеницу/Суни, мўни у торбїцу. Велико Боњинце.
- усрало те говедо/Стáни бáбо на столичкy/Па довáти шушеничкy/Па ђу мўни у торбїчкy. При.

Куту, куту, бáбина пїлишка/Кудé одїла, јáјца у скўт/Носїла. Вој.
Лéб и пченичкa/Мéд и мáсло. Пк.

Прéдвечни, рáдујсја прéдвечни/Ој, Сóте, зéмљу пресвéти. Пир.

Ој, Сóте, дáјте ми орéси/Ако ми не дaдéте, јá че обéсим, обéсим. НМл.
(Шáливо, пародија).

Поткáчи се дéда на столичкy/Дa довáти шушеничкy/Шушеничкa пáде/Дéда бáнку дáде. Пир.

Стринá Пётро, стринá Пётро/Укáчи се на столичкy/Довáти ми кобáсичкy/
Суни, мўни, у торбїчкy/Натўкај ме с кусў кўчкy/До вртњїчкy. Вел.
Боњинце/Пир. (Ружа Милошевић, 1927. г.).

Цўпър, цўпър, колéдо/Посрало се говедо/На Јовáнову орнїцу/У моју
торбїцу. (А домаћїце запоју пóсле:) — Зáмучи се Божјá мáјна/Од
Їгњата до Бáдњака ... Вел. Боњинце/Пир. (Ружа Милошевић, 1927.
г.).

Чўпър, чўпър, колéдо ... Вој.

МЛАДÉНЦИ И БЛАГОВЕСТИ

Да порастéш голéм/Да си жїлав ко дрéн/Да рїпаш ко јелéн. Км. Текá
бáјемо и шїбамо човéка или детé сас врбóве и дрéнóве грáнчице.

Да си жїлав какó врбá/Да си здрáв ко дрéн. Пир. Текá казўјемо, бáјемо,
вражўкамо, речї какó си бчеш, и шїбамо се.

Да си жїлав како дрéн/Да рїпаш како јелéн. Рс. (Мушкарцу).

Да си жїлав ко дрéн/Да рїпаш ко јелéн/Да растéш ко врбá. Вој.

Да си здрáв ко дрéн/Да си жїлав ко врбá. Пир.

Да си здрáва и вéсела/И жїлава ко дрéн. Пир/Рс.

Да си јáк ко дрéн/Да си жїлав ко врбá/Да рїпаш ко јелéн. Гњ.

Цьвтї трн, голéм дбн. Вој. Ка у-пролет чўјемо првї пут да запојé славé
пїле, текá кáжемо, пребáјемо.

ЦЬВТЇ ТРН, ГОЛÉМ ДБН/Белá кáња на говнó се клáња. Пир. (Да ли
загонетка?).

- Блáговести, врáговести. Вел. Боњинце, Пир.
- децá вїку за мéден кравáј. Пс.
- мáла тўрка, пупўрка. Гос. (Петар Пејчић, 80. год.).
- мáла трта у огњь. Соп.
- мáла тўрта за цéл дбн. Рс.

- малечка погачка. ВРж.
- стисни гуз, леб нема. ВЛк/Дој.

МОЛЕЊЕ ЗА ЊИШУ

Дај, Боже, њишу, по сво поље да зароси. Зав. Тека поју пеперуће, ка се мбли за њишу, ка је суша големá.

Дбдолица ббга мбли/Дај, Боже, рснху њишу/Да удари рсна њиша/Рсна њиша берећетна/Дај, Боже, дај. Пир. Тека поју и стоју у вбду.

Крстí нбсим, ббга мблим/Гбспбде, Гбспбде, помíлуј/Нек зарбси сítна њиша/Гбспбди, Гбспбди/Што гáзим, ббга мблим. Држ.

Ми íдемо преко поље/А бблаци преко небо/Ој Дбдоле, Дбдоле/Ми брже, бблаци још брже/Ој Дбдоле, Дбдоле/Облаци ни претéкоше/Суву зéмљу натопíше/Ој Дбдоле, Дбдоле. Држ/Кр/Кс. И кудé нáјду жену свé ћу окупу.

СÍТНА ЊИША — да порбси/Ој Дбдо, ој Дбдоле/Сítна њиша да порбси/ Ој Дбдо, ој Дбдоле! Ор.

— заросíла/Гбспбде, Гбспбде, дај њишу/Да пољајеш зрно пченицу и морузе/Да пољајеш поље цéло. Пк. Па се пáре врљају у котлé, а жéне се набпакo облечу и онé прскају по пýт из котлé и поју.

НОВА ГОДИНА

Áјде, ако је мбј, нéка дбјде зáједно да жнéмо. Пн/Кр/Држ/Кс. Ка девојћа бче нéкоје момчé, па зрното (од овбс) рíпне камтó нéга.

ПОКЛАДЕ

Бълéте да íду у младéте невесте. Банши Дол. Кад се брaтњице извртý íде се зад врáта и текá кáже.

БРАТА-КОПАТА (трí-путн) — нéка íду бълéте/При младéте невесте. Вој.
— све бýје у Карпúзове/Све бýје у Карпúзову маалу. При.

ПРОЛЕТ

Врљај, свáте, лескбв прут/Узíмај дренбв/Прблет дојде. ВЛк.

ОД ГОЛÉМ ОБЛАК, ГРАД И ГРМЉÁВИЦУ

Нек íде у-гору. Гос. Кáже се ка нáйде лбш бблaк, али и за дрýгу невољу.

ПРЕНÉСИ ГÁ, ЦÉРМАНЕ — далéко, далéко/Кудé поље нéма ... Пир.

— камто Суково/Тáмо се Цéрман слáви. Кр. (Шáлива бáјалица на рачун Суковчана).

ПРЕНÉСИ ГА, ЦÉРМАНЕ/КУДÉ — нáрод нéма/Кудé стбкa нéма. Км.

— нáрод не бди/Кудé стбкa не мињýје/Кудé су сáмо кáмене/Кудé се глáс не чýје/Кудé пíлишта не поју/Кудé се кáмене вáљају у грмове/Да отíде у бýку/Да отíде у шипк/Кудé се кáмик вáља/Тáмо кудé је пýсто/Тáмо да удáраш. ЦД.

— нáши тíчичи не лету/Кудé пцу Љутинити с пúше. Брц.

— нема да нашкбди/Куде нема јагништаре/Куде нема овчаре/Куде нема берећет/Куде нема њиве и лозја/Куде нема градине и сливници. Држ/Кр/Кс.

— тичичи не лету/Куде тичичи не поју/И деца не викају. Нш.

ПРЕНЕСИ ГА, ЦЕРМАНЕ, ПРЕКО — гбру/Далéко, далéко, куде народ нема/Куде тиче не пишти/Куде ластавица не лети. Кр.

— Старе планине/Куде нође не оде/Куде пиличи не поју. Дој. Остави се сећира испред кућу обрнута сас резат нагоре, облакат да расече.

— Стáру плáнину. Рс. Кад се зададе облак, ћиша, град, текá бкамо.

ПРЕНЕСИ ГА, ЦЕРМАНЕ — у гúсту гóру/Куде нема ни тичи. Кр.

— у крнó јéље/Куде тичи не поју/Куде луђе не оде. (Текá окáла једна ка се задал облак, ама се па сетíла да су њој тáм отишли, у јелáкат, мýж и сáн дрва да крадну, па обрнула бајáњето:) — Нембј, Цермане, гóре/Гóре је мóјти мýж/Убíло га Гóспод/И гóре је мóјти сáн. Дој.

— у крнó јéље/Тáм пиличи не поју . . . (Па се сетíла да су вој тáм отишли сáн и мýж за војишта да беру, па почéла да бка:) — Нембј, тáм, Цермане, тáм су ми мýж и сáн. ВРж.

— ў-гору/У плáнине, у кáмење/Куде тичичи не поју/Куде човéк не бди/Нембј ў-поље. Вој.

— ў-гору, ў-воду/У крнó јéље/Куде кáмење íма. Дој.

— у плáнине, у кáмење, ў-гору/Нембј ў-поље да га нóсиш. Вој.

— у пúстиње, ў-гору/Куде нема народ/Да се не расíпују бблаци куде има берећет, стока и народ. Пк.

— у тýвно јéље/Куде пилишта не лету/Куде деца нема. ВС.

ПРЕНЕСИ ГА, ЦЕРМАНЕ У ТМНО — јéље. Сук.

— мљéље/Тáм ў-гору и ў-воду/Куде нáш не бди/Куде пилишта не поју/Пренеси га, Цермане, у тмно јéље/Куде нáш не бди/Куде пилишта не поју/Куде попове не чету. ЦД.

Пренеси га, Цермане, у црно јéље/Куде никој нема/Куде тичи не поју. ТД. Појé се текá пред облак.

ПРЕТЊЕ

А и мојé руће нема круше да беру, че ти врчам. Сук. (Претња на претњу).

А мојé руће круше не беру. ЦД. (Претња на претњу).

АЈДЕ — áјде! Нембј да зайпате (стáрога) човéка. СГл. (Блага клетва млађима).

— бре лýди, каквó викате?! Кој квó си је тражил он си је нашъл, а мбже пáк да си нáјде. Изв. (Подсмех претученом, пред другима).

АКО, АКО! — Амá ја че те íсамим, па че те исáбим. Држ.

— тí че ми се помóлиш, ама (пóсле) нема (ни јá) да ти дадем. Вој. (Ономе ко неће да позајми у невољи).

Ако бијеш ћорлуци че видиш и тí, че добијеш, че ти нá-нос излэзне. НМл.

- Ако ватим штáпат за друђијат крај, ти че видиш. Јал.
- АКО ВИ ДОЈДЕМ — деца! (Упозорење).
— тáм, че ви напáрим на нигде (и) ништа. Црн.
- АКО ВИ ДОЈДЕМ, ЧЕ СЕ — збутате на вратáта (Сре); распрштíte кóј куде-види (Јал).
- Ако ви дојдем, че си измешате кáпете, текá ми изглéда. Кр.
- АКО ВИ ЈА ДОВАТИМ, ЧЕ — ми усéрете руһете. При.
— си измешате кáпете, па нéма да знáјете којá чијá је. Вој.
- АКО ВИ ЈА ДООДИМ, НÉМА ДА ЗНáЈЕТЕ КОЈИ НА КУДЕ — да бéга (Чин);
је (Бс).
- АКО ВИ ЈА ДООДИМ, НÉМА ДА ЗНáЈЕТЕ КУДЕ — да бéгате (Км); че се сáпрете (ВЈ).
- АКО ВИ — ја кáжем каквó знáм за вас, че поцрцате од брiгу. Км.
— јурнем, нéма да знáјете кóј од куде је. Јал/Вој.
— појурим, нéма да знáјете кóј одéка је. Пет.
- Ако дојдем, не знáје се кóј че (мртв) пáдне. Пс.
- АКО ИЗМБКНЕМ МЕТЛУТУ, ЧЕ ТИ — кáжем; покáжем. Вој.
- АКО ЈА ПОЧНЕМ ДА КАЗУЈЕМ — из пáмет че те извáдим. Грш.
— има ти се сви смеју. Гра.
- АКО ЈА ПОЧНЕМ ДА КАЗУЈЕМ, СЕЛО ЧЕ ЗБÉРЕМ ДА СЛУША — каквó си сас сéлски мýжје рабóтила (Јал); твојá чудила (Држ).
- Ако јá почнем да казујем, че ви пýкне тiквата, па че се усмрдi. Брц.
- АКО ЈЕ ТОВА ОН НАПРАЈИЛ — нéч му је лéко, живога чу га одéрем. МСв.
- АКО КáЖЕМ ТÁТИ — нéма си жив дóма отiдеш (Гос); че видиш (Чин).
- Ако кáжеш само једну реч, че си идеш дóма без брeвенéци. Км.
- Ако, мáлко су те бiли. Јá че те јóш бiјем, и че престáнеш да ровéш. Сук.
- АКО МÉ — и сá не послушаш, че узiмам колéцат. Пок.
— излбжеш, у-очи че те заплýјем. Јал.
- АКО МЛÓГО ЗНáЈЕШ — зачáс че ти сцéпим нóвјат кожув (Пет); има те пiпнем од-земи док трéпнеш (Брц); млóго че се кáјеш (Цр).
- АКО МЛÓГО ЗНáЈЕШ, ЧЕ — врéкаш ко јáре, и че ме мóлиш да те пúштим. Пк.
— ти избiјем нóкалиците. Изв/БС.
- АКО МЛÓГО ЗНáЈЕШ, ЧЕ ТИ РАЗБИЈЕМ — дýлицу; нóсат; нóкалиците. Вој.
- АКО — млóго знáјеш, че ти стрóшим нóсат, па пóсле че знáјеш пóмалко, и че знáјеш куде је мéсто на жену а куде на мýжа. Чин.
— не слúшаш, че узнем једну дренóвину, (па ка тé заплúцам). Вој.
— нéма лéб, че утéпам нéкога. ДЦ.

- АКО НЕЧЕШ — да ми помогнеш, че ти пребијем рућете. Сре.
— руће че ти стрóшим. Пок.
- АКО, ОНО ЧЕ ТЕ НЕКОЈ — изгрбáви по градíнете, íма на ерб да идеш.
Јал.
— изгрби по чуждете морузе. ВЈ.
- АКО ОЧЕШ ДА — си здрава, бóље ти је да се уринеш да те не гледам. Држ.
— те запáлим, мбж ми и тóва злб напрајиш. Држ.
- АКО ПУШТИМ — кучето, брже че си дóm најдеш (Вој); Мýрцу, нéма да знају твојете краве куде че се сьпру (Сук); Шáрка, нéма да знајеш куде че бегаш (Вој).
- АКО СЕ — ја умешам, нéма ви остáне ни парáм парче, свé че ви потрóшим, да ви врнем злб за злб. При.
— пак трљаш од мéне, за гушу че те вáчам. Држ.
— ти прáјш да знајеш, че презнајеш ако тé увáтим. Км.
- Ако си лóш, че бóде бíјење; ако си дóбар — че даваш пíјење. Рс. (Шала у облику претње).
- АКО СИ ТÓВА НЕ ИЗЕДЕШ, ЧЕ ТИ ГА СÍПЕМ У — кáпу; шíју; шамíју. Вој. (Детету, које слабо једе).
- АКО ТЕ БÍЈЕМ ЧЕ ТИ ИСПРАЈИМ — грбешнáкат (Гра); грбíнуту (Вој); грбицуту (Вој/Сук).
- АКО ТЕ — бíјемо, че те увíвају пóсле у óвче кóже. Гра.
— вáнем, твојé чýдо нéма нíгде да га íма. Об.
- АКО ТЕ ВÁНЕМ, ЧЕ ТЕ — направим на брáшно (Дој); рашчéпим (Држ).
- АКО ТЕ — вáчам у-руће, нéма да ти бóде лько. Вој.
— вóзнем, че се обрчаш ко воденíчно колó. Соп.
- АКО ТЕ ДУНЕМ, ЧЕ ОДЛЕТÍШ — е тáм; чьк тáм. Вој.
- АКО ТЕ ДУНЕМ, ЧЕ — пáднеш (Рос); ти одлетí кáпата (Кр).
Ако те сýнем, че те прегрбим. Соп.
- АКО ТЕ СУНЕМ, ЧЕ ТИ — излэзну влáшчичити (Пк); излету сrкaлaтa (При).
- АКО ТЕ — сьснем, íма да си сьснут. Дој.
— затечéмо (још једампýт) тýва, нéма жíв да искóчиш. ВРж.
- АКО ТЕ ИЗДЕБЕЛОГРЧИМ — зачáс че се ошутíш (Вој); ти че вíдиш (Сук).
- АКО ТЕ ЈÁ БÍЈЕМ — живóт че ти загорчí (Рос); жмýкно, че проглéдаш (Гра).
- АКО ТЕ ЈА БÍЈЕМ, ÍМА ДА — си бíјен (ВСв); ужлтиш гáчете (Вој).
Ако те ја бијем, íма те увíвају у óвче кóже. Рас.
- АКО ТЕ ЈА БÍЈЕМ, КРВ ЧЕ — промóчаш; просéреш. Вој.
- АКО ТЕ ЈА БÍЈЕМ, НÉМА ВИШЕ ДА — милýјеш убáвуту женицу, негó че лу дру́жи милују (Рс); се пењáвиш на мeцýту (Вој).

- АКО ТЕ ЈА БИЈЕМ, НЕМА ДА ЗНАЈЕШ — како че капијуту трéвиш у двóр да си побéгнеш; на којá врата че (да) излéзнеш. Брл.
- АКО ТЕ ЈА БИЈЕМ, НЕМА ДА — мóж нíкој да те одвáрди. Сук.
— најдеш вратáта да побéгнеш. При.
- АКО ТЕ ЈА БИЈЕМ, НЕМА ДА СЕ — више сéтиш текá да рабóтиш (Вој); дóма мáјњи врнеш (Км); сéтиш да ми напу́штат ливáдуту (Сук); скóро дíгнеш (Држ).
- АКО ТЕ ЈА БИЈЕМ, НЕМА ДА ТЕ — збéру ни пцетáта. Кр.
— одвáрди ни Светí Пётар (Брл); побéре цел Пíрот (Пир).
- АКО ТЕ ЈА БИЈЕМ, НЕМА ДА ТИ — помóгне ни Трíвул Крóтнин из Јáлботину сас бáјање. Вој.
— се скóро мáјна зарáдује. ЦД.
- АКО ТЕ ЈА БИЈЕМ, НЕМА — те ни мáјна препознајé, а кáмо ли женá. Рс.
— ти ни ббг помóгне. Тм.
- АКО ТЕ ЈА БИЈЕМ, НЕМА ТИ СЕ — најде ни стрв ни пометáр. Држ.
— скóро зарáдује убавата женица. Рс.
- Ако те ја бијем, óдма че те вóзе на грóбишта. Кр.
- АКО ТЕ ЈА БИЈЕМ, ПОСЛЕ — нéма да мóж на дúпе да си сéднеш. Вој.
— ти не мóж помóгну ни Јáнко, ни Стáнко. Сук.
- Ако те ја бијем, скóро че те изеду брóбинцити. Соп.
- АКО ТЕ ЈА БИЈЕМ, ЧЕ — заборáвиш кó се óкаш. Соп.
— једéш с немáјене рúће (Км); óдиш на дрвене нóђе (Држ).
- АКО ТЕ ЈА БИЈЕМ, ЧЕ СЕ — вла́чиш ко улóгав (Вој); óдма истрéзниш (Пет).
- АКО ТЕ ЈА БИЈЕМ, ЧЕ — сéреш глéц; те увíвају у óвче кóже. Соп.
— ти óдма дóјде пáмет у-главу. ТД.
- АКО ТЕ ЈА ВА́ЧАМ — нéче ти се лóко (Км); у-руће, че рóдиш мéчку (Гра).
— че избљúјеш мáјчино млекó што си посисáл. ВЈ.
- АКО ТЕ ЈА ГÓНИМ, ЀМА ДА СЕ СБПРЕШ ЧЬК — на Голéми мóс; у трња́цити у Стáро гúвно; у Црну стрáну. Вој.
- Ако те ја гóним, нéма да вíдиш ни јед́н плóт преди тéбе. Држ.
- АКО ТЕ ЈА ГÓНИМ, НЕМА ДА ЗНАЈЕШ КУДЕ ЧЕ — бéгаш (Соп); се сбпреш (Вој).
- АКО ТЕ ЈА ГÓНИМ — нéма да знајеш на кудé че бéгаш, гла́ву да спáсиш. Кр.
— че си гла́ву от́инеш од бегáње. Трњ.
- АКО ТЕ ЈА — довáтим, нéма кóжа да мóж да те побéре. Вој.
— дрúснем, нéма да ти је лóко. Трњ.
- АКО ТЕ ЈА ЖЬЦНЕМ, ЀМА ДА — вíдиш како се б́ла чéша на Басáрчи кáмик. БЧ.
— зáјдеш (Гра); ти се испрáве крívити зúби (Пир).

- АКО ТЕ ЈА ЖЉЦНЕМ — после не́ма да сме́јеш да ка́жеш: — Овѣс! Соп.
— ти че искокблиш. ВСв.
- АКО ТЕ ЈА ЖЉЦНЕМ, ЧЕ — отһинеш трѳскот. ВЈ.
— рипнеш уструпачһи, па у крушу. Зав.
- АКО ТЕ ЈА — јурим, не́ма да зна́јеш куде́ че се сьпреш. Вој.
— му́нем, има да изровеш ко говедо. Кр.
— ола́стрим, че видиш бѳга, жено. Држ. (Муж жени, да ће је истерати).
— оно́дем, не́ма да мо́ж огањ да задуваш, има да одьшињаш на млого мѳста. Грш.
— пла́шим, све́ има да се умѳчујеш на спање. ДД.
— пропу́штим крз ру́ће, има се сѳтиш квѳ је лани билѳ, а ка́мо ли јучѳра. Кр.
— сьсу́чем, не́ма да зна́јеш одѳка си. Сук.
— трѳснем, не́чеш ма́јһи да пропојеш. Држ.
— ува́тим, не́ма да зна́јем ко́лко че те би́јем. Вој.
- АКО ТЕ ЈА УВА́ТИМ, ЧЕ — зѳркаш конци́ти (Вој); се окѳзиш (Рс).
- АКО ТЕ ЈА УДА́РИМ — не́ма те сврну с котѳл вѳду (Ста); че заштурѳјеш.
(Чин).
- АКО ТЕ ЈА УДА́РИМ, ЧЕ СЕ — умѳчаш; усѳреш; усмрадиш. При.
- АКО ТЕ ЈУ́РНЕМ — не́ма да зна́јеш куде́ че се сьпреш. МЈ.
— че насметѳш, дупе детһно. Сук.
- АКО ТЕ́ — ко́рнем сас виларат, че ти се истресу́ цревата зачас. Јал.
— лѳуснем, има да ти се сви смеју. Чин.
- АКО ТЕ МА́РНЕМ, СВІ́Т҃ЋЕ ЧЕ ТИ — излету́ (Сук); искѳче (Пир).
Ако те му́нем, че ти излѳзне на́-нос све то́ва што си лани јѳл. МСв.
- АКО ТЕ МУ́НЕМ, ЧЕ ТИ ИЗЛѳЗНУ — свѳт҃҃е (Тм); цревата зачас (Кр).
- АКО ТЕ — насви́јем, све че ми ка́жеш, са́мо ти се јѳш чһни за лѳју. Сук.
— на́шта кучишта дрсају, има да оста́ну са́мо дронци́ти од те́бе. Држ.
— онѳ ува́ну и би́ју, не́ма да се (ви́ше) сѳтиш да лѳжеш и кра́днеш.
Сре.
— опашем јѳдампу́т с реми́кат, ѳдма че се оһутиш. ВЈ.
— пе́рнем, (зачас че се оһутиш). Вој.
— плѳснем, има да за́јдеш (При); плѳунем, че зарцавѳјеш (БЧ).
— по́чнем уда́рам по грбѳнуту, че-ти́ излетѳ и то́ва што-си́ јучѳра јѳл.
Пк.
- АКО ТЕ Р҃ГНЕМ С ВИ́ЛУТУ, ЧЕ — ровнеш (ДД); те избу́шим (Кр).
- Ако те р҃гнем с ви́луту, ти че видиш. ВЈк.
- АКО ТЕ СП҃РЧИМ — не́ма да зна́јеш куде́ че се сьпреш. ДД.
— ти че видиш. Гра.
- АКО ТЕ СТИ́ГНЕМ, ЧЕ ТЕ — зга́зим (МЈ); напра́вим на лепи́њу (Пок);
поту́рчим (Соп/ВЈк).

- АКО ТЕ СТИГНЕМ, ЧЕ ТИ — изврнем кóжуту набпако. Пок.
 — (по)кажем куде се кóњ врзује. Вој.
 — пребијем рућете да га више не мóж удáраш. Држ.
- АКО ТЕ СТИСАМ — ти че видиш (Рос); че заборáвиш како ти је име (ВРж).
- АКО ТЕ ТРЭСНЕМ ПО ДЛЉИТИ НОС, ЧЕ ТИ — излету ци́вћете. Вој.
 — сви́ће искóче. Кр.
- Ако ти һиднем, че те омáам. Кр/Сук.
- АКО ТЕ УВА́НЕМ, ЀМА ТЕ — скóпим; штрóјим. Пок.
- АКО ТЕ УВА́НЕМ, ЀМА ТИ — отпéрем жа́пкуту (Пет); отушим, детéнце (Вој).
- АКО ТЕ УВА́НЕМ, ЀМА ТИ ОТЃИ́НЕМ — јајца́та; па́ткуту. Пир.
- Ако те ува́нем, мéсо че сечéм од тебе. Сук.
- АКО ТЕ УВА́НЕМ, ТИ́ ЧЕ — бачу́јеш (Вој); бачу́јеш, детéнце, па се нéма више сéтиш да тра́жиш ја́болће ка ти се приједу́ (Јал).
- АКО ТЕ УВА́НЕМ, ЧЕ — бачу́јеш (Сук); бкаш деду́ ти Стоја́на, из грóбиштата да се дигне, да те брáни (Држ).
 — се распршти́ш; сéреш глéц (Сук).
- АКО ТЕ УВА́НЕМ, ЧЕ ТЕ ЖИ́ВОГА — дéрем (Тм); одéрем (При).
- АКО ТЕ УВА́НЕМ, ЧЕ ТЕ — изђéбрам (Пок); искрш́начим/испрш́начим (Вој); наби́јем у днó у-земи (ВЛк); прекрш́начим (При).
- АКО ТЕ УВА́ТИМ, ЧЕ ТЕ СЕЧÉМ — на парчети́ја (Пир); парчé по парчé (Км).
- АКО ТЕ УВА́ТИМ, ЧЕ ТЕ — смáчкам (ВРж); улóжим (Вој); умр́твим (Пет).
- АКО ТЕ УВА́НЕМ, ЧЕ ТИ — кáжем куде се телé врзује. Трњ.
 — отпéрем кóжуту (Грш); се отéпам до блáго (Вој).
- АКО ТЕ УВА́ТИМ, УБАВО ЀМА ТЕ ИЗБУ́ВАМ, ДА СЕ НЕ СÉТИШ ВИ́ШЕ —
 — да ме поди́раш; текá да орати́ш и текá да рабóтиш. Сук.
- Ако те ува́тим, че сéреш чичьк. ПРж.
- Ако те удáрим, áло зажмáла, бдма че проглéдаш. МЈ.
- АКО ТЕ УДА́РИМ, ЀМА ДА — изсьвни́ кóмбалицата. Зав.
 — се насмејеш ко липца́ло кúче у јендек. Ста.
- АКО ТЕ УДА́РИМ — нéма да мрднеш. Об.
 — сас чому́гуту, пóголема чому́га че ти порастé на челó. При.
 — свé че ти се тóва распршти́. Вој.
 — ци́вће че ти нá-нос излэ́зну. Брц.
- АКО ТЕ УДА́РИМ, ЧЕ — видиш на бьлú бчи. Соп.
 — изсьвни́ш ко буре (Вој); наплни́ш бревенéцити (МЈ).
 — отђи́неш трóскот (Грш); прснеш ко тиква (Гњ); речеш коврждáњ (Рс).
- АКО ТЕ УДА́РИМ ЧЕ СЕ — прóстреш колкó-си длг. Км.
 — распршти́ш (Вој); распúчиш (При); умурдари́ш (БЧ).

- АКО ТЕ УДАРИМ, ЧЕ СЕ СЕТИШ — ка те пита́м (МЈ); каквó трéбе (Сук).
 Ако те удáрим, че те зашашáвим. Кп.
- АКО ТЕ УДАРИМ, ЧЕ ТИ — запоју́ уши (Чин); излэ́ну цívһете (Сук).
- АКО ТЕ УДАРИМ, ЧЕ ТИ ИЗЛЕТУ́ — цívһете (Пир); цívһете нá-нос (Сре/Пет).
- АКО ТЕ УДАРИМ, ЧЕ ТИ — мóчка утэ́кне. Соп.
 — на нóс излэ́не црвенá свíла. Вој.
- АКО ТЕ УДАРИМ, ЧЕ УСÉРЕШ — крацívти; ноћéте. Држ/Вој.
- АКО ТЕ — чýје мýжат, че ти ишчýка зубíти, па че се зачáс оһути́ш. Вој.
 — цéпнем, глáву че ти рашчовр́кам. Држ.
- Ако ти бóг-даде́ бóлес, нéма да ти улэ́зем па там́н да црцáш. Пир.
- АКО ТИ ДАДЕ́М ЛАЃМ, (ТÍ) ЧЕ — вíдиш (Сук); напíпаш Голéми мóс (Вој).
- АКО ТИ ДАДЕ́М ЛАЃМ, ЧЕ СЕ СЫ́ПРЕШ ЧЫ́К — на Голéми мóс; у Црну стрáну. Вој.
- АКО ТИ — довáтим тýја кáпу шáрену, че һу напíрајим на жво́њк. Јал/Вој.
 — дóјдем! Вој. (Упозорење).
 — дóјдем, й́ма свé да ти се распрштí. Вој.
- АКО ТИ ДÓЈДЕМ, ЧЕ — вíдиш од коју́ се стрáну свíвнá. Кр.
 — ти покáжем од које́ се дрво ложíце прáје. Прж.
- АКО ТИ ДОО́ДИМ, НÉМА ДА ТИ — бóде лýко; је лýко. Вој.
- АКО ТИ ДУ́НЕМ ЈЕДНУ́, ЧЕ — се обр́чаш ко вр́дало на лéд (При); те ўспим (Рс).
- АКО ТИ СВÍЗНЕМ ЈЕД́Н, ЧЕ ТИ — запоју́ уши (Сук); раскáрам дрéмку (Брл).
- Ако ти завратóшем једну́, че ти запоју́ уши. Вој.
- АКО ТИ ЈА — дóјдем, че насметéш. ДД.
 — једну́шка сýдим, дóста че ти је. Пир.
- АКО ТИ ЈА СУ́ДИМ — нéче да знáјеш ко че ти пресýдим (Рс); че вíдиш (Изв).
- АКО ТИ НЕ — намóдрим дупéто, гóвна да изéдем. Јал. (Претња-заклетва).
 — удáрим једну́ песнíцу у челó, да не бóдем човéк. Км.
- АКО ТИ ОТСУ́ЧЕМ — й́ма да се чýдиш одéка си (Чин); че се учýдиш (Км).
 Ако ти се вр́чам, ти че вíдиш да ли је б́ш текá или нејé б́ш текá. Сре.
- АКО У́ЗНЕМ ЈЕДНУ́ — габрóвину, ти че вíдиш. ЦД.
 — грáнһу, све че һу стрóшим оди тéбе. (грáнку/грáнһу). Вој.
- АКО У́ЗНЕМ ЈЕД́Н — омáшльак, че једéш стојéчһи; ўмит, ти че вíдиш. Вој.
- АКО У́ЗНЕМ ОМА́ШКУТУ — ем че вíдиш, ем че ми се мóлиш. Соп.
 — че ти напíравим прýчһе на дýпе. Соп.

- АКО УЗНЕМ — кáмик, че ти се распрштí мбзакат ко гнилá круша. ДД.
 — сећíруту, главу че ти расцéпим. При.
 — цеплénкуту, че ти прсне главáта ко лубенчé. Сук.
- Ако улéзнем с говњáйву мбтку, че се разлетíte свитí. Држ.
- АЛА, — ако ти удáрим једну габрвину?! Вој.
 — нембј ти отсу́чем, па че се учúдиш одéка си. Држ/Вој.
- Алáлем, без зúби че једéш, и на úста рúку че тúраш ка врéвиш. Соп.
 Алáлема, че си отíдеш недозрél. Гњ.
- АЛО! — Кáрај-вáрај, кáрај-вáрај, па ми дојдé на прíмку. Вој.
 — ти усмрдéла, че си га нáјдеш. Пир. (Претња-клетва).
- Ама, вíдим ја, трáжиш си ђáвола. Јал/Вој. (Претња-савет).
- АМА, ЈÁ ВÍДИМ, ПРИСРБÉЛА ТЕ — грбíната; кóжата. Вој.
- АМА — каквá тétка! Мáни се! Ако те бкнем: — Чíчо! че ти се сви смејú,
 па че се чúдиш одéка си. Пир.
 — сáмо да ми је да га вáнем, íма дóбро да га истéскам. Вој.
- АМА, СРБÍ ГА — дупéто; кóжата. Вој.
- Ама, тóва че му излéзне на нóс. Рас.
- АМА, ЧЕ ТЕ ПРО́СТРЕМ ЈЕДНУ́ШКА, ДА СЕ — испру́жиш; прúжиш кóлко
 си дlг. Чин.
- БÉГЕ — да те не закóлем; док си чítав. (Бéгај). Пок.
 — отува, да те не млáтнем сас кáмик, па да ти бчи искóче. Пок.
 — отука, да ти не наплíним шíјуту с кáмење. Држ.
 — че одврндíш одозгóре. Вој. (Упозорење детету).
- Бí те, бí, úбаво те натепá. Ама јóш че те бíјем, áко вíкаш. Вој.
- Бíјем ли те, нéма да си доћíнеш опь́нци́ти. Кр.
- БÍЈЕМ ЛИ ТЕ, НÉМА ДА ТИ ЈЕ — згóдно (Вој); лéко (Сук).
- Бíл, не бíл, нéчу те више трпíм. Сá че ја пóчнем мýжје да трáжим.
 Дбсади ми твојé снитáње. Пир. (нéчу ТИ вíше. Вој). (Жена мужу).
- БОЉЕ — му однéси дрéјете у реку, па узни буáљћу, па удáрај и дúмај:
 — Товá ти је за тóва! Товá ти је за тóва! Товá ти је за тóва! Текá три
 пути да пребáјеш. Сук. (Шáлив савет жени коју муж стално туче).
 — че ти је да слóжиш úши и да си ћутíш. Какьв је, текьв је, сáма си
 гá бирáла. Вој. (Савет жени коју муж стално туче).
- Бúди дббар, да не бúдеш мбдар. Пир. (Претња, упозорење, пословица).
- ВÁНЕМ ЛИ ТЕ, ТÍ ЧЕ СЕ — окбзиш; опрáсиш; отéлиш. Јал.
- Вáтим ли те, че мрéш без врéме. Бе.
- ВÁЧАМ ЛИ ТÉ, НÉЧ — да пíснеш. Пок.
 — жíв да остáнеш (Дој); жíво мáјћи да се врнеш (Бри).
- ВÁЧАМ ЛИ ТЕ У-РУЊЕ, НÉМА — да пíснеш (Рос); чítав на мáјћу да
 бúдеш. Грш.

Викаш, дѣте, викаш! И цабе викаш! Ама, ако почнем да те бијем, че престанеш. ВЈ.

Врче се, да ти не добдим! Вој. (Детету, које бежи).

Гаџам ли те ја, нема те омашим. Гра.

ГЛАВУ ЧЕ ТИ ПРОВРТИМ, ДОК МИ ГА НЕ — врнеш (Сук); купиш (При).

Главу че ти провртим док ми не учиниш. Ја нема од кога другога да се надам, и кога другога да молим. Вој. (Молба у облику претње).

Главуту че ти из рамена искубѣм. Бла.

Глѣдаш да ти се миѣне по кожу, ама нече. Чин.

Гризѣ сас зуби камто њу, прѣти вој да љу бије. Вој.

Грклѣн че ти извадим. Рос.

ГУКНИ НЕШТО — ако смѣјеш. Пир.

— са глас да ти чујем, са ка си ми у-руће. Кр.

ДА ГА — дочека човек сас говњаиву мотку, па да га премлати. Сук.

— ја згазим, да му станем на шију, он че легне, нема више да мрдне. ПРЖ.

Да је имало, да узне човек љондѣр, да га пребије. Изв.

ДА СЕ ПРЕКЛОНИШ, НЕМА — више у кућу да те пуштам. Сук.

— да те погледам. Вој.

ДА МИ СЕ ПРЕКЛОНИШ, НЕМА ТИ (ВИШЕ) — дадем; дадем (ни) коричку лѣб. Вој.

— лѣб дадем (Вој); помогнем (Чин).

Да му припрѣтим, да га заплѣшим. Сук.

Да не даде бог да те ја слушам, а да си ти блан. Пир. Тска је блна моја баба-Тала клѣла мојега дѣду, што нече ништа да љу послуша.

ДА САМ ТЕ ЈА ЗАТѢКАЛ — кожуту би ти наопако изврнул. Јал.

— усрал би краџити. Сук.

Да ти је кожа јака. ВС.

Да узне човек дрво, па да те утепа. Рс.

ДАВАЈ ДА ПИЈЕМО — да ти не запалимо сламуту. Држ. (Шалива претња).

— док ти сламуту не запалимо. Кр. (Шалива претња домаћину).

ДЕ — кажи који је, па да му ја пресудим бдма. Црн.

— прво закупај тија што си љи потепал до са, па после че и мене. Пет. (Шалив одговор на претњу).

— си ти, дѣте, бље сѣди на дупе. Вој.

ДЕ, СЛОЖИ МАЛКО ГЛАС, АКО ОЧЕШ ДА — будеш читав; останеш читав. Гра.

Дѣте, ако ти дојдем! Вој. (Упозорење).

ДѢТЕ, НЕМОЈ — да те срби дупе! Вој. (Упозорење).

— надворка да спиш; начѣска с прашџината да спиш. Вој.

- Дéте, ти си ми на омáшку. Ако те оréпчим, че видиш. Пир.
- ДÉТЕ, ЧЕ — спíш надвóрка (Рос); ти рашчéпим гркљáнат с два прста (Соп).
- ДЕТÉНЦЕ, АКО ТЕ ВÁНЕМ, ЀМА ТИ ОТЃИ́НЕМ — пáткуту; ушíти. Вој.
- ДЕТÉНЦЕ, АКО ТЕ ЈÁ — гáцам, нéчеш глáву да изнесéш оту́ка. Сук.
— соплíтам, ти че си соплéтено. Вој.
- Детéнце, ако ти дóјдем нéч мáјни вéсело да се дóма врнеш. Вој.
- ДЕТÉНЦЕ, ТÉБЕ СРБÍ — дúпе, изглéда ми. Пир.
— кóжа, ама нéма скóро да те присрбí. Држ.
- Дéца, нéма да блáжите, пóпат че ви одрéже ушíти. Дој/Вој.
- Дéч! (=куда ћеш!). Вој. (Најчешће стоци).
- Дíже столíцуту да ћу утéпа на мр́тво мéсто. Вој.
- Дíрнеш ли ме пá(к) водúту, разврнеш ли ми ћу, глáву че ти с матíку стрóшим. Вој.
- Дбóди овáм, да ти се не врчам! Вој. (Мајка детету, које бежи од ње из страха од батина, и сл.).
- ДОК — не стрóшим једнó др́во од тéбе, нéма да ти пáмет дбóде. Сук.
— ти не затíснем úста, нéма се оћутíш. ВЈ.
- Добди овáм, немóј ја да ти добдим. Гра. (Мајка детету).
- ДОСТА — више с тóва! Ос. (Претња, али и наредба).
— ми се уплитá у оратú, детéнце, немóј те извúзгам. Чин.
- Дочúју ли онí да си њим га ти укрáл, нéма више да прбóдеш на њíну пóрту, негó че идеш óколо. Сук.
- ДРЖ СЕ ПОСКРÁЈА ОД МÉНЕ — бóље че ти је. При.
— немóј да ме кáраш да те одробúјем. ЦД.
- Држ се скрáја од мéне. С тéб че мóгу да се бíјем и ка чúјеш да су ми оставíли четíресé. Кр.
- ДУПЕ — да те не л́же! (=не надај се да ћеш проћи без казне). Вој. (Детету).
— детíњо, де да вíдимо сá (кво че бóде). Вој.
- ДУПЕ ДЕТИ́ЊО, ДЕ СÁ ДА ВÍДИМО — когá че подíраш (ВЈ); кудé че бéгаш (Км).
- ДУШУ ЧЕ ТИ — вáдим (Пок); извáдим (Бе).
— извáдим, сáмо ако ми пáднеш на мáшку. При.
- Дьн́с зúб, јутре зúб, и ако се не оћутиш за трíјесе и два д́на свíти зуби че си гл́тнеш. Кр.
- Е, да ми нéје ср́це бóлно, тí би видéл. Дој.
- Е-е! Е-е! Е-е! Вој. (Упозорење детету).
- Е, неч текá, черкáно! Че те клíцнем да рíпнеш. Држ. (Оштра претња жени).
- Е, нéчеш, сíне мáјчин! Об. (Оштра претња мушкарцу).

- ЕЈ, ДЕТЕ, НЕЧ ТИ С ТУЈА ПАМЕТ — далéко (Вој); лéко (Трњ).
- Епа! Са че лéгнем тува да ме бíјеш! Км. (Омаловажавање претње).
- Женáта че те посећíрчи. ВЈ.
- За тебе íма снéг да је црн ка ти ја кáжем, или црно че ти се пíше. Пир.
(Претња, уз притисак).
- За теквó: пиштóль, па ў-чéло! Рос.
- ЗА ТÓВА НЕМА — да прóјдеш без нíшта (Сук); јáлов да мíнеш (ВРж).
— лéко да прóјдеш (ВЛк); текá да прóјдеш (Гра).
- ЗА ТÓВА ЧЕ — се кáјеш једíн дéн (Вој); те вáчам за гúшу (Пк/Рс).
- ЗАКАЧИШ ЛИ МЕ ТЕКА ЈОШ ЈЕДНУШ — жáр че ти ў-очи врљам. Јал.
— пéпел че ти насóлим ў-очи (Изв); прашíште че ти врљим ў-очи
(Држ); с пипéр че те оћорáвим (Бла).
— сас óду че те оћорáвим, па слéп по свéт че óдиш. Пир.
- Затвóри тáја уста смрдљíва, док ти несéм глáву стрóшила. Јал.
- Затечém ли те још једнушка тýка, нéма да те íма. Изв.
- ЗАШТÓ ДА МЕ ЦАРА, ПА ДА САМ МОДРА — óчи че му искóпам. Пир.
— (у) ўста че му се намурдáрим. Дој.
- ЗÍНЕШ ЛИ, САС — песнíцуту óдма че ти затвóрим ўста. Пк.
— тíлењето че те у челó удáрим. Кр.
- Знáјеш ли, да ако те увáтим íма да ти га нагњетém у грцмáнат. Вој.
(Оном ко краде или кришом узима, воће, храну и сл.).
- Зуб по зуб че ти вáдим, нéма ти трéбе дóктур за зóби. Кр.
- И у мéне крв һипí какó и у тебе. Сас нóж че те убодém ако ме па бíјеш.
Бер.
- ИЗ — мóзак че те извáдим. Јал.
— моју рúку вíше нéма лéб да ўзнеш, па тамéн да глéдам какó умíраш
óд-глади. ТД.
- ИЗГЛÉДА МИ, ДА ЧЕ — ми умурдáриш рућéте. Вој.
— мóра да ти нíцају нóви зóби. Кр.
— спíш на мéку мешíну (Вој); те дрúћи закúсују (Кр).
- ИЗГЛÉДА МИ — сас омáшкуту че ти испрáвим грбíнуту. Ор.
— скóро че пробíш на четрí нóђе (Кр); србí те кóжа (Сук).
— че извлечéш мачкáтога. Сук. (Вулгарна двосмислица).
- ÍМА ВИ — избíјемо ко пíлишта. ВЈ.
— све разнéсемо, нéма перцé једнó да остáне од вáс. Прж.
- Íма да га сцéпим, ама нéчу (да) му га дáдем. Пн.
- ÍМА ДА ÍГРАШ НА — лéвото (Зав); тáнац (Вој).
- Íма да курјáчи. Вој.
- ÍМА ДА ЛЕТÍ — копрáљата (ВЈ); остéнат (При).

- Їма да овїва топракат. Пок.
- ЇМА ДА СЕ — искара све на видело, па се после дрште, кожа да ви је јака.
Соп.
— после чешаш, ама ти нема помогне. Пок.
- ЇМА ДА СЕ ЧЕШАШ, АМА ЧЕ БУДЕ — доцкан; доцкан; залуду. Вој.
— нема ти ништа помогне. Гос.
- ЇМА ДА ТЕ БИЈЕМ — док се не уцвркаш. ВЈ.
— па нема око да ми трепне. Рас.
— све да се уцвркаш. Сук.
- ЇМА ДА ТЕ — изгрбаве, че те утепају там. Соп.
— набрукам ко петла у расад (Пир); потурчим (Вој).
— смјстим (ЦД/Вој); уванем, па све че ти намодрим дупето (Вој).
- ЇМА ДА УЗНЕМ НЕКОЈ ОМАШЉАК, ПА — има те овртам, има те овртам,
има те овртам, док ми не остане од нега парче у-руће. При.
— че ти однем. Вој.
- ЇМА ДА УПЈЕТЕМО КОНЦЇТИ — и смешамо капете, па се нема никад
расплетемо (ВЈк); па нема да мож да ни расплету. Кп.
- ЇМА ДА — штукнем, па че викате за мене. Пир.
— штукнеш, па ти нема најду ни ств ни пометар. Бс.
- ЇМА — љу направим на шибу и коприву ка дојде. Гра.
— некоме да изрска грбина. Сре.
- Їма те бесим за јацата. Да те не обесим, а да те млого боли. Рос.
- ЇМА ТЕ БИЈЕМ — бијем, бијем, па ка те пуштим има да бегаш како кљусе
ка ускубе кољц. МЈ.
— док ми руће не отекну (Соп); по грбину, а вода че ти на-очи излази
(Кр); све док се не умочаш (Грш).
- ЇМА ТЕ, БРЕ — ударим у тил сас тилењето, да зајдеш. Сук. (тилењети.
ЦД).
— утепам сас тилењето у чело, ко говедо. Држ.
- ЇМА ТЕ — исечем све на парчетија, па парче по парче (че) да врљам на
кучиштата да те пак збирају у куп. Држ.
— лупим до „трт!“ (Об); савијем ко заклано јаре у плек (Кр).
— уватим, па че те бијем док не речеш: — Нечу више! Вој.
- ЇМА ТИ — забиву шилци (Зав); забивају шилци да не мож да си на-мира
(Вој).
—се свити зберемо, па има ти-се убаво отепамо. Бер.
— турим главуту при дупето, па че манеш текá да се смејеш. Црн.
- Їма тува да липчеш текá, болна и сама, (а ја) нема (да) те ни погледам.
Сук.
- Їмал би да усере краци, ватим ли га. Држ.
- ЈА АКО — почнем да те бијем, нема после да ти је севте. Кр.
— се умешам, тува че се истрссé нешто. ПРж.

ЈА АКО ТЕ БИЈЕМ — више се нема сѣтиш да пушташ овцете у чужду ливаду.

Кп.

— има село да размириш од роване. При.

— нече да има кво (оди тебе) да однесу у гробиштата. Кр.

— по свет нема читав да бдиш. Тм.

ЈА АКО ТЕ — вачам у-руће, ти има да будеш вачан. Км.

— згоглазим, ти че видиш. Вој.

ЈА АКО ТЕ ПЛАШИМ, ИМА ДА СЕ — умочаш од стра (СГл); усѣреш од стра (НМл).

ЈА АКО ТЕ — стискам, крв че пропљујеш. Држ.

— ударам, има да се обрчаш како врндало на лед. Кр.

ЈА АКО ТЕ ЧЕШАМ — после нема кожа никад да те засрби. Кр.

— ти че си чешан. Вој.

ЈА АКО ТИ — дадем жегу, ти че видиш. ВЈ.

— дојдем, ти че видиш. Вој. (Најчешће детету).

Ја би ти ишчукал бујете, само ми неје место. ЦД. (Туђој, млађој жени, која га куне или вређа. Двосмислица).

Ја да знам који је, ја би му очи ископала. Јал.

Ја зуби с песницу вадим, па неје лоше на време да ти кажем, да си знајеш. Кр.

Ја има да ти исправим кривити зуби, па има да ти буду убави ко на бабу Сѣву. Вој.

Ја искаре кравете, нембј ти добдим тамо. Вој. (Оном, ко са стоком прави штету).

Ја мислим да че ти дојде до-главу, и да се неч забави. Ама ме још неси убаво разбрал. ПРж. (Претња у стилу клетве).

Ја помрдну с главу, припрети му. МЈ.

ЈА САМ — бољив, ја се уплаши! Че ме пак окну да ми се отѣпу. Чин.

— полуд оди тебе. Ја ако те бијем, бдма попá че окају, нема те увивају у бвче кбже да те лече. Об.

— те исрал, ја че те тѣпам. Држ. (Сину).

Ја си имам моје, ти си имаш твоје. Сѣди си на-страну, и нембј се закачаш с мене, да те кбжа (после) не срби. НМл.

Ја ти се нема млого срáмујем. Има те ишибам, па че видиш. СГл.

ЈА ЧЕ ВИ — бијем све од ред. (од-ред/одред). ВЈ.

— деца, свата побѣсим у вѣр на црѣшњуту, ако ви само још једнуш уватим. Вој.

— одѣрем (Рос); покажем (Пир).

— раздвојим, ви се нема сѣинете с мужатога. Јал.

ЈА ЧЕ — ву крним носат. ВЛк.

— га колѣцујем, само чеке да ми падне на машку. Сук.

— дојдем, па да га у цедило изнесем ако се млого убаксузи. Држ.

- љу направим од говно подоле. Јал.
 — кажем! Вој. (Дете детету, али и одраслом: Открићу тајну да си нешто разбио, украо, и сл.).
- ЈА ЧЕ КАЖЕМ НА ВАШТИ, ПА ЧЕ СЕ УБАВО СПРОВЕДЕТЕ, ПА ЧЕ ВИДИТЕ МОЖ ЛИ У ЧУЖДО ЛОЗЈЕ ДА СЕ БЕРЕ ГРЉЗЈЕ. Кр.
- ЈА ЧЕ МУ ДАВАМ ЦУАП. Вој.
- ЈА ЧЕ МУ — ДАДЕМ ЦУАП (Гра); направљм соплитку (Км).
- ЈА ЧЕ СИ СМРТ СТВАРАМ ОДИ ТЕБЕ, ПА ПОСЛЕ ЧЕ ВИКАШ ЗА МЕН, АМА МЕ НЕМА НАЈДЕШ. Пир.
- ЈА ЧЕ ТЕ — БИЈЕМ, БИЈЕМ, ПА ЧЕ ТЕ НАКРАЈ ПИТАМ КАКО ТИ ЈЕ, И КАКО ТИ ЈЕ ИМЕ. Трњ.
 — ванем једн дѣн, па че те убаво истѣскам. Вој.
 — дарујем (ка се не надаш). Вој.
- ЈА ЧЕ ТЕ ЖИВОГА — ДЕРЕМ; ПЕЧЕМ. НМл. (Блага клетва детету, када нехотице направи велику штету).
- ЈА ЧЕ ТЕ ЗАБЕЛЕЖИМ, ПА ЧЕ — ВИДИШ (Пет); носиш белѣгу од мѣн, и че памтиш каквѣ си ми зло учинил додѣк си жив (Држ).
- ЈА ЧЕ ТЕ — ЗАКОПАМ. ДД.
 — залѣсим; залѣсим, да те мож народ познава. Вој.
 — заћитим (Грш); исѣбим (Пок).
- ЈА ЧЕ ТЕ ЈЕДНУШ(КА) УВАТИМ, ПА — НЕКА ТИ ЈЕ ПОСЛЕ ДУПЕ ЈАКО. Сук.
 — нема да ти је лѣко. Пет.
 — че се после молиш бѣгу да те прибѣре, да се не влачиш по путѣштата улѣгав. Вој.
- ЈА ЧЕ ТЕ — КОЛЕЦУЈЕМ (Вој); накарам да сѣреш у грне (Бла).
 — опрѣлим, па има да ти се цѣло сѣло смејѣ. Сук.
 — осакѣтим једн дѣн, да имаш успомену од мѣне. Кр.
 — осѣмим (Вој); потурчим (Пир); пребијем (Пир); прејѣбем (ВЈ).
 — прекѣцам/претѣцам (Вој); претѣпам; пречѣстим (Сук).
 — скѣпим (Гњ); сѣкам сас нашто кѣче ка минеш пред нашту пѣрту. Вој.
 — убијем на мѣрто (мѣсто) (ДД); умѣрим на спањѣ (Раг); утѣпам (Вој).
- ЈА ЧЕ ТЕ УТЕПАМ — КО КѣЧЕ (Пк); сас кољц на спањѣ (Држ); штрѣјим (Рс).
- ЈА ЧЕ ТИ, БРЕ, ГРКЉАН ОТСЕЧЕМ. Бла.
- ЈА ЧЕ ТИ ВАДИМ — ДУШУ; МАСЛО. Км.
- ЈА ЧЕ ТИ — ГЛАВУТУ СТѣЦАМ КО НА ЗМИЧЕ. Вој.
 — дадем једну габрѣвину (по грѣвину), па нема више да мѣ тражиш. Пет.
 — дѣлим воду за качемак (Грш); дѣрем кѣжуту, че видиш (Брл).
 — испрајим крѣвуту шију (Јал); крв испијѣм (Бла); крѣјим љуѣвку (Вој); мѣтам црѣвата (МЈ); најдем мѣкото (Вој).

- напράјим пакос, када се не надаш и куде се не надаш, и нема да мђж да ме уватиш. Пок.
- одњем детенце! Вој. (Детету које прави штету, или изазива, и сл.).
- потковем опњцити (Чин); поткопам брегат (Кр); режем шију (Чин).
- ЈА ЧЕ ТИ СЕ — осветим (ВЛк); убаво отепам, детенце (Вој).
- ЈА ЧЕ ТИ — скрђјим ђулавку (Чин); тњним кђжуту (Сре).
- убаво прочђткам ушити, па че ме после чђјеш, и че се сђтиш квђ-сам ти рекла. Вој. (Детету).
- Ја че ти изљко ударим једну тојагу, ама че ти буде доста за цел век. Сук.
- ЈА ЧЕ ТИ УДАРИМ ЈЕДНУ ПЕСНИЦУ, ПА ЧЕ — манеш да ме ђанкаш. Сук.
- се ођутиш. Пок.
- ЈА ЧЕ УДАРИМ НЕКОГА, ПА КОГА — било. И има се браним сас све што ми дојде до-руке. Нђчу ви се више дадем да ме бијете. Вој. (Претња у самоодбрани).
- Ја чу те пропудим. Сук.
- ЈА ЧУ ТИ КђЖУТУ — одерем (Пк); ољђштим (Ор); отперем (Тм).
- Ја чу ти отперем кђжуту. Км.
- Језик да свђиваш, ја да ти га не свђивам. Држ.
- ЈЕЗИК ЧЕ ТИ — одрежем, па с прсти че оратиш (Вој); отсечем (СГл).
- Језикат че ти одрежем. Вој/Јал.
- Јелиш-вериш да не правиш, да не једеш бијење. Соп.
- ЈОШ НЕСИ НАЛЕТђЛИ НА — мене (Гра); рђтав нос (Тм).
- Јђш че те бијем, па нема ми више пђскаш ђ-руке. Кп.
- Јђрнем ли те, че насметеш, дђпе детињо. Вој.
- Јутре-зајутре, ја че те уванем па че ти покажем. ТД.
- КА — би те мђнула, ти би видђла! Држ.
- ми, бре, ђипне, па ка те ватим за гушу, има да те задавим. Сук.
- му дадем сђчку! Брл.
- покђра клин по клин, че распрајмо. Нђчу ти више попуштам. При.
- побнем да те бијем, има да јети цел Гђбар. Рос.
- пројдеш пред нашу порту главу че ти рашчовркам, с камђе че-те гађам. Вој.
- КА СЕ ВРНЕ БАШТА ТИ, ОН ЧЕ — направи бучумиш (Вој); ти покаже (Пир).
- КА СЕ ВРНЕМ, НЕЈђ ЛИ ГОТђВО — добро се држ (ВЛк); дом да ме не чекате (Кп).
- че направим лђм и грђм. ДД.
- КА СЕ — ставимо ђчи на ђчи, ђн че си погледа у предњакат. Ор.
- си засђва, ка се ђгрме, ка почеше да се бију, чђдо да гледаш. При. (Опис туче).

- стáнем да те мувам, има да истрчиш зачас. Пок. (Овци).
 — те, бре, увáтим, па ка те запуцам, ти че видиш. Пок.
- КА ТЕ БЛАСНЕМ, ЧЕ ТИ — избíјем сркалата (Соп); испáдну сркалата (Гра).
 — свíтће излету (Соп); уши запоју (Ру).
- КА ТЕ — завратóшем! Зав.
 — издлжим, ти че се учудиш одéка си. Вој.
 — измáкнем сас овуја мóтку, че се учудиш одéка си. (сас овíја: прљ; прут; ремíк; чебрњак). Вој.
 — ја увáтим, ти че пóсле вржеш, па че си пóсле савíјеш језíкат, и че си ћутиш. Јал.
 — бкнем, че речéш земљотрéс је. Соп.
 — орéпчим, има сáмо да уздбнеш, и има да сé пресавíјеш 6-три. Пир.
 — плéснем, че те направим на лепíњу. Гњ.
- КА ТЕ УДÁРИМ, ЧЕ — испрáжиш пáтраву ту нóгу (Држ); отһíнеш трóскот (ВСв).
- КА ТИ — дадém жéгу, ти че видиш. ВЈ.
 — дбјдем, че те дíгнем сас два прста, па че те удáрим од-земи. При.
 — свíзнем једбн, че ти запоју уши. Сук.
 — завуштим једбн шáмар, тí че се сéтиш. Гњ.
 — залéпим једну! Брц.
 — засвíрим једну, че ти пишту три дьна. Грш.
- ЧЕ ТИ ИСРТÍ ДУДУКАТ — сíнко, че видиш мóже ли без тáту и мáму, па че-се врнеш и без гонéње, и без тражéње. БЧ.
 — че те пíтам. Вој.
- КА ТИ — опечém верíжњакат, че проорáтиш. Изв.
 — си подбéремо, ти че видиш. Вој.
- Ка узнем овуја мóтку па ка пóчнем да те овртам, че ћу усéреш. Сук.
 Кад видиш на-збр, че се вáчаш и пóпу за браду, че видиш. Пир. (Претња уз пословицу).
- Кáда те шíбнем, че ти покáжем. Пок.
- Кажéте му (да) че му стúрам кожлáкат. Об.
- Кáжеш ли ми па нéшто лóше за сíна, че дíгнем цеплénку да те утéпам.
 Држ.
- Кажí: „Скопче!“, ако смéјеш. ВС/Пир.
- КАКВÓ — ли ти се чини?! Вој. (Омаловажавање претње).
 — са тражиш, че добíјеш! Пир.
 — си тражиш, теквó че си добíјеш. Држ/Рс.
 — ти се чíни! ВЈ. (Претња, омаловажавање, упозорење, савет).
- КАКÓ — га мьгли, више се с мэн не задíра. А дíрне ли се пáк, нéма да му је лько. Трњ.
 — (ли) ти се чíни?! Пет. (Претња, и упозорење недораслом).
 — су га Бугаре били, нејé моглá ни мáјна да га препознајé. Гра. (О претученом).

- КАМ ГА ТИЈА, ДА МУ ОЧИ — извадим; ископам. Јал.
- Квó ли ти се чíни, да те пíта човéк?! Вој. (Претња на претњу, уз омаловажавање).
- Ко кúче че те утéпам, сáмо пíснеш ли нéшто. При.
- КОЖУТУ ЧЕ ТИ — огулим; одéрем; олúпим; стúрим. Вој/Сук.
- КОЈ — блажи, пóпат че му одреже ушíти. Дој/Вој. (Деци, у току поста).
— је с мéне заорáл, дúпе је звлáчил, па нéчеш ни ти ббље да прбјдеш. ВЛк.
— ли на мéне не познáва, тíја че чучуљ нóси. ВРж.
— ме не знáје, скúпо че ме плáти. Јал. (Самоистицање у облику претње).
— пíје, пóпат че му рéже уши. Дој.
— се с мéне закáчи нá-дупе че се влáчи. Сук. (Самоистицање у облику претње).
- Којé гóд ме је кúче залајáло пóсле му нејé билó лýко. Ја нíкому не проштáвам, па нéче ни тéб. ВЛк.
- Којú нóгу да очéпим од астáлат, па да те млáтнем? Кс. (Изазивачу).
- Колко-гóд да мрдаш, нéмаш кúде! Тúва кóсче че остáјиш. ПРж.
- Кóсче че ти стрóшим. Рс.
- КРВ ЧЕ ТИ — излóчем (Пок); испијém (Пир).
- Лéбац ти се огадíл. Ш. (Клетва прешла у претњу).
- Лéге тúва да те бíјем. Пет. (Шалíва претња).
- ЛÉЦЕ СЕ ОТУВА, ДА НЕ ДОВА́НЕМ НЕКОЈ ОМА́ШЉАК, ЧЕ ТИ — испрáјим грбíнуту (Зав).
— очúкам ушíти (Дој).
- Мазгú че му вáде, нéче му је лýко. Рас.
- МА́НИ — га, пре, онó и дúпе дúшу íма. БЧ. (Савет ономе ко неког туче).
— дојде до пцува́ње, дојде за-гушу да се вáчају. Грш. (Свађа).
- Млóго си образдíл, не знáм какó че побреш. Ббље ти је с мéн да се не закáчаш. Сре.
- Мóж сáмо да плáшиш мýје. Сук/Вој. (Омаловажавање онога који прети).
- МОЛÍ БОГА МÉЧКА ДА ТЕ ГÁЗИ — јá да те не гáзим. Кр.
— пóљко че ти је, а акó те јá гáзим бдма попá че бкају. Рс.
- Молí се бóгу да те не бíјем, а ако те бíјем пóсле нéма да мóж ни да му се мóлиш. ВЈ.
- МО́РЕ, АКО ТЕ — бíјем, нéче те мај́на познáје. Ста.
- Мóре, ако те јá блскам, нéма да блскаш вратáта. Гњ.
- МО́РЕ, АКО ТЕ ЈА МБ́ГЛИМ, ЧЕ — запáмтиш (Сук); избрóјиш свéте свéзде (Пир).
- МО́РЕ, АКО ТЕ — пóчнем бíјем, че изéдеш и тóва што си исрáл, сáмо да те пуштим. Рс.

- рíтнем у мешíну, че ти се пребрне што си јел. Кс.
- стíгнем, че ти испрајим грбешњакат. Нш.
- трéснем у тíлат, че ти испáдну очíти. При.

МÓРЕ, АКО ТИ ДÓЈДЕМ, ЧЕ ТЕ – пребíјем (Ор); све пребíјем (Кр).

Мóре, да те најадóвим, ти че обикóлиш íжуту. ВРж.

МÓРЕ, ДÉТЕ, АКО ТИ ДÓЈДЕМ – па ако ти рашчéпим устáта, че си вíдиш мáјћу зачáс. Пир. (Детету које плаче и дозива мајку).
– че те свé искубéм. Чин.

МÓРЕ, – дéте, слúшај док несéм узéл омáшкуту. Соп.
– íма да те одéрем, па опечéм, па на пцéта врлáм. БЧ.
– јá ако те довáтим (тí че вíдиш)! Вој.
– каквó си говéдо, трéбе човéк да те бíје док не испúштиш дúшу. Км.
– на грóб че му се посéрем. Јал.
– нéч ти ја далéм да јéднеш (Пн); прúтат че играје (Об).
– сас свечú че ме тражиш, ама ме нéма нáјдеш. Тм. (Упозорење и претња).
– тúја змíју ја че ú-главу тíцам. Бла.

МÓРЕ, ЧЕ – једéш и пéчене нíсалице, ко штó ћи је јéло кучéто на Турчинáтога. Пир. (Претња, уз подсећање на причу).
– отíдем у цркву, па че по свечú на свáкога дúшманина да запáлим. Брц. (Прети проклињањем).
– проједéш и пéчене нíсалице. ВС.

МÓРЕ, ЧЕ ПРОЗНАЈЕШ, СÁМО КА МИ ПАДНЕШ – на мáшку (Вој); у шаће (ЦД).

МÓРЕ, ЧЕ ТЕ – бíјем да чују свí (Ор); изврнем нá-уши, јá (Пок).

МÓРЕ, ЧЕ ТИ – отсечéм језíкат што млóго знáјеш (Пк); рашчéпим устáта (Изв).
– се осуши језíкат што лáјеш. МСв.

НА – бáницу че те напрáјим. Кр.
– којé не мóже бóг да помóгне, мóже бóј да му помóгне. Вој. (Пословица о оправданости туче у неким случајевима).
– колéц би га наденúла, па би га вртéла. Км/Пир.
– тéја капíје мбра да добди да ми се отчéша или да нóј се отчéшам. Зав. (Увређена позива на „двобој“).

Напрáј тóва, а дрúга ти прткa не трéбе. Пóсле че вíдиш! ПРж.

НЕ – брукај ме, не срамотí ме, не загáљај ме. Ако те јá загóлим, свí че-ти вíде тóва што нáјвише кријеш. Трњ. (Жена жени).

НЕ ГÁЦЕ СЕ – Ако те јá гáцам, грбав че си дóма отíдеш. Вој.
– да те јá не гáцам. Држ.

Не дáвам вој да цíвне. ВЛк.

НЕ ДÍРАЈ – га, не тражí (си) нáвола. Вој.
– ме кад ти кáжсм. Ако те јá сунсм у грбíну íма да заштúкнеш. Км.

- (у) гóвна, да ти не смрду́ руће. Рс. (Понижавање онога ко изазива на тучу).
- НЕ — дрнчи́ ме, по́сле че се ка́јеш. Сре.
 — задéвај се, бóље че ти је (Вој); зајдај се, скúпо че те кошта (ТД).
 — мо́же да ка́же: — Скопчé! од стра́. А то́лко си си́леше, и то́лко ми прéтеше, док га не млáтну. Вој. (Понос победника у тучи).
- НЕ МÓЧАЈ — на пúт, да ти не иде чýр ú-очи. Дој. (Заобилазно упозорење подсећањем на пословицу).
 — уз вéтар, да ти не иде чýр ú-очи. Гос. (Пословица као упозорење).
- НЕ — ожéниш ли сé овúја гóдину, че те заклáпамо под кáмено корíто. Трњ. (Шалива претња и, можда, сујеверје).
 — пáли бгањ, да ти не искóче свíтће. Грш. (Пословица као упозорење).
- НЕ ПÍПАЈ МÓЈАТ ПИЈУ́К, ЧЕ — те скршим (Бла); ти га разби́јем о́д-главу (Гра).
- НЕ — подлатí, Мúрцо, не подлатí. Че испрáјиш држáљето. Вој. (Претња на претњу).
 — помагаш ли ми сá ка сам у мýку, нéчу да се више обрнем камто тебе, а дóста сам те помагáла. Црн.
 — послушај ме, па че видиш! Че стрóшим мóткуту оди тебе. Пок.
 — правí се лúд, да не вíснеш на дúд. НМл. (Шала у облику претње).
 — приодí ми, да не целíваш чúкат. Брц.
 — рíпај, и немóј небíјен да вíкаш. Сук.
- НЕ СМÉЈЕ ДА РЕЧÉ — бурђи́ја; скопчé; трт. МЈ.
- НЕ СМÉЈЕ (НИ) ДА — писне; шúкне. Вој.
- НЕ СМÉЈЕШ ДА — ми ка́жеш: — Пóтам! Знáјеш ли квó че доби́јеш? Вој.
 — писнеш (Пок); цíвнеш (ВС); шúкнеш (ВЛк).
- НЕ — тóрај прс ме́у врата, че ти оштíпу. Вој. (Упозорење).
 — тóре прс кудé не трéбе, че се ка́јеш. Трњ. (Пословица као упозорење).
 — чéше се кудé те не србí. Гос. (Пословица као упозорење).
- НЕ́К — загризé јáбалкуту, ако смéје. Рс. (Упозорење).
 — си се врча на лéгалото, да му се лéгалото не о́лади. Бóље че му-је. Брц.
 — ти тóва бóде прво и последњо, и да те више не чúјем. Вој.
- Некá су трíста грéа, ама че га утéпам. Текá да му ка́жеш! Јал.
- НЕ́МА ДА ЗНÁЈЕШ — кóлко (че) мóж да понесéш хотéк, ако те ја увáнем. ВС.
 — одéка че те огрéје. Вој.
- НЕ́МА — да смéјеш да цíвнеш. Гра.
 — кóжа да те побéре, ако те ја бíјем. Зав.
 — кóј да узне да ви потéпа. ПРж. (Оштар приговор у облику претње).
 — мајни жíв да искóчиш отúка. Јá те несáм звáл штéту да ми правíш. Држ.
 — сáмо да се бíјемо, негó и зá-гушу да се вáчамо. Рос.

- НÉМА, СÍНЕ, ДА ТИ ДАДÉM ЈЕДЬН РЎС — ако-си на нѡну пáмет. Км.
— ако те женáта учи какѡ с родитељи да се кáраш. При.
- НÉМА ТИ ДАДÉM ЛÉБ, ПА — да викаш (Гра); тамьн да риташ ђд-глади (Пет).
- Нéма те нíкој ђтне ако ти јá дѡјдем. Бс.
- НÉМА ТИ ВÍШЕ — отвѡрим врáта (Тм); прескѡчим прáг (Бла); улéзнем у кúћу (Гос).
- НÉМА ТИ ТÓВА ОПРѡСТИМ — додék сам жíва (Брц); док са жíва (Ор).
- НЕМѐ! — Ако пѡчнем јá да вој причам, че се учуди одéка је. Пк.
— вíше текá! Че ти обрнем грбíну, па че се чудиш одéка си. Пир.
— да викаш без хотék, па да ти ишибам дупéто. Изв. (Детету).
- НÉМОЈ ДА ДРДЊЕШ — глáву че ти стрѡшим. Вој.
— че си дѡма бíјена отíдеш. ВС.
- Немѡј да сикаш пред врáта. Држ. (Блага претња детету).
- НЕМѐЈ ДА ЖВÁНЂАШ, ДА ТИ НЕ — избíјем зубíти (Вој); одрéжем језíкат (ВРж).
— рашчéпим устáта. Пк.
- НЕМѐЈ ДА — жвáнђаш, да ти се не насéрем у устáта. ПРж. (Вулгарна претња).
— íгра Бојáна. Вој. (Блага претња у облику шале, и упозорење).
— излетíш на мáла врáта (Грш); испрáјиш кривáкат (При).
— једéш јáјца на мојéга брáта, да ти не исправím нѡсат. Соп.
- НЕМѐЈ ДА ЈЕДÉШ ШТО СЕ НЕ ЈЕДÉ, ДА — те не стíгне што се не нáдаш. При.
— ти ђчи не искѡпам. При.
- НЕМѐЈ ДА МИ — усмрáдиш рућéте (МЈ); уцивкáвиш песнícете (МЈ); целívаш песнícуту (Соп).
- НЕМѐЈ ДА — мíслиш да се нéкому плáшим. Ако те увáнем, че те изгрбáвим. Рас.
— мрсиш. Пок. (Вулгарна двосмислица као упозорење).
— мрсиш, да те јá не мрсим, па íма да се чудиш одéка си. Чин.
— принѡсиш, дéте, дúпе при тојáгу, бѡље че ти је. Соп. (Упозорење).
— свáриш говéцинуту, невéсто. Чин. (Вулгарна двосмислица као упозорење).
- НЕМѐЈ ДА СЕ — нацéриш, ако те удáрим. Соп.
— чепéриш, да ти нѡсат не отííнем. Соп.
— чéшаш од мéне, да те јá не чéшам. МЈ.
- НЕМѐЈ ДА — си ми (и) дрúђи пúт пак отесáл говéдата, че те (пѡсле) јá отесáм ко говéдо. Сук.
- НЕМѐЈ ДА СИ ПАК НÉШТА ЗА НЎ ОРАТÍЛА — језíкат че ти одрéжем; ђчи че-ти искѡпам; свé че те искубém. Сук. (Мајка брани ћерку од оговарача).

- НЕМÓЈ ДА СТРОШИМ — држаљето оди тебе. Мр.
— остънат оди тебе, па че се зачас научиш ко се воде говеда. ЦД.
(Детету).
— столицу оди тебе. Пок.
- НЕМÓЈ ДА ТЕ — дупе лъже. Вој.
— сунем сас песницу, па че се бдма оћутиш. Соп.
— млого срби кожа. Држ/Вој.
- Немóј да ти литну краци зачас. При.
- НЕМÓЈ ДА ТИ — обѣрем здравјето (Вој); ноћете, сас овѣја омашљак (МЈ).
— разбијем балонат од-главу. Гњ.
- НЕМÓЈ ДА ТИ — поцрвејѣ дѣсечето. Вој. (Лењом надничару).
— пѣца зад уши. Пок.
- НЕМÓЈ ДА — тртњеш (Зав); тртњеш, кад ништа не разбираш (Соп).
- НЕМÓЈ — дупе да те лъже. Држ.
— жѣно, после да јашинш магарето. Рс. (Еротска двосмислица у облику претње).
- Немóј ме више дрнчиш, бчи да ти не искóпам. ВЈ.
- НЕМÓЈ МЕ ДРНЧИШ — ббље че ти је (Пир); да ти бчи не искóпам (Сре).
- НЕМÓЈ МИ — прачаш опрлена перја, нѣче ти је лѣко ако те вачам у-руѣ.
Држ.
— се жѣмбиш, да те све не ижѣмбим. (Вој); умурдариш руѣте (Пок).
- НЕМÓЈ МИ УСѢРЕШ — руѣте; тојагугу. Вој.
- НЕМÓЈ МИ — усмрадиш руѣте (Км); целиваш песницу (Кр).
- НЕМÓЈ МЛÓГО ДА ЗНАЈЕШ — ако бчеш да ти је здрава глава. Сук.
— ббље че ти је. Рас.
- НЕМÓЈ МЛÓГО ДА ЗНАЈЕШ, ДА — не искóчиш на бандѣру. Пир.
— си не отидеш дóма сас крваву главу. При.
— те не ишчѣшкам на вратата. Држ/Пет.
- НЕМÓЈ — ни шљовѣш млого. ВЛк.
— окол мѣжа да ми се вртиш, да те не рашчѣпим. СГл.
- НЕМÓЈ ПОСЛЕ ДА — сѣкаш (Вој); ламкаш јájца (При); се удараш у-главу (СГл).
— ти је крив ѣвол. Ста.
- НЕМÓЈ — рано да искараш карање. Ббље се оћути. Изв.
— сáмо да дѣмаш е-е! е-е! Нѣче ти бѣде лѣко. Изв.
— свáа да ми прача опрлена перја, че ѣу Гбспод убијѣ. Нѣма нѣ
остáнем дѣжна. Кр. (Претња и клетва).
- НЕМÓЈ СЕ — играјѣш сас мѣне, да не пóчнем јá да се играјѣм сас тебе.
Вој.
— издѣраш на мѣне, живога че те одѣрем. Бс.
— издрѣгујѣш, да не пóчнем јá да ти казѣјѣм. Пет.

- негде завутујете по пут, деца, че ви утепам ако се забавите. Чин.
- после удараш у-главу. Ру.
- пражииш на шашавога, немóј ти запоју уши. Зав.
- рипаш куде ти неје место, да се не соплетеш (Км); сригбеш (Ор).
- чепатиш, да ти не приодим (Вој); чешаш куде те не срби (Јел).

НЕМÓЈ СИ – више уста чепиш! Ја ако те чепим, нема више никад да ти стоју како трбе. Држ.

- збереш зубити у ћеску. Кр.

НЕМÓЈ СИ ОТИДЕШ – без збгом (Брц); незрел (Трњ/Вој).

НЕМÓЈ СИ – плакниш уста с мене, да се после не чудиш одека си. При.

- смешамо капете. Ја те нечу много трпим, ако те трпу друђи. Вој.
- чепиш таја твоја уста ишчепена, да ти ћи ја не дочелим. Пир.

НЕМÓЈ ТЕ – гази коњица (Пок); друснем од-земи (Пок); дупе лже (Бер).

НЕМÓЈ ТЕ ЋАВОЛ – лже, да ми почукујеш детето, да те ја не почукујем. Вој.

- носи, немој да се с мэн играјеш. ВЈ.

НЕМÓЈ ТЕ – завратошем, па че видиш кој не знаје кво орати. Јал.

- завуштим (Гра); заћитим (Вој); извадим из мбзак (Кр).
- изрбрим да бкнеш у-глас (Соп); изрпчим, па да се чудиш одека си (Сук); испратим незрелога (Сук/Вој).

НЕМÓЈ ТЕ ИСПРАТИМ САС – окрњен нос (Соп); тојагу (ЦД).

Немóј те кукавице окукају. Изв. (Упозорење: Немој да закасниш!).

НЕМÓЈ ТЕ НОСИ – ћавол (ВРж/Вој); ћавол, немóј ти приодим (При).

НЕМÓЈ ТЕ – огреје откуде се не надаш. Држ.

- огрејем с некоју шамарчину. ДД.

НЕМÓЈ ТЕ ПАМЕТ – лже, немóј да се шалом шалиш. Пир.

- (нешта) лже. Чин.

НЕМÓЈ ТЕ – пернем сас вилуту, да ти излезну цревата. Вој.

- стискам за-гушу (Об); труснем од-земи (Пет).
- чешају куде те не једé. Брц.
- чушнем у калиштето, па че се дома врнеш ко свиња од купање. Кр.

НЕМÓЈ ТИ – да преграбујеш, да се после не кајеш. Црн.

- сунем једну песницу (Брц); запоју уши (Пок); испрајим шижуту (Грш); наплним шижу с песнице (Кр).

НЕМÓЈ ТИ ПОЈДЕ – на-нос црвенá свилá (Држ); црвенá свилá (Бс).

НЕМÓЈ ТИ – потечé црвенá свилá на-нос. Јал/Соп.

- приодим, бље че ти је (БС); пуштим крвчицу (Бер).

НЕМÓЈ ТИ СЕ – брчка кóжа (Вој); нешто савије окол шижу, па че се чудиш (ДД).

НЕМÓЈ – ти ударим једну заушку. Зав.

- штапат од-главу да ти стршим. Изв.

- Несъм ја лѣсан, нѣч с мѣне лѣко на крај да искочиш. Рс.
 Нѣч да јѣдеш. Вој.
 НѣЧ ДА МЕ ПОСЛУШАШ, АМА ЧЕ ТИ — огулим туја непревијену шију.
 Држ.
 — свѣивам шијуту. Сук.
 Нѣч да ми више присмрдѣш у кућу. Држ.
 НѣЧ ДА МИНЕШ — текá тићѣ, че те закáчи кука и теб; тићѣ текá. Вој.
 НѣЧ ДА — мѣж; мѣжеш; пробѣјеш док сам тука. Сук/Вој.
 — проминеш без бијење (ВЈ); сѣднеш више на дупе (Изв).
 Нѣч дѣма чѣтав да си отѣдеш, изглѣда ми. Јел.
 НѣЧ МИ ВѢШЕ — отвѣриш врата (Чин); прескѣчиш праг (Дој).
 — присмрдѣш у кућу (Вој); пѣшнеш у кућу (Држ).
 Нѣч при мѣн да прошијеш. Кп.
 НѣЧЕ ВИШЕ ДА СИ ОЛѢЖЕШ ПРСТИ — при мѣн; у нáс. Пир.
 НѣЧЕ ГА — испуаш (Вој); испуате при мѣне (Пир). (Вулгарна претња).
 НѣЧЕ ДА — те промѣне, нѣма на дупе да си сѣдиш. Изв.
 — ти мѣне по кѣжу текá тићѣ. Вој.
 Нѣче ме слѣша, че узѣмам кољцат. Кп.
 НѣЧЕ ТИ ЈЕ ЛѢКО — има да издѣжиш шијуту; че издѣжиш шију. Вој.
 Нѣчу да ти дадѣм трн бчи да си извáдиш, сáмо ако настáвиш текá. Пет.
 НѣЧУ ТИ ВѢШЕ — деверѣјем ко до сá, бѣже сачѣвај. Сáм че се слѣшаш.
 Сук.
 — попуштам. Мѣже само крв да пáдне. ДД.
 Нѣчу ти праг престѣпим. Вој.
 НИ — јѣднѣ мангрку, тѣрску парѣцу, нѣчу ти дадѣм. Бѣље че дадѣм
 имáњето на Цѣганѣ. Брц. (Отац сину).
 — че те шурино на самѣ. При.
 Низ Рогѣз сам те довел, уз Рогѣз че си отѣдеш. НМл. Текá рекѣл на
 женѣту си и искарáл ѣу.
 НОС ЧЕ ТИ — отѣинем, писнеш ли (МЈ); очѣпим (Зав).
 — све стѣцам, што млѣго знáјеш. Рас.
 ОД — говнѣ пѣдоле че те напрáжим. Пир.
 — мен нѣма да си мѣран док ти крв не лѣкнем. Пок.
 — мѣјту те стрáну нѣма огрѣје. Те, че вѣдиш! Изв.
 — са па натáм нѣчу да орáтим сас тебе. Сук.
 Оѣма че добѣјеш петопрсницу за врат. Грш.
 Оѣвде нѣма жѣв да искѣчиш, сáмо ако те ја јѣш јѣднѣш увáнем. Прж.
 Оѣо че ти извáдим. Пок.
 ОН — ако те напѣчѣпи, ти че вѣдиш. ВЛк.
 — че ти ѣбаво надѣпни опѣнциги. Вој.

ОНО — ни ббг ніком дужан не остањује, па нечу ни ја теб. Тоба да си знајеш. Гра.

— трéбе да те је присрбéло! Вој. (Упозорење, детету).

— заштó су га издебелогрчили?! Ако, текá му трéбе, тоvá је за не́га. Вој. (О претученом).

Отепáли му се сагла́м. Пет. (О ономе кога су тукли).

ОВУТИ СЕ — (бёр) да те не искубём с кудељуту. Вој.

— да те не ргнем с овíја нбж. ВЛк.

ОВУТИ СЕ, ДÉТЕ, ДА ТЕ НЕ ПÉРНЕМ С — машуту; прутат; тојагуту. Вој.

ОВУТИ СЕ, ЈА ДА НЕ — зíнем (Цр); казујем, па че излэзне на големó (Об).

ОВУТИ СЕ — немóј да те водим за-уво, дéте. Пок.

— свекрво, че дóјду усранити днi, па водíцу че потражиш, па нéма да тi дадём. Држ.

ОЧÍ ЧЕ ТИ — извáдим; искóпам. Ор.

Óчу да ти пуштим крв, да вiдим црвенá ли је. Кр.

Па ка ђи брзнемо, че вiде. ВРж.

Пио́к че ти извáдим. Вој.

ПОЉКА, ЧЕ — дóјде ма́ца на вратáнца. Пир.

— дóјдеш да ми се мóлиш, сáмо чéке (Чин); че лéгнеш на бра́шно (БЧ).

ПОЉКА, ЧЕ СЕ ВÁНЕШ НА ПРÍМКУ — етé, че вiдиш (Вој); и тi (Сук).

ПОЉКА, ЧЕ СЕ ВÁНЕШ У-желéзо (Кр); клóпку, па че те пiтам (ВЈ).

Пољка, че се вáтиш и тi на прiмку. При.

Потрчи, да те ја не стiсам. А ако те ја стiсам, нече ти је на добрó. Сук.

ПРАТИ ГА ТИ ОВА́М ДА МУ — ја с мóтку зачáс накарáм пáмет у-главу. Кр.

— се ја мáлко с мóтку порáдујем. МЈ.

Прати га овáм ја да гá колéцијем, па да вiди откудé се сби́вња. ВС.

Пришло ти, изглéда (ми), за тепáње. Трњ. (Упозорење).

Прóбај, де узни ако смéјеш, ако íмаш тра́ву стiскавац. Пет.

Пронајдем ли те пак тáм, нéма те више жiвога оста́вљам. МЈ.

Пу́ста мóтка! Вој. (Претња, и увреда).

Пуштете ме, сáмо још једну́ш да га сунем, још једну́ сáмо да му сунем.

Вој. (Држе га, а он хоће да настави тучу).

Рáниш ме сас дупе, ама ако те стiгнем че ти га одгризём. Држ.

Ру́нете че ти извiтлим, па нéма мáјни (си ни) вóду да донесéш. Пет.

С кáмене глáву че ти скiцам. Пет/Вој.

С остбн че те бiјем, ко говéдо. Гос.

Сá си ми у-руће, сá че вiдиш каквó че бóде. Сук.

- СА ЧЕ — видно који је појак, па се после нема више ваљаш сас снагу.
Вој.
— видиш како боли ка те муж бије. При.
— кажем на тату, па има да те увати, има кожуту да ти одере и на
кољц да ћу закачи. Брц.
- СА ЧЕ ОКНЕМ БАТУ (односно: бају; брата-ми; башту-ми; тату; деду-ми;
даду; сестру ми; мајћу ми, и сл.), ПА ЧЕ — се убаво спроведеш; ти
покаже. Вој.
- СА ЧЕ — окнем нашти, они че ти покажу. При.
— сэреш чичък, са си ми падал на машку. МЈ.
— сьскам нашата пцета, па нема да знајеш куде че бегаш. Вој.
- СА ЧЕ ТЕ СБКНЕМ САС — нашата пцета (Држ); нашето куче (Вој).
- СА ЧЕ ТИ — делим воду за качемак (Јел/Рос); иде кожата на тупан (ВЈк).
— језикат отсечем (Пок); намодрим дупето (При).
- СА ЧЕ ТИ ЈА — кажем од које се дрво вретена праве. Бе.
— месим срцето. Ор. (Врло оштра претња).
— покажем од које дрво Цигање вретена праје. Кр.
- САМО АКО — ћу једнуш блснем у грбинуту, има да види ѕвезде. Гњ.
— изедеш това што сам за њи оставила, за-гушу че те вацају. Сук.
(Мајка прождрљивом детету).
— кажеш, че те обесим с пртен коньц. Чин.
— ме дирне још једнушка, че му напним кћуту сас змије. А ја ћи
лбо вачам, и све ћи по цѣпове носим. Кр.
- САМО АКО ТЕ — уватим, ја че те оклоснавим, детенце. Вој.
— улбвим, ја че ти покажем. Зав.
- САМО АКО ТИ — добдим, брже че промениш памет (Сук); придем (Вој).
- САМО — да ћу дованем, све че ћу искубем, она ли че ми мужа дѣра. Пир.
— дознајем ли које је, кожуту че му олупим. Рс.
— има да те огреје од некоју страну ка се не надаш. Јал.
— кажеш ли једну реч, че те омѣам. Пет/МЈ.
— ми ти дојди незван у лозје, нечу те више пуштам јалов да си отидеш.
Држ.
— се ти закачи сас мѣн, па че видиш куде че те после боли. Кр.
— ти дојде, ја че те дарујем. Вој.
- САС — вѣле че те избодемо, ти си крѣва. Зав.
— коньц че ти душу вадим. Вој/Гра.
— штап си дошьл, сас штаће че си отидеш. Држ.
- Сва пѣлишта да поју, а ти да си ћутиш, да (се) не казујеш. Вој. (Упозорење:
Ућути, или ћу ја о твојој бруци).
- Све ми се чѣни да че си дома отидеш без време. Вој/Сук/Гњ.
- Свете кошчѣнће че ти стрѣшим, па нема ни једна чѣтава да ти остане.
Пир.

- Сви који су ме дрса́ли зу́би су њим испа́дли, па не́че ни те́бе бо́ље да стигне. Трњ.
- СЕДИ СИ НА — гу́з, да ти не порáсте ббз. Дој. (Шалџива претња детету).
— дупе (ВЛк); дупе, да не игра́јеш дрдавку по́сле (Вој).
— ми́ра, не упли́тај се куде́ ти неје́ ме́сто. Вој. (Претња-савет).
- Сеџира́та је зад врата́та, па ти́ улази́ ако сме́јеш. Брл. (Претња и шала).
- СКО́РО ЧЕ — позна́јеш чија́ је песни́ца најтешка́ у село́ (Кр); при́знаш чија́ је песни́ца по́тешка (МЈ).
- Ско́те, гла́ву че ти отхи́нем. Гњ. (Претња, уз увреду).
- Снаа́та љу све избíла, и све њој ру́ће изéла. Км. (О тучи).
- СРБИ́ ГА — дупе, (па га боли́); ко́жата, че једе́ бије́ње. Сук/Вој. (Упозорење).
- СРБИ́ ЛИ ТЕ — дупе; ко́жа? Пир/Гњ. (Блага претња и упозорење).
- Србу́ ли те у́ши, дете́нце? Вој. (Блага претња и упозорење).
- Среди́л би га док ка́же: — Бри́тва! Са́мо нек зíне! Пир.
- Срце́ че ти изва́дим за ту́ја реч. Рос.
- СТА́РЧИНО ЈЕ́ДНА! Ѐ́МА ТЕ БИ́ЈЕМ СВЕ́ ДОК НЕ — потрчи́ш; про́бдиш ко мла́д. Соп.
- ТА НЕ́ЧУ ТЕ — ба́бим; бри́чим! Вој. (Одговор на: — Зашто́?! увређеног или удареног).
- Тебе́ тре́бе са́мо бо́ј! И са́ че те стигне, гото́во ти је. Ега́ се по́сле разбе́реш! Држ.
- Текá и ја́! Са́ че ти избíјем које́ ти је најми́ло, да ми лб́кне. Држ.
- ТЕ́ШКО — на ту́ја ру́ку што че на ме́не хи́мне. Пк. (Претња на претњу).
— си га те́бе, ако те ја́ ва́чам у-ру́ће. Вој.
- ТИ ДА ЂУ́ТИШ, НЕМО́Ј СИ ОТИ́ДЕШ — незозре́л; незоспéл. Вој.
- ТИ ЈО́Ш НЕ ЗНА́ЈЕШ КАКВО́ ЈЕ БИ́ЈЕЊЕ, АМА СА́ ЧЕ — видиш; прозна́јеш. Држ.
- ТИ — ли че ме́не учи́ш? Ка ти ле́пнем је́дн, че ти запоју́ уши. Вој.
— нари́пујеш на бије́ње, ама ско́ро че ти не́кој стрóши њбкали́цете, па че се умíриш. Пет.
— не́ма да мо́ж дб́ньс без бије́ње да помíнеш. Дај о́дма да си те избíјемо. Вој. (Претња, али и шала).
- ТИ СИ ЗА — говња́йву мо́тку, и то́ва (за) голему́. Пет.
— је́дну мо́тку голему́. БЧ.
— утéп; утéпување. Вој.
- ТИ — си ми улéзал у́очи, и не́че да ти је лб́ко. Гра.
— че, свекр́во, ко куче́ да прб́јдеш, че видиш. Пир. (Претња, и клетва).
- ТИ́ ЧЕ МЕ У́БАВО — опозна́јеш (Вој); позна́јеш (Км).
- Та́ја ра́дос не́ма да ти је на добрó, на-нос че ти искóчи. Вој/Сук.

- ТАЈА ЧЕ ТИ СНАА — вади ћиселишту. Сре/Вој.
 — грбнуну исправља; исправља грбначат. Вој.
- Тија ли баштојћан? Море, че види он. МЈ.
- Тов је зајем, бијењето. А ја не могу никоу дужан да останем, па ни теб.
 Кр. (Претња, уз пословицу).
- ТОВА ДА СИ — изедеш, свао, нембј ти га сипујем у шамју; испијеш,
 свате, нембј да ти га насипемо у капуту ка си појдеш. Вој. (Шаливе
 претње на свадби).
- Това добро нече да ти је за млого. Че ме запамтиш! Вој. (Претња, и
 клетва).
- ТОВА ЈЕ ЗА — утѣп; утѣпување. Вој. (Претња, уз омаловажавање).
- ТОВА — му је за памет. ВЛк. (О претученом).
 — сам те чула, и више да те не чујем. ВЈ.
 — смејање нема да ти је на арно (Чин); те нече мине по кожу (Сре).
- ТОВА ТИ НЕМА — мине по кожу (Вој); текá (тиће) мине по кожу (Чин).
 Това ти се нече лбо мине по кожу. При.
- ТОВА ЧЕ — је све теб на шју (МЈ); ти излезне на-нос (ВРж).
- ТОВА ЧЕ ТИ НА-НОС — излезне (Об); излезне, што си ми узела (Вој).
- Това што ми рече, че ти дошкоди једн дн, че видиш. Гра.
- ТОВА ШТО СИ — отѣл, на нос че ти излази. Пир.
 — украл, на нос че ти излезне. Соп.
- Толко га би, дорим га на клубе сáви. Соп. (О претученом).
- Требе ли да те ишѣрбам, па да ти дупето буде све на пруче. Пк.
- Тува че те закопам, у мецуту, да ти буде доста. Јал. (Претња, и клетва).
- Тупану, тупану, ако те стигнем че ти кажем. Вој. (Тепане детету у облику
 претње).
- Турај како требе, нембј ти овуж мотку строшим бд-главу. СГл.
- Ђев че си прајим с тебе, свекрво, душу че си сладим, че видиш. Само
 у-руће да ми паднеш. Пир.
- ЋУТИ, БРЕ, ЧЕ ТЕ — огулим. При/Држ.
 — ујашим ко јазавац шашку, па че те све сцѣпим. МЈ.
- Ћути, да те не мернем с качемилхуту. Вој.
- ЋУТИ, НЕМОЈ ДА МЕ — оставиш без штап (ТД); после руће болу (Бз).
- ЋУТИ, НЕМОЈ ДА — почнем да казујем (Рас); си кварим матикуту (Дој).
 — строшим кољцат оди тебе; усѣреш песницуту. Држ.
- ЋУТИ, НЕМОЈ ЈА ДА — отвáрам твојете књиће. Пир. (Претња свађалици:
 Да ја не почнем о твојој бруци).
 — ти затвáрам уста, че се кајеш. Км.
- ЋУТИ, НЕМОЈ ТЕ — пернем сас тојагугу. Вој.
 — цѣпнем сас овужа цѣпѣнку. Бриц.

- ЋУТИ — си, ћути! Немој ти дојде до шију. Немој ти се одужим. Рс.
(Упозорење и савет).
— тебе ти је на опашкуту врзана белѣга. Кр. (Претња и сујеверје).
- У дно љ-земи че те накарам. Вој.
- Љ-ЗУБИ ЧЕ ТЕ — издигнем (Црв); носим, бре, кво бчеш ти од мене (ВРЖ).
У моју кућу нема ни воду да пинеш. Изв.
У стање сам да те съ зуби згризем. (със). Вој.
У Тунцу че те прекарам. Вој.
- Ўбаво ни она благосивља, ама ако ћу ја благословим она че је благословена.
Пир. (Претња у облику благослова).
- Ўванем ли те, ја че ти кожуту стурим. Пир.
- УВАНЕМ ЛИ ТЕ, УБАВО ЧЕ — те издрусам (Јал); ти се одрусам (МЈ).
Ўватим ли те, ја че те живога одерем. Сук.
- Ўво че ти отћинем. Рос.
- Ўдарам ли те, че ти прсне главата ко лубеница. ВСв.
- Ўзел сам те на зуб, неч ти је лько. ВС.
- Ўнеш ли пак, неч ти се више приједѣ. При.
- ЎЗНЕШ ЛИ ПА(К), ЧЕ ТИ — загорчи (Бс); се згади (Пок).
Утепал би те с тојагу. ДЦ. (Претња, и жеља).
- Ўивни, ако смејеш. Вој.
- ЧЕ ВИ — испотрујем (Км); насѣкам (Вој); поклѣм ко пилишта. (ВЈ).
- ЧЕ ВИ ПОТѢПАМ — без зрно баруд (Јал); ка се врнем, ако неје готово (Км).
ЧЕ ВИ — разјурим на све стране, па нема да знајете куде че се сѣпрете.
Вој.
— се распршти газдинљкат, ли почѣсте да се карате и делите, па више
нема да се силите. А ја че се радујем. Сук.
— утепам обојицата с тојагу.
- Че види, ако му дојдем, бљу у гаче. Брл.
- ЧЕ ВІДИШ — ка те това тѣгне по тѣл, па се нема нікому смејеш. Гра.
— може ли без работу леб да се једѣ, че курјачиш. Вој.
— па че глѣц сѣреш (Гњ); Чачине муће (Пир).
- ЧЕ — вијеш како куче на пртѣну за трошку леб, ама нема ти дадем. Чин.
(Детету).
— вика, па че си дупе одѣре. Вој.
— викаш, дѣтенце. Пир.
- ЧЕ ГА БІЈУ ДО — нечу (Вој); пртку (Гра).
- ЧЕ ГА БІЈУ — док се магаре од-воду не врне. Сук.
— ко говѣдо у зѣље (Вој); сѣлсни (Пир).
— те да речѣ: — Кбча! ВРЖ.

- ЧЕ ГА — гази коњица (Об); згази коњица (Гњ); клица ко град грснице (Вој).
- ЧЕ ГА НАЈДЕМ, ПА ПОД-ЗЕМИ ДА — је (Трњ); је, и има да му се осветим (ДРЖ).
- ЧЕ ГА — накара у днб у-земи (Изв); однесé ко бумбар сламку (Пир).
 — однесеш ко златка трн (Соп); осуши од бијење (ВЈ); прокорми (Вој).
 — пропуди у Турско (Чин); пијум, та нечу да га бабим (Вој).
 — сечу парче по парче. Изв.
 — турамо у веру. Гос. (Претња-изрека: Опаметићемо га женидбом, батинама, и сл.).
 — шљишем. Пет.
- ЧЕ — гледаш дрзгаво. Сук/Вој.
 — дигнем столицу да те утепам на место. Кп/ДД.
- ЧЕ ДОЈДЕ — бата, па че ти отуши. Вој.
 — време да ми седнеш на теквјате, само чеке. Рс. (Вулгарна претња, псовка).
- Че дојде мачка за поганца, (па че ме молиш). (че ми се). Вој.
- ЧЕ ДОЈДЕ ТАТА, ПА ЧЕ ТЕ — пребјје ко куче (ВС); улџи (Вој).
- ЧЕ — дојде тата, па че ти покаже (СГл); дојдем, па че ви сви потепам (Пк).
- ЧЕ ДОЈДЕШ ДА МЕ ЦЕЛИВУЈЕШ У — руку, да ти опростим. Км.
 — руку, па да-ми-се молиш, да ти опростим, ама нечу. Вој.
 — дупе, да ти опростим, ама ја ти никад нема опростим. Бла.
- Че дојдеш на зобнићу, ја че те уватим. ЦД.
- ЧЕ ДОЈДЕШ ТИ У — Кладје, па че видиш (Рос); тесникат (ВЈ).
- ЧЕ — дојду усранити днџ, че ти потребем, свекрво. Јал.
 — дрнкаш съ зуби. (Вој). дуваш у прсти (Сук).
 — љу скубем, та нечу љу љољам. Пир.
 — згазим тога смрада да ми више душа не смрди. Јал.
 — зликаш за лебац. Држ/Вој.
 — идем у-свет оди вас, па че видите како је без мене. Пк.
 — идеш на-сът, ако те ја бијем. Соп.
- ЧЕ ИГРАШ ДРДАВКУ — алалем (Гос/Вој); изгледа ми (Пок).
- ЧЕ ИГРАШ — пиперевку; преперевку. (играјеш). Сук/Вој/Држ.
- Че избрјиш свезде. Соп.
- ЧЕ ИЗВЛЕЧЕШ — мачкатаго. Јал. (Претња у виду вулгарне двосмислице).
 — тртаво бијење. Соп.
- ЧЕ — изгорите ко пилишта (Сук); издигнем столицу да те снижем (Вој).
 — излезне нагрбен (Соп); излезнем да ви потепам (Пок).
 — излезнеш на мала врата (Сук/Вој); излетџиш на дџе виле (ВРЖ).
- ЧЕ ЈЕДЕШ — бијење; ббј, детенце. Вој.
 — дрбено (Км); дрбено, алалема (Гњ).

- ЧЕ ЈЕДЕШ КАМЕНЕ — ја за теб нечу да рабџим. Вој. (Упозорење, и претња).
— ка те оделим, синко. Сук.
- ЧЕ ЈЕДЕШ — немијен (Гњ); перде (Соп); стојечни (Јал); хотек (ВЈ).
- ЧЕ — ковеш клинци (оди стѹд), ако си сам дрва не насечеш. Ја ти-ћи нечу више ни сечем, ни уносим. Вој.
— кука црнога Маринка. Сук. (Претња, клетва, и подсмех на нечију тужбалицу).
— курјачиш; лега на меку мешину. Сук/Вој.
- ЧЕ ЛЕГНЕШ НА БРАШНО, ДЕ — полџка; полџка; попољчка. Вој.
- ЧЕ — легнеш на брашно, само полџка, па че те тегáј пита. ВЈ.
— лежиш улóгав. Гњ.
— летиш по вѳрат чѳк гóре, ако те ја гóним. Пок. (Овци).
- ЧЕ МЕ — бијеш?! Ама си бóлан, не мóж се рипнеш. Рос. (Омаловажавање онога ко прети, и шала).
— накараш да се обесим. Ама је бóље прво теб да обесим. МЈ.
— одгледаш у грбину. Сук. (Детету).
— тражиш усрéd плáдне сас свечíцу, ама ме нéма нáјдеш. ВЛк/Гос.
- ЧЕ МИ ДÓЈДЕ — на легало (ЦД); тíја беснiк у теснiк (Гњ).
- ЧЕ МИ ДÓЈДЕШ НА — вóз (Пир/Бе); лежиште (ВЛк); лесу (Вој); мамац (Ста); машку (ВЈ); нiзбрдицу (При).
- ЧЕ МИ МIНЕШ ПРЕД — пóрту (МЈ); пóрту, па че видиш (Вој).
- ЧЕ МИ ПÁДНЕШ НА — лесу (Ор); машку (Вој).
- ЧЕ МИ СЕ — мóлиш (Вој); помóлиш (Трњ).
- ЧЕ МИ ЋИПНЕ КРВ, ПА КА ТЕ УДÁРИМ, ЧЕ — зáјдеш; те затајм. Вој.
Че ми усмрáдиш рућете. Држ.
- ЧЕ МIНЕШ НА — гúсто сiто (Сук); дiће вiле (Вој).
- ЧЕ МIНЕШ НА МÁЛЕ — бучће (Зс); вiле (Гос/Вој).
- ЧЕ МIНЕШ — на чепелушку. Вој.
— ти при нáшу пóрту, че те сѳкнем с Кбшу, с нáшто голéмото куче. Сук. (Дечја претња).
- ЧЕ — мињује на мáле бучће. Зс/Зав.
— мóра скóро да те стéсам, сiне. Држ. (Упозорење).
- ЧЕ МУ ВÁДИМ — мазгú (Вој); цiвцу мáz (Гра).
- ЧЕ МУ — га кáжем, па че се ти пóсле ўбаво спроведеш. Вој.
— даде жéгу. Вој.
— запáлим плевњу ка iма веселје. Ја му дужан нéма остáнем. Зав.
— идеш на пáпонци. Вој.
— извáдим кьшльѳцат, текá да му кáжеш. Вој.
— једé голó дупе бáницу. Чин.
- ЧЕ МУ ЈЕДЕ ДУПЕ — бáницу (МЈ); попáру (Гњ).

- ЧЕ МУ — одлетѝ главáта ко на врапчѝ (Гра); потковѝм опѝнциѝти (Сук).
пошчѝкам рогѝвети (ВЛк); рѝжем колáч (Пет/При).
- ЧЕ МУ СЕ — наслáдимо, че га полѝжимо на слáму (Ру); пѝши челѝ (Вој).
- ЧЕ МУ — скрѝј ђулáвку (Сре); скрѝје ђулáвку(При); ишчѝка рѝгове (Сук).
- ЧЕ — нагáзите мѝчкуту, изглѝда ми. Изв.
— нáјдеш дебѝлијат крáј, изглѝда ми, невѝсто. Рс. (Претња, и еротска двосмислица).
— намѝкрим конѝпчѝто, па íма да те овѝвам, овѝвам, овѝвам, по нѝђе, по рѝђе, по нѝђе, по рѝђе, кудѝ заврнем, догѝд се не усѝреш. Сук.
- ЧЕ НАПѝПАШ — днѝ, ако те јá чушкам. МЈ.
— Крупѝц, па че си отѝдеш мáјђи непрѝмењена нá-госје. Вој. (Жени).
— Ливáђе; Сѝково, па че се сѝпреш чѝк на Голѝми мѝс. Вој.
— Црну стрáну, ако те јá гѝним. Вој.
- Че ни ти ўбаво зáпамтиш. Зав.
- ЧЕ НѝСИШ — од мѝн крвáву глáву (Соп); улѝпњацити (Вој).
- ЧЕ — њим лѝтну нѝђе и њим. Пир. (Претња, и клетва).
— њѝј дáдѝм дѝксу. Вој. (Муж жени).
— одврнѝиш одозгѝре. Вој. (Упозорење, са призвуком клетве).
- ЧЕ ѐРЕШ НА ШÁЋЕ, СÁМО АКО ТЕ — завѝшим (ВРж); завѝштим (Зав).
- ЧЕ — остáнеш без јáјца, текá ми изглѝда (Држ); отѝдеш грбáв, текá ми изглѝда (Држ).
- ЧЕ ОТѝДЕШ НА МÁЛЕ — бѝчѝе (Зав); вѝле (Гос).
- ЧЕ — отѝдеш недозрѝл, без врѝме (Чин); недоспѝл (Вој).
— погорѝте у кѝћуту ко врапчѝтѝја. Сáмо ако ме пак текá кáрате, íма да ђу накладѝм. Пир.
— преврнем и нѝбо и зѝмљу, ама че те пронáјдем да ти се освѝтим. Држ.
— признáје чáлма привѝј, че дѝјде врѝме. Км. (Изрека као претња).
— признáш, и ти, гáзду! Сук.
- ЧЕ ПРОЏДЕШ ко кѝче, че вѝдиш (Пир); на мáле бѝчѝе (ТД).
- ЧЕ — работиш, па че ти кáпа пáдне. Нѝч вѝше јáлов да пробдиш. Вој.
— рѝзнем мáлко месцѝ оди тебе, сáмо тѝлко кѝлко да те осакáтим. Кр. (Претња, и шала).
— рѝчѝмо на Мѝту да те исцѝлѝва, штѝм си тѝлко ўбава. Пир. (Претња-увреда).
— рѝпнем у вѝду да се удáвим, па пѝсле че ме потрáжите. Изв.
— рѝди и нáшата врбá грѝзје, че ти потрѝбем. Кр. (Претња, и позив на помирење).
- ЧЕ СЕ — бѝјемо, па кѝј побѝди. Ама се пѝсле нѝма смѝјеш вáлиш сас тѝва бѝјѝње, текá ми изглѝда. Кр. (Претња на претњу).
— брже испрáвиш, ако затрѝбе (Вој); вáне на прѝмку (При).
— вáнеш на прѝмку, че те вáчам ў-руђе. Чин.

- гушкаш с кутриштата начѣска. Вој. (Непослушном детету).
 — лелѣјеш на њивуту после сама, још ли ме љутиш. (ако ме још). ПРЖ.
 — најде појак и оди тебе, скоро-скоро. Сук/Вој.
 — научиш дупе, чеке. Вој. (Детету).
 — обѣсим, па че ме тражите, ама ме нема најдете теквога блѣсавога да ви слѣшам. Рс.
 — оћутиш, ка ти с песницуту затворим уста. Соп.
- ЧЕ СЕ ПОСЛЕ — кајеш, и има това да памтиш док си жив. Гос.
 — удараш у-главу, ама че буде доцкан. Трњ.
- ЧЕ СЕ — распришти кѣј (на) куде види. Пир.
 — распучиш, ако те ударим. Вој.
 — растура бѣје на кравѣјци, че видиш! Само ако ћи поднесем! ПРЖ.
 — глѣнеш у-главу, ама чеке (Држ); уапеш за дупе, ама че буде доцкан (Пк).
- Че сѣре јексѣре, ако га само ванем. Кр. (Детету).
- ЧЕ СѢРЕШ — дрѣнѣ (Грш); на треску (Изв).
- ЧЕ СИ ВИДИШ БЕЈЛОГА — бѣга (Вој); бѣга од мене (Км). (Претња, и сујеверје).
- ЧЕ СИ ЗБѢРЕШ ЗУБИТИ У — шаку; шакуту, само ако те мѣзнем. МЈ.
- ЧЕ СИ — избрѣјиш зубити (Кр); измѣшамо кѣпете (Вој).
 — искусаш попаруту. Вој. (Блага претња-шала).
 — кѣпете једѣн дѣн измѣшамо сас тебе, па нема да знамо којѣ чијѣ је. Сук.
 — носиш зубити у ѣску колко без зуби да неси. Кр.
 — обѣреш милосат, изгледа ми. Вој.
- ЧЕ СИ ОТИДЕШ ДОМА — ама те нема познаје дома мајна ти (Кр); с дрвене нѣје (Рс).
- ЧЕ СИ ОТИДЕШ НА — дрвене нѣје (Пир); шевѣљ, на девѣљ (Вој).
- ЧЕ СИ ПОГЛЕДАШ — прегѣкат (Вој); у прегѣкат (Дој).
- ЧЕ СПИШ, ИЗГЛЕДА МИ — при кутриштата начѣска. Вој.
 — с половин цревѣ (Сук).
- ЧЕ СПИШ ПРИ — говѣдата (ВЛк); свиѣете (Гра).
- ЧЕ — стојиш на сѣгѣете нѣје, че видиш кѣј је Пѣра. ПРЖ.
 — стрижеш (с) уши (Пок/ДД); те бѣјем (Пир).
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ ДА — закогѣнеш (Соп); иде чѣр (Вој).
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ ДА НЕ МОЖ — да се дѣгнеш док си жив. Бла.
 — на дупе да сѣднеш. ДД.
- Че те бѣјем да речѣш: — Што-јѣ това! Сук.
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ ДА СЕ — надѣјеш (При); умурдѣриш (ВЈ); усѣреш (Кр).
- Че те бѣјем, да сѣреш глѣтаво. ЦД.

- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ ДА ТЕ — нѣма збѣру ни сас лопату. Кр.
— осушим (Гра); растурим (При).
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ ДО — благо (ВЈ); нѣчу (Вој).
— нѣчу, па и мálко пóвише, сáмо увáтим ли тѣ пáк (Кр); пртку (Јал).
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ ДО СТÓ И — једнó (Вој); једн (При).
- Че те бијем док ми не лѣкне. Рас.
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ ДОК НЕ — áкнеш, док ти дýша не испáдне. Гра.
— помодрѣјеш (Трњ); признáјеш (Гра).
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ ДОК НЕ ПРИЗНАЈЕШ — кој је пóјак (МЈ); мáјчино млекó (ВС).
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ ДОК НЕ — признáш мáјчино млекó што си посисáл. Гњ.
— речѣш: — Нѣчу више! Вој.
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ ДОК МИ — дýша не одѣне. Чин.
— док не кáжеш кудѣ си билá и квó си работíла. Пир.
- Че те бијем док овíја омáшљак не пребíјем. Сук.
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ ДÓК СЕ — магáре бд-воду не врне (ВЈ); не надúјеш (Сук).
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ ДОК ТЕ НЕ — удíплим; умр́твим; утѣпам. Пок.
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ ДОК ТИ — дýпе не утрнí. ТД.
— не отһíнем бубрѣснти (Сук); пáмет не дóјде (Држ).
- Че те бијем (и) јутрам, (и) вечер(њ)áм, док не савíјеш тýја дебѣлу шију.
Вој.
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ И РИТАМ — док се не савíјеш на клóбе (Ста); све док не испуштиш дýшу (Јал).
- Че те бијем још јѣдампýт, па и да ти нејѣ прáво. Соп.
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ КО — вóла у зѣље (Вој); грáд грснице (Вој); срдít кúчку (ДЦ); што се магáре бíје (Кр).
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ, ПА — íма ти бчи излáзе (ДЦ); нѣма да знáјеш одѣка си (Вој).
— сáкат по свѣт да се влáчиш (Држ); се нѣма сврнѣш три гóдине (Гра).
— там́н да си још тóлһи. Вој.
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ, ПА ТИ НѢМА НИ — бóг помóгне (Пир); Светí Пѣтар помóгне (Сук).
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ, ПА — нѣма ти ни бóг, ни Светí Пѣтар, помóгну. Вој/Пир.
— че д́нем, па че б́јем, па че д́нем, па че б́јем, док ме знóј не изб́је. Изв.
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ, ПА ЧЕ СЕ — надúјеш (Км); опу́лиш (Сук); све умóчаш (Држ); усѣреш (Држ).
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ, ПА ЧЕ ТЕ — ошúрим (МЈ); разнесѣм (Држ); расíпем (Вој); свѣ искбрам (Зав); удíплим (Км).

- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ, ПА ЧЕ ТИ — дупе одерем (МЈ); кожуту стурим (Чин);
напрајим грбинуту на мешину (Кр); одњем (Вој).
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ, ПА ЧЕ УСЕРЕШ ГАЧЕТЕ. Ста.
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ САС — говнаиву мотку (Држ); слпџ ко говедо (При); умит
(Вој).
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ — све док ти не дојде из дупето у главуту. Гра.
— та да речеш обрни. Брц/Изв.
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ, ТА НЕЧЕ — сигурно капу да ти купим (Сук); те чешам
(Вој).
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ, ТА НЕЧЕ ТИ СЕ — срамујем. Вој.
— срамујем, рђо скапана. Теб језик само с големо бијење мџ да се
скрати. Јал.
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ, ТА НЕЧУ ДА ТЕ — бабим (Вој); брџујем (Пир); брџчим
(ВС).
- ЧЕ ТЕ БИЈУ, ПА ЧЕ — се опулиш (Вој); те опуле (Кр).
- ЧЕ ТЕ — блсне по тиквуту, да разбереш. Држ.
— истрџем из бревенџити. Соп.
- ЧЕ ТЕ БОДНЕМ — да ровнеш (Бер); у мџкото (Држ); у шџемџето (ВЈ).
- ЧЕ ТЕ, БРЕ — запалим да изгорџш, па пџсле че се питаш којџ је по гаџда,
и че се одуџиш џуждо да отџмаш. Сук.
— стрџшим ко жетвџрско стовне. Об.
- ЧЕ ТЕ — бутнем надџле да-те све скџрам по камењето. Сук.
— бџцнем, да рџпнеш уштрапачџи. Вој.
- ЧЕ ТЕ ВАЊЕМ — на комџт. Вој. (Детџту).
— па све че-те искубџм. Брц. (Жна жџнџ).
- ЧЕ ТЕ ВАТИМ НА — комџтџт (Кр); лџгало (ЦЦ). (Детџту).
— прџмку. Држ.
- ЧЕ ТЕ ВАЧџМ ЗА — гушу. Вој. (Прџтња, и шала).
— гушу, јџ ти-не мџгу више-прошџавам. Км.
- ЧЕ ТЕ ВАЧџМ НА — лџгало. Вој. (Детџту).
— прџмку; там у теснџкат. Сук/Вој.
- ЧЕ ТЕ — ваџају за-гушу. Вој. (Детџту, када једе храну намењџну другџма).
— ветџр однесџ, Пџтре. (Стојџне, Мџлџо, и сл.). Кр. (Прџтња, али и
клетџа).
- ЧЕ ТЕ ВУЗНЕМ — па че ти бџи искџче. ВС.
— сас прџт оди реџџту, да видиш како бџли. Вој.
- ЧЕ ТЕ ГАџИ — коњџца (Пир); мџџка (Рас).
- ЧЕ ТЕ — гаџа неџкој с камење, па че си добџдиш дџма с крџаву глаџу. Вој.
— гџним док си жив. Јел.
- ЧЕ ТЕ ДРУСНЕМ — да се изџрнеш. Пок.
— у грџину сас песнџџе. Пк.

- ЧЕ ТЕ ДУНЕМ ДА — одлетѣш, е чѣк там (Вој); те успим (ТЦ).
- ЧЕ ТЕ — жѣним сас ожѣг (по дупе). Вој. (Детету; претња, али и мажење).
— жѣнимо, ама сас ожѣг. При. (Шалива претња детету).
- ЧЕ ТЕ ЖИВОГА — дѣрем (Вој); одѣрем (ТЦ). (Непослушном детету).
Че те жѣцнем да искоблиш. ДД.
- ЧЕ ТЕ СУНЕМ ДА — заштѣкнеш (Соп); те затѣјим (Јал/Вој).
- ЧЕ ТЕ — сѣмбим док ти душѣ не излѣзне. Сук.
— завуштим, да се обрнеш на врндао. ВЈ.
— задавим; задѣшим. Вој.
- Че те закачи кѣка. Вој. (Претња, али и шала).
- ЧЕ ТЕ ЗАКАЧИ КУКА И — тѣб, ако измѣцињаш дупе (При); тѣбе (Чин).
- ЧЕ ТЕ — закъљем (Пир); закъљем ко пиле (ТЦ).
- ЧЕ ТЕ ЗАПАЛИМ — да изгориш. Гра.
— па има да ти изгори газдинљкат зачѣс, па нѣма пѣсле да бѣјеш мѣјата сирочетѣја. Сук.
- ЧЕ ТЕ — заплѣјем (Вој); заплѣјем ѣ-очи (Пет).
— затрем у кѣрен. ВЛк.
— згѣзи кѣница (Пир); згѣзим ко пијѣн бѣнку (БЧ); звѣзнем (Соп).
— згмѣчим ко муљѣча грѣзје. Сук.
- ЧЕ ТЕ ЗГРИЗЕМ — сас зѣби; сѣс зѣби; сѣ зѣби. Вој.
- ЧЕ ТЕ — и јѣ текѣ заљѣпам пред нѣрод, какѣ што ти мѣне заљѣпа ни крѣву ни дѣжну, па да видиш добрѣ ли је. Сук.
— изгрѣбавим (Вој); изгрѣбавим, па улѣгав че се влѣчиш (Кр); изгрѣбим (Км).
— издѣгнем да ти прѣсне цѣровѣл, па билѣ грѣј (или) не билѣ. Пир.
— изѣѣбрам ѣбаво, па нѣма да мѣж нѣ-дупе да си сѣднеш. Вој.
- ЧЕ ТЕ ИЗЕДЕМ — без лѣб; са(с) свѣ дрѣје. Рс.
- ЧЕ ТЕ — изсѣмбим (ВЈ); излѣнсим (Соп).
- ЧЕ ТЕ ИЗРГАМО ДА — ни ѣбаво запамтиш (Зав/Пок); искѣрамо из акѣл (СГл).
- ЧЕ ТЕ — изрѣбрим сас штѣпат једнѣш, да речѣш: — Штѣ је товѣ! Сук/Вој.
— изѣбивам, (па пѣсле нѣма ни мајѣа да те познѣје). Соп/Зав.
— исѣбим (Вој); исѣмим (Брл).
— искѣрам пред вѣрата, па че се следѣниш. Кр. (слѣдиш/слѣдениш. Вој).
— искѣлчим (Вој); искрѣвокѣчим (Соп); искршнѣчим (Вој).
— испѣрдѣшим (Сук); испѣратим на дѣђе вѣле. Пир.
— испршнѣчим, па улѣгав че се влѣчиш (Зав); испршнѣчим/испшнѣчим (Вој); истѣскам (Вој); исѣилчим (Вој); ишвѣрскѣм, дѣте (Сук); ишѣрбам (Вој); ишљѣскам (Вој/Сук); ишѣѣмбим (Пир).
— кѣрам на завијѣчку (Сук); клкнѣм, да ме памтиш дѣк си жѣв (Соп).
- ЧЕ ТЕ КѢВНЕМ ДА — заштѣкнеш (Гра); те затѣјим (Вој).

- ЧЕ ТЕ — кóвнем у колéната, па ако веч víкаш, да не víкаш зáлуду, а и подалеко да те чýју. Пет.
 — кóљем врзи шíју. ВРж. (врзъ шíју. Вој).
 — мéсим, ка остарéјеш, свекрво, ко погáчу. Држ.
 — мýвам, слáбинете да ти прокóпам. ЦД.
- ЧЕ ТЕ МУНЕМ ДА — искокóлиш; рóвнеш. Вој.
- ЧЕ ТЕ — мб́глим, па има да víдиш. Вој. (Детету).
 — нас́мбим. Соп.
- ЧЕ ТЕ НАКÁРАМ — три мéтра ў-земи (Сук); у днó ў-земи (Пк).
 Че те набшкају какó свињу. Гра.
- ЧЕ ТЕ НАОШКАЈУ СÁМО АКО — н́им идеш нá-госје. Држ.
 — те пак víде у н́ину кýћу. Км.
- ЧЕ ТЕ НАПРА́ЛИМ НА — жвоњ́к (Вој); лепíњу (Пир); пéглану кобáсицу (ВРж).
- ЧЕ ТЕ — нас́мбим (Соп); насв́јем, па че казýјеш свé по рéд. Пок.
 — натрúпам на пчéшћи крс (Соп); обéсим на највисоку грánћу (Гњ).
- ЧЕ ТЕ ОГУ́ЛИМ — како крáставицу горч́ивку. Пир.
 — ко горч́иву крáставицу. Кр.
- ЧЕ ТЕ — одерéм (Бз); однесé чýма (Соп); однесу дóма на магáре (Соп).
- ЧЕ ТЕ ОДРОБ́ИЈАМ, АМА ЧЕ — си направим во́љу (Вој); ти затвóрим голéмата ўста (Држ).
- ЧЕ ТЕ ОКЛОСН́АВИМ, ПА — пóсле че си жáлиш живóтат. Сук.
 — че бдиш н́опав, и улóгав че се влáчиш. НМл.
- ЧЕ ТЕ — ома́ам (Пок); оперд́ашим сас расукáльћуту, па че прóгледаш одједну́ш (Брц).
 — бпне зóр, па че ми се мóлиш (Км); осакáтим (Рс); осáмим (Вој).
 — откáрају дóма на колесáр. Грш.
 — отпрати нéкој на мáле víле (ПРж); о́н́имам сас тојáгуту (Пок).
 — о́норáвим, н́орав по свéт да óдиш. Изв.
 — пáлим цéлога, па ако си ти лúд јá че излэзем пó-луд. Рс.
 — пéглам сас габрóвину (Вој); пéрнем по дупéто, па да víдиш (Км).
 — плéснем, да ти главá засв́ни. Соп.
 — плýнем да зарцáвéјеш (Кр); потурчим (Чин); преб́јем (Пир).
- ЧЕ ТЕ ПРЕБ́ИЈЕМ — ко кúче (Ор); нá-мртво (Грш).
- ЧЕ ТЕ ПРЕБ́ИЈЕМ, ПА ЧЕ ТЕ ВО́ДЕ ПРИ — вражал́ицу (Пир); Дúшка Шáјтинога, из Гостúшу, да ти намéшта ру́ете. (Пк).
- ЧЕ ТЕ — прегр́бим (Км); прекл́цам (Пет); прекрш́ачим (Вој).
 — пре́ннем ко глисту́ (Пок); прокáрам у Турско (Гњ).
 — пропúдим; пропúдим у ту́ни свéт. Вој.
 — прóстрем (Соп); прóстрем пред нáрод, па че се чýдиш (Вој).
 — пуштам на кл́ис. ПРж.
 — разб́умбам (Зав); раздр́ндам ко бугарску скúпштину (Соп).

- расипем, ако те уватим (Вој); распљескам (Мр); распиздрим, па че ти свитће искоче (Пир); растурим ко љутеницу (Држ); ргнем, ребра да ти строшим (Соп); ребнем, да ти свитће искоче (ЦД).
- ЧЕ ТЕ РЕБНЕМ — па че се учудиш одека си (МЈ); сас тојагугу (Сук).
— сас штапат, па че се оћутиш, дупе детињо. Држ.
- ЧЕ ТЕ — репнем, па че се чудиш (Бер); рчнем, па че ти бчи искоче (ЦД).
— сь зуби згризем. Вој.
— с пручкуту ишибам да се више не сетиш текá да рабóтиш. Км.
- ЧЕ ТЕ САС — пручку оди дрэн вүзгам догод ћу-не строшим оди тебе. Грш.
— туп нбж дерем. ВРж.
- ЧЕ ТЕ (СВЕ) — згребем, па има лице да ти-бүде на-пруђе, на-пруђе. Сук.
— искубем девбјченце, па че-ти после мајна ти поскрати мáлко језичекат. Сре.
— намóдрим, сáмо ако ўзнем конбпчето (Јал); скбрам (Вој); смáчкам (Км).
- ЧЕ ТЕ СЕЧЕМ — парче по парче (Сук); парче по парче, черек по черек (ВЈ); черек по черек (ДЦ).
- ЧЕ ТЕ — скљцам (Вој); смáлим (Кр); смáчкам (Држ); смáчкам, ако те уватим (БЧ); снјжем (Вој); спепелим (Гос); спљескам (Соп); срби кожа (Вој); стљцам (Вој).
- ЧЕ ТЕ СТЉСКАМ — да се умóчаш. Км.
— за гушу, сáмо ако изедеш и мбјат дёл. Вој. (Блага претња, али и шала са дететом када се подстиче да више поједе).
- ЧЕ ТЕ — сбкам с нашата кучишта. Вој. (Претња, и шала у виду претње).
— тљцам, тљцам, у главугу, док не почнеш да млчиш. Гра.
— трпим, трпим, па ка ми једнуш ћипне, че те згáзим ко говно. При.
- ЧЕ ТЕ ЋИДНЕМ ДА — заштукнеш (Вој); отћинеш трóскот; те ўспим (Брц).
- ЧЕ ТЕ ЋИМНЕМ, БРЕ, ДА — те утепам (ДЦ); ти главу строшим (Пн).
- ЧЕ ТЕ ЎБАВО — изгњасам, па се нема више сетиш да ми пасеш ливáткуту кришома. При.
— ишврскам, детенце, да се умóчаш. Вој.
- Че те ватим на лэгало. Км.
- ЧЕ ТЕ УВАТИМ, ПА КУДЕ — гд да се скрјјеш (Нш); да побегнеш (ВРж).
- ЧЕ ТЕ УВАТИМ, ПА — има те излунсим. Зав.
— тамбн и пбд-земи да се скүташ. Сук.
- ЧЕ ТЕ УВАТИМ, ПА ЧЕ ЀГРАШ — дрдавку (Вој); ко мéчка на вáшар (ВСв).
- ЧЕ ТЕ УВАТИМ, ПА ЧЕ — се спроведеш (ко куче на вáшар). Пет.
— те пребјјем. Пир.
- ЧЕ ТЕ — увивају у бвче кóже. Гра/Кс.
— удавим у кáпку вóду. ЦД.
— удáрим, бре, нéкад ка ми ћипне, па че те сас зэмљу срáвним. Соп.

- ЧЕ ТЕ УДАРИМ ДА — зајдеш (Кр); заштукнеш (Бе); излетиш крз пэнцеруту (Рас).
 — не мбж да се свэстиш додека си жив. Јал.
 — отһинеш трбскот (Цр); речеш: — Што је това! (Сук).
- ЧЕ ТЕ УДАРИМ ДА СЕ — прбстреш кóлко си длг. Вој.
 — распучиш (Држ); сригбшеш (Ор).
- ЧЕ ТЕ УДАРИМ ДА ТЕ — запелуштим (Вој); заслутим (Сре); затáјим (НМл); снйжем (Држ); успим (Сук).
- ЧЕ ТЕ УДАРИМ ДА ТИ — зајду влашчичнти (Вој); запоју́ уши (ВЛк);
 — на-нос излэне црвенá свила. Соп.
- ЧЕ ТЕ УДАРИМ ДА ТИ ОДЛИЕТИ КАПАТА — еј, чбк там (Вој); у хоше (Брл).
- ЧЕ ТЕ УДАРИМ ДА ТИ — пропоју́ двéте уши (Вој); свитһе излэну (Сре);
 — цйвһете излэну, да више не пуаш на-нос. Вој.
- Че те удáрим, па че зајдеш. ВС.
- ЧЕ ТЕ УДАРИМ, ПА ЧЕ СЕ — распрштйш на парáм-парче(тйја). ВЈ.
 — сéтиш кво си (и) лáни јел тйја рэд. Пок.
- Че те удáрим, па че ти сáмо панталóнеге остáну. Соп.
- ЧЕ ТЕ УДАРИМ, ПА ЧЕ ЦЙВВТЕТЕ ДА ТИ — излэну (Вој); излету́ (МЈ);
 истрчу́ (НМл).
- Че те удáрим по тйквуту, па че разбéреш. Кс.
- ЧЕ ТЕ УДАРИМ САС ЧУК — па у лисото, у челóто (Вој); по челó (ВС).
- ЧЕ ТЕ УДАРИМ — мец рóгове, ко волá ка кбљу. Соп.
 — сас сеһйу у челó, па че те снйжем. При.
 — у рóгове, па че мóра да пáдаш. Соп.
- ЧЕ ТЕ УДАРИМ У ЧЕЛÓ С — маљйцу (Вој); песнйцу (Пк).
- ЧЕ ТЕ — удйплим (Гњ); улбжим (Трњ); умртвим (Пет); усмртим (Кс);
 утéпам (Пир); утéпам ко куче (Бер).
 — цéпнем (Кр); цéпнем сас овóва дрво да те успим (Пок).
 — цйцнем ў-главу (Вој); чéкам на прбмку (Сук); шљйснем (Чин);
 шљуснем (Држ).
 — шутнем с ову́ја моју́ нóву ципéлу, па че бдма да вйдиш какó се
 обрча овйја мбј нов сáат. Кр. (Подсмех кицошу у облику претње).
- ЧЕ ТИ — áрне притужнéје, ако ми па искýсаш шиһерчекат. Сук. (Детету).
 — вáдим мазгу́. Вој.
 — га у дрбб забодém. Зав. (Лопову, украдени предмет).
- ЧЕ ТИ ГЛАВУ — одрубим; отсечém; отһинем; прочовркам. Вој.
- ЧЕ ТИ — грклán извáдим (Соп); дáвам цуáп/цувап (Вој).
 — дадém пóвише сйрење од лéб. Брл. (Оном, ко тражи више него што
 је могуће).
 — дéлим вóду за качемáк. Пир.

- ЧЕ ТИ ДОЈДЕ — до-главу, само чеке. Сук. (Претња и клетва).
— Црни петак и теб. Пк. (Претња и клетва).
- ЧЕ ТИ — свизнем једну да ти запоју уши. Вој.
— сџмбим (од) увото. Рос.
— загорчи лебацат што си га при мѣн толхе године појела. Вој.
(Претња и клетва).
— запишим устата с песницуту (Соп); запоју ушити (Пир).
— зубити избјјем, па че гѣташ ко плѳвка. Пир.
- ЧЕ ТИ ИЗБИЈЕМ — вилицете (Вој); зубити (Чин).
Че ти избрѳјим ребрата. Пк.
- ЧЕ ТИ ИЗВАДИМ — акѳлат (Изв); гркланат (Кр); сркалата (ВС); кѳшѳѳцат
(Вој); окѳто (Кс); писѳкат (Вој).
- ЧЕ ТИ — изгори дѳсечето! Вој. (Шала у облику претње, а за подстицање
лењих надничара на рад).
— изедѳм пченичкуту! Грш. (Врло оштра претња и клетва).
— излѳзне на-нос. Гњ.
- ЧЕ ТИ ИЗЛЕЗНУ СВИТЃЕ, АКО — те ударим (Пок); ти ударим једну
песницу (Пн).
- ЧЕ ТИ — исврѳлим све из кућуту и че те искарам, па макар ѳдма цркла,
па макар ми се сви насрали у уста. Пир. (Претња-заклетва).
— искарам сркалата. ВС.
- ЧЕ ТИ ИСКУБѳМ — језикат (Држ); лармуту (Ор); ушити (Пок); чулѳмкуту
(Држ).
- ЧЕ ТЕ — искѳсам пченичкуту! Пир. (Врло оштра претња, и клетва).
— исправим жѳмбавата уста. Вој.
- ЧЕ ТИ ИСПРАЈМ — грбинуту; грбицуту; грбѳчат. Кр. (Грбавом, али и
другима).
Че ти исрти дудѳкат. Пир.
- ЧЕ ТИ ИСРТИ ДУДѳКАТ, ПА ЧЕ — видиш (Држ); те питам (Сук).
- ЧЕ ТИ ИШЧѳКАМ — бујете (ЦД); прашѳштето (Гра).
- ЧЕ ТИ ЈА ДАДѳМ — пѳвише сирење од лѳб. Пк.
— шѳтку. Ру. (Овци која се одваја од стада, шета).
- ЧЕ ТИ ЈЕДЕ ДѳПЕ — баницу (Сук); бијење (Км); попару (Рс). (Детету).
- ЧЕ ТИ — кажем куде се телѳ врзује. Сук. (Блага претња детету).
— коѳче разглавим (Соп); крв пуштим (Држ); литну краци, алалема
(Гра).
— лѳкне ако ѳмрем, ама (ѳдма) че ме потражниш. Пир.
— насѳмбим кожѳкат. Држ.
- ЧЕ ТИ НАМОДРИМ — дѳпе (Чин); дупѳнце, детѳнце (Гњ).
- ЧЕ ТИ — наплним шију с песнице (Соп); напрајм модриње (Вој).
— натоварим, синко, и ам, и самар, да мѳж и да тѳгѳшиш, и да носиш,

- да те принудим да се мánеш оди то́ва проклéто с́хитáње. ПРж. (Отац прети сину да ће га оженити и окућити).
 — нóс стрóшим. Соп.
- ЧЕ ТИ ОБÉРЕМ — грéјовете (Држ); грéјовити (ВСв); грeбeте (Вој); грeвeти (Гњ).
 — ноћeте (Сук); пáтравeте нóће (Вој); пáтравцити (МЈ).
- Че ти обрнем кóжyту набпакo. Пир.
- ЧЕ ТИ ОДÉРЕМ — кóжyту; кожљáкaт. Сук.
- Че ти одзвóне звóна. Пир. (Претња и клетва).
- ЧЕ ТИ ОДЛЕТÍ ГЛAВÁТА КО НА — врапчé; петлá; петлé; пíле. Вој.
- ЧЕ ТИ ОДЛЕТÍ ГЛAВÁТА КО — шишáрка (Чин); шишáркaтa (Вој).
- ЧЕ ТИ ОПРÉЖЕМ — језíкaт (Км); крáстaвицyту (Соп); пáткyту (Пир); ушíти (Сре).
- ЧЕ ТИ — одéрем кóжyту (При); одрúбим глaвúту (Кп).
- ЧЕ ТИ ОКРНИМ — нóсaт (Вој); рóговeте, штo си ђи дíгал тóлко високó (Сук).
- ЧЕ ТИ — олúпим кóжyту (Јал); олúштим кóжyту (Рс); одбнем (Вој); одбнем, гáде мáлечћи ти (Брц);
 — остáну панталонéте сáме, сáмó ако те поткáчим сас песнíцyту. Тм.
 — отíде кóжaтa нa тупáн. При.
- ЧЕ ТИ ОТПÉРЕМ — дупéто (Вој); жáпкyту (Вој); кóжyту (Гњ); кожљáкaт (Јал).
- ЧЕ ТИ ОТВÍНЕМ ГЛAВУТУ КО — нa врапчé (МЈ); шишáрку (Кр).
- ЧЕ ТИ ОТВÍНЕМ — јaјцáтa (Пир); језíкaт (Вој); крáстaвицyту (Пир); пáткyту (Пир); чулúмкyту (Пет); чулúмчичyту (Сук); шишáркyту (Сук).
- ЧЕ ТИ — отúшним. Вој.
 — отьнéје шíјa. Сук.
 — плúснем јeдбн да ти бчи искóче ко петлицaнé. Соп.
- ЧЕ ТИ ПÓЛДЕ ЦРВЕНÁ — мазнíца (Соп); свилá (Вој); свилá нá-нос (Гра).
- ЧЕ ТИ — појú úши, изглéда ми (Вој); покáжем кaкó се дарúје млáдa невéстa (Трњ).
 — порастé нóсaт ко бaбúрa. Пир.
 — потечé црвенá свилá нá-нос (Пир); потковém опбнцити (Сук).
 — потрeбем и зa дрúђи-пут, че вíдиш. Сук. (Незахвалнику).
- ЧЕ ТИ ПРЕВÍЈЕМ — ноћeте (ЦД); пáтравцити (Трњ); прстíти (Пир).
 — рућeте, пa че те дрúђи закúсују, нeче да мóжеш сáм да се рáниш. При.
- ЧЕ ТИ ПРЕВÍВАМ — нeпрeвíјенyту шíјy (Сук); шíјy (МСв).
- ЧЕ ТИ ПРЕВÍЈЕМ — шíјy нeпрeвíјенy (ПРж); шíјyту (Сук).
- ЧЕ ТИ ПРЕСÉДНЕ — ако те јá вáчaм у рúће (Вој); тóвa штo си изéл и испíл при мéн. Гра.

- ЧЕ ТИ — примрда брада. Вој.
— притрпају зуби, ако те искарамо пред врата, на студат. Пет.
- ЧЕ ТИ ПРИШЊЕМ — једну шамарчину, па че се завртиш (Соп); једн (Чин).
- ЧЕ ТИ — пропоју уши. Км.
— прочькам ушити, па нема да се пражш залуав. Сук.
— пуштам конше мује поди забн ка се ванеш у-оро, само ако се сас мене још једампут потшегужеш преди народ. Вој. (Момак девојци).
- ЧЕ ТИ РАЗБИЈЕМ — луду главу еј сас онџа чук. Видиш ли га? Сук.
— носат (Вој); нокалиците (Кр); њушкату (Пир).
- ЧЕ ТИ — распучим главуту (Вој); расцепим главуту (Км).
- ЧЕ ТИ РАШЧОВРКАМ — главуту (Сук); мбзакат (Држ).
- Че ти све потепам. Вој.
- ЧЕ ТИ СЕ БРЧКА — кожа (Вој); кожа, алалем (Рс); кожата (Вој); чело (Сук).
- ЧЕ ТИ СЕ — запали шџа (Кр); мбзакат распршти, придим ли ти (Пир).
— набере чело, нема да минеш (Пир); набрчка чело (Вс).
- ЧЕ ТИ СЕ НАСЕРЕМ У — капу; новете дреје. Гра.
— уста (Пир); шамџуту (Изв); шубаруту (Држ). (Шала и увреда у облику претње).
- ЧЕ ТИ СЕ — одбрусим убаво; отепам до благо. Вој.
— помурдарим у това што једеш. Пир. (Скаредна увреда у облику претње.
— посерем у това што имаш. Пир. (Скаредна претња-увреда).
— пресрамујем (Вој); пуши чело од бриђе и од стра (Гра).
- ЧЕ ТИ СЕ РАЗЛЕТЊ СВЕ — това (Бс); това, ако те ударим (При).
- ЧЕ ТИ СЕ — распршти све това зачастк. Вој.
— тресу гачете још некој пут, па че видиш. Вој.
- ЧЕ ТИ СИПУЈЕМО У — капу; шамџуту, ако си не искусаш. Вој. (Претња-шала).
— скратим дџити нос (Км); сплескам бабуруту (Кр/Пир).
- ЧЕ ТИ СКЉЦАМ ГЛАВУТУ — ко на змиче; прстити. (скљцам/стљцам). Вој.
Че ти спрегнем табакат. Пир/Сук.
- ЧЕ ТИ СТЉЦАМ — главу (Држ); луду главу (Сук); рућете (Вој).
— рућете, па че се научиш ко се плетџ. Држ.
- ЧЕ ТИ СТЉЦАМ ГЛАВУТУ КО НА — змију (Нш); змиче (Гњ).
- ЧЕ ТИ СТРОШИМ — главуту; дулицу; кривјат нос; носат; ребрата; роговете. Вој.
— роговети. Соп.
— празнуту главу; прљицу; туја твоју празну главу. Вој.
— челото. Држ.
- ЧЕ ТИ СТУРИМ — кожљакат; кожуту. Вој.

- ЧЕ ТИ СЦЕПИМ — кожљакат (МЈ); кожуту (Пир); убавуту капу док трепнеш (Рс).
- ЧЕ ТИ — това загорчи (Вој); трну зуби, алалем (Сук); турају кожуту на шилци (Вој); тури белу (Вој).
- ЧЕ ТИ ТУРАМ — кораву церицу у гузицу, па че обиколиш цело село. Гра.
— тупанат на грбину, па че само ударам. Пк.
- ЧЕ ТИ ТЊНИ НЕКОЈ — грбинуту, само чеке да се ожениш, черко. Држ.
— кожуту, само још неси дошла у чужде руке. Вој. (Ћерки девојци).
- Че ти ћиднем једну, да ти излезну влашчичити пред очи. Чин.
- ЧЕ ТИ — ударимо сучку (ДЦ); уши запоју (Соп); уштавим кожуту (Бс).
— цревата изврнем набако (При); шчукам роговети (ВРж).
- Че трни некому шија. Вој. (Још неоткривеном кривцу).
- Че убије душу, само ако те увати. Чин.
- ЧЕ УБИЈЕМ — душу (Км); кучку (При).
- Че уватим, па че убијем кучку. МЈ.
- ЧЕ УЗНЕМ ОСТРУШКУ, ПА ЧЕ — га утепам (Брц); те убијем ко куче (Сук);
утепам кучку (Пет/МЈ).
- ЧЕ УСЕРЕШ — гачете, ако те уватим (Јал); краци (МЈ).
- Че шеваш ко пред змије. Бс.
- ЧЕК ДА — видиш! (Чек/Чеке/Чекај). Вој. (Најчешће блага претња у игри
са децом, а каткада и врло оштра претња).
— испијем рећијуту, па че види како ја бијем. Пк.
- ЧЕКА ГА НА — прбмку (Вој); загбн (ДЦ).
- Чекај, па че знајеш с кога си се зајел! МЈ.
- ЧЕКЕ ДА ДОЈДЕ МОЈ ДЊН, ПА ЧЕ — видиш (Рас); си видиш срећу (МЈ).
- ЧЕКЕ — да се ја прво успрајм на сагњете нође, па че видиш какво че те
стигне. Брл.
— нек дојде башта ти, па че видиш. Вој.
- ЧЕКЕ, ЧЕ — дојде мачка за погамца. ВС/Сук.
— се уапеш за дупе, ама че буде доцкан. Км.
— че удариш на руду, полбкас Изв.
- Черко, имама, имама! Ама, земља га чува. Земља има да га изедэ ама
нема ви га дадем, ако га лоше поштујете. Држ/Пет. (Претња и клетва).
- Човек да узне чуќ, па да ви сви пожепа. Сук.
- ЧУ ТЕ — бијем (Вој/Пет/Сук); земљошем (Соп); згазим (Вој/При).
— изгрбавим; искарам из дрэјете. Соп.
- ЧУ ТИ — главуту отћинем. Вој. (Претње са ЧУ имају оштрији призив).
— крв локнем (Соп); се осветим, па како да је (Вој).
- Чујеш ли ме ти или ме не чујеш? Не смејеш више да му речеш ни потам,
ако оч небјен да минеш. При.

Шишѐ! Вој/Пир/Рс. (Деци, да не шапућу, да сасвим ућуте).

ШТО — да ти се плашим? Неси мечка, па да ти се плашим. Приди поблиска, па се после вали како че ме бијеш. Вој. (Претња на претњу).

— има ти да побѣреш бијење, још никој неје побрал до са. Вој.

— не узó крпóљ, па по-главу да те удáрим. Држ. (Разјарена жена мужу, пошто је истукао).

— си се тува издлжил! Ако те ја издлжим, че видиш. Вој.

— че ти видиш, ни куче у воденицу нече да види. Сук.

Штрбљо, нембј ти ишчукам и тија два зуба однапрѐд, децáта да не плашиш.

МЈ. (Увреда у облику претње).

Шукни, ако смѐјеш. Чин.

ТУМАЧЕЊЕ НЕПОЗНАТИХ РЕЧИ*

<p>Айр м — вајда, корист</p> <p>Акне свр. — нагазити у празно (и пропасти); испустити душу изговарајући „а“</p> <p>Алавужда ж — лажов, прождрљивац, чанколиз</p> <p>Алалем(а) прил. — изгледа, вероватно</p> <p>Аламанин м аламање мн — безочан гост; нерадник, човек који живи на туђи рачун</p> <p>Аламуња ж — превртљивац; беспосличар; безочан гост</p> <p>Ала(та) ж — уста</p> <p>Але и ћиле мн (од ала ж и ћила ж) — нерадници, прождрљивци, наметљивци</p> <p>Алело, багатело једна! — ништаријо!</p> <p>Алица ж (дем. од ала) аугм. — ала</p> <p>Алиштата си казује — говори о својим манама и изопаченостима</p>	<p>Алнуло га перф. — одузети се (ноге, руке, уста, тело)</p> <p>Алосија/ала ж — ала; рђа, подлац</p> <p>Алтав,-а,-о прид. — изобличен; оштећених удова, али и тела</p> <p>Алчак место м — влажно, забарено место</p> <p>Аманет м — порука преко посредника; заклетва на самрти</p> <p>Амин(ат) м — тренутак у коме се изречена клетва одмах остварује</p> <p>Анџма ж — ханума, турска госпођа</p> <p>Апање/преапување/уапување с — угриз (језика, усне), уједање</p> <p>Арам да-јé! — да је проклето!</p> <p>Арам и катран! — црно и проклето!</p> <p>Арли да-јé! — нека је са срећом!</p> <p>Арне прил. — јако, прилично јако</p> <p>Ашъм/ашьн м — (нека) болест</p> <p>Баби несвр. — умиљавати се око (своје) жене</p>
---	--

*Искључива сврха овог списка је да олакша читање грађе која претходи.

Пиротски полуглас ь унет је у азбучни ред на крају азбуке, а африката s (=дз) испред „з“. Таква пракса у оба случаја одговара старословенској азбуци, а и поступку који је применио Александар Белић у свом чувеном делу „Дијалекти источне и јужне Србије“. Глаголи се наводе у облику трећег лица јединице презента, а када је то изричито наведено, реч је протумачена другим глаголским обликом, нпр. перфектом.

- Ба́бине девети́не ж мн — врацбине; празноверице
- Ба́пка ж — клетвена реч (према речи баба)
- Ба́пци м мн — клетвена реч (према речи баба)
- Ба́у! узв. — подражавање медведа
- Бачу́је несвр. — живети (на масној храни) на бачији; извући дебеле батине
- Бездéтка, нероду́ља ж — нероткиња
- Бездíр м — бестрагија, недођин
- Бéла ка́ња ж — друго име за кокошку (из загонетки и бајалица)
- Белéжен прид. — начет са белегом од рођења
- Бéлћи(ма) прил. — можда, ваљда
- Белја́ ж — невоља; наметнута кривица; досадан човек
- Бесни́к м — крвник; побеснео, ухватио га бес
- Бесóвица ж — спаривање паса; курварлук
- Блáзни (свét) несвр. — брукати се; саблажњавати
- Блáјне свр. — заблејати
- Блéк м — клетвена реч (према блејати)
- Блéкне свр. — заблејати; замекетати
- Блска́ (áле) несвр. — правити глупости, млатити се
- Блсне свр. — блеснути, синутити; ударити неразумно и уз тресак
- Блта́ несвр. — бесциљно ићи, лутати
- Божíка несвр. пеј. — претерати у молитвама и призивању бога
- Бóтур м — високи пањ; стабло са великим пресеком, или пањ; намћор
- Брáниште с — браник
- Бревенéци м мн — традиционалне чакшире
- Бр́зне свр. — појурити (некога); изгрдити
- Броби́њак м броби́нци мн — мрав
- Буа́љња/бува́љња ж — пракљача
- Бубу́љачка/бубу́љашка/буба́чка ж — буба; инсекат уопште
- Бу́ка ж — део воденице кроз који пада вода на витло, под косим углом
- Булудéја/бубулéја ж — буљина
- Бучка́ ж — бућкалица
- Бучуми́ш м — неред; бука; туча
- Будь́њ м — велико (шупље) дрво; тежак предмет који смета; лењ човек кога сви обилазе а он се не помера
- Бб́з м — зова (биљка)
- Бьл́а/балá, буја́ ж — бува
- Бьлгэ́за ж — женина сестра
- Ва́ди ма́сло несвр. — бућкати млеко; тући некога до бесвести
- Ва́л м — вео
- Ва́лци м мн — омање округло камење; комади цигала и сл. при обрушавању грађевине
- Ва́не свр. — ухватити; (на́-очи) ухватити уроке; отићи негде без поздрава, одлутати (у шуму и сл.)
- Ва́рди се несвр. — бранити се, чувати се
- Ва́рка се несвр. — журити се
- Ва́ча на́-очи несвр. — хватати урок, бити урокљив
- Верíжњак м — мотка о којој висе вериге над огњиштем

- Вѣтрушка/вѣрушка ж — вихор, ваздушни ковитлац
- Веч/вѣчим(а)/вечѣмка, веш/вешѣм(а)/вешѣмка прил. — већ
- Вѣш прид. — вешт; прави мађије
- Вештегáр м, вештегáрка ж — вештац, вештица; opak човек одн. жена
- Вѣла/вилáр м — (дрвена) вила за сено
- Вира́је несвр. — успевати, расти. Не вираје — болешљиво, једва преживљава
- Вирја́н м — персонификација ветра
- Влачѣг м — примитивна направа за вучу запрегом
- Влкодáвина ж — грло стоке које је вук давио
- Влчешѣи/влчѣи прид. — вучји
- Вóчка ж вóчѣ мн — сушена воћка, најчешће шљива. Вочѣ вари — кува компот од (сувих) шљива
- Вра́ м — вршај
- Вражалѣц м, вражали́ца ж — врач, врачара
- Вра́же несвр. бајати, врачати; весело покретати удове (беба најчешће)
- Вражу́ка/вра́же, врачѣ, ба́је несвр. — врачати
- Врвиште с — стаза
- Врэви несвр. — говорити
- Врѣк м — болест козе; клетвена реч према речи „врѣк“, одн. кози која мекеће
- Врѣк(áвица) м (ж) — козја болест која подстиче козу на мекетање
- Врэка несвр. — мекетати (коза)
- Вркну (ми ў-срце) свр. — устрептати; уплашити се
- Врља се несвр. — бацакати се, праћкати се
- Врнда́ло с — чигра
- Врсан (с гóру, и сл.) прид. — висок и снажан (као стабло у шуми)
- Вртѣ́ несвр. — вртети; користити без мере туђе добро; мучити некога, кињити
- Вртњѣ́чка/вратњѣ́чка ж дем. од вратњѣ́ца — вратнице (на огради и сл.)
- Вртоломá (човек) м — превртљивац; покварењак
- Врчѣ несвр. — фрктати од љубавне страсти, хладноће, и сл.
- Вузга несвр. — шибати
- Вузне свр. — ошамарити, шибнути
- Вукне се свр. — изненада упасти (у рупу, воду, просторију)
- Вуна ж — вуна; пара изнад рупе у земљи у којој зимују змије
- Вуска ж — бубуљица
- Габрóвина ж — батина од граба
- Гад м, гáдина ж, гавѣдина ж, нѣвед м — звери, свиње, змије, све што је опасно по здравље и летину
- Гáдина ж — змија; вештица; сабласт; покварењак
- Галáти несвр. — грдити „женски“, злим речима, али без зле намере
- Главѣ́на ж — главчина (од кола)
- Гледѣ́ц м — зеница ока
- Глѣтав, -а, -о — жидак, редак
- Гмѣ́це с гмѣ́цета/гмѣ́цетѣ́ја мн — гука, оток
- Гњѣтѣ́ несвр. — ждрати, јести халапљиво
- Говѣ́цина ж пеј. — пенис

- Горевина ж — опекотина
- Горчівка (краставица) ж — горак краставац (па му се због тога скида дебели слој коре)
- Горчуљак м — напитац од горких трава
- Гос/Госјанин м — гост
- Готурáч/Гутурáч м — катар грла (код стоке)
- Граба се несвр. — отимати се, захватати више од осталих
- Градинка ж дем. од градина — башта
- Грапљив/грапав, -а, -о прид. — рапав; лоше очишћен од чворова
- Грбешњак, грбњач м пеј. — леђа; плећа
- Гргуџав, -а, -о прид. — промукао
- Грлица ж — болест свиња; клетвена реч према речи „грди“; врста птице
- Грцман м — ждрело
- Грчило с — грч
- Гутур/гутурáч/гутурáчица м/ж — катар грла (код стоке)
- Гуџур/гуџурица м/ж — отров
- Гушка се несвр. — грлити се на спавању
- Гъглом земљу да пропадне — да одједном пропадне, нестане без трага и гласа
- Даврандише се свр. — опоравити се
- Даде лагъм свр. — појурити веома брзо; принудити
- Даде се на нешто несвр. — посветити се нечему
- Дваш прил. — у два маха
- Дви́зе, свишчѐ с — двизац
- Двор м — двориште
- Деверује несвр. — дворити; покоравати се
- Девóјћа ж — девојка; друго име за овцу из сујеврја
- Делник м — радни дан
- Дѐ-ч! — где ћеш! куда ћеш! (љутито, најчешће стоци)
- Дилбáз/дилбез м — рђа, угурсуз, намћор
- Добриња ж — срећа; зло (иронично)
- Добрица ж — овде: клетвена реч од „добар“
- Довáне свр. — ухватити; дохватити
- Дови́је (му) се свр. — дојадити, доћи до гуше
- Дóда ж — старија сестра, рођака, жена; вулва
- Додолéје свр. — постати неподношљив (брига, мука, болест, живот, човек)
- Дозагртује (морóзу) несвр. — завршавати друго прашење кукуруза
- Дозóри се свр. — сазрети (воће, поврће, и сл.)
- Дојда несвр. — доједати; завршавати оброк
- Докáра свр. — дотерати
- Докóпује свр. — завршавати прашење
- Дóми несвр. — кућити
- Допрва прил. — тек сада, са за-кашњењем
- Дор/дóри/дóрим/дорíма/дорíмка прил. — чак, штавише
- Дорíстрашан, -на, -но прид. — врло велики
- Досíпује несвр. — доливати
- Досóне (совѐлђу) свр. — још једном провући чунак при ткању

- Дочіни свр. — завршити бојење пређе
- Драмка ж — циција, на драм мери и боји
- Дрвник ж — дрвљаник, место где се секу дрва за огрев у авлији
- Дрво/дрвце с — родно дрво
- Дрдавка ж — врста народног кола
- Дрдње несвр. — бесмислено говорити, тртљати
- Држаље с држаљица (алатке)
- Дрезгав, -а, -о прид. — гледати бојажљиво (са сузама у очима)
- Дреја/дрешка ж — комад одеће
- Дреновина ж — дреново дрво; дренова батина
- Дрења ж — дрењина (плод)
- Дрешка ж дем. од дреја — комад одеће
- Дрешлак м пеј. — комад одеће
- Дрљавје несвр. — постајати крмељив
- Дрнка несвр. — звечати; лупати, брбљати, бесмислено говорити
- Дрнка с зуби несвр. — цвотати; гладовати
- Дрнчи се несвр. — изазивати; пецкати
- Дрсне (куче) свр. — ујести (пас)
- Дрт, -та, -то прид. — стар, престар
- Друсне свр. — ударати (јако)
- Дрча ж — ситна дуга киша из магле
- Дулица ж — свињска њушка
- Дупка ж — рупа; уста; чмар; вулва
- Ђаволци! Че буде, ђаволци! — неће тако моћи!
- Бондер м — батина
- Ђулче/ћомуга с/ж — задебљање (на телу)
- Ђапка ж — део опанка који повезује кожу и врпцу; вулва
- Ђванћа несвр. — говорити бесмислице; оговарати
- Ђвоњк м, жваканица ж — оно што је жвакано
- Ђежак, -шка, -шко прид. — врућ; топао
- Ђив жал м — непребол, жива рана
- Ђивак м — митолошка буба коју упућује онај ко поставља мађије да неком поједе утробу
- Ђивиница ж — врста болести
- Ђивовлак м — боквица, биљка чијим се лишћем извлачи гној из рана
- Ђивотинка ж — животињска врста
- Ђито/пченичка/пченица с/ж — обредно кувана пшеница
- Ђлџеница ж — жутица (болест); горушица, синапис (биљка)
- Ђлџица ж — дукат, златник
- Ђлџка ж — жуманце јајета
- Ђмикав/жмукав, -а, -о прид. — жмиркав, зрикав, болесних очију
- Ђмби се несвр. — крвельити се
- Ђџне свр. — убости иглом, речју, и сл.
- Ђив м — зифт
- Ђуне свр. — ударити јако (песницом или тупим предметом) некога у леђа; треснути
- Ђмби несвр. — тући; бушити рупице на кожи, и сл.
- Ђнка несвр. — звонити (звоно)
- Ђсне свр. — ударити песницом у нос, главу

- Забовáри свр. — заборавити
- Зáбра несвр. — почињати чинити; почињати грдити, тући и сл.
- Забрáзди свр. — пустити прву бразду, заорати; узјогунити се, тврдоглаво истеривати „правду“
- Завијáчка ж — вијак. Кара на завијачку — стеже конопцац на товару на вијак
- Зави́ка свр. — заплакати
- Завратóше свр. — ударити снажно (по врату, темену)
- Завр́же свр. — завезати. Заврзан — одузетог тела, језика, удова
- Завр́зак м — заметак; први плод
- Завр́зана торба ж — завезана торба; утроба трудне жене
- Завр́та се несвр. — задржавати се; преживети детињство, болести; бити у свом дому (или близу њега)
- Завр́ча се/завр́та се несвр. — задржавати се; преживети
- Заву́тује се несвр. — намерно постављати глупа питања; причати безобразлуке, а и сам не знати зашто
- Заву́ши/заву́шти свр. — ударити снажно у главу иза увета; онесвестити; зачарати, померити некоме памет
- Загáља несвр. — задизати хаљину (жени); брукати, срамотити (жену)
- Загóбди/згóбди свр. — погодити, устрелити (чума)
- Загóн м — узан пролаз за стоку (при мужи, бројању, и сл.)
- Заду́ва (огњиште) свр. — подложити ватру; засновати дом
- Заду́ши свр. — угушити
- Зáжми свр. — зажмурити; погледати тупо, глупо, деконцетрисано. Зажмáла алá — тупак, будала
- Зáйда/зáјда несвр. — пецкати кога; омаловажавати
- Занзлáзи несвр. — почети излазити
- Зáјре с — житарице, хлебно жито; залиха житарица за породицу
- Закарá се свр. — почети се свађати
- Зáкаса несвр. — упасти у невољу и не моћи се извући из ње
- Закатáнчи свр. — закључати, запечатити
- Закáчушка ж — препирка, сукоб, нерашчишћени односи
- Заклóп м — затварање; закључавање. Оп-заклоп — дечја игра заклињања у дужину ћутања
- Заклóпи (се) свр. — поклопити; закључати; победити у вербалном дуелу
- Закоѓлице свр. — испустити душу (под батинама)
- Залеж́и несвр. — коначити; почети боловати
- Зали́си свр. — направити некоме белегу на челу
- Зáлок/зáлак м зáлчек дем. — залагај
- Запáл перф. — упасти у невољу
- Запéл се несвр. — не попуштати; узети ђаво под своје
- Запељу́шти свр. — ударити преко ушију, блокирати некоме чуло слуха јаким ударцем
- Запéрак м — бокор (на кукурузу, парадајзу, паприци, и сл.)
- Запéче (га на срање) свр. — добити тврду столицу

- Запира несвр. — не прихватати, одупирати се; гурати са супротне стране
- Заплéми (племе) свр. — засновати породицу, лозу, породично стабло
- Заповíва (овце, краве, и сл.) несвр. — заснивати запат
- Запу́не свр. — дахнути у некога; засмрдети (тело, одећа, и сл.)
- Запу́ца свр. — припуцати; почети јако тући (некога)
- Зáрова свр. — почети рикати; почети плакати, ридати
- Заскуй́че свр. — почети скичати (пас, прасе, свиња)
- Заслушу́је несвр. — ослушкивати
- Зата́ј(и) свр. — одузети дах јаким ударцем; загушити
- Затирáчка/затирáње, трјење ж/с — сатирање, пропаст, назадовање
- Затка́вује несвр. — почињати ткање
- Затру́па свр. — покрити; сахранити
- Зачастáк прил. — зачас, одмах, истог трена
- Зачу́ри свр. — задимити; запалити лулу, цигарету
- Збира́ње ж — породична свечаност (свадба, слава, и сл.); сакупљање
- Збра́ло (те грч) перф. — склупчати се (од бола, грчева, бриге)
- Збрани́л се перф. — клетвена реч према имену Бранко
- Збули́ла се (Бу́ло) перф. — клетвена реч према имену краве Буле
- Збу́тају се 3. л. мн — сабити се на вратима, клупи при седењу, и сл.
- Згмóчи свр. — спљескати
- Згогла́зи свр. — ухватити изненада и пребити
- Згризé свр. — искида зубима (од беса)
- Здра́во-живо/живо-здраво! — измена поздрава при сусрету, поздрав је исти као и отпоздрав
- Здриго́ше се свр. — распасти се на житку масу (тенац, трула тиква, и сл.)
- Зду́ва се свр. — иструлити (грозд, тиква, човек од нерада и болести)
- Здувани́ца/здубóтина ж — трула маса (увреда за нерадника, болесног или нечистог, најчешће за жену)
- Зéвка ж — размак између нити основе при ткању, кроз који се провлачи чунак
- Зевни́к м — подрум; сутерен
- Зелáник ж — пита зелјаница (са купусом) за Бадње вече, али и у другој прилици
- Зéтен трпни прид. — призећен, пришао у дом жене
- Злáтка ж — инсекат са златастим преливом на хитинском омотачу; мило (женско) чељаде
- Зли́ка (за леб) несвр. — трпети велику глад
- Зри́ка (за лебац)/зли́ка несвр. — жудно гледати у (туђи) хлеб гладним очима
- Изалтави се свр. — изобличити се; дегенерисати се; постати сакат
- Изалтави́ше се године — најђоше неродне године
- Избува се свр. — истући добро
- Изваља се свр. — скотрљати се (предмет); изненада изаћи из земље (кромпир, камен); неочекивано наићи (нежељени догађаји, невоља)

- Извилнѐ (детѐто за мајћу-си, и сл.) свр. — заценити се од велике чежње, радости, и сл.
- Извѝло му кучето главу — пас је завијао и призвао смрт газде
- Извѝскује/изврѝскује несвр. — вришти, необуздано се смеје
- Извузга свр. — ишибати
- Издебелогрчи свр. — ударити врло јако шибом
- Издѝлжи (некога) свр. — ударити по дужини тољагом, каишем, шибом
- Издрѝгује се несвр. — клеветати; повраћати (храну)
- Издрѝнка свр. — одзвечати, откотрљати се, при паду, уз звекет
- Издѝује ђавол свр. — наговори и изобличи ђаво
- Издѝмује се несвр. — говорити оно што се не сме; оговарати
- Иззѝвнѝ свр. — зазвечати
- Излѝпчу 3. л. мн — полипсати
- Излѝнси свр. — претући и најурити
- Изљько прил. — опрезно, лагано
- Измиѝта се несвр. — уклањати метењем
- Измрѝда га свр. — извући се из постављене замке (уз призвук вулгарног)
- Измѝкне свр. — извући (метлу, тојагу и сл.) па запретити или ударити њом
- Изрѝга свр. — избости; израсти одједном врло висок
- Изрѝбри свр. — ударити преко ребара (тољагом, шибом)
- Изровѝ свр. — рикнути
- Изрѝска свр. — испуцати (кичма, кост, врат, вилица)
- Изруча/изрѝчка свр. — појести
- Иљѝди несвр. — увећати стадо на преко хиљаду грла; јако увећати богатство, новац, и сл.
- Иље и миље с — све најбоље што се може имати (Можда: квантитет и квалитет?)
- Исабен, -а, -о трпни прид. — туп, иступљене оштрице. Исабила се (женѝ, крава) — побацила
- Исаби свр. — учинити да побаци; исклавити
- Исѝл/исѝл/исѝнул перф. — усахнути
- Исѝми свр. — осамити некога, одвојити га од других
- Исанѝл/исѝл перф. — сасушити се
- Искѝлчи/искривокѝлчи свр. — извадити (све) кости из зглобова; изаћи из свог лежаја (кост)
- Искокѝли, изрѝвчи бчи свр. — избуљити очи; сулудо гледати
- Искршѝачи/прекршѝачи/испршѝачи свр. — пребити; пребити леђа, преломити
- Искубѝ (некога) свр. — почупати (некоме) косу; ишчупати
- Искѝра свр. — изломити
- Испѝсал. Голѝм порѝсал, ѝбаво девојче испѝсал — велики порастао, лепу девојку нашао
- Испришѝтоше се свр. — извршити велику нужду
- Истѝска свр. — истући, изубијати; изгњечити (рукама)
- Истриѝша несвр. — истресати
- Истриѝше с — последње рођено дете
- Ишѝлчи свр. — искилавити
- Исѝне свр. — усахнути
- Ишврѝска свр. — ишибати

- Ишѣрба свр. — ишибати (каишем, прутом)
- Ишлѣйска свр. — ишамарати
- Ишчоврка свр. — искључати (птице)
- Ишчука свр. — избити чекићем; извући из нечега макар и малу добит
- Јана ж — вулва, стидница; женско име
- Јегá/јегáто/егá — да бог да да
- Јегрѣк м — тор на отвореном простору ограђен лесама или трњем
- Једнодѣнци м мн — рођени истог дана
- Једномѣсечета с мн — рођени истог месеца
- Једнуш(ка) прил. — једном
- Јексѣк м — кало; празнина између врха чаше и нивоа течности у њој
- Јѣла! импер. — дођи!
- Јелиш-верѣш с — превара, подвала, одступање од договора
- Калина, калина-малина ж — бубамара (инсект)
- Кам/кáмто предл. — ка, према
- Камилѣчка шуга ж — камиља шуга
- Кандѣше свр. — пристати
- Кансѣр м — намћор; пакосник; зао човек
- Кáни несвр. — нудити
- Кáпак м — поклопац
- Кáпе/капѣше несвр. пеј. — окапати, остајати дуго на једном месту
- Катрањѣше свр. — оболети од болести коју карактерише црн измет
- Кáче с качѣтѣја мн — качица
- Кáцав, -а, -о прид. — тамносмеђ, кафене боје
- Клајѣ (огњат) несвр. — тињати (ватра)
- Клис/клиса м/ж — дечја игра, клис
- Кѣвне свр. — ударити као кад се ексер закуцава на месту удара
- Кѣ-кá! Кѣ-кá! — подржавање гласа вране злосутнице
- Кѣкац! Кѣкац! — део коледарске бајалице (нејасног значења)
- Колѣдује несвр. — ићи у коледу; тући некога (иронично)
- Конопниште с — место где се сеје конопља
- Коњѣштип м — ровац
- Копрáља ж — троугласта гвоздена плочица на остану, орачевом штапу, за чишћење рала од блата
- Кѣрне свр. — убости (рогом, вилом, штапом)
- Корúшка ж — кожа
- Косѣчњак, грабан леб м — прстенаста погача коју невеста баца у току свадбеног обреда међу омладину, а момци се труде да је дохвате и да сваки од њих откине што веће парче од ње
- Кошáра ж — стаја за говеда
- Кравáј(че) м(с) — обредна (мала) погача; обред обиласка породиље од стране жена рођака и других жена које се зову кравајáрче
- Кравајáрка ж — жена која иде у прву посету породиљи, са поклоном
- Крак м краци мн пеј. — нога
- Кратунчес, -ста, -сто (јáгне) прид. — јáгне са главом у виду лејке, кратуне

Кречѐта/крѐѐта несвр. — тандркати (полуга у воденици која у ритму окретања камена регулише дозирање млива)

Кречѐтало с — дрвена полуга изнад горњег воденичног камена, која тандрче и омогућава дозирање, притицање, млива

Кривáк м — овчарева тољага заврнута на доњем, дебљем крају; пеннис

Крка/крчи (црѐва) несвр. — крчати

Кркне свр. — цркнути; попустити; пропасти

Крмило с — смеша исецкане зелене хране, мекиња, и сл. уз додатак лишћа селена, пошкропљена сланом водом

Крн, -на, -но прид. — окрњен

Крни (нос) несвр. — ломити (нос)

Крпóљ м пеј. — крпетина, прљава крпа

Крсти́ ж мн — литије

Крупа ж — врста житарице

Крупа, крупице! — речи из бајалице нејасног значења

Кука и разо́бцује несвр. — кукати и „загревати се“ за свађу

Кукума́вка ж — врста птице

Куп м — гомила; тумор, кврга. У куп — на гомилу, заједно

Курјáчи несвр. — гладовати; завијати као курјак од глади

Кутачкóм прил. — кришом

Кутре с кутришта/кутришка/кутрети́ја мн — младунац пса, кученце

Куту! Куту! — из бајалице: У кут! У кут!

Кутура́ч/гутура́ч/гúтур м — катар код стоке

Късветан, -а, -о прид. — способан и телесно и душевно

Къшлѐц м пеј. — гркљан

Лáмка несвр. — хватати устима покладно јаје везано о конач у виду клатна

Ламти́ се несвр. — хтети све приграбити (на рачун других)

Лекúје несвр. — лечити; истући; истеривати инат из некога

Лесарíна ж пеј. — леса

Лѐца се несвр. — уклања се; тргне се, освети се

Линга се/линда се, одлáти несвр. — креће се као клатно, ландара (нога, рука, део конопца, и сл.)

Линдрóше свр. — црћи као животиња

Литне свр. — одлетети (птица); (као) полетети, појурити (човек). Литнуше му кра́ци — оклизну се, паде

Ломóти несвр. — говорити гласно и без много смисла

Лóмци м мн — окрајци (хлеба)

Лóпот м — обичај убијања старих

Лулѐјћа/љу́љћа ж — љуљашка

Лулúче несвр. — певати (буљина)

Лъмне свр. — халапљиво поједе, одједном; одједном се размилети (инсекти)

Лѐцка несвр. — штуцати

Лѐбља/љу́ља несвр. — мазити; љуљати (?)

Лѕсне свр. — ударити шамар

- Љутеница ж — врста салате са (сувом и куваном) љутом паприком, луком, сирћетом, уљем
- Љутини — фамилија из Градашнице, у којој је било ловаца
- Мавје/манавје/мавће мн од мавка ж — духови некрштене умрле деце који креште и цвиле као птице
- Мазни несвр. — прелазити лагано руком преко нечега; миловати; гладити
- Мазница ж — глатко стабло младог дрвета, и право; (свежа) крвава слина
- Мајно/мангушко прид. — проклето; тешко; нежељено. Дупе ти мајно — иди у материну!
- Маљница ж — маљ (дрвени)
- Мамка ж — порођајна грозница
- Мамци м мн — клетвена реч према речи „мама“
- Манастирац м — калуђер; онај ко се занима за манастире
- Манастирка ж — калуђерица; жена које је предана религији; она која открива рушевине манастира и залаже се за њихово обнављање
- Мангрка ж — ситан турски новчић
- Мангусија ж — проклето, прљаво и нежељено створење (најчешће стока)
- Мангуши, -а, -о прид. — проклети
- Марен м — (можда) богиња Морена, чује се само у клетвама
- Маренши, -ка, -ко прид. — проклет
- Марта ж — персонификација краја зиме
- Масиљ м — сифилис
- Масленица ж — посуда за масло; нечистоћа, прљавштина
- Мачџк м — мачак; пенис
- Мацџре (знаје) ж мн — мађије
- Машка ж — замах руком; прилика, згода. Че ми дџде на машку — доћи ће ми под руку (да га казним)
- Мџе, вџе! — позивање медведа и вука на бадњу вечеру
- Мџето. Че те бџдем у мџето — убошћу те у стомак
- Мешина ж — трбушна дупља; стомак
- Мџав, -а, -о прид. — болесних очију; болестан
- Мџрка ж — мир, спокој
- Мирџано дрво с — освећено дрво са усеченим крстом на кори
- Мџне свр. — ударити (као) муња
- Мџне свр. — јако ударити песницом или тупим предметом по глави, нози, руци
- Мџца несвр. — замуцкивати
- Мокрџ м — висока влажност тла (и ваздуха)
- Молитвиљ се перф. — ишао на молитву код попа у цркву
- Морџа/морџка ж — болест; помор
- Моч/мочџ м/с — пенис код стоке. Црни мочџ — болест мокраћних органа код стоке
- Мџча несвр. — мокрити, пишати
- Мџчка ж — мокраћа
- Мрџну му од пут — склони му се с пута
- Мрџка ж, смрт м, това с — смрт
- Мрза м омражени син (често игром случаја једини наследник)
- Мртвило с — зимовник змија, рупа у којој зимују змије

- Мукује несвр. — туговати
- Мѓгли несвр. — тући
- Набелџше, набџди свр. — окривити невиног
- Набрдила с мн — део разбоја у који се ставља брдо кроз које се нити основне провлаче
- Наване (га) несвр. — почети мрзети и прогонити некога
- Навил си перф. — омотати око себе; наметнути себи (туђу) обавезу
- Навка/нав ж/м навће/навје/нави мн, некрштенци, некрстена деца — духови умрле некрштене деце
- Навој м — примитивна направа на отвореном простору где се распоређује и припрема грађа за ткање
- Наврже свр. — повезати, навезати
- Наглавка ж мн — стопало чарапе; чарапа без горњег дела
- Нагњетџ свр. — нагурати у стомак
- Надева се несвр. — навлачити се (вулгаризам!)
- Надија (некога) свр. — отровати дахом, затровати дахом (ласница пилиће, и сл.)
- Надиџа несвр. — галамити; говорити громко; подићи и поставити више предмета високо (дуње, јабуке, вазе)
- Надисале се ране свр. — орањавити
- Надокрајђу прил. — на самом крају, на крају свега
- Надолџ свр. — постати неподношљив (брига, мука, болест, живот, човек)
- Надупни свр. — избушити рупе на кожи (за опанке, каиш, и сл.)
- Насадиџа ж — назадак, пропадање, сатирање
- Насрне свр. — погледати (кроз рупу); навратити у кратку посету
- Насџмби свр. — избушити рупе на кожи (за опанке, сл.); добро истући
- Најадџви свр. — наљутити
- Најџбича несвр. — највише волети
- Најџсад/најнасад прил. — сасвим позади
- Накаже свр. — казнити; унаказити
- Наказа свр. — напричати зле речи некоме; изгрдити; понизити речима
- Накара (га) свр. — сатерати; натерати (силом) некога да послуша
- Наклал перф. — наложити (ватру)
- Наковања ж — наковањ
- Накривује несвр. — храматити помало
- Намисли свр. — замислити; имати намеру учинити
- Намложи се свр. — намножити се, проширити се
- Намџдри свр. — претући; учинити тур плавим од отекина
- Намува свр. — нагурати у стомак
- Наџди несвр. — налазити
- Наџка свр. — позвати
- Наџшка свр. — отерати као свињу
- Напипа свр. — пипнути, додирнути (чак)
- Напочџпи свр. — намрзнути, узети на зуб
- Напратен му живак — упућен му, мађијама, живак, митска буба која разара јетру и утробу
- Напрати му свр. — упутити, мађијама, зло некоме
- Нарипи свр. — скочити и почети (се) тући

- Нару́си (си око) свр. — натрунити (око)
- Наса́ди свр. — засадити; поставити квочку да лежи на јајима
- Насви́је свр. — (физички) принуди
- Насе́ча, наду́ша, намери́сује несвр. — осећати по мирису присуство некога или нечега; наслућивати даљи ток догађаја
- Насмете́ свр. — омести (у послу); не знати куда бежати
- Насту́пи/сту́пне свр. — нагазити
- На́тежа свр. — постати неподношљив (брига, мука, болест, живот, човек)
- Натрибпашка с пеј. — бесвесно стање; пијанство; смрт
- Нату́ка, сѝкне свр. — напујдати (псе)
- Нау́ка (некога) свр. — отровати дахом, затровати дахом (ласица пилиће и сл.)
- Не́вед м/неведа ж — зло, животиње које наносе зло (вук, змија и сл.). Пра́ј невед — прави глупости, ради насупрот разуму и реду. А́ле и неведе — зли и наопаки
- Невѝска / невеста / невесту́ља ж — ласица
- Недозре́л, -а, -о прид. — истучен и сл. (човек)
- Нежѝт м — изазивач болести; смрт (?) — недовољно јасна реч из бајалице
- Не́ло/нел св. — него, већ
- Не́мац м — мутавко; Немац
- Не́мско — клетвена реч од „нем“, ћутљив
- Непреме́њен, -а, -о трпни придев — који се није свечано обукао
- Несре́тничат м — друго име за вука из сујеверних разлога
- Ноч(њ)а́м/но́чу прил. — ноћу; у току (сваке) ноћи
- Њба́лица ж ъба́лице мн пеј. — вилица, кост вилице
- Обелѝје свр. — оседети
- Обѝре ми́лосат свр. — изгубити нечију љубав и поштовање
- Обика́ља га несвр. — обилазити око некога
- Обико́ли свр. — обићи; направити круг око нечега
- Обѝча несвр. — волети, осећати се пријатно у нечијем друштву
- Обла́жа ж — мрс, масна храна; коитус
- Обла́зи свр. — (гусеница и сл.) прећи преко коже и изазвати свраб и црвенило
- Обли́чје с — знак који наговештава невољу
- Ова́јди си ми́шће свр. — окористити се (иронично!)
- Оветѝје свр. — похабати се, дотрајати (одећа)
- Ови́ка свр. — оплакати, тужити дуго за неким ко је умро или нестао
- Овилне́/извилне́ свр. — изгубити разум од јаке глади, чежње, страсти, дугог чекања
- Овр́та несвр. — ударати (некога) непрекидно
- Оградѝсал/ограјиса́л перф. — омађијан, зачаран, замајан
- Одварди свр. — одбранити
- Одврндѝ свр. — одлетети и пасти као чигра (са висине)

- Одношава се несвр. — понашати се, односити се
- Ока несвр. — викати; дозивати
- Окал се перф. — звати се, имати своје име
- Окапе свр. — остати предуго у некорисном чекању, чекати прави тренутак
- Оклопило ме перф. — притиснути душу, очи (брига, болест, сан)
- Окლოსави свр. — оштетити пенис; израњавити се
- Окну свр. — викнути; позвати
- Оковé се несвр. — не моћи умрети од старости
- Окукају кукавице 3. л. мн — предсказати некоме блиску несрећу (кукавице)
- Окупе свр. — полити водом (преко одеће); окупати
- Обалија, братница/братњица ж — покладна бакља. Иде на обалију — иде без журбе, опуштено
- Оластри свр. — опустити, омакнути, препустити самом себи
- Омаа свр. — ударити (некога) врло јако, као када се млате ораси
- Омашљак/омашка м/ж — батина, мотка, оно чиме се може замахнути
- Оморчина ж — помрчина; ала из помрчине
- Онаја/пустиња́та ж — стидница, вулва
- Онаја ра́бота, стављање, сиротинска́та блажица ж, с — коитус
- Онацује се несвр. — очекивати; надати се
- Онб(а) с — оно; полни орган, пенис
- Онбде несвр. — пребити; силовати
- Опалéје свр. — изгорети (само у клетви!)
- Опалија/опалéло/опално ж/с — оно што је изгорело, што треба да изгори (само у клетвама!)
- Опáрли/опр́ли свр. — опрљити
- Опáше (с ремíк; прут) свр. — ударати, шибнути
- Опáшка, реп ж, м — реп
- Опне (зор) свр. — принудити (мука), невоља
- Опрај ни! — усмери нас!
- Опрéшка, престíлка ж — прегача, кецeља
- Опрзóли (некога) свр. — гурнути низ клизавицу; подвалити некоме
- Опрзóли се свр. — оклизнути се
- Оприди свр. — узнáпредити; додати још мало свом иметку
- Опу́ли се свр. — породити се (као) магарица (под батинама)
- Ората́ ж — раговор
- Ората-кóпата! — део покладне бајалице нејасног значења
- Орати несвр. — говорити
- Оре́пчи свр. — ударити по дужини (од репа до главе)
- Орља́к м — звери и птице грабљивице (које развуку и поједу леш)
- Орни́ца ж — напуштена ораница; засад воћа; део плаца под воћем; гај
- Оровé свр. — оплакати (умрлог)
- Осањ м — врста демона који успављује путнике ноћу
- Осотóњи свр. — замајати, зачарати, омамнити
- Оста́њује несвр. — остајати

- Остојї свр. — одстојати; остати дуго у истом положају
- Острижé свр. — пострићи (вуну, косу, реп)
- Острица (трава) ж — (трава) оштрика
- Отарóше свр. — ослободити се (беде, невоље)
- Отéса се несвр. — устезати се
- Откљóпи свр. — отворити; откључати
- Отóди несвр. — одлазити; нестајати; истицати
- Отпáдлица(та) ж пеј. — рука
- Отсáну/отсáну свр. — усахнути
- Отсíпе свр. — преручити (део течности)
- Отсíча свр. — одсецати (дрво); приањати; лечити од болести при бајању
- Отсúче свр. — одбрусити, рећи отворено и увредљиво
- Отчéша свр. — истући; добро почесати
- Óчеп м — пркос; понашање мимо света, обичаја, разума
- Очéпи (га) свр. — понашати се тврдоглаво, јогунити се; преломити грану
- Очéпи се свр. — одвојити се од (тела, стабла, гомиле)
- Óчи/на́-очи/вачање (на́)-очи/урбци м мн — урок, чини
- Очовéчи се свр. — олечити се; постати човек како ваља
- Очу́ка свр. — одбити од (тела, главе, стабла)
- Оштурé свр. — опразноглавити, излапегити; изгубити сваку вредност
- Оштурéтина ж — одузете памети
- Пáзука ж — дојка; дојке; груди
- Пáмрака ж — велика брига (обавеза, ризик)
- Пани́ца ж — чанак, здела. Паничé с дем. — мали чанак
- Пáпанци/пáпонци мн — папуче; стопала чарапа. Че му идеш на пáпонци — ићи ћеш да му се покорно молиш
- Парали́ја ж — низак, и најчешће дуг и правоугаони, сто за обедовање породице
- Парасíна ж — запуштени виноград (или њива)
- Пармáк м — тараба
- Пáска ж — клетвена реч према глаголу „пасéм“
- Пења́ви се несвр. — кочоперити се
- Пепéруга, препéруга ж — доколица
- Перáшка ж — обојено ускршње јаје
- Пердé с — завеса; алатка за равнање зидова при малтерисању. Че једéш пердé — ударићу те летвом за равнање зида (мајстор шегрту!)
- Пёрне свр. — ударити прutom, штапом, и сл.
- Пёрница ж — неоснована подршка неком
- Перцé с, дем. од перо ж — перо; угао. Сéдал на перцé — сео уз угао стола
- Петопр́сница ж — шака; песница
- Пíне свр. — попити
- Пíсак/писáк/кьшлџ м — гркљан
- Пíска несвр. — пиштати, цвилити
- Плòвче с — пиле пловке
- Плэ́сне/плéсне свр. — ошамарити; ударити

- Пљисне/плисне свр. — просути течност или зрнење, брашно и сл.
- Поален, -а, -о прид. — размажен
- Побије кољц свр. — засновати (село, дом)
- Побућују се, почушћују се 3. л. мн — гуркају се, сабијају се
- Повал/повала м/ж — похвала
- Повије несвр. — лепршати се извесно време
- Повлечé се (нога) свр. — повући (ногу); омогућити почетак посла, тока догађаја, долазак среће
- Повбјница ж — одећа новорођенчета коју као поклон доноси рођака или друга жена. Идем на повојницу — носим дар новорођенчету
- Поврџа/поврџа несвр. — повраћати, поново враћати
- Поврџа се несвр. — повађати се (стока)
- Поганштрак м — мишији измет
- Поглецује несвр. — погледавати (у некога или нешто), гледати с времена на време
- Подáва се свр. — попуштати; поћи за руком при стицању (и сл.)
- Подбéру се 3. л. мн през. — сакупити се, договорити се и кренути заједно да се чини нешто (зло)
- Подбúне (у лице) свр. — отећи (у лицу)
- Подíра несвр. — изазивати
- Пóдлажа ж — прва посета о Коледи, Божићу, или на послу
- Подлизује (котлe, грне) несвр. — додирује (као) језиком одоздо (пламен)
- Подритује несвр. — потискивати; гурати у страну (некога); ударати ногом повремено (некога)
- Подудар м — запаљење вимена, маститис
- Подује се несвр. — имати надув
- Пожáљује се несвр. — повремено се жалити
- Позаплаши свр. — унети мало страха у некога, да се тргне, да се држи реда
- Позаслуша свр. — потрудити се чути
- Позастáne (девојче, момче) свр. — не оженити се/удати се на време
- Позбéре свр. — прикупити
- Пóзглава/пóзглавница ж — јастук
- Појутрина ж — парастос сутрадан изјутра после сахране
- Пóкре/óкре/кре, прéке/прéкре/прéкај предл. — поред, у близини, око
- Полáнсе свр. — разнети (леш), растргнути
- Полéшкује несвр. — излежавати се; бити често болестан
- Полáје свр. — наводнити (башту); поквасити земљу, под
- Пóморчина ж — мрак; мемла
- Помурдари/намурдари свр. — загадити изметом
- Понадвóр íде несвр. — ићи у клозет
- Пóндрак м — велика слина која виси из носа
- Попрекрсти се свр. — прекрстити се покоји пут
- Попíра (кокбшка) свр. — прхнути у више махова (као кокошка везаних ногу)
- Порáни се несвр. — јести
- Пóрас м узраст, — стас

- Порезаница ж — половина обредне погаче коју поп узима за себе
- Посврне се свр. — повратити се, доћи себи, свести; прездравити
- Посеклица ж — загађена рана у виду посекотине на прегибу прста, и сл.
- Посирка/понадворица ж — пролив
- Пбсмеша се свр. — обрукати се, посрамити се
- Постилак м — пелена између ногу новорођенчета уз тело
- Потѣпа свр. — побити; претући
- Потика се свр. — нестати, изгубити се без трага и гласа
- Поткарује несвр. — подстицати у раду, задовољству
- Поткачи се свр. — попети се на столицу или нешто друго да се нешто дохвати
- Потргне (страове)/превлече страове свр. — претрпети велике страхове
- Потурчи свр. — претући и тако принудити некога на пристанак
- Почѣм св. — пошто, чим
- Почитује несвр. — поштовати
- Пошчука рогове (некому) свр. — вратити батинама на праву меру
- Прајејомо I. л. мн имперф. — тада смо правили, чињасмо
- Прашиште с — прашина
- Прашчинка ж — прасад
- Преапује несвр. — не моћи лећи у своје лежиште (греда, језик, усна)
- Преббри свр. — савладати снагом
- Превлече свр. — превући терет; претрпети велику невољу, бригу
- Преврзује/преврзује несвр. — усудити се упркос сујеверном страху
- Прегалати несвр. — престати клети, вређати, прекоревати
- Прегњаќ/предњаќ м — шлиц (на панталонама)
- Прегрби свр. — пребити (некоме) леђа
- Предбтне свр. — преотети
- Предузе га (ђавол) аор. — ђаво га узео под своје
- Предузела мужа — преотела мужа
- През предл. — преко; кроз
- Презнаје свр. — претерано се наметати другима
- Преказује несвр. — предсказивати, најављивати неким знацима будући ток догађаја
- Преказује се несвр. — изговарати се (прича, бајалица, и сл.)
- Преликује се несвр. — преоблачити се и маскирати се за шљиву, или обредну игру
- Прељева несвр. — преливати се
- Премазни свр. — прећи руком преко
- Премѣна ж — (нова) пребука
- Премѣта се несвр. — превртати се
- Премине/пресрѣтне (пут) свр. — пресећи некоме пут
- Прѣмрежа ж/прѣмрѣје с — смртни страх; избегнута смртна опасност
- Препѣруга ж — лептир
- Прѣди (болка) свр. — ухватити једног за другим (болест)
- Пресрѣтне свр. — сусрести на путу
- Престилка, опрѣшка, прегача ж — кецеља, прегача
- Претроби свр. — пребити, сломити
- Претупа свр. — преварити, подвалити

- Пречисти свр. — убије
- Прибѣре свр. — прихватити, примити к себи
- Привати га свр. — прихватити некога; понети нешто са собом; укрести
- Привбј м — веза (од коже) између руде на ралу и јарма, при орању
- Прикапе свр. — почети капати; ејакулирати
- Приклобне/прикљубне (га) свр. — ухватити некога болест (и сатрти га)
- Примка ж — замка у виду омче
- Примрда свр. — почети се покретати
- Примучнело му перф. — ухватити чежња, мука, стрепња
- Присрби свр. — засврбети; пожелети батине
- Пристањује несвр. — пристајати
- Притропа свр. — почети лупкати
- Притужнеје свр. — постати мучно
- Приштоше се свр. — покрити се приштевима (кожа); обавити нужду где не треба (дете)
- Пркне свр. — расти (усев, младунче)
- Прлена перја/опрлена перја, мн од перо с — изазов, „рукавица за двобој“
- Прљ м — кратка дрвена полуга за сабијање брашна у врећу
- Прндбше свр. — црћи (из клетве)
- Провира се несвр. — провлачити се кроз рупу (и сл.)
- Продѣре (ме у гушту) свр. — промукнути
- Просрта се несвр. — прозирати се
- Пројури га свр. — ухватити (некога) пролив
- Прокарује несвр. — протеривати (стоку); пролазити под притиском
- Прокарује несвр. — терати; протеривати
- Проклетисује несвр. — клети
- Прокбше свр. — унапредити
- Пролати (снег) несвр. — пролетати (снег)
- Промбне свр. — ударити као гром; јако жигнути (бол)
- Промбча свр. — почети мокрити (крв)
- Промбциња/промбца несвр. — пролазити
- Проница несвр. — клијати
- Проорати свр. — проговорити
- Пропљусне свр. — отворити се и цурити (рана)
- Прочоврка свр. — пробити рупу у лобањи
- Прочуди (народ) свр. — изазвати згражавање
- Прочудњак м — човек који није свестан простора, времена и ситуације, што се види из његовог изгледа, понашања и одевања
- Прпње/прпче, чурулисује несвр. — гунђати
- Пуа/пува несвр. — дахтати; љутити се (на некога); понашати се уображено
- Пузна (пузава) ж — кратковида, глупа и неумешна жена
- Пукне свр. — цркнути
- Пул м — дугме
- Пупурка ж — пупољак
- Пустасује несвр. — љуто клети

- Пустиња(та) ж пеј. — вулва
- Пустиња́к м, пустиња́ци мн — човек без куће, имања и породице; комад одеће умрлог
- Пу́шне свр. — безгласно пустити ветар, смрад
- Раванли́ја ж — коњ који је издресиран да меко хода; црква (из бајки)
- Разбу́мба свр. — тако јако истући да све кошчице изађу из својих зглобова
- Разгубја́са се / разгубја́ше се / разгубја́ше се несвр. — распадати се на живо од болести
- Разлеті́ се (чове́к) несвр. — размахивати се; правити се важан; јурити у разним правцима без посебног резултата. Разлетеше́ се — разбежаше се
- Разми́ри свр. — унемирити
- Разни́же свр. — распасти се (као буре)
- Разоно́цује в. кука
- Разпне́ се (некој) свр. — пркосити, одупирати се без разлога
- Ра́јко м — мушко име; персонификација сунца
- Ра́ни (некога сас) несвр. — говорити некоме да поједе гадно (измет, полни орган, и сл.)
- Расве́сти се свр. — доћи себи, осветити се
- Расе́де се свр. — клетвена реч према глаголу „сести“
- Расі́пе се свр. — просути се; распасти се
- Расі́пе се (у земи) свр. — распасти се (у земљи)
- Раска́пе се свр. — распасти се, иструлити
- Раско́вњак м — расковник (чаробна трава за откривање закопаног блага)
- Распа́дле (ђу) ране свр. — распасти се од рана
- Расплу́л се перф. — распући се
- Распу́ва се/распења́ви се свр. — разгоропадити се
- Распу́чи свр. — шукнути уз велики прасак
- Расука́љња/сукáљња ж — оклагија
- Рашту́ми се свр. — раскисне се, набубри од влаге и распадне се
- Рашчовр́ка свр. — разби́ти (некоме) лобању, отворити (некоме) рупу на лобани
- Рашчу́вци м мн — клетвена реч према глаголу „чува“
- Ргне́ свр. — налетети слепо и нагло на нешто; јако боцнути некога
- Ре́ди несвр. — клети; ређати
- Рети́шка, дем. од рети́ја ж — мало парче хартије
- Реци́љка/рецеља́ча ж — врста тикве за припрему рецеља, тикве у слатком вину, укуваном вину
- Речни́к (ка́мик) м — заобљен камен из речног корита
- Рожество́ с — обичај приношења жртве (?)
- Роспи́ја/роспијѐтина ж — курва; проклетница
- Рус м — трун (у оку)
- Русавѐл м — врста траве којом врачаре „лече“ нероткиње
- Ру́тав/ру́ндав/ру́нсав, -а, -о прид. — длакав

- Рукá ж — рука; врста, сорта. Бóлка од девет рúће — болест од девет врста
- Рбчне свр. — пробости; јако мунути нечим (врхом мотке, ножем, и сл.)
- Сави́је/сви́је (срце, бóлка) несвр. — јако заболети (па се болесник склупча)
- Садé прил. — само, једно
- Саири несвр. — згражавати се над туђом невољом
- Са́ка несвр. — тражити
- Самови́ла/самови́лка/ви́ла ж — вила
- Сарлѝк м — камени масив поред Пирота
- Сасипу́је/сѝсипу́је несвр. — секирати се, много бринути; премарати се на послу
- Сватни́на, мн од сват м — сродство и пријатељство на основу женидбе-уладбе, својта
- Свѣтовете ми се не́че врну (допрва) — моје је време прошло
- Сви́тка ж — муња; изненадна светлост; искра; светиљка
- Сви́ткавац м — свитац
- Сѣба се/сѣпа се несвр. — трзати се (у сну; страху; љутњи); доћи к себи
- Сев м — муња
- Севтѣ с — почетак посла, и сл.
- Севтели́ше свр. — почети први; први пут обући, пробати
- Сѣрма ж — зубобоља; костобоља; сифилис
- Сѣчко м — персонификација најхладнијег дела зиме
- Си́ли се несвр. — показивати моћ; разметати се
- Ска́зује несвр. — говорити бесмислице
- Скамени́л перф. — ућутао
- Скапо́ше/ска́пе свр. — распасти се, иструлити
- Ска́ра се свр. — посвађати се
- Склоќлине (га) свр. — изненадити некога јак бол (а затим смрт)
- Скоќљчи (бóлка) свр. — ухватити некога болест, стрѣфити
- Ско́па (га меши́на) свр. — јако заболети (стомак)
- Скопчѣ с — копча
- Ско́рње, мн од ско́рња ж — комади коже за заштиту цеваница и колена пастира
- Скро́ји му ћула́вку свр. — увући некога у замку, и казнити затим
- Скуко́љи се свр. — згрчити се, савити се у клупко
- Ску́та свр. — сакрити
- Слепачи́на ж — гнојна рана; гука; оток
- Сьлпѝц/слѝпѝц м — један од 4 бочна држача каната на рабацијским колима
- Слу́ња се несвр. — луњати, скитати се
- Слутѝ несвр. — лутати бесциљно; имати злу намеру, припремати се за чињење зла
- Сма́чка свр. — згњечити
- Сми́та несвр. — сметати
- Сми́сти свр. — стуцати; пребити
- Смок м — смук
- Смочѝца (змија) ж — смук
- Снака́же (бóлка) свр. — упропастити (болест)

- Снаказа/наказа/унакази 3. л. јд аор. свр. — унаказити
- Сниже свр. — оборити као прут (некога)
- Совелња/совелња ж — чунак при ткању
- Сбли несвр. — вређати некога дуго, „женски“
- Сбте, пресоте! — вероватно искривљени елементи молитава унети у обредне бајалице. Можда: Пресветли?
- Сбше свр. — достати, бити довољно
- Сплуал се/сплувал се перф. — испустио душу и распао се
- Сплеште свр. — спљескати се, срушити се. Да се сплеште ижљакат — да се сруши кућерина (пеј)
- Сприја ж — олуја
- Спрчи свр. — појурити брзо (као јарац козу при мркању)
- Срамбта(та) ж — стидница; пенис
- Срећалија/сретаалија/срётлија м — срећник
- Среча ж — сусрет
- Сригбше се свр. — распасти се као пихтије при посипању, сурвати се као житка маса
- Срчка ж — болест срца
- Стављају се 3. л. мн през. — узајамно се посећивати, одржавати рођачке и пријатељске односе; спаривати се (љубавни пар)
- Сталњенине, домаћине! — из здравице: нејасно значење, али домаћину у прилог
- Стеса се, решава се несвр. — одлучивати се, припремати се
- Стиса несвр. — остваривати се (клетва); достигати, достићи
- Стискавац м — чаробна трава којом се уклања страх
- Стјкал перф. — смлатити, умлатити
- Стјца/склца свр. — смлатити, умлатити, пребити; смрвити
- Ствна ж — крчаг
- Стојечћи прил. — на ногама, стојећи
- Стовбн/становбн (камик) прил. — камен станац (у облику стола)
- Стрв и помен (да не остане од нећа) — да не остави никакав траг иза себе и да га се нико не сећа
- Стрв и пометар. Ни стрв ни пометар — никакав траг (за собом да не остави)
- Стрви (воду, леб, грózје) несвр. — просипати, расипати
- Строби свр. — сломити
- Струпа свр. — нагомилати; одједном и неочекивано некоме свашта рећи
- Струпа се свр. — накупити се; стрпати се
- Сту/Усту/Устукни/Устубеч! узв. — при бајању са значењем: Одступи зло!
- Стубал/Стубел/Стубл м — уређено појилиште за стоку са укопаном шупљим стаблом ради сакупљања воде
- Ступало/стопало/ступалка/ступалња м/ж — доњи део чарапе; стопало на нози, чарапи, чизми
- Ступка ж — стопало; траг стопала
- Стура несвр. — скидати
- Шине свр. — поцепати; докидати
- Шинччи (га нешто) несвр. — уватити (некога) болест

- Сугреб м, сугребје мн — траг посећег гребана, који се, према сујеверју, не сме газити
- Сугрушти свр. — оболети (и црћи) од туге или јада
- Сузе/узе (ме на студ) 1. л. јд аор. — ухватити језа (од страха, студени, и сл.)
- Сукалња/сукало, расукалња ж — оклагија
- Суне се свр. — машити се за, пружити руку
- Суни-муни! — гурни, убацни!
- Сурине свр. — обрушити се (земља, зид), сурвати се
- Сучка ж — грана (сува); неизгладана батина
- Сушеница ж — траке свињског меса, дуго сушене (и чуване) близу огњишта
- Сџкне свр. — напујдати пса на некога
- Сџпре се свр. — задржати се (чак на)
- Сџсипује (га) несвр. — мучити, кињити, одузимати некоме кињњем снагу
- Сџсирило се перф. — згрушати се (крв, млеко, густо сок од шљива)
- Сџсуче свр. — појурити; принудити; притеснити
- Татабица ж — стеница; циција
- Татка ж — клетвена реч према речи „тата“
- Татне — клетвена реч према речи „тата“
- Твасује несвр. — стасавати, киселити се (о тесту)
- Тегáј/тагáј/тџг/тџга прил. — онда, тада
- Теквóја/теквóа, онíјате с/м — учтиви називи пениса
- Телетíтића/телéнца дем мн — телад
- Тéнтав, -а, -о, прид. — тегљив, тешко се меси (тесто) или обрађује (земља)
- Тентаа земља ж — земља која се тешко обрађује, смоница
- Тéнци се несвр. — јављати се ноћу као утвара; повремено се худљиво понашати
- Тенџ м — тенац, утвара
- Тесник м — сужени пролаз
- Тил м — теме, затиљак
- Тилење м — ушице секире
- Тињаје несвр. — тињати, једва светлити; живети своје последње дане
- Тиштí несвр. — лежати беспослен; остати дуго на тихој ватри
- Тканица ж — вишебојни изаткани појас из народне ношње; дуга (небеска)
- Тлајí (огњат) несвр. — тињати (ватра)
- Тлаканá ж — сајван
- Тлцне/клцне свр. — ударити (као чекићем)
- Товáри несвр. — врећати вулгарним изразима; товарити
- Тóпне свр. — присмакати, квасити залогај па га стављати у уста
- Топóлница ж — познато лечилиште за душевне болести близу Ниша, Топоница
- Топрáк м — шикара, шипраг
- Топрв(а) прил. — тек сада, касно
- Точíло с — тоцило

- Траклó с — упрта, дебела упредена трака за везивање терета на леђима, која је саставни део цедила, љуљашке, и сл.
- Трѐв м — згодитак; прави тренутак; случајни успех
- Трѐвља се несвр. — дешавати се случајно
- Трендáвил/онíја/онбáјте м — лепо и учтиво име за пенис
- Трепетли́ка ж — јасика
- Трес/трѐсак м — тресак грома; гром
- Трѐска несвр. — ударати са треском
- Трилетница ж — трогодишња грозница
- Трм́ка ж — пчела
- Трн́ци мн — жмарци
- Трба́ ж, трб́је мн — мрвица
- Трб́че (бонбóне у устáта) несвр. — лупкати бомбонама у (крезубим) устима
- Трб́скот м — хоћу-нећу (трава)
- Трб́шка/трош́ица ж, трош́ице/трб́ше/трош́и́нће мн — мрвица
- Трт́ње несвр. — бесмислено говорити, тртљати
- Тр́та ж — обредни колачић за Младенце и Благовести
- Труб́и несвр. — јако плакати, ридати
- Тру́сне свр. — ударити (некога) о земљу
- Туж́ица ж — јак болан јак у невољи, призивање бога (богородице, мајке, и сл.)
- Ту́ња бѐда ж — тешка (наметнута) невоља
- Ту́пица ж — прибор за уткивање пређе при ткању ћилимова
- Ту́ра у вѐру несвр. — дуго и јако тући некога, вршити велики притисак на некога да одустане од свога става, намере
- Ту́рка ж — турчинак, булка
- Ту́рта ж — обредна погача
- Туртáрка, кравајáрка ж — жена која иде у прву посету породиљи и доноси јој погачу и поклоне за бебу
- Тутули́н м — недођин
- Тџ́к! Тџ́к! узв. — вабљење живине
- Тџ́ни ко́жу (не́кому) несвр. — тући
- Тџ́но јеље/тџ́но (мљеље) с — тамна јелова (пра)шума
- Тџ́пне/та́пне свр. — ударити (тупим) предметом у главу
- Тџ́пче несвр. — тапкати (нестрпљиво) у месту, играти
- Ћѐле, врѐнђе, шу́ђе да-в́и ва́ну! — Да оћелавите, оболите од сифилиса, од шуге, и сл.
- Ћелемѐ с — несташко; невоспитанко
- Ћидне свр. — јако ударити изненада
- Ћи́ја несвр. — кијати
- Ћира́ — друго име за вука из сујеверних разлога
- Ћислó с — висока влажност тла (и ваздуха)
- Ћи́шка ж — ковачки прибор за влажење каљеног предмета при хлађењу
- Ћорлук м — пркос, неразумно супротстављање; пребацивање за учињену измишљену кривицу
- Ћорна (ћóрава) ж — слепа, слепица
- Ћорча (ћóрави) м — слепац (слепи)
- Ћосав прид. — са ретком и слабом брадом

- Потѣк м — батине
 Пула́вка ж — купаста кеса; капуља-
 ча
 Пу́нџ м — чунак, пунак (за
 шпорет); цев од печене земље
 Пу́тук м — пањ
 У/ју́ зам. — њу/ју; не, је
 Уáli свр. — изобличити
 Уалта́ви свр. — унаказити (некога);
 унаказити удове, лице, тело
 Уáпе свр. — ујести (некога)
 Убѣли свр. — постати прозиран,
 побледети због болести
 Угáлати се несвр. — почети клети,
 грдити, вређати
 Углѣби свр. — забити зубе
 Угни́леје свр. — угњилити, припре-
 мити се за смрт
 Угрме́ се свр. — почети грмети
 Угрчи́ га/згрчи́ га свр. — парали-
 сати се (у згрченом положају) рука,
 тело, одузети се
 Ударíло гóрњити у дóлњити (праг)!
 — пуна кућа свега, дупке пуна, бо-
 гата
 Ужлти́ га́че свр. — усрати се
 Уср́та се/усíра се несвр. — загледа-
 вати се
 Ука́чи свр. — попети се (у дрво, на
 висину)
 Укне́ свр. — хукнути, дунути, дах-
 нути на цвет, руке, и сл.
 Уковé се/оковé се свр. — замрзнути
 се заледити се; не моћи умрети
 Укóнци се свр. — укрутити се; за-
 ледити се; исушити се и постати
 тврд (као кочан)
 Укорбсу́је/укóрњу́је несвр. — наво-
 дити некоме лош пример међу ка-
 рактерима
 Уле́пњак м, уле́пњаци мн — прљава
 и крпљена одећа
 Уло́гав, -а, -о, прид. — одузет, па-
 рализован
 Уло́жи (не́кога) свр. — пребити
 некога да не може да се покреће
 Улуле́јћа, булуле́ја/бубуле́ја ж —
 сова, буљина (птица)
 Умит м — велика грабова метла
 Умо́чује се несвр. — мокрити у
 кревету; упишавати се
 Умр́тви свр. — пребити (готово) до
 смрти
 Умурда́ри свр. — усрати
 Упи́рчи се свр. — одупирати се бе-
 зобразним речима и свађом, без
 чињеница, и не попуштати
 Ури́не се свр. — нестати, изгубити
 се; повући се (болест)
 Урѣдуше́/урѣдуше́/урѣдушњаци
 ж/м мн — суђаје (из митологије)
 Ускр́ци м мн — окрајци (текстила)
 после кројења и резана
 Усмра́ди свр. — пустити ветрове (од
 страха); усрати се
 Устиска́ (времето) свр. — не падати
 (киша, снег)
 Уструпа́чћи/уштрапачћи, из место с
 — из места (скочити)
 Усѣл/исѣл/исáл перф. — усахнути;
 сасушен
 Утѣкне́ (мо́чка) свр. — упишати се
 Утѣнчи́ свр. — постати тенац, ут-
 вара; укочити се од хладноће,
 мраза; одузети се од страха

- Утрпне (болка) свр. — смањити се (болочи)
- Ућа м — ујак
- Уцивкáви свр. — замазати слином
- Учавчíл (очи) свр. — почети гледати нетренице (и искоса) у некога
- Уцврка се свр. — усрати се (због пролива)
- Цáр м — усев који битно одступа по морфолошким карактеристикама од осталих јединки — два клипа у једној овојници (кукуруз), рачвање стабла (кукуруз), два класа на једној власти (пшеница), и сл.
- Цврка несвр. — цичи, пишти; вршти од радости
- Цевкá ж — цев уопште; цевчица од зове или чешљике за намотавање конца
- Цеплénка/цепénка ж — цепаница
- Цéпне свр. — јако ударити цепаницом, и сл.
- Церíца ж — (тање) стабло цера
- Церовáл м — црева; трбушна дупља. (Чуо сам само од једног саговорника. Можда бугаризам?)
- Цецéљ. Катрán и цецéљ (да сéре) — да му буде црн и крвав измет
- Цíвка ж — слина
- Цíвне свр. — рећи тихо „ц“, шапнути
- Цíнћав, -а, -о, прид. — плачљив
- Цíцне (с песнiцу) свр. — ударити песницом право у нос
- Црга ж — пртен или вунен покривач
- Црновáнац м — припадник номада који су напасали стада на Старој планини
- Црца несвр. — црквати
- Цúне свр. — пољубити
- Цúпър-цúпър! — део коледарске бајалице са значењем куц-куц!
- Чáндије ж мн — кров
- Чардóше. Да не чардоше — да нема напретка. (Само у клетвама!)
- Чáрило с — лоше обучено и незверено створење (жена, девојка)
- Чебрња́к/чабрња́к м — дрвена полууга за ношење чабра
- Челénка, чомуга ж — чворуга (на телу)
- Чéпав, -а, -о, прид. — наопако, како не треба
- Чепéљушка ж нејасно значење. Че мiнеш на чепéљушку! — премлати-ћу те!
- Чéпи се/чепáти се несвр. — викати, без много разлога, час на овог, час на оног
- Чéре! ж вок. — ћерко!
- Чéрман/Чéрман-А́нтон м — божанство из паганске митологије, зло које наводи градоносне облаке
- Чéрмане, лáзо! — вероватно: улази, Цермане (у кућу на вечеру)
- Чéрмане, облече! — вероватно: изједначавање Цермана/Чермана са облаком
- Четí (поп) несвр. — читати из „поповске“ књиге
- Ч-í-м/Че (да) идем 1. л. јд фут. — ићи ћу
- Чипá (овца), -о прид. — краткоуха овца
- Чíр м — чир уопште; незгодно место за седење или стајање, па се омета кретање присутних, домаћице и сл.

- Човече с — пеј. човек
- Чомуга ж — чворуга (на челу); задебљање било где на телу, гука, дебела тољага
- Чудило с чудила мн — брука, срамота; чудо
- Чула, чипа (овца) прид. — краткоуха (овца)
- Чулумка ж, дем. чулумчица — ђуба (на глави живине, на капи, и сл.)
- Чуљћа ж — ђуба на глави живине
- Чупър! Чупър! — Куц-куц! (део коледарске бајалице)
- Чур м — дим; пара; прашина
- Чурулисује несвр. — налазити стално некоме мане
- Чутура ж пеј. — глава
- Чучуљ м — ђуба код живине; креста код петла
- Чушне свр. — гурнути
- Чанка несвр. — непрекидно мољкати
- Цвркавица, посирка ж — пролив
- Церман м — зло паганско божанство које наводи олујне облаке, град, громове
- Цивца мас ж маст од врапца. Че му вадим цивцу маз — исцедићу из њега све, пребићу га
- Цуап/цувап м. Дава му цуап — присиљава га да се држи реда, васпитава га
- Шашка ж — окруњени клип кукуруза; сува кукурузна стабљика
- Шева несвр. — ићи пијано, лево-десно; склањати се некоме с пута
- Шевел-девел. Иде на шевел, на девел — кривуда, иде пијано, вртоглаво; превртљиво се понаша
- Шибба се несвр. — ударати репом (змија); правити се важан (каһиперка)
- Шибба и коприва. Че те направим на шиббу и коприву — ишибаћу те шибом и копривом
- Шилџак/шилџк м, шилци мн — шилџак
- Шилеварка ж — шилџасти врх (шубара; колиба, и сл.)
- Шисарка ж — шишарица (храста, букве)
- Шисе с, шисетија мн — флаша, флашица; стакло за лампу
- Шловé несвр. — нејасно значење
- Шљусне/шљисне свр. — ошамарити
- Шњува се несвр. — шуњати се (човек)
- Штом св. — пошто, чим
- Штрбља м — крезуб човек
- Штрк м — рода
- Штрбкна штрбкава ж — прљава толико да не може више да се упрља (жена)
- Штукне свр. — (одједном) нестати
- Шукне свр. — писнути, рећи „ш“
- Шум м — да ли: митолошко биће?
- Шушенџца/шушенџка ж — траке свињскога мяса, дуго сушене (и чуване) близу огњишта.

Драголюб Златковић

ФРАЗЕОЛОГИЈА СТРАХА И НАДЕЖДЫ В ПИРОТСКОМ ГОВОРЕ

Резюме

Автор дает материал, содержание которого охватывает малые фольклорные формы: клятвы, благословения, здравицы, молитвы, колдовские заклинания, угрозы и подобные фраземы в говоре города Пирота (восточная Сербия) и его окрестностей. В конце работы автор дает небольшой словарь, включающий лексику семантического ряда: „страх и надежда“.

КАРТА ОПШТИНЕ ПИРОТ

